תנ״ך · דרשות ודרושים · ליקוטי חבר בן חיים

ליקוטי חבר בן חיים ז

רבי חזקי' פייבל פלויט

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ליקוטי חבר בן חיים ז

רבי חזקי' פייבל פלויט

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ליקוטי-חבר-בן-חיים-ז/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

חלק ז 4
חידושי מסכת נדה 5
חידושים על שו"ע יו"ד הלכות נדה 204
חדושי מסכת גיטין 233
דרוש לז' ב פ' ואתחנן תרמ"ה 377

חלק ז

בע"ה קורא נעים! הנני נותן לפניך היום חלק שביעי מספרי ליקוטי חבר בן חיים ויקרא גם כן ס' הג"ן ר"ת גיטין נדה ויחלק לשני חלקים חלק ראשון כולל חת"ס סופר על מס' נדה וביאור על איזו סי' ה' נדה אשר העתיק המנוח הב' מנחם מיישיב מאניק והעתקתי להביא לבית הדפוס ע"י תלמידי הרבני המופלג השלם מוה' יעקב וועכסלער תושב קה' ווראבעלל ישלם ה' פעלו על החסד אשר עשה עם המתים אשר המה חיים בצרור החיים ועמדי, וחלק שני חידושי' על מס' גיטין יחסר ממנו הסוגיות אשר כבר הדפסתי' בחיבוריי ליקוטי חבר הקודמי' ורמזתי עלי' ונספח אלי' דרושים והספידים ודרוש לחינוך ס"ת בסוף, העתיקו אותם תלמידיי הב' המופלג ה' יעקב צבי גליק מקה' סערעד והב' המופלא ה' מנחם ברוין מילדי ערלוי ישלם ה' פעלם ויזכו לשתי שלחנות ואני טרם אחתום הקדמתי הקטנה הזאת אעתיק פה דברי הקרבן נתנאל פ' כל שעה סי' קכ"ו וז"ל בשנת תק"א לאלף הששי פה פראג אירע מעשה שבשעת טחינת הקמח למצות הי' מזיע אותן כלי ריחיים שהקמח נופל לתוכו שהי' מעידים נאמנים שהרגישו כמה טפות בהכסוי מלמעלה ותוסף לזה שהדביק בהפשתן המתוח בדפנות אותו הכלי מחמת הזיעה ואבק הקמח כמו עיסה עב כעובי אצבע והספק היה אם מחמת לחלוחית התבואה שבאותו השנה שלא נתבשלה ונתיבשה כל צרכה ע"פ השדה והוה מי פירות או שבא מחמת אויר הקר ולח שהיה בעת הטחינה וחום הריחיים והוה תולדה דמים, ופסקנו הב"ד עפ"י צירוף שאר לומדים וחכמי הקהלה ליקח המכסה העליון כדי שלא יהיה חם כל כך ולמתוח פשתן עליה גם להחליף הפשתן תמיד אם נראה בו עיסה והי' מעמידים נאמנים לרקד הקמח ריקוד אחר ריקוד גסה ודקה ולאפות הכל קודם הפסח ומפני הפסד מרובה כמה מאות זהובים סמכנו על אותן הפוסקים דמהני הריקוד, ועם כל זאת מנעתי לאכול מאותן מצות גם שאר שרידי העדה עכ"ל, אשר על כן כל בעל נפש לא יאכל קמח של פסח אם לא בא מבואר בהכשר שהשגיחו על כל עניני זיעה בריחיים וד"ל:

פה מרחץ ערדע בעניע לס' למען ייטב לך והארכת ימים תרמ"ה:

חב"ר בן חיים ר"ת חזקיה בן רבק"ה:

וזאת לדעת כי בכל מקומות שיבא בס' זה שם גוי או עכו"ם או אומות העולם הכוונה על האומות הקדמונים שהי' עובדי אלילים אבל לא ח"ו על האומות אשר אנחנו שרוים ביניהם המאמינים כמוני בבורא שמים וארץ בשלומם אנו מתפללים ובטובתם טוב לנו:

חידושי מסכת נדה

חידושי נדה מאדמ"ו הגאון מהרמ"ס ני':
דיין שעתן מזה הלשון משמ' דגם בשעתין לא הי' רואין לטמאות והיינה בלא הרגשה רק שנמצא דם ע"י עד דהראי' שלא לטמאה דבעי עד שתרגש בבשרה ומ"מ מטמא משום שמא הרגשת עד הי' א"כ דיי' שעתה אבל לא נטמא למפרע ומשו"ה הכרח רש"י לפרש משנתינו בבדיקת עד עיי' מהר"ם לובלין ועיי' לקמן ג' ע"א תוס' ד"ה מרגשת בעצמה:
הלל אומר מפקידה לפקידה דבר מבואר הוא שאין מעל"ע שבנדה מטמאה אלא לתלות ולא לשרוף והיות כן נוראות נפלאיתי על דברי תוס' סוטה כ"ח ע"ב ד"ה בר"ה ספיקא טהור עיי' ש"כ וז"ל אבל בהא איכא לימתמה אמאי משוי מטה כספק טומאה בר"ה וכו' והו' פלא הא באמת לא משוי' מעל"ע כספק טומאה בהאי דודאי טמא אלא אמרינן דתולין כמבואר וחזרתי על כל הצדדין ולא עלה בידי תירץ מרווח:
והמשמשת בעדים ה"ז כפקידה פי' רשי' דקאי נמי אעד דלפני תשמש וצ"ע שה' נגד הש"ס לקמן ה' ע"א דאמרינן מתוך שמהימא לביתה לא בדקה שפיר וראיתי בפ' המשנה להרמב"ם שכ' דאפיל' למאי דאמרינן דיי שעתה מ"מ מטה טמאה מעל"ע וצ"ע דלקמן ה' ע"ב לא מ' כן אלא דאי לא דיה שעתה מטה נמי טמאה אבל אי דיה שעתה לכל מילי דיה שעתה והיה נ"ל לומר דס"ל לרמב"ם למאי דאמרינן עד שלפני תשמש ומגיה במשנתינו ומשמשת בעדים ולא המשמשת ע"ש ולכאורה צריכה לדחוק בלשון המשנה דקאמר וממעטת על יד מעל"ע אהי קאי דהא ומשמשת אדי שעתה קאי ולענין מאי ממעטת ויש לדחוק בזה אמנם הרמב"ם הי' ס"ל דלהך מד"א דמגיה ומשמשת בעדים איהו ס"ל דאפי' אי דיה שעתה מ"מ משכב ומושב מטמא מעל"ע דלא כסוגי' לקמן ה' ע"ב הנ"ל ופסק הרמב"ם כוותי' כן י"ל וא"כ לפ"ז י"ל גם פי' רש"י דס"ל להלכתא אמנם לא מ' כן לקמן דהרי משמע דאע"פ דיש לה וסת מ"מ שלא בשעת וסת לכ"ע מטמא מעל"ע א"כ שפיר משכחת לה שלא בשעת וסתה וליתא למה שכ' פה ועיין לקמן אי"ה בשמעתן מתוך שמהומה לביתה שם יתישב פי' רש"י דמתניתן על נכון ובשמעתן דזעירי אי"ה שם תמצא ישוב להרמב"ם בפ' המשנה הנ"ל: אינה מונה אלא משעה שראתה אפשר דקמל"ן אפילו למ"ד טבילה בזמנה מצוה מ"מ לא תמנה למפרע לחוש לזמן כל הטבילות קמ"ל ועיי' מש"כ תוס' לקמן וי' ע"א ד"ה ואינה מונה:
מ"ט דשמאי דקסבר העמד אשה על חזקתה עיי' מש"כ והאריכו התוס' והעלו דדבר שאין בו דעת לשאול אותו מדרב גידל והק' מהר"ם לובלון א"כ ברה"י נמי נילף מיש בו דעת לשאול ות' דהתם נמי מכאן ולהבא הו' דמטמא דכתי' יאכל בשר ודברי' תמוהים אטו

אגברא קאי אטומאה קיימינן להכי קאמרינן מי שה' טהור יאכל הא ספיקא לא יאכל ומשכחת לה בנגע בא' בלילה ועכשיו מצא מת לא יאכל מכאן ולהלן קדשים משום ספק טומאה למפרע והרי במעל"ע דבנדה נמי מה שמגיע בתוך מעל"ע מטמאה עתה מכאן ולהבא וקו' מהר"ם במ"ע אבל לפענ"ד מעיקרא ל"ק מידי דקרא קאמר כל טהור יאכל הי' ספק לא יאכל ולא משכחת ספק אלא בלא חזקת טהרה ולא חזקת טומאה כאלה וודאי הי' ולא ספק דחזקה דראיי' א"נ משכחת לי' אפילו בחזקת טהרה ובטומאה דאתי מסוטה דמהתם לא מהני חזקה אבל טומאה דלא אתי מסוטה כגון טומאה דלמפרע ואית לה חזקה ליתא בשל רב גידל וק"ל:

עוד כ' תוס' ואשה בכל מקום שהי' מקרי מקום מציאתה וצ"ל דאע"ג דפ' המדיר בסוגי דמומין משמע להדי' דבאשה נמי שייך חזקת מקום כאן נמצא וכאן הי' וי"ל התם ארשות דנין אי ברשות בעלה או ברשות אבי' ולא מקום מעמד האשה וכה"ג כ' תוס' בהדי' ד"ה על החמור וכו' עיי"ש:

והלל אומר כי אמרינן העמד אשה על חזקתה עמ"ש התוס' וביאר דבריהם בחולון ט' ע"ב ד"ה התם ובמהר"מ לובלין שם ועיי' מ"ש תוס' וא"ת א"כ היכא ילפינן מסוטה אין מזווגין אלא לפי מעשיו וא"כ אי מטמאין האשה מוצאין גם האיש מחזקת כשרות שלו אע"ג דע"כ א"א לומר דגם הוא פרוץ בעריות דא"כ אין מנוקה מעון ואין המים בודקים ולא נתכוין ר"ל אלא בדברים הו' פרוץ ודבר הלמד מענינו הו' ואיש את קדשיו לו יה' כפי רש"י בחומש מ"מ יהיה איך שיהיה מפקיע גם גברא מחזקתו וידוע דש"ס שם מחלק בין זווג ראשון לז"ש והא"ש דלעולם מה שאיתרע חזקתה ע"י שקינא לה ונסתרה מחשב לן בקרוב לודאי דנטמא כתי' תוס' ואפי"ה בר"ה טהור וא"כ ש"מ דאפיל' בלא שום חזקת טהרה מטהרת בר"ה ואי"ל דילמא משום דאוקי הבעל בחזקת כשרות ז"א דעכ"פ בזווג ראשון מאכ"ל דאפשר שהי' זנתה ומ"מ הי' בכשרת ואפ"ה מטהרת בר"ה וא"כ מוכח מזה דבר"ה טהור אפילו בלא שום חזקה, אך ברה"ר ילפינן לטמא אפי' חזקת טהרה היינו מזווג שני הרי בכל ענין משקין הסוטה אפילו בזווג השני ומפקינון גברא מחזקתה חזקת כשרות שלו ואין:

לומר ממילא כי אתרע חזקה שלה שהרי קינא לה ונסתרה וממילא איתרע נמי כשרות שלו דהא בהא תלי' ז"א דהא קיי"ן כר"ח בחולין יוד א"א סכין אתרע בהמה לא אתרע וה"כ דכוותי':

ומ"ש ממקוה ה"ק תוס' דילמא משום ביטול פרי' ורבי' הקיל' בנידה טפי ולפענ"ד לא שייך זה אלא לבתר דידענן דמקוה שאני משום דבתרתי לרעותא אבל בנדה אין שום הו"א

לטמא מדאוריי'[א"כ בעשיית סכין ולהקל משום ביטול פו"ר אבל לפי הס"ד דמקוה דומה לנדה ואפי"ה מטמאין מדאוריי' וודאי בין ברה"ר בין ברה"י א"כ ע"כ דראייתא הו' הך טומאה ומקשה מ"ש דבנדה לא מטמאה מדאוריי' והא לא שייך לומר משום ביטול פו"ר היקולו דמדאוריי' אין חילוק והוא פשוט:

השתא הו' דחזי' עמ"ש תוס' מסוגי' דקדושין ולדדי' צ"ע טובא איך אומר התם דרב כרב נתן הלא לתוס' ע"כ צ"ל לרב דרובא דעלמא בריאות נינהו וא"כ רב תיפוק לי' בלא"ה משום דהולכין בממון אחר הרוב וקו' זו י"ל ע"פ מ"ש פ"י בק"א כתיב סי' מ"ו בשם ריצבא חד לא עדיף:

וביותר ק' למסקנא דר' יעקב וק' א"כ כי הו' בריא וגם רובא דעלמא בראים נונהו מ"ט יביאו הם ראי' הלא לרב מוציאין ממון משום רובא וצע"ג לכאורה וי"ל ע"פ מ"ש ב"י בהלכות מקוואות בשם תשו' הר"ץ דהך רובא דבראות לאו רובא מעלי' ה' משום דאדם עשוי להתחלות עיי"ש וע"פ דברי הר"ן הם דבריו בש"ע סי' ר"א סעיף ע"ה עיין מ"ש וק"ל ועי' מש"כ תוס' סנהדרין ג' ע"ב ד"ה דיני ממנות ומ"ש תוס' רגילות לבוא ר"ל סימן בוגרת דלקמן מ"ז ע"א אמנם בספר אור חדש לקידושין ע"ט כ' בזה דבר נאה עיי"ש:

התם תרתי לרעותא עיימש"כ תוס' ולפי דבריהם יש כאן שלושה דינים בחזקה והו' א' חזקה דהשתא דרגילות לבוא וראוי להיות כן מכבר כמו בוגרת שראוי ורגלית לבוא פלוגת', דרב ושמואל וקייל"ן כרב ב' חזקה דהשתא דיכולה להיות כן נמי למפרע אבל אין רגילות בזה יותר מבזה יש בזה חילוקי דינים א' כמו מקוה דאיכא נמי עוד חזקת אדם טמא אזלינן בתר אותה חזקה דהשתא ומצרפינן לתרתי לרעותא ב' אי ליכא חזקה בהדה' כמו בנדה לא אזלינן בתרה ומטהרת מה"ת רק לחומרא בעלמא בתרומה וקדשים ג' חזקה דהשתא דקרוב לודאי שבא עתה ולא מקדם כגן סכין ששיבר בה עצמות או טבול ועלה ומצא עלי' דבר חוצץ יש ע"כ ב' דינים א' אי הו' תרתי לרעותא בחד גופא כמו עלה ומצא עלי' דבר חוצץ אז מטמאה ב' אי לא ה' בחד גופא אזי אמרינן בהמה לא איתרע סכין הו' דאתרע ומכשרי': הכא איכא חדא לרעותא ה"ק תוס' מוצא הכהן ותי' לחלק דהתם רגלות להתחסר בבת אחת ועיי' חכם צבי סי' ג' לדבריהם עי"ש וכללא כייל כיון שיש לתלות החסרון בזמן רב דזמן ימים משעת הסגר עד עתה לא תליון בזמן קצר לומר שנתחסר מזמן ראיית כהן עד ההסגר באמת הה"נ במקוה מי שטבל בו קרוב מאוד למדידה טהור ומשמע דשיעור סמוך היינה עונה א' והיינו נמי דמחלק בין ראוהו חי מבערב ללא ראוהו אע"ג דוודאי אמרינן דהי' חי מ"מ שאני היכא דלא ראוהו חי מבערב ותלינן שכבר מת מזמן רב משנתלה שמת בעונה א' שבין ערב לבוקר וק"ל עכ"ל דברי

הח"ץ ונ"ל דמש"ה לא תי' תוס' שם בחולין כן והניחו בקו' משום דסברת הח"ץ הנ"ל היינו רוב פעמים אינה מתחסר בפעם אחת וזה בתר דידעינן דאזלינן בתר רובא והתם אזלא תוס' בהס"ד לא הו"מ לשנוי וצל"ע מש"ס דגיטן ל"א ע"ב חולקון עליו חברי של ר"א על ר"א ע"ש וצע"ג הא התם אבודין דומה לנגע ואף אם נדחוק דשייך אבודין בהרקבה וכדומה מעט מעט מ"מ מאי מק' הש"ס פשיטא הא איכא לאוקמי' באבודין כעין שריפה וכדומה שנעשה בב"א והנה עמ"ש טו"ז בי"ד סימ' שצב סק' ב' ודברי תמוהים מאוד מה שהביא מפסחים צ"א תמה לי הא מבואר אזלינן בתר חזקה דהשתא אלא בקדשים ולא לחולין וא"כ איך יביא לעזרה פסח שני אע"כ צ"ל בכונת התוס' דפסחים צ"א א' משני הדברים או כיון דעכ"פ לקדשים טמא ה' מדרבנן וא"כ מדרבנן אסור לו לעשות פסח ראשון וממילא נדחה ה' לפסח שני אפילו מה"ת דהאי אסורא דרבנן דרבא עלה לא גרע מהי' חביש בבית האסורים או דנאמר שאני התם דהוי כמו בגרה לפנינו דרגילה להשתנות שהרי גל נפל עלי' ואינה מחפשי' אחרי' אי חי או מת וזה פשוט מאוד ומה ענין זה לנידון דמהם והא אין לומר אם ניקי אחזקתי' שאינו אבל זה אינו דעכ"פ הרי הו' אבל שעה אחד משום שמועה רחוקה ואח"כ כשרוצה לפרוק האבילות מעלי' הרי זו בחזקת אבל ואפשר דלא שייך בהא ספיקא דרבנן לקולא כיון דאתחזק איסו' עיי' מ"ש ש"ך לעיל ס"ק יו"ד בכללי ס"ס סי' כ' והארכתי בכל הדינים הללו בחי' סוגי' דערבין ל"א עיי"ש, שוב הראני כי כונתי ברוב דברי' הנ"ל לדברי חי' בכור שיר במס' מועד קטן ונהנתי וגם מצאתי קצת בנב"י ע"ש: מכאן ואילך ספק פי' רש"י דאתי' כרבי זמן הרע על היפה אין תרומתו תרומה ותוס' דחי דאפילו לרבנן כיון דכיון לפרש מן היין הכל תרומה בטעות ולפענ"ד נ"ל דס"ל לרש"י דעכ"פ למ"ד ג' ימים אחרונים וודאי חומיץ א"כ מיד כשטעם מן החביות הא אפשר דמתאי עקר וכבר התחיל להחמץ עיי"ש בז"ב א"כ מה הועיל בטעימתו אע"כ הי' דעת לפרש כן מריחים חלא וטעמא חמרא ולהך מד"א חלא הי' עיי"ש ואמאי אין תרומתו תרומה ע"כ נ"ל דס"ל כרבי וא"ש ועיימ"ש בסמוך אי"ה עוד מזה:

אדרבה העמיד יין על חזקתו ה"ק מהרש"א דילמא שאני מקוה דאפילו שעה אחת לא נתבררה חזקתו שהרי אפשר דעם סלוק ידי' לבדוק כבר התחיל להתחסר משא"כ חביות ג' ימים הראשונים וודאי יין והו"ל חזקה גמורה ואזלי' בתרה וצ"ל דקו' הש"ס למ"ד ג' ימים האחרונים חומץ ולדידי' אה"נ דאפשר אם כבר עקר מתתאי עיי"ש היטיב בב"ב שם ושפיר דמי אהדדי ובזה מיושב פסק הרמב"ם דפסק מקוה ודאי וחבית ספק וטורח בזה המ"ל ספ"י ממקואות והא"ש דלמאי דקייל"ן עלאה עוקר לק"מ קו' הש"ס: דף ג'

ע"א ושניהם לא למדוה' אלא מסוטה לולי דברי תוס' נ"ל דש"ס לא רצה אלא ללמוד דחזקה לא מחשב תו כודאי אלא כספק בעלמא מדחזינן דבסוטה דאיתרע חזקה משו' לה בודאי ברה"ר ואי לאו דבעלמא ספיקא הו' לא הו' מחמרינן לעשותו בודאי אע"כ דהרעותא מגרע כח החזקה לעשותה כספק וא"כ הרי במקוה וחבית דאיכא נמי אידך רעותא דהעמד טמא וטבל על חזקתו הו"ל תרתי לרעותא ופסול:

ושרצים דמעלמא כ' תוס' דכתם יבש עכ' טומאה למפרע ולזה נתכונה תוס' לעיל לחלק בין נגע למקוה דמקוה עכ"פ כבר יצא מחזקת, דאין דרכו להתחסר בפ"א משא"כ נגע וק"ל וטעמא עיימ"ש הר"ן בחולין דף רנ"ז ע"ב דכאן דעכ"פ במחשבותינו טהורה הי' והרי עתה לפנינו כתם יבש שכבר הי' פה לפנינו שעה אחת א"כ ממילא חזקתה לגמרי וכן בטריפות שמי' סירכא עיי"ש דלא תק' ממומין עיי' כל זה בספ"ה דחולין מק' מ"ג חומץ דשמעתין וק"ל:

ואב"א היינו טעמא דשמאי דאשה מרגשת וכ' הק' בגליון לפי"ז לא א"ש הא דאמר לקמן עשה סייג וי"ל דמ"מ ה"ק שפיר הל"ל דמפני סייג הול"ל לא פלוג לחומרא והשיב לו שמאי משום ביטול פו"ר אמרינן לא פלוג לקולא: והאיכא כתמים כ' מהרש"א דמלשון רש"י מ' דקו' אלמפרע ולא אלהבא וכו' וטעמא של מהרש"א קצת דחוק דהא לא מייתי מלמפרע מעל"ע דאין לו חשש דאורייתא ולא ארע מלפרע דעד שעת הכיבוס וזהו כמו מכאן ולהבא ולענ"ד הדבר פשיט בשלומא מכאן ולהבא דין ה' שמטמא מספק אומר מגופא וארגשה ולא אדעת וספק משוק של טבחים ועברה ולא מדעתי' משא"כ למפרע הי' הו"ל ס"ס דילמא מעלמא ואת"ל מגופא שמא השתא חזיתי אבל להלל לא הו' ס"ס דלדידי' אמרינן חזקה מגופא וארגשה וסברה הרגשת מי רגלים ה' ולא תליון בשוק של מטבחיים ולא אדעת משא"כ לשמאי ע"כ לאו אדעת' או מרגשה ולאו אדעתה אי עברה בשוק ולא אדעתה א"כ הו"ל ספק ולמפרע הו"ל ס"ס ובזה ניחא דלהלל לא מטמאה נמי מלמפרע דלפקידה קודם הכיבוס ונימא מיד אחר הכיבוס נפל הדם על החלוק וכבר מקודם לזה אוקמוה' בכותלי בית הרחם והא"ש דקודם כיבוס הו"ל ס"ס שמא השתא שמא מכיבוס ואת"ל משעת כיבוס שמא לא אוקמוה בית הרחם ולא הו' שם אונס חד דהא התיר יותר מחבירו דאי הי' דם על החלוק א"כ הנושא את החלוק נושא מעיינותה של נדה ומטמא אדם משא"כ אם החלק אינה טמא אלא משום שהי' דם בבית הרחם הו"ל בגדי נדה ולא מטמאי אדם והנה לפי דברינו אלו אי מעל"ע הו' קודם שעת הכיבוס כגון שלבשה החלוק היום א"כ באמת טמאה מעל"ע גם ברחם ובזה י"ל לשון הרמב"ם

פ"ט מהו' א"ב הל' ל"ג שכ' גבי רחם ג"כ טמאה למפרע עד כ"ד שעות ע"ש ולפי הנ"ל מצי מיירי בלבשתה החלוק בתוך כ"ד שעות ועיימ"ש פ"ג ממשכב ומושב:

אמר אביי' ומודה שמאי במוך לכאורה נראה דאביי ס"ל כ"ר יוחנן לקמן דאם רק יש לקופה או אוגנים נמי מודה ר"י דטמאה ורבא כחזקי' דדוקא שולים והייני מוך דחוק אבל סתם מוך דכיון דאינו דחוק אלא באגנים לי':

דף ג' ע"ב מה איכא בין הך ל"ב עיי' רמב"ן ורשב"א דה"פ אמאי נדות מתנא קמא ומשני דרויח קושי' הש"ס ממקוה אמנם באידך קושי' מאי איכא בין הך לישנא דאם איתא ללישנא דהרגשה נדחקו ולפענ"ד דהא דסמוך שמאי על אם איתא או הרגשה היינו בצירוף ביטל פו"ר דאל"ה ה' עבד סייג וא"כ הי' ק' להם לישנא דהרגשה מה יהא דינה של משמשת במוך נטהרנה ג"כ משום מרגשת הא עכ"פ נעביד סייג ולא שייך פו"ר גבי משמשת במוך ואי נטמאה הא הו' חוכא וטלולה דאותו:

טעם דהרגשה שייך גם אצלה ומש"ה נאדו מהך תירוצא ומשני משום איתא מעיקרא הו' אתי דזה לא שייך במוך וגם פו"ר נמי לא שייך גבה ובדין הו' דתה' טמאה:

המדלה עשרה דליים עיי' היטב לשון הרמב"ם דפי"ז מהל' אבות הטומאה הו' תמוה וכל דברי כ"ת אין להם שחר ועלה ברעיוני לומר דס"ל לרמב"ם ז"ל דספק אם הו' השרתן בכלי או בדלי הו"ל ספק טומאה צפה על פני המים וטהור אך אם יש לו אוגנים א"כ אין בה ספק טומאה צפה דוקא אי הטומאה ודאי צפה וספק נגע זהו טהור אבל ס' אי הו' צפה או לא זהו טמא לכן אי יש לו לדלי אוגנים אפשר נתעכב השרתן אחר המים וספק אי הו' צפה או לא הי' צפה זו ספק טומאה משום דאדם אוחז הדלי בידו והו"ל בידי אדם זהו דין הדלי אך שאר הכלים לא תליון בזה דאם נטהר הדלי ממילא כל המים טהורים ז"א דכן מצינו במשנה פו' דטהרות המסיכן ברהי' עיי"ש וה"כ אין זה תלי' בזה וא"כ הי' ראוי לטמא כל הכלים אלא משום שהכלים אין בהם דעת לשאול אלא מ"ש אח"כ המערה מכלי אל כלי, א"א לישבו לפ"ז צ"ע א"נ מיא לא קפיד עלה ונ"מ בין הני לישנא יין ושמן דשתקי וקפיד נמי עלי' כמו פירי וק"ל:

דף ד' ע"א כי פליגא חזקי' ור"י ה"ק תוס' מראוהו חי מבערב ולענ"ד דבתשו' נב"י יהיב ב' טעמים על ראוהו חי מבערב א' כיון שבאותו מקום בעצמו ראוהו ע"כ ליכא למימר כאן נמצא מת וכאן הי' מת מעולם שהרי ע"כ שעה אחת הי' חי כאן כשראוהו חי מבערב, עוד טעם אחר משום שנגע ב"א בלילה ולא ידע מני הרי כבר נסתפק הנוגע בעצמו אי טהור אי טמא הו' ויצא מחזקת טהרה שלו משא"כ בשראוהו חי מבערב הרי כשנוגע בו הרי החזוק עצמו לטהור כמו שהי דמסתמא עודנה חי כמו שראוהו לכן השתא נמי

דנמצא מת מוקמינן האדם בחזקת טהרה ע"ש ונפקא מינה בין הכי תרי שינויה דנב"י הנ"ל הי' לתי קמא בעי דוקא חי באותו מקום ממש ולשינויי בתרא מהני אפילו במקום אחר והא"ש דחזקי' ס"ל משו"ה מטמאי התם ברה"י דמיירי בראוהו חי במקום אחר ומ"מ ברה"ר טהור כשינוי בתרא דנב"י הנ"ל אבל הכא בקופה דבמקומה הי' ובדקנוהו משו"ה טהור ור"י ס"ל התם נמי בראוהו חי באותו מקום דוקא ואפ"ה ברה"ר טמא וה"נ דכותי' ובמקום מציאתן דטעם משום כאן נמצא וכאן הי' עיי' פ' המדיר בסוגי' דמומין דברשות אבי' אמרינן כאן נמצא וכאן הי' כבר מאז קודם ארוסין ובנמצא ברשות בעלה אמרינן כאן הו' דנמצא וכאן הי' ולא ברשות אבי' והן הנה ב' חזקות הנזכרות פה שעת מציאתן הו' כמומין בבית אבי' ומקום מציאתן בבית בעלה ולזה כיון רש"י בד"ה טהורה ולטמא וכו' אלמא כל הטומאות כשעת מציאתן וקס"ד דה"ה למקום מציאתן וכו' פי' כאן דמשורש אחד יצא ב' חזקות א"כ ס"ד דה"ה מקום מצאתן ועיי' מה שכ' בסמוך אי"ה: והתנן נתן הככר על גבי הדף י"ל"ד אין זה מדרך הש"ס כיון דאין קושי' והתנן תלי' בקו' ראשונה של מחט ושרץ שרוף ואותה הקו' נדחת בוכ"ת א"כ למאי מייתי לי' ש"ס כלל וי"ל דידע שפיר לחלק ולומר דגבי קופה ליכא אלא חדא חזקה הייני כ"נ בשעת מציאתן אבל חזקה דמקום מציאתה מנגד לזה, אך משא"כ גבי מחט ושרץ שרוף תרווייהו איתנהו המקום ושעת מציאתן ומש"ה נבון בתרומה בין בתרומה בין בקדשים דין ה' שי' טהור לגמרי וזה ממש קו' התוס' ד"ה ומי תלינן אלא שזה דוקא אי אמרינן בקופה תלינן מן התורה בין בתרומה בין בקדשים א"כ י"ל דחילוק זה ה' מה"ת דבתר חדא חזקה לא אזלינן בתר תרי חזקה אזלינן והכא א"ל לרבא בערובין ל"ב ע"א וא"כ כיון דמדאורייתא הי' א"כ ק' מככר מה תאמר שאני ככר דחולין הו' כמו שכ' תוס' ד"ה שכל וכי' משא"כ בקופה מיירי דוקא בקדשים וטהרת תרומה וכמש"כ תוס' ריש מכלתין א"כ ע"כ תאמר מה"ת סגי' במקום או שעת או מקום ורבנן עבדי מעלה לתלית א"כ ק' ממחט ושרץ דבדרבנן אין לחלק בין חדא לב' כיון דעשו מעלה על דין תורה וסברה זו כ' פנ"י פ' כל הגט גבי נתנה בחזקת שהוא ע"ש וא"ש וק"ל:

ככר ע"ג הדף כ' תוס' וז"ל וי"ל דפריך אי בשום מקום וכו' פי' לפירושם כיון דככר שע"ג הדף מצי ליפול ואם נאמר דאזלינן בתר מקום מציאתן חל השתא להקל משום שאין בו דעת לשאול ע"כ צ"ל דבמקום מציאתו הו' סברה מעליא כמו מצי ליפול דככר דאז הוה ספק שקל ומפני שאין בו דעת לשאול אזלינן להקל כך צ"ל וא"כ בקופה דאין ס' מתנגדת הו"ל למיזל בתרה לגמרי כיון דמוכח דס' מעליותא הי' וק"ל:

ואר"א לא נצרכה אלא למקום מדרן פי' התוס' שהדף במקום מדרן כ"כ לפמ"ש בד"ה שאני אומר דמוכחא מילתא שאדם טהור הורידו בכונה לתקנתי' והייני ע"כ משום שהדף העליון הי' מדרון ועלול הככר ליפול ע"כ לתקן זאת בא אדם להסירה וא"כ מה חידש לן ר"א ועוד דהכי הול"ל לא שנו אלא במקום מדרון אע"כ בא ר"א להוסיף שגם הדף נמי מדרון ומייתי לי':

ש"ס הכי לומר דמפני כן לא מחשב בתרתי למעליותא המקום והזמן מפני שעשוי להתגלגל ממקום:

ה"נ נימא עורב אתא שדא עמ"ש תוס' ד"ה ה"נ עי' הכונה קרוב למ"ש לעיל כיון דסברת שאני אומר חזקה ואלימא כ"כ לנגד סברת מצוי ליפול לעשותו ספק מקל ומקלינן כשאין בו דעת לשאול א"כ בקופה שאינה עשוי ליפול א"כ לימא עורב אתי שדא ולהוי טהור:

ואב"א הכי בטומאה דרבנן ה"ק דלשטת רש"י הו"ל לפרש דס"ד דמדף הייני בגדי ע"ה ולפענ"ד מדף הייני טומאה קלה במינה אי בדאוריי' הייני עליונו של זב דקיל מתחתונו ואי מדרבנן הייני בגדי פרושים דקיל מבגדי ע"ה אבל לפרש מדף בגדי ע"ה דחמיר במיני זה לא ס"ל לרש"י':

דיקא נמי דקתני מדף וכו' עיי' רמב"ם פ"ו ממשכב ומושב דעליונו של זב אינה אלא מדרבנן וכ' כ"מ דס"ל ואב"א דשמעתין נמי מעליונו של זב מיירי ופסק כן דהו מדרבנן ע"ש וא"כ לא מפרש לי' בככר תרומה ומדרס פרושים מונח תחתיו ע"כ יש להפליא במ"ש ז"ל בפי"ו מה"ל אבות הטומאה ככר של תרומה מוכח על גבי דף ומדרס מונח תחתיו מ"ט כ' מילתא בתרומה ומ"ט כ' מדרס וי"ל דצ"ל אהש"ס מ"ט לא מוקי באמת בתרומה דהרי כ' הרמב"ם פ"א מהל' תרומה דמעזרא ואילך כל התרומות דרבנן וא"כ דין ה' להקל בה ואמאי דוחקו להו לאוקמי בטומאה קלה וי"ל דידע הדיקא נמי מדקתני בדף ש"מ בטומאה דרבנן מיירי וא"ל הוא גופא ק' אמתנותו מ"ט נקיט מדף הלא בלאה"נ תרומה במה"ז דרבנן די"ל דמתני' אתי' כרב יוחנן דתרומה בזה"ז דרייתא משו"ה דקדקה מתני' ותני מדף משא"כ הרמב"ם דפסק תרומה דרבנן אע"ג דבכל מקום החמיר בה בכל דוכתא כדאוריי' מ"מ בהא מודה דאמרינן שאני אומר כמ"ש והאריך מ"ל בהלכ' תרומות מסוגי' דסוף פ' הערל ע"ש א"כ יפה כ' ככר של תרומה ואפי' מדרס דאוריי' מונח תחתי' נמי אזלינן לקולא שאני אומר אדם בא ונוטלה:

פשיטא כיון דבדקה עצמה בשעה ראשונה דקדק הש"ס בקו' ראשונה לומר הי' ע"פ מ"ש הר"מ לובלון במתניתן דכל בדיקה שאינה מתקנת חכמים כמו שחרית וערבית

אותה אינה ממעטת ע"כ מקשה פשיטא כאן דמיירי בבדקה בשעה ראשונה דייקא שהו מתקנת חכמים פשיטא שהו ממעטת:
איכא בינייהו דאתנסו ולא בדקה יל"ד מ"ט לא מייתי הרמב"ם הך דאתנסו לא מטמא מעל"ע דהא מדרבנן אזלי' להקל וככה"ג פסק פ"ג ממשכוב ומושב לקולא כלישנא בתרא לקמן ע"א הנ"ח מעל"ע דרבנן ע"ש וא"כ ה"נ דכותא וי"ל משום די"ל כלישנא קמא מלקמן ל"ט ע"א גבי י"א יום שבין נדה לנידה הרי הי' בחזקת ולא בעי בדיקה ומ"מ מטמא מעל"ע ומייתי לי' תוס' בשמעתין ד"ה כל אשה וכו' עיי"ש וא"כ התם הלא שפיר עבדה דלא בדקה בתוך י"א יום ואפ"ה מטמא מעל"ע וע"כ משום שלא תחלוק במעל"ע וכל"ק וא"ש הרמב"ם וק"ל:
דף ה' ע"א לחומרא מוקמינן מ"ש תוס' דמעיקרא דמתניתן כב"ע לא מהדר לאוקמי לחומרא משא"כ עתה דברייתא לא אתי' כב"ע דהו"ל דוחק מ"מ עדיף מתניתן טפי לאוקמי כב"ע מברייתא אבל לולי דבריהם הייתי אומר דמשום חומרא דמל"ע שבנדה ניחא לי' טפי לאוקמי מתניתן כב"ע אפילו לקולא דמל"ע שבנדה גופא חומרא בעלמא הו' אבל השתא שמעינן בברייתא דטמאות כתמים בהא תלינן לכן אזלינן לחומרא טפי מבתל"ע:
ר' מאיר הי' דמחמיר בכתמים פי' תוס' שרגיל להחמיר בכתמים פי' ומשו"ה סתם דברי' כברייתא ואמר סתם כתמים טמא ולא מפרש שהוא למפרע משום דהאי תנא ר"מ שדרכו להחמיר בכתמים וסתמא כפרושא שטמא למפרע כנ"ל וא"צ למ"ש מהר"ם לובלין ז"ל עד שלפני תשמיש אינה ממעט כפקידה כבר הזכרתי במשנתינו דרש"י שם לא פי' כן וי"ל משום דשמואל דחק טובא בפי' משנתינו לקיים דבריו כמבואר בשמעתין וא"כ אי לאו שהי' לו הכרח לשמעתין דעד שלפני תשמש אינה ממעט לא הי' נכנס כ"כ בדחוקים ונ"ל ההכרח לדברי' משום דאל"כ מה מועיל עד שלאחר תשמש דממעט ג"כ מה מועיל דהרי כ' תוס' ד"ה השתא מעל"ע ממעטת פי' השתא מעל"ע דפשעה וכו' עכ"ל מ' מדבריהם דלמסקנא תרווייהו צריכה מעל"ע קמל"ן אע"ג דפשעה פקידה קמל"ן אע"ג דאיכא הפסד טהרות וא"כ ק' אי אמרינן דלפני תשמיש נמי ממעטת וא"כ מה מועיל הא דלאחר תשמוש דממעט ואי בעברה ולא בדקה לפני תשמיש ואז ממעט אחר תשמיש וא"כ מוכרח מזה היכא דפשעה ולא בדקה כתקנת חכמים מ"מ ממעט וא"כ מעל"ע ל"ל דקתני ואי נימא דלעולם בדקה לפני תשמיש ונ"מ במה שיגע בשעת תשמיש ותיפוק לי' דבלא"ה נמי מטמאה משום משמשת דטמאה הוי ואין לומר מ"מ נ"מ דמשום מעל"ע

הי' מטמא משכב ומושב א"כ ק' מטה ל"ל דתני ואי משום דזהיר דמטמא משכב הא זה כבר אשמעינן כנ"ל אע"כ מזה מוכח דעד לפני תשמיש אינו:

ממעט וא"ש הכל אך כל זה למאי דס"ד הש"ס משא"כ למסקנא דאר"י טומאה הבאה בידי אדם נשאלין אפי' אין חברותי' וכו' א"כ אמרינן לעולם עד שלפני תשמיש נמי ממעט ושלאחר תשמיש אתי למעט שעת תשמיש ממשכב ומ"מ קמל"ן מטה במתניתן לומר אעפ"י שאין בו דעת לשאול מטמא משום דבא בידי אדם וכר"י לכן פי' רש"י כן במתניתן וק"ל ועמ"ש בסמוך:

אינה ממעט כפקידה ואמרו כפקידה נראה כשפת יתר ולולי דמסתפינא הייתי אומר דפקידה שהיא ממעטת מעל"ע הוא דלא ממעט וטעמא משום דפשעה ולא בדקה בזמנה בדיקה הראוי בחורין ובסדקין א"כ אינו בדין דבדיקה כי הא שאינו בחורין ובסדקין תועיל לה לפטרה מקרבן עד שתחזור ותבדוק בחורין ובסדקין באותה בדיקה שעברה על שעתה לכן אינה ממעט כפקידה דוקא אבל מפקידה לפקידה ממעטת ובזה מדוקדק לשון רש"י במתניתן ועוד י"ל לפי סברה זה הו"מ הש"ס למימר דעד שלאחר תשמיש דשייך בי' שמא תתפנה אינה ממעט אלא עונה שנקנסה וחשו להפסיד טהרות והקילו לסמוך אבדיקה שלאחר תשמיש ועד שלפני תשמיש אינה ממעט אותה עונה יתירה כנ"ל אבל ממעט הוא עונה דמשחרית עד עתה נמצא בין שניהם מעל"ע והא בלא הא סגי' ולק"מ קושי' הש"ס אשמואל אלא הש"ס דעדיין לא אסק הך צריכותא דהש"ס דיש להקל משום הפסד טהרות לכן דחוק בפ' משנתינו ולמסקנא לא צריכה לכל זה וגם בזה י"ל רש"י במשנתינו:

דף ה' ע"ב והא מעל"ע מטה נמי מטמאה מסעיי' לי' לזעירי כבר כ' לעיל במשנתינו דבפי' המשנה להרמב"ם כ' דוקא בהיפך דלמ"ד נמי דיה שעתה מ"מ מטה מטמאה דבטומאה חמורא כמשכב ומושב מודה דמחמרינ' ע"ש וצ"ל דס"ל להרמב"ם דלמסקנא ע"כ א"א לומר דמתניתן אתי' לדיוקא הא מעל"ע מטה נמי מטמאה דהא לא בא לסתום אלא לפרש וא"כ הרי אכתי לא ידעינן אי במטה מטמאה משום משכב וקמל"ן הא דזעירא או דלמא במגע לבד מטמא וקמל"ן אעפ"י שאין בו הדעת לשאול וכ"ר יוחנן אע"כ למסקנא לא אתי' מתניתן להך דיוקא אלא לדייק הן טהורין הא מטה טמאה אפי' אי דיה שעתה וק"ל: תרגמה זעירא כשחברות נושאות אותה במטה תוס' ריש מכלתן הא הי' וחברות הו"ל ר"ה וראיתי בחי' רמב"ן שתי' דומי' דסוטה בעינן והתם אנשים בעי דאסור ליחד עם ב' אנשים ועוד כ' שם רמב"ן שהנידה דהי' לא אתחשב בהדי תלתא וצ"ע דהא בסוטה תנו אף הוא המטמא ומתחשב בהדי תלתא ודבריו תמוהים מש"ס ר"פ ב' נזירים גופא

דמייתי דשם פריך אינהו והך דקאי ורואה ה"ל תלת והו"ל ספק ברה"ר ומאי ק' דילמא בנשים איירי ועוד בלא"ה מוקי לי' התם בנשים משום הקפת הראש ע"ש וא"כ לא הו' ר"ה לרמב"ן וי"ל לפמ"ש תוס' בסוטה כ"ח ע"ב ד"ה ברה"ר ספיקא טהור וכו' הקשה וודאי מגע וספק טמא הא לא דמי לסוטה ואנן דומי' דסוטה ממ"ש בעי' כמו דעת לשאול ותי' דלעולם לא בעי דומי' ממש ויש בו דעת לשאול לא מסוטה גמרינן אלא מדרב גידל והתם כ"א עביד ש"ס צריכותא דאי לאו דרב גידל ה"א מסוטה דבעי דעת שניהם נוגע ומגיע עיי"ש והא"ש דוודאי למאי דקיילי"ן דמדרב גידל נפקא לן דעת לשאול ולא בעי דומי' דסוטה ממש מודה רמב"ן דאפי' נשים נמי הי' רה"ר אע"ג דבסוטה אנשים בעי מ"מ הא לא בעי ממש דומי' דסוטה ומשו"ה פריק ש"ס שפיר ריש פ"ב נדרים אך הכא רמב"ן לזעירא דלית לי' האי דספק טומאה הבאה בידי אדם משמא דבעי דומי' דסוטה נוגע ומגיע לכן בעי דעתו נוגע ומגיע לכן בעי נדה יושבת על המטה וגת חברותי' נושאות אותה והם טמאים משא נדה כמ"ש תוס' ועי"ז מטמאות גם המטה וא"כ לטעמא דזעירא יפה כ' רמב"ן דנשים לא משוי לי' רה"ר דדומי' דסוטה ממש בעי וא"ש כנ"ל וק"ל:

וא"א אא"כ נגע ש"כ פשיטא ותי' וי"ל לאו א"א כלל קאמר אלא קרוב לודאי וכאן שייך וקמל"ן דלא הו' ס"ס ואין כונתו לס"ס ממש אלא ב' ספקות לטהר פי' נהי דקרוב לודאי שנגע מ"מ קצת אפשרית יש שלא נגע כלל ויש נמי קצת אפשרית שנגע מתחלה לטהרות וא"כ בצורף ב' אילו הו' לי' ספק טומאה ברה"ר או אין בו דעת לשאל וטהר קמל"ן דלאו ובתכם נדחק מהר"ם מהרש"א:

אין שונים בטהרות רש"י פי' כאן להדי' דגם ברישא לחומרא אין שונים ולכאורה הוא נגד ש"ס ערוך לקמן נ"ח ע"א ומייתי לי' תוס' בשמעתין וכן פי' רש"י שם לחומרא כאין שינים ונלפענ"ד דס"ל לרש"י דרבנן ורשב"ג בהא פליגא רשב"ג סבר שונון משוי' לי' לודאי לכן ברישא שונון ומשוי לי' ודאי טמא ובא"א אא"כ נגע' שונון ונהי דאיכא נמי סברה להיפך דא"א אא"כ נגע מ"מ אי מקמא הך א"א אא"כ נגע ושינון הו"ל ספיקא טהור ורבנן ס"ל דשונון לא הו' אלא ספק דלמא מעיקרא לא הכי הו' לכן ברישא אין דהא בלאה"נ ספיקא הו וטהור השתא נמי טהור ובסיפא נמי כיון דסברה א"א אא"כ נגע א"כ מה מועיל שונין דלא הו' אלא ספיקא:

ולא מוציא מידי ודאי סברא דא"א אא"כ נגע כל זה גבי טהרות דעלמא דספיקן טהור ברה"ר או באין בהם דעת לשאול משא"כ לקמן בכתמים דספיקן טמא דתחילתן משום ספק הו' א"כ שפיר שונון לשוי' ספיקא ומטמא והך דהוצרך הש"ס שם למימר דלחומרא שונין תיפוק לי' התם ספיקא טמא ז"א דהרי רש"י פי' התם דמסברא הך דמשמתא קרוב

לודאי דלא מגופא אתו כמו א"א אא"כ נגע וא"כ מה מועיל שונון הא אין ספיקא שונין מוציא מידי ודאי א"א דאתו מגופה לכן משני דלחומרא לא"א הך סברה וא"ש:
אמר רבא ותסברה הק' תוס' ד"ה ומה כלי חרס וכו' נימא מה לכלי חרס שאין לו טהרה במקוה ולפענ"ד הי' הנותנת אי לאו דגם בשאר כלים דיש להם טהרה במקוה גזרי במל"ע ואגב גזרי גם אכלי חרס ולולי כן לא הי' גוזרים גם אכלי חרס כמו ש"כ תוס' לעיל ד' ע"א ד"ה שאני אומר ועמ"ש מהר"ם לובלין שם:
ודע מ"ש תוס' בתרוצם דהא פשיטא לי' דאפילו משכבות מטמאין במעל"ע כדאמר בבריית' עכ"ל לכאורה נתכונו לבריית' דתני' כותי' דרבא וצ"ע אדרבה שם מוכח להיפך די"ל דוקא כלי חרס חשוב התם משום דאין לו טהרה במקוה ע"כ טמאה במעל"ע בנדה עצמה ומשכב ומושב נמי י"ל טמאה במעל"ע רק כמגע נדה משום דיש להם טהרה נחתנין חד דרגא ושאר כלים טהורים מכללם ע"כ י"ל דט"ס הי' בתוס' וצ"ל שארי כלים במקום משכבה וקאי אבריית' דאבימי' מבואר דעכ"פ שאר כלים טמאים כמגע נדה דהרי אמר כמגעה ש"מ דמגעה שארי כלים מיהת וצ"ע עדיין:
דף ל"א ע"ב וא"ל כולן טמאות פי' רש"י במעל"ע שבנדה ובד"ה הו' טמאה פי' משום ולפקידה לפקידה עיי' מהרש"א ולענ"ד לומר דהנה כל דפשעה ולא בדקה בדיקה הראוי' עפ"י חכמז"ל הו"ל בכלל במעל"ע והא"ש דמהר"ם לובלין כ' דכונת רש"י במתניתן דכל בדיקה שאינה כתקנת חכמים אינה ממעטת וא"כ לפ"ז הא דאמר ר"ג הי' טמאה וכולן טהורות ע"כ צ"ל דהך בדיקה לפני כל ככר וככר תקנת חכמים הי' ולא תקנו בדיקת שחרית אלא לעסוקה בטהרות שנעשה על טהרת הקודש אכל לקדש עצמה צריכה בדיקה על כל ככר וככר ומשו"ה הי' ממעט וא"כ לפי ס"ד של ר"ג שלא בדקה וכולן טמאות ע"כ פשעה ולא בדקה וא"כ הו"ל מעל"ע שבנדה דכל שע"י פשיעה הו"ל בכלל מעל"ע שבנדה ובזה י"ל קושי' מהרש"א דלמא חדא בקודש וחדא בחולין שנעשה על טהרות הקודש והא"ש דבחולין שנעטה"ק ע"כ לא הי' תיקן חכמים לבדוק על כל ככר וככר דא"כ למאי הילכתא תיקנו בדיקת שחרית וערבית לעוסקה בטהרות ואע"כ בקודש עצמו מיירי:
קבלה מני' ר"ש בר יצחק בחולן שנעטה"ק ויש להקשות מ"מ אין מוכח מדלא תני לי' גבי מעלות דילמא כמ"ש מהרש"א לעיל וכן הו' בתוס' ריש פ' החומר בקודש דב"ה ראשונות לא חשיב משום דרא דאורי' וב"ה אחרונות לא קחשיב משום דאנהו לא נהגו בחולין שנעטה"ק ומעל"ע שבנדה נהוג וי"ל דס"ל לר"ה ורב שמואל בר יצחק כיון דעכ"פ מוכח ממתניתן דמעלות דמעל"ע נהוג בחולין שנעטה"ק מכ"ש בתרומה עצמה אע"ג

ד"ה הראשונות נהוג בחולין שנעטה"ק ולא בתרומה התם מעלה בעלמה הכא משום ספיקא ואי מחמרינן בספיקא דרבנן חולין שנעטה"ק מכ"ש דנחמיר על תרומה מצוה דאפי' למאי דקיילי"ן תרומה בזה"ז דרבנן מ"מ הרי הי' כדאורי' לכל מילי חוץ שאמר שאני אומר כמ"ש לעיל בשם מ"ל בהלכ' תרומות ובזה ניחא לי מה שפסק הרמב"ם כל"ב דר"ה להחמיר בדרבנן ונדחק בכ"מ משום דלל"ק הקשה הש"ס כמה קושי' ובאמת יש סברה להיפך דהא פשיטא דבריי' דר"נ מסייע' לל"ה והא"ש דס"ל דלל"ק דר"ה ס"ל כר"ל בפ' הער"ל פ' ע"א דתרומה בזה"ז ומעזרא ואילך דרבנן בעלמא ולדידי אפילו עיקרו מה"ת לא הו' כמ"ש מ"ל שם ולך פסק להקל בתרומה משא"כ אנן לא קיילי"ן הכי וק"ל:

דף ז' ע"ב ובמה אמרו דיה שעתה פי' רש"י בתולה מעוברת וזקנה ושביק מנקת וצ"ע דזהו דלא כרב ודלא כשמואל לקמן יו"ד סוף ע"ב וי"ל דס"ל לרש"י ע"כ לא פליגא רב, וס"ל דמנקת לא דיה שעתה משראתה פעם אחד אלא משום דקיילי"ן כרבנן דר"מ לקמן ט' ע"א דאיברי מתפרקין והך אתתא דראתה הרי קמן דכבר נתרפתה א"כ תו לא דיה שעתה משא"כ לר"מ דדם נעכר ונעשה חלב מודה רב דנהי' דראתה ולא נעכרו מ"מ תלינן למחר וליומא אחר יעכר דמה ולא מטמא מעל"ע ולכן כאן דתלי' בפלוגתי דתנאי וסתם משנה ר"מ משו"ה שביק רש"י מנקת:

אתה לא שמעתה אלא אי וכו' אמר כן משום דלכאורה במידי דשכיחא טובא קיילי"ן דלא ראינו נמי הו' ראיי' עמ"ש ש"ך יו"ד סימ' א' אלא דהכי ממנ"פ או דהו"ל לשמוע מטמאות מל"ע או דדיין וכיון דלא שמע כלל דין ור"א שמע הרבה אמר לו שמעת:

משום דר"א שמותא הו' יראה דרש"י נאיד מפי' ירושלמי הו' שקבלתי משום דר"א לא אמר דבר שלא שמע מפה רבי מעולם א"כ כל דברי' דברי שמאי הם וכל החולק עלי' מחבירי' הו"ל כב"ש וב"ה:

דהלכה כב"ה כך שמעתי וא"כ ק' בשמעתין איך אפשר שר"א שמע משמאי ד' נשים דיין שעתן הא לשמאי כל הנשים דיין שעתן אלא דהירושלמי אפשר ס"ל כי הנך לישנא דלעיל דמודה שמאי בשוטה ומשמשת במוך וא"כ נ"מ בהנך ד' נשים בשוטה ומשמשת במוך א"כ הש"ס דיל"ן דמיירי נמי באדך לישנא ועוד דמ' דאידך לישנא עיקר ק' אע"כ ש"ס דילן לא ס"ל דכל דברי ר"א מפי שמאי יצאו ושמותי כמשמעו שברכוהו וק"ל:

דרא שמותי הו' הק' גליון בשם ראב"י ונפשיט דמנודה מותר בתפילין ולפענ"ד ע"ש במ"ק דבעי מצורע מה בתפילין ומייתי שם פלוגתא דר"א ור"ע וא"כ הו"ל לר"א לא תבעי לך דמצורע מותר בתפילין ה"ה מנודה כי תבעי לך לר"ע וע"ש:

ואידך הזב והזבה כ' תוס' מכאן מ' וכו' לשון זה צ"ע מה לשון מ' הרי ראי' גדולה ונלמוד ממנה וי"ל משום דלכאורה מצינו למימר דר"א נמי מודה דלבעלה אסורא ולא קאמר אלא לענין טבילה בזמנה דצריכה לחוש דלמא לא נשארה בחזקתה באותן הימים ו"ר יושיע ס"ל אפילו נשארה בחזקתה מ"מ כיון שלא ספרה אין עליה מצות טבילה כלל ולעולם לכו"ע אסורה לבעלה אמנם משמעתן דפסק הלכתא כר"א ואנן קיי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה הי' א"כ מ' דלבעלה קאמר:

יום ראשון ומצאה טהור כ' תוס' רק שהפסקה בטהרה וצ"ע למאי שפסק תוס' דיום א' ויום ה' לי' והיינו כדתנינא לקמן ס"ח ע"א ולדידי' לא מ' דבעי הפסק ועיי"ש בסוגי' ובתוס' ד"ה והכא קמל"ן וי"ל לפימ"ש במרדכי ופסק כן רמ"א בש"ע סי' קצ"ט בתוך ג' ימים ראשונה של ימי לבונה אין תולין כתם במכה שבגופה עד שתתחזק בטהרה וה"ק בפלתי הא בשמעתן מ' דביום א' סגי להחזיקה בטהרה דהלכה כר"א ע"ש ולדידי' נמי ק' מאי שייטא ד"ג ימים ולא תסגי ב"ג בדיקות ע"כ נ"ל לפימ"ש מהר"ם לובלין במתניתו דכל בדיקה שאינה מתיקון חכמים אינה ממעטת א"כ ה"ה שאינה מחזקת וא"כ לר"א דס"ל לקמן יו"ד כרב דתרי זימני הו' חזקה סגי בתרי בדיקות של חכמז"ל וס"ל למרדכי דבימי ר"א שהי' עוסקין בטהרות והי' תיקן חכמז"ל לבדוק שחרית וערבית כדלעיל ד' ע"ב א"כ כאן דבדקה יום ראשון ב' בדיקות של תיקן חכמז"ל שחרית ובין הערבים אתחזקה בתרי זימנא וטהורה הי' עי' בדיקות ב' וכר' תנינא אמנם בדליכא טהרות אין תיקון חכמז"ל אלא פ"א ביום וקיי"ן נמי ג' זמנים הו' חזקה א"כ לא אתחזקה אלא בשלושה ימים והו' נכון והשתא י"ל דהתוס' ס"ל כהפוס' בשו"ע דגם בזה"ז בעי בדיקת שחרית וערבית וא"כ גם לדידן דבעי ג' זמנים לחזקה מ"מ לא בעי ג' ימים אלא בדיקה של שחרית וערבית והפסק טהרה ונהי' דר' חנינא לא בעי הפסק טהרה הייני משום דלר"א סגי בתרי זימנא לחזקה משא"כ לדידן וק"ל:

מאי קמל"ן שמואל בכולהו תנן הלכתא יש להקשות לפימ"ש תוס' לקמן ס"ח מ"א לרב דס"ל לר"א לא בעי אלא חדא ולמא ונקיט ו"ז משום ר' יושיע ע"ש וא"כ לפי לשון המשנה נראין דברי ר"א מיר יושיע והייני כפי' רש"י מ' מזה מה שפסק במתניתן הלכה כר"א הייני נמי במה שאמר א' ו"ז דבזה נראין דבריו אלא במה דסגי לי' בחד יומא זה לא שמעת וקמל"ן שמואל הלכה כר"ג בכל דבריו ועיי' לקמן בגליון ד"ה משום דקאי ריב"ב כוותי' וכו' עיי"ש ואין לומר אכתי לימא הלכה כר"א בזב ובזבה זה אינה כיון דפרט הך דתנן במתניתן הלכה הא דאתא למעט אחרנייתא דתני הלכה כוותי' ומדלא משני ש"מ

דהלכתא כוותי' ד"ר חנינא דלא כרב וזהו דעת התוס' דשמעתן וסמ"ג עי' ב"י סי' קצ"ו דדחיקא לי' דשבקי לרב ופסקי כר' חנינא עיי"ש:

קטף כ' תוס' מיש רש"י דאינה עושה שירות לא א"ש למאי דאמרינן לקמן דפליגא בגווזא ולא בפירי וגליון כ' דרש"י קאי ללשנא בתרא ולפענ"ד לא נעלם זה מהתוס' אלא דלפמ"ש רש"י דקטף מן אילן ידעי הו' שנקרא כן והבא תוס' ראיה לזה שכן הוא וא"כ ע"כ צ"ל הא דפליגא לישנא אי עושה פירות או לא מאי פליגא נחזה אנן ע"כ צ"ל דהאי אילן שזמן שאינה עושה פירות כגן בתחלת נטיעתן ואהא קאי לישנא בתרא דאז קטפי' זו פירא וא"ש אבל מלשון רש"י דהאי אילן אינה עושה פירות כלל ועל זה ה"ק תוס' שפיר:

בקטפא דגווזא הרמב"ם פסק גבי דקטפי' פירי וכן דגווזא באילן שאינה עושה פירות שבעית נוהג בו פסק כל"ב ולא חיש לדחיי' ר"י כמ"ש כ"ת שם אמנם בהלכ' מאכלות איסורים פסק דאין ערלה נוהג אלא בשרף הפגם כר' יהושע ולא זכר כלל מקטפי' דגווזא באילן שאינה עושה פירות יראה דס"ל מדהזכר ר' דבריו של ר"א בלשון חכמים גבי שבעית ולא גבי ערלה וטעמא רבא איכא לחלק ביניהם דערלה אינה נוהג אלא בפירי והאי לאו פירי הו' ולא עץ מאכל הו' משא"כ שבעית דנוהג בכל מילי רק לא בעץ משום שאין הנאתו וביעורו שווין וקטפי' נמי אעפ"י שהנאתו וביעורו שוה מ"מ בטל הו' אגב עץ כמ"ש תוס' וא"כ ס"ל תינח באילן העושה פירות דאז הקטף בטל לגבי:

עצו משא"כ כשאינו עושה פירות אז קטפי' חשיב הו' ולא בטל אגב עץ וקרוב לס' זו ברש בפי' המשנה:

והא קשש מיני מ"ש תוס' יש לעיין במ"ש לעיל ו"א ע"ב ד"ה בשפתתו דאיכא דילדה ל"ט ואיכא דילדה ל"ז לכאורה מ' דהכי קאמר או ילדה אח"כ ל"ז לו נימא לטהר למפרע כל הטהרות שהייני מטמאים מ"ב חדשים ושלוש ואילך, ולא הבנתי לשון רש"י שכ' דאזלינן בתר רוב נשים מה שייך הכי רוב נשים כיון דכבר ילדה ל"ז והי' אינה מן הרוב ואולי כונת רש"י דתחלת תקנת חכמים הי' שלש של רוב נשים דילדות ל"ט ושוב לא פלוג רבנן ושגירת לישנא פ' בין סורר ומורה נקט ע"ש ס"ט ע"א היטב ובזה הי' נ"ל זכר לדבר דילדות לשבעה נמי לא ניכר עוברה עד שלש חדשים דאל"כ הא רש"י פי' מדכתי' בתמר ויה' בעת לדתה ולא כתיב וימלאו ימי' ללדת ש"מ שילדה לחסרים פי' למקוטעים וא"כ למאי דקיי"ן דיולדת לתשעה אינה יולדות למקוטעין ע"כ צ"ל ל"ז היתה יולדות ואי ס"ד דכמשלוש חדשים היינו בשלוש חדשי' עבורה והייני ב' איך ניצלה ממיתה נימא להנהו דלפני ב' חדשים ושלוש בא עליה יודא מ"מ ע"כ לפני זה כבר בא עליה איש אחר וזנתה דאלת"ה הא רוב נשים יולדות ל"ט יולדות ל"ט וא"כ ע"כ עברה עליה

ג' חדשים מתחילת עבורה ומביאת יודא אינה אלא ב"ח ושליש אע"כ לפני זה בא עליה כבר אחר ואל תתמה שהרי בסברה זו נהרג בן סורר ומורה כמבואר שם בסנהדרין ס"ט הנ"ל אע"כ אע"פ שתמר הי' ילדה ל"ז מ"מ לא הוכר עוברה עד זמן שלש של ט' חדשים: ובזה י"ל נמי דברי תוס' בכתובות ס"ז ע"ב דאמרינן משום רשב"י נוח לו לאדם שיפול עצמו לתוך כבשן של אש ואל ילבון פני חבירו ברבים מנ"ל מתמר דכתיב הי' מוצאת כ' התוס' ר"ח גרס מוצת בלא אל"ף כמו ויצת אש בציון והו תמה מה רצו בזה וי"ל לפימ"ש הרא"ם מב"ר הי' בתמר רק רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם וזהו באמת רק שלש של ז' חדשים במספר הימים אך הרא"מ כ' דקייל"ן שיפורא גרים והו"ל ג' חדשים והו' שלש של ט' וזהו מדכתיב לאל גומר עלי כ"ש ש"ך ביו"ד כסי' קצ"ט וא"כ תינח בישראל אך בב"נ לא שייך זה וא"כ מנל"ל דנוח לו שיפול עצמו ואל ילבין דנמצא הלבנת פנים חמיר מחלל שבת מנ"ל דילמא שאני גבי תמר שרפואות ההלבנה לא הי' בדוקה דאכתי יאמר יודא אנן בני נח אנן ושיפורא לא גרים מידי נמצא דריבו של ראשון אינה אלא רוב של ז' חדשי' ורוב נשים ל"ט יולדות וע"כ כבר בא עליה אחר מקדמת דנא נמצא שלא הצילה ההלבנה ומשו"ה לא הלבינה פניו אבל ה"נ אי הו' רפואה בדוקה נדחי' מפני פ"נ ולהשמר מקו' ז' כ' תוס' ר"ח גרס מוצת בלא א' כמו ויצת אש בציון וכיון שהי' ראתה הצתת אש אע"ג כל ב"נ מיתתה בסייף ע"כ יודא ס"ל דין ישראל להם ודינה כבת כהן בשריפה וכיון דנתברר לה דיודא ס"ל דדין ישראל להם א"כ ההצלה ברובה הוא דשיפוראי גרם ואפ"ה לא שלחה אלא סתמה לאיש אשר אלה לו ש"מ נוח לו וכו':

ואאש"נ, הא דצריך הכא הופעת רה"ק בבית דינו של יודא לאמר צדקה ממני יצאו כבושים אע"ג דכבר הודה יודא דמ"מ לבסוף כשילדה ל"ז חדשים מביאת יודא עדיין הי' חוזר וניער חשדא למימר הא רובא ל"ט ילדה והאי מעיקרא הי' מעוברת לכן צריכה בת קול וראיתי תלמידי' בדבר קצת דשמעתן סומכוס משום ר"מ ור"מ הא חייש למועטי מן התורה היכא דאיכא חזקה בהדה וה"נ מוקמי' לה בחזקת רקנית והשתא הו' דעיברה וסמוך מעוטא דיולדות ל"ז לחזקה ולר"מ הו"ל פלגא ופלגא מן ה"ת ותי' דהכא איכא תרי חזקות חזקת כשרות ג"כ ולריב"ש רובי' לא עדיף מתרי חזקות לכו"ע וי"ל דהיכא דאתרע חזקה והרי הי' מעוברת לפנינו לא אמרינן כנ"ל מה"ת ועמ"ש בחי' למס' ערובי' ל"א בסוגי' דחזקות:

דף ט' ע"א מידי הו' טעמא אלא משום דראשה כבד עליה וכו' הנה בשמעתן מבואר דסברה דאורייי' הו' וסמכי' עלה אפי' למ"ד וסתית דאורייי' וק' א"כ אשה שראתה בתחילת זמן הכרת עיבורה נימא וודאי למפרע הי' דם ההי' וכותלי בית הרחם העמידוהו' ואפי'

חולין לטמו ושמאי נמי יודה לזה וכ"ת ה"כ א"כ לא לשתמיט וי"ל דנהי' דסברא דאוריי' הי' דבימי עיבורה לא תראה ודחי' אפילו חזקה דאורח בזמנו בא מ"מ בתחילת זמן הכרת העובר כשראתה לפנינו אין כאן סברא דאוריי' למתלי האמש יותר מבהיום וטעמו נ"ל דהנה ודאי החוש מעיד דמיד אחר קליטת הזרע נמעט דם נידה שלה והטעם משום דולד נוצר וניזון מדם נידתה כידוע אלא דמ"מ לאו חזקה דאוריי' הוא עדיין עד תחילת זמן הכרת העובר דאז מצטרף לזה עוד סברת ראשה ואיברי' כבדים וע"י צירוף ב' הסברות וחד נעשה חזקה דאוריי' לדחות חזקה אורח בזמנו בא וא"כ תו לא ק"מ דנתלי הדם באמש שעדיין לא הי' ראשה ואיברא כבדים ז"א דמ"מ הי' מסולקת מטעם יצירת הולד ומה שנוסיף עוד עתה ראשה ואיבריה' כבדים אינה סברה כ"כ לדחות הך דאשה מרגשת בעצמה או דכותלי בית הרחם לא מוקמי' דם או חזקת טהרה: שלה ואי ק' א"כ בתחילת עבורה תה' דיה שעתה דהא מעל"ע דרבנן בעלמא היא ובסברא בעלמא דחינן לה י"ל כיון דבשעת ראי' לא ידעינן דמהאי מעובר"ת עד שהוכר עוברה ואז נודע למפרע ואו ניקם ונטהר מה שכבר החזקנו בטמא משום סבר' זו זה לא אמרינן ובזה יש להמתיק שאלתו של ר' ירמי' לר"ז ראתה ואח"כ הוכר עוברה שה"ק רשב"א מה ספיקא הא כל שיעורא חכמים כך היא פי' אעפ"י דר"מ ל"ל הך סברא דב"ה י"ג ע"א מ"מ הי' לו לר"ז להשיב כן ולפי הנ"ל יש להמתיק האיבעי דלמאי דלא ידע הך סברא דראשה ואיברי' כבדים הי' ס"ל משום האי טעמא דילד לחוד מטהרינן והא דתלינן בהכרת העובר משום דקודם לזה לא נודע שהי' מעוברת ולא רצו נמי לטהר למפרע ועתה שאל אם הו' בסמוך ממש אם לטהר או לא ואין להאריך: הא ליכא חרדה וכו' ה"ק תוס' דילמא לעולם וסתית דרבנן ומיירי במצאה טמאה אח"כ וכו' ועלה ברעיוני לתרץ דמ"מ כיון דהו"ל תרתי לריעותא שהרי חזקה אורח בזמנו בא וחזקת חרדה מסולקת הדמים אתרע לפנינו שהרי ראתה דם לפנינו ואפ"ה מחזקינן בטהורה למפרע א"כ ה"ה למ"ד וסתות דאוריית' ולא בדקה כלל דטהורה הי' ושוב מצאתי כעין זה בנודע ביודא אך הדרנא בי' דמ"מ קו' התוס' דלמא מיירי בשעת וסתה היתה במחבו' ואח"כ יצאה מהמחבוי' ומצאה דם בחולין דהשתא לא אתרע ח' חרדה כלל אבל זולת זה לא אזלינן בתר ח' חרדה מסלקת הדמים ה"נ מסולקין ולא בעי בדיקה ומזה הלשון למדו הראשונים דאפילו לכתחילה לא בעי בדיקה כלל והטי"ד סי' קפ"ט פ' גבי מעוברת לא בעי בדיקה כלל וגבי חרדה צריכה בדיקה לכתחילה וה"ק ב"י מנ"ל לחלק בכך הלא בש"ס מדמי להדדי ועמ"ש פלתי ודבריו נפלאו ממני דהרי בש"ס קאמר גם גבי חרדה לא בעי בדיקה מ' אפילו לכתחילה לא כמו גבי מעוברת והנלענ"ד בזה דצריך להבין לפמ"ש מג"א סי' תל"א ס"ק ד' דכל היכא ד"ב

חזקות מתנגדות אהדדי והיכא דאפשר לברורי מבררינן ע"ש והו' מש"ס פסחים ד' ע"א דקאמר מאי נפקא מינה לשיילי ע"ש בר"ן וא"כ ה"נ אורח בזמנו בא וחרדה מסלקת מתנגדות אהדדי והיכא דאפשר לברורי מבררינן ואמאי לא בעי בדיקה לכתחילה ואין לומר שאני הכא דאוקי חזקה להדי חזקה ואוקי אשה בחזקת טהרה ואפי' בדיקה לא בעי ז"א דחזקת טהרה דאשה לא שמי' חזקה לעינין זה לפטרה מבדיקה לכתחילה כיון דמגופה קחזו ועלולה לראות וע"כ פ"א תראה ואם לא בשעת ווסתה מתי תראה והלא משום כך מטמאין אפי' בדעבד מעל"ע משום דעלילה לראות מגופה ואיך נסמוך על זה לכתחילה בשלומה במעוברת א"ל אדרבא עלולה אשה מגופה להתעבר ולהיות מסלקת מדמים וכיון דגם זה מגופה הוא א"כ אוקמי' חזקה להדי חזקה ואשה בחזקת טהורה עומדת אבל במחבא שאינה מגופא ק' כנ"ל וצ"ל דר"י דאמר בשמעתן דגבי מתבא לא בעי בדיקה לכתחילה ס"ל דלעולם לא בעי לברורי אפי' היכא דמתנגדות ב' חזקות אהדדי דלא כסתמא דתלמודא דפסחים הנ"ל וא"כ אנן קיי"ן כסת"מ דפסחים הנ"ל דהיכא דאיכא לברורי מבררינן א"כ יש לחלק בין מחבא למעוברת כנ"ל:

דיין שעתן כל עשרים וארבע חדש וכו' לכאורה מ' דבמציאות פליגא אי דם נעכר או לא דאין לומר דגם חכמים מודים שחלב הו' מדם אלא דאין כל הדם מסתלק ע"י דא"כ מאי טעמא לא מוקי קרא מי יתן טהור מטמא נמי בר"מ אע"כ לדידהו לא נעשה חלב מדם כלל וכן מ' בבכורות לא ע"ב גבי חלב מנ"ל דשרו ע"ש ומזה נראה לי ראיי' למ"ש ש"ך ביו"ד סי' קפ"ד דבשנת העובר נותני' לה כ"ה חודש כמו דפסק רמ"א ביו"ד בשיעור הנקה והפלתי פלוג דנהי דזמן הנקה בשנת העיבור כה' חודש מ"מ הכא דאיברי' מתפרקנן והרי הם חוזרים לעולם אחר כ"ד חדש ע"ש ולפענ"ד מוכח כהש"ך דאל"כ אמאי פליגא במציאת נחזה אנן בשלומא הא לא ק' נחזה אנן עי' שתנוק אשה בנה ד' ו"ה שנים ונראה אם תהא מסלקת בדמים ז"א דאי באינה ישראלית כיון שאכלו שקצים ורמשים חביל גופייה' ואין מהם ראיי' לישראלית דלא אכלי וכן בהפך דישראלית דייגא במצות כדאמרן בעלמא ואי ע"י אשה ישראלית גם זה אינה כיון דאין דרך להניק הבן יותר מ"ב שנים רק בחולה וכדומה א"כ זהו מעוטא דלא שכיח וא"א לקבוע חזקה אלא אי אתי מכח רובא וא"א לברר אב אס"ד דזמן הנקה בשנת עיבור הם כ"ה חדש ופירק איברים הם רק כ"ד חדשים א"כ ק' הא עיבור השנה מידי דשכיח טובא הו' ואיכא לברור באותו חודש ע"י כמה וכמה נשים ונחזה אנן אע"כ צ"ל כהש"ך אמנם לבי אומר לי דלא וחלוקי רבנן דהוולד נוזון מחלב שהי' במקום דם והעינון האיל ואיברא מתפרקנן אין נפשה וכחה חוזרת עלי' לבשל הליחות להפכם לדם אלא נעשה חלב ומשו"ה לא מוקמי' מי יתן טהור

מטמא על חלב אשה משום דאין הדם נעכר דמעולם לא הי' עדיין דם אלא שלא נתבשל כל צרכו ולא נעשה דם אלא חלב ונ"ל דס"ל לכל הפחות אין איברי' חוזרי' פחות מכד' חדש ואפי' צדוקות שאינם בפסקה של חוה מ"מ עי' הלידה:

חוזרים עד כ"ד חדש מ"מ רוב הנשים אין איברי' חוזרי' עד אחר ג' וד' שנים אלא משום שלא תתן תורת כל אי' בידה שערו בפחות שבנשים עד כ"ד חודש ואם כדברינו כן הו"ל דבר שא"א להברר כלל וק"ל:

מי יתן טהור מטמא לא אחד והרמז ל"א אחד גי' דם ודע כי דם נעכר ונעשה חלב הכונה מה"ד נעשה חסד בספירת נקיים שבין פסח לשבועות וכשתכתוב טמא במילוא, טית מם אלף תר"י הוסיף עלי' א' עלה גמטר' תרי"א גי' תורה שע"י נעכר דם ונעשה חלב וזהו מי יתן טהור הי' התורה מטמא לא א' שהוסיף א' על טמא עלה למספר תורה ודע כי יש עוד מדה"ר והו' כלול מחסד ודין חלב ודם וה' בחי' כח"ל ודע כי ההופכים אילו נעשה עיקר עי' תקיעה שופר או שבת או מילה או שלשתן יחד לכן, בזמן שאין מקדש אין תוקעין בשבת כי לאותן תקנו שבכוחונו לעשות בלא מקדש סגי בחדא או שופר או שבת והנה כל זה מרומז בקרא תקעו בחודש שופר ר"ת שבת בכסה ליום חגינו ר"ת חלב כי חק לישראל ר"ת כחל הוא משפט לאלוקי יעקב ר"ת מילה זהו מה שחנני השם בעינין זה ואחרון חביב מה ששמעתי מאמור הגאון מהו' פנחס בעל הפלא"ה והוא כי נון שערי טומאה יש בגמי' טמא והשער נון הנעים היותר מ"מ הו' הגורם עיקר טהרה כי לגודל טומאתו כל המשתקע בתוכו הו"ל אין תקומה למפלתו ואין הקב"ה רוצה בהשחתת עולמו ע"כ הקב"ה מוציאו האדם בחוזק יד שלא בבחירתו של אדם כמו שאירע לב"י במצרים וע"כ תיבת טמא נחלקה ל"ב מספרים מ"ט בפ"א ו"א בפ"א לומר שזה השער ה"א היותו קשה יותר מכולן מ"מ הו' הגורם יותר טהרה מכולן וזהו מי יתן טהור מטמא לא אחד זהו' השער הא' המרומז באלף של טמא עוד לאלוקי מולץ לצד עליאה מה שנ"ל כי מקום מ"י הו' היתר נדרים הפרח באוויר שם יותן טהור מטמא במלכוט הנקראת אחד אמא תתאה אדרבא עץ הדעת טוב ורע ובעירוב והרמז טהור טמא גמי' רע עד עושה שלום ובורא רע וחכמז"ל עשו ממנה בורא את הכל והמ"י:

ורבנן אמרו זהו ש"ז שהי' טמא ואדם המצר ממנו טהור ור"מ ס"ל דמסברא מוקמינן קרא בדבר הטמא בעצמותי' כמו דם נדה שגם הגוים מרחקים אותה כמ"ש רמב"ן בחומש גבי רחל כי דרקי נשים לי ואפ"ה נעשה חלב ממנו אבל ש"ז אינה טמא אלא עפ"י גזי' הכ' וה' האוסר והמתיר יתב"ש ונוגע טמא עמ"ש תוס' ותי' הב' צלע"ג דמאי ק"ו אמרו רבנן על המטמא טהור על הטהור לכש"כ הא ע"ז הקושי' ק' קושי' התוס' דהא על מטמא

נמי טמא עד הערב עכ"פ דהשתא לתי' הב' ל"ל מ"ש בתי' ה"א דזה בא' טהרה עי' הזאה ותו ק' לי טובא דא"כ מאי קאמר לר"ע קל וחומר וכו' א"כ לדדהו מי ניחא דמזה על הטהור טהור ונוגע טמא ולר"ע דעל הטהור טמא ל"ק מנוגע מידי ולדדהו ק' מנוגע ותי' א' של תוס' נמי דחוק ע"כ נ"ל מזה ראיי' ברורה לפסק הרמב"ם פ' י"א מה"ל פרה סוף הלכה ב' שפסק כספרי דכשלא הזה בשבוע אזי טובל בכל עת שירצה ומזין עלי' אח"כ בכל עת שיזדמן אחר טבילה וטהור מיד והו' דלא כש"ס דקידושין ס"ב ע"ב דקאמר ד"ז לאפוקי ט' ע"ש והשתא א"ש דהתם הסוגי' אזלא לר"מ ואיהו ס"ל מי יתן טהור מטמא קאי אחלב מדם וכן מצי סבר ד"ז למעוטי ח' אבל ש"ס דשמעתן אזלא ל"ר יוסי ור"פ וסתם ספרי ר"ש ולדידי' הא ס"ל דמי יתן טהור מטמא קאי אמי נדה וק' קושי' התוס' הא מזין עליו נמי טמא הו' וע"כ צ"ל לטעמא דסתם ספר אזל דכשהו מרוחק מ"ג מזין אחר טבילה וטהור מיד גם י"ל ר"י דשמעתן נמי לטעמא אזיל דס"ל פ"ק דיומא טבילה בזמנה מצוה מיהו לא ילפינן הזאה מטבילה ור"מ ס"ל ילפינן לפי רש"י דיליף הזאה מטבילה והייני דכתיב וחטאו ביום השבעי ע"ש והנה ר"י ע"כ מפיק לי' טבילה בזמנה מצוה מקרא אחר ולעת ערב ירחץ במים כמ"ש רש"י בפ' כל כתבי שם לא הוזכר הזאה וא"כ לר' יוסי אייתר וחטאו ביום השביעי ע"כ לדרשא דספרי כמש"כ כ"מ שם הנ"ל דוחטאו מ"מ אפילו מרוחקים מיום ג' דלא כש"ס דקדושין ה"נל וא"ש:

מאי מזה נוגע ה"ק תוס' ביומא נימא אידא ואידא נוגע והא בשיער והא בפחות משיעור ותי' דוחק ולפענ"ד ליישב לפמ"ש רמב"ם פטו' מהלכ' פרה דהנוגע במי נדה כשיער הזאה טעון כיבוס בגדים וכ' כ"מ שהוא ע"פ תסופתא משום שלא ליגע במים כי המים מתנונעי' בנגיע בעלמא ולפענ"ד הייני דוקא בדאית בהו עכ"פ כשיעור הזאה אבל בפחות מכשיער הו"ל כל שהי' ואפשר ליגע מבלי שבוע נמצא לפ"ז ממילא נגיעה בכשעיר היינו נושא דמטעם משא הו' וא"ש וק"ל:

היכא דמי ממוך לזקניתה וכמה עונה וכו' לפי סדר המשנה הי' לו לשאול כמה תחילה כמה עונה ואח"כ ה"ד סמוך לזקנתה וי"ל דהו' ס"ד דכל אשה בעונה שלה משערינן אבל השתא דאמר כל שחברותי' קורין לה אמה והייני בדעלמא משערינן וכמ"ש תוס' בשם ירושלמי א"כ סתמא עונה דקתני במתניתן נמי בדעלמא משערינן ע"כ שאל כמה סתם עונה וזהו כדעת הש"ך סי' קפ"ט דס"ל אפי' עונה שלה אפילו מופלג:

הזבה מ"מ בדעלמא משערינן ודלא כמהרש"א לקמן ול"ד ע"ב ועמ"ש שם אי"ה: דף ט' ע"ב ורבא אמר ר' חסדא עשרים יום כך הו' גרסת רש"י וצ"ע מאי חשיב לימי טומאה אי ימים שהי' רואה דוקא ק' אטו רוב נשים ושופעת והולכת כל ז' ימי נדה והלא אינה

רואה אלא יום או יומים ופוסקת ואי ימים שהי' טמאה בהם אעפ"י שאינה רואה א"כ ז' ומי נדה וג' ימי זיבה ולא תשאר אלא י"ג אם טהורה וצ"ע ובלאה"נ יש לעיי' מאי דוחקא דרש"י ודר"ח בפי' הך שמעתא הלא בפשיטות יש לפרש והוא דמסתמה ביום שראתה הי' זמן עונה בינונית מראיה שעברה ולא הי' יכול בעלה לשמש עמה באותו יום דמחויב לפרוש מ"מ ומסתמא שמש עמה ביום שלפנה כי מצוה לשמש אז דמתעברת סמוך לוסתה וכמש"כ תוס' לקמן יו"ד ע"ב ד"ה דהו' וכו' ע"ש והנה עד"מ שמשה בי"ט וראתה ב"כ לחודש ולפי מאי דקיילי"ן חומרא דר"ז דלעולם צריכה ב' נקיים וקיילי"ן כמ"ד ויו עונות שלימות בעו כמבואר בשו"ע יו"ד סי' קצ"ו א"כ המשמשת בי"ט וראתה ב"כ לא תתחי' ז' נקיים עד יום כ"ג ותטבול בליל כ"ט נגהי למ"ד והו"ל עשרה ימים טמאים וא"ש בלי שום דוחק וי"ל דס"ל לרש"י ור"מ ז"ל דהני אמוראי אמתני' קיימי ואז לא הו' עדיין חומרא דר"ז ועיי' מ"ש בסמוך אי"ה דאתתניתן קיימא ולא מילתא באפי' נפשייהו הו' ועיי' לקמן ל"ג ע"א ובתוס' ד"ה רואה הו' וק"ל ועיי' לקמן ס"ו ע"א אמינא לך אנא איסורא ומ"ש מעדני מלך שם:

עשרים יום ור"ח גרס כ"ג יום כמ"ש תוס' והק' פליתא סי' קפ"ט אהש"ך דס"ל דעונה בינונית הייני וסת החודש ולעולם אם הראיה הי' אחר העונה ומתחשב לעונה הבאה משלושים אם הי' לאו דוקא אלא חודש יה' מלא או חסר ע"ש והק' פלתי ע"ז א"כ ב"ג פעמים כנ"ל ז' ימי טומאה וכ"ג ימי טהרה לא פגעה אלא ב' פעמים ביום הראיה שתראה ולא ראתה ובפעם השלשי הייני יום אחר העונה שלישית אז הי' ראויה שתראה והי' שייך לעונה רבעית ואז כבר הי' דיה שעתה ואמאי הא לא נעקר אלא ב' פעמים ואנן קיילי"ן בוסתות כר"ג תלתא זמני הו' חזקה אע"כ יום הראיה הו' סוף יום העונה האמורה בשמעתן א"כ כשעברה כבר עברה ג' ימים שתראה ולא ראתה משו"ה דיה שעתה ע"כ תוכן דבריו וצ"ע א"כ ז' ימי טומאה וכ"ג ימי טהרה איך חשוב ז' ימי טומאה בהעונה הא יום ראשון שייך לעונה שקדמה ועוד כ"ג ימי טהרה הא יום כ"ג הו' אם הראויה לראות בו ועילה לכאן ולכאן א"כ ב"ג עונות בצרו להו ב' ימים והו' אמר לעולם כ"ג דוק ותשכח מיהו לזה י"ל ד"ז ימי טומאה שיום הראשון מתחשב עם העונה שעברה אלא ששהה בתחילתה ואחד בסופה הו' יום הראויה והו"ל שבעה ימי טומאה וביי"ג עינות עברו עליה ג' ימי ראייה ולא ראתה כן י"ל אבל מ"מ ק' הא במתניתן תנן ר"א אומר כל אשה שעברה עליה ג' עונות דיה שעתה ור"א הא ס"ל כרבי דתרי זמני הו' חזקה כמבואר בשמעתן וכן בריי' דזקנה ובתולה כר' אליעזר דס"ל כרבי אתי כמבואר לקמן באר היטב והשתא אס"ד כפלתי א"כ ל"ל ג' ב"ב עונות סגי דהשתא עברו עליה ב' ראיית ובשלושים דיה

שעתה אע"כ צריכא לדחוק ולומר דהכא לא משום עקירה אתינן עלה אלא שיער חכמים כך היא ולא משום עקירה דנימא בעי ב' למר בג' למר א"נ והו' יותר נכון דוודאי משום עקירה סגי ב"ב עקירות דתרי זמני הו' חזקה לר"א ורבנן דמתניתן נמי בהא כר"ח ס"ל ולא מבעי להרשב"א שכ' בשמעתן דעונות דבלאה"נ משנתינו רבי הי' א"ש אלא אפי' למ"ש תוס' שם ד"ה ברוב ספרים גרסינן וכו' דלא סתם לן שוב תנא בוסתות כרבי מ"מ א"ש דבמשנתינו לא סתם לן ד"ב זמני הי' חזקה רק מדחזינן דבאותו דנקט ר"א ג' עונות נקט נמי ת"ק ג' עונות ושמעינן לי' לר"א לקמן בבחוי' דס"ל ב"ב זימנא הו' חזקה וא"כ לדידי' ע"כ ג' עונות ובהם ב' ראיית' קאמר ה"נ לתק' כן הוא וא"כ לא מפרש כן במשנה ולא מקרי סתם ואין להקשות א"כ אמאי בעי ג' עונות ב"ב עונות ויום ראשון מעונה שלאחריו סגי שאז כבר עברה בי ימים הראוי שתראה ולא ראתה י"ל דנהי לעינון שתעקר וסת מיום זה שתראה ביום אחר סגי כשיעברו ימי ראייה ולא ראתה בב' למר וג' למר מ"מ הכא שנתחזקה מסולקת בדמים לגמרי לא סגי כשיעברו ימי הראייה שתראה ביום דלא בעי שיעברו כל הימים הנמשכים אחר הראיה ולא תראה בהם ואז נתחזקה במסולקת בדמים לגמרי לכן בענון ג' עונות לר"א ולמאן דס"ל כותי' והייני עונה הראשונה ראתה בגחלה והו' לא מחשב כלל והשני' והשלישי' עוקרים חזקת ראיי' שלהם כן צ"ל ע"כ:

ואין לה"ק א"כ למאי דקיילי"ן ג' זמני הי' חזקה בעי ד' עונות שהם ד' חדשים ולמה כ' כל הפוסקים רק צ' יום לזה י"ל נהי בטהרות בעי גם כל הימים הנמשכים אחר יום הראיה שתראה כי זולת זה לא משוי' לה די' שעתה מ"מ כל הפוסקים מיירי רק מחששא עינה סמוך לוסתה ולבעלה וא"כ בדקדוק גדול כ' צ' יום שאז אפי"י יה' ב' חדשים מלאים וא' חסר מ"מ: יותר מפ"ט יום לא י"ה ויום צ' הו' יום הראוי' מעונה הרבעית נמצא שכבר עברו ג' ראיות ולא ראתה ונעקר עונה בינונית שלה ולא תחוש תו לעונה בינונית בחודש הבא ולזה לא צריכה להזכיר ימים הנמשכים אחר יום התשעי' דהא ממילא לא יהא עונה בינונית עד אחר ל' יום מיום ה"צ הלזה וק"ל ובזה הי' נ"ל לישב גם קצת הפוסקי' שהביאו הך דבתולה שהיגיע זמנה לראות ועברו עליה ג' עונות והק' עליהם הא הייני לר"א ואנן לא קיילי"ן כותי' ועמ"ש כ"מ בזה ולפי הכ"ל דודאי לפמ"ש הפוסקי' צ' יום ועברו עליה ג' ראיות כו"ע לא פליגא דדיה שעתה רק רבנן פליגא במתניתן על ר"א הייני משום שהפריז על המדה וסגי לי' בחזקה של ב"פ אפילו לכל הכלים ומשו"ה פליגא רבנן דאפילו רבי דבעלמא ב' זמני הו' חזקה מ"מ הכא מודה דשלא בשעת הדחק לא עבדיי' כר"א דהא לכמה מילי מודה רבי דבעו ג"פ כמש"כ תוס' ביבמות פ"א גבי שור המועד וה"נ ס"ל דבעי ג"פ אבל בג"פ סגי לכ"ע אך בכל זאת לבי מהסס בדבר זה למימר

דמטעם עקירה נגע בי' ויותר נראה מ"ש מעיקרא דשיעורי' בעלמא הו' ג' עונות של ג' חדשים וכהש"ך ועוד נדבר מזה אי"ה בשמעתן:

ולא שכיונה פי' רש"י שראתה ג' ראיית הללו או ל"צ יום או לצ"ו עכ"ל יראה לי דכ"כ לפי מה דמספקי' להש"ס לקמן אי הך ברייתא ר' הי' או רשב"ג הי' נמי עיי' בשמעתן בסוגי' דעונות וכפ"י רשי' וצ"ל לפי אותה ההי"א דאתי נמי כרשב"ג דב"ג זמני הו' חזקה ולפי כללא דהש"ך דלעולם יום הראיה הו' תחלת עונה שלאחרי' וע"כ צ"ל ד"ג עונות ויום א' מענה שלאחרי' קאמר דאז עברו עלי' ג' ראייות והשתא לפי הש"ך ד"ג עונות הייני חדשים דלבנה אינם יותר מפ"ט יום ב' מל מלאים וא' חסר ולרבי דתרי זמני הו' חזקה סגי בהכי א"כ מיירי שראתה ביום שלאחר ג' עונות שהוא יום התשעים ולרשב"ג דיום התשעים מחשב עדיין להעונות א"כ ע"כ עברו עליה תשעים ולא ראתה ואח"כ ראתה ביום צ"א ולזה פי' רש"י בפירושו ובזה יובנו דברי תוס' אשר הם נפלאו לכאורה במ"ש וז"ל ומיהו למאי דפריש התם דוקא ברואה לפלוג וק' דהייני לרשב"ג דבעי ג' לחזקה אבל לרבי לכאורה סגי ב"ב ראייות שבהן ב' הפלגות ודליג א' ובברייתא דזקנה אתי כרבי למסקנא כמ"ש תוס' לקמן ד"ה קחזי בעונות מאי וכו' ולפי הנ"ל א"ש דהא חזינן דקדק רש"י ו"כ נ"א צ"ב צ"ג ולא כ' צ' צ"א צ"ב כמ"ש גבי כוונה אע"כ משום דאי אתי כרבי שאז כוונה הייני בתשעים לדידי' ודאי א"א לפרש פחתה והותירה אלא בדליגה שאינם שוים משום קו' תוס' אך לס"ד דאתי כרשב"ג ומיירי ביום צ"א אזי משכחת פחתה והותירה בדלוגים שוים צ"א ב' ג' וא"ש ונראה מה שרצה רש"י לפרש כן אע"ג דבמסקנא כרבי משום דעכ"פ בלשון הברייי' אתי שפיר טפי דאל"כ פחתה והותירה ל"ל לא הו"ל למימר אלא ואפי' כוונה או והוא דלא כיונה לאידך לישנא אע"כ אתי לאשמעינן תי' של תוס' דלא הו' ווסת לדלוג בזה ואולי משו"ה עלה על דעת בעל אבעי לקמן לדחוקי נפשי' ולאוקמי' ברייתות כרשב"ג משום דאתי שפר טפי פחתה והותירה דברייתא עמ"ש תוס' ד"ה קחזי וק"ל ולפי זה מוכח כהש"ך שכ' דגם בדלוג למפרע קבעה וסת וכגן בי"ז י"ו ט"ו ומסתיימא דשמעתן וה"ק דילמא אהותירה קאי ולא אפחתה ולפי הנ"ל א"ש דא"כ אכתי פחתה למה לי דתני אע"כ בין בהותירה בין בפחתה לעולם קבעו לה וסת וקמל"ן הכא דבכה"ג לא הו' דלוג ומ"ש עוד הפלתי בשלומא הותירה שכיחא שדמי' מסולקין והולכו' אבל דלוג למפרע לא שייך שדמי' מסתופפי' והולכי' גם זה אינה כלום דאפי' לעת זקנותה הדבר ידוע בטבע כי בהחלש כח המחזיק לא תעצור כח להחזיק דמה אצלה ומפני כן ידוע בחכמת הרפואות כמה נשים בימי עבורן רואות קרטן אדומים מפני חלשיתה לעצור הדם ולבשלי כל צרכו ויוצא הו' באופן זה גם מה שכ' א"כ מה יה'

בסופה וכי יהי' שופעת תמיד וע"כ שסופה תחזיר לקדמותה לדלג לפני זה לא ישמענו עכ"ד ולא ידעתי מאי קאמר הלא וסת כזה מבואר הוא בראשונים ובש"ע בט"ו י"ו י"ז וחזרה וראתה באותן דלוגון עציץ ג' פעמים קבעי וסת כך שלעולם כשהי' ביום י"ז חוזרת למפרע לט"ו וה"נ דכותי' סופה לחזור לפני' ופשיט ה':

אבל כיונה קבעי לה וסת ודי' שעתה הק' בפלתי שם להש"ך דעונה בינונית היינו חודש יהא מלא או יהא חסר א"כ איך משכחת לי' ג' הפלגות שוות ב"ג פעמים ג' חדשים שזהו מציאת רחוק שיה' ג' פעמים ג' חדשים ימיהם שוים במלואם וחסרים וע"כ צ"ל בוסת חדש קאמר שראתה כ' ניסן וסירגה לכ' תמוז ומונה לכ' חשון א"כ תקשו להפוסקים דל"ל וסת הסירג ע"ש ולפענ"ד זהו לפי דרכו דס"ל ד"ג עקירת בעי אבל לפימ"ש לעיל דהנך ברייתות אתי כרבי ולדידי' סגי כשתקבע ב' פעמים וא"כ לא בעי אלא שי"ה ב"פ ג' חדשים שוים בימיהם וזה שכיח לרוב כגן בשנת עיבור ושנה שלימה אזי אב אלול תשרי חשון כסליו טבת והרי אילו ב' מלאים וא' חסר ועוד שבט אדר ואדר ניסן אייר סיון תמוז הרי ג"כ כנ"ל ובשנה פשיטה שלימה משכחת עכ"פ אב אלול תשרי חשון כסליו טבת ובשנה:

חסרה אלול תשרי חשון כסליו טבת שבט שניים חסרים וא' תלא א"כ תשרי חשון כסליו טבת שבט אדר ובשנה מעוברת כסדרן תשרי חשון כסליו טבת שבט אדר ולק"מ אמנם לדידי' ק' בהיפך להפוסקים דס"ל וסת הסירוג מאי פרך אדרבא כיונה קבעי לה וסת ומפני כן הוצרך להגיה הברייתי' הו' יותר ראוי' להיות דיה שעתה בוסת הפלגה מוסת החדש דכמה דיעות על הך שיפורא גרם וא"כ דילמא ברייי' כרבנן והך לא מבעי כוונה ליום החודש דהו"ל וסת החודש בסירוג דלא חיי' לי' רבנן אלא אפי' פחתה והותירה פי' שהי' פחתה והותירה להשלים לימי החודש אותן החסרים או מלאים יותר כדי שעי"ז יתכונו הפלגות בימים שוים ואפ"ה ס"ל לרבנן מטמא מעל"ע וראיי' ברורה ממ"ס ע"ז ע"א כדשיימי' בי ארבע מכ"ש לרמב"ם פ"ח ממכירה ה"ל ח' עיי' הזה שם ועיי' ש"ע ח"מ סי' ר"ו וק"ל שוב מצאתי מ"ש בזה בתומים בת"כ סי' קכ"ו:

כדאי הו' ר"א לסמוך עלי' בשעת הדחק היינו שעת בצורת א"כ בהא אפי' לרבנן דיה שעתה ומשום כן פי' פי' אחר ע"ש וק' לאמרו דא"כ דברייתא ראשונה אמרה שעת הדחק הי' ומפרשינן הכי דמי שעת הדחק ה"נ הו"ל לפרש כן בברייתי' שניי' אע"כ דא ודא אחת הי' ולענין קו' תוס' י"ל דהא בלאה"נ צריך להבין בשלומא רבי סמך על ר"א בשעת הדחק מיהת אבל רבנן דאמרו לו אין שעת הדחק ראיי' הלא כעובדי דהיתלי לא הי' מחלוקת כדבר זה ועל מי סמכו להתיר בשעת הדחק כדאשכחן נמי פ' הערל גבי חטאות טמאות

בטהורות להפסיד מרובה דלא לשתמט לאשמעין בשום מקום דבר זה אע"כ האמת כך הוא דעובדא דהיתלי דהי' בימי רבותיו של ר"א ורבנן אז עדיין לא אפסק הלכתא לא כשמאי דאמר כל הנשים דיין שעתן ולא כרבנן דמצרכי מעל"ע ומשו"ה הקילו אז בהתלי וסמכו בשעת הדחק על שמאי ולא משום שהי' מפסקת ג' עונות והשתא לק"מ קו' תוס' דאותו הדחק ממש שסמכו עלי' בהיתלי למעבד כשמאי נגד רבים כיון דעדיין לא אתמר הלכתא כמאן על אותו דחק ממש סמך ג"כ רבי אעפ"י שבימי רבי כבר אפסק הלכתא דלא כשמאי מ"מ כיון שהפסיקה ג' עונות סמך על ר"א בשעת הדחק ולא הי' צריך לפרש שעת הדחק ה"ד שעת הדחק דכבר פי' לעיל כבריית' ראשונה דעל דחק דבצורת או אפי' בטהרות סומכי' על היחיד במקום רבים וא"ש ובזה נ"ל לישב נמי רמ"א בש"ע בח"מ סי' כ"ה בשם תשובות רשב"א והאריך בזה בש"ך ביו"ד סי' רמ"ב בפסק על הוראת או"ה דאפי' בדרבנן אין סומכין על היחיד במקום רבים אא"כ הו' דחק והפסד מרובה והא"ש דאל"כ אכתי ת"ק אמאי אעובדא דהתלי עבדו בה עובדא אפי' לכתחי' ואילו רבי לאחר שנזכר קאמר אבל לכתחילה לא הי' עביד כותי' אפי' בשעת הדחק אע"כ שעת הדחק לא מהני בלא צירף סברא ג"כ או הפסד מרובה ויהא כתרי לישנא דש"ס שיהא שעת בצורת וגם אפיש בטהרות ולכן בעובדו' דהיתלי' נהי' דלא הו' אלא חד מינייה' מ"מ מצורף לזה הי' ג"כ עברו עלי' ג' עונות ס"ל מלבד שסמכו על שמאי דכל הנשים דיון שעתן מ"מ עונה נוסיף הי' מפסקת ג' עונות ג"כ וגם כשעת הדחק נמי הי' משא"כ בעובדא דרבי לא הי' אלא שעת הדחק לכן אי לאו דסבר עבד עובדא כר"א ומפני כבודו של רבי להדר עובדא לולי כן לא הי' עושה מעשה כר"א אפי' בשעת הדחק כיון דליכא הפסד מרובה ג"כ והנה שם הקשה הש"ך על דעת הב"ח ברשב"א הנ"ל דאפילו דסמכינן איחד במקום רבים בשעת הדחק והפ"מ הק' הא רשב"א יליף משמעתן ושמעתן מעל"ע דרבנן בעלמא הי' גם צריך להבין אי יהבי' לי בדאוריי' סמכי' איחיד נגד רבים בשעת הדחק והפ"מ א"כ הי' לן להקל בדרבנן טפי יותר והו' השוה מדותא וי"ל כי לכאורה לפי מה דקיילי"ן דכל מה שרגיל לנהוג כן משום סייג ופרישות הו"ל נדר דאוריי' ועובר מה"ת על לא יתל דברו כמבואר בשו"ע יו"ד סי' רי"ד וא"כ חזרו כל איסורא דרבנן איסור דאוריי' אלא כל מה שאנו מקילין בדרבנן הייני משום דמעיקרא אדעתא דהכי קבלו עלייהו וא"כ הכי לעינון יחיד החולק על הרבים לא שייך בזה מעיקרא הכי קבלו עלייהו אע"כ משום דבדאוריי' נמי דינה הכי דיכול לסמוך עלה בשעת הדחק והפ"מ והא"ש הי' דעבדו לכתחילה עובדא שם בהיתלי הייני משום דעדיין לא אפסק הלכתא כשמאי ועדיין לא הו' נדר דאוריי' משא"כ בימי רבי שכבר קבלו עליהם חומרת מעל"ע אלא

עתה נולד ספק ממקום אחר דלר"א כל אשה שעברה עליה ג' עונות לא הו' בכלל תקנת חכמים ולרבנן הו' בכלל והו"ל ספק דאוריי' ולא סמכי' אלא כבר עובד עובדא ושעת הדחק או צירוף סברא אחרת והא"ש דבזה"ז כל איסורא דרבנן כבר קבלנו עלינו והו"ל כדאוריי' ובעי לעולם בין בדאוריי' בין בדרבנן שעת הדחק והפ"מ ומה שתמה עוד הש"ך הא רובא דאוריי' ואפי' עיר הנדחת נעשית עפ"י רוב אנשים ואין לך הפסד גדיל מזה ולפענ"ד משם ראיי' דקחזינן עיר הנדחת נדונית עפ"י הרב ש"מ דאפי' בכה"ג אזלי' בתר רוב וא"כ מ"ט לא ניזל בתר רוב בסנהדרין דרובא מחייב בעי הטיי' על פי' שניים אבל עפ"י אחד לא:

אזלי בתר רובא וב' לא משום רובא אתינן עלה אלא משום גזה"כ היא אבל רובא לא ומ"ט וע"כ צ"ל דרוב שהי' עפ"י דרובם אומרים דעתם וסברתם כך ומיעוטים כך אין זה רוב גמור דכמה פעמים סברת המיעוט יותר טוב מהרוב לכן בד"נ שהו' הפ"מ ולא שייך הפקר ב"ד לא אזלינן בתר רובא ודינא ממונות דאתיהב למחילה הו' דאזלינן וראיי' ברורה ממס' ע"ז ע"ב ע"א כדשייס' בי' ארבע ומכש"כ לרמב"ם פ"ר ממכירה ה"ל ח' עיי' ה"ה שם וש"ע ח"מ כ"ו וק"ל:

שוב מצאתי מ"ש בזה בתומים בת"כ סי' קכ"ו ובלאה"נ אי בשעת מעשה לא הו' שעת הדחק ואפסקה הלכתא כהרוב תו לא מטעם רוב אתינן עלה אלא מטעם שכבר קבלי עלי' משא"כ אי עדיין לא אפסק הלכתא שפיר נסמוך אמיעוטא בשעת הדחק:

שוקושו':

שלישי' הי' ככל הנשים פי' רשי' דבהאי דאתחזקה לא מטמא מעל"ע והטעם דהאיך אפשר לטמא מעל"ע והרי אתמול לא נתחזקה עדיין והי' בחזקת מסולקת בדמים לכן לרבי עד פעם ג' לא מטמא ומונה לרשב"ג עד פעם רביעית לא מטמא מעל"ע אמנם הרשב"א בתה"א ס"ל דגם לרשב"ג מטמא בפעם ג' ומ"מ גם לרבי בעי הכא ב"פ דראי' ראשונה תלי' במקרה והזדמן עמ"ש בסמוך איה:

ועוד עברו עלי' ג' עונות פי' רש"י לא שכיונה וכו' יל"ד מנ"ל לרשי' הא דילמא אפי' בכוונה וכרבנן ד"ר דוסא ובפרט דבריי' דר"א ד"מ קצת דפלוג א"ר דוסא לעיל ד' ע"ב ועיי"ש וי"ל דס"ל לרש"י ע"כ לא פליגא רבנן א"ר דוסא אלא באשה המחזקת רואה ועלולה לראות כל שעה לא אתי' חזקת אורח בזמנו בא להפקיע חזקה קמייתא לומר שלא נעקרה מאתמול ולכן מטמא מעל"ע משא"כ בבתולה שלא היגיע זמנה לראות אדרבה אנו מחזיקין בה שלא תראה רק ע"י שהוחזקה ג"פ לראות א"כ כיון שהי' ג"פ

אילו ביום ידוע אמרי' האי יומא הי' דקבעי וסת ושארי יומא אשתרי בחזקה קמייתא שלא תראה בהם:

דף יו"ד ע"א הדר קחזי בעונות מאי פי' רשי' אי ברשב"ג או כרבי ובתוס' נתקשי בזה מה עלה על דעתו לאוקמי סיפי כרשב"ג ואולי י"ל לפמ"ש הרשב"א בתיה"א דלכן לא ק' איבמותיו אזקנה הדר קחזו בעונות מאי משום דזקנה דהו' לה וסת מקודם פשיטא לי' דכי חזי' פ"א בעונה שלה הדרה לקדמותה ולפענ"ד ה"ה בהגיע זמנה לראות וכבר ראתה ופסקה משום דבעי לדיוקא דוקא עברי עלי' ג' עונות אבל הדר קחזי בעונות דיה שעתה ואי הי' תני בהגיע זמנה ה"א התם היינו טעמא משום דחזרה לעונה שלה משא"כ לא היגיע זמנה לראות קמל"ן אפי' לא היגיע זמנה נמי דוקא ג' עונות אבל חזי' בעונות לא:

כתם שבין ראשונה לשנייה טהור וכו' צ"ל עי' להרשב"א דס"ל לרשב"ג סגי ב"ג פעמים וס"ל באותו פעם שנתחזקה מטמא מעל"ע אלא שלא תתחזק אפי' לרבי עד ג"פ דפ"א מקרה הי' משא"כ דחזקי' לטמא כתמה בין שני לשלישי ולשפת רשי' ק' מ"ט דר"י ולולא דמסתפוני' הייתי אומר דחזקי' ור"י בהא פליגא בשיטת רש"י ורשב"א ואין להאריך וק"ל:

דף יו"ד ע"ב פתחת בתרתי וסיים בחדא ולולא דברי תוס' הייתי אומר דמתני' לא קאי אלא אחדא אזקינה דמעוברת ומניקה פלוגתא דתנאי בשמעתן ולא רצה לסתום כחד מינייה' ומכש"כ אי סתם מתני' כר"מ דס"ל דיין כל ימי מניקתן ועיבורן ובתולה נמי לא פסקה לי' משום דאיכא שלא היגיע זמנה לראות דלא מטמא למפרע עד פעם ג' לכן לא תנן במתניתן אלא אזקינה ושפיר שייך דיה שעתה:

דימי עבורה עולין לימי מניקתה מקמל"ן אע"ג דר"י בעי שתתחזק האשה הזאת כבידת הראש ואברים גורם סילוק דם אפ"ה מהני צירוף עיבור והנקה דכבידת הראש ואיברים דומי עיבור ואברי' מתפרקין דהנקה מזכל אחד הוא דהנקה:

שתיים בימי עבורה וא' בימי מניקתה או שתיים בימי מניקתה וא' בימי עבורה לפי דרך הלשון מ' הנ"ל בהיפך א' בימי עבורה שתים בימי מניקתה לכן בהיפך ולעולם מספר המועט קודם ומדלא נקיט הכי יש דמות ראי' להש"ך סי' קפ"ט דעונה בינונית בלא יום הראי' דיום הראי' שייך לעונה שלאחרי' והשתא אי תימא שפסקה עינה א' בימי עבורה הייני שביום הראי' ראתה ופסקה אח"כ עונה א' בסוף ימי עבור או הנקה הרי לא נתחדש בימי עבורה ואו בימי מניקתה שום דבר חדש דמה שלא ראתה בעונה ההי' משום שכבר ראתה בתחילת העונה ההי' ומה שלא ראתה בתחילת עונה ה"ז זהו' כבר

שייך לימו הנקה לכן נקט ב' בימי עבירה דהשתא עבר עליה יום שהו' ראוי' שתראה בו ולא ראתה וק"ל:

דמניקה ואזלה ומעברה והק' תוס' הא אין מתעברת אלא סמוך לוסתה או טבילתה צל"ע טובא הא הך מיעברא הייני הוכר עוברה וכבר הי' מעוברת ג' חדשים שהו' עונה א' קודם שפסקה ואז אפשר שראתה דם ומיעברה ועלה ברעיוני לומר דפשיטא להתוס' דכל שכבר ראתה ב"פ בימי עיבורה: אזי הי' ככל הנשים ולא מהני לה הפסקה ג' עונות לר' יוסי וא"כ כיון שע"כ ראתה קודם עיבור וגם עונה אח"כ ראתה ראי' אחרת שממנה הפסיקה ב' עונות בימי מניקת' א"כ כיון שכבר ראתה ב"פ בימי הנקה תו לא מהני לה הפסקה ג' עונות אבל מ"מ לא נח לנו בזה דמי לא משכחת לי' שראתה ומעיברה ואח"כ ראתה באונס שממנה הפסיקה ג' עונות או בהיפך דבכה"ג ודאי מהני הפסק ג' עונות לר"י ולק"מ קושי' התוס' ומכש"כ למהרש"א ש"א דמיירי בעונות גדולות יותר מארבעים יום א"כ משכחת לי' בעונה של מ"ה יום א"כ משכחת לי' בפשיטות בעונה של מ"ה יום ד"ב עונות הו"ל ג' חדשים ומאותו ראי' בעצמה שהפסיקה ממנה ומאותו ראי' בעצמה הות מעוברת ומכש"כ אי סגי ברובו של ראשון ואחרון ואמצעי שלם א"כ משכחת לי' אפי' ב"ב של מ' יום וק"ל וצ"ע:

ואב"א דם נידה ודם לידה לחוד מדלא קאמר שאני אונס דאין לך אונס גדול מלידה ש"מ דאפי' ראי' אונס מפסקת ג' עונות:

דם לידה לחוד ה"ק מהרש"א הא עונה ג' מסיימת בימי טוהר דבלא"ה טמאה משום דבכל קדש לא תגע כך כונת קו' ותי' דמיירי בעונות גדולות יותר ומה שהק' פלתי מלקמן ל"ו ע"א דפריך ללוי דשתי עונות למה לי הפסקות ג' עונות ב"ב ומשהו סגי ואלו למהרש"א הא בעינן שתפסוק ימי וסתה שנמשכי' אחר ימי טוהר ודברי' אינם מובנים דהרי ללוי דב' מעינות הם אי שופעת מהנך מ' לאחר מ' כש"כ דטהורה ול"ל שתפסיק:

ורבי יוסי ור"י ור"ש אמרו לא אמרי' דיין שעתן וכו' יש להק' מאי שיטא דר' יוסי הכא הא ע"כ ל"א ר"מ אלא משום דס"ל העיבור והנקה גורמים משו"ה ס"ל כל ימי עבורן ומטעם ש"כ תוס' ד"ה דיין שעתן וכו' המסתלקין עדיין קיימין וכו' ע"ש משא"כ לר"י דס"ל דמעוברת ומניקות בעי העברת ג' עונות א"כ לדידי' כו"ע מודו דאי חזרה וראתה ב"פ לטמאה מעל"ע ולא יחלוק אדם על זה ע"כ נראה מזה ראיי' להרמב"ם דס"ל ר"י ות"ק לא פליגא כלל ולכו"ע בתחילת ימי עבירה או מניקתה די' שעתה אלא שאם ראתה ראיי' א' שאי אם הו' רואה עוד ראה אחרת היתה מטמאה למפרע ועל זה אמר ר' יוסי שאם בין ראיי' ראשונה לשנייי' הפסיקה ג' עונות אזי גם בשנייי' די' שעתה וכו"ע מודים

בזה והשתא לק"מ מה שהקשת ובזה יש נמי הכרח למה ש"כ הרמב"ם כרב ור"ל נגד ר"י וכ' כ"מ בשם הר"י קורקס דהני אמוראי לא ידעו ברייתא דפליגא ר"י ור"י ור"ש אר"מ ע"ש והשתא לפי הנ"ל מוכח דעכ"פ שמואל לא ידע הך ברייתא שהרי כתבתי דלשון הברייתא מוכח כרב דר' יוסי ות"ק לא פליגא ולכו"ע דיה שעתה בימי עבורה ומניקתה בלא העברת ג' עונות והשתא אי ס"ד דשמואל ידע הך ברייתא הא אמר שמואל לעיל הלכה כר"א בארבע והק' עלי' קושי' גליון תוס' ח' ע"א ד"ה משום וכו' עיי"ש ותי' לא שייך כאן דר"י לא פליג את"ק אע"כ שמואל מפרש ד"ר דוסא פליג את"ק ומשמעתו דהך ברייתא לא שמיעא לי' וא"כ מסתמא גם ר"י לא שמעי' לי' משו"ה ס"ל נמי כשמואל דיין כל ימי עבורן ויראה דגם ר"א שאמר פתחת בתרתי וסיימת בחדא נמי לטעמא אזיל דאמר הלכה כר"א בארבע וא"כ לא שמיע לי' הך ברייתי' כנ"ל והו' ס"ל נמי דר' יוסי פליג את"ק משום הכי שייך לומר ימי מניקה ועבור משלימין זה לזה אבל להרמב"ם דר' יוסי מודה דבתחילת עבור והנקה לא בעי ג' עונות א"כ מה תועלת בהשלמה זו כיון דבהגיע ימי מניקתה בלאה"נ יה' דיי' שעתה משום הנקה וק"ל אלא דצ"ע קצת ברייתא דמייתי ש"ס דימי מניקה ועבור משלימין זה לזה מן קתני לה:

אלימא לימים וכו' הכא פי' רש"י תרתי דדי שעתה ואם בדקה ולא ראתה טמאה תיבה א' לא פי' אלא חדא דבדקה ולא ראתה טמאה מ' דפשיטא לי' דכל מחמת אונס דיה שעתה אפי' בלא וסת קבוע דאמרינן השתא הו' דאתנסה: אפי' כמה פעמים לא קבעה לה וסת ללשנא בתרא לשיטת רשי' ותוס' דפלוג אלישנא קמא א"ש דתני אפי' כמה פעמים וה"פ אפי' כמה שקפצה בשבת וחזאי בחד מ"מ לא קבעה וסת לקפיצת אלא אמרינן יומא גרים אבל ללישנא קמא דבכה"ג קבעה וסת מורכב וה"פ לא קבעה לימים לחוד א"כ ק' מאי אפי' כ"פ אדרבא כל עוד שתקבע הקפיצת בדין הו' שלא תקבע לימים לחוד ויש לדחוק בזה ולא ניחא לי וצ"ע:

אע"פ שאמרו דיה שעתה פי' רש"י באשה שיש לה וסת אמרי' לעיל במתניתא קמייתא דיה שעתה בשעת וסתה מ"מ צריכה להיות בודקת שלא בשעת וסתה אבל בשעת וסתה פשיטא דצריכא להיות בודקת וק"ל:

דף י"א ע"ב אפ"ה מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה כ' תוס' ואין לה"ק וכו' כונתם לפימ"ש הרשב"א בחי' דשמעתן לר"מ דגמלתו ומת בנה הרי הי' בכל הנשים וה"נ משכחת לה בגמלתו ומת בנה ואיך כייל דיושבת על דם טוהר דלא בעי בדיקה ומשו"ה משני דמימי טוהר לא קבעה והשתא שפיר הק' תוס' דלר"א תיבדוק שמא תפסוק ג' עונות וק"ל ולא צריך:

ולמ"ש מהרש"א ואש"נ תי' תוס' דימי טוהר לא מקרי הפסקה ואעפ"י דאמרינן לקמן והובא בברייתא ו' לעיל דימי מניקה משלים לימי עבורה כקושי' מהרש"א י"ל דודאי לר' דוסא דמחמיר דאפי' מניקה ומעוברת בעי ג' עונות די לו להחמיר כ"ג כאלו דימי טוהר משא"כ לר"א דמקיל וסגי בכל הנשים בהפסקת ג' עונות די לו להקל בג"כ כ זילו דימי טוהר משא"כ לר"א דמקיל וסגי בכל הנשים בהפסקת ג' עונות די לו להקל בג' ממש ולא שיהיו ימי טוהר מפסיקון יבזה י"ל מאי דפשיטא להש"ס דשמעתן דמתני' באשה שיש לה וסת דלא כמ"ש התוס' לעיל ד' ע"ב ד"ה כל אשה וכו' דשמעתן דמשנתינו ב"ד נשים קאי ולא ביש לה וסת ע"ש והא"ש דשמעתן לשמואל קאי ואיהו קאמר הלכה בד' וק' הא משנתינו קאי כוותי' וכן הק' בגליון תוס' ח' ע"א ד"ה משום דקאי וכו' ואין לומר כתי' גליון תוס' שם דאפשר דמשנתינו ס"ל כר"י דבעי נמי הפסק ג' עונות ז"א דא"כ הו"ל חומרא דמניקה ומעוברת נמי בעי ג' עונות ולחומרא כזו עולה גם ימי טוהר שלה כמ"ש לעיל ואע"כ שמואל לא מוקי מתני' אלא ביש לה וסת וא"ש: שלא פסקה מחמת תשמיש ה"ק תוס' מר' אסי דבעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם טהורה ותי' דוקא בבעילה הראשונה קאמר דבעל בהטי', אמנם רש"י לקמן פי' דאכל ד' לילות קאי ולפענ"ד צ"ל דדוקא הכא דנותנים לה יותר מארבע לילית עד שתחי' המכה על אותן ימים יתירים קאמר הכא דבעי שלא פסקה אבל בד' דרובא דם בתולים הו' ס"ל לרב אסי דאפי' פסקה מחמת תשמיש טהורה ור"ח פליג התם גם בזה ועיי' מ"ש רש"י ד"ה לא שנו אב"ה קאי עכ"ל והו' שפת יתר אע"כ כיון למ"ש דעד שתחי' דב"ה קאמר לא שנו אבל לילות דב"ש תלי' בפלוגתי' דר"ח ור' אסי דכי היכא דפליגא בהגיע זמנה לראות דנותנין לה ד' לילות אפי' לב"ה ופליג ר"ח ור' אסי ה"נ בלא היגע זמנה לראות לב"ש ולא קאי הכא אלא לב"ה ועד שחיתה המכה ובזה יתישב נמי קו' מהר"ם לובלין שאותו הפי' שפי' רש"י במתניתן הו' אותו הפי' שדחאו רש"י כאן והא"ש דתה שמק' רש"י דא"כ לילה א' הייני הכא דמיי' בלא היגיע זמנה לראות דנותנין לה עד שתחי' המכה אבל מתניתן מיירי בהגיע זמנה ונותנין לה רק ד' לילות ואהא לא אמר רב גידל אמר שמואל מילתא ובזה י"ל ג"כ דברי רש"י במתני' ריש מכילתן דפי' משמשת בעדים א' לפני' וא' לאחרי' תשמיש והו' נגד דברי שמואל ולעיל ה' ע"א והא"ש דבמהרש"א הק' בשמעתן תבדוק דלמא עברה לילה א' ותי' דא"כ לפני תשמיש אמאי צריכא בדיקה ע"ש ולדברי' נתכוון רש"י ד"ה תשמש בעדים וק"ל והשתא לשמואל דלעיל ה' ע"א דעד שלפני תשמיש אינה בפקידה ומשנתינו ריש מכילתן שני עדים הייני לו ולה א"כ ע"כ במשנתינו דשמעתן נמי תתפרש שני עדים לו ולה ולא מיירי מלפני תשמיש כלל והדר' קושי' מהרש"א וע"כ צ"ל דשמואל דלעיל

לא חש לקושי' מהרש"א דס"ל כר' אסי דעברה עלי' לילה א' טמאה וקו' מהרש"א צ"ל תי' מהרש"א ומוכח דב' עדים היא לפני תשמיש ולאחר תשמיש וה"ה במתניתן דריש מכילתן נמי הכי מתפרשת ודלא כשמואל דלעיל ה' ע"א הקצרתי וסמכתי על המעיון אע"ג דלחד לישנא לעיל גם לשמואל לפני תשמיש קאמר מ"מ זה הלשון אינה עיקר וכבר כ' בזה לעיל שם:

פשיטא שחרית תנן פי' ות"ח דמאפיל בטלית הייני בשעת הדחק ולעיתים רחוקים ולא שכיחא ר"י אמר חדא מכלל חברתה אתמר לפי התו' ק' לי' מנ"ל לראבא להוכיח מילתא מדרב יודא אמר שמואל דילמא אין לה וסת צריכא בדיקה לעולם וכר"ח בן אנטיגנוס ודרב ר"י אמר שמואל ביש לה וסת ואי ממתניתן דכל הנשים ה"א ה"מ לבעלה בישנה דלטהרות אפי' ישינה בעי בדיקה קמ"ל רב יודא אמר שמואל דישינה לא בעי בדיקה ומתני' בערה דלבעלה אפי' ערה לא בעי בדיקה ולעולם ביש לה וסת אבל אין לה וסת בעי בדיקה בכל גוני לבעלה וישנה אע"כ נראה כפי' הרשב"ם וקו' תוס' נ"ל דר"י גופא הו' ק' לי' מ"ט לא משני ר' אבא כאן לבעלה כאן לטהרות אע"כ שמיע לי' לשמואל רבי דכל לבעלה לא בעי בדיקה ועל זה סמך ר' יודא: תנ"ה יש לישב קו' תוס' דאי ס"ד באין לה וסת בעי בדיקה א"כ לאשמיענן אין לה וסת דאע"ג דלא אתחזקה טמאה בעי בדיקה הניחה בחזקת לא כש"כ ואין לומר אדרבא האי עדיף שהניחה בחזקת טמאה ואפשר שכבר טבלה מאותה טומאה מכש"כ אין לה וסת שאפשר שראתה אתמול ולא הי' זמן לטבול מכש"כ שאינה בחזקת טהרה ז"א דבאשה עסיקה בטהרות קיימי' ולא אמרינן שמא וא"ש משא"כ לקמן גבי חמרין ופועלין דבעסוקה בטהרות מיירי כמ"ש תוס' לקמן ד"ה שמואל וכו' ודרכה לטבול מיד שאפשר לה לטבול בכדי שתוכל לעסוק בטהרות מיד שפיר איכא למימר דמיירי ביש לה וסת דוקא: דף י"ב ע"א מהו שתבדוק עצמה לבעלה כ' הג"ה מיימני בשם רבינו שמחה דלפני תשמיש מצוה לבדוק וכן פ' רמב"ם באשה שאין לה וסת ועיי' מ"ש פלתי סי' קפ"ו ולפענ"ד א"ש דצ"ע הא אין לה וסת מוחזקת רואה כל שעה ומשו"ה לר' מאיר אסור לקיימה:

וא"כ נהי דסמכינן אנן על חזקת טהרה שלה מ"מ הא כ' מג"א סי' תל"ז דכל היכא ד"ב חזקות מתנגדות זא"ז צריכא לברר אי איכא לברורי וא"כ ה"נ אמאי לא תצטרך לבדוק לפני תשמיש מיהת לברורי ולא שייך לבו נקפו ופירש כיון דדינא הכי לא יאמר שהרגישה כיון דמדינא צריכין לברורי מה דאפשר וע"כ צ"ל הני אמוראי לא ס"ל דהיכא דאיכא לברורי מבררינן וכבר כ' לעיל דפליגא בהכי ואנן סמכינן אסתמא דפסחים ד' ע"א דבעי לשיילי ע"ש לכן צריכה בדיקה לפני תשמיש זהו מה שנ"ל בדעת רמב"ם ור'

שמחה: כדי לחייב בעלה חטאת לא חיוב חטאת ממש קאמר דא"כ ע"כ הי' מ' סמוך לוסתה ועביד איסורא ומאי נוקפו ופירש שייך הלוי ויפרוש בכל סמוך לוסתה אלא בשיעורא קאמר שתבדוק סמוך כ"כ שחייב חטאת אי סמוך לוסתה אבל השתא באמת פטור דאונס הוא כמבואר פ"ב דשבועות ומ"מ לבו נוקפו ופורש ומשום דעביד איסורא רבא שראוי להתחייב חטאת ולחנם האריך בזה בפלתי סי' קפ"ו:

א"כ לבו נקפו ופורש כ' ה"ה בדעת הרמב"ם דלאחר תשמיש אין כאן לבו נקפו ומשו"ה הוצרך רמב"ם ב' עדים אחר כל תשמיש אפי' לבעלה אפי' יש לה וסת ובפלתי ה"ק הי' בנמצא על שלו ולעולם חייב אפי' אחר וי"ש דבשלו לא שייך לבו נקפו ופורש כ"א לא ירצה לבדוק מי יכרחינו ולא שייך אלא בשלה כי הי' תבדוק מיד ובחייב חטאת אבל הוא אם רצה לבדוק את שלו זכור לטוב וסברא כזו כ' פלתי בעצמו סי' קפ"ו בעצמו שם:

אלא אמר רבא צניעות וכו' יל"ד דה"מ לשנוי' דאין לה וסת שרי להחמיר אפי' לבעלה ואין לבו נוקפו בשביל כך לומר שהרגישה דיודע הי' דאין לה וסת וצנועה מקרי ופרוצה לא מקרי אע"כ כמ"ש לעיל דאין לה וסתה מדינא בעי בדיקה לבעלה ופרוצה נמי מקרי אי לא בדקה:

אמנם נראה משיטת רמב"ם דהאי שנוי דרבא אמשנתינו קאי ולפרש דברי ר' ינאי דאמר על מה דתנן ובשעה שהי' עוברת לשמש את ביתה והו' משנה יתירה דכבר תנן ברישא בשני עדים והייני א' לפני וא' לאחר תשמיש ומ"ט הדר ותנן ובשעה שעוברת לשמש את ביתה ומשו"ה פי' ר' ינאי שזהו דתנן עוברת לשמש זו עדן דצניעות ולומר בכל שעה שהי' עוברת לשמש לוקחת עד אחר ולא בודקת בעד שכבר קנחה בו אמנם צניעות דמתניתן דפ"ב מילתא אחריתא הוא התם מיירי באשה שיש לה וסת ולבעלה ואפ"ה דרך בנות ישראל לשמש ב"ב עדים לאחר תשמיש והצנועות מוספים גם לבדוק קודם תשמיש זהו מה שנלענ"ד לפי דרכו של רמב"ם ז"ל והמעיי' יבחר:

אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ועיי' מ"ש תוס' ד"ה אשה לכאורה דבריהם תמוהים שהקשו קו' הש"ס ותי' תי' הש"ס וי"ל שהקשו מה לו להקשות מדיוקא הא יש לה וסת וכו' דאהך קושי' יש לדחוק דמשנתינו באין לה וסת וכמ"ש תוס' לקמן ד"ה שמואל ע"ש בגליון ומדוע לא הק' בהדי' היינו מתניתן ותי' תוס' דשפיר ידע אי ממשנתינו ה"א ערה אין ישינה לא קמל"ן דגם ישינה בעי בדיקה אבל השתא מק' שפיר הא במשנתינו מ' אפילו יש לה וסת בעי בדיקה ולא אסיק אדעתי' למימר דישינה לא בעי בדיקה ביש לה וסת ובעי בדיקה באין לה וסת לא הו' ס"ל לחלק בכך ומשני לי' דזה החילוק אמת דיש לה לא בעי בדיקה בישינה משא"כ אין לה וסת ואולי הו' ס"ל להמקשן החילוק בין ערה

לישינה משום דישינה לא חזי לטהרות וא"כ אין סברא לחלק כיון דבישינה מקרי אינה עסוקה בטהרות ורק לא הטריחו רבנן כיון דיש לה וסת אבל אין לה וסת הטריחוה רבנן ועיי' מ"ש בסמוך אי"ה:

ת"ר החמרין והפועלין והבאין מבית האבל ומבית המשתה יל"ד מ"ש דהאריך וחשיב כל הני ולא כן עשה תנא דמשנתינו דלקמן פ"ז דסתם ותני הבאין מן הדרך נשיהן להן ב"ח טהרה וי"ל דאי הי' תני באים מן הדרך ה"א מדרך רחוקה ומשום ס"ס ספק ראתה ספק לא ראתה ואת"ל ראתה שמא טבלה דהרי ברייתא בעסוקה בטהרות איירי שדרכה לטבול מיד שאפשר לה אבל בבא מדרך קרובה ה"א אומר ראתה ואי ראתה א"א שתטבול קמל"ן דחמרן ופועלון עונה שלהן פ"א בשבועה וע"כ משום שאין דרכן להתרחק יותר מ"ז ימים וא"א שתראה ותטבול בזמן כזה וכן אבל ומשתה אינה יותר משבעה ימים ואפ"ה נשיהן בח' טהרה ובזה מיושב קו' תוס' דמוכח בעסוקה בטהרות דאי לבעלה מ"ט לא נקט סתם הבאין מן הדרך כמו משנה דלקמן אע"כ משום דברייתא בעסוקה בטהרות שדרכה לטבול מיד ואיכא למטעי כנ"ל קמל"ן:

מהו למעבד כי הא מתניתא יל"ד לפי רש"י דשאל אותו לחומרא מהו שתצטרך בדיקה או לעולם ביש לה וסת וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו הדבר צריך ישוב רב איך תהי' התביעה כבדיקה וכבר נתקשו בזה כל הראשונים ז"ל ולולי דמסתפינא הייתי אומר ולישב ג"כ קו' תוס' מ"ט לא מק' ממתניתן אברייתא בלא שמואל וקו' עצומה הו' ותי' תוס' דחוק וי"ל דממתני' לא ק"מ דנהי דאשה העסוקה בטהרות:

אסורה לשמש עד שתבדוק והיינו דמגו דבעי בדיקה אחר תשמיש ובעלה היצריכיה נמי קודם תשמיש לבעלה מ"מ לא רמי' מצוה אלא עלה דידה אבל הבעל אין צריך לחקר בודקת או לא בודקת כי מה לו לבדיקתה הלא אם תמצא שלא לעסוק בטהרות עוד שלא לבדוק אחר תשמיש ממילא לא תבדוק נמי קודם תשמיש וא"כ מה לו לבדיקתה וא"ש דמתניתן מיירי בדינה דידה ואמר דהי' צריכה להיות בודקת אך ברייתא מיירי מני' דידיה ואמר נשיהן להם בחזקת טהרה ואינם צריכין לחקור אחר זה אי בדקה או לא ולק"מ אך מדשמואל דאמר אין לה וסת אפי' ישינה אין צריך לטרוח ולהעיר אותה עד שתבדוק אע"ג דאמת הו' דאז אינה ראוי' לעסוק בטהרות וגם כי טרחא מרובה להקיצה ולהעירה מ"מ אטרחוה רבנן ש"מ דגם עלי' דידי' רמי' ומעיקרא כך תקנו חכמים א"כ ק' מברייתא איך נשיהם להם בחזקת טהרה דנהי ביש לה וסת לא אטרוחו' רבנן להקיצה משנתה מ"מ שאלת פיה מיהו בעי הבדקת או לא ולשון נשיהם להם בחזקת טהרה משמע שהי' בחזקתה אפי' לא בעי למשאלה וק' מ"ט לא נשייל כשהי' ערה וע"ז משני

כיון דתבעה והיא נתרצת לי' לא בעי למשיילי דמסתמה עשתה או תעשה כתקנת חכמים לבדוק דבחזקת כשרות הי' וכש"כ כיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו הייני בדיקה דידי' שיבדוק אחרי' אי בדקה או לא כן הי' צ"ל לולי שכל הראשונים לא פי' כן ונכנסו בדחוקים הרבה עיי' עליהם:

מהו למעבד כי הא מתניתא פי' רש"י להצריכוה בדיקה או תביעה וצ"ע היכא מזכיר בהאי ברייתא דצריכא כלום אדרבא סתמא קאמר נשיהם להם בח' טהרה והש"ס הא דמשני הכי דלא תק' מברייתא לשמואל וא"כ הכי הול"ל מהו למעבד כשמואל וצ"ע לפי' שני שפי' רש"י ששאל אי יכול לסמוך עלה לקולא דלא בעי בדיקה ולא תביעה כפשיטות לשון הברייתא ופי' רש"י דס"ל בא מן הדרך כיש יושב בביתו וק' מאי מספקי' לי' פשיטא כיש יושב בביתו דרמו אנפשי' ובדקה כדלקמן ט"ו ע"א ועוד אמתניתן דלשם הו"ל למבעי כן גם מ"ש רש"י בפי' שני סודנא רמי שיכרא איך תלי' בפי' הב' ה"נ בפי' הראשון הו"מ לפרש כן ועיי' מהר"ם לובלין אע"כ הי' נלענ"ד לומר כך דנהי דהיושב בביתו אתו מק"ו מבאין מן הדרך דלא רמה אנפשי' מ"מ בהך ברייתא דקתני החמרין והפועלין ואבל ומשתה שבאין כל ז' ימים לביתם כמ"ש לעיל ואפ"ה הם בכלל לא רמו אנפשי' ובדקה א"כ יש ללמוד מדיוקא דברייי' חומרא לת"ח שזמן עונה שלו מלילי שבת לילי שבת כמו חמרין ופועלין וא"כ לא רמו אנפשי' ובדקה ואיכא למימר דוקא חמרין ופועלין דנהי' דלא רמו אנפשי' מ"מ כיון דבא מן הדרך ומרצה ומפייס אין לך בדיקה גדולה ואה"נ דאתו מיושב בביתו במכש"כ דנהי דבועל בלא רצוי ופייס כ"כ מ"מ כיון שהוא בביתו וזמן עונתה בכל יום רמי' אנפשה ובדקה תמיד וזה עדיף טפי מרצו ופייס משא"כ ת"ח שזמן עונתו מלי' שבת לליל שבת ולא רמי' אנפשה כמו חמרי' ופועלין וא"צ ריצוי ופיוס כיון שאין בא מדרך והו"ל תרתי לריעותא וי"ל גבי דידי' וודאי צריך בדיקה או תביעה לכל הפחות והייני דשאל ר' פפא מהו למעבד כי הא מתניתא פי' כי האי דוקא דהא מתניתא דוקא חמרין ופועלין ולא ת"ח וע"ז השיב ר' סודנא לא דמגני באפי' פי' דת"ח המדקדק במצות ועל דבר מועט לבו נוקפו ופורש בודאי לא אצטרך ברייתא לאשמעינן דאפי' אי ליכא כל הני לא בעינן בדיקה דא"כ מיגני באפי' אמנם ללשון השני פי' רש"י שישאל אי שרי לסמוך אהא מתניתא להקל ביושב בביתו דאתי מק"ו מכש"כ דחמרין ופועלין ע"כ לאו בסתם ת"ח קבעי דהאי לאו ק"ו מחמרין ופועלין הו' כמ"ש לעיל דאיהו גרע טפי אע"כ אהטוילון שזמן עונה שלהן בכל יום ורמי אנפשי' ובדקה ואתי בק"ו מחמרין ופועלין וצ"ל דשאל כן לרבא לשיטתו דס"ל בכתובות ס"ב ע"א דהטיילן בכל יום הייני בני פרקי וא"כ בודאי ר"פ דעשיר מופלג הוה דעסק בשיכרא

דלא פסיח כמבואר בדוכתי טובא דאמר אי לאו דרמי שיכרא לא אעתרא בפסחים קי"ג ע"א ובתוס' שם ד"ה אמר ר"פ וכו' וא"כ לרבא עונתו של ר"פ בכל יום ואנפשי שאל ויפה השיב לו סודנא רמי שיברא וכו' לא מוגני באפי' עיימ"ש:

דף י"ב ע"ב סודנא לא דמיגני באפי' עמ"ש לעיל בסמוך ומ"ש עוד בסמוך אי"ה דילמא הא דקמחמרי אנפשי' פי' רש"י בפי' הב' דמקילי אנפשייהו ומחמרי אאחרינא ותימא מי מטעה לפרש כן ע"כ נלענ"ד כונת מפרשים הללו כן הוא דהא הך לבו נוקפו ומגני באפי' תלי' בטבע בני אדם יש לבו נוקפו ויש אין לבו נוקפו והנך רבנן רגילון להחמיר אנפשייהו בכל מילין לכן אם רק גם ירא תנועה קלה מהאשה יראו לנפשם ויתפרשו ויתבטלו לפ"ו ע"כ לא הוצריכו בדיקה לנשיהם משא"כ לשארי חכמים וצדיקים יאמרו להחמיר שהוצרכו בדיקה כי לא יעלו על לבם שיהי' לכם נוקף כמוהם ובאמת גם ר' כהנה הו' רק לבב ע"כ הי' שאל לנשותיהם סודנא ופי' רש"י סוד ד' ליראיו יראה שרמז לו כנ"ל דבמס' סוטה אמרינן בן עזאי שיער בפנפשי' שיעור תשמיש ופריך והא לא נסיב ומנא ידע ומשני סוד ד':

ליראיו ע"ש ד' ע"ב וה"נ רבא השיב לר"פ לבו נוקפו היינו לפי השיער מה ששיור רבא בנקיפת נפשו של ר"פ שיהא לבו נוקפו בענין זה השיער הוא סוד ד' ליראיו לכן אמר סודנא ונהי דתואר סודנא קאי ארב פפא ולא ארבא מ"מ רצה רבא לרמז לו בתשובתו כי ת"ח הם בכלל סוד ד' ליראיו ויכול הוא לשער בנפשו של ר' פפא:

ויוציא ולא יחזיר עולמית בוודאי מז דמדאוריי' אינה ראוי לקיימה למאן דל"ל דרב חסדא דבתוך י"א יום מסולקת בדמים עמ"ש תוס' ד"ה כיון וכו' ונראה דגם לב"ש דלא יגרש אא"כ מצא בה ערות דבר מודה דבכה"ג מחייב ואין לך ערוה גדולה מזו ונהי דקרא לאו בהכי מיירי דהא כתיב ערות דבר גז"ש דבר ממון להוצרך עדים ברורים כמבואר סוף גיטין וזה לא שייך באין לה וסת וע"כ קרא בערוה ממש מיירי מ"מ ק"ו לחשש נידה דבכרת ונהי למאי דקייל"ן דלא כר"מ לא מצי למימר דמשכחת גרושין לב"ש ברואה ג"פ מחמת תשמיש דלכו"ע מוציא ז"א דכבר האריכו כל הפוסקים כמבואר בתשובת אחרונים דמדרבנן בעלמא הא דצריכא גט דוסת ע"י מעשה לאו דאוריי' ולא צריכא לחוש לזה כשל מה"ת וא"כ אסור לגרשה לב"ש אבל לר"מ באין לה וסת דמוחזקת רואה כל שעה אזי אסורה לשמש מה"ת ויוציא ודוחק לומר שימתין לה עד שתזקון ותפסוק מלראות זהו דוחק וכזה הי' מקום לישב קו' הרשב"א סוף גיטין אהירושלמי דב"ש ל"ל לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה תיפק לי' דהו"ל זונה ולפי הנ"ל לק"מ דילמא ס"ל לב"ש כר"מ ומשכחת לי' גרושה שלא הי' לה וסת ונתגרשת ועכשיו הי' נתרפאת וקמל"ן

דאסורה לכהן משום גרושה אבל אקרא דלא יוכל בעלה ראשון פריך שפיר דמיירי בערות דבר ממש כמ"ש לעיל דדבר דבר ממון לא שייך אלא בערוה ממש א"כ פריך שפיר אלא דלפ"ז צריכי' לומר הא דאמר שמאי כל הנשים דיין שעתן היינו ביש לה וסת ושלא בשעת וסתה דאילו אין לה וסת הא כל טעמא דשמאי משום א"כ בטלת בנות ישראל מפ"ו כמבואר בברייי' בגמ' לעיל ע"ב ובאין לה וסת דיוציא ולא יחזיר לא שייך בטל פ"ו והו"ל לעשות סיג לטהרות וע"כ צ"ל דמיירי ביש לה וסת ושלא בשעת וסתה דבשעת וסתה לכ"ע דיה שעתה כמבואר במתניתן אע"כ ביש לה וסת ובשלא שעת וסתה ואולי לישנא דכל הנשים לא מ' לאוקמי בהכי עיי' לעיל ג' סוף עי' דכל אתי לאפוקי מדר"א וא"ש ע"ש וק"ל:

הן עותוהי הן תקנוהו שיטה המחוזרת הי' שיטת הרי"ף בזה והש"ך השיא דעתו לדעת אחרת וכבר מחה לי' מאה איכלי בפלתי ע"ש ומ"מ גם דברי' אינם מבוררים וברורים כל צרכם ואם זכני השי"ת להגיע בחי' טוש"ע בזה דעתי אי"ה להאריך בזה בל"נ ועמ"ש הרא"ש וכל קושי' מתורצים בדבר הר"ן ובדבר המלחמות ד' בכתובות ודברי מלחמת אילו נעלמו מפלתי עיי' וק"ל והנה הרמב"ן שם חידש לן וסת דאין לה וסת אינה מוחזקת רואה כל שעה אך תלוין בחבטה וקפצה וכדומה וכיון דג"פ שמשה ולא ראתה הרי קמן דחבטה דתשמיש אינה גורם לה והיתרה לשמש והואל ותמהו על סברא זו נלענ"ד להביא ראיה מברייתא סמיכה שהביא הרי"ף לכאן והוא ברואה מחמת תשמיש דמהני לה בדיקת שפופרת והתם מיירי באין לה וסת כדתני ואם יש לה וסת תולה בוסתה וגם הש"ך מזכיר זה והוא מדברי הראב"ד ב"ס בעלי נפש וכיון שכן ק' מאי מתני לה בדיקת שפופרת נהי דלא בריר לן דמן המקור יצא הדם כיון שיש מכה בצדדים מ"מ א"א נמי לברר שלא תראה מחמת תשמיש פי' וכיון ושאין לה וסת ואסורה לשמש עד שתבדוק וזו א"א לבדוק כיון שלעולם תמצא דם אחר תשמיש איך נתיר לה לשמש אע"כ צ"ל דסתמא דאשה אינה מוחזקת רואה כל שעה ובכל מה דאפשר למתלי תלינן ונהי נמי דכל זמן שלא נתברר לן שיש לה מכה בצדדים לזו נתיר להן תשמיש בלא בדיקה דדילמא חבטה גרמה לה זיבת הדם כנ"ל מ"מ עכשיו שנתברר לן ע"י בדיקת שפופרת שיש לה מכה באותו מקום א"כ תלינן כל אותן הדמים היתירם באותה מכה ואמרי' מסתמא יש לה ע"כ וסת קבועה ככל הנשים ואנחנו לא נדע מתי הוא מפני דם המכה שבצדדים הזבים ממנה וא"ש הכל וק"ל:

בעזרת אל עלי גומר, בורא כל חלד ודו"ק:

סיימני פ' שמאי אומר, ונתחיל פ' כל היד להמרבה לבדוק:

דף י"ג ע"א נשים לאו בנות הרגשה נינהו כ' הרשב"א בשם הרמב"ן דלר"ת נמי דליתנהו בהשחתת זרע מ"מ בנות איסור הרגשה נינהו משום דמרגשה יצה"ר אנפשי' ע"ש ואולי לא אמרה הרמב"ן אלא בפנוי אבל בנשואה כאן דלא מפקדה אהשחתה וגם ההרהור אינה אלא שמתאוה לבעלה לא ידעתי מה איסור גירוי יצה"ר שייך כיון והנה הרמב"ן פליג על ר"ת וס"ל דאע"ג דלא מפקדי אפ"ו מ"מ אסורות בהשחתה דעל כולם הו' אומר כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ ונראה דע"כ לא יחלוק הרמב"ן אמ"ש תוס' בסנהדרין י"ט ע"ב ד"ה והא פ"ו וכו' כי דבריהם מוכרחים אע"כ צ"ל:

נהי דודאי דמאן דלא מפקד אפ"ו מ"מ ישנו בכלל השחתה והא דלא מחשב לי' איסור השחתה ב"ז מצות דידהו הייני טעמא משום דלא נשנית בסיני ובשעת המבול הו' דנאמר כי השחית כל בשר את דרכו ואח"כ נטלה מהם ומשו"ה לא יחשב להו אבל מודה הרמב"ן דכל המצוה חמ"ע דפ"ו ממילא מוזהר אהשחתה ואי ס"ד דב"נ מצוה על פ"ו משום דנשנית בסיני א"כ בכלל עשה דפ"ו דנשנית הרי נשנית עמה אזהרת השחתה דזה בלא זה א"א והו"ל לחשב ב"ז מצות ומ"מ מדויק הרמב"ן שפיר דנשים מוזהרים אהשחתה שהרי מיד באה"ר נאמר וכבשה דממני ילפינן דאתתא לא מפקדה אפ"ו ואפ"ה נענשו הנשים במבול בשביל השחתה כדכ' כי השחית כל בשר וההי"נ לדידן מסיני ואילך בכה"ג הוא דאע"ג דנשים לא מפקדי אפ"ו מ"מ אתנהו בכלל השחתה ותנה מ"ש תוס' בגליון מרי"ב ברוקא לכאורה כונתו לאמוראי דפליגא התם ופסקו הילכתא כותי' דר"י בן ברוקא מה יענה משנתינו דנשים לאו בנות איסור הרגשה נינהו אבל לא הבנתי קו' זו וכי לא מודה ר"ת דלאו בנות הרגשה ממש נינהו אלא דלמאי דקיי"ל כרי"ב סגי בהכי דלאו בנות אי' הרגשה נינהו וי"ל וק"ל גם יש מקום עיון במג"א סי' תר"ו וסי' ק"ח דמחלק באשה בין שמשה סמוך לטבלתה וסמוך לוסתה שאז לא תשחית הזרע משום דשכיח אז שתתעבר ולא מ' לחלק בכך בין לשיטת ר"ת בין לשיטת החולקים ובאמת מ' קצת דהיינא השחתת זרע שלה היינא השחתת זרע שקלטה מן הבעל והכל בחדא שיטא שייטונהו ויש בזה מקום עיון:

תנא בד"א לענין ש"ז וכו' ודלא קאמר אבל נשוי בודק והולך ש"מ דאפי' נשוי לא שרי אלא להשתין ולא לבדוק ומכש"כ להתתכך וכו' בש"ע א"ח סעי' ג' ובהגה"ה מסתפק בזה ולא ידעתי למה ועי' תשו' שב יעקב:

אוחז והתני ר"א אומר הק' בתוס' ונימא הייני למטה מעטרה מ"ש מהרש"א דפשיטא לתוס' דתרומה הו' כמו להשתין ליכא כמוכח מתי' תוס' דרבנן לא שרי אלא להשתין וכו' אבל כונת מהרש"א דלא גרע מבהכ"נ ולמסקנא התוס' ג' חלוקי' דינים יש כאן להשתין

שרי רבנן לאחוז ולצורך בה"כ שרי רבנן מעטרה מיהת וה"ה דלתרומה הי' שרי לאחוז מעטרה למטה אלא כיון שכבר נעקר לא מהני ולא מידי ולבדוק גרע מן הכל ואסור אפי' למטה מעטרה ואין להק' עכ"פ כיון דתרומה שוה לבהכ"נ הו"ל לשנויי דמיירי בנשוי דז"א כל עצמו של נשוי לא מהני אלא משום דלא שכיחא הרהור גבי' משום שיש לו פת בסלו וזה לא שייך הכי שהרי עומד ומהרהר שאין קרי בלא קשוי ואין קשוי אלא לדעת ופשוט:

עשאו כבולשת עיי' מ"ש מג"א ססי' ג' וישבנו תלית"ב בטוב טעם בחי' למס' ע"ז ע"א ע"ש:

אם הי' נשוי מותר הטור פי' דגם נשוי אסור ואולי ס"ל דר"נ מתיר בנשוי לא ס"ל כר' יוחנן דמן העטרה ולמטה שרי לכן התיר לנשוי אבל למאי דקייל"ן כר' יוחנן דמן העטרה למטה שרי א"כ לא נתיר לנשוי לאחוז באמה ממש והרי הוכחנו לעיל דאפי' לבדוק לא שרי לנשוי לאחוז מעטרה ולמטה ונהי דלהשתין מקילין טפי מ"מ הואיל וכבר הותר לאחוז מעטרה למטה א"כ אותו ההפרש שבין המשתין והאוחז מעטרה למטה ובין האוחז באמה עצמה בודאי לא עדיף מבדיקה וכי היכא דלא שרי לנשוי לבדוק מעטרה ולמטה וה"ה דלא שרינן לי' להשתין באמה גופא ובריי' דר"א ורבנן אפשר בלמטה מעטרה גופא פליגא והרמב"ם דפסק שריותא דנשוי לא פ' הך דלמטה מעטרה ואפשר משום קו' תוס' ד"ה אוחז וכו' וק"ל:

דף י"ג ע"ב ולימא אסור דקמגרי יצה"ר אנפשי' וי"ל דהנה כל המזלזל באיסור דרבנן נמי מנדין אותו ואי הי' אמר אסור לקשות עצמו לדעת נמי הו' בר נדוי אי עבר אלא אז לא הי' החיוב מוטל על המוציאו לנדותו אבל השתא דקאמר יהא בנדוי מ' מצוה דרבנן רמי' לנדותו ומי שאינה מנדיהו עבר אדרבנן והו' צריך נדוי ומאי טעמא החמירו כ"כ לצות כל מוצאו לנדותו ומשני דגם איהו קמגרי יצה"ר אנפשי' גם אנחנו נפקיר אותו לכל מוצאו:

נקרא עבריין צל"ע מאי רבותי' דמקשה עצמו לדעת ומה צורך לטעמא היום אמר לו עשה כך וכו' הא בכל איסורא דרבנן נקרא עבריין כמבואר במס' שבת פ' כירה מ' ע"א בסופו ע"ש ואולי צ"ל נקרא מומר וע"ז שייך שפיר היום אומר לו עשה כך עד שיאמר לו לך לע"ז והמדפיסים שינוי התיבה וכ' עבריין במקום מומר:

אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנפשות שבגוף כ' תוס' אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות הי' יולדת הרבה בכרס א' וכ' מהרש"א בחי' אגדה הייני שתלד בן אחד ששקול כב' רבוא ע"ש וא"כ שיכלו כל הנפשות ע"י גרים שיתוספו ועד"ז י"ל הפסוק כה אמר ד'

לסריסים אשר ישמרו את שבתותי דמני' ילפינן אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלו וקאמר שאפי' יהיו סריסים שאינם ראוים להוליד ולא יכלו נשמות שבגוף מ"מ אם ישמרו: שבתותי יגאלו מיד הא כיצד ונתתי לכם בביתי ובחומותי יד ושם וזה יהא טוב מבנים ובנות כי יה' הם שקולים בכמה רבבות ונוסיף לה עוד גם בנו הנכר הנלוים אל ד' גם הם הגרים כנ"ל:

אמנם באמת דברי מהרש"א צע"ג בפ"ק דע"ז קאמר ר"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הם לא חטאו לא באני לעולם ע"ש ופריך הא אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף והשתא מאי פריך הא אפשר שיכלו הנשמות עי' שיהיו שקולם כס' רבוא אע"כ דזו לית לי' ומה שהק' על תוס' דאין שייך לומר מיד נגאלים י"ל דאמרינן במס' שבת עתידה אשה שתלד בכל יום וא"כ אלמלא שמרו ב' שבתות היתה אשה יולדות מיד ביומו הרבה בכרס א' ומיד נגאלון ובזה מיושב לשון הקרא נה אמר ד' לסריסים וגם דמיותר דרש"י שמסכסין עצמן בכל השבועה עד זמן עונה בליל שבת ונ"ל משום דחסידים לא שמשו אלא מרבעי ואילך כדלקמן ל"ה ע"א שלא יבואו נשותיהם לחילול שבת וכיון דע"כ המתינו עד רבעי' ממילא המתינו עד לולי שבת דמרביעי ואילך קמא שבתא מקרי אבל אי הי' יכולין לשמש קודם דבעי אין חיוב להמתין עד השבת דעדיין לא חל עלי' חיוב השרת כמ"ש הרי"ף גבי אין מפליגין בספינש לכן קבו"ה משלם שכר סריסים ההמה במדה שמדדו בה והייני שתלד אשה בכל יום ותו ליכא קפידא לשמש בכל יום שלא יארעו חלול שבת ע"כ וק"ל:

אמר אביי' רוכבי גמלים וכו' בזה נ"ל לישב מה שהק' הא דאמרינן פ"ק דמגילה ששנו לתלמי מלך וכו' לו וירכיבום על נושאי בני אדם שלא יאמר וכו' משה רבכם לא הי' לו סוס או גמל ומ"ט לא שיני ג"כ קרא דיוחבוש את החמור דא"א ע"ה גבי עקידה והא"ש דהתם איכא למימר שלא רצה לרכוב על הגמל משום הרהור אבל הכא כ' את אשתו ואת בניו ובהם לא שייך הרהר ומשו"ה כתיב גבי יעקב ע"ה שהרכיב את נשיו ובניו על הגמלים דלא שייך בהן הרהר:

דף י"ד ע"א פרקדן לי' וקרא ק"ש הרמב"ם החמיר לאסור בין על גבי בין על פני' ויש להביא ראיה דא"כ מ"ט נקט ברייתי' שניים שהי' ישינים במטה זה מהפך פני' וכו' והלא על זה ק' קו' הש"ס והאיכא אגביי' ומ"ט לא קאמר שיהפכו על פניהם למעלה או למטה למר כדאית לה ולמר כדאית לי' אע"כ תרווייהו' בכלל פרקדין נינהו ואסורו והנה מ"ש תוס' דלא נ"ל פי' רש"י דמשום שמתקשה ומגל"ה דא"כ בבית אפל מאי איכא למימר ע"כ צ"ל דאה"נ דשרי דא"כ מאי פריך מרב יוסף דפרקדין לי' וקרא ק"ש הא נפקא מינה למאן

דגני בבית אפל אלא דגם לדדהו לא ניחא הא עכ"פ נפקא מיני' לאשה וסריס דמשום הרהר וקרי ליכא משום ק"ש איכא והצנועות מתקנות שלישי לתקן הבית מדחשב לי' שלושי והנה הוא ראשון מ' כפי' רש"י וה"פ דרך בנות ישראל לשמש ב' עדים א' לו וא' לה ובזה כלל כל שלה גם שלפני תשמיש ואעפ"י שמסתמא בעל ושינה מ"מ סגי לה בהכי והצנועות מתקנות אח"כ עוד שלישי לפני תשמיש הב' כי עד שבודקות בו לפני תשמיש אינה חוזרת ובודקת לפני תשמיש הב' אבל הרמב"ם ס"ל דהייני במתניתן דלעיל שבודקת בעד חדש על כל תשמיש אבל משנתינו לבעלה מיירי ולא לטהרות ואפ"ה בעי ב' עדים אחר תשמיש והנצנועות גם לפני תשמיש:

ואח"כ מטמאה מעל"ע יש להק' לשון רש"י דכל הנשים בודקות לפני תשמיש א"כ איך משכחת מעל"ע ולא הו"ל אלא מפקידה לפקידה וא"ל דעד שלפני תשמיש אינה ממעט כדלעיל ה' ע"א א"כ הו"ל לאתוי סייעתא מהך משנה לשמואל אלא מ' מכאן כהרמב"ם דבמשנתינו לבעלה מיירי ולא בעי בדקה לפני תשמיש רק הצנועות וק"ל:

טיהר מולא כלים לכאורה ע"כ איירי בכגריס ועוד מדמייתי תא שמע מהך דרייתא וא"כ מיירי ע"כ בלא הרגשה דאיך ס"ד בהרגשה והו' גם יותר מכגריס ועוד שתהי' טהורה לגמרי אע"כ בלא הרגשה מיירי וא"כ מאי מייתי תא שמע דילמא התם בדארגשה אע"כ מוכח מזה דבדארגשה לכו"ע טמאה אפי' באינה בדוק ואפי' פחות מכגריס וכן שמעתי בשם הגאון בנוב"י ב"ל שהורה ומכאן ראיה לדברי':

דף י"ד ע"ב וכשטיהר ר' יוסי לעצמו טיהר הרמב"ם פ' כר' יוסי באשה שעשתה צרכי' ובעד שאינה בדוק עטמא ודברי פלתי אינם מבוררים בכאן ולפענ"ד צ"ע מ"ט מטהר ר' יוסי בעשתה צרכי' ודם יוצא מאותו מקום וכי משום ספיקא נטהר לגמרי וע"כ צ"ל חזקה על המקור שנסתם בשעת הוצאת מי רגלי' וא"כ ק' בהיפך מנ"ל לדמות זה לעד שאינו בדוק דהתם אדרבא לא מבעי באין לה וסת דכל שעה הו' מחזקת ברואה אלא אפי' ביש לה וסת נמי הא עכ"פ ס"ל להרמב"ם דצנועות מיהת בודקת לפני תשמיש וכל הנשים נמי אחר תשמיש מיהת ש"מ שאין כאן חזקה לטהר וא"כ מה ענין זה למי רגלים שחזקה שהמקור נסתם אז א"כ צ"ל דהו' מרא דשמעתא הכא הו' ר' זירא ואיהו ס"ל לעיל כל לבעלה לא בעי בדיקה אפי' אין לה וסת כ"ש יש לה וסת ואפי' צנועות לא הות דא"כ לבו נוקפו ופורש וה"ל ג"כ חזקה ושפיר מדמה להדדי אע"ג דגבי:

עושתה צרכי' איכא ב' חזקות ז"א דגבי איסר דאוריי' כך לי ב' חזקות כמו חזקה א' וא"ש אבל הרמב"ם לטעמא אזיל כנ"ל ולא תלינן להדדי: דף ט"ו ע"א אמר רב למפרע ור"מ הו' מק' תוס' אמאי לא משני שמא תמצא כתם אין להשיב בקושיתם שתבדוק חלוק רגע

קודם תשמיש אלא שעיקר קושיתם דזה לא מהני דאכתי אם תמצא כתם אחר תשמיש ותטמא למפרע עד שעת בדיקה יהא הזמן תשמיש נכלל באותו עת שהרי הי' בדקה קודם תשמיש אבל רגע התשמיש נמשוך לזמן בדיקה שאח"כ ותה' טמאה מתחילת שעת תשמיש ואילך דאע"ג דכ' תוס' דלא שכיח שתמצא כשיער וסת מ"מ נהי דליכא למיחש להא מ"מ אי אירע דמשכחת כתם מטמא לה למפרע מתחילת תשמיש ואילך והו"ל לשנוי הכא שמא תמצא כתם ועל זה משני תוס' דלחששא זו לא נוכל לעשות תקנה שתבדוק חלוקה קודם פרישתן פי' מה שבדקה קודם תשמיש שזהו פשוט ואין צריך למימר עוד נוסף לזה תבדוק שנית קודם פרישתן ממנה סוף תשמיש וא"כ אם תמצא אח"כ כתם לא תהי' טמאה למפרע אלא עד סוף התשמיש ולא יותר ואי תימא מ"מ ניחש שמא אז קודם פרישתו תמצא באמת כתם על חלוקה ז"א דהרי כ' תוס' דזה לא שכיח שתראה עתה בשעת תשמיש ונהי' דאי היא מוצאת כתם אח"כ היתה נטמאת גם למפרע משעת תחילת התשמיש מ"מ לכתחילה לא חיישי' להא זה נ"ל פשוט אלא שראיתי מהר"ם ומהרש"א לא פי' כן ע"כ הוכרחתי:

דף ט"ו ע"ב ספק וספק הו' וכו' לפענ"ד דתרי שנוי דש"ס אהדדי אתמר והכי קאמר ממ"נ אי בתר דאוריי' אזלת ספק וספק הי' ואי בתר דרבנן אזלת דאסור לאכול קבע אפי' בלא ראית פני הבית א"כ ודאי הי' דבדרבנן סמכי' אחזקה על חבר וכו' וכן יש להבין מפי' רש"י ומיושב קו' תוס': ובא הכהן לראות אם נקבה אם זכר כאן פי' רש"י שהי' כהן שוטה וכן פי' רש"י בפסחים ט' ע"א אמנם בע"ז ר"פ כל הצלמים פי' רש"י שהי' כהן חכם ומורה הוראה וי"ל דאפשר שהי' נפל קטן מאוד שהרי נסתפקו אימא רוח הפילה וא"כ י"ל דלענין או"ה סמכי' שפיר אס"ס ולכן לענין איסורא דטומאת כהנים ידע הכהן שיש לסמוך אס"ס ספק רוח ספק נפל ואת"ל נפל שמא כבר חסר ממנו ע"י חולדה ובארדלס ותו לא מטמא באוהל כדמוכח מהא דאמר ר' יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו איברי' בגידין דמבואר בשכלו הו' פחות מכזית אז אי נחסר ממנו כל שהוא תו אין הנזיר מגלח וכל שאין הנזיר מגלח אינו מטמא באוהל ועיי' מזה ר"פ גיד הנשה וא"כ הו"ל ס"ס ומותר לו להאהיל עליו ומ"מ בתר הכי לענין טומאה וטהרה דמחמיר ר' יוחנן אפי' בספק טומאה ברה"ר וס"ל הלכה ואין מורין כן משום דאיכא בשקעתא דנהרה זילו טבולו עיי' במס' ע"ז ל"ז ע"ב א"כ דילמא ה"נ בעי טבילה והזי' מיהת והורו לו חכמים דלא בעי שאינו נכנס בגדר הספק כלל משום דודאי גררוהו ואכלוהו כן י"ל אמנם לדינא הא לא קיי"ל כר' יוחנן בהא דמחמיר בספק טומאה ועוד אפי' לר' יוחנן נמי ע"כ לא מחמיר אלא בחד ספיקא בר"ה אבל בס"ס לא שהרי הכא אמרי' ספק ראתה

לטהר ר' יוחנן אפי' לטהרות משום ס"ס דאימר לא ראתה ואת"ל ראתה אימר טבלה א"כ הדרא קו' לדוכתי' אכהן ממ"נ אי ידע הס"ס ומשו"ה התיר לעצמו להאהיל ה"נ הו"ל לידע דטהור הו' ומ"ט שאל לחכמים אח"כ ואי לא ידע הך ספיקא א"כ מעיקרא איך האהיל והא"ש דבפסחים קאי אליבא דהלכתא דקיי"ן אפי' ספק טומאה בר"ה טהור הלכה ומורן כן ומכש"כ בס"ס א"כ ע"כ לא ידע הכהן מס"ס ואפ"ה האהיל ש"מ דכהן שוטה הו' וה"נ בשמעתן אע"ג דאזלי' לר' יוחנן דס"ל בר"ה הלכה ואין מורין כן מ"מ פשיטא לי' דס"ס מטהרין לגמרי א"כ ג"כ צ"ל דכהן שוטה הי' משא"כ ר"פ כל הצלמים דסוגי' אזלא לר"י שם ואפשר דאזלי' למ"ד הכא דילדא דבזיזי' למטבל וכו' דס"ל דר"י מיירי ודאי ראתה ומשום דמוקמי' לר"י בודאי טבלה דחזקה אשה טובלת עצמה בימים הראוים להטהר אבל מספיקא לא הו' מקיל ואפי' בס"ס א"כ שפיר י"ל כהן חכם הי' ומורה הוראות וק"ל:

דף ט"ז אלמא וסתות דרבנן כ' תוס' וי"ל דהך משמא דרבא ולי' לא ס"ל ואליבא דרב איכא לקמן ב' לשונות ורצו בזה דאל"כ תק' מ"ט דהך לישנא למימר ר"ה וסתות דרבנן קאמר אליבא דהלכתא ולי' לא ס"ל אדרבא אית לן למדחק דאתו כרב לכן כ' דלקמן איכא חד לישנא דרב אית לי' להדי' וסתות דרבנן:

דף י"ז ישראל קדושים ואינם משמשים מטותיהם ביום פי' אעפ"י שהם קדושים ואינם יכולים לבעול ולשנות אלא בבדיקה בין כל תשמיש כר' זירא לעיל ואינם רוצים לבדוק לאור הנר ואפ"ה אינם משמשין ביום א"כ משום דקדושים הם ואינם משמשים בלא"ה אלא לקיום מצות עונה כאילו כפאו שד ע"כ משמשים בלילה ולא חששו לאונס שינה:

ואם הי' בבית אפל מותר הרמב"ם השמיט זה ונ"ל דס"ל דלר"י דס"ל יום לא נתן להריון אסור לשמש מדינא בבית אפל ורבא דמתיר ע"כ ס"ל כר"ל דליכא אלא משום בוזה דרכי' וכיון שהוא בבית אפל שרי ובס"פ אעפ"י קאמר רב אשי מאי אוכלת תשמיש ולרשב"ג אוכלת גם ביום שבת דבבית אפל שרי ע"ש א"כ מ' לרב אשי דסתם משנה שם פליגא ארשב"ג וס"ל דאסור לשמש ביום והלכה כתנא דמתניתן וכ"ר יוחנן הנ"ל ולכן פסק הרמב"ם כרב אשי דס"פ אעפ"י הנ"ל וק"ל:

דף י"ז ע"ב שחזקת דמים מן המקור עיי' נב"י רוצה להכריח מכאן דהרגשת זיבת דבר לח מקרי הרגשה דאלת"ה אלא בעי הרגשה ממש שנפתח מקורה וכדעת שב יעקב ז"ל וא"כ אי ארגשה פשיטא שהי' מן המקור ואי לא ארגשה אפי' אי הו' מן המקור טהורה אע"כ דסגי בהרגשת זיבת דבר לח וזה א"א לברר אם הדבר לח הו' מדם המקור או מדם עלי' אמנם עיי' בפלתי ריש הל' נדה נשמר מזאת הקו' וכ' דמכאן ראיה להרמב"ם דחזקה על

דם המקור שאינה יוצא אלא בהרגישה פי' ואי דם המקור הו' אמרי' ארגיש ולאו אדעתי' ונוב"י עצמו מביא סברא זו אלא ראייתו מדלא מקשה מני' הש"ס לשמואל ומשני ליה כנ"ל ויש להאריך בזה לדינא ובמקום אחר דעתי אי"ה להאריך בזה:

אתא וא"ל לאבוה ספקו טמא אמרת לן מר מכאן מ' ברמ"א ביו"ד רסי' רמ"ב דאבא שהו' רבו מובהק קורין לו רבי ולא אבי שהרי כאן קרי לו מר ולא אבי ורמ"א הביא ראיה מר"ש ב"ר שקרא לאבא רבו והש"ך דחי דנשיא שאני והכא לא שייך דחייתו:

אלא אנא הכי קאמינא וכו' אמר לי' אביי מ"ש מן הלול וכו' אלא אמר אביי י"ל סברת רמי בר שמואל ור"י בר"י דר"י משום דנגד רוב דם מן המקור איכא מועט מן העלי' שהוא קרוב וגם מיעוט היוצא מן המקור בלא הרגשה דנהי דחזקה על דם המקור שאינה יוצא אלא בהרגשה הייני חזקה דאתי מכח רובא דרוב נשים בהרגשה חזי' מ"מ איכא מיעט ראיי' בלא הרגשה ונהי בעלמא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב מ"מ הכא כיון דבלא מיעוט הקרוב איכא עוד מועט אחר דחזי' בלא הרגשה והו"ל פלגא ופלגא ואוקמי אשה בחזקת טהרה שלה וטהורה ואע"ג דכ' תוס' כיון דהכא הו' רוב ומצוי לא מחשב חזקה שלה נגד הרוב ע"ש מ"מ א"ש דאינהו מצו סברו דבעלמא נמי לא אמרינן רוב וקרוב אלא ברוב המצוי וכמ"ש בסמוך אי"ה וא"כ וכיון דאיכא נגד הרוב ומצוי מועט הקרוב ועוד מועט בלא הרגישה ונעשה ממנו פלגא א"כ תו מוקמי' אחזקת טהרה וטהורה אך כל זה מלול ולחוץ דהו"ל קורבא מעלי' אבל מלול ולפנים דלא מציאתו מן העלי' אלא ע"י אדפקרא א"כ תו לא מצרפינן הני תרי מיעוטא להיות פלגא ופלגא כדי דנוקמי לאשה בחזקת טהרה אלא רוב הו' עדיף ומהדין לטמאה אלא דמוקמי' הני מעוטא לחזקת טהרה והו"ל פלגא וטמאה מספק זו סברת תלמידי ר"ה אך ר"ה ס"ל כתי' התוס' דרוב ומצוי דוחה לחזקה ומשום כן מן הלול ולחוץ ספיקא הו' דמיעט הנ"ל עושה אותו ספק ולא נימא אוקמי' אחזקה ומן הלול ולפנים דמגרע כח דמיעוטא דעלי' א"כ טמאה ודאי ולא נזל בתר חזקת טהרה כלל ובהא פליגא ר"ה ורמי בר שמואל אמנם על זה הק' אביי מ"ש מן הלול וכו' ועיקר קושי' דהרי מן הלול ולחוץ נמי הרוב דמקור נגרע כחו שלא בא אלא ע"י שחיי' ומ"ש דמן הלול ולפנים אמרינן דמגרע כח הקורבא משום שבא ע"י התקדרות א"כ מן הלול ולחוץ נמי מגרע כח הרוב כיון שא"א לבוא אלא ע"י שחיי' והיינו יכולין לתרץ כיון שהו' רוב המצוי יפה כחו אפי' כשאיני יכול לבוא אלא ע"י שחיי' מ"מ כיון שגם הו' מצוי טובא אזלי' בתרה אלא דלפ"ז הדר הו"ל למיזל בתר חזקת טהרה של אשה דא"ל כתי' תוס' משום דרוב ומצוי הו' דזהו דוקא אי בלא חזקה הו' סגי ברוב שאינו מצוי וא"כ הכא דנוסיף עלי' שהוא ג"כ מצוי יכול לעמוד נגד חזקת טהרה אבל השתא

דאמרינן דאי לאו דהו' מצוי לא הו' אזלי' בתרה משום שאינו בא אלא עי' שחיי' א"כ מי יעמוד נגד חזקת טהרה שלה וכל זה נכלל בקו' אבייי:

ובזה הי' נ"ל לישב פסק הרמב"ם דפסק כר' הונא ולא חש לקו' אבייי והייני משום די"ל דלא אזלי' בתר חזקת אשה כיון דמגופה קחזי ועלילה לראות כדלעיל ריש מכילתן וכמ"ש תוס' לקמן בשמעתן ד"ה למעוטי רובא וכו' והא דכ' תוס' הכא משום דדמי דחדר מצוין ביותר וכו' ולא כ' נמי דחזקה דאשה גרוע משום דשמעתן לר"ה אזלי' ואיהו ס"ל חזקת אורח בזמנו בא וסת דאוריית' וא"כ קודם זמן הוסת הי' מסולקת בדמים מן התורה והו"ל חזקה מעלי' משו"ה הוצרכו לומר משום דרוב ומצוי מתנגד לחזקה כנ"ל וע"ז שפיר סובב והולך קושי' אבייי אמנם לפי דקייל"ן וסתות לאו דאוריי' א"כ אין לאשה שום חזקה לטהרה ותו לק"מ קו' אבייי כנ"ל: והנה בב"ב אמר אביי אנן נמי תנינא רוב וקרוב הולכון אחר הרוב ודחי' לי' רבא רוב ומצוי ליכא למ"ד ונראה דאביי נמי ידע דדמי המקור מצוין: הם ולא יחלוק במציאות בשלמא מה דאמר התם הדר בי' רבא מהאי אין צריכי לומר דהדר בי' וס"ל נמי דדמי מקור אינם מצוין אלא הדר בי' מני' דאמר ורוב ומצוי ליכא למ"ד ור"ח ברוב שאינה מצוי קאמר ומזה יהדר ביה אלא ס"ל דרב חסדא ברוב ומצוי קאי וגם זה צריכא רבא אבל רוב שאינו מצוי לא אזלינן בתר רוב ובזה ניחא הא דפ' אלו מציאות דמצא גדי שחט בין טבריא לצפורא דמיירי התם ר' חנינא ורבא עייש"ש ובפר"ח סי' ס"ג וק"ל מ"מ נחזור להכ"ל דלא ניחא לי' דאביי יחלוק על מציאות אלא הו' ס"ל כיון דבמשנתינו רוב ומצוי מועיל נמי נגד חזקת טהרה שלה ש"מ דבעלמא סגי ברוב שאינו מצוי נגד הקרוב לחוד כשאין חזקתו מתנגדתו ורבא דחו רוב ומצוי ליכא למ"ד דס"ל דחזקה דאשה דמגופה חזי' לאו חזקה מעליותא הו' כלל ובזה מיושב פ' הרמב"ם דגבי עגלה לא בעי יושבת בין ההרים והא"ש דס"ל דר"ז דפריך התם ליזל בתר רובא דעלמא ס"ל כר"ח דיוקא דמשנתינו קמל"ן ומשנתינו רוב שאיני מצוי הו' כדאביי' והייני ר"א לטעמי' דס"ל לעיל ט"ז ע"א וסתות דאוריית' ובספ"ק נמי מקיל אפי' אין לה וסת דכל לבעלה לא בעי בדיקה א"כ אית לה חזקת טהרה מעליא א"כ שפיר מוכח ממשנתינו דבעלמא סגי ברוב שאינו מצוי נגד הקרוב לכן הי' ק' לי' מרובא דעלמא שאינו מצוי והוצרך לשנוי דחוקא ביושבת בין ההרים משא"כ להרמב"ם דוסתות לאו דאוריי' ואין לאשה שום חזקה וס"ל כרבא בתר דהדר בי' ודוקא ברוב המצוי עדיף מקרוב ולא רוב שאינו מצוי ולא ק' מידי מרובא דעלמא ולא צריכי' לאוקמא ביושבת בין ההרים דוקא ואל תשיבינו אי ר"ז ידע מדיוקא דמשנתינו מדוע פריך אר"ח ולא אמשנתינו י"ל דס"ל כהרמב"ם כמ"ש הראשונים דאה"נ הו' מצי להקשות כן אמשנת תשע תניות עיי' רא"ש

שם ובזה י"ל גם פסק הרמב"ם בהלכ' יו"ט בסוגי' דזימן שחורים ומצא לבנים הדבר מובן בעצמו ולא רציתי להאריך ויש בזה קצת סתירה עם מ"ש בישוב פ' הרמב"ם בר"ה עיי' וק"ל ולקמן בשמעתן אי"ה יתישב הרמב"ם באופן אחר:

תני ר"ח ע"ש בב"ב אמר רבא ש"מ מדר"ח תלת ש"מ רוב וקרוב הולכון אחר הרוב וש"מ איתא לדר"ז וש"מ קורבא דאוריי' וכ' שם מוז"ה במהרשיש"ך דרובא דאורייתא דקאמר רובא דליתא קמן דאלת"ה הא כבר נשמע מדרוב וקרוב הולכין אחר הרוב וש"מ דרובא דאורייתא אע"כ רובא דליתא קמן ודברי' צריכין ביאור ממ"נ אי הו' רוב דמים מן המקור איתא קמן מנ"ל דליתא קמן דאורייתא מהך דר"ח ואי הו' ליתא קמן לפי הנ"ל ומוכח דליתא קמן דאורייתא ומ"ט קאמר עוד ש"מ רובא דאורייתא והונ"ל דהנה כ' בנב"י דלכן מחייבי' על ביאת מקדש כל ז' ואסורה לבעלה נמי, אע"ג דנגד חזקת הרגשה איכא חזקת טהרה נגדה מ"מ כיון דקיילי"ן דמקור מקומו טמא וטמא טומאת ערב עכ"פ אפי' אי יצא בלא הרגשה ולא הי' נידה מ"מ טמאה משום מקור מקומו טמא וא"כ פקעה לה חזקת טהרה שלה ותטמא טומאת ז' וחייבה קרבן על ביאת מקדש וכן הבועל לחייב משום נדה עיי"ש:

וכל דבריו צע"ג דתינח דחזקת טהרה שלה פקע במה שכבר נטמאת טומאת ערב מ"מ אי הו' יוצא בלא הרגשה הי' מותרת לבעלה אפי' ביום הראשון א"כ נהי דחזקת טהרה שלה פקע נוקמי אחזקת היתר לבעלה ואין להתעקש כיון דעכ"פ צריכין לחייבה על מקדש ולשרוף משום דאתרע חזקת טהרה שלה א"כ ממילא נאסרה גם לבעלה ז"א דאי תלי' זה בזה א"כ אדרבא נימא איפכא ולא ניזל לקולא להביא חולין לעזרה והו' פשיט ומבואר עמ"ש תוס' בב"ב קי"ח ע"א ד"ה דאין גם מ"ש ובנה יסודו דחזקה דהרגשה וחזקת טהרה שוה הם ב' חזקות המתנגדות איני מובן וכי חזקה דהרגשה חזקה בעלמא הלא הו' חזקה דאתי מכח רובא דרוב פעמים חזי' בהרגשה וחזקת טהרה שלה אינו אלא חזקה בעלמא ורובא וחזקה רובא עדיף ומעתה נביא למאי דקמן דנ"ל מסברא דחזקת דם ממקור משום דרוב דמים מהמקור זהו רובא דאיתא קמן א"כ מה שנאמר דרובא יוצאים בהרגשה זהו רובא דליתא קמן והמבין יבין שכן הוא באמת נמצא מה שמטמאין לה טומאת ערב הו' מרובא דאיתא קמן כיון דמחזקינן לדם שהו מן המקור הרי הו' טמא לערב אפי' יצא בלא הרגשה וע"ז אמר רבא בפשיטות ש"מ רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ולא חיי' מהמיעיט מהעליי' אמנם מ"מ נ"ל לרבא בפשיטות דר"ח לאו בטומאת ערב לחוד מיירי דהי' לו לפרש אע"כ גם בטומאת ז' מיירי וע"כ משום רובא דהרגשה א"כ נולד מזה עוד דרובא דאורייתא אפי' רובא דליתא קמן כרובא דהרגשה וכמ"ש מז"ה הנ"ל דעל ליתא קמן

שייך רובא דאוריית' אבל על איתא קמן לא שייך ש"מ רובא דאוריית' פשיטא הא כ' קרא אחרי רבים:

והנה האחרונים ה"ק לפמ"ש בב"ב מקמ"לן ר"ח תיפק לי' ממשנת ט' חנוית וכן כ' לקמן בשמעתן ותי' רובם שם דקייל"ן דלא בעי תרי רובא ומקשים א"כ הא דאמר רבא ש"מ הולכין אחר הרוב:

הייני חד רובא וא"כ מאי אמר תו ש"מ איתא לדר"ז הייני' הך קמייתא לכאורה הי' נ"ל דהומ"ל דר"ח קמל"ן אפי' רוב שאיני מצוי נמי אלא דהריב"ם לא הי' רוצה לתרץ כן משום ס"ד דאביי דלא נחית לחלק בין מצוי לאינו מצוי לכן תי' ריב"ם דסגי בחד רובא אבל על רבא דאמר ש"מ תלת שפיר י"ל דש"מ רובא עדיף פי' רוב שאינו מצוי דמ"ט חנויות ה"א דוקא מצוי קמל"ן מר"ח אפי' אינו מצוי דהא השתא הדר בי' רבא וס"ל דם מקור אינו מצוי אלא לפימ"ש לעיל דלא הדר רבא מן המציאות דמקור רוב ומצוי עיי' לעיל בביאור א"כ הדרא קו' לדוכתי':

ולכאורה י"ל לפמ"ש מהרש"א שם דהו"ל לריב"ם לתרץ דקמל"ן ר"ח אפי' ברובא דליתא קמן ולפענ"ד י"ל דבחולין י"א ע"א בתחילת הסוגי' יליף איתא קמן מאחרי רבים וליתא קמן מרישא של עולה ופרה אדומה וכדומה ולפי אותה הה"א אה"נ י"ל כקו' מהרש"א הנ"ל אך התם במסקנא י"ב ע"א ע"ש בפי' רש"י דמסקי' דבין איתא קמן ובין ליתא קמן ולפי' מאחר רבים ואין סברא לחלק בניהם וא"כ לפי המסקנא כיון דידעינן מ"ט חניות דאיתא קמן עדיף מקרוב ה"ה ליתא קמן דהא מחד קרא נפקא תרווייהו ובחדא מחתא מחתנון ולא רצה ריב"ם לתרוץ ר"ח לבר מהלכתא לכן אמר דר"ח קמל"ן דסגי בחד רובא:

והא"ש קו' האחרונים הנ"ל דרבא מצי ס"ל ככתה אמוראי בתראי שם בחולין דהו' יולפינון רובא דליתא קמן מילפותא אחריתא שפיר קמל"ן רבא ש"מ הולכין אחר הרוב דליתא קמן ועדיין לא שמעת הא דר"ז לכן קאמר עוד ש"מ איתא לדר"ז אלא דלפמ"ש לעיל ע"כ רבא ארוב דמקור קאי שהוא איתא קמן דאל"ה ק' קו' מהרשש"ך הנ"ל נמצא ק' ממנ"פ קו' א' וצ"ל דריב"ם לא יפרש כהרמב"ם הנ"ל אלא ס"ל הדר בי' רבא לגמרי ממציאות וס"ל מקור אינו רוב ומצוי ומפרש ש"מ רובא עדיף פי' ברוב אעפ"י שאינו מצוי ודו"ק בכל זה:

דף י"ח ע"א כיון שנמצא בקרקע פרוזדר מהו פרוזדר וחדר וגג וקרקע ועלייי' ואחרי החקירה מפי ספרים וחכמים וספר הנתיח א"א לנו להכחיש המציאת שאינו כפי' רש"י ותוס' וצור' מהר"ם לובלין ואין לנו אלא מ"ש הרמב"ם בחבורו ובפי' המשנה אלא שם בפי' יש איזה גמגום בסופו ותמצא הציור הוכן בס' מעשה טובי' ובס' שבילי אמונה:

ולהיות קצת משופע לצד שמאל יותר מלימין קראו לשיפוע התחתון קרקעו ולעליון גגו ושם קביעי' בצים שלה המכונים עליי' עיי' היטב ולכן לא הטרחתי כלל בביאור דברי רש"י ותוס' בשמעתן כי א"א להולמן לפי המציאת האמתי ואתה דע לך:

תשע חניות וכו' עמ"ש תוס' דלתנא דבי חזקי' ק' קבוע מנלן וקו' זו יפול על הרמב"ם דפסק קבוע ופסק כנ"ל א"כ ק' קו' תוס' גם כבר כתבתי לעיל דהשמיט שינוי דש"ס יושבת בין ההרים לישוב נ"ל דמוז"ה הגאון הק' שם בב"ב מאי פריך ניזל בתר רובא הא אדם דהדר לניחותא הו"ל קבוע וכמחצה על מחצה דמי ע"ש שהאריך ועיי' ספ"ק דכתובות בתוס' ונראה דקו' זו ה' דוקא אקו' ב' דש"ס דליזל בתר רובא דעלמא והייני דרוצח הו' מרובא דעלמא דגם גוים ננהו אבל קו' קמייתא דקאי אעיירות הסביבות החלל י"ל אה"נ הו"מ לשנוי הכי דהרוצח הדר לניחותא והו"ל קבוע מ"מ צריכין אנו לדין נמי אהרוצח מאיזה מקום פרוש ובא לכאן ופטרוה בלא לוי' ובשלמא דרובא דעלמא לא שייך שהנרצח הו' ומרובא דעלמא מ"מ בסוף הלך דרך א' מהעירות הסביבות הללו ופטרוה' בלא לוי וצריכא להביא עגלה ערופה:

אבל קו' הראשונה קאי שפיר אעיר שיצא ממנה הנרצח ולק"מ קו' מוז"ה הנ"ל שהרי הי' מת ופרש ולא הדר לניחותא ועיקר קו' על קי' ב' דש"ס וליזל בתר רובא דעלמא הא הו"ל קבוע וי"ל דלכאורה ק' מנל"ן למילף קבוע מבטל רוב מוארב לו עפ"ק דכתובות דלמא קרא מיירי פלגא מצרי' ופלגא ישראלי' אלא שהישראלי' עומדין קרוב לרוצח יותר מהמצרים וזרק אבן לגו והרג ישראל והא ניזל בתר קרוב והו"ל מתכוון להרוג ישראל ומחיוב קמל"ן וארב לו פרט לזורק אבן לגו משום דקבוע מבטל קורבא ואכתי מנל"ן דקבוע מבטל רובא דעדיף מקורבא ולכאורא צ"ל דהא התם ספ"ק דכתובות מרא דשמעתא דקבוע הו' ר"ז ואיהו הא פליג אר"ח וס"ל קורבא עדיף משו"ה מוקי קרא ארובא והשתא י"ל דר"ז הקשה שפיר לר"ח ניזל בתר רובא דעלמא ואי משום דהו"ל קבוע ומבטל רובא מנל"ן הא ואי מוארב לו דילמא אקורבא קאי אבל ארוב דעדיף מקורבא לדידך לא מתבטל ע"י קבוע וא"כ ליזל בתר רובא דעלמא והו"מ לשנוי אה"נ מוארב לו לא מוכח אבל מהאי קרא דוהיתה העיר גופא מוכח כן מדלא אזלינן בתר רובא דעדיף מקורבא ש"מ משום דהדרא לניחותא ומוכח קבוע מבטל רובא אלא דאי הו' משני הכי עדיין הי' ק' לו וארב לו ל"ל ולא רצה לומר דוארב לו אצטרך לדר"ש אכתי לרבנן מאכ"ל וע"ז משני ביושבת בין ההרים פי' לרבנן דר"ש:

מיירי ביושבת ולא ביושבת מעש אלא הכי אמרינן אי לאו דגלי לן קרא בשום דוכתא וארב לו דקבוע הו' מעלה לא הו' עלה על הדעת דקבוע מבטל רובא והו' דחקינן ומוקמי'

קרא דוהי' העיר הקרובה ביושבת בין ההרים אבל השתא דגלי לן וארב לו דנידע מיהת בקורבא דקבוע יש לו מעלה א"כ ממילא לא נדחוק לאוקמי קרא והי' העיר ביושבת בין ההרים אלא נימא נמי משום קורבא וא"ש פסק הרמב"ם ודו"ק כי קצרתי וסמכתי על המעיי' ועיי' עוד מזה בחי' למס' ב"ב ובחי' למס' ביצה:

הלך אחר הרוב כ' תוס' דר"ח קמל"ן אפי' קורבא דמוכח הנה מהו מוכח ומהו אינו מוכח גדר דבר זה נ"ל כך עד"מ אם נמצא קרוב לחנות המוכרת נבילה אם באנו לדון אם הי' מתשע הכשירות או לא הנה קורבא זו לא מוכחא דבין שהו' מהחנוית הנבילה או מהכשירות לעולם צ"ל שפירשה ממקומה ובאתה לכאן א"כ זאת הקורבא אינה מוכחת עלי' שבאתה מזאת החנות ולא שייך כאן חזקה כאן נמצא וכאן הי' שהרי ע"כ פרשה ממקומה אמנם אם היינו באים לדין אם הו' מרובא כשירות דעלמא או מחנות נבילה הסמיכה לזה הו' קורבא דמוכח ונאמר מעולם לא פרשה החתיכה מעירה שהי' בה נהי' דמחנות שלה פירשה מעירה מיהת לא פרשה כנ"ל ובה תחזי כל הסוגי': דף י"ח ע"ב אילמא למעטי רובא דאיכא חזקה בהדה כ' תוס' דר"י אשמעינן ברוב שאינו גמור והק' המהרש"א א"כ מ"ש מ"ט חנויות וצפרדעי' ודריב"ל דהנך רובא גמורא נינהו ולפענ"ד לא מבעי ב"ט חניות לפמ"ש מ"ו בס' הפלאה ספ"ק דשבועות דבנמצא הלך אחר הרוב חניות אעפ"י שבחנות הנבילה יש בו יותר בשר מב"ט הכשרים והו' רוב נגד כולם מ"מ בנמצא מותר מ"מ דאזלי' בתר רוב הקבועות א"כ א"ש דרוב גרע מיהו' הו' שהרי איכא רוב בשר בחנות נבילה נגד רוב הקבועות וקבוע גופא חידש הו' כמ"ש הר"ן והביא הש"ך סי' ק"י ואפי' בצפרדעי' דלא שייך הא דמשמע שפי' רק צפרדע א' מ"מ הו"ל רוב גרוע משום דמצי איירי שנמצא קרוב למקום הצפרדע ונמצא הקרוב והרוב מתנגדים זל"ז ובדריב"ל נמי י"ל שעיקר קו' המקשן סמוך אברייתי' דטועה דמסייע לריב"ל והתם לא הי' רוב גמור שהרי איכא כמה ספיקות:

תנוק שנמצא בצד העיסה עיי' פלוגתת רש"י ותוס' ולפענ"ד יש להוכיח שיטת רש"י ולסלק מעלי' כל תלונות התוס' דהנה לעיל ה' ע"ב אר"מ ספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עלי' וכו' הק' תוס' מאי קמל"ן הא נשמע מתנוק הנמצא בצד העיסה ע"ש הנה כל זה ק' אי אמרי' כתוס' שהתנוק ודאי טמא ועל העיסה אנו דנין אי נגע או לא אבל לשיטת רש"י א"ש דבעיסה בודאי נגעי רק אנו דנין על התנוק אם הו' טמא או טהר ועשאו כמו שיש בו דעת לשאול ועדיין לא נשמע דינו של ר"י דמיירי שהטהרה אין בו דעת לשאל כך הטומאה והכא תנוק שהוא הטהרה יש בו דעת לשאול שהרי עשאוהו כמי שיש בו דעת לשאול נמצא רש"י הוכיח שיטתו שהתנוק הו' ואנו דנין עלי' לטמאה ולפי"ז ממילא

מוכח דמטפח בשרצים ולא משום נדות דאלת"ה ק' בהיפך כיון דקושטא דמילתא דינו של ר"י אמת הו' דטומאה הבאה בידי אדם נשאלין עלי' א"כ לאיזה צורך הוצרכו לעשות התנוק כמו שיש בו דעת לשאול תיפוק לי' הנשים המגפפות אותו יש בהן דעת לשאול אע"כ משום טפיח שרצים הו' שאין בהם דעת לשאול ומה דאיתא בתוספתא להדי' משום נשים נדות י"ל בא' משני אופנים א' דנימא דמתניתן סתמא קתני תנוק הנמצא בין מלוכלך בין נקי בנמצא נקי אין כאן חשש טפוח אשפה אבל יש כאן משום נשים נדות ובנמצא מלוכלך ליתא כאן משום נדות ויש כאן משום אשפה ודקתני בתוספתא דמלוכלך טהור הייני כשלא הי' במקום אשפה ושרצים וקמל"ן דליכא למיחש משום נדה א"כ י"ל דס"ל לרש"י תרווייי' צריכא דמשום נשים המגפפות אטו רוב נשים נדות נינהו וכן משום טפות אשפה לחוד אטו רוב אשפות יש בו משמצה שרצים המטמאין אבל הואיל ואיכא גפוף נשים ואיכא טיפח שרצים בצירוף שניהם הוחזק התינוק בחזקת טומאה ומ"מ הוצרכו לומר שעשאוהו כמי שיש בו דעת לשאול דאלת"ה לא הי' אלא מיעוטא דגפוף נשים דטפוח שרצים הא אין בו דעת לשאול וכן עשאוהו לתנוק כמו שיש בו דעת לשאול וא"ש:

רוב תנוקות מטפחים כ' תוס' דהתוספתא דקתני תנוק הנמצא בצד הקברות וכו' הייני טהור מטומאת תת שאינו צריך הזאת שלישי ושבעי אבל טומאת ערב טמא עכ"ל י"ל דלא נקט דבר והפוכו דהכי הול"ל דאינה צריך הזאה ג' וזו אבל טהרה במקוה בעי או דהול"ל דאינו טמא טומאת ז' אבל טמא טומאת ערב דהו"ל דבר והפוכו וי"ל דמרמזי לן תוס' כמ"ש לעיל בשם נב"י דכיון דמוחזק עכ"פ להיות טמא תו לא פקע מיני' והי' לן לטמאותו גם טומאת זו משום בהק"ב אלא משום דלבית הקברות בעי הזאת ג' וזו והו' לא הוחזק אלא לטבילת מקוה ולא הוצרכו הזאת ג' וזו עיי' נב"י וק"ל: דף י"ט ע"א אמר קרא כי יפלא ממך וכו' מקשים אפי' למסקנא אכתי מנ"ל דבדם נדה נמי מיירי קרא דילמא רק בשני מינים דמים והייני דם לידה ופליגא בפליגתא דרב ולוי דמעין א' וב' מעיונת ודם זיבה ופלוגתא דקשתה וכו' וכן הו' להדי' בסנהדרין פ"ו ע"ב ע"ש וי"ל בדוחק דכל הני דקרא מני לי' התם בג' ג' מיני' פליגתא ע"ש וא"כ ה"ה דם לדם איכא נמי ג' מיני ולדות נדה וזבה ועוד ק' דילמא בנדה נמי פליגא ובנמצא בפרוזדור ופלוגתא דאמוראי לעיל י"ז ע"ב ונלענ"ד דהך פלוגתא לאו בין דם לדם הוא אלא רובא או קורבא וזה שייך נמי בכל התורה ועיי' מ"ש שם בסוגי' דפרוזדור:

והיותר ק' הו' דילמא בדם נדה גופא הוא ובפלוגתא דר"מ ורבנן לקמן ס"ה ע"ב אי דם נדה משונה מדם בתולים ע"כ נ"ל דעיקר סמיכות הש"ס הו' אמאי דאמרי' לקמן דמי'

דמי' הרי כאן ארבע ולמאן דפליג נמי ואית לי' חמשה מיני דמים יש לו ג"כ ילפותא כמ"ש תוס' בשמעתן ד"ה לית לי' וכו' א"כ ש"מ דאיכא נמי דם טהורים אלא אי לאו הך דבין דם לדם לא הי' סמכי' אהך דדמים ו הו' דחקינן ומוקמין קרא למילתא אחריתא אבל השתא דכתיב בין דם לדם אס"ד דבמלאותו דם נדה ליכא שום הפרש בין מראה למראה הו"ל לפרש האי בין דם לדם אהי קאי דלא יטעה לפרשו אמראות דם נדה דמסייע לן קרא דדמים דמי':

או דילמא הו"ל למכתב דמי' מה דמי' כי היכא דלא נטעה אע"כ דאה"נ דבין דם לדם אמראות דם נדה נמי קאי:

ואמר רבה כהה וטהור וכו' הרמב"ן פ' ויחי בפסוק ולו יקהת עמים פי' קיהה שבר כל דברי החולקים ולדברי י"ל בישוב קו' תוס' דהי' מספקא אי קהה וטיהר קאמר או לא י"ל כך דמבואר במס' נגעים דבהרת בלא שער לבן מסגירין אותו וא"כ י"ל דלת"ק דר"י מחליטין אותו דמחזקינן שהי' בהרת קודם לשער לבן ור"י פליג וס"ל בעלמא קדמו שער לבן אמנם מידי מוסגר לא נפיק דדל שער לבן מהכי הא הו"ל בהרת ומסגירי' והייני קיהה ושובר דברי ת"ק דאיהו מחליטו והו' מסגירו:

או דילמא דנהי דאי ידעינן דקדמא שער לכן מסגירי' אותו דדל שער לבן מהכא כנ"ל מ"מ השתא דהו' ס' מוחלט אפי' מוסגר נמי לא דכללא הו' לטהרו או לטמאו טהור ודאי טמא ודאי אבל ספק כלל לא עי' מ"ש ר"ש פ"ה דנגעים משנה ד' ה' וע"ז אמר רבה קיהה וטהור וק"ל:

וטהור הרמב"ם פסק כת"ק וכו' ע"כ אע"ג דרבה ב"נ היכריע כמו אבינו שבשמים מ"מ לא בשמים הוא ורבה בשעת מיתתו אמר כן וע"כ הדרן לכללן הלכה כת"ק גבי ר' יושיע והוא מבואר הדוחק ושמעתי אומרים עפ"י שיטת ר"ת דמתיבתא דרקיע מיירי בלא הי' בו נגע מקודם ומשו"ה אמר רבה טהור פי' כיון שהגברא טהור ויש לו חזקת טהרה ה"ה וממילא נשמע ההיפך בשכבר הי' בו נגע אחרת ונזקק לטומאה הרי ספיקו טמא ולזה נתכוון הרמב"ם וזוהו מהתימא על הרמב"ם מסיים ויראה לי שטומאתו מספק ואס"ד שנזקק לטומאה א"כ מוקמי' לי' אחזקת טומאתו וי"ל זה ולומר דר"ת נמי לא אמר שיה' לו חזקת טומאה ע"י שיש בו נגע אחרת דמה ענין נגע זה לבהרת הלז אלא דעכ"פ ל"ל חזקת טהרה והו"ל ספק ומ"מ לא"ל יישוב הנ"ל דהא הרמב"ם לא הזכיר כלל הך דנזקק לטומאה ואע"ג דתפס לו לשון המשנה וכמו שנתפרש המשנה כן י"ל דברי' מ"מ הי' לו להביא הך דינא דרבה בר נחמינו וצריכא רב' הי' דהרי ברקיע פליגא בי':

והנכון בזה נ"ל עפ"י מ"ש הר"ש דהך מתניתן אירשא סמוך דמיירי שהי' בה חצי גריס בהרת בלא שער לבן ואח"כ נולד חצי גריס אחרת עם שער לבן ובחצי גריס האחרון הזה מספקינן אי שער לבן קודם או בהרת קודם וס"ל לת"ק כי היכא דהאי חצי גריס הי' בלא שער לבן ה"ה אידך פלגא נולד כן ואח"כ נתחדש בה שער לבן דמטמאי לי' ור"י ס"ל דמ"מ מוקמינן גברא אחזקה ע"ש ובהא מיירי נמי הרמב"ם שהרי גם הו' הזכיר באותו הלכה הך דחצי גריס הנ"ל ע"ש ובהא פסק כת"ק אבל אי לא הי' קודם לו חצי גריס וכו' לא הי' הרמב"ם מטמא ולא הי' צריך לאשמעינן זה דמדיוקא דלשונו נשמע כן והשתא לק"מ ממתיבתא דרקיע דהתם לא הזכיר כלל מחצי גריס מידי ומיירי מסתם אדם ועוד מדלא אמר הלכה בשם אמרה והול"ל הקב"ה הלכה כר"י ומתיבתא הו"ל כרבנן וכן מצינו במדרש שהקב"ה אמר הלכה בשם אמרה אליעזר בני כך הו' אומר ומ"ש הכי מא' ר"י הכא אע"כ לא פליגא כלל בפלוגתא דת"ק ור"י אלא בלא קדמה חצי גריס וכנ"ל וע"ז אמר רבה טהור וכן הלכה וא"ש:

דף י"ט אר"ב ואב"א לית לי' כ' תוס' דנפקא לן מקרא אחרינא הא דלא כ' כן לעיל אדב"ש משום דאיכא למימר ל"ל כלל אלא כיון דעכ"פ דאין בהם דם אלא אדום כדמוכח מויראו מאב המים אדומים וס"ל לב"ש דדיהה ומימי בשר נלי לא אדום הוא כלל משא"כ:

עקביה דמודה לב"ה דמימרי בשר צלי ג"כ טהור ואפ"ה מטמא ירוק וע"כ צ"ל גמירי לי' מנין בשום מקום:

אמר ר' חנינא כדם מאכלות של ראש עיי' בסמוך אי"ה לקמן:

דף כ' ע"ב האי דם חמוד הו' כ' הר"ן בחי' דדם חמוד טהור הו' והא דאמרי' תבעוה לנשא ונתפיי' צריכא לישב ז' נקיים הייני משום דחיישינן שמא מחמת התעוררת החמוד נתעורר נמי טיפה דם נידה ע"ש וצ"ל דבחמוד כל שהוא דנשואה לא חיישי' לתערובת דם נידה א"נ י"ל דארחי' שלא נתערב בו אפי' טיפה וה"ה אי תבעוהו לנשא וראתה מיד וקאמרה שלא נתערב בו טיפה אלא מי שאינו בקי ואי נמי בקי אלא שראתה דם וחיי' שמא נפל טפה לארץ ונאבד בהא צריכא ז' נקיים ובזה מיושב קו' ט"ז סי' קצ"ז שהק' מיהוד' ובועז הרי תמר ורות לא הי"ל ז' נקיים וי"ל שראתה וארח לי' ואינהו הי בקיעי בלי ספק:

ההי' בתרא דם כינה הו' ולא ידעו ולפמ"ש תוס' דהי' בקי בדם א"כ הא דלא ידע ע"כ היינו משום דדם נידה הייני כמו דם מאכלות וכמ"ד הכי לעיל נ"ט ע"ב ולרש"י נמי דניסא אתרחש לו פי' דאתיהב בי' בינה יתירה להבין הא דלא איתיהב לי' נמי בינה להבין את זה היינו נמי מהאי טעמא משים דדם נדה דמיא לדם מאכלות ובלאה"נ כ' הראשונים

דהני לישנא דלעיל י"ט ע"ב לא פליגא דהכל חד אלא מר שיער במאכלות ומר שיער במכה וכו' וא"כ מכל זה מ' דהלכה כמ"ד כדם מאכלות של ראש וא"כ ק' לעיל י"ד ע"א דפריך וניחוש דילמא דם מאכלות הוא מה ענין מאכלות של ראש לאותו מקום וי"ל כיון מהמשמש בשעת תשמש ניחוש דאשתני ואפי' דם מאכלות של גוף משתנה למראה דם של ראש ע"י זוהם התשמיש ולעיל כדפריך מתולה במאכלות מאי לאו דכולה גופה הומ"ל אה"נ ובאזדהם דאשתני מחמת זוהמא אלא מהכ"ת להקל כולא האי כיון דלא ידעה אלא שהרגה מאכלות מה"ת לה למימר דאזדהם ועוד אפשר דוקא מחמת זיהם תשמיש משתני ולא מחמת דבר אחר:

אלא דלפי"ז ק' מאי משני לעיל י"ד ע"א אותו מקום בדוק או דחוק מ"מ איך מייתי קרבן ניחוש שמא מראה דם טוהר הוא ואשתני ע"י הזוהם וי"ל כיון דליכא למתלא במאכלות וע"כ נפיק מגופה א"כ לא נימא דמראה טהורה הו' דרוב דמים היוצאים מגופה מראה טמאה להן ודוקא במאכלות הו' תלינן כמ"ש תוס' שם כיון שנמצא רק על א' מהם על שלו או על שלה אבל בדם כיון דע"כ מגופה היא דאותו מקום בדוק ודחוק הו' אצל מאכלות א"כ תו לא תלינן במראה כשרה נגד הרוב ומזה מוכח שאין לחשב ספק כלל שמא מראה כשרה הי' וק"ל:

ילתה כ' תוס' מ"ט לא הראה לר"נ בעלה ועיי' מ"ש הר"ש פ"ב דנגעים והתם מחלק בין אתחזק איסורא ללא אתחזק וצ"ל דלא הו"מ לשנוי דילתה בימי לבינה היתה דאין לה חזקת טהרה י"ל חדא דמ' כל יומא הו' דחי לה ומ' כל ראיותיה' היתה מראה לרבה ועוד דהכי לא שייך חזקת טומאה אלא שאין לה היתר אבל אין חזקה שיה' הך מראה טמאה ועיי' מ"ש בתשובת חו"י סימן קכ"ה ונדחק הרבה עיי"ש:

ולפענ"ד דבמילתא דתלי' בסבר' יש לבעל נפש להחמיר על עצמו דהו' בכלל אין אדם רואה חוב לעצמו ולבו נוטה להקל ובזה י"ל סוגי' דבכורות שהבי' בחו"י שם ע"ש וע"ז קאמר התם דת"ח הרואה טרפה לעצמו ומחמיר מהדרי' לי' אבידה בט"ע שנתקשה בו חו"י נמי מיירי בכה"ג במילתא דתלי' בסבר' וליבא ואז רואה לעצמו ומחמיר ואין לבו נוטה אחר הממון הא קמן דממונא קיל בעינו ומהדרינן לי' אבידה בט"ע ובהא דחכם שטימא עמ"ש בחי' לחולין פ' א"ט ובחי' פ"ק דע"ז עיי"ש:

אודה לך צורי וקוני, אשר עזרתני בפ' שני לך אלקי הקיווי והתוחלת, תעזריני ב"פ המפלת:

המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה הך טמאה טמא ודאי קאמר שהרי ראתה דם וא"כ ק' קצת איך אמר ר' יודא בין כך ובין כך טמאה פי' בין שיש עמה דם ובין אין

עמה דם ועלה אמר ר"י לעיל י"ח ע"ב דאין שורפין תרומה על רובי' דר' יודא וע"כ הייני באין עמה דם דמטעם רובא אתינן עלה אבל ביש עמה דם טמאה ודאי וא"כ איך כיי"ל תרווייה' בין כך ובין כך טמאה ולא דמי להדדי דהך טמאה ודאי והך ספיקא בעלמא הו' דהו' וי"ל דר' יודא ס"ל אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה יאפי' יש עמה דם טהורה אי לאו שהחתיכה בעצמה דם הו' והייני משום דרוב חתיכות של ד' מיני דמים הן ואין שורפין תרומה אפי' יש עמה דם ולפ"ז ר' יודא מקיל טפי מת"ק ויש עמה דם ומחמיר טפי באין עמה דם ויש מן התלמידים אמרו דאפשר ת"ק נמי ס"ל אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה רק ס"ל כמ"ש מהר"ם לובלין בשמעתן כשיש עמה דם זה מורה לן שכל החתיכה דם הו' והייני משום דרובא רובא דרוב חתיכות שיש עמהם דם כולא דם הו' ור"י סבר אפי' אין עמהם דם נמי רובא דם:

הו' ובין לת"ק ובין לר' יודא מטעם רוב אתינן עלה ואין שורפון תרומה והשתא טמאה דת"ק ור' יודא דא ודא אחת הי' והא דאמרינן לעיל למעיטי רובא דר"י לאו ר"י דוקא קאמר אלא רובא דמתלוקותו של ר"י וכן פי' רשב"א ולהדי' לפי שיטתו וכ"כ במגדול עוז ע"ש ונכון הו' זה: אמנם להך לישנא דטעמא דר"י משום פתיחת קבר ק' קצת דאי תימא ס"ל אין דרך של אשה לראות דם בחתיכה מה בכך שא"א לפתיחת קבר בלא דם הא אין דרכה של אשה לראות כך בשלומא לשיטת ורש"י דלא מטהר אלא בפלא פלוי א"ש די"ל א"א לפה"ק בלא דם ולא דפלוי פלוי אך לשיטת ר"ש שיתבאר לקמן אי"ה דכל שיוצא עם החתיכה לעולם טהורה הו' משום שאין דרכה של אשה לראות כך ק' כנ"ל:

עוד לאלוקי מילין דלמסקנא צריך יישוב מה ראו כל הפוסקים לפסוק הך דרבא דשמעתן דכ"ע אין דרך אשה לראות דם בחתיכה ואמאי נהי' דכ"ע דקאמר רבא הייני ר"א ורבנן דברייתי' דשמעתן מ"מ ת"ק דמתניתן ע"כ ס"ל דרכה של אשה לראות דם בחתכה ואפי' מ"ש בשם התלמידים דת"ק נמי מצי סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ורק הדם מורה לן שהחתיכה נמי דם הו' זה שייך להס"ד דפליגא בחתיכה גופא אבל לבתר דאתותב הך לישנא מברייתא ואסיקנא לפה"ק פליגא ע"כ א"א לומר אלא דהת"ק ס"ל דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וא"כ הלכה כת"ק דמתניתן ומכש"כ דסתם כותי' בהמפלת כמין דגים וחגבים ואם יש עמהם דם וכו' וא"כ מ"ט פסקו דלא כותי' ואכתי לשיטת רש"י דס"ל דאין דרכה של אשה בפלו פלוי ולהתוס' נמי איכא למימר דיש עמהם דם דמתניתן לא מיירי בהנך גונא גם כי דחוק הו' דא"כ מ"ט דר' יודא דלא מטמא לי' אלא מספק כמו שהקשתי לעיל מ"מ לשיטת הרי"ף ק' טובא דלדידי' כל דם שיצא עם החתיכה טהורה והפוסקי' סמכו על פירושו ק' הא סתם מתניתן פלוג וי"ל דלמסקנא

דרבא ר"א ורבנן פליגא במקור מקומו טמא י"ל אוקומתא חדתא במתניתן והו' דלכו"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואם יש עמה דם טמאה טומאת ערב דמקור מקומו טמא ואם אין עמה דם טהורה דגבי חתיכה לא שייך מקור מקימו טמא וכן צ"ל בשמעתן לרבא אמנם ר"י ס"ל אפי' בחתיכה נמי שייך מקור מקומו טמא וכס"ל לקמן מ"א ע"ב עיי"ש:

א"נ ס"ל לר"י א"א לפתיחת הקבר בלא דם ונהי דטמאה נידה לא הו' משום דאין דרכה לראות עם החתיכה מ"מ משום מקור מקומו טמא טמאה טומאת ערב ע"י שנגעה הדם שיצא בשעת פתיחת הקבר כצ"ל מ"מ זה נראה דוחק דטמאה דמתניתן דרישא ודברי' דהמפלת דגי' טומאת ערב קאמר ובבא דכמין שערות אם נימחו טמאה טומאת ז' קאמר וזה דוחק ועדיין צריך תלמוד:

אבל של שאר איני דמים טהורה עיי' רשב"א מוכח מכאן כהראב"ד דהחתיכה של ד' מיני דמים אפי' לא נימוחו מטמא ר"י ות"ק נמי לא פליג אלא משום דלאו דם הו' ודלא כהרז"ה ועיי' בראש בשמעתן והנה מ"ש תוס' דת"ק ס"ל דרך מקור לגדל חתיכה ק' קצת מה בכך שדרך מקור לגדל חתיכה וכי אין דרכו לגדל דם ודם הנידה מטמא לח ויבש ומידי ספיקא לא נפקא ולשיטת הרשב"א דטהורה דת"ק הייני שאין שורפין תרומה ור"י מטמא בודאי ור"י דאמר לעיל למעוטי ב' רובא דר' יו"א רובא דת"ק מחלוקותו של ר"י קאמר א"ש דמשו"ה מטמא בספק מיהת:

אך תוס' דשמעתן הא לא ס"ל הכי כמוכח ממ"ש לעיל בד"ה ורבנן סברי ובד"ה באפשר לפ"ה וכו' ק' כנ"ל ומזה נראה בעליל דס"ל להתוס' כשיטת הרז"ה ז"ל דגם בחתיכה שלא נימוח נמי אמרינן מדקשה כל כך ואין דרך דם להתקשות כל כך ש"מ חתיכה הו' שגדול במקור אעפ"י שהרופאים לא אמרו אלא שומא או מכה שממנה קלופות ושערות יוצאות מ"מ לאו דוקא הכי אלא חתיכה נמי וכיון שדרך מקור לגדל חתיכה תלי' בחתיכה טפי מבדם משום שאין דרך להתקשות כל כך ור' יודא ס"ל ע"כ לא שמענו ונהי דאין דרך דם להתקשות כך מ"מ כיון שאין לנו במה לתלות ע"כ נימא דם קשה ויבש הוא וטמאה אפי' לא נימוחו והלכה כת"ק נמצא דלר' יודא אמר שמואל הלכה כהרז"ה ונהי' דמפרוך אוקמתא דידי' מ"מ ההלכה אפשר שהי' אמתיות ואפשר דלמסקנא אפי' ר"י נמי ס"ל הכי אלא דפליגי בשאר מיני ובאפשר לפה"ק בלא דם וא"ש הרי לפנינו דס"ל להתוס' כהרז"ה ועוד מוכיח כן לקמן אי"ה ויש לעיי' לפי"ז הא הרמב"ם נמי פסק אם אין עמה דם טהורה לגמרי ש"מ מפרש טהורה דמתניתן כהתוס' ודלא כהרשב"א הנ"ל וא"כ לאוקימתא דר"י אמר שמואל צריכי' נמי להבין מ"ט טהורה לגמרי מידי ספיקא

לא נפקא וצ"ל כנ"ל וא"כ הא מהראוי' שהרמב"ם יסבר כהרז"ה ואין מ' כן וכ"כ בי' סי' קפ"ח דמ' מהרמב"ם כהראב"ד וי"ל א"ל מספקי' מטהרי' לגמרי דאוקמא אשה בחזקת טהרה ודלא כמ"ש תוס' ד"ה ורבנן עיי' מהר"ם לובלין ועיי' חי' רשב"א בשמעתן ועיי' מ"ש בסמוך:

לא נחלקו אלא שהפילה ולא יודעת מה הפילה לשיטת הרז"ה והרא"ש דבחתיכה נמי אי לא נימחה טהורה א"כ הו"מ לאוקמא ביודעת שהי' מד' מיני דמים ונאבד בלא בדיקה ת"ק מטהר לי' מזה יש להוכיח דנאבד בלא בדיקה טמא ומ"מ אין ללמוד מזה לשערה וקליפה שנאבדו בלא בדיקה דטמאה די"ל דדוקא חתיכה להרז"ה דאין לנו שום הוכחה שתהי' ממכה אלא משום שהו' ק' כ"כ ואין דרך דם להתיבש כ"כ וא"כ תינח כשהו' לפנינו ולא נימוחו משא"כ כשנאבד נימא דם הו' ואילו הי' לפנינו הי' נימוחה באמת משא"כ צורת ברי' גם בלא הך הוכחה דלא נמחה צורתה מוכחת עליה ורוב צורות כי הני אין נימוחים וממכה שומא הם ותליון במצוי לעולם אלא כשהם לפנינו וצריכי' להתברר ע"י פושרם א"כ כשנאבד י"ל דטהורים הם וכן מ' מלשון רשב"א ויותר מזה בלשונו במשמרת הבית וכן הוריתי הלכה למעשה בצירף עוד ראיי' יכתבו אצליני במקומן אי"ה באריכות:

ורבנן לא אמרינן רוב חתיכת של ד' מיני דמים הם פי' רש"י לא אתחזק לן האי רובא ולכאורה דבר תימא הוא אמאי לא אתחזק ונחזה כלום חסר מחכמז"ל וי"ל דנהי' דרוב חתיכות של ד' מיני דמים הם נימחים מ"מ הו"ל תרי מיעוטא מיעוט של ד' מיני דמים שאינם נימוחים ומיעט של שארי מיני דמים ונהי דבעלמא לית לן אוקי מיעוטא לחזקה מ"מ הכא הרוב גריע ומוקמי' אשה אחזקת גופה לטהרה וחזקה מעליתא עדיפא מרוב גריע כנ"ל: ולהראב"ד נמי דס"ל בחתיכה אפי' לא נימחה טמאה מ"מ כל זה משום רוב דאמרי' רוב חתיכות הם דם ודם יבש טמא אבל מודה דעכ"פ איכא נמי חתיכה ממש והדר הו"ל תרי מיעוטא להתי' כהנ"ל להרז"ה וא"ש והשתא י"ל נמי ר"י לא פליג אסברת הנ"ל אלא ס"ל דהכ"נ חזקה גרוע דס"ל מקור מקומו טמא אפי' בחתיכה כר"ל לקמן מ"ו ע"ב נמצא עכ"פ אתרע קצת חזקת האשה ממה שהיתה מקודם עיי' מ"ש בענין זה לעיל י"ח ע"ב וכיון דהחזקה ג"כ גרוע כמו הרוב ח"כ הדר הו"ל רובא עדיף מחזקה ונהי דאין שורפין תרומה כמו רוב דעלמא הייני טעמא משום דע"י שהרוב גרוע נעשה מיעוטא מעליא ובכי הא לכו"ע סמכינן לה אחזקה ואתרע לי' רובא במקצת ומשו"ה אין שורפין תרומה אך למ"ש תוס' דהכא לא מהני חזקה לכאורה לא שייך זה אך כבר כתבתי לעיל דהרמב"ם ע"כ ס"ל דחזקה מהני גם הכא וכמ"ש בסמוך אי"ה:

לא אמרינן רוב חתיכות של ד' מיני דמים מה שהחליטו תוס' דהכא שייך למילף מסוטה לא ברירא לן דע"כ לא אמרינן הכא אלא בריש מכילתן כמעל"ע שבנדה דמיירי לטהרות משא"כ במכאן ולהבא דעסקינן נמי בענין היתר בעלה ואפי' בפנוי שייך זה וא"כ מוקמי' לה בחזקת היתר לבעלה ולא ילפינן מסוטה ולא חזקת טומאה וטהרה ובעולה דסוטה נמי טומאה קריא רחמנא אבל לענין שארי בעולות וכל עריות דעלמא לא ילפינן מסוטה ולעולם אזלינן בהו' בתר חזקה בין להיתר בין לאיסור בין ברה"י בין ברה"ר והש"ס מלא מזה ולא נסתפק בזה אדם מעולם והא בעולות ספק נדה כאחת מהם שגם נדה אינה אלא ערוה נמצא דלענין היתר בעולה מוקמי' אחזקה וא"א לנו לטמאותה לטהרות נהי חזקת טהרות לא מהני לה מ"מ חזקת היתר בעולה מהני לה ולענ"ד הדברים ברורים ותמוי' מרבותינו בעלי תוס' שלא עמדו בזה וכמדומה שע"כ כן הוא שיטת חי' רשב"א ושיטת הרמב"ם לפימ"ש לעיל וק"ל: באפשר לפ"הק בלא דם קמפלגי עמ"ש רא"ש שמעתן בשם השאלתות דסמך אהאי דכריתות יו"ד ע"א דהיכא דלא נגמרי יצירת הולד לא אמרי' א"א לפה"ק בלא דם וכונת השאלתות במ"ש נגמר יצירת הולד הייני מ"א לזכר ופ"א לנקבה שאז נגמר זמן יצירה דדהו ואפי' אם תפיל אח"כ חתיכה בעלמא שאין לה צורה כלל אין בכך כלום כיון דעכ"פ נגמר יצירתו ומשאלתות מ' דגרס כן בש"ס התם להדי' וכן מ' מלשון רשב"א לקמן כ"ב ע"ב גבי ונפליג נמי ר"י בהא ע"ש והרא"ש הבין דהשאלתות בעי גמר צורה לכן כ' מ"ש: ונראה מלשון הרשב"א דס"ל נמי כהשאלתו' וכן פסק להדי' הרז"ה בהשגות להראב"ד ז"ל ע"ש ולכאורה נ"ל להביא ראי' להשאלתות מדאמרינן התם בכריתות נ"ל דהו"ל נדה ודחוק ומוקי לה בלידה יבשתה וקמל"ן אפשר לפ"ק בלא דם והוא דלא כהלכתא לשיטת הרא"ש וסייעתא וק' דהו"ל למימר נמי ואב"א א"א לפה"ק בלא דם ומיירי בימי זיבתה וקמל"ן דיש קושוי לנפלים וטהורה לגמרי ושוחטין וזורקין עלי' אע"ג דרבא ס"ל לקמן ס"ו ע"א אין קושוי לנפלים מ"מ מה בכך הא ס"ל נמי א"א לפה"ק בלא דם וע"כ מוקי לברייתא לבר מהלכתא וא"כ ה"נ נימא דס"ל יש קושוי וכתנאי דשמעתן כמ"ש תוס' ד"ה ואינו נאכל אע"כ משו"ה לא מוקי בהכי משום דלא בעי לאוקמא ברייתא לבר מהלכתא וא"כ ה"נ נימא דס"ל יש קושי וכתנאי:

דשמעתין כמ"ש תוס' ד"ה ואינו נאכל אע"כ משום הכי לא מוקי בהכי משום דלא בעי לאוקמא ברייתא לבר מהלכתא לכן מוקי לה בלידה יבשתה ואפשר לפה"ק בלא דם ואין זה לבר מהלכתא כיון דלא נגמר יצירת הולד וא"ש: ובזה י"ל דברי תוס' ישינים דהתם שהקשו למ"ד א"א לפה"ק בלא דם למה לי כימי נידת דותה תטמא תזל דא"א בלא דם ותי' דסד"א נילף ק"ו מנקבה ע"ש והקו' מפורסמת מה שהק' תוס' דילמא אצטרך קרא

לאשה שהי' כבר נדה דאוריי' והי' כבר נדה איזה ומים בימי נדתה והשתא אי לאו משום לידה לא הי' אכפת לן בהך דם דפה"ק דהרי נדה דאוריי' אינה סותרת אבל השתא משום לידה בעי' דאתותב ז' ימים משעת לידה א"נ מיירי בימי זיבה קשתה ז' ולידה בג' דמשום זיבה לא אכפת לה דהרי קשתה ומ"מ טמאה לידה ומה הק' תוס' ולפי הנ"ל י"ל דהי' להם קו' הנ"ל וס"ל לתרץ כך דדחוק להש"ס לאוקמא בכה"ג בשלומא בלידה יבשתה למ"ד אפשר לפה"ק בלא דם אין זה דוחק כסתם יולדת דקרא בהכי איירי אבל למ"ד א"א לפה"ק בלא דם וביולדת בזוב וזהו נראה לו לדוחק וע"ז הי' ק' להתוס' הא להך מ"ד ע"כ יולדת דקרא נמי בהכי מיירי ומאי דוחק יש בזה וע"כ צ"ל דמוקי לקרא בגוני אחרינא ואהא ק' להתוס' כנ"ל ותי' דלעולם מיירי בסתם אשה ולא בזיבה ונדה וקמל"ן קרא דלא נילף ק"ו מנקבה וא"ש וק"ל:

דף כ"א ע"ב הרי זו ספק לידה ספק זיבה וכו' הק' רשב"א אכתי מי ניחא דלת"ק דמתניתן ודאי טהורה ולתנא דברייתא קתני הרי זו ספק זיבה מיהת ותי' כיון שנאבד ואינו לפנינו הו"ל ספיקא ונראה דהיינו נמי כיון שכבר בלא"ה קשתה ז' ימים דאל"ה הו"ל לאוקמא בחזקת טהרה ועמ"ש בזה לקמן אי"ה ולפענ"ד דזו דעת הרמב"ם דפסק אפשר לפה"ק בלא דם והק' עלי' מרבא דלקמן ס"ו ע"א דס"ל קשתה ז' ימים ובג' הפילה צריכה לישב ז' נקיים דא"א לפה"ק בלא דם י"ל דס"ל דרבא נמי לא קאמר אלא ה ואיל וקשתה ז' ימים יש לנו להחמיר להצריכה נקיים מיהת וזה לא הוצרך הרמב"ם להביאו דהשתא כבר קבלו עלייה' חומרא דר"ז בכ"מ ע"ש בש"ס: סומכוס אמר משום ר"מ וכו' יש לעיי' הא ר"מ חייש למועטא וניחוש למעיטא דפה"ק עם דם דהא ע"כ מיעוטא מיהת איכא דהרי ת"ק ד"ר יושע חייש לספק זיבה נמי וי"ל כיון דאיכא חזקת טהרה דמסייע לרובא לא חיישינן למעוטא ומזה ראיה למ"ש לעיל דחזקת היתר מועיל לגבי אשה ולא כהתוס' דשמעתן:

והאר"י משום רשב"י המפלת חתיכה קרועה עיי' רמב"ם דגרס המפלת חתיכה קרוע והיינו פלו פלוי' וצ"ל לפי"ז דהמקשן הי' ס"ל טעמא דשפופרת לאו משום חציצה הוא דא"כ לא הו' פריך מידי מדרשב"י דמיירי בחתיכה קרועה דהיינו פלו פלוי אלא הו' ס"ל דטעמא משום שאין דרך לראות כן והיינו טעמא דמיעוט רחמנא בבשרה ולא בשפופרת וההי"נ בחתיכה ואפי' פלו פלוי והוא שיטת ר"ש בראש ע"ש ואפ"ה מסיק לחלק בין שפופרת לחתיכה: ת"ק סבר בבשרה ולא בשפופרת יל"ד מנ"ל למעט כולי האי דלמא קרא אחצ וצה דשפופרת דאינו מינו אבל מינו לא:

ולכאורה י"ל לפמ"ש הרמב"ם דספיקא דאורייתא היכא דלא אתחזק איסורא הו' לקולא מה"ת וא"כ יש לעיין הא ל"ל קרא למיעוטא שפופרת ת"ל דלא הרגשה רק היא תחבה

שפופרת באותו מקום והוציאה דם ואינה דומה לבדיקת עד שאינו מגיע עד לפנים מהמקור להוציא דם רק שהדם בא מאיל' א"כ אמרינן חזקת דם שאינו יוצא אלא בהרגשה והי' היתה סבורה הרגשת עד הי' וכן בשמש וכדומה אבל הכא שהכניסה השפופרת עד לפנים מהמקור והוציאה הדם א"כ מנלן שיצא בהרגשה ומידי ספיקא לא נפקא ול"ל קרא דטהורה ודוחק שהרגישה ומשום כן הכניסה השפופרת ז"א דאם הי' מרגשת הרי הי' טמאה בלא"ה דשמא יצא טיפה דם נמי בלא השפופרת אם לא שהכניסה בתוך שיעור וסת והוא ממש נמנע וע"כ צ"ל הא מהא דשמעתן דשפופרת הוא ר"ז דס"ל בכריתות שחתיכה א' סגי ולא בעי חתיכה א' משתי חתיכות ולדידי' מודה הרמב"ם דספיקא דאורייתא לחומרא משא"כ תנאי דברייתא מצי סברי כהלכתא דחתיכה א' משני חתיכות בעינין וספיקא דרייתא לקולא ולא אצטרך קרא לשפופרת וע"כ לחתיכה אתי קרא ולפי"ז צ"ל דלאו היינו ר"א דכריתות דס"ל חלב כוי חייבין עליו אשם תלוי:

אמר אביי שפופרת כו"ע לא פליגי וכו' ע"ד פי' רש"י י"ל דפליגא אי מיעוטא דשפופרת נפקא לן מדיוקא דבבשרה בהי' יתירה או מבי"ת בבשרה ת"ק ס"ל דנפקא לן מבבשרה ולא בבשר אחרת והיינו בשפור וחתיכה ומק"ו דאמעט נמי שפופרת דעלמא דמין שאינו מינו הוא ואין לומר דילמא קרא אשפופרת דאינו מינו קאי ז"א דמשמעות דמיעוטא דמפיק הי' בבשרה משמע: למעוטי בשר דכותי' והיינו שפיר וחתיכה ומכש"כ שפופרת דלא ומדאצטרך מיעוטא לשפיר וחתיכה ש"מ דדם נדה הו' ולא דם חתיכה וא"כ אי פלו פלוי טמא אמנם רבנן בתראי ס"ל אין זה דם נדה אלא דם חתיכה ואפי' פלו פלוי נמי טהור וקרא למעוטי דם נדות ממש שבפופרת אתי ולא ממפיק הי' דההיא הו' משמע דממעיט בשר דכותי' אלא ס"ל מיעוטא הי' מבבשר ועיי' בסמוך אי"ה:

דף כ"ב ע"א מס' דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ועיי' רא"ש דמייתי שיטת ר"ש ופי' דברי' דמפני ג' קושיותא הוצרך לומר דפליגא בהכי ת"ק ס"ל דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וא"כ ע"כ ל"ל טעמא דקרא משום דאין דרכה בכך דהא מקרא לא אמעט אלא בבשרה ולא בבשר אחרת והיינו שפיר וחתיכה והרי דרכה של אשה לראות כן וע"כ משום חציצה הו' ומכש"כ שפופרת דאינו מינו אבל שארי אופנים אעפ"י שאין דרכה של אשה לראות כן אין להתיר ולטהר ורבנן בתראי סברו אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וזה טעמא דקרא וממילא ה"ה לכל אופני ראיות שאין דרכו של אשה לראות כך דטהורה היא:

ולרבא כו"ע ס"ל כן והשתא מיושבין כל הקושי' דשפיר פליגא אמאי דאר"א בהדי' וגם אביי' הוצרך לפרש דברי' ולא הו' סגי למימר כי פליגא בחתיכה וגם הוה הך אין דרכו של אשה לראות כדלעיל דאעפ"י שהוא דם נדה ממש מ"מ טהורה הי' והו' פשוט והשתא לר"ש אפי' אי שיעא חתיכה ויצאה החתיכה ודם ע"ג טהורה כיון שאין דרכה לראות כך ועי"ז עשה ר"ש מעשה באשה שנפלה לה חתיכות בבית החיצון ולא שיצאו החתיכות לחוץ כמו שהבין הרב"י סי' קפ"ב דא"כ הו"ל למימר שהפילה החתיכות ולא שנפלו אלא החתיכות נפלו לבית החיצון וכל זמן שהחתיכות שם אם בדקה אז ומצאה דם יש לתלות שבא ע"י החתיכה והו"ל אין דרכה לראות כך בשלומא לרש"י דלא מטהר אלא בפלו פלוי א"כ הכא טמאה כי מי ראה שהחתיכות שבבית החיצון הי' פלו פלוי אבל לר"ש אפי' דם ע"ג חתיכה נמי טהורה נמצא כל דם שיצא עם החתיכה בשעת נפילה בין שהי' בתוך החתיכה בבקעה בין שהי' טוח ע"פ חתיכה הכל דם טוהר וא"כ הו"ל כאשה שיש לה מכה דע"י שידעינן שיש לה דם טוהר היינו דם מכה תלינן כל הדמים שתמצא בבדיקה בדם טוהר דמכה וה"נ איכא דם טוהר אע"ג דהני חתיכות לאו מכה נינהו מה בכך מ"מ הדם שע"ג דם טוהר הוא ותלינן בהו' כל הדם שתמצא בשעת בדיקה:

ולפענ"ד משו"ה הוסיף הטור ורו"י בדברי ר"ש ולא פסקה לראות כל זמן שהחתיכות בבית החיצון היינו משום דעכ"פ בעי שתדע שמכתה מוציאה דם ואפי' להרשב"א דס"ל תלינן במכתה אפי' אם אינה יודעת שמכתה מוציאה דם מ"מ היינו במכה שדרכה להוציא דם עכ"פ משא"כ הכא בהנהו חתיכות מאן לימא לן שדרכן להוליך דם טוח ע"פ בשעת שנפלו בבית החיצון לכן כתבו שלא היתה פוסק' לראות כ"ז שהחתיכות בבית החיצון וכן הי' דרכה כמה פעמים כשחזרו החתיכות למקומן לא מצאה דם בשעת וסתה וכשנפלו בבית החיצון חזרה לראות ולא פסקה הרי נראה לעין שהחתיכות הולכה עמם דם מהמקור ואותו דם הו' דם טוהר לר"ש וא"כ מטהרינן כל בדיקותי' ולא ניחוש שמא ירד גם נדה בלא חתיכות זה לא חיישינן כי היכא דתלינן במכה זה נ"ל פי' דברי ר"ש והטור הארכתי בזה לפי שראיתי דברי הרב"י והרמ"א וט"ז וגם דברי תשוב' מעיל צדקה והנלענ"ד כתבתי והמעיי' יבחר: אמנם כל זה לפי הפשוט כנראה מפשטות לשון הרא"ש והטור אך בפלתי השיאו לדרך אחר ואמר שהוא מה שמהמקור נמשך למטה ממקומו לבית החיצון ומשם היתה מוציא דם ע"י עדים הבדיקה וטיהר ר"ש משום שאין דרך לראות כך ונב"י צווח על זה כי כרוכי' כל דם היוצא מהמקור טמא הוא במקומו או שלא במקומו ולפענ"ד בהבין גוף הענין אין דרך אשה לראות כך מה הוא ואם באנו לידי מידה זו א"כ נטהר כל מראה דמים שאינם אדומים ממש כי אין דרכה לראות אלא דם צליל

אדום וכל ההשתנות הוא ע"י חולשא ומכה וכן כל דם יבש אבל הענין נ"ל הוא מה דאמר שמואל לקמן פ' הרואה כתם בבשרה עד שתרגש בבשרה ואע"ג דצריכן קרא למעוטי שפיר וחתיכא תרתי שמעת מינה ונ"ל דהאי עד שתרגיש לאו דווקא פתיחת פה המקור כמ"ש בתה"ד אלא כל הרגשה שתרגש בגופה ע"י התעוררת הדם לאפוקי זיבת דבר לח בעלמא כמו שביארתי יפה בתשוב' בעזה"י אלא עכ"פ בעי שע"י התעוררת חוששת בגופה ולכל הפחות תרגש פתיחת פה המקור או כעין צער מי רגלים וכדומה משא"כ אם אין הדם מעורר שום דבר בגופה רק שהו זב מבשר מת אעפ"י שהוא דם נדה באמת מ"מ טהור הוא וההי"נ דם היצא עם החתיכה אז אין הדם מעורר לצאת אלא חתיכה הוליכה דם עמה כי המקור כילו עורקי' וגידין קטנים וא"א שיצא ממנו דבר מבלי שיוליך עמו דם ולא שהטבע הקיאה לה להדם ההוא ומשו"ה טהור והא עד שתרגיש בבשרה דאמר שמואל והאי למעיטו שפיר: וחתיכה משום שאין דרכה של אשה לראות כך הכל הולך אל מקום אחד והשתא נחזי אנן אם המקור נמשך למטה לבית החיצון באופן שכשבודקת עצמה מגיע עם העד לפני' פה המקור ומוציאה עמה דם אין זה באה בהתעוררת עצמו רק שהוציאה ע"י העדים בשלמא שכשהמקור במקומו ואז א"א בשום אופן שיגיע העד לפנים מפה המקור שהרי בדוחק גדול תגיע אל המקום שהשמש דהשמש אינו מגיע לעולם יותר מקרוב לפה המקור כמ"ש רמב"ם וכ"כ לעיל במשנת פרוזדור:

וא"כ כשמוציא דם על העד אזי הדם מעצמו יצא מהמקור ונפל על העד וחזקה על דם היוצא מאלי' שאינו יוצא אלא בהרגשה א"כ מסתמא היה בהרגשה אלא הי' סבורה הרגשת עד הי' משא"כ כשהמקור נמשך לבית החיצון באופן שכשתבדוק תגיע בו ותוציא דם ממנו ה"ז כרואה בלא הרגשה ומשו"ה טיהרה ר"ש ועמ"ש הרשב"א בשמעתן כשהכניסה ידה והוציאה דם ומ"ש נלענ"ד ולמעשה יש להתישב ולצרף עוד סברות לזה: לפי שא"א לה בלא צחצחי זיבה עיי' מרדכי חולין ס"פ הזרוע הק' לבטל ברובא וכן ובמה שרקקה דם א"א לה בלא צחצוח רוק לבטל ברובא ותי' כיון שאין ההיתר הי' ניכר לבדו לעולם לא מצי לבטל ועמ"ש פלתי סי' ק"ב ועיי' מ"ש משנה למלך ספ"א מהל' משכב ומושב ועיי' מ"ש פלתי סי' י"ד ולפענ"ד דר' משולם שבמרדכי נמי לא אמרו במב"מ דרחמנא אמר אחרי רבים להטות מה לי אם הי' מעורב בתחילתו או לא אלא המרדכי מיירי באינו מינו דאזלינן בתר טעמו וחזותא ולא מהני רובא בכי הא אמר דא"נ ליכא חזותא או טעמו מ"מ עדיין אין בכח ההיתר לבטל האיסור אם לא הי' ניכר מעולם והיינו כגון צחצחי רוק בדם או צחצוחי זיבה שבקרי אבל בתערובת חלב בחלב שביו"ד סי' י"ד

הנ"ל או תערובת פרוטה בכוס בתוס' שהק' הפלתי שם שהוא מב"מ דבדאורייי' בתרי בטל אין שום חילוק בין הי' ניכר או לא:

ובסברה זו נ"ל לישב שיטת הרשב"א שהביא ביו"ד סי' קפ"ז דאם יש לה מכה תילה במכתה אפי' אינה יודעת שמכתה מוציאה דם אפי' בשעת וסתה ותמהו אחרונים על סברה שלו מ"ט להקל כ"כ גם הק' מפ' הרואה כתם גבי ר"ע שהורה כן וראה תלמידיו מסתכלין וא"ל לא אמרו בכתמים להחמיר אלא להקל מ' דוקא בכתמים ולא ברואה ממש עיי' ח"צ והנה כבר הלכו כמושית לומר מטעם ס"ס ניגע בי' ודחי מכמה טעמים דרוב דמים מן המקור יוצאים בהרגשה והו"ל דם מקור ודאי ודם מכה ספק כי אין אנו יודעין אם מכתה מוציאה דם ואומר אני נהי דס"ס לא הו' לומר שתא מן המכה ואת"ל דם נדות דילמא בלא הרגשה מ"מ ספק א' מיהת הו' ונימא כך שמא דם טמא היינו מן המקור בהרגשה ושמא דם טהור והיינו או מן המכה או מן המקור בלא הרגשה וכיון דאית לן עכ"פ ספק א' מ"מ נוכל לעשות ס"ס ונימא כך ספק אית כאן דם כלל שיצא מן המקור בהרגשה ספק לית כאן ואת"ל אית כאן מ"מ שמא גם דם מכה הרבה יצא עמו ונתערבו בתוך המקור בטרם צאתם לחוץ לבית החיצון ונתבטל דם הנדה שבהרגשה בתוך דם הטהור שתמכה וטהורה ואין לומר שם אונס חד הוא דהרי הראשון מתיר יותר מן השני לא מבעי אי נימא פרישת עונה סמוך לוסת דאורייתא אפי' וסתות דרבנן כמ"ש במקום אחר דשמא תראה חיישי' א"כ לספק הראשון שאינו דם מקור כלל אינה מונה וסת בראי' הלזו אפי' אם נתרפאת המכה אח"כ לא תחוש תו ליום הזה כלל ואי לספק השני שיצא דם מקור בהרגשה אלא שנתערב א"כ אם נתרפא המכה בחודש השני צריכה שתחוש ליום הזה אלא אפי' אי נימא דוסתות דרבנן לגמרי ואפי' לשמא תראה לא תיחוש נמצא מן התורה אין ס' אחד מתיר יותר מן השני מ"מ איכא למצוא נפקותא בין ב' הספיקות והוא דאפי' למאי דקייל"ן מקור מקומו טמא ואפי' דם מכה היוצא מן המקור מטמא טומאת ערב מיהת מ"מ היינו כשהוא לח אבל יבש אינו מטמא משא"כ דם נדות מטמא אפי' ביבש אעפ"י שנתערב עם דם הנדות מ"מ כשנוגע בכל התערובת מטמא אפי' ביבש עיי' במשנה למלך הנ"ל ודין ס"ס שיכול להתהפך אין כאן דא"א להתחיל לדין ולומר איפכא ושמא לא נתערב דם המקור שהרי בתחילה אנו צריכין לדין אם יש כאן דם מקור כלל וזה פשיט' נמצא שזה ס"ס טוב מצורף לזה חזקת טהרת האשה וסברת הרשב"א נכונה אלא שעדיין יש לפקפק דהרי לדעת ר' משולם הנ"ל לא מהני התערובות בכה"ג שההיתר לא הי' ניכר מעולם בפ"ע וה"נ ע"כ כבר נתערבו בתוך המקור דאם אחר שיצאו מן המקור הא כבר טמאה האשה משיצא לבית החיצון וע"כ צ"ל שמיד במקור נתערבו

ונמצא דלא ניכר ההיתר מעולם ולא יועיל התערובת אך לזה י"ל לפמ"ש לעיל דבמב"מ דקול מודה המרדכי דמהני וה"נ מב"מ הו' דם בדס' אך כל זה למ"ד מב"מ חד בתרי בטל אבל למ"ד מב"מ לא בטיל ליתא לכל הנ"ל ואינה טהורה אלא ביודעת שמכתה מוציאה דם ודוקא בכתם הקילו:

אפי' אינה יודעת שמכתה מוציאה דם והא"ש הא דאמר ר"ע לתלמידיו שהסתכלו זה בזה לא אמרו בכתמים להחמיר אלא להקל היינו כדי להפיס דעת תלמידיו אפי' אי ס"ל מב"מ לא בטל שהרי חמשה תלמידי הי' לו לר"ע ר"י ור"מ ור"י ור' שמעו' ור' נחמי' ור' יודא ס"ל בכולא תלמודא מב"מ לא בטל וכן ר"ש לדעת הר"ש במס' טבול יום ואינהו לא שמענום דפליגא ואפשר ר"ע גופא ס"ל כן משו"ה הוצרך לתלות הטעם דבכתמים הקילו אבל לדינא א"ש כהרשב"א הנ"ל ומ"מ עדיין צריך הדבר תלמוד לסמוך על זה למעשה:

כי יזוב זוב דמה אמר רחמנא צ"ע קצת דנקט קרא דפרשה שניי' שהו' פרשת זיבה בלא עת נדתה ושביק קרא דפרשה ראשונה דמיירי בנדה ממש והתם כתיב נמי לשון זיבה ואי נימא דמיותרא דכי יזוב זוב הי' דנולד לו ספיקא הו' א"ש אלא דלפי"ז איכא למימר לקושטא דמילתא דבימי נדה דכתיבי' דם יהי' זובה יהי' ריבו לרבות אפי' יבש נמי ובימי זיבה כתיב כי יזוב זוב למועטי יבש וא"כ יהי' בימי נדתה מטמא אפי' ביבוש ובימי זיבה לא תטמא אלא בלח ואל תתמה שכן ימי נדה חמורים מימי זיבה שבימי נדה מטמאת אפי' מחמת אונס לידה ולא בימי זבה ועיי' לקמן ל"ו ע"א וסברא זו כ' תוס' ר"פ דם נדה לחלק בין דם נדה לזובו של זב זכר עיי"ש וא"כ ה"נ נימא הכי וא"כ מאי פשיט ממשנה דר"פ דם הנדה ודריש פ' המפלת דילמא התם בימי נדה איירי אבל בימי זיבה אה"נ דדם היבש טהור וצ"ע קצת:

וחכמים שאלו לרופאים בתשיב' הראש כלל ב' שאל לרשב"א אם האמינו לרופאים למה לי הטלה למים עיי"ש ולא מצא תשובה על זה, ואומר אני מקצת מה שלקטתי מתוך דבריהם ומה שהוספתי נופך בעזה"י בתוספות מרובה והמעיין יבחר והו' כי לדעת הראב"ד ז"ל דדוקא בכעין ברי' מהני מה שלא נימוח משא"כ בחתיכות בשר שאפי' לא נימוח נמי טמאה א"כ אפי' אי נאמין לרופאים מ"מ מאן לימא לן שמכתה מוציאה קליפות ושערות ולא יהי' אלא מכה ממש שתוכל להוציא דם מ"מ לרוב הפוסקים בעינן שתדע עכ"פ שמכתה מוציאה דם מכש"כ הכא בעי שתדע שמכתה מוציאה שערות וקליפות וא"כ בשלומא דם אפשר שתראה שהוא ביציאתה מהמכה אבל פליטת שערות והשרת קליפות גם הי' גם הרופאים לא ידעו דבר ולא הועילו דברי הרופאים אלא להודיען עפ"י דרכי רפואה שישנו כזה בעולם שאפשר שיהי' לאדם מכה שמוציאה כעין ברי' זו

ולא שנאמין על האשה זו כלל אעפ"י שאמרו הרופאים אשה זו מכה יש לה משמע שעל זו העידו מ"מ הם שפטו כן אבל מה לנו ולדבריהם ולא הי' לנו שום תועלת בדבריהם אלא שנדע שיש מציאות זו בעולם ולזה נאמין לרופאים אפי' לדעת הפוסקים דלא סמכי' ארופאין באיסורין עיי' מעיל צדקה מ"מ בהא נאמינהו אם אינו שופט על גוף זה והתנק והא"ש הכל דודאי אפי' לא נימוח נמי הא טמאה כשיטת הראב"ד אך להיות כי לא שכיחא כלל שיתיבש כל כך ושיעשה כעין ברי' הלז ולעולם תלינן במצוי בין להקל בין להחמיר ע"כ שאל לרופאי' ואי לא דהו' מצוי מכה ושומא דנוכל לתלות בהם לא הי' מועיל מה שאינו נימוח או מה שהו' ברי' אבל הואיל ואמרו הרופאי' דאיכא מכה ושומא כזו בעולם א"כ כי חזינן דלא נימוח ונעשה יבש כעץ וגם הו' כצירת ברי' תלינן במצוי במכה ושומא ואמרי' יש לה מכה ושומא והיינו דלא הוזכרה במשנה ובשום פוסק דנשאל לרופאי' משום שאין אנו צריכין לדברי רופא דכבר נודע לחכמים בימי ר' צדוק בטבעין שיש כזה בעולם א"כ בכל כיוצא בזה אנו תולין שיש לה מכה כזה והא"ש מ"ש רמ"א בסי' קפ"ח אם בדקה כבר ג' פעמים ולא נימוחו שוב לא תבדוק היינו משום דהשתא ידעו שמכתה מוציאה כיוצא כאלו דאתחזק תלתא זימנא ולא יה' אלא דם צלול אם הי' לה מכה ויודעת שמכתה מוציאה דם תלינן במכה לכו"ע ואמאי לא נתלה נמי ברי' הללו במכה הואיל ויודעת שמכתה מוציאה כמין אילו ע"י דאתחזק תלתא זימנא ואש"נ מ"ש רמ"א דבשעת וסתה כשתראה כמו אלו צריכא בדיקה ולא מועיל מה דכבר אתחזק תלתא זימנא והש"ך תמה ע"ז דע"כ לא כ' תוס' כן לעיל ט"ז ע"א ד"ה ומס' וכו' אלא בדם ממש ומשום וכו' לעולם לא תטמא וזה לא שייך במפלת שערות וקליפות שהרי תטמא כשתראה דם צליל ע"ש ולפענ"ד בהיפך ע"כ לא הוצרכו תוס' לומר וכי לעולם לא תטמא אלא במכה שידעינן בודאי שמוציאה דם טהור א"כ ביום הוסת נמי הי' לן לומר שזהו דם טהור מהמכה דמספיקא מוקמין לאשה בחזקת טהרה דאעפ"י דיום הוסת הוא דהות חזי' בי' רוב ימים מ"מ השתא קיימינן אי וסתות דרבנן ולא הו' רוב גמור וחזקת טהרה דידה עדיפא ותלינן במכה שיש בה ודאי דם טהור אי לא דא"כ לעולם לא תהי' טמאה ומפקינן לה מהרוב נשים וזהו רוב גמור ועדיף מחזקת טהרה שלה לכן טמאה מיהת ביום הוסת כל זה ביש לה מכה שמוציאה דם טהור בברור והוצרכנו לסברא זו וכי לעולם לא תטמא משא"כ בזו שהוציאה:

כמין שערות וקליפות ולא נודע לן בבירור שיש לה מכה שמוציאה כיוצא באילו ולא מטהרינן לה אלא מטעם רוב דרוב דמים אינם נעשים כצורת בריה ומזה שפטינן שיש לה מכה שמוציא כיוצא בזה מ"מ מיעוטא מיהת הו' דנעשה גם מדם צורת כאילו וכשנצרף

לזה גם יום הוסת דעל הרוב חזי' בי' א"כ מדוע לא נחמיר עכ"פ למבדק אם נמוח או לא ואיך נסמוך על דאתחזק תלתא זמני שלא נימוח הא גם אם הוסת כבר אתחזק או יום שלושים לרוב נשים ויפה כ' רמ"א וממילא מובן נמי שיטת הראב"ד דבחתיכה שאינה עשויה כמין ברי' לא מועיל מה שלא נימוח דהרי דם יבש נמי טמא ומה תאמר לא שכיחא שיה' יבש כ"כ ותלינן במצוי הלא לא נודע לנו עפ"י רופאים שמצוי יותר שיבואו החתיכות מהמכה יותר ממה שיה' מדם הנדה כמו שהעידו על מינו ברי':

וצריכין אנו לומר לאו דוקא שערות וקליפות אלא כל מן ברי' כמו יבחושים אדומים וכדומה וא"ש הכל בעזה"י:

אך כל זה לשיטת הראב"ד וסייעתא דדם יבש טמא לולי שעשוי כמין ברי' א"ש כל דברינו הנ"ל אמנם לשיטת הרז"ה וסייעתא דכל חתיכא יבשה או לא נימחו תלינן במכה ואי נימא נמי משום דלא שכיחא שותיבש כ"כ מ"מ הא לא העידו הרופאים על זה ואי נימא אה"נ קאמר דבכל פעם נשאל לרופא על זה לא נזכר ומ"מ נראה דלק"מ דהמעיי' בהשגת הרז"ה על ספר בעלי נפש יראה דס"ל דלא כמ"ש הראב"ד והתוס' בשמעתן ד"ה ולפלוג נמי ר"י בהא וכו' בחתיכות קטנים לא שייך פתיחת קבר אלא ס"ל להרז"ה בהדי' דלעולם שייך פה"ק אפי' בחתיכא קטנה שבקטנים ודלא כמ"ש הרא"ש על שמו ותמהתי ואולי נעלם מהרא"ש דברי הרז"ה בהשגת הנ"ל וא"כ צריכין להבין א"כ מאי נפקא מיני' בפלפולי של הרז"ה בחתיכא יבשה הא בלא"ה הכל טמא אפי' בחתיכא קטנה משום דא"א לפה"ק בלא דם וע"כ צ"ל סמך הרז"ה עצמו עמ"ש עוד לפני זה ס"ל כר' אחא משבחא בעל השאלתות דגרס בכריתות שם לחלק בין נגמרה יצירה ללא נגמרא דכללא היתה מעוברת מ"א יום ומפלת אפי' צורה אפשר לפ"ק בלא דם ובהיתה מעוברת מ"א אם אזי אפי' חתיכא קטנה שבקטנים נמי יש לה דין קברות וא"א לפה"ק עיי' היטב בדברי הראב"ד והרז"ה בזה ותראה כי כנים דברינו וגם זה נעלם מהרא"ש ז"ל נמצא דנפקא מיני' טובא בפלפולא של הרז"ה בחתיכא יבשה כשיודעת האשה בודאי שאינה ולד ולא נגערה ימי יצירה מ"א יום בהא מטהרינן כנ"ל וא"כ א"ש דשאלו לרופאים דנהי דע"י שלא נימחה חתיכא כבר נתברר שהי' דם טהור דכל חתיכא שלא נמחה טהורה מ"מ אכתי איכא למיחש לפה"ק וכשאשה א"א לה לידע בבירור שלא נתעברה זה יום ע"כ מטמאין מספק משו"ה שאלו לרופאים ומיירי שהרופא העיד על אשה זו וכיוצא בזה שאינה אלא ממכה ולא מולד ואה"נ דאפי' הטלה לא הי' צריך דע"כ סמכי' אהרופאים אלא משום דכל מה דאיכא לברורי מבררינן מיהת באופן שנידע בבירור שאינה דם נדה ומ"מ אם הוא לידה או לא זה א"א לברר וע"כ לסמוך ארופאי' וא"ש ובזה א"ש דברי הירושלמי ר"פ

ומייתי לי' הש"ך ופלתי סי' קפ"ח דמקשה לריב"ש דס"ל דם יבש טהור ומקשה מעובדא דר' צדיק ששאלו לרופאים טעמא דאיכא מכה הא ליכא מכה לא והניחו בקושי' והא"ש ס"ל להרז"ה דהירושלמי מצי סבר או כמ"ד אפשר לפה"ק בלא דם או א"א בלא דם בלי שום הכרעה א"כ שפיר ק' כנ"ל משא"כ אנן ס"ל כתלמודא דידן בכריתות הנ"ל לחלק בין נגמרה ימי יצירה או לא וכנ"ל א"כ שפיר י"ל דם יבש טהור וכריבר"ח ומיושב קו' הש"ך אמנם הרא"ש דפרקי' ס"ל נמי כהרז"ה ומ"מ פלוג אהרז"ה כמבואר א"כ לשיטתו יפה הק' קו' הנ"ל בתשובה כלל ב' ואין פותר אותה:

אבל דם דרכיך לא הק' תוס' הא דם נדה תני' לקמן בפרקין דברי תוס' ק' להולמם ולפמ"ש הרש"א כונתם כך איך מחליטין משום שלא נימוחו ש"מ ברי' הי' ממכה הא חזי לקמן דיכול להיות שדם יתקשה ויתיבש כ"כ הרבה ואם זאת כונתם א"כ מבואר דס"ל כהרז"ה וסייעתא דלאו דוקא צורת אלו אלא ה"ה לחתיכא ממש שלא נמיחה נמי טהורה ולא משום שהצורה מוכחת עלי' וכשיטה זו מ' נמי מפי רש"י דשמעתן ד"ה לח ונעשה יבש שכ' דדם הנדה דומי' דבשר המת משמע מני' דמתניתן דר"פ הנדה לא מיירי מיבש מעיקרא וזהו שיטת רז"ה דלא כרשב"א כמובן למעיין וכן הוכחתי עוד משיטת התוס' לעיל ר"פ ד"ה אלא בחתיכא וכו' וכמ"ש לעיל וא"כ יש לנו די סמוכה לצרף עוד להתירא אחרים דהרי הרז"ה ורש"י ותוס' ורא"ש וטו"ר קיימא בחדא שיטתא:

דם דרכיך לא הראב"ד בפ"ב ממשכב ומושב ס"ל דלא בעי מעל"ע אלא בשרץ ונבילה דאקושי וצ"ל דיצא לו זה מדנקט בעל האבעי שרץ ונבילה והו"ל למנקט ש"ז ורק לאשמיענן דגם אינהו אקושי טפי מדם ולאפוקי מקו' תוס' אע"כ פשיטא לי' הואיל והני רכיכא לא בעי מעל"ע ולא אבעי' לא אלא בדם הנדה דלדינא:

מטמא אפי' ביבש אלא משום דלא שכיחא שיה' ק' כ"כ משו"ה תלינן שהו' משומא ומכה וא"כ איכא למימר נהי דבפחות מעל"ע נמי יבש הוא מ"מ עדיין אינו חוץ מגדר השכיח עד שיתיבש כ"כ שלא יתמחה במעל"ע וא"כ נדע שהוא ממכה ושומא כנ"ל ובזה נ"ל קו' תוס' ארשב"ג דס"ל מעיך ע"י הדחק בעי' ולקמן סגי' במעל"ע תחלתו וסופו ולפי הנ"ל א"ש דבמעל"ע סגי לידע שהוא יבש ומ"מ בשמעתן להוכיח מזה שהו' ברי' בפני עצמה בעי טפי ובעי' מעוך עי' הדחק:

ובזה נ"ל דעת הרמב"ם שפסק רפ"ז ממשכב ומושב הנ"ל כיודא בן נקוסא לקמן להקל תחילתו אעפ"י שאין סופו ודלא כרשב"ג במשנתינו ע"ש בכ"מ ובמשנה למלך ועוד בהלכ' איסורי ביאה כ' סתם מעל"ע ומשמע תחלתו וסופו ולפי הנ"ל א"ש דס"ל לרמב"ם רשב"ג דבעי הכא מעוך אזיל לטעמא דלקמן גבי בשר המת ושרץ בעינן תחילתו וסופו

א"כ הכא בעי טפי להורות שהו' ברי' ויצא מגדר השכיח לכן בעו מעוך עי' הדחק דוקא ורבנן דשמעתן היינו ר' יודא בן נקוסא לקמן דסגי לי' בתחילתו אעפ"י שאין סופו א"כ הכא סגי בתחילתו וסופו ומשו"ה בשמעתן דהלכה כרבנן לגבי רשב"ג משום עובדא דמטבעין ליבנה ומעשה רב א"כ ממילא הלכה כר"י בן נקוסא דלקמן פ' דם הנדה ואש"נ דבה"ל משכב ומושב סגי בתחילתו אעפ"י שאין סופו ובה"ל איסורי ביאה בעי תחילתו וסופו וק"ל:

אלא מעתה המפלת דמות תנין וכו' כ' תוס' דהו"ל למימר דמות דגים ולענ"ד לפמ"ש רמב"ן בחומש דלא שייך בריאה אלא ביש מאין ודגבי אדם ותנינים לגודל חשיבתי' כתוב בהו בריאה א"כ לא קאי ויברא רק אתנין ולא אדגים וא"ש אלא לפ"ז צ"ל הא דאמרינן גם עופות טמא לר"מ ובעופות לא כתיב בריאה כ"א בקרא דתנון ולפי הנ"ל לא קאי אלא אתנון א"כ ק' וצ"ל דמ"מ גופא דקרא דעופות מיותר ל"ל דהדר כתיב ואת עוף השמים בקרא דויצר מן האדמה ואע"ג דרפ"ב דחולין יליף מזה שנבראו עופות מן רקק מ"מ הא משמע התם דהיינו למ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת ור"מ מצי סבר אין שחיטה לעוף מה"ת עיי' תוס' חולין כ"ז ע"ב ד"ה בשפיכה וכו' אמנם שם כ"ח ע"א ד"ה תמהני לא מ' כן וצ"ע קצת לקמן גבי יוצר הרים ובורא רוח ועיי' מ"ש עוד בזה בשמעתן:

התם ביבשה כתי' תמי' נשגבה איך נעלם זה מהמקשן כמ"ש תוס' אבל הנלענ"ד לפמ"ש לעיל בסמוך דויברא לא קאי אלא אתנון וא"כ עוף מנל"ן היה ס"ל דמ"מ עשיי' דעוף כבר נכלל ברבוי דוכל רמש הרומש על האדמה ואיתר לי' ויצר גבי עוף נמי לאפנויי והו' ס"ל להמקשן ה"ה דגי הים נמי נכללו בכל רמש הרומש על האדמה והו' עפ"י מ"ש תוס' במס' שבת ע"ג ע"ב ד"ה מפרק וכו' והו' ס"ל להמקשן דגם דגים נמי גידולי קרקע הי' משום שמפרנסים ממה שבקרקע הים כפי' רש"י ר"פ אין צדין ומסיק דליתא תיבה גדולי מקרקע שביבשה כמ"ש תוס' במס' שבת הנ"ל וק"ל:

מופנה מצד א' לר' ישמאל למדין ואין משיבין כן בתרי לישנא וליכא מאן דפליג לר' ישמאל דמופנה מצד א' למדין ואין משיבין גלל כן נוראות נפלאתי עמ"ש תוס' בנזיר מ"ח ריש ע"ב ועוד שם ד"ה ולאחותו דלר"י מופנה מצד א' למדין ומשיבין ע"ש וחזרתי על כל הצדדין ולא מצאתי ישוב וגם באורח מישור לא הרגיש בזה:

מאי איכא בין מופנה מצד א' לשני צדדין בס' באר יעקב בכללי סוגי' שבסופו כלל מ"ח מייתי בשם ספר יבין שמועה דמקשה אשיטת רבנו פרץ דלעולם ילפינן מופנה משאינה מופנה ולא בהפוך והק' ע"ז מדוכתא טובא והעלה באר יעקב הנ"ל דהיכא דליכא למילף מאינה מופנה מודה ר' פרץ דילפינן ממופנה אלא שמ"מ השאיר בקושי' מה דאמרינן

בשמעתן לר"י מה איכא בין מופנה מצד א' לשני צדדים האיכא טובא דמופנה משני צדדים ילפינן משני צדדים ואילו מופנה מצד א' אי איכא למילף המופנא משאינה מופנה תו לא ילפינן בהיפוך וע"ש ונ"ל שהק' כן לפמ"ש מהר"מ לובלין דהא דקאמר הש"ס ולהכי אפנוי רחמנא וכו' וקאי לרבנן וכפשיטיות לשון רש"י וא"כ הא דקאמר מאי איכא בין מופנה וכו' אעלמא קאי ושפיר ק' לר' פרץ כנ"ל אבל נראה לי ר' פרץ מפרש כח"ש מהרש"א בשמעתן דלא כמהר"ם וכדמ' נמי מהתוס' דלר' ישמעאל קאי וא"כ איכא למימר איה"נ הואיל דלר' ישמעאל איכא בין מצד א' לשני צדדים כנ"ל אלא מ"ש משמעתי' דבהפנאה דויצר לא נפקא מיני' מידי מיהת דהרי ליכא למילף איפכא ומשו"ה הוצרך למימר משו"ה אפנוי רחמנא לבהמה משני צדדים וק"ל ולק"מ:

אך הא ק' מנ"ל דמשו"ה אפנוי דילמא אי לאו דהפנה גם גבי בהמה ולא הי' מופנה רק גבי אדם ה"א דלא נילף אדם מבהמה לטמא לידה דהו"ל אינה מופנה ממופנה אלא איפוך נילף אדם מבהמה שיה' אדם במעי בהמה מותר בשחיטת אמו כדאיבעי לי' לקמן כ"ג ע"ב משו"ה אפנוי רחמנא משני צדדים ובאמת ויצר דאדם איננו מופנה אלא ויברא הוא דמופנה והשתא גבי בהמה הוא דמופנה ויצר ומופנה מצד א' הו' למילף המופנה: משאינה מופנה לטמא לידה דהשתא ליכא למימר נילף נמי איפכא אדם מבהמה לטהר בשחיטת אמו ז"א דכיון דאיכא למילף המופנה מאינה לא ילפינן בהיפך ויצר דאדם לאו מופנה הוא:

תו מופנה ויברא האדם למילף תנין מני' לטמא לידה דהשתא ליכא למימר אדרבה נילף המופנה מאינו מופנה היינו אדם מתנין לטהרו בשחיטת אמו ז"א דלא שייך שחיטה בתנין גם כי דג טהור מטיל ביצים וליכא ולד במעי אמו וא"כ כיון דא"א למילף מהאינו מופנה ילפינן שפיר מהמופנה ולעולם תנין נמי אמו טמאה לידה וי"ל כיון דבקרא דבהפנאת בהמה כתי' נמי עוף והתם ליכא למטעי כלל דלטהר בשחיטת האם קאי א"כ ליתא להנ"ל ועדיין צריך תלמוד:

דף כ"ג ע"א ולהכי אפנוי רחמנא וכו' הק' בתוס' הפנאה דאדם ל"ל וי"ל דסד"א בתר דנילף חי' ועוף מגז"ש הדר נילף תנין וכל רמש המים מהקישא דעוף דכתיב בקרא דויברא את התנינים וגם כל רמש האדמה נילף בהיקשא מחית הארץ בקרא דוירמוש את חית האדמה והי' כל המינים טמאים בלידה וע"כ צ"ל דז"א דא"כ ל"ל הפנאה גבי בהמה כלל לא ליכתוב הפנאה אלא גבי אדם וממילא נילף בגז"ש המופנה מצד א' נילף הכל מדהפנה גבי בהמה ש"מ לא בעי למילף אינך מינים בהיקושא כצ"ל:

וא"כ תינח השתא דכתיב גבי אדם הפנאה וא"כ הפנאה דבהמה לא אצטרך אלא לאורוי דלא נילף שארי מינים בהיקישא אבל אי לא הי' כתיב הפנאה גבי אדם רק גבי בהמה והו' אצטרך הפנאה דבהמה לגופא לגז"ש שפיר הו' ילפינן שארי מיני' בהיקשא:

מה לאדם שכן מטמא מחיים יל"ד טובא דלמא להכי אפנוי רחמנא לבהמה משני צדדים כי היכא דנילף גם תנין המופנה מצד א' ולא נפריך שכן אדם מטמא מחיים משא"כ תנין דנימא בהמה תוכיח שאינה מטמא בחיים:

מה תאמר מה לבהמה ועוף דאיכא מיהת שום טומאה בעולם משא"כ בדגי הים דלית בהו שום טומאה בעולם א"כ הו"ל להש"ס להזכיר הך פירכא ולא פירכא דמטמא מחיים ומכאן נראה קצת כפי' מהרש"א ז"ל דהש"ס קאי אהמופנה משני צדדים מאי פירכא אית בי' והיינו בהמה משו"ה אצטרך דאי לאו דבהמה מופנה משני צדדים הי' פירכא שכן אינה מטמא מחיים:

אלא מעתה המפלת דמות נחש וכו' הרמב"ם פסק דבנחש טמאה לידה אפי' לרבנן משום דגלגל עונו דומה לשל אדם טפי מבהמה דגבי נחש דומה באוכמא וציריא כ"כ בכ"מ פ"י מא"ב וסמך אסוגי' דלקמן כ"ד ע"ב עובדא דתנינא בן אחי ר' יושיע ע"ש והי' לו לפרש דבשמעתן ה"נ הו"מ לשנוי דבנחש גם חכמי' מודים משום דגלגל עונו דומה באוכמא וציריא אלא דאכתי לא אסיק אדעתי' עד לבתר שהק' והא גבי מומין קתני לה:

הואיל ועינו עגולה כשל אדם לכאורה הי' נ"ל דכל האמוראי' לא פליגא אגז"ש דיצירה רק טעמא יהיבא לחלק בין בהמה לשארי מיני' מ"ט רבי' קרא להנך טפי מאינך ובהכי רהטא שמעתא ולפי"ז הא דפריך מנחש אע"ג דלא כתיב בה יצירה צ"ל מ"מ פריך שפיר דע"כ טעמא דבהמה לא משום גלגל עינו דא"כ הו"ל רחמנא לרבוי נחש נמי:

למאי נפקא מינה לאתסורי באחותו מ"ש תוס' דאיני יכול לחיות שנה להוציאו מס' טריפה צ"ל דס"ל דולד זה אינו בכלל רוב בהמות כשרות ומשו"ה בעי שנה להוציאו מספק טריפה וצ"ל דלרוחה דמלתא כ"כ דלפמ"ש לעיל כ' ע"ב ד"ה דאיכא וכו' לא מהני חי שנה דהו"ל חזקה שאינה מבוררת אמנם בעיקר דברי תוס' לא יכולתי להבין דמשמעות דבריהם דעכ"פ זמן מה יכול לחיות ע"פ האדמה דא"ל הכי לא שייך הורגו ורובעו וא"כ מה גיחוך איכא באחותו הא אכתי מבעי מבעי לן אי קדש אחותו באותו שעה שהוא חי ובא אחר וקדשה אי תלין קידושי שני או לא, ועוד תבעי' לי' הכא על אמו של ילד שקדש דבהא לא שייך לחלק בין חי לאחר מיתה וע"כ צ"ל כמ"ש הרשב"א והא דגם מה שהו' תי' אינו אלא כנפל בעלמא וכבן ח' חי שאסור לטלטלו בשבת וחיותו אינה אלא כזנב הלטאה שמפרכסת וא"כ גם קו' התוס' ליתא דההורגו ורובעו פטור ואי

תימא מ"מ הו"ל להביאו לידי גיתוך בשאלות האלו ומ"ש אחות אשתו דקבעי מיני' ז"א דא"כ אכתי לא תי' התוס' מידי דנהי דלא יכול לחיות שנה מ"מ גיחוך מיהו הו' וע"כ צ"ל דקו' תוס' הי' דהנך שאלות צריכא לקושטא דמלתא ואכתי ק' כנ"ל הא ע"כ נפל בעלמא הו' ועיי' ב"ש:

לידי גיחוך ולא גחוך פי' הרש"א אסור למלאות פי' ור"ז מחמיר טפי ונראה משום גדר ערוה נגע בי' דשחוק וקלות ראש מרגילין לערוה והו' בתר הך דקטונא חריך שקו ונראה לפי חסידותו של ר"ז כל המביאו לידי גחוך הי' בעיניו כאלו הרגלו בערוה ח"ו ואולי לזה רפ"ב ויש לישב גם בעי רחמי ואחי' פי' בתשובה גמורה על הנ"ל וכן כולי שמעתא דהתם וק"ל: שם ע"ב והא איפכא תני ר"ח גריס איפכא כמ"ש תוס' וכן נ"ל שהי' גרסת רמב"ם דפסק להקל:

דאינה טמאה לידה עד שתהי' כל צורות והיינו כרבנן דברייתא לפי גרסת ר"ח דלא כרב דברייתא עדיפא והנה רוב הפוסקי' פסקו להחמיר מצורת ונ"ל משו"ה נמי העלו דבזה"ז אין אנו בקיאין לבדוק כלל בצורות כמ"ש רשב"א בת"הב והיינו משום דבמצורת סגי וכי הו' חצי צורה תו אין לנו בקיאות להכיר באידך חצי צורה דאי חצי צורת תייש תו משונה ג"כ אידך צורת אדם ונראה לעינינו כצורה אחרת שהרי אפי' אי רק נחתך קצת מחוטם אין מעידין על אדם להתיר אשתו משום שעי"ז גם שאר דמותו משתנה א"כ כ"ש הכא שחצי צורת תייש פשיטא שעי"ז גם אידך חצי צורתו משונה ונדמה כאלו אינו אדם וכמ"ש רשב"א שיש כמה חיות במדינת הים שדומין לצורה אחרת ע"ש א"כ להרמב"ם דבעי כל צורה א"כ גם אנן בקיאים כנ"ל פשיט ולחנם נתשבט בכ"מ בזה:

אפי' פרצוף א' מן הפרצופים חוץ מן האוזן נ"ל דלפי הס"ד ה"א בין לר"מ בין לרבנן בחד נמי סגי אלא לר"מ אפי' באוזן סגי והיינו כל דהו פרצוף פי' כל דהוא היכר פרצוף היינו אוזן דלרבנן לאפוקי אוזן ודלא כמהרש"א:

ושטו נקוב טמאה כ' רש"י ותוס' דרבא ס"ל טריפה חי והרשב"א הק' ע"ז ומלבד כל זה ק' הא רבא ס"ל בחולין ל"ב ע"ב דנקיבת הושט נבילה הו' ולרמב"ם נבילה מחיים הוה ותו ק' טובא מה דאמר רבי לקמן כדי שיטול מן החי וימות מה בכך שיוטל מן החי הא לרמב"ם כל שניטל טריפה אי נברא כך חסר כשירה כיון דמתחילת ברייתא נברא כך וא"כ מה בכך שינטל מן החי וימות מ"מ השתא שנברא כך כשר אע"כ נראה כמ"ש הרשב"א דזה לא תלי' כלל בטריפה חי ואינו חי ורבי דקאמר כדי שיוטל מן החי לא דמשום כך אין אמו טמאה משום שהוא טרפה דאפי' הי' כשר כיון שנברא כך מ"מ בכה"ג אינו ולד וסימנא בעלמא קא יהיב רבי כל שינטל מן החי וימות באותו שינוי בא

לנו בקבלה שאינו ולד ולא משום זה הטעם והא דקאמר הש"ס וקמפלגי בטריפה היינו משום דאתי לפרושי סימנא דרבי ולמר מן הארכובה ונטל מן החי וימות ולמר עד נקבי' א"כ פליגא בטריפה חי ולא דתלי' בזה יולדת כלל ועמ"ש בסמוך בזה אי"ה:

אמנם מה שכ' תוס' מרבה ור"ח דתמורה ובכורות בודאי צ"ע ולפענ"ד דר"ח ודאי ס"ל טריפה חי כדאמר להדי' בבכורות ובתמורה הא דקאי לר' יודא שם דס"ל טריפה אינו חי בע"ז ט"ז ע"א אינה יכולה לחיות ולתרפאות ע"ש ורבא י"ל איפכא דלנפשי' ס"ל אינה חי ובתמורה דקאי לר' יודא ס"ל טריפה חיה אליבא וכסוגי' דחולין נ"ז ע"ב ע"ש ואין לנו להאריך יותר וק"ל:

רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות וכמה ינטל מן החי וימות וכו' לפמ"ש בסמוך לרמב"ן דסימנא בעלמא יהיב וא"כ הני אמוראי פליגא רק לפרושי דברי רבי אי נתכוון עד לארכובי או עד לנקבי' ותלי' זה אי ס"ל לרבי טריפה חי או לא וק' הא בחולין נ"ז ע"ב ס"ל לרבי בהדי' סימן לטריפה שלושים יום דאינה חי שלושים יום ואיך אפשר לומר דס"ל לרבי טריפה חי וצע"ג לכאורה ע"כ נראה לי לומר דוקא גבי בהמה ס"ל נשמט הירך טריפה וניטל הירך וחלל שלה ניכר נבילה אבל באדם אפשר דניטל הירך וחלל שלו ניכר טריפה נמי לא הו' ומכש"כ דלא הו' נבילה ואפי' למאי דלא קיילי"ן כר"ת ר"פ א"ט דבן אדם דאית לי' מזלא שאני מ"מ גבי טריפות דירך יש לחלק בין אדם לבהמה עפ"י שיטת רש"י בחולין נ"ז ע"א וכמ"ש ר"ן ורשב"א שם דגבי עוף הואיל ואינו נשען כ"כ על יריכו וזה נ"ל ברור בדעת הרמב"ם דפסק עד מקום טבורו והק' עליו הא איהו ס"ל טריפה אינה חי ועוד הא איהו ס"ל ניטל ירך וחלל שלה ניכר נבילה והא"ש דגבי בהמה הו' נבילה ובאדם אפי' טריפה נמי לא הו' וסעד מצאתי לדברי שהרי בהלכ' שחיטה מונה ניטל הירך בהדי נבילה ומטמא מחיים וכן בספ"ב דאבות הטומאה מני לי' ע"ש ואלו ספ"ב מהלכ' טומאת מת דמנה התם המטמאים באוהל מטמא מחיים לא חשיב הא דירך אע"כ כמ"ש דגבי אדם לא הו' נבילה ומאי דקשי' ממתניתן שלהי יבמות מן הארכובה ולמעלה תנשא עיי' תשובותי אלף רי"ג מצאתי ביש"ש בחולין:

דף כ"ד ע"א אמר רב באשה אינו ולד בבהמה מותר באכילה כשיטת ר"ת דאינו מהקיים צ"ל דכך היתה קבלה דמי אמר לנו זה דילמא מתקיים ואהא קאי שסיעה דקרא אבל במעי אמו שרי אע"כ כך באה הקבלה וא"כ לא הבנתי קו' התוס' מקניגי ובלוסטרי דודאי זה פלא גדול להעיד כן על העתודים לבוא בעולם שלא ימצא כן ברי' המתקיימת ומכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים והיינו טעמא נמי דהתם בחולין גבי גמל אמר שליט בעולמו יודע וכו' ולא אמר נמי מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים

אע"כ התם שבא להעיד על ברי' ידוע בעולם אין כאן תשובה כ"כ ומכש"כ לפי הנמצא במדרשות שכל המינים הי' מצוירים על בגדו של אדם הראשון והוא יפה ידעם כשקרא שמות וא"כ הי' בקבלה איש מפי איש וא"כ אין:

כאן ראיי' ותשובה כלל אבל השסועה דליתא ברי' בעולם כלל כ"א לעיתים רחוקים יולד כן מבהמה ומשה רבינו כ' לאסור השסועה סתם ומסר לנו בקבלה דהיינו במעי אמו דאילו באויר העולם לא מתקיים כלל וק' מי היגיד לו כן שלא יתילד ברי' משונה כזו ותתקיים ותהי' תורתו פלסתר ח"ו אע"כ תורה מן השמים וזו נכון לע"ד:

רחב"א אמר כל שיש לו ב' גבין וכו' הך לישנא דיש לה מבואר דלא קאי אמומי אדם כ"א אבהמה וצ"ל דברייתא הי' ולא מתניתן דבכורות דהתם אאדם קאי וגם לא מסיים בה פסולה ע"ש ומזה הוכיח רש"י פירושו דמדשביק מתניתן מפורשת בבכורות גבי מומי אדם ומק' מברייתא דמומי בהמה ש"מ דבעי לאקשוי לכו"ע גם לשמואל והתם בבכורות במתניתן במומי אדם מיירי סתמא דתלמודא הך קו' ארב לחוד דמומי אדם לא ק"מ לשמואל ואמר כבר רמי' ניהלי רב שמי בר חיי' לרב מברייתא ושני ניהלי ואותו תירוץ שייך גם אמתניתן כנ"ל בשיטת רש"י נכון בעזהי':

שם ע"ב מאי דעתיך לחומרא יל"ד מנ"ל דלחומרא דלמא מעיקר דינא עביד כשמואל דלפי שינוי דר' שימי בר אשי בחולין ס"ט ע"ב מ' דוקא בהמה בבהמה אותה תאכלו ואפי' דמות יונה וכה"ג לא אפי' בלא טעם פרסה ע"ש וא"כ השסועה דלכו"ע אין שום מין בהמה בעולם באותה צורה אין זה בהמה בבהמה ול"ל קרא לאסרה במעי אמו וע"כ צ"ל רב ס"ל כשנוי קמא שם דלא קפדינן אלא אפרסה בבהמה אבל אבהמה בבהמה לא קפדינן וא"כ למאי דקיי"ל כבתראי והיינו ר' שימי בר אשי וממילא א"א לאוקמי שסועה דקרא אלא ביצא לאויר העולם ויכולה הי' לחיות וכשמואל דלא כרב ומנל"ן דמשום חומרא בעלמא עביד כשמואל ועיי' היטב מ"ש בזה בשמלה חדשה לעיל גבי אדם במעי בהמה ע"ש וי"ל מ"מ נהי דבאמת כן דבהא הלכה כשמואל דאפשר שיצא לאויר העולם ויחי מ"מ לענין ולד אשה וטומאת לידה אית לן למפסק כרב משום דכיון דעכ"פ ברי' בפ"ע ליתי במינו בהמות וחיות איננו בגז"ש דיצירה דר"פ ולכאורה נראה דגם רבנן דר"מ איצירה סמוך למעיי' לעיל בסוגי' דמצורת כל צורת ומשו"ה אמר למפסק מיהא בהא כרב ובזה יובנו דברי רמב"ם דפסק כרב ומ"מ בהל' מ"א כ' דשסועה אסורה אפי' יצא לאויר העולם וחי' ובכ"מ הק' הא לרב א"א שתצא לאויר העולם ולפי הנ"ל דברי הרמב"ם מוכרחים די"ל דס"ל כרב שימא בר אשי הנ"ל ובשמלה חדשה שם נסתר זה ע"ש:

השותה יין חי' עצמותיו שרופין כ' הר"ן שלהי תענית דהיינו דאמרינן התם כל האוכל בשר ושותה יין בסעודה מפסקת עליו נאמר ותהי עוונתם על עצמותם משום שבעצמות ניכר איזה מין שותה:

עיי' מג"א סי' תקנ"ד ס"ק כ"ח והו' תמוה מ"ש בסעודה המפסקת וי"ל דודאי עפ"י טבע כל מיני מאכלים ומשקים נכרים בעצמותי' של אדם מ"מ א"א להחליט ולומר שיכרו עונותיו בעצמותי' אחר מיתה דאפשר שהי' בעל קנאה וכל שיש לו קנאה עצמותי נרקבים שנאמר ורקב עצמות קנאה אמנם מי שגברו תאותיו עד שאוכל ומתעדן בשעת אכילת ט"ב ע"כ אינו בעל קנאה דא"כ נהי שאינו מצטער בצער השכינה והתורה מ"מ מרוב קנאת חתת גבר שאו"ה יושבים שלוי' ושקטים מחמת הקנאה לא הי' מנית לו להתעדן מרוב צער כידוע דרכו של בעלי קנאה אע"כ נהי' שהוא בעל תאוה רעה מ"מ איננו בעל קנאה ואין רקבנן שולט בעצמותי' וא"כ עלי' יצדק ותהי עונותם על עצמותם:

תני' אבא שאול אמר קובר מתים הייתי מכנה כן המונע רשעים מעבירה והו' על ב' פנים א' שמונע מהם העבירה כמו מי שרוצה להתיחד עם הערוה והו' הולך עמהם לשלחם כדי שלא יתיחדו זע"ז כמו שעשה אביי וע"ז אמר רציתי אחר צבי הו' הקדושה להשיג קדושת הבורא ית"ש דומה דודי לצבי ובמה יושג יותר כ"א בתקני את אחרים ונכנסתי בקוליות של מת הו' רשע בעל עבירה כי קוליות הו' הירך המכונה למשגל והנה הוא אבא שאול רץ אחרי' ג' פרסאות עד שנתיגע וחזר לאחורי' מ"מ בעל תאוה ההיא לא חזר לאחורא ש"מ שרב תאותו של בעל עבירה לעבירה יותר ממה שהי' תאותו של אבא שאול לרדוף אחר צבי הקדושה והו' ע"ד ששמעתי ממו' הגאון בעל הפלאה נ"י על פסוק מכרה כיום את בכורתך לי שרצה שיה' לו הוחזק ואמיץ לעבודת ד' כמו שהי' בוער אש תאות עשו באותו היום לעבירה וזו מכרה כיום את בכורתך לי והארכתי בזה בחי' תו' שלי ע"ש ואמרו שהי' קוליות של עוג מלך הבשן כלומר זה הרשע ערוץ דומה לעוג הו' הפליט רץ כמה פרסאות להגיד לאברם כי נשבה אחי' כדי שיהרג ויקח שרה כפי' רש"י:

אפן השני להדוק רשעים תחתם ולרדפם עד חרמה ומ"מ אין צריך לסכן עצמו כשהרשעים עומדים על נפשם כמ"ש רמ"א אין בידינו להעמיד הדת על תלו בעו"ה וזו שנפתחה מערה תחתו שלא נשא הארץ לשבת אותו כי גברו יד פריצים ונכנס בגלגל עינו של מת בכל זאת לא השמר אבא שאל די' מבלע ונכנס בתוך:

גלגל עינו של רשע אמנם כשהגיע אבא שאול לחוטמו מקום נטילת נשמה חזר לאחורא ואמרו שזה אבשלום כלומר שגם זה רדף והרג להרוצה למנעו מעבירה ועל שני מעשים אילו מסיים כי אבא שאול לא הי' ח"ו מקלי עולם אלא ארוך בדורו הי' פי' חסיד ומחמיר

מאוד כדאמרי' לעיל ט"ז ע"ב רבי כמה הארכת עלינו וה"נ ארוך בדורו הי' ואפ"ה לא היגיע תאותו לעבודת ד' לשיעור בעירת יצה"ר בלב רשעים וגם לא מסר נפשו אהכ"ל:

דף כ"ה ע"ב המפלת סנדל מל' רמב"ם נ"ל כונתם דלפעמים מתהוה חתיכא מדם קפוי וזה איננו בכלל סנדל ולפעמים משארית הדם של ולד יעשה חתיכא דם וזה סנדל ואינו ילד בפ"ע ומ"מ כל המפלת חתיכא דם לא ניחיש שמא הי' ולד עמו ונימוק ומשארית הדם נקפה חתיכא זו ונטמאה לידה ז"א דסתמא לא ניחוש לולד אמנם יש סנדל שהי' ולד בתחלתו ונרצף וגם לזה לא ניחוש בסתם חתיכא אך אי יש לפנינו ולד וחתיכא עמו לא נימא חתיכא בעלמא הי' משארית הדם אלא כיון שכבר הוזקקה לטומאת לידה מחמת הולד שעמו חיי' נמי לחתיכא שמא הו' ולד נרצף ותישב לזכר ולנקיבה עיי' לשון הרמב"ם וק"ל:

דף כ"ו ע"א ותו ליכא מ"ש תוס' מכדי אחיזה טפח דלמסקנא א"ש לא ידעתי האיך א"ש הא נמי כתי' ולא מפורש שיעורא וכן בטריפות ואולי ס"ל כהרמב"ם דאין מפורש בתורה אלא הדרוסה:

אבן היוצא מן התנור וכו' פי' רש"י תנור מקום שפיתת ב' קדירות וכירה מקום שפיתת קדירה א' והוא נגד סוגי' דשבת במ"ש תוס' ד"ה בפלוגתו לא קמיירי ולענ"ד לפרש דהנה הרמב"ם פי' בפי' המשנה דאבן היוצא מן התנור היינו עובא כותלי של תנור ולהיותו צריך חום רב בעי טפח משא"כ כירה ולדברי' קרוב לומר דאי בציר מטפח בתנור וג' אצבעות בכירה בטיל לי' מכלי וא"כ ק' מאי משני הש"ס כל דבציר מטפח יד תנור הוא והוא לא מטעם יד אתינן עלה וצ"ל דודאי לפי הה"א לא ידע לשנוי קו' הש"ס והאיכא אבן היוצא מהתנור ע"כ דחיק דטעמא משום יד אלא שזה דוחק דמ"ט צריך תנור וכופח יד גדולה יותר מכירה הא כופח הוא רק שפיתת קדירה א' וכורה הוא שפיתת ב' קדירות וע"כ צ"ל לפי אותה הה"א ס"ל דכופח גדול מכירה והול"ל ולטעמיך ולהק' ממס' שבת אלא דבלא"ה פריך ותו ליכא ומסיק בפלוגתי לא מיירי ולמסקנא אמרי' דאבן היוצא היינו עובא תנור ולשמר חומו הרב משא"כ כירה וא"ש הכל דברי רש"י וגם דברי פי' הרמב"ם: שם ע"ב תנור תחילתו טפח פי' הרמב"ם כשהתחיל לעשות בו ד' טפחים אעפ"י שסופו להוסיף עלי' מ"מ בד' טפחים גדול וטפח בקטן סגי ואם כבר נגמר ונשבר ונשתייר בו ד' ארובות נמי סגי וק' לפ"ז מאי פריך הש"ס רובו דטפח למאי חזי הא לא מיירי בתנור שכולי טפח אלא תנור קטן של איזה טפחים ומשהתחיל לעשות בו טפח מקבל טומאה מפני שראוי לבנות ואם כבר נגמרו איזה טפחים ונשבר ונשתייר רובו נמי מקבל טומאה ולא מיירי כלל מרובו דטפת אע"כ פשיטא להש"ס דא"א להחמיר

בשיורא יותר מתחילתו וכמ"ש תוס' ליישב קו' ר"ת וכיון דאתחילתו סגי בטפח א"א לומר דבשיורא בעי רובו של איזה טפחים וע"כ רובו דטפח קאמר ומשו"ה פריך למאי חזי וא"כ מוכח דלא כרמב"ם וי"ל דס"ל דהמקשון לא אסיק אדעת' הך פירושו והיינו דקמתרץ הש"ס וה"פ של חכמים בד"א בגדול פי' תנור שכולו ט' טפחים אזי תחלתו ושיורי' ד' א"כ קטן פי' שכולו ז' תחולתו טפח ושיורא ברובו של ז' דשיורו קיל מתחילתו וכר"ת והא דקאמר שירי' אגדול קאי פי' גדול יותר מטפח שהוא ז' טפחים ולעולם היינו קטן דאמרי רבנן וכרמב"ם הנ"ל: ושירי' ברובו פי' רש"י ומקשה בהעור והרוטב וכו' רצה בזה דאל"ה הו"ל לשנוי כי קחשיב מה שהוא לעולם טפח משא"כ דשיורי' סגי ברוב טפח לכך מייתי דהאי שירי' לאו ארוב טפח קאי אלא אגדול:

המפלת מין בהמה חי' ועוף מה שהאריכו תוס' לאתוי ראיי' דס"ס שרי' היינו משום דהומ"ל דהיכא דאיכא חזקת איסור שאינו זבוח לא מהני ס"ס וזהו פלוגתי בין הקדמונים לכן מייתי ראיי' דאמרי' ס"ס כה"ג: ומ"מ צ"ע אם שייך הכא יכול להתהפך ושם אונס חד הוא:

דף כ"ז ע"א ר"י ור"י ור"ש מטהרין במרדכי ס"פ הזרוע כ' מ"ט יתבטל הא לא הו' ניכר מעולם ודחק עצמו ע"ש ואולי זהו טעמא של ר"מ דלא בטל משום שלא הי' ניכר מעולם ונשאר באיסורו ומ"מ בבית החיצון חוזר ומתבטל שזהו מין ביטל אחר דבטל במשהו ממנו דהא כשלא הי' ניכר איסורו מעולם לא הועיל אמנם עתה שכבר ניכר איסורא ויצא לבית החיצון שפיר מתבטל ברוב והיינו דקאמר אינו דומה נימוק פ"א וכו':

אפי' כי הא מלתא לימא אונש קמא רבי' ולא לשתוק:

ויל"ד דודאי צ"ל משום דהתם בנזיר גבי על המת ועל כזית מן המת סומכוס משום ר"מ קאי התם ור"י כעס ור"י תי' בנפל שלא נקשרון אברי' בגידין ומ"ט לא משני בשליא כקו' תוס' אע"כ מ' דס"ל לר"מ אין שום מעלה בשליא מפני שהוא שלם:

וא"כ ע"כ גם ר"י ור' יוסי לאו טעמא משום דמשהו ממנו בטל מה בכך שבטל ממנו משהו כיון דלא בעי שלם וכקו' תוס' וע"כ נהי דטעמא דר"ש משום ביטול משהו מ"מ אינו טעמא משום ביטול רוב או בלבול צורה כך הו' ס"ד קמל"ן ר"פ אינהו קפדי אשלום וכר"ש והא דלא משני התם הכי משום דשלי' לא מקרי מת כתי' תוס' ואפ"ה אחיכא עלה דפשיטא דאי ס"ד דר"י ור"י ור"ש טעמא משום ביטול רוב מנל"ן לחדש בדר"ש דבר אחר:

שם ע"ב משום ביטול רוב נגע בי' הק' תוס' נימא טומאה כמאן דאית' דמי ושם בבכורות תי' דהו"ל מאהיל וחוזר ומאהיל כונתם דהשתא דקיימא שנתבטל ברוב נהי דטומאה

כמאן דאיתא דמי ולא מתבטלת להיות כטהרה מ"מ גם הטהרה אינה כטומאה ממש ומפסקת בין טומאה לטומאה והו"ל חוזר ומאהיל ונראה דהיינו נמי טעמא דר"מ דלא מתבטל ברוב משום דטומאה כמאן דאיתא דמי וכמ"ש תוס' כיון דהו"מ לשנוי כר"ל משמע דלר"י אה"נ דכמאן דאיתא דמי ומיושב קו' תוס' על רמב"ם עיי"ש א"ל ר"י לר"ל מת שנתבלבלה צורתו מנל"ן דטהור עיי' תוס' ויש להביא ראי' דע"כ איכא מ"ד שלדו קיימת טמא ונתבלבלה צורתו טהור אפי' אינו חסר כלום והוא דבילקוט שמיני בשם ספרי אר"ע דנדב ואבי' מתו לפנים והוציאום בכלונסות של ברזל ושמעתי מפי מו' הגאון בעל הפלאה נ' דדקדק לומר של ברזל משום דס"ל לר"ע בסוכה דאנשים אשר הי' טמאים ולא יכלו לעשות הפסח מי הי' מישאל ואלצפן הי' שנטמאו בנדב ואביהו וס"ל כמ"ד שריפת גוף הי' וכיון שלא יכלו לפנים להוציאם א"כ משיצאו שוב לא הי' שלדן קיימת ובמה נטמאו אע"כ בכלונסות של ברזל הוציאום ונגע הברזל בפנים בשהי' שלדן קיימת ונטמאו הברזל וחרב הרי הי' כחלל ע"כ שמעתי:

וא"כ מוכח כנ"ל אמנם למ"ד דאחריך אחריכא יש לפקפק דילמא אינהו נמי הכי הו':

מעשה הי' וטמאו לו פתחים קטנים הך לא אצטרך לראיתו של ר"א אלא לדחותו של ר"י וי"ל דשפיר אצטרך לר"ל דאל"ה ה"א כירושלמי דמשום כבודו של מת טומאוהו אך מדלא היתירו אלא הקטנים הא גדולים טומאוהו אפי' אחר שהוציאוהו המת מאחת מהן והיינו טעמא משום דמדאוריי' אין ברירה כמבואר בביצה ל"ח ע"א ע"ש א"כ ע"כ לאו משום כבודו של מת טמאוהו אלא מדאוריי' ממש וקמל"ן:

דף כ"ח ע"א הוציאו העובר את ידו וכו' נ"ל לפי הס"ד לאו דוקא הוציא העובר את ידו אלא אפי' יד לחוד בלא עובר כלל נמי הו' לידה אף שנשתיירה מולד ובאה אחר הולד פשיטא דלא הו' לידה בפנ"ע ובזה א"ש לעיל דאמרינן אימר הרחיקה לידתה ולא נימא אוקמא אחזקת מעוברת והשתא הו' דהפילה משום דהו' ס"ל בס"ד דהכא דביד לחודא נמי טמאה לידה ונימא אפכא אוקמא אחזקת טהרה וכבר הפילה מאז ועברו ימי לידתה כבר עד זו משארית הלידה הי' ותטבול עתה ותטהר מיד וכיון דאיכא למימר הכי והכי אזלינן בשני החזקות להחמיר ובזה א"ש פסק הרמב"ם שכ' דביד חתיכא מצטרפי' לרוב איברים ולא שתחוש באפי' נפשה וגם לא הזכיר הך דאימא הרחיקה לידתה עיי' בה"ה והשתא א"ש דלמסקנא דיד לאו לידה הי' א"כ המפלת יד חתיכא מוקמי' לה בחזקת מעוברת והשתא הפילה ואם יביא רוב איברי' אח"כ טמאה ואם לאו טהורה וק"ל:

אימא שני' הזריעו בבת אחת וכו' ק' לי א"כ קרא למאי אתא אם לאו להורות דעל הרוב לא יזריעו ב' בבת אחת ומדהאי זכר האי נמי זכר ואין לומר דמספיקא הו' אולי אתא

קרא לד' שרביא בב"ב קכ"ז ע"א ע"ש מ"מ ק' הכא ממנ"פ לא תהי' טמאה לידה אי קרא לדר"י א"כ מדהאי זכר האי נמי זכר ואי אתא לכדר' שרבי' א"כ אם תהי' נמי נקבה הא טומטום אין אמו טמאה לידה וצ"ל דרב שרבי' נמי לא קאמר אלא בנקרע ונמצא זכר אין אמו טמאה לידה אבל משום נקיבה מתטמאות וכן מ' לקמן פ' יוצא דנפן ואם נקיבה תילד לרבות טומטום ודברי רשב"ם בב"ב המה קצת מעורבבים ובזה י"ל קושי' תוס' לעיל כ"ה ע"ב ד"ה קמ"ל בסוף הדבור דתרתי ל"ל והא"ש וק"ל:

ואין שורפין עלה את התרומה יש לעיי' לפמ"ש תוס' לקמן ד"ה הא מזכר לחוד וכו' א"כ הא ילפי' ממילא להחמיר דאנדריגנוס זכר גמור הו' ואמאי לא נשרוף תרומה על לובן שלו ועוד באודם שלו אמאי מטמא כלל הא במילה גלי לן רחמנא שהו' זכר גמור ובעריכין לא גלי לן שהוא נקבה אדרבה איננו לא זכר ולא נקבה:

ראו לובן ואודם כא' וכו' הרמב"ם פסק דאחרים שיגע בלובן ואודם שלהם אין חייבי' עלה אבל הם שיגעו בלובן ואודם של עצמם חייבים והוא: מתוספתא דזבחים והראב"ד תמה ע"ז ע"ש ולפענ"ד ס"ל לרמב"ם מדאמרינן חייבי' ולא אמר מותרים לכנס למקדש ש"מ דספיקא מספקא לן אי מזכר עד נקיבה ממעט לובן ואודם שלהם מנגיע שהנוגיע אינו משתלח אבל רואה הו' או דילמא רואה לא הו' ונוגע חייב ומשום ספיקא תרוויי' לא מחייבי' בין רואה בין נוגע ומ"מ הרואה שנוגע בלובן ואודם של עצמו טמא ומשתלח ממנ"פ אי משום רואה אי משום נוגע וראיי' לזה מפ"ב דשבועות ט"ו ע"א דלא משכחת טמא ששמש אלא בהיפוך בצינורא וק' הא משכחת בכהן שיגע בלובן ואודם של טומטם ואנדרוגנוס דאינו משתלח ומשום שמש חייב דמשמש בטומאה נפקא לן חלול חלול מתרומה כמבואר בסנהדרין אע"כ דלא הו"מ לשנוי הכי דא"כ דלא משכחת טמא ששמש אלא בכה"ג א"כ תפשיט דקרא דמזכר עד נקיבה אנוגע קאי ומאי אמר בתוספתא דגם הרואה לא מחייב וק"ל והארכתי בחי' על פ' אנדרוגנוס במס' ביכורים ע"ש:

שם ע"ב הא מני ר"א הוא צל"ע להרמב"ם הנ"ל א"כ ראו לובן ואודם וגם נגע בשל עצמו אמאי קתני בסיפא דתוספתא דחייב הא אכתי לא ידע במאי איטמא:

ואין לומר דעכ"פ ממנ"פ א' מהם הוא זובו ואידך מעיינו של זב א"כ אחר שנגע בו נמי תתחייב וע"כ צ"ל שמא מעיינו יצא תחילה ואח"כ נמצא שהמעיין הוא טהור וכיון דלא ידעינן איזה זובו הלובן או האודם הו"ל לא ידע במאי אטמא א"כ הוא עצמו נמי ואיכא סייעתא לרב:

גם לשיטת הראב"ד ס"ל דסיפא דתוספתא מיירי בנגע בלובן או אודם של אחר וקמל"ן לאפוקי מקו' הש"ס אי הכי כי אטמא בשאר טומאת לא לשלחו ע"ש והשתא אי טעמא כדר"א א"כ מאי קמל"ן בסיפא אי נגע בשל אחר טמא אמאי לא:

יכול לא יה' בערך איש וכו' כ' תוס' וגבי מילה אי נקבה הוא וכו' ואי זכר הוא שמא איכא שום דרשא וכו' וי"ל דשום דרשא הוא כך דהתם בשבת מרא דשמעתא היא ר' שיזבא אמר ר' חסדא ור' שיזבא הוא ס"ל בב"ב ק"כ ע"א דטומטום שנקרע אינו נימול לשמונה וה"א כ"ש לאנדרוגנוס דלר"ח בבכורות מ' טומטום עדיף מאנדרוגנוס דאמעט טומטום כש"כ אנדרוגנוס קמל"ן כל זכר לרבות אנדרוגינוס:

דף כ"ט ע"ב ר"ש היא הק' תוס' כ"ש דאתי' כרבנן ועוד דטבלה נמי אסורה י"ל ודאי לרבנן דאסורה לשמש מן התורה עקרוהו רבנן לטבילת מצוה בשב ואל תעשה משום גזרה דתשמש ומשו"ה לא מצי אתי' כרבנן דא"כ טבילה נמי אסורה אבל כר"ש אתי שפיר דתשמש גופא גזירה הוא לא אסרי' טבילה בזמנה וק"ל:

בשבוע קמא מטבילין אותה בלילותא וכו' הק' תוס' אר"י בר"ח דלא אסיק אדעתי הך דהרחיקה לידתה ובריי' לא מפרש כלל בענין אחר ולפענ"ד לפרש בענין אחר צ"ה טבילות בשנדקדק עוד לריב"ח מ"ט אמר שיצתה מליאה וכו' מ' שיצתה זמן מה עכ"פ ולא הול"ל אלא הפילה ולא ידעה מה הפילה אע"כ מודה ריב"ח דעכ"פ נתאתר בחוץ זמן מה אלא שלא רצה לומר ששהתה פ' יום שנאמר הרחיקה לידתה כ"כ עד שכבר חלפו ועברו ימי טוהר שלה דהו"ל להזכיר בבריי' אלא שהתה ב' שבועות זמן לידת נקיבה וזה מרומז בברייתא מדאמר ג' שבועות טהורי' ואי ס"ד לא שהיתה בחוץ כלל א"כ ב' שבועות הראשונות מה תועלת בטהרתן הא עכ"פ טמאה מס' לידה אע"כ שהתה ב' שבועות ואפשר שהרחיקה וכבר הי' בתוך ימי טוהר וס"ל נמי דלא בעינן סיפורי' בפנינו דזהו עדיף ממאי דמוקי לי' כר"ע דבעי סיפורי' בפנינו וק' הא איהו ס"ל ימי לידה שאינו רואה בהן עולה לה לספירת זיבתה וכן הק' תוס' לקמן במכילתן אבל ריב"ת הו' ס"ל דלא אתי כלל כר"ע אלא לא בעי' סיפורי' בפנינו והשתא ל"ה דב"ה הם כפשיטי' ג' שבועות קמייתא מטבילון אותה ביממא משום ספק זיבה דהא לא בעי' סיפורי' בפנוני והו"ל כ"א טבילות ביממא ועוד ב' שבועות הראשונות מטבילין אותה י"ד לילות דבכל יום מספקי' בסוף לידה וכ"א עם י"ד הו"ל ל"ה אבל הנך דשבועה חמשית לא קחשיב לב"ה משום דהשתא לא טבלה כל השבועה א' רק ליל א' בשבוע ושישית וז' ממנ"פ היתה תחילת שבועה ד' תחילת נדה הרי עלתה לה הטבילה שבתחילת שבועה ה' ואי ילדה זכר אפי' הרחיקה לידתה כל הי"ד יום ששהתה בחוץ מ"מ לא יכלו ימי הטוהר עד יום שישי

שבשבועה ד' ומן אז תהי' תחילת נדה או יום ז' וא"כ תסגי לה שתטביל בשבועה ה' בליל וי"ו וז' ותו לא וכיון דלא טבלה כל השבועה זא"ז לא קחשיב לי' אלו הם ל"ה דב"ה וכן מ' מרש"י שבת קכ"א ע"א דלב"ה מטבילין ל"ה טבילות לס' ד' טבילות שעלי' שמא יולדת זכר בזוב או נקבה בזוב ע"ש ולא קחשיב ה' טבילות שמא נדה הי' בשבועה ה' אע"כ דאיכא למימר כנ"ל והשתא צריכי' לאשכוחי לב"ש עד ס' טבילות ונאמר דראתה כל ראיות בין השמשות ומבואר ס"פ במה מדליקין דמטולי' אותה לחומר ב' ימים והשתא בד' שבועות טמאים האחרונים דאיכא לספוקי בהו בזבה צריכה לטבול בכל יום משום: שומרת יום דא"ל כיון שראתה ג"י רצפים הו"ל זבה גדולה ז"א כיון שלא ראתה אלא בין השמשות חיי' ראיי' ראשונה היתה ביום שעבר והשני' בלילה הבאה ונמצא יום א' מפסיק ביניהם וכן לעולם באופן שלא יצרפו והו"ל כל יום שומרת יום כן היא להדי' ס"פ ב"מ ל"ד ע"ב ע"ש ברשי' ותוס' וצריכה הי' שתטבול בכל יום מד' שבועות אילו אפי' ביום א' שמא בין השמשות הי' יום שעבר וטובלת היום וכן צריכה שתטביל עוד ביום א' של שבועה טהורה הבאה דשמא בין השמשות הי' לילה ונטמאת ביום אחרון מהשבוע וצריכא שתטביל ביום ראשון משבועה הטהורה נמצא בד' שבועות טמאות האחרונות האלו צריכא שתטבול בכל יום מהם ועוד יום א' משבועה טהורה הו"ל פעמי' ח' טבילות שם ל"ב טבילות ועוד לב"ש טבולת יום ארוך צריכא טבילה והרי אסיקנא דמורה ר"י ב"ח אימר הרחיקה שבועי' נמצא מיום שבאתה לפנינו ושהתה בפנינו כ"ו יום מן אז צריכה שתחוש בכל לילה שתחוש שמא כלו מ' לזכר עד תשלם מ' יום מיום שבאתה לפנינו שהם ד"י טבילות לזכר וכן מיום ס"ו עד פ' צריכה שתטבול י"ד לילות משום טבולות יום לנקיבה הו"ל ב' פעמים י"ד עולה כ"ח צריף עם ל"ב דיממא הנ"ל עולה ס' ועם ל"ה דמודה בהו בזה עולה צ"ה ואל תשיבינו הלא בהני כ"ח טבילות דטבילות יום ארוך אית בהו שבועות טמאים דחזי בהו בין השמשות לפי הנ"ל וא"כ למה תטבול טבילה של יום ארוך הא ממנ"פ או עדיין דם טוהר הוא או טמאה הוא כמ"ש תוס' כשראתה וכו' וחי' תוס' לא שייך דהא לדידי' ראתה מיד ב"ה קודם טבילה זה לק"מ דכיון דראתה ב"ה חיישי' שמא דם טוהר הי' ויום הי' והי' סוף ימי טוהר שלה והשתא בלילה שהוא יומא אחרינא כבר כלו ימי טוהר וטובלת טבילת יום ארוך והתוס' שלא כ"כ משום דהש"ס אומר שראתה מבערב שכבר הי' לילה אבל לדידן א"ש ומיושב קו' תוס' אריב"ח ודו"ק היטיב בכל זה:

ב"ש לטעמא צ"ע הא לטעמא דב"ש אין אדם טובל בשבת ובצרי' לי' י"ג שבתות בהכי צ"ה טבילות שוב אתא ס' סדרי טהרה והרגש בזה ונדחק דצ"ה טבילות בעלמא קאמר

ובאמת אין מטבילין בשבת וזהו דוחק גם כי הש"ס המ"מ להסיר הני טבילות דשבת ולמלאות החסרון בטבילת שומרת יום דשבועה קמא כמ"ש תוס' ד"ה יומא קמא ודזוב של ד' שבועות כקו' הש"ס ודנדה של שבועה עשירי' אם תסיר מהם גם השבתות וא"כ ק' וי"ל לפמ"ש לקמן אי"ה לחלק דאפשר דטבילה בזמנה אינה מצוה אלא בטבילה אבל בטבילת יום א' לא כמ"ש לקמן אי"ה א"כ אפשר דב"ש וב"ה הכי ס"ל והשתא לר' ביבי דביצה י"ח דמפרש טעמא דאיסור טבילה בשבת משום שמא ישהה א"כ צ"ל תינח כלים לב"ה דלא שייך בהו טבילה בזמנה מצוה א"כ שפיר שייך שמא ישהה אבל אדם לב"ש מאי שמא ישהה שייך הא טבילה בזמנה מצוה ואיך ישהה עצמו ודוחק לומר שיעבור על המצוה וע"כ צ"ל דהתם מיירי בטומאת ערב דלא הו' מצוה והכא מיירי בטומאת ז' דהו' מצוה וא"כ ממילא נידע דמותר לטבול בשבת דלא שייך גבי' שמא ישהה אמנם לרבא דמפרש משום מתקן ולב"ש גם באדם אסור משום תיקן ולא ס"ל דמחזי כמיקר ק' ממנ"פ אי גם בטבילה בזמנה מצוה שייך מחזי כמתקן א"כ בשמעתן אין טבילה בשבת ואי לא שייך בי' תיקן משום שכל עצמה אינה טובלת לתקנן דהרי לא מתקן ובספק טומאה עומדת ואינה אלא למצוה א"כ התם א"כ מיירי בטומאת ערב דליכא מצוה מ"מ תו לא מחזי כמתקן דהרואה אומר טמא טומאת ז' הי' זה וספיקא הוא וטובל משום מצוה וגם ב"ש מודה בזה ומדוע פליגא ויש לדחוק דלרבא פליגא מתניתן דביצה אברייתא דצ"ה טבילות ואתי כר"י בר"י דדיה טבילה שתהי' באחרינא ומשו"ה אסור טבילה בשבת א"כ מתניתן דהתם אליבא דר' יודא דשייך תיקן גבי אדם עיי' שבת ק"ו ע"א מה לי תיקונא גברא מה לי מנא: אמנם בריי' דצ"ה טבילות אתי' בלא"ה כר"ש דאמר אסור לעשות כן שמא יבוא לידי ספק ור"ש לית לי' תיקן גברא בשבת ק"ו הנ"ל ואולי מפני דוחק זה דחה הרי"ף בביצה שם הך דרבא ופסק כר' ביבא ועיי' בחי שם ביארתי דברי הריף בעזה"י:

דף ל' ע"א ש"מ טבילה בזמנה מצוה במס' שבת קכ"א ע"א פי' רש"י מדכתיב והי' לפנות ערב ירחץ במים ועיי' נזיר ס"ו עזא מאי דדריש מהאי קרא והנה ביומא ה' ע"א כ' רש"י דיליף לי' מוחטאו ביום השביעי וסתר עצמו ועוד דצריך למדחק דלית לי' הך דרשא דקדושין ס"ב דאתי' קרא לתרומה ותו דק' קו' תוס' מאי פסקא לי' דמיירי קרא בטבילה טפי מבהזאה ועוד דאכתי טבילה לטומאת ערב מנ"ל דמצוה הי' ואי הוי' יליף לי' מוהי' לפנות ערב הי' נשמר מכל קו' הנ"ל וי"ל דלכאורה ק' למ"ד טבילה בזמנה מצוה מה"ת למאי תיקן עזרא תשעה קבין לבעלי קריין שלא יה' ת"ת מצוין אצל נשותיהן כתרנגולים ת"ל בלא"ה יש עליו טורח טבילה בזמנה ודוחק לומר משום דיצטרך לטביל מיד אחר

תשמיש משא"כ מה"ת יטבול בסיף היום זה דוחק אמנם בשלומא למ"ד לא ילפינן הזאה מטבילה:

והזאה בזמנה לאו מצוה הו' א"ש דלדידי' אין טמאי מתים צריכי' לטבול בזמנה אלא אם אירע שהוזו אבל כל שלא הוזו אין עליהם חיוב טבילה כן מ' מתוס' יומא שם ד"ה מקשין וכו' וכיון דהזאה בזמנה לאו מצוה נמצא רוב העולם טמאים מתי' כמ"ש תוס' בבכורות כ"ז ע"ב ד"ה וכי הזאה יש לנו וא"כ לרוב ת"ח שהם טמאים מתים והם לא יצטרכו לטבול לקריין מה"ת בזמנם שהרי עדיין טמאי' מתים הם ולהם תיקן ט' קבין ושלא יה' מצויין אצל נשותיהם כתרנגולים וא"ש להך מ"ד אבל לאידך מ"ד דהזאה בזמנה נמי מצוה א"כ גם כל הטמאי' מתים ממהרי' להזות ולטבול ולא שכיחא טמאי' מתים א"כ ק' מאי הי' לו לעזרא שתיקן כך ומזה הוכיחו רש"י דהך מ"ד דהיינו ר"מ דס"ל הזאה בזמנה מצוה ס"ל דוקא טמאי' טומאת ז' היא דהוא מצוה ומפיק לי' מוחטאו ביום השביעי אבל טומאת ערב לא הו' טבילה דידי' מצוה בזמנה ואצטרך תיקן עזרא לבעלי קריין וק"ל:

ובמקום אחר כתבתי דר"מ לשיטתו ע"כ לא אצטרך וחטאו לרבות תרומה דבלאה"נ נודע דגם לתרומה בעי' הזאת ג' וז' דבס"פ שבועות העדות מסקי' דלר"מ לא בעי' תנאי כפול אלא באיסורא דאית בי' ממונא והק' א"כ לר"מ אמאי בעי והו' יתחטא ואם לא יתחטא לכפולא הא הו' איסורא דלית בי' ממונא ותי' דשייך בי' ממונא במטמא תרומה של חבירו ונ"ל דוקא נקט תרומה דקדשים קלים נמי ממון גבוה ואפי' מעשר שני לר"מ ולא שייך ממונא אלא בתרומה א"כ מזה מוכח דגם לתרומה בעי' הזאת ג' וז' ואייתר וחטאו להזאה בזמנו מצוה ובזה מיושב נמי מש"כ הרמב"ם מוחטאו להיכא דהי' מרוחק עמ"ש לעיל ט' ע"א מזה טבילה בזמנה מצוה כ' בתה"ד הובא בית יוסף כמ"ש ר"ת דקיילי"ן טבילה בזמנה לאו מצוה ואין טובלין בשבת דהא בזה"ז לא נהיגי להקר משום כן מחזי כמתקן ומ"מ אי הו' טבילה בזמנה הו' דחי להך דמחזי כמתקן והוק' לו ממ"ש תוס' לקמן ס"ז ע"ב דרבינו משולם התיר לאשה לחפוף בע"ש ולטבול בשבת ביום ח' ונחלק עליו ר"ת דתרי קולא בחד דוכתא לא אקילו רבנן להרחיק החפיפה מהטבילה ולטבול ביום ג"כ וק' אמאי לא נחלק נמי משום טבילה בשבת ותי' דהתם הו' בעלה בעיר והו' מצות עונה כמו טבילה בזמנה מצוה עכ"ד התה"ד וצל"ע כיון שלא תזקק לבעלה עד הלילה כי כן הדין משום סרך בנה א"כ איך תדחה שבת הלא לא אמרינן חטא בשבת משום שתזכה בחול כדאמרינן במנחות ת"ח ע"א ועוד מי היגיד לו לר"ת דמצות טבילה בזמנה דוחה לאיסור מחזי כמתקן הא גבי הזאה העמידו דבריהם במקום כרת:

גם כי י"ל ר"ת לא משום דחי' אתא עלה אלא אי טבלה בזמנה אין כאן מחזי כמתקן אלא דהרואה אומר אינה צריך לטבול לתקוני נפשה אלא משום טבילה בזמנה נטבלת כמ"ש לעיל וא"כ מה"ת להתיר כשבעלה בעיר גם כי הוא קצת דוחק מ"ש בזה"ז לא נהיגי להקר:

אבל הנ"ל טעמא של ר"ת דבזה"ז לא שייך מחזי כמיקר משום לפי החומרת הגדולות שנהגו באופני החפיפה ושתהי' סמוך לטבילה ממש הרי מזה ניכר לעין כל שאין זה רוחץ למיקר ומשו"ה אסור בשבת אך בעובדא דר' משולם הרי הרחיקה החפיפה מה טבילה וכה"ג ליכא איסור בשבת דמחזי כמיקר משו"ה אצטרך למימר תרי קולא בחד דוכתא לא אקולא רבנן:

שהרי הזכר נגמר למ"א ונקבה לפ"א צ"ע א"כ הו"ל לנקבה להשהות בבטן מ' יום יותר מהזכר ואיך מצינו יצאתם בשוה:

שם ע"ב וכן לעינון נקיבה אע"ג דלנקבה לא הוצרך לזה מ"מ מייתי לי' לומר שאין לטהר גבי זכר משום ס"ס דא"כ גבי נקיבה נמי והו"ל תרי ס"ס דסתרי אהדדי כמ"ש תוס' במכילתן בדוכתא טובא:

ובדקן ומצאו זכר למ"א ונקבה לפ"א יראה אותן שהזריעו תחילה בדקו למ"א ואידך לפ"א:

נר דלוק על ראשו פי' אור הנשמה שופע עלי' ועדיין אין הגוף חוצץ מפני' והיא יכולה להשיג מסוף העולם עד סופו כמו אדם ישן שע"י שבטלו חושי' צופה מה שבאספמי' ומפני כן נמי משיג כל התורה כולה ולכשיוצא לאויר עולם סטרו על פיו ושוכח פי' ע"י הכנסת הנשמה לגוף נעשה חוצץ בינה להשגה:

כי לך תכרע כל ברך ביום המיתה יכרעו לפני' על שעברו השבועה שנשבעו ביום הלידה ונ"ל משו"ה אומרים שמשביעין אותו אפי' כל העולם אומרי' עליך צדק אתה הי' בעינך כרשע ומנל"ן נוסח השבועה וי"ל דאל"כ מ"ט יכרעו כל ברך האיכא צדיקים גמורי' שלא עברו על שבועתן כדכתיב אשר לא נשא לשוא נפשו אע"כ שמשביעי' אותו ג"כ שיהי' בעיני' כרשע וא"כ ממנ"פ יכרע לפני' אי קיים שבועתו והי' צדיק א"כ ע"כ הוא צדיק בעיני עצמו ומשו"ה אינו כורע כי אמר לא עברתי על מצותך הרי עבר אידך שבועה שיהי' רשע בעיני' ואי הו' רשע בעיני עצמו א"כ סבר שעבר על השבועה הראשונה ולא הי' צדיק:

ואמר נמי הוי יודע שהקב"ה טהור וכו' פי' משו"ה תהי' בעינך כרשע כי אעפ"י שלפי מעללי העולם אפשר שתהי' צדיק מ"מ מה נחשב כל זה נגד הקב"ה שהוא טהור ומשרתי'

טהורים וכו' ועד"ז פירשתי בתפילה למשה שתה עונתינו לנגדיך עלומינו למאור פניך כי הקב"ה שת עונתינו לנגדו והמה גדולים ונפלאי' ואי הי' שם אותם נגד או"ה אזי היינו נחשבים לצדיקים עד נלינה בכפרים אל תקרא בכפרים אלא בכופרי' כמאמר חכמז"ל עלומינו למאור פניך אנו מעלימי' מאור פניך וחושבי' עצמינו לצדוקי' נגד או"ה ובאמת הי' ראוי להיות בשניהם להיפך וק"ל:

דף ל"א אדם נותן זרעוני' בערוגה וכו' צבע נותן צבע ליורה רוצה בזה כי ענין הזרעונים שאינם מתערבים כלל וכל א' עולה למינו וההפוך בצבעוני' שהם מתערבים ומתחדש מהם צבע אחר אבל שיה' מעורב ואינה מעורב כמו כאן שמסודר כל א' במקומו שחור בעין וצפרנים ושערות במקום הראוי' כל א' על מקומו זהו מן הנמנע:

מי מנה עפר יעקב וגם רישא דקרא הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב יראה דבלעם לא הי' מתמי' על הקב"ה בדבר זה ומי יציץ כ"א הוא ית"ש ומה יזיק לו אבל העינין כי להיות המחשבייי' מתדבקות ומפני זה נזהרים אנחנו עם ד' מלטמאות מחשבותינו אפי' להרהר רק בגוי עע"ז ומכש"כ בע"ז עצמה מפני שהוא מתדבקת א"כ מההכרח כשהקב"ה מציץ ומשגיח בנו בשעת תשמיש ולהיות הוא טהור וקדוש יתקדשו זרעינו וצאצאנו וא"כ אין הבחירה חפשית והשכר והעונש שלא כדין ח"ו וזהו הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב כ"כ הם נזהרים אפי' מלחשוב על גוי עע"ז א"כ מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע איך יספור את רביעיתהן של ישראל מי שהוא טהור ומשרתי' טהורים ואמר עד"ז ניסמית עינו פי' ניטלה השגת עיונו פי' ולא ידע עינון הצדיק בזה:

ויה' בני אולם אנשים גבורי חול דורכי קשת פי' שהי' גבורים לכבוש יצרם שלא יוציא זרע לבטלה ח"ו עי' שמשהה עצמן על הבטן תדע שצריך לזה גבורה דא"כ מאי רבותא דר' קטינא שאמר יכולנא לעשות כל בני זכרים אע"כ צריך זהירות שלא יחטא ח,ו והיינו גבורה דבני אולם וכינה אותם דורכי קשת היינו אבר התשמיש ע"ש שהוא יורה כחץ מרבה בנים ובנות משום שתכלית הכול הוא והודעתם לבניך ולבני בניך וכיון שאין זה בידו של אדם אך אם הוא עושה עכ"פ מה שהוא בידו לעשות דהיינו להשהות על הבטן אזי אידך הו"ל נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והרבה בנים ובני בנים:

שם ע"ב מפני מה אמרה תורה יולדת מביא קרבן אע"ג דגם זב מביא קרבן משום שטומאה יוציא מגופו אך יולדת דלר"ש דאפשר לפה"ק בלא דם א"כ מ"ט מביא קרבן ומי גרע מטמא מת וכה"ג והנה גם מצורע ונזיר טמא מביא קרבן אעפ"י שאין טומאה יוציא מגופם מ"מ הם מביאים קרבן על חטא על ז' דברים נגעים באים ועל אשר חטא על הנפש וכ' תוס' פ"ק דשבועות אע"ג דבעלמא לא מייתי קרבן על הני חטאי' מ"מ

הכא שגרמו טומאה מייתי קרבן משא"כ יולדת לר"ש ק' שפיר ותי' להם שגם הי' חטאה ונראה שחטאה גרם לה טומאה כאשר אבאר אי"ה דלהראב"ד הנשבע שלא לאכול מצה אם עומד בליל פסח אינה חל אפי' בכולל כיון דהשתא לא חייל ונחלקו עלי' הפוסקי' ונ"ל דלר"ש דלית לי' כולל כו"ע מודים דבנשבע בליל פסח שאינו חל כלל אפי' על שאר ימים היות כן אנו אומרים שלכן נאסרה היולדת על בעלה להיות גלוי לפני' ית"ש כי הוא קופצת ונשבעת שלא להזדקק לבעלה עוד ע"כ אסורה לבעלה נמצא שאין שבועה חל על איסור ומדלא חל עכשיו לא חל נמי אח"ז ונמצא מיושב נמי קו' ר' יוסף דקרבן שבועה בעי לאתוי ז"א דאין כאן ביטוי כלל שהרי לא חלה השבועה כלל וא"כ רק שבועת שוא מיהו הו' דכל שבועה דלא חילי' הו"ל שבועת שוא ונהי דבעלמא לא מייתי קרבן על שבועת שוא מ"מ השתא כיון דגרם לה טומאה לבעלה מייתי נמי קרבן כמ"ש לעיל בשם תוס' על מצורע ונזיר טמא א"כ ר' יוסף הק' כן למאי דאית לן איסור כולל והו"ל שבועת ביטוי אלא לדידן בלא"ה לא צריכא לשום טעם דשפיר מייתי קרבן משום דא"א לפה"ק בלא דם והו"ל טומאה היוצאת מגופה ומידי דהו' אזב דמייתי קרבן וק"ל:

סליק פ' שלישי:

ברוך השם שתילנו כזתים, עוסקי יעלת חן ואילת הוא יעזרינו בפ' בנות כותים, כאשר הי' בפ' המפלת:

בנות כותים נדות מעריסותיהן וכו' והם יושבת על כל דם ודם מ"ש תוס' דמשום נדות מעריסתן לא הי' מטמאי בגדלותו צ"ע טובא מ"מ מקלקלת לעולם דאי חזי' קודם שנעשי' י"ב שנה והי' נדה ואינהו לא מפרשי' לה ובתר הכי חזי' והרי זיבה ובעי נקיים ואינהו מחזקת להו בנדות וטובלת בלא נקיים, ואי חזי' עוד בתר הכי יום א' והרי הי' נדה ובעי למיתב ז' ולדידהו:

הו"ל שומרת יום וטובלת ומשמשת וכן לעולם, ונ"ל מ"ש תוס' בגדילתן דמפרשי' להו לא הי' נדות הייני אחר לידה ראשונה דאז הי' נדה בודאי והא דצריכי' להך דנדות מערסתן ולא מפרשי' להו תיפוק לי' א"כ מפרשי' להו מ"מ הא יושבת על כל דם ודם וס"ל מ"מ ב"ז ימים הראשונים היתה טהורה אבל השתא דלא מפרשי' להו טמאה אפי' ז' ימים הראשונים: והם יושבת על כל דם ודם בגמ' אמר ר"מ תקנה גדולה הוא להם אלא שמשלמת דם טמא לדם ירוק ומ"מ לתנא דמתניתן נמי מקולקלת הוא לעולם אפי' אם תישב על כל דם אלא מ"מ קצת תקנה הי' להם יותר ממאי דשלמי' לדם ירוק: ואין חייבי' עליהם על ביאת מקדש מ' מפי' רש"י דחייב כרת על בגדי' והק' תוי"ט מספרי דאינו אלא לאו ותי' דרש"י קאי הכא לאחרים דס"ל התם כן ומיהו מפי' רש"י דשילהו

עירובי' קשי' לי' ע"ש ועיי' היטב במשנה למלך פ"ג מביאת מקדש ולפענ"ד ס"ל לרש"י דמסתמא דתלמודא לעיל י"ט ע"א גבי זקן ממרא דבנגעי בגדי' פליגא אפרח בכולו טהור אתי' כאחרי' דעל בגדי' חייב כרת וכן פי' רש"י בסנהדרין להדי' ואע"ג דמשכחת לי' בקדשים שנגעו ואכל אדם אותן קדשים מ"מ אי לאו דעל הבגדי' גופו חייב כרת לא מחייבי' נמי על האוכל בשר קודש שיגע בהו ולא ניחא ל' לפרש לעינין מלקות ומ"מ שייך כרת בתפש פרוטה מב"ד וקדש אשה דלמר פרוטה שלו הוא שנתחייבה לו על הכאה וכפ"י רש"י שם בהא דמכות דלמר ב"ג ולמר בכ"ג פי' דנ"מ לעינין כרת כנ"ל וא"כ ה"נ נימא כן וכ"כ משנה למלך הנ"ל נ"ל דס"ל לרש"י דא"כ מ"ט אמר במכות פליגא אי ב"ג או בכ"ג הו"ל למימר כמה פליגתתא בכמה לאוין ורוב הלאוין דתלי' בשיעורי' לר"ש בכ"ש ורבנן בכשיעור וכן הק' שם בת"ח אע"כ לא בעי למימר הכי דבכה"ג לא מחייבי' ב"ד לשלומי משום ההכאה דאע"ג אדם מועד לעולם מ"מ הכא אינהו סברי דמ"ע עלייהו רמי' להלקותו ומה להם למעבד משא"כ אי ב"ג או בכ"ג א"כ הא יכולין לקיים מ"ע בצירוף עוד כ' עמם והשתא עדיין לא יצא י"ח מלקות שלו כ"א ילקוהו עוד בכ"ג ומשו"ה חייבי' לי' פרוטה ואי מקדש בו אשה מקודשת משא"כ בשארי לאוין וא"כ הך דפרח בכולו ע"כ לעינין כרת וכר"מ:

מפני שטומאתן ס' עיי' תוס' שבת ט"ז ע"ב ד"ה אף בנות כותי' וכו' שם מבואר דהך ארישא נמי קאי וההכרח לזה הוא לפמ"ש רמב"ם דכלי שהוא ראשון אין חייבין עליו על ביאת מקדש וא"כ עליונו של זב ותחתינו של בועל שאינם אלא ראשון אפי' בטומאה ודאי א"כ מאי צורך לומר מפני שטומאתן בס' אפי' ודאי נמי אע"כ ארישא קאי ועיי' משנה למלך הנ"ל הזכיר מזה וכו':

דף ל"ב ע"א ר"מ הי' מ' בתוס' דלר"מ לא סגי בטומאה אם לא בצירוף חשש מיעוטא דמיעוטא וטעמא נ"ל משום דלר"מ דחייש למיעוטא הו' הכותי' לעולם כנכרים ולא שייך בהו טיתוע כ"כ עיי' חולין ויו ע"א:

קודם לאמה מ"ש תוס' דילמא משום שנגעה באמה פי' וקמל"ן ר' יוסי דסוכה כשתי' וק"ל דלא כמהר"ם לובלין מ"ש תוס' עוד דלאו דוקא כהן קטן ה"ה גדול פי' דסד"א כיון שנזקק לטבילה לא יטהרנה כיון שנשאר עלי' עכ"פ טומאת מת עיי"ש בבכורות וק"ל:

שם ע"ב לנקיבה כ"ש נקיבה כ' תוס' דר"י בנו של ריב"ב מפיק מעינו זב מקרא אחרינא והייני מהיקשא דכל צרוע וכל זב ומייתי לי' רמב"ם פ"א מהל"נ משכב ומושב ובס' סדרי טהרה לקמן ל"ה ע"א בתוס' ד"ה אף ומייתי לי' ומיושב דבריו בטוב:

למעוטי אשה מלובן מה שהק' ריבן מדמי' דמי' נ"ל דסד"א ליתן האמור של זה בזה ושל זה בזה גלי רחמנא דאודם מטמא מה לי אשה מה לי איש אלא דשכיחא באשה טפי לכן כתי' באשה לכן בהיפך בלובן ולא שייך הכא שום פירכא וא"ש נמי דמי' להורות ד"ד מיני דמים יש בדין אודם בין באיש בין באשה ולובן כדינו בין באיש בין באשה ועמ"ש תוס' כה"ג בחולין כ"ג ע"ב ד"ה יתה פרה וכו':

צריכי מ"ש תוס' הא היקשן רחמנא פי' ואין משיבין על ההיקש י"ל מ"מ ה"א נהי דאשה מטמא באונס הייני מגדלותה אבל בקטנותה דאתי' מהיקשא מזכר תהי' כזכר שלא לטמא באונס וכן בהיפוך אי הו' ילפינן זכר קטן מאשה ה"א מקטנותה יה' כאשה מטמא בימים ולא בראיות וקמל"ן בכל זה נכלל בצריכותא דעביד הש"ס וק"ל:

תחתונו של בועל נדה כעליונו של זב ברמב"ם מ' להדי' דתחתונו של בועל נדה הוא דאוריי' אמנם גבי עליונו של זב ס"ל שהוא רק דרבנן בעלמא מדאמרי' לעיל ד' ע"ב דמדף הוא דרבנן וכ' כ"מ דס"ל דבשמעתן דמייתי קרא היא רק אסמכתא וצ"ע א"כ תלי תני בדלא תני דתחתונו של בועל נדה כעליונו של זב ותחתונו של בועל נדה דאוריי' ועליונו של זב דרבנן בעלמא הי' ע"כ נ"ל דס"ל לרמב"ם דודאי משנתינו ס"ל:

דגם עליונו של זב דאוריית' מוהנשא נושא כתי' אמנם שמעתן דלעיל דף ד' ע"ב הנ"ל ס"ל כהמסורת שכ' תוס' דהנושא מלא כתיב וכדקייל"ן כמ"ש בכל דוכתי ס"ת שלנו ואין לנו שום דרש על עליונו של זב והוא רק מדבריהם ובזה ניחא מ"ש בס' שב יעקב דאע"ג שאין אנו מחזי' ס"ת משום חסירות ויתירות כיון שאין אנו בקיאים בהו מ"מ חסירות ויתרות שנדרשו בש"ס מחזירין ס"ת:

והק' בס' סדרי טהרה א"כ כל ספר תורה שלנו פסולן שכ' והנושא מלא על פי מסורת והש"ס דרש מהחסר עליונו של זב ולפי הנ"ל א"ש שאני הכא דבש"ס גופא איכא פלוגתא וסתמא דתלמודא דלעיל ד' ע"ב ס"ל כהמסורת הנ"ל ועמ"ש עוד לפנינו אי"ה ישוב והכרח להנ"ל:

דף ל"ג אלא הנוגע בכל אשר יהי' הזב תחתיו להרשב"ם שכ' תוס' במשנתינו דעליונו של זב היינו מה שהזב מעלה בכף מאזני' א"א להלום זה בלשון הקרא אשר יה' הזב תחתי' וע"כ צ"ל דהרשב"ם מפיק לי' מהנושא וזה שייך שפיר על כף מאזני' ולפי"ז י"ל קו' תוס' דמתניתן מסוגי' דשבת מ' שהוא משום היסט י"ל הרשב"ם הי' גורס תרווייהו תחתי' וגם והנושא כתיב וכמ"ש תוס' ג"כ דיש לקיים גי' זו וס"ל להרשב"ם דמתרתי ילפינן עליונו של זב אייתר והנושא לכף מאזני' ולמימרא דלא מטמא בהיסט אמנם סתמא דתלמודא

דשבת פר"ע ס"ל כהמסירה דוהנושא כתי' א"כ הדרן לסברה חיצונה דהו"ל היסט וגם בזה מיושב קו' סדרי טהרה הנ"ל:

אימא כהיא מה הי' לא חלקת וכו' יל"ד לחומרא מקשינן י"ל דהשתא היא חלוק מהוא בשני דברים א' דמשכבה והיא שוי' לטמא אדם ובגדים והוא אינה דומה למשכבו ב' דעליונו קיל ממשכבה והוא עליונו ומשכבו שווין אבל אי נימא לקולא לא הו' חלוק אלא בחד מילא דהכל שוה אצלו לקילא ותל"מ:

ולפ"ז למ"ש לעיל דהרמב"ם ס"ל לסוגי' דלעיל ד' ע"ב עליונו של זב מדבריהם בעלמא א"כ אין לה עניון כלל ולא הי' חילוק בתרי מילי לק"מ קו' ר' יעקב ולא הקשה אלא לפום שמעתתא דהכא דעליונו של זב דאורייתא ובזה ישבתי קו' עצומה דהכא מסיק רבא עליו להטעינו משמע ואלו התם בשבועות י"ח ע"א ילפינן מעליו דאפי' בשעת נדתה תהי' עליו שלא יפרוש באבר חי וכ' תוס' מותהי לא מצי למדרש משום דאצטרך דקדושין תופסין בנדה עיי' יבמות מ"ט ע"ב וק' הא עליו נמי אצטרך לדהכי והא"ש דברייתא דשמעתן מצי אתי כמ"ד קידושין תופסי' בחייבי כריתות ולא אצטרך לנדה ויליף מותהי לפרוש באבר חי ואנן דקיי"ל אין קידושין תופסי' בחייבי כריתות ואצטרך ותהי לקדושין תופסי' בנדה מ"מ אנן דקיי"ל מדף דרבנן ולק"מ קו' ר' יעקב ולא אצטרך עליו להטעינו עלי' ואיתר עליו לפירש באבר חי:

תקנה גדולה הי' להן עמ"ש במשנתינו:

ותספרנו ואנן נמי נספרי' לכאורה יש לעיי' דהא כתיב בתורה ימים רבים בלא עת נדתה ודרשי' ימים שנים רבים שלשה שנעשה זבה גדולה ע"י ג' ימים ומ' שצריכה שתהי' שופעת ג' ימים שלמים אלא דמקצת היום ככולו ואם ראתה רק ראי' א' ביום הו"ל כאלו ראתה כל היום וא"כ יום השלישי שפוסקי' בו והחזקנו כאלו ראתה כל היום ואמר מקצת יום טמא ככלו איך נאמר בסופו מקצת יום נקי ככלו וכי נעשה מיום א' כלו טמא וכלו טהור וא"כ בזיבה א"א לומר כן וגם בזב זכר דתלי' בראי' נמי נילף מזיבה אע"ג דאיכא למיפרך מה לזיבה שכן מטמא באונס מ"מ כיון דפשיטא דקרא דזב נמי משמע דלא נימא מקצת היום ככולו כקו' רבא א"כ ש"ז דמותר היכא משכחת לי' אלא דאפשר למדחק בראה סמוך לשקיעות החמה מ"מ השתא דגלי בזבה דלא נימא מקצת היום ככולו מטעם הנ"ל ובזב נמי פשיטא דקרא הכי מ' הו' גילוי מלתא בעלמא למילף מזבה ולא פרכי' וכמ"ש תוס' לעיל ד"ה למעוטי אשה מלובן וי"ל למסקנא אה"נ ומש"ה לא קיי"ן ככותאי אלא הא לר' יוסי נמי צריכא טעם לבנות כותים דלא להו' כתיכא ואיטלולא וכמ"ש תוס' לעיל ד"ה ר"מ ואע"ג דהך ברייתי' דקיימי' עלה ר"מ קאמר לה

מ"מ האי טעמא אזיל נמי לר' יוסי ור"י הא ס"ל גבי שומרת יום דמקצת ככלו לענין טמאה ומקצת האחרון ככלו לענין שמירה ולדידי' שפיר ק' וק"ל: פולטות ש"ז רואה הוה מלשון רש"י מ' דמיירי ששמש בשעת זיבת הדם מדבר ששמשה בזב ופסקה וק"ל ונ"ל משום דק' לי' הא זכר הרואה קרי בזוב נמי אינו סותר אלא משום צחצוחי זבה כמבואר לעיל כ"ב ע"א וא"כ תינח זכר הרואה מטבעי' א"א בלא צחצוחי זבה משא"כ הפולטת מה שקבלה מהזכר מה לה ולחצוצחי זבה אע"כ שמשה בשעת זיבת הדם וחפאהו ש"ז ועכשיו נפלט ועמ"ש הרא"ש:

שם ע"ב לטהרתו אמר רחמנא כ' תוס' דרבא לא ת' לי' שלא תהי' טומאה מפסקת ביניהם פי' אלא מ' לי' שלא תהי' זיבה מפסקת ביניהם דהכי מ' קרא לטהרתו ולא לטמאותו ומ' טומאותו של עצמו דמיירי:

והיינו זיבה משא"כ ואחר תטהר מ' לי' אחר כל הטומאות אפי' של קרי ומהר"ם לובלון לא עמד בזה ע"ש:

דף ל"ד ע"ב ראיה ראשונה של מצורע מה שתטמא יש לעיי' גם בראי' שני' תבעי לי' דהא לקמן מסיק רבא דראי' שני' נמי אינה מטמא אלא משום שגורם טומאה לאחרי' עיי' פ' דם הנדה מ' ע"ב וא"כ במצורע שאין ראי' שניי' שלו גורם טומאה לאחרי' תבעי לי' ור"ל ראי' שניי' פשיטא לי' דמטמא במשא מק"ו טהור בטהור טמא בטמא טמא בטהור אינו דין שיה' טמא בטמא כמבואר בפ' כיצד הרגל כ"ה ע"א ומייתי לי' תוס' לקמן נ"ה ע"ב ד"ה כי אצטרך וכו' אבל בראי' ראשונה ליכא למימר ק"ו משום דאיכא למימר די' כראיה ראשונה של טהור שאינה מטמא אלא במגע וכדאמרי' פ' כיצד הרגל שם לענין ש"ז עיי"ש:

אלימא בזב גרידא הק' בתוס' וכי נעלם ממנו סיפא דברייתא שעיר המשתלח יוכיח והנה שם הק' בתוס' מה לשעיר המשתלח שכן אינו מטמא במגע ותי' דעכ"פ מטמא במגע לכל העוסקי' בה ולדידי ק' נימא מה לשעיר המשתלח שאינו מטמא אוכלי' ומשקי' דלא שייך עוסקי' בה באוכלי' ומשקי': וי"ל משום דאיכא למימר דהברייתא ההי' ס"ל אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וא"כ נימא ולד הנולד יוכיח שגורם טומאה לאמו והוא טהור ומטמא אוכלי' ומשקי' מפני שנגע באמו כמבואר לעיל בתוס' ל"ב ע"א ד"ה והטבילוה ובמפרשי' שם מה לולד שכן אינו מטמא אדם וכלים במגע שעיר המשתלח יוכיח שמטמא אדם ובגדי' בנגיעה העוסקי' בה וחזר הדין נמצא דכל זה אי אפשר לפה"ק בלא דם א"כ רבא ס"ל א"א לפה"ק בלא דם ואין הילד גורם טומאה אלא הדם גורם וליכא

למימר שעיר המשתלח יוכיח ומיושב קו' התוס' ור' יודא מדסקרתא ס"ל אפשר לפה"ק בלא דם לכן פריך ועמ"ש בסמוך אי"ה עוד בזה:

דף ל"ה ע"א לאחרי' גורם טומאה פי' רש"י בתחתונו של זב נ"ל דהוה ס"ל לרש"י לענין טומאת משא לא אצטרך ק"ו מלאחרי' גורם טומאה אלא מק"ו טהור בטהור טמא בטמא וכקו' התוס' לקמן נ"ה ע"א הנ"ל אע"כ בעי למילף ק"ו גם לעליונו של זב ולענין אוכלי' ומשקים ומיושב נמי קו' התוס' שעיר המשתלח יוכיח לפמ"ש לעיל דמה לשעיר המשתלח שאינו מטמא אוכלי' ומשקי' ונ"ל כיון דקאי במשא לא פריך מאוכלי' ומשקי' אבל לשיטת רש"י דעיקר הילפותא מעליונו של זב שאינו אלא באוכלי' ומשקי' לא מצי למפרך משעיר המשתלח:

אלא פשיטא בזב מצורע ומ"ש תוס' לענין משכב ומושב גורם טומאה לזה ק' א"כ כיון דהק"ו מועיל לענין משכב ומושב א"כ כש"כ דמטמא במשא אע"כ דלקושטא דמילתא אינו עושה מו"מ וכמ"ש תוס' לקמן נ"ה ע"א ד"ה שעיר המשתלח וכו' וק"ל:

אף ראי' ראשונה מטמא במשא הק' תוס' א"כ מנ"ל דם טהרה של מצורעת עיי' דרש נפלא בספר סדרי טהרה בדברי רמב"ם פ"א מהלכ' מו"מ עוד נלענ"ד לקושטא דמילתא ק' קו' הש"ס לקמן נ"ז ע"א דאפי' מה שאינו מתעגל נמי יטמא ונילף מזובו של מצורע דהשתא ליכא למימר כתי' רבא שם מזוב ליכא למילף דגורם טומאה לאחרים הא זובו של מצורע אינו גורם טומאה לאחרים וצ"ל מ"מ גורם טומאה לאדם טהור בעולם משא"כ דם היוצא מפי האמה כצ"ל וא"כ דם טהרה של מצורעת למאי דקיילן כמ"ד מעיין א' דגורם טומאה לאשה טהורה בעולם ושפיר נילף מזובו של מצורע ולק"מ קו' התוס' ולעיל דלא אמרי' הכא אתי כמ"ד ב' מעיינות הם ואין דם טהור גורם טומאה לשום אדם בעולם אבל למאי דקיילן מעין א' הוא א"ש כנ"ל וכ"כ תוס' להדי' לקמן ל"ז ע"א ד"ה דבר הגורם וכו' דדם טהרה מקרי דבר הגורם כיון שגורם בעלמא עש"ה:

ת"ש ר"א אומר כ' התוס' דהו"ל לאתוי מדרבנן דמס' זבי' אמר א' מן התלמידים ליישב דמדרבנן הומ"ל דטעמא משים הרגלים לדבר כדמפורש התם במתני' פי' משום שכבר ראה ב"פ א"כ רגלים לדבר שהג' לא מחמת אונס הי' אלא מחמת ראי' הראשונה אבל מדר"א מייתי שפיר דא"כ לא פליג ר"א אע"כ האי רגלים לדבר לאו אהך קאי אלא כמש"כ שם ע"ש וק"ל:

רבנן לא דרשי אתים צ"ע דקיילן כרבנן וקיילן דדרשינן אתים ועמ"ש תוס' לקמן ל"ז ע"א ר"ה נקטינן וכו' ומ"ש שם אי"ה ולכאורה י"ל דודאי הסברא נותנת דבראי' שלישי' רגלים לדבר ואפי' ראתה מחמת אונס לא תלינן באונס ומקיים שפיר לזכר בראי' שלישית

אפי' הי' מחמת אונס והא דכתיב את תיפוק לי' בלא את נמי נימא ב' ראיות בלא אונס והג' אפי' באונס י"ל דה"א דוקא שלישית דומה לנקבה אפי' באונס משום שרגלים לדבר אבל הרבעי' שאפשר שהי' רחוקה כמה ימים ואין רגלים לדבר ה"א לא תסתיר באונס קמל"ן את לומר ג' ראיות לזכר וה"ד לנקיבה ומ"מ ראי' שלישית סגי באונס ומ"מ מקיים בי' לזכר דהרי רגלים לדבר כן הי' ראוי' לומר נמצא דדרשינן את:

ומ"מ ג' מטמא באונס אלא דר"א ס"ל דאין סברא שיכתוב את גבי ראי' שלישית ולא אצטרך רק משום ראי' רבעי' זה אינה סברא משו"ה ס"ל דאתי את ומרבה נגד הסברא דבעינן ג' ראיות בלא אונס ולא נימא רגלים לדבר אמנם אנן קיי"ל כמ"ש לעיל דנהי דדרשינן את ולא מדקדקא בי' כ"כ דנימא שיה' נכתב לגופא דוקא וק"ל:

שם ע"ב אי אתם מודים בנדה כ' התוס' תימא מאי קסברי ב"ה וכו' פי' לרב דס"ל מעיין א' הוא דאלו ללוי ובשופעת שפיר אמרי ב"ה אלא לרב פריך ותי' דכתיב כימי נידת דותה משמע שלא יה' שום הפרש בינה לנדה ומה שטיהר אח"כ גזה"כ הוא שהתורה טהרתו:

איכא בינייה' שופעת מ"ש תוס' דפשיט יותר נקיט היינו מה שנוהג גם לענין בעלה ולק"מ קו' מהרש"א דלטמא לח ויבש היינו לטהרתו:

דף ל"ו ע"א ימי עבורה עולין לימי מניקתה משמעתן מבואר דימי טהרה מצטרפין לימי טומאה להפסקות ג' עונות ולעיל י"א ע"ב אמרי' מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה וצ"ל לחלק בשלומא קביעות וסת הוא מטעם חזקה שתחזק בטומאה ג"פ בט"ו לחודש וכיון שאין הימים שווים שהרי הי' בהם יום א' בימי טהרה והיתה טהרה בו לא מצטרף לימים טמאים משא"כ לענין הפסקות ג' עונות שפיר מצטרף דהרי לא ראתה ג' עונות כצ"ל:

אמנם לב"ש דס"ל יומא בלא טבילה גרים ואפ"ה לא קבעה מימי טהרה לימי טומאה אע"ג דגם בימי טהרה היתה טמאה שהרי לא טבלה וע"כ צ"ל דהטבע משתנה עפ"י התורה ע"ד לאל גומר עלי ע"י שגזרה התורה שתהי' טהורה בימים הללו גם הטבע משתנה עי"ז והה"נ לעיין הפסקה דלא מצטרף ובריייתא דשמעתן דלא כב"ש ובזה מיושב מה שכ' תוס' לעיל י"א ע"ב לר"א דמימי טהרה לימי טומאה לא מיקרי הפסקה והק' מהרש"א משמעתן והא"ש דהתם קאי תוס' לר"א שהוא מתלמידי שמאי אמנם מהרש"א סבר דהתוס' קאי לר' יוסי וכבר כ' לעיל שם מה שנ"ל בזה:

ושוין ברואה אחר דם טוהר פי' רש"י שמאי והלל דפליגא במעל"ע ולא הו"ל לפרש כן אלא ושוין רבנן ושמאי אבל הלל הא לית לי' תקנתא דמעל"ע כלל וי"ל דהי' ק' לרש"י אי לרבנן א"כ מאי קאמר אי מעל"ע ליכא מפקידה מפקידה נמי ליכא איפוך אנא דהרי מ' לעיל ד' ע"ב דלרבנן עיקר חששא רק עונה א' אלא משום קנסא הפסידה עוד עונה

יתירה ע"ש וא"כ איך שייך לומר אי מעל"ע ליכא מפקידה לפקידה נמי ליכא אע"כ לאו לרבנן קיימי' אלא להלל וס"ל דנהי דהפריז על מידותיו לאסור לימים הרבה מ"מ עיקר חששא אינו אלא מעל"ע שתעכב בבית החיצון ומשו"ה מסיק היכא דמעל"ע ליכא מפקידה לפקידה נמי ליכא משום דהו"ל ס"ס ספק דילמא השתא הוא דיצא ולא נתעכב וספק כבר יצא אתמול ועדיין הוא דם טוהר וזהו דוקא להלל משא"כ לרבנן משמע דלא מתעכב יותר מעינה א' אין כאן ס"ס אלא דלפי"ז למאי דקיילי"ן כרבנן דשמאי והלל הו"ל למפסק אע"ג דמעל"ע ליכא מפקידה לפקידה איכא והרמב"ם פסק דליכא מפקידה לפקידה ויתיישב במ"ש בסמוך אי"ה ועיין:

כיון דמעל"ע ליכא מפקידה לפקידה נמי ליכא הומ"ל דע"כ לא פליגא רבנן אשמאי וס"ל דמטמא מעל"ע אלא באשה דעלמא דאין חזקה שלה מבוררת כ"כ דאין לך שעה ורגע שלא ניחוש שמא השתא יצא דם לבית החיצוץ וגם וכי לעולם לא תראה הלא עלולה לראות מגופה משו"ה חיישי' משא"כ שישבה על דם טוהר דהו"ל חזקת טהרה גמורה ולא שהתה רק זמן מועט דלא שייך עלולה לראות וכי לעולם לא תטמא דהרי לא שהתה רק זמן מועט בהא כו"ע מודי' לשמאי דלא מטמא מעל"ע וי"ל אה"נ הומ"ל הכי אלא מטעם דלעיל ריש מכילתן איכא לישנא דטעמא לא משום אוקמא אחזקה ע"ש ומשום הני לישנא אמר בשמעתן כיון דמעל"ע ליכא מפקידה לפקידה נמי ליכא ומיושב הרמב"ם שזכרתי לעיל:

שם ע"ב מטהר אני בולד שיש טהרה אחרי' להך לישנא צ"ע אי יש קושי' ליוצא דופן שאין לה ימי טוהר עמ"ש לתוס' לעיל ט' ע"א תוס' ד"ה קושי' ע"ש ובגליון:

תשב יש לך ישיבה אחרת שהי' כזו פי' רש"י וששים יום וששת ימים משום דאצטרך לדרשא דלקמן ל"ח ע"ב תשב ישיבה א' לכולן ומכש"כ לפי' התוס' שם דאזלא לרבנן ע"ש:

ובזה ניחא נמי דילמא בנדה ובזבה תרווייהו מטהרי ובקושוי ולא שייך מ"ש תוס' ד"ה ואימא וכו' והשתא דא"כ ל"ל תשב וישיבה א' לכולן וק"ל וצ"ע:

אסותא דנחשא דלא שליט בי' רוקבא כלפי שא"ל לא מסתפי מר מדליקתא משום שלחשתן לחשת שרף ע"כ א"ל שהוא כנחש נחשת שהי' רפואה:

לנשיכת שרף ואמר דלא שליט בי' רוקבא לומר שאין בו מסטרא דנחש הטומאה שהוא מידת קנאה ע"ד ורקב עצמות קנאה שאז הי' שליט בו לחשת שרף אבל הוא לא שליט בי' רוקבא:

דף ל"ז ע"א א"ל אביי אונס בזיבה שאינו גורם וסותר פי' ש"מ משום דאית לי' טומאה בשום מקום והיינו בראיה ראשונה שמטמא באונס משו"ה סותר א"כ ה"נ כל דאית לי' טומאה בשום מקום יותר וצ"ל דהוה ס"ל לאביי דראי' ראשו נה גורם טומאה ליומא אבל אינו מצטרף לראי' שני לגרום ספירות ב' ודלא כר"ה לעיל ל"ה ע"א וע"ש תוס' ד"ה מאי לאו ע"ש ורבא הו"מ לדחוי' דמשכחת בראי' ראשונה דגורם ספירות ז' נקיים כשמצטרף עם השניי' כר"ה אלא דרצה לדחות לי' ממשנה או ברייתא מפורשת אבל לקושטא דמלתא ה"נ דגורם ועיי' בסמוך:

נקטי' כ' תוס' דמ' דלא דרשי אתום פי' דלת"ק דר"א הומ"ל דהכא הא דלא דרש את משום שהוא נגד הסברא שהרי רגלי' לדבר כדמפרש במתניתן דזבי' ועמ"ש תוי"ט שם אבל אביי ורבא דשמעתן ע"כ לא ס"ל הך דרגלים לדבר דא"כ לא גרים בראי' ג"י דהתם לאו אונס הוא שהרי רגלים לדבר אע"כ ס"ל כהר"ש שם דטעמא דרגלים לדבר לא קאי אראי' ג"י דאונס ואפ"ה לא דרש את ש"מ דלא דרשי אתים כנ"ל בכונת תוס' אמנם מ"מ הדבר צ"ע הא אנן דרשינן אתים וקיי"ל נמי כת"ק דר"א וע"כ צ"ל כנ"ל דהכא לא דרשינן משום שרגלים לדבר וא"כ לדידן לא גרים ראי' אונס טומאה כלל וק' אנן קיי"ל דבר שאינו גורם אינו סותר וי"ל משום דקיי"ל כר"ה לעיל ל"ה ע"א דראי' ראשונה באונס מצטרפת לשני' לגרום טומאת ז' וכמש"כ לעיל בסמוך וק"ל:

דתני ואחר תטהר שלא תה' טומאה מפסקת ביניהם יש לעיי' הא לרבא ל"ל קרא גבי נקבה שלא תהי' טומאה מפסקת ביניהם נילף מזכר דכתי' גבי זב זכר ונילף מיני' זבה נקבה לרבא דלא פריך ומטעמא שיבואר לקמן בסמוך אי"ה וא"ל דסד"א דוקא טומאת זיבה מפסקת ביניהם דהכא מ' קרא דלטהרתו ולא טומאותו ולא ממעט אלא טומאה שלו היינו זיבה ולא אימעט טומאה אחרת קמל"ן ואחר תטהר דגבי נקבה ואפי' טומאת לידה לא תפסיק וסברה זו כתבה תוס' לעיל שם ד"ה לטהרתו וכו' לפמ"ש לעיל ע"ש ז"א דהא מזובה ולא מלידתה נפקי' דעולה ומכש"כ דאינו סותר וא"כ ואחר תטהר ל"ל וי"ל לאורי' לן דפולטת דפולטת ש"ז לא תסתור בזבה וכדלעיל שם ולא הדר בי' רבא גבי רמא בר חמא ודלא כתוס' שם אלא דנראה קצת דוחק דקרא מ' דאתי להחמיר שלא תטהר אלא אחר לכולן ולא אתי אלא לקולא שלא תהי' פולטת סותר:

וצריכא דאי כ' רחמנא וכו' ורבא לא חש להך צריכותא משום דס"ל קאי בסתירה ופריך מראי' דהרי הך דאונס ודראיות כימים לא שייך אלא בראיות אבל בסתירה מטמא באונס ולא בעי נמי ימים וא"כ קאי בראיות ולא פריך ימים ולפי"ז לב"ש לעיל ל"ד ע"ב דקאי במצורע ופריך מזב דשום טומאה פרכי' מודה רבא דאיכא למפרך מה לזב שכן אינו

מטמא באונס אלא דקאי להלכתא כב"ה ומיושב קו' תוס' אתשובת רשי' דכ' מסתמא לא יחלוק מרוניס אקרא והק' הא ע"כ ר"א פליג והא"ש דר"א שמותי מתלמידי שמאי לדידי' מודה רבא דפרכי' אלא לפמ"ש תוס' דאינו ר"א שמותי אלא ר"א ק' שפיר קושיתם ולפי האמור י"ל גם אביי מודה דהו"מ למימר קאי בסתירה ופריך ראיות אלא ההכרח שלו הי' מר"א דע"כ פריך הכי כקו' תוס' ואין לומר לשיטתו דב"ש קאי פריך כן לעיל משא"כ אנן כב"ה י"ל דאביי ס"ל כלישנא בתרא שם לעיל ל"ד ע"ב דלא פליגא בלזכר ולנקבה אלא בדרשא דמזאת תורת הזב וכן מ' להדי' שם ל"ה ע"א דאביי ס"ל הכי דקאמר שם אמר אביי מה תבעי' לי' והא איהו הא דאמר וכל אבל רבא ס"ל כלישנא קמא שם דפליגא בצריכותא הנ"ל אע"ג דבספרי' שלנו כ' שם ל"ח ע"ב אמר רבא ת"ש זאת תורת הזב וכו' מ"מ אין זה גירסא נכונה אלא צ"ל אמר ר' יוסף ת"ש וכמש"כ רש"י שם ל"ה ע"א ד"ה מה תבעי' לי' לר' יוסף עכ"ל וק"ל ובסמוך אי"ה נכתיב עוד ישובי' לזה:

דף ל"ז ע"ב לרבות היולד' בזב שצריכה שתשב נקיים וי"ל לקושטא דמלתא דאית לי' נמי הקשא כימי נידתה א"כ תרתי למה לי מדותה נפקא ודוחק לומר דמודה אביי דה"א דותה קאי אנקיי' מדם דאכתי נכתיב הך היקשא כנדתה גבי זכר ותו לא בעי גבי נקבה לזה י"ל דאז הוה צריכא למילף מיני' גם אינך לרבות בועלה והלולות ותו לא הוי ילפינן מיני' שאין ספירת ז' עולה מהן דאין דנין אפשר משא"א ולא שייך ע"כ היקשן הכתיב כמ"ש תוס' ד"ה ע"כ וכו' דהיכא דאצטרך היקשא לשאר מילי לא אמרינן ע"כ היקשן הכתוב א"כ י"ל דה"א מה לזכר שכן לא רבי לי' רחמנא ימי טהרה משא"כ נקבה א"כ י"ל דיה לנקבה כזכר דנהי דאחמר רחמנא לטמאה שבועים מ"מ לענין ספירות שבעה נקיים דיה כזכר דשבעה ימים הראשונים לא יעלה והאחרונים יעלו לה ומכש"כ למאן דמוקי לה כר"א:

שמותי דס"ל דנין אפשר משא"א ואיהו הא ס"ל כב"ש דביומא בלא טבילה תלי' רחמנא א"כ ה"א דאחר ז' ימים הראשונים אע"ג דעדיין טמאה ולא מהני להשום טבילה מ"מ כיון שעברו עלי' ימי זכר תעלה לה לנקיים קמל"ן כנדתה בנקבה נמי וק"ל:

לא נקיים מדם הק' תוס' א"כ יום הלידה סותר למאי דקיילי"ן א"א לפ"ה בלא דם ואנא תמה הא דבר שאינו גורם אינו סותר וכדאמר רבא לעיל בסמוך דמשו"ה קישוי אינו סותר ומכאן משמע דפליגא תוס' אשיטת הרמב"ם ורמב"ן ור"ן ורוב הראשונים דיום הלידה הו"ל קישוי אפילו בשופי אלא ס"ל להתוס' דיום הלידה נמי אם הוא בשופי יש לו דין שופי ומשכחת לי' דגורם בשופי א"נ לרבא קיימי דס"ל אין קושי לנפלים ונהי דמ"מ קישוי אינו גורם אע"ג דגורם גבי נפלים היינו משום דקושי דדהו לא מיקרי קושי

משום דקיי"ן דלא אתו מחמת ולד מ"מ פתיחת הקבר דדהו הו' מחמת ולד ואפ"ה גורם דאין קושי לנפלים וא"כ משכחת דפ"ה גורם בעלמא מיהת בנפלים וא"כ אפי' בבן קיימא נמי יסתר כמ"ש תוס' לעיל ד"ה דבר הגורם וכו' גם דם טוהר ע"ש מ"מ להרמב"ם דיום הלידה מיקרי קושי אפי' בשופי והחולקי' נמי אפשר ס"ל יש קושי לנפלים א"כ לק"מ קו' תוס' רק לשיטתו של רבא:

שאין ראוי לזובו ה"ג רש"י וטעמא דאי גרסי' אין ראוי לזובו משמע גם זה נילף שלא יהי' ראוי לזיבה א"כ תו לא מציץ למילף אידך שלא תהא ספירה עולה דאין דנין אפשר משא"א דלא שייך ע"כ היקשן הכ' כיון דאצטרך הא דאין ראו לזובו אע"כ הא לא בעי למילף אלא שייך להיקשא הואיל ודומה לי' בהא לדמי' נמי לאידך דאין ספירה עולה ומזה דעכ"פ אחר ימי טוהר אפי' לא טבלה עדיין עולה לה לספירת ז' נקיים כיון דראוי לזיבה עיי' טוש"ע רסי' קצ"ד ובש"ך וראיתי ומצאתי בס' סדרי טהרה שם שעמד כבר בזה ע"כ לא אאריך וק"ל:

לא לעולם בדקתני וכו' דמתחיל קישוי בשלישי וכו' נ"ל קצת הכרח לזה דהשיפוע הוא מאותן ג"י בעצמן דאלת"ה אלא קשתה ג' מלבד אותן ג' ימים קישוי שפתה מעל"ע א"כ סיום ג' ימי הקישוי הם בלילה של שלוש נגהי ד' ואז מתחיל מעל"ע של שיפוע בתחילת ליל ל' ומסיים בתחילת ליל ה' א"כ היינו ליל שבת ויומו ומה בין מעל"ע דת"ק לדר' יושע אלא ע"כ לא תגיה במתניתן תניח אותה כמות שהיא ודלא כסברת המקשן ממילא יובן ממנה דמעל"ע דשיפוע הוא בעצמו שלושה ימי הקישוי והפי' שמתחיל השיפוע בשלישי ומסיים ברביע לאפוקי מדחנניה ומשו"ה האריך רש"י בלשונו וכ' דקשתה בקצת ג' ולא שפתה לילה ויום בלילת שבת ויומו לאורוי' על הנ"ל ומהר"ם לובלין לא עמד בזה וכ' מ"ש ע"ש גם מה שכ' רש"י לילה ושני חצאי יום רבותא קמל"ן לאפוקי מחנני' דס"ל אפי' לא קשתה רק שעה א' בליל ג' ומשלימה בליל ד' דהו"ל יום וב' חצאי לילה אפ"ה לא תטמא ות"ק דמתניתן פליג אחנני' וס"ל קשתה רוב יום ג' ולא שפתה רק שעה א' בשלישי וליל ד' ושעה א' ביום ד' דהו"ל לילה ושני חצאי יום אפ"ה טמאה ומ"ש מהרש"א לא הבנתי:

ודע דהרמב"ם מפרש לדחנני' לעיל דהכי קאמר היולדת בשלישי טהור מזיבה ושילדה דינה כקושי' אפי' הי' בשופו ונראה שמפרש בדחנני' כל שחל קישוי בשלישי אפי' כל היום בשופו פי' שיום השלישי הי' בשיפוי ובקישוי כיצד שילדה בו והרי קישוי אעפ"י ששפתה בו ופסק הרמב"ם כותי' נ"ל שמפרש מה דאמרי' לאתוי הא דחנני' פי' ולאתוי דהלכתא כוותי' וה"ה כ' שא"א לפרש סוגי דשמעתן להרמב"ם דאיך אתי'

מתניתן לאפוקי מחנני' גלפי הנ"ל יפרש המשנה ג"כ כנ"ל קשתה שלושה ימים ושפתה בהם מעל"ע והא כיצד איך אפשר שתתקשה ותשפה כאחת וע"כ היינו שילדה בשלישי בשיפוע וקאמר שטמאה ולאפוקי מחנני' שמטהר בזה והרמב"ם פסק כחנניא ומשו"ה פסק נמי כרב חסדא:

ורב אמר אפי' בימים הראוי לספירת זבה כ' תוס' בשם ר"ח רב אדא מוסיף אף אותן שני ימים ונמצא כולן טהורי' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור מתחיל בשני ימים ומסיים בכולם טהורים וי"ל דשיטת ר"ח דלכ"ע אין לזהר אלא הגורם בספירת ז' בתוך י"א יום אבל בחד מיני' היינו בתוך י"א יום ואינו גורם ספירת ז' או גורם ספירת ז' ואינו בתוך י"א יום אינו מטהר וס"ל ללוי דהיינו ט' ימים הראשונים ורב מוסיף גם ספירה דדהו ורב אדא בר אהבה דגם השני ימים נמי גורמים ספירת ז' ע"י סתירה מ"מ לאו מי"א נינהו והשתא קאמר רב אדא בר אהבה דלטעמא דרב דגם ימים הראוים לספירה נמי מטהר נמצא דלפי מה דקיימי' דכל הי"א ראוי לגרום ספירת ז' הרי מטהר י"א ימים ושבוע שלאחרי' וממילא כל ימים טהורי' מפני קו' תוס' ולא ס"ל כתי' תוס' וק"ל:

והשתא א"ש הא דאמר לעיל לזו ע"ב ואי לא צייית גדיי' וק' מה בכך אם רוצה להחמיר על עצמו והא"ש דאפשר לומר דלרב אליבא דר' אדא בר אהבה לקושטא דמילתא אינו מטהר אלא י"ח ימים:

וכתי' תוס' והא דאמר הש"ס בשלומא לרב יש לדחוק כקו' תוס' דע"י י"ח ימים אלו כל ימים טהורי' אלא ללוי ק' ובתר דמשני ללוי בימי נדה נדה בימי זבה טהורה גם לרב אליבא דרב אדא בר אהבה משנינן הכי ואין טהור אלא י"ח יום וכתי' תוס' ומ' מלשון רש"י ד"ה אין הוולד וכו' אבל ראתה אחריהן טמאה נדה כדאמר לעיל בימי נדה נדה עכ"ל מ' דהיינו דרמזה משנה המקשה נדה לפי שינוי דר' יצחק לעיל והשתא דר' שילא דמחמיר לטמאה נדה ליומא והיינו דמפרש כן בלשון המשנה המקשה נדה ע"כ לא ניחא לי' לפרש בימי נדה נדה ועי"ז נפיק ממתניתן חורבא להקל במקשה לאחר י"ח יום משו"ה אמר גדיי' וק"ל:

דף ל"ח ע"ב המקשה בתוך שמונים יום וכו' מ"ש בסדרי טהרה כאן דאפי' אי אין קושוי לנפלים מ"מ מטהרי' רבנן אע"ג דלא שייך קו' במקום שהחמיר בשופו הקול בקשוי ע"ש לא הבנתי דמה קו' צריך לזה וגם ר"א יודה דכי היכי דדרשינן דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ואין נפלים בכלל נטמאה ה"נ וטהרה ממקור דמי' ולא מחמת ולד אין נפלים בכלל אלא טהורה משום שהוא דם טהור ופשיט וטעמא דאין נפלים בכלל נ"ל משום דלא מיקרי מחמת ולד אלא כשהולד גורם לדם שיבוא והיינו הולד שהגיע זמנו

לצאת ומושך דם עמו משא"כ נפל שלא הגיע זמנו לצאת אלא מחמת חולי דחתה הולד לחוץ קודם זמנו ואותו חולי בעצמו גורם לזיבת הדם נמצא שאינו מחמת ולד כ"א מחמת עצמה:

ור"א מטמא עיי' לשון פי' משניות להרמב"ם שמגומגם ומוטעה בלי ספק מ"מ הנ"ל ממנו דלר"א נמי אינה טמאה זבה להצריכה נקיים אלא בין בימי נדה בין בימי זבה טמאה נדה והיינו דקאמר רחמנא תשב ישיבה א' לכולן ישיבה א' ממש ודין א' לשניהם ובדין הוא שיה' כן דמה"ת לטמאה טומאת זיבה הא כי היכא דכתי' וטהרה ממקור דמי' ולא מחמת ולד שלא תהי' טהורה ה"נ כתיב גבי זבה יזוב זוב דמה ולא מחמת ולד אמינה זבה ואיך אפשר לטמאת זבה ונהי לטהרה א"א דכתיב וטהרה ממקור דמי' ולא מחמת ולד וכתי' נמי תישב שתהי' גם בימי זבה טמאה מ"מ טומאת זבה א"א רק טומאת נדה וא"ש נמי תה שהק' רמב"ן הא היכא דמפרך ק"ו לא אמרי' די' והכא מפרך ק"ו דע"י הדיו וקרא דתישב מפרך ק"ו לגמרי והא"ש דמהני הק"ו דלא לבעי נקיים עכ"פ ומיושב נמי לשון רש"י דפי' במתניתן שכ' והזבה הוא דטהור אבל בימי נדה נדה עכ"ל ואלו בסוף שמעתן פי' ישיבה א' לכולן או כולן טמאין או כולן טהורין עכ"ל ולפי הנ"ל ניחא דכולן טמאין נדה וטהורין מזובה ומ"ש בימי נדה י"ל הלשון בק"ל וק"ל:

א"ל הרי אנו משיבין לך בלשון אחר פי' תחילה עבדו ק"ו מהנושאי' ושובי וחזרו למילף ק"ו מהמקומות מקודם הלידה לאחר לידה ונ"ל דהכא אמרי' מה ימי זיבה שקורין לידה שטמאי' בשיפי טהורי' בקישוי ימי זיבה אחר הלידה שטהורי' בשופי אינו דין שיטהרו בקישוי והוא דרבנן דלא שייך לומר די' דטהורו' מזבה וטמא נדה דהא ימי זבה מימי זבה גמור ולא שייך בה' נדה כלל ומ"מ אמר ר"א שפיר די' משום דלא שייך ימי זבה אחר הלידה אלא שתהי' תחילה נדה וע"כ נדה שתה' נדה בקושוי שבימי טהרה וכיון שכן ממילא תטמא בזבה מדכתי' תשב ישיבה א' לכולן וק"ל:

כל אחד עשר יום בחזקת טמרה וכו' שיעור משנתינו דלפעמי' הי' בחזקת טהרה והיינו באחד עשר ולפעמי' הי' בחזקת טמאה והיינו בשעת וסתה או בימי ספירת זבה ולפעמי' אינו לא בחזקת טהרה ולא בחזקת טמאה והיינו שלא בשעת וסתה דלכתחילה בעי בדיקה וישבה ולא בדקה טהורה ובזה יובנו דברי תוס' לעיל ח' ע"א ד"ה הא ליכא חרדה וכו' שכ' דסמוך אירשא דתנא היגיע שעת וסתה וכו' והק' מהרש"א דלמא התם נמי בשבדקה ומצאה טמאה עיי"ש וזהו ליתא דהרי קאמר דהיא בחזקת טומאה אז כמו בסיפא אבל ימי הזב והזבה וכו' והתם אפי' לא בדקה ומצאה טומאה טמאה והאש"נ מה שהק' עוד שם ומיהו ק' בפ' כל היד מוכיח וכו' פי' מנ"ל דר"מ הכי ס"ל דלמא לטעמא

דת"ק קאמר לדידי וסתות לאו' דאירייי' לדידך אודי לי מיהת דהחרדה מסלקת הדמים וא"כ בשלומא ר' יוחנן דלעיל ט' ע"א פשיט שפיר כנ"ל דחרדה מיהא מסלקת הדמי' אפי' למ"ד וסתות דאורייתא וה"ה למעוברת משא"כ בפ' כל היד דבעי לאשכוחי תנא דס"ל וסתות דאוריי' ומייתי מדד"ת ק' שפיר מנ"ל דר"מ אית לי' הכי ואי מת"ק מייתי הו"ל לאתוי רישא דמתניתן ומיושב קו' מהרש"א לעיל שם:

סליק פ' רביעי:

אתה אל רועי, עזרתיני בחי' פ' רביעי הי' עזרתי וישעי בחידושי פ' חמישי:

יוצא דופן וכו' מ"ט דרבנן וכו' כ' תוס' דאי לאו קרא ה"א תילד לרבות יוצא דופן פי' וה"א לחלק באמת בין עיבור א' לשני עיבורים דלא כמהר"ם לובלין ועמ"ש בסמוך אי"ה:

ור"ש מ"ט פי' דהשתא דכתי' תזריע יותר סברא למדרש מיני' כרבנן עד שתלד במקום שמזרעת למדרש מיני' כעין שהזריע אפי' לר"ש דאית לי' נימוק הולד וכו' ועיי' מ"ש בסמוך אי"ה:

אבל בחד עבורא וכו' ור"ש נראה דלטעמא אזיל דס"ל דרשי' טעמא דקרא ודריש לעיל ס"פ המפלת טעמא דיולדת מביא קרבן משום שהי' קופצת ונשבעת וא"כ אין סברא לחלק בין חד עבור לשני עבורי' והא"ש מה שיש לדקדק הא מבואר לעיל כ"ז ע"א דר' יוסי ור"י נמי כר"ש ס"ל בההיא דנמוק הולד ולא לשתמט בשום דוכתא למימר דס"ל כוותי' ביוצא דופן והא"ש דמ"מ ס"ל דעדיף למדרש קרא לדרבנן ובשלומא ר"ש אייתר לי' תלד אבל אינהו לא דרשי טעמא דקרא ואצטריכי' להו תרי קראי חד לחד עבורא וחד לתרי עבורא ולא אייתר תלד וממילא דרשי תזריע לכדרבנן ודלא כר"ש וק"ל:

זאת תורת העולה הי' העולה הרי כאן ג' מיעוטא כ' תוס' דחד העולה דרשי' מיני' העולה ראשונה למעיי' שם בפסחי' דרשי' כן מוערך עלי' העולה ולא מזאת תורת העולה ולזה הערני תלמידי הרבני מהו' זלמן ני' מדא"ב ואולי ס"ל לתוס' דשמעתן דתרווייהו בעי חד לנו"נ וחד למוספים וקרא דפ' כל התדיר אצטרך לשחיטה וכל זה דלא כמ"ש תוס' בפסחים שם ולפי דבריהם שם יש כאן ד' מיעוטא והא דקאמר ר' יודא הרי כאן ג' מיעוטא פי' מלבד אותו המיעוט דאצטרך למעט רובע ונרבע דמודה בי' ר"ש ומיושב קו' תוס' בשמעתן:

שם ע"ב והלך לן בדם כשר שכן כשר באימורי' ובאמורי' כשר שכן כשר בבשר שלמים שנאכל לשני ימים ולילה א' וי"ל תינח דם שלמים ואימורי' ילפי' מבשרו ואכתי בנאכלין ליום ולילה דבשר דדהו נשרף כשנתותר מנל"ן להכשיר אימורים ודם דדהו ואין לומר כיון דידעינן בשלמי' נדע בכולן מהיקשא זאת התורה לעולה ולחטאת וגם כמבואר

במנחות פ"ג ע"א ז"א דא"כ תפשיט מהכא דדבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקשא דדם שלמים למד בבנין אב וחוזר ומלמד בהיקש לשארי קרבנות ובפ' איזהו מקומן נ"א ע"א לא איפשטא בעין ועוד דנ"ל דע"כ לא מבעי לי' הלמד כבר בבנין אב ב' פעמים כי הכא דדם מאימורי' ואימורי' מבשר קרוב לומר דפשיטא דאינו חוזר ומלמד בהיקש וא"כ ק' כנ"ל וי"ל שאני הכא דהא הני קרבנות כולם שפיר מצינן למילף מאימורי' דדהו דהכשירן אחר שקיעות החמה כמ"ש תוס' דאע"ג דכ' תוס' דלא ילפינן מהכשירו בכך היינו אי לא גלי לן קרא בשום מקום דלא תרד אבל הכא בלן דדם כבר גלי לן גבי שלמים מבנין אב הנ"ל דלא תרד א"כ שארי קרבנות נמי נהי דלא ילפינן משלמים בהיקשא מ"מ ילפינן מבנין אב מהיקשא דאימורי' של עצמן ולא פרכי' שאני התם דהכשרין בכך דגילו מלתא בעלמא הוא כדמצינן כן בשלמים ובזה י"ל קו' תוס' שהק' נילף יוצא דדם מאימורי' ואימורי' מבשר שלמים והא"ש דאכתי יוצא דם חטאת מנל"ן שגם בשרו נפסל חוץ לקלעי' וליכא למילף מהיקשא דשלתי' ז"א דהלחד ב' פעמי' מבנין אב אינו חוזר ומלמד בהיקש וכיון דבחטאת יפסל דם ביוצא ואם עלתה תרד ממילא ילפינן לחומרא יוצא דדם שלמי' דתרד בהיקשא מחטאת נגד הבנין אב:

דף מ"א ע"א וקסבר ולדות קדשי' בהווייתן הן קדשים רש"י מחקו ותוס' נדחקו בזה ולפענ"ד ליישב דודאי ליכא למימר דליכא למילף מבכור אלא בהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה אבל בהמת קדשי' לא אתי' פסולה כלל מבכור דא"כ איך אפשר למילף פסולה דדהו ממיעוטא דזאת חדא דאצטרך לכמה מילי ולא מייתרא ועוד דזאת לא קאי אלא אפסולי' שכבר נודע פסולן ממקים אחר וקמל"ן מזאת שאם עלו ירדו אבל למילף עיקר פסולא מזאת זא"א וע"כ צ"ל דכל זה לילף מבכור כי היכא דאין קדושת בכור חל על יוצא דופן ה"ה בקדשי' אין קדושה חל עלה בין על חולין בין ולד קדשי' אלא דהש"ס אמר דבהך גינא חולון ואקדשא כיון דאין קדושה חל עליו הדר הו"ל חילין בעזרה ולא הי' צריך למתני בהדי רובע ונרבע ממיעוטא דזאת וע"כ קאי אאידך גונא אקדשא ואוליד דרך דופן דהאי אשתייר בקדושתה מאמה והו"א אם עלתה לא תרד קמל"ן דשקולין הם עם רובע ונרבע ואמעט מזאת כצ"ל בפי' השקלא והטרי' וא"כ תינח אי בהווייתן הן קדושים והוה דומיא דבכור א"כ שפיר אמעטו תרווייהו מגז"ש דבכור אבל אי במעי אמן הן קדושי' קדושת הגוף איך נילף מבכור דלמא שאני בכור שעדיין לא קדוש דין הוא שלא תהי' קדושה חלה עליו עתה משא"כ ולד קדשים דכבר חלה עליו קדושת הגוף במעי אמו מנ"ל דפקע מיני' אע"כ ס"ל בהווייתן הן קדושי' וק"ל:

ה"נ מסתברא וכו' פי' רש"י דאתנן נמי שייך בולדות קדשי' קלים והק' מהרש"א בקדשי קדשי' נתי משכחת לי' ובס' סדרי טהרה תמה דלא משכחת ק"ק נקיבה אלא בחטאת וולד חטאת למיתה אזלא ע"ש והוא באמת תימה רבה ואולי ס"ל למהרש"א דמ"מ:

משום חטאות המתות אם עלתה לא תרד כיון דכשירה בשארי קדשי' ומשום אתנן תרד וליישב קו' מהרש"א י"ל דאין אתנן חל על הולד אי אין שום אחיזה באם וגרע מדבר שלא בא לעולם כיון שאין שום אחיזה באם אבל כשהאם קדשי' קלי' ממון בעלים נהי דאין אתנן חל עליו משום דהו"ל דבר הנדור מ"מ מהני למהוי הולד אתנן ועיי' פסחי' צ' ע"א:

בשלומא רישא ר"ש לטעמא פי' רש"י דאמר במתניתן יושבין עליו ימי טומאה בלידה יבשתה וימי טהרה וכו' הא דלא מייתי מימי טהרה לבד נ"ל משום דלא מכרע דאיכא למימר לעולם לא הו' ולד מעליא ואפ"ה נותני' לו ימי טוהר דס"ל ב' מעיינות הן וכקו' התוס' לעיל ל"ו ריש ע"ב אבל מימי טומאה מייתי שפיר אלא דמימי טומאה הו"מ לאתוי בפשיטות מדיהיב לה ב' שבועיים לנקבה ש"מ ולד מעליא הי' ואולי לרוחא דמלתא כ"כ דבלא"ה ע"כ צ"ל דר"ש לטעמא דס"ל ר"פ המפלת אפשר לפה"ק בלא דם ומטמא בלידה יבשתה דאל"ה ולא מטמא אלא מחמת דם וגזירת הכתוב דהאי דם מטמא שבועיים בנקבה א"כ א"נ יוצא דופן הוא כיולד מ"מ אין לה ימי טומאה דהא לא יצא דם דרך רחם אלא דר"ש לטעמא דמטמא בעלמא נמי לידה ובשתה:

אמר רבינא כגן שיצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם לשיטת רמב"ם דס"ל דאפי' יולדת בשופי אם יום הלידה הוא יום שלישי טהורה דלידה היינו קושה וכבר הזכרתי בפרקן דלעיל י"ל רבינא נתכוון לומר דרישא קמל"ן דאפי' קושי נמי מטמא רבנן אע"ג די"ל כקו' התוס' ד"ה ורבנן לטעמא וסיפא קמל"ן אפי' שופו נמי מטהר ר"ש דלידה גמורה הי' ויום הלידה מטהר ואפ"ה הק' ר' יוסף היינו רישא דפשיטא דלידה היינו קושי: שם ע"ב אמר ר"ל לדברי המטמא בדם מטמא באשה יש לעיין הא א"א ליוצא שלא תהי מכתה מיציאה דם וכל שמכתה מוציאה דם טהורה דתלינן בדם מכה כדלעיל ט"ז ע"א ועיי"ש בתוס' ד"ה ומס' וכו':

מטהר באשה יל"ד איך אפשר לטהרה הא יולדת היא לר"ש ודוחק דמשכחת ביולדת מין בהמה חיה ועוף דאינה טמאה לידה וי"ל לפמ"ש תוס' דקאי אירישא אמקשה וקאמר דטהורה מזיבה מיהת ולא בעי נקיים:

דם אחר רחמנא ולא חתיכא דאין לומר דס"ל כמ"ד ר"פ המפלת דרכה של אשה לראות דם בחתיכא דא"כ לא הי' צריך לאתוי מדברי קבלה יען השפך נחושתך וכי גרע מקור

משאר חתיכא דאית בי' דם והוא פשיט ולחונם נתלבטו בזה הבית והנמשכי' אחרי' וק"ל:

אמר ר' יודא מקים שהשמש דש עיי' פירושו היטיב בפי' המשנה להרמב"ם ריש פרקן ומ"מ תבנן שאעפ"י שהשמש דש בבית החיצון הוא פרוזדור מ"מ יורה כחוץ הזרע אל המקור ושם מתהוה הולד ואי אינה יורה כחץ אינו מוליד משים דנשאר בבית החיצון במקום שאינו ראוי להוליד ואפי' בעל גדול ואשה קטנה לעולם אינה מגיע האבר יותר מבין השיני' ומשם יורה כחץ אל המקור ומשו"ה כללא הוא כל שאינו יורה כחץ אינו מוליד ודלא כדמ' מתוס' ד"ה וסבר ר"ש מיהו צ"ע קצת בחגיגה ט"ו ע"א מ' בלאו טעמא נמי בעי יורה כחץ:

יה' זובה לקמן ריש פ' דם הנדה דרשינן מיני' למטמא לח ויבש וצ"ל דנפרש לפניו ולאחריו דם יהי' והי' זבה ור"ש עוד דריש מיני' אלא הא דלקמן:

והא אמר רבא משמשת כל ג' ימים אסירה בתרומה א"א לה שלא תפליט נ"ל דודאי לאו כללא הוא דכל שעה ורגע תפלוט רק בכל יום משלושה ימים תפליט ולענין תרומה דבעי הערב שמש א"א לה שתאכל ביום ג' אחר פליטה אבל פשיטא שאפשר שלא תפליט בסיף יום ג' ובזה מיושב מ"ש בסדרי טהרה אמאי דאמר במס' שבת פ"ו ע"ב שהתורה נתנה לטבולי יום ושאל רבינא נתנה או ראוי והשיב ראוי' לתנה ופי' רש"י שטבלו ביום ותו לא הוצרכו לטבילה שלא פלטה והק' הא א"א שלא תפליט ולהרמב"ם אפילו הלכה ואזלא אכרעי' ולפי הנ"ל א"ש דנהי דא"א שלא תפליט מקצת יום השלישי ונאסרה בתרומה מ"מ אפשר שלא תפליט כל היום רק מקצתו ואז טבלה והיא מעורבי שמש ועמ"ש בסמוך אי"ה:

דאזלא בכרעא הרמב"ן כ' ופסק דלמסקנא דאזלא בכרעא אין כאן שום חשש פליטה עוד כמו מכבדת ביתה ולפי"ז צ"ל הא דהוסיף מרע"ה יום א' מדעתו משום פולטת היינו משום חולי' דטבלה במטה ולא אזלא אכרעא ובזה ניחא מ"ט לא חשש הקב"ה משום פולטת עד שבא משה והוסיף וי"ל דהקב"ה ידע שעתיד לרפאות כל חולי בשעת מ"ת ויה' אזלא אכרעא ולא שייך חשש פולטת ומשה לא ידע הא לכן הוסיף יום א' ובזה יובנו דברי הש"ס דשבת דקאמר ראוי' קאמינא וק' ומי היגיד לו שטבלי בע"ש ולא פלטו עוד ולפי הנ"ל א"ש דלפי רצין קוב"ה למתן תורה בע"ש הי' הרצון לרפאות חוליהן בע"ש אלא מרע"ה הוסיף:

יום א' ומ"מ נראה לא הפסדה חולי ישראל עי"ז ולא תקלה מתקנת מרע"ה ונתרפאו כולם מע"ש בלי ספק וכיון שכן היו הולכין ברגליהם בע"ש וגמרה פליטתם בע"ש מיד

וכיון דטבילה בזמנה מצוה מסתמה הי' טובלים מיד בע"ש ושוב לא פלטו שהרי הלכו ברגליהם ונתנה תורה למעורבי שמש אבל מ"מ מוכח שראוי הי' להנתן לט"י שהרי לפי מחשבתו של מרע"ה שיצטרכו ג' ימים לפליטה ולא יטבלו עד ליל שבת ויהי' ט"י ש"מ ראוי לתנה לט"י וק"ל:

דף מ"ב ע"א איכא דאמרי לא שמיע לי' וכו' מדאחמיר רחמנא אבעלי קריי' בסיני וצ"ע הא מעיקרא אמר מסתברא דנוגעת וכ' תוס' דפשיטא לי' דמסיני לא ילפינן דחדוש הוא ואיך חזר ואמר למילף מסיני וי"ל דודאי היכא דגבי דבעל לא מחמרינן כגן בפני' כבחוץ ז"א א"א למילף מסיני דחדש הוא אבל להשוות הא דבעל לסתור ולטמוי במשהו זהו רק גילוי מלתא בעלמא זה מבעי לי' אי נילף מסיני או לא והשתא בתחילה אמר אי שמיעי' לו הא דר"ש פשיטא דמגעת הי' משמע דפשיטא לי' דבהס"ד דאי אינה מטמא מבפני' כבחוץ ממילא הו' נוגעת גם לסתירה ולטמוי במשהו ועל אותה ההכחה אמר ואי לא שמיעי' לי' מסתברא דנוגעת הו' דהרי מסיני ליכא למילף שתטמא בפנים כבחוץ להיות חמורה מבעלה ומכיון שאינה מטמא בפנים כבחוץ ממילא נמי שלא תסתור ולא תטמא במשהו אמנם אח"כ כי קמבעי' לי' לר"ש ולטמא בפנים לא קמבעי' לי' כו' הרי דלא תליא זה בזה ואע"ג דלענין פנים כבחוץ לא מבעי' לי' מ"מ אפשר שתטמא במשהו ותסתור נמי ועפ"י ההנחה זו אמר דאמת דלא שמיעא לי' וסמוך אמאי דאמר לעיל דלטמא פנים כבחוץ לא מבעיא לי' דלהוי עדיפא מבועלה לא נילף מסיני ולא מבעי' לי' רק לסתור ולטמא במשהו ונראה דלרבא דלעיל ל"ג ע"ב דאמר א"א שתסתיר יום א' משום דכתיב ואחר תטהר ולסתור ז' דיה כבועלה וכבר כתבתי דלענין דיה כבועלה לא ילפינן מסיני א"כ לדידי' לא קמבעי' לי' אלא לענין לטמא במשהו והיינו דאמר רבא רואה הוא ולא צריכא להגיה רבה במקום רבא ועיי' מ"ש בסמוך אי"ה:

ואליבא דרבנן לא קמבעי' לן פי' רש"י דכיון דמטמא בפנים כבחוץ מגז"ש דמטמא במשהו ולסתור נמי מיהי' זובו וכ' מהרש"א לרוחא דמלתא כ' כן ע"ש ונראה דהרויח בזה דאי מק"ו מבעלה שאינה מטמא בפנים כבחוץ ואפ"ה סותר ה"א מנ"ל דמשום קרי סותר דילמא משום דפתיכא בה צחצוחי זיבה וכר' הונא לעיל כ"ב ע"א לכן מפיק לי' מיהי' זובה ועמ"ש רמב"ן בשמעתן דלא קיילי"ן כר"ה הנ"ל וסוגי' דלא כוותי' מ"מ הי' מקום לטעות לכן כ' רש"י לרוחא דמלתא מיה' זובה:

א"נ י"ל דאי מק"ו ה"א די לבא מן הדין להיות כנדון מה הוא אינו סותר עד שיצא טומאתו לחוץ אף הי' נמי נהי דמטמאת בפנים כבחוץ מ"מ לסתור יומה לא תסתיר עד שתצא לחוץ כיון דמק"ו דבועלה נפקא לכן כ' דמיה' זובה נפקא:

ובזה נ"ל לומר הא דאמר רבא לעיל ל"ג ע"ב לפום חורפא שבשתא ע"ש לא דס"ל לרבא דאינה סותרת כלל דלא כהלכתא אלא ס"ל לרבא בודאי כשיצאה טומאתה לחוץ סותר מק"ו דבועלה וסותר יום א' ולא ק' מדכתיב אחר תטהר שלא תהי' טומאה מפסקת ביניהם דגם רבא ס"ל דוקא טומאת ז' של זיבה לא תפסוק כמו גבי בועלה דכתיב לטהרתו ולא איכפת לן בטומאת קרי ה"נ גבי פולטת אמנם כל זה כשתצא טומאתה לחוץ דהאי מק"ו דבועלה נפיק אבל לטמאת בפנים כבחוץ א"א דמהי' תיתא ע"כ מיהי' זובה וא"כ הרי מרבינן לפולטת כזובה והרי כ' אחר תטהר שלא תהי' טומאת זיבה מפסיק ביניהם וא"א לתפוס החבל בשני ראשי' לומר שזה אינו טומאת זבה אלא טומאת קרי שהרי מה שמטמא בפנים ע"כ מטעם זיבה מרבינן דיהי' זובה ע"כ א"א שתסתור עד שתצא לחוץ זהו סברת רבא והי' סבירא לי' לרבא מדבעי רמי בר חמא מהו שתסתיר בזבה ולא קמבעי' לי' סתם רואה הו' או נוגעת הו' ונפקא מיני' נמי לטמוי במשהו ובפנים כבחוץ ומ"ש ששאל דוקא על סתירה אע"כ פשיטא לי' שמיעא לי' ברייתא דרבנן מרבינן טומאת פנים כבחוץ מוהי' זובה ומכש"כ דמטמא במשהו והא דבעי רמא בר חמא על סתירה אע"ג דהא נמי אתי' מק"ו מ"מ בעי אפולטת בפנים אי סתרה או דרשינן נמי מיהי' זובה לענין סתירה שתהי כזובה ועל זה אמר רבא לפום חורפא שבשתא כנ"ל אבל לעולם מודה רבא דביצא לחוץ תסתיר ועמ"ש בסמוך אי"ה: א"ל שפיר אמרי לך ע"כ לא קאמר ר"ש וכו' כ' מהר"ם לובלין דרב שמואל בר ביסנא אמר כלכם ברוקא חדא תפיתו פי' אמרתם דברי' בלא ראי' ואמר אביי ראיי' מדר"ש שאמר דיה כבועלה ולא אמר סתם נוגעת הי' אע"כ דוקא היכא דשייך דיה כבועלה והיינו לענין פנים כבחץ אבל באינך מילי רואה הי':

וק' אכתי רבא דאמר נמי רואה הו' מה ראיי' יש לו מר"ש דהשתא נמי דאמר דיה כבועלה נכלל הכל דלא לטמא בפנים כבועלה ודלא לטמא במשהו כבועלה דבעי חתימת פי' האמה לר"ש ודלא לסתור דדיה כבועלה דאינו סותר ז' כדאמר רבא בעצמו לעיל ג' ע"ב וממילא לא תסתיר נמי יום א' מדכתיב אחר תטהר נמצא במה דאמר ר"ש דיה כבועלה הורה לן כל מה דאפשר לרמז כשיה' אומר נוגעת הו' ומה ראי' יש מר"ש אליבא דרבא דאמר לעיל ל"ג ע"ב לראויי' סתירה דיה כבועלה מיהו למפ"ש לעיל בסמוך דביצא לחוץ לא שייך דברי רבא לעיל ל"ג ע"ב א"כ א"ש דהו"ל לר"ש למימר נוגעת הו' למימר דאפי' ביצא לחוץ לא תסתיר אע"כ רואה הו' ורק במה שנוכל לומר דיה כבועלה לא הו' כרואה וק"ל:

דף מ"ב ע"ב ה"נ כשיצא לחוץ לרבא היינו שיצא לבית החיצון כמ"ש תוס' ונראה כששמשה אז כשהדם בבית החיצון בעלה טהור דהו"ל מגע בית הסתרים כחי' שהשיטה

דאי לאו דגזרינן אטו הוצא ולד ראשו חוץ לפרוזדור הא טהורה משום מגע בבית הסתרים והכא לא גזרינן מידי ובועלה טהור מ"מ נראה לי היינו דוקא בימי טוהר דעסקינן בה אבל באשה דעלמא שירדה לטבול לנדתה ונעקר דם ויצא לבית החיצון וטבלה ונשאר הדם שם דפשיטא דטהורה לבעלה ומ"מ טמאה לטהרות מפני משא דם טמא שבבית החיצון כל זה פשוט ונראה דבכה"ג גזרו טומאה לטהרות על בועלה אע"ג דהו"ל מגע בית הסתרים מ"מ שייך למגזר אטו אי יצא עתה דם ממנה מן המקור היא מטמאתו לבועלה כדכתיב ותה' נדתה עליו ה"נ גזרינן עתה שתהי' טומאתו עליו משא"כ בימי טהרה דא"כ נעקר עתה דם ממקורה לא שייך ותהי' נדתה עליו דהרי דם טוהר הוא אין מקום לגזור עלי' טומאת מגע בית הסתרים כן נ"ל: וחרוחנו בזה במה שהק' מהרש"א אהא דקאמר שמעתא אפרוך אלא יולדת וכו' והק' נמי דילמא כשנעקר דם ויצא לבית החוצץ ותי' דלא הו' דומי' דנדה וזבה דאינהו במגע נמי מטמא ותמה עליו בסדרי טהרה מה מגע שייך הכא ע"ש שהאריך מאוד ודברי' נכונים ולפי הנ"ל א"ש דלענין מטמא בועלה במגע בית הסתרים איכא טובא בין יולדת לנדה וכנ"ל:

הוין לפרוזדור העיקר כתי' ב' של תוס' דילדה לחוד ונדה לחוד דצואר הרחם הוא פרוזדור והוא בית החיצון מקום שהשמש דש וכמבואר ברמב"ם והיותר נ"ל לומר דנהי דצואר הרחם הוא הנקרא לגבי דם שעיקרו במקור ופרוזדור שלו הוא צואר הרחם מ"מ לגבי ולד שדר במדור העליון קודם צאתו לאויר העולם כמבואר לעיל ס"פ המפלת ובשעת לידה מתהפך ויוציא נמצא שהמקור שהוא הנקרא חדר לגבי דם הוא בעצמו פרוזדור לגבי ולד שמדורו למעלה ממנה והשתא הוצא ראשו חוץ לפרוזדור היינו חוץ למקור אל תוך צואר הרחם שהוא הי' בעצמו פרוזדור של דם:

אמר רבא ס"ד דהאי גברא לא ידע דשרי למול בשבתא יראה מעיקרא סבר רבא דהאי גברא מספקי' לי' אי מותר לי' למול בנו בשבתא כמ"ש הרב"י בא"ח ססי' של"א בשם פוסקי' דס"ל דהאב אסור למול בנו כשיש מוהל אחר ודבריהם בנוים עפ"י ש"ס פר"א דמילה קל"ג ע"א ורבא פסק כהלכתא דשרי הדר אמר רבא ס"ד דהאי גברא דייקי דעם הארץ הי' לא נתכוון לזה בוודאי דמנא ידע שיש חשש איסור גבי אב טפי מאחר:

כגון שתחבה לה חברתה הומ"ל שתחבה לעצמה וטבלה והנבילה עודנה שם אי בלוע הו' טהורה ואי בית הסתרים הו"ל טובל ושרץ בידה אלא דנבעי' למימר נפקא מינא מעין מנא אמינא לה דמייתי רבא דהיינו ש"ז שבאותו מקום שהבועל תוחב שם ואין צריך לכל מ"ש ב"ס סדרי טהרה:

אביי אמר טומאה בלועה הוא לאביי וודאי ק' למה לי קרא לר' ישמעאל לטהר עוברה הא טומאה בלועה לא מטמא וע"כ צ"ל לדידי' כשיטת תוס' דבהמה המקושה דמייתי מהרש"א בשמעתן לטהר אפי' הוצא ודי' לחוץ ממש אבל מ"ש מהרש"א בתוס' דלרבא נמי צריכין לכך ליתא וכמש"כ בסדרי טהרה דאפי' בפנים נמי מטמא אפי' במגע דיד חי' עם העובר הו"ל כשתי טבעות דנהי דטהורה בבליעה מ"מ טמאה בבית הסתרים כמבואר בבהמה המקשה שם: שתחב לו חבירו כזית נבילה לתוך פי' רש"י דאי תחב הוא לעצמו הא אטמא לי' עכ"ל לא בא למעוטי תחב הוא בעצמו בידו בלא כוש וברכה דא"כ לעיל גבי תחבה לה חברתה הו"ל לפרש כן אע"כ הא פשיטא דתחבה בידה נטמאת ולא משכחת אלא ע"י פשוטי כלי עץ ומ"ש היינו חברתה ולא אתא הכא אלא לאפוקי הגביה בשיני' וקבלו לתוך פיו דה"א גם פיו הו"ל מקום נבילת עוף טהור קמל"ן דאפי' במגע נמי אטמא לי' דהלשון מיטמא במגע כמבואר בקידושין כ"ה ע"א וק"ל:

מי שאין לו טומאה אלא בה לפמ"ש תוס' בחולין דמודה רבא דסוף בית הבלועה בלועה הוא ולא פליג אלא אתחילת מקום בלועה ועל זה הק' שם בתוס' א"כ ל"ל קרא התם אטומאה בלועה שאינה מטמאה ת"ל מבה ולפענ"ד בה לא ממעט אלא סוף בית הבלועה דהוה סד"א דתיתו מק"ו אמעט מבה אבל תחילת מקום שהוא בית הסתרים ובלא ק"ו נמי מטמא זה לא אימעט מבה וא"כ תינח אי כבר ידעינן דבלועה לא מטמא אבל אי לא הו' כתיב אלא בה לא הו' נחתינן לחלק בין בלועה לסתרים וה"א גזה"כ היא ובין בתחילת בלועה ובין בסוף בלועה לא מטמא וא"ש וזה תי' של תוס' ונראה עיקר דמ"ש בשמעתן שהי' בית הבליעה רחב נ"ל דוחק ועיי' מ"ש בסמוך אי"ה: א"כ מה ת"ל והאוכל התם ילפינן מיני' טומאה בלועה דלא מטמא דמי לא עסקינן דאכלו סמוך לשקיעת החמה ותימא לי' דהאי קרא ממש כתיב נמי בפ' אמור גבי נבילת עוף טהור ב"פ אמור ומייתי לי' ר רש"י לעיל בשמעתן מ"ב ע"א ד"ה בגדים בבית הבליעה וכל נפש אשר תאכל נבילה וטרפה וכ"כ הרא"ם שם דדרשינן נמי מיני' לטהר טומאה בלועה גם בעוף שכן הוא ובאמת אלו לא נאמר ראוי הי' לאמרה וא"כ ע"כ גם בעוף סוף מקום בלועה טהור הוא דהו"ל בלועה ולא מטמא אלא בתחילת בליעתו שהוא בית הסתרים ובבהמה גזה"כ הוא לטהר שם וכדברי הר"ם והמפרשים כ' שהוא תמוה במ"ש דלרבא גזה"כ הוא וגם בסדרי טהרה תמה עליו במ"ש ב"פ שמיני דעוף אינו מטמא אלא בתחילת בליעתו ולפי הנ"ל דבריו מוכרחים והתימא על הש"ס דשמעתן דלא ס"ל דודאי מ"ש תוס' שבית הבליעה רחב הוא דחוק והעיקר כמ"ש תוס' שם בחולין לחלק בין תחילת בלועה לסוף הבליעה ולפי הנ"ל מוכח מקרא דגם בעוף אין טומאה בלועה מטמא

וכרא"ם וצ"ל דברייתא דשמעתן דסיים בה א"כ למה נאמר והאוכל וכו' ולא מייתי מיני' הך דטומאה בלועה לא ס"ל הך דרשא מדאין מקרא יוצא מידי פשוטא ולא דרש מיני' אלא הך דשיעורא כדדרשינן נמי מהמזה מי נדה ולא יליף לטהר טומאה בלועה אלא מבה וכקו' תוס' בחולין באמת ולפום אותה ברייתא באמת אתי' שמעתן על נכון וכ' תוס' שם אבל באמת לפי מה דקייל"ן דאין מקרא יוצא מידי פשוטא כדבשבת ס"ג ע"א א"כ ע"כ ילפינן מפשוטא דקרא לטהר טומאה בלועה דמי לא עסקינן וה"ה מקרא דגבי עוף נמי ילפינן כן וכסתמא דחולין הנ"ל וכת"כ דמייתי הרא"ם וא"כ דברי הרא"ם מוכרחים:

ואולי י"ל דס"ל לברייתא דשמעתן כיון דהך והאוכל לא מייתרי דאצטרך ליתן שיעור לנוגע ולנושא ורק משום דאין מקרא יוצא מידי פשיטא נילף לטהר טומאה בלועה בין בבהמה בין בעוף ולפי"ז נצטרך לומר דבתחילת בלועה הוא דמטמא במקום בית הסתרים ואפ"ה מטהר בהמה שם מגזה"כ בלי טעם זה דוחק וטוב שנסבול להוציא מקרא מפשוטא מאשר נאמר גזה"כ בבהמה לטהר בית הסתרים מה שלא מצינו אדרבה החמיר הכ' על הסתרים גבי משמשת משום טומאת קרי הקלה מכש"כ שלא נקל בנבלה החמורה א"כ סתמא דחולין אזלא לר' ישמעאל דס"ל גזה"כ לטהר עובר שמת במעי אמו והיינו לכשהוציאה ידו לבית החיצון שהוא בית הסתרים לרבא נמצינו למידין שכבר הקיל על בית הסתרים אפי' בטומאת מת החמורה אף אתה אל תתמה להקל בנבילה הקלה מטומאת מת ונימא אין מקרא יוצא מידי פשוטא ובין בהמה ובין עוף לעולם אין טומאה בלועה מטמא אלא במקום תחילת הבלועה שהוא בית הסתרים שמה מטמא ובהמה טהור מגהז"כ:

אין שיעור לנוגע וכו' ועיי' מ"ש תוס' ולפענ"ד א"א לומר דאתי לטומאה בלועה לחוד דמי לא עסקינן וכו' דלזה הו' סגי אי כ' וטהר בערב וכיבוס בגדים דכ' רחמנא ל"ל אע"כ ליתן שיעור ומיושב נמי מ"ש תוס' ומיהו תימא כיבוס בגדים וכו' וק"ל:

דף מ"ג ע"א בראוי להזריע מ"ש מהרש"א גבי ש"ז של גוי שנעקרה וירד וטבל עיי' בשני תירוצי תוס' דלחד שינוי אינו ראוי להזריע ביוצא בלא הרגשה אלא כיון שבתחילה נעקר והי' אז ראוי להזריע מטמא אעפ"י שעתה אינה ראוי' וא"כ אם זהו גוי לא נטמא ובעי' דגוי מיירי ביוצא בלא הרגשה דוקא א"כ לאידך שינוי דגם באינו יורה כחוץ ראוי להזריע אלא שאין ראוי' להתעבר א"כ י"ל אפי' בכה"ג בנכרי קמבעי' לי' וצ"ע בחגיגה ט"ו ע"א:

שם ע"ב נפקא לי' מד"ר סימאי הכי אית לי' סתמא דתלמוד דמגילה פ"ק ולקמן נמי ר"פ דם הנדה מפיק דמטמא לח ולא יבש מרר ולא מהחתים ורמב"ם נמי פסק מ"ה אבות הטומאה דבעינן בחתימת פי האמה וכפי' התוס' לעיל כ"ב ע"א ד"ה אלא וכו' ע"ש מכל

הלין נ"ל דלמאי דקיילי"ן דדרשינן אתים קיילי"ן כר' סימאי דמנה ב' וקראו טמא ג' וקראו טמא וממנא דג' הוא זאת הי' טומאתו בזובו חד ב' רר בשרו את ג' זובו ורר לטמא:
לח ולא יבש והחתים לחתימת פי' האמה והא דכ' החתים בשרו מזובו לא אתי לממנא אלא מקצת זובו נמי בעי החתים דבין ראי' א' בין ב' וג' לעולם בעי החתים אבל לס"ד דאתי' קרא אלא לא בעי' למימר דמזובו אתי לומר אפי' מקצת זב נמי אינו מטמא יבש דמה"ת יטמא יבש עמ"ש תוס' לעיל ר"פ המפלת ד"ה אם נמוחו וכו':
לרואה במשהו כן פסק רמב"ם פ"ה מה' אבות הטומאה דרואה במשהו ואינו מטמא עד שיצא לחוץ במקום שחותם פי' האמה ולפיכך הרואה קרי בקיסם טמא פי' לפיכך הואיל ודרשינן מיני עד שתצא לחוץ א"כ לא דרשינן מיני' ממנו ולא בקיסם לכן הרואה בקיסם טמא ולעיל כ"ב ע"א דאמר ר' הונא תיפוק לי' דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי' האמה פי' ר"ה ס"ל נוגע הו' והקפיד הכ' שתצא לחוץ ותגע בחתימת פי' האמה ובקיסם אינו נוגע כי לפי האי שיטה פי' קיסם הוא שפופרת דק מן הדקים אמנם למאי דקיילי"ן רואה היה לא הקפיד קרא אלא שתצא לחוץ עד אותו מקום שחותם פי האמה אפי' שלא נגע א"כ טמא אפי' בקיסם ודברי רמב"ם שם נכונים ולחנם היניחו בכ"מ בקושי' ע"ש:
דין מכה עמ"ש בס' באר יעקב בכללי סוגי' כלל שלמים ועמ"ש בחי' לפ' שבועת העדות ל"א ע"ב:
דף מ"ד ע"א מנה"מ דת"ר אשה פי' רש"י גבי נדה משתעי קרא ותמה בס' טהרה הא לעיל ל"ב ע"ב מסקי' דקרא גבי נדה אתי' למעוטי איש מאודם ומזבה ידעינן נדה דאין זבה בלא נדה ע"ש ולפענ"ד דודאי אין הקושי' כפשיטא דא"א לזבה שלא תהי' מטמא נדה תחילה ואם יהי' גז"ה שזה הדם לא יהי' טמא משום נדה משו"ה א"א שהדם שלאחריה יהי' זבה זה לא נ"ל ולא מ' כן מתוס' ל"ד ע"ב ד"ה ורב אדא וכו' מהקושי' נראה להדי' דאפשר לטעות ולומר שתהי' זבה אעפ"י שדם שלפני זה לא הי' מטמא אעפ"י שבתי' לא מסקי כן מ"מ מוכח שאפשר לטעות בזה וא"כ אצטרך קרא עכ"פ דלא נטעה כן ומכש"כ לפי ר"ח בתוס' שם האמת כן הוא דמנינן נדה וזבה אפי' בדם שאינו מטמא וכמו שפירשתי דבריו לעיל וא"כ אין ק' להש"ס ל"ל קרא פשיטא הא אין זבה בלא נדה אינה אלא כך הא א"א עכ"פ אלא שתראה דם בת יום א' ותמנה ממנו ימי נדה וזבה ול"ל קרא שתהי' טמא דמה"ת לא תטמא בשלמא בזבה א"נ לא הו' כתי' אשה ולא קטנה נמי ה"א דם של גדולה הראוי' להוליד וכה"ג הוא מטמא כמו בזרע שראוי' להזריע דוקא אבל דם קטנה הו"ל כמו דם מנחירי' קמל"ן ואשה אבל השתא דכבר גלי לן קרא גבי זבה בת יו"ד ימים לזבה וא"א בלא שתראה תחילה דם הראוי' לנדה מה"ת נטעה שלא תטמא הלא כבר גלי לן

בזבה שגם קטנה מטמא וה"ה לנדה ואין לומר דה"א אשה למעוטי קטנה לכן אצטרך ויו ואשה לא לכתוב לא ה' ולא וי"ו וע"ז משני דאצטרך אשה למעוטי איש מאדם והשתא ה"א אשה ולא קטנה אצטרך וי"ו לרבות קטנה ואייתר אשה ולא איש ומצא למסקנא אקרא דנדה קאי וכפי' רש"י ולא אזבה וק"ל:

ופוטר מן הייבם פי' רש"י אם נולד לאחר מיתת אביו הנה גם במס' שבת קל"ו סוף ע"א פי' רש"י ג"כ שנולד אחר מיתת אביו שם בחידושינו בארנו דרצה בזה דאילו הי' נולד קודם מיתת אביו נמצא דבשעת מיתת האב הי' לו בן ורובן בני קיימא יולדת והי' לאשה חזקת היתר לשוק תו לא הו' ס"ד דרב שרבי' שם לחמיר עליה אפי' כשהי' אשת כהן אע"כ שהאב מת והניחה רק מעוברת ונתחזקה בחזקת איסור לשוק ואח"כ מת הבן בתוך שלושים יום בכי הא החמיר ר' שרביא א"כ י"ל ס"ל לרשי' ז"ל דהמקדש תוך תשעים ימי הבחנה כופין לגרש אפי' בשוגג עיי' ת"ה סי' ר"נ ועיי' ש"ע א"ע סי' י"ג ס"י ובחלקת מחוקק שם סק"ח וא"כ אס"ד שהילד נולד קודם מיתת אביו ומת תוך שלושים ונתקדשה אחר מיתת הבן פשיטא שלכ"ע תחלוץ אפי' ניסת לכהן כיון שכבר מת הבן הי' לה לאסוקי דעתה שלא תתקדשה ואי קודם שמת הבן וסמכה ארובא בן קיימא מ"מ ע"כ נתקדשה בתוך תשעים יום וצריכא גט אפי' מכהן ובמאי נתחבטה שם אע"כ נולד אחר אביו אחרי ככלות ימי הבתנה ונתקדשה קודם מיתתו של בן בהיתר ואח"כ מת כך נדחקתי ליישב דברי רש"י שם אבל כאן לא ידעתי לפרש אם לא נאמר דמשום דיוקא דמעוברת כ"כ דבן יום א' הוא דפוטר הא עובר אינו פוטר ועובר ע"כ נולד אחר מיתתו של אב וקאמר דהניחה מעוברת אינו פוטר עד שתלד ויחי' והיינו אחר מיתת אביו ודוחק:

בכהן שיש לו ב' נשים הק' תוס' לרש"י דפי' דמשום דאין זכיי' לעובר באשה א' גרושה סגי ולפענ"ד מכאן ראיה לפסק הרמב"ם פ"א מהלכי תרומות לפי הבנת כ"מ שם דלרבנן דר' יוסי דעובר אין לו זכיי' היינו כשיש לו אחין אבל כתאין לו אחין יש זכיי' לעובר ע"ש דהי' ס"ל לרמב"ם מלשון לאפוקי מר' יוסי דאמר עובר נמי פוסל משמע דלא כפי תוס' דמרמז על ר' יוסי דחייש למעוטי אלא קאי אר' יוסי:

דמתניתן שם דעובר יש לו זכיי' וקאמר לאפוקי מיני' דעובר אין לו זכיי' ודוקא ביש לו אחים ומשו"ה הוצרך שיש לו בנים מאשה כשירה ועובר מגרושה אלא שק' מהא דאמר שמואל ביבמות אם אין לו אחים שאכלו בשביל כל המשפחה כולה מ' להדיא אפי' אין לו אחים נמי אין זכייה לעובר גם מנל"ן לחלק בירושה דאוריי' בין אחים לשארי יורשי' י"ל דהא ר"ל ס"ל ר"פ החולץ חליצת מעוברת פסולה מדכתי' ובן אין לו עיי' עליו ופסקינן שם כר"ל בתלת ע"ש וא"כ ה"נ גבי פ' נחלת כתיב ובין אין לו והעברתם

נחלתו לבתו אמרי' עיי' עליו למעוטי אם יש עובר במעי אמו לא יתן נחלתו לבתו כל זמן שהעובר במעיי' עד שיתברר וכיון דבעלמא קיילן אין זכיי' לעובר א"כ אין לך בו אלא חידושא דוקא גבי העברת נחלה לאחרינא הוא דאמרינן שהעובר קודם אבל גבי אחין לא נימא כן זאת הי' סברת הרמב"ם עפ"י דרכו של כ"מ שם וא"כ תינח לר"ל דהלכתא כוותי' דדריש אין לו למעוטי עובר משא"כ לר' יוחנן דפ' החולץ דלא דריש כן א"כ ה"ה וכש"כ בפ' נחלות דלא דרשינן כן ולדידי' יאכלו בשביל כל המשפחה כולה ואתי שמואל כר' יוחנן ולק"מ הרמב"ם אמנם מה שנלענ"ד בדברי הרמב"ם שם שפסק לא יאכלו עבדים בתרומה בשביל העובר ואם הוא חלל אינו פוסל ויאכלו בשביל האחים דנ"ל דמדכ' ברישא עבדיה ובסיפא עבדים סתם אלא ע"כ הכי קאמר עבדים של מלוג אינם אוכלים בשביל העובר פי' דסד"א דהעובר יאכלום קמל"ן שאינם אוכלים ע"י העובר כי אין לו כח להאכלים כיון שאין לשאר האחים חלק בהם אמנם שארי עבדים כשאינם של מלוג אלא של אביו האוכלים בשביל שארי האחים אותם אינם נפסלים ע"י העובר כי אינו פוסל והלענ"ד עוד בפי' הסוגיא לדעת הרמב"ם דקרא כתיב יליד ביתו יליד מאכיל שאינו יליד אינו מאכיל י"ל שהוא מטעם שאין זכיי' לעובר ולכן דוקא בעבדי מלוג שלו אינו מאכלים אבל עבדי אביו יאכלו בשביל האחים אמנם ר' יוסי ס"ל טעמא דקרא משום עובר במעי זרה זר הוא ולעולם יש לו זכיי' ונמצא פוסל נמי עבדי אבי' אפי' כשיש לו אחים מאביו וחכמים לא הבינו טעמא של ר' יוסי ואולי ס"ל מדגלי רחמנא בנעורי' למעט עובר שלא תחזור לתרומה דבי נשא ועובר במעי כהנת לאו כהן הוא א"כ ממילא אין לנו לומר דעוברת במעי זרה זר הוא וטעמא דאינו יליד אינו מאכיל משום שאין לו זכיי' ור' יוסי דס"ל אפ"ה פוסל ע"כ ס"ל שאינו יליד גזה"כ בלי טעם דפוסל ומשו"ה הק' לו אפי' אשת כהן ובת כהן נמי ומ"מ אסיקנא דטעמא דר' יוסי משום עובר במעי זרה זר הוא אבל לרבנן לעולם מילוד מאכיל נפקא ומשו"ה מייתי רמב"ם הך דרשא הקצרתי כמובן וק"ל:

לאפוקי מדר' יוסי הריף ורמב"ם פסקו כרבנן דאין זכיי' לעובר אפי' בירושה דממילא ועיי' בראש פ' אלמנה לכה"ג מ"ש והאריך בזה והנה מ"ש הראב"ד דהריף פסק כר' יוחנן בב"ב דעתו של אדם קרובה אצל בנו וכש"כ ירושה ממילא י"ל ולהוכיח דדעתו של אדם קרובה אצל בנו עדיף מירושה דממילא דהרי כ' הש"ך סי' ר"י דמתניתן בב"ב ע"כ בלא"ה לכו"ע מיירי בשכ"מ מדתנן האומר אם תלד אשתי זכר יטל מנה ש"מ בשכ"מ קיימא דדברי' ככתובי' וכמסורי' דמי דאלו בברי הו"ל למתני הכותב ולא האומר ע"ש וכיון שכן א"כ ק' על ר' יוחנן מ"ט הוצרך לומר דוקא בבנו מיירי מתניתן ומשום דעתו קרובה אפי'

אדם דעלמא נמי דהרי אמרינן בב"ב קמ"ח ע"א שכ"מ שאמר הלואתי לפלוני מהני אע"ג דליתא בברי מ"מ כיון דאשכחן עכ"פ במעמד שלשתן מהני בברי מועיל בשכ"מ אפי' בלא מעמד שלשתן ע"ש בתוס' ד"ה שכ"מ וכו' וא"כ ה"נ הא לכו"ע מהני עכ"פ בבריא כשאמר הכי מעכשיו ע"י להקנות לעוברי' וכמ"ש הש"ך ריש דברי' וא"כ כיון דמצינו קנין לעובר ע"י בריא באומר הכי ע"מ להקנות א"כ דין הוא שיקנה ע"י שכ"מ אפי' בלא קנה ע"מ להקנות ואפי' אינו בנו וצ"ל דלית לי' לר' יוחנן הך כל דאיתא בבריא אלא ס"ל כר' פפא שם דשכ"מ מטעם ירושה הוא ע"ש וס"ל לר' יוחנן אין עובר זוכה אפי' ירושה דממילא משו"ה אצטרך לומר דעתו של אדם קרובה אצל בנו כהריף:

והנה מ"ש הרא"ש שם בשם הרמב"ן דחיילא דריף מדרבא בב"ב קמ"ב דדחה הך ברייתא דגר שמת דרפוי מרפא בידי' מעיקרא ולא ס"ל כאביי דירושה ממילא שאני יש לדין ולומר הנה לר' יוחנן ר"פ החולץ הנ"ל דס"ל חליצת מעוברת שהפילה לבסוף כשירה דאלו אתא אלי' ואמר דמפלת ע"ש וכו' א"כ אין שום סברה לומר דמהני זכיי' או ירושה ממילא לעובר שסופו להיות נפל ודוקא עובר שסופו לצאת לאויר העולם אבל נפל אין שום סברה שיזכה ולדידי' ע"כ צ"ל בריי' דגר שמת וכו' אי ס"ל כאביי דלאו משום רפוי' אתינן עלה ע"כ צ"ל דמיירי בעובר שכלו לו חדשי' רק הוציא ראשו מת וכרמב"ן בב"ב שם שפי' כן וס"ל זהו מקרי כלו לו חדשי' אעפ"י שמת במעי אמו ולר"ל ר"פ החולץ הנ"ל דאמרי' השתא הא דמפלת:

נראה דעובר שסופו להיות נפל יש לו זכיי' למ"ד המזכה לעובר קנה משום דכל זמן שלא אפלת הרי הוא בחזקת קיים מ"ת למ"ד לא קנה לא נימא דירושה דממילא זכה דמשמים זכה לי' ז"א דקמי שמיא גליא שסופו להיות נפל ומודה ר"ל דלא זכה והשתא ניחא דס"ל להראב"ד בין לאביי בין לרבא ירושה דממילא זוכה העובר שסופו לצאת לאויר העולם והתם גבי גר שמת שאני דהפילה ורבא ס"ל כר"ל דפסק כוותי' בתלת שם ר"פ החולץ ומשו"ה הוצרך לשנוי משום רפוי מרפא בידים אבל משום ירושה דממילא לא דאי לאו משום זכיי' וקנה משום ירושה דממילא פשיטא דלא יקנה ושפיר מייתי ר"ש ראיי' אי לאו משום דרפוי מרפא בידי' ואביי ס"ל כר' יוחנן דר"פ החולץ וא"כ אין שום הו"א דמפלת ממש קאמרי ברייתא אלא בכלו לו חדשי' והוציא ראשו מת דהו"ל כמונח בקופסא ובזה שפיר יש לדחות שאני ירושה דממילא נמצא דלפי"ז י"ל דלכו"ע ירושה ממילא שאני וכהראב"ד הנ"ל:

אי בעי מאבות לרתו עיי' בסדרי טהרה דנ"מ בנו של מת יש עלי' כתובת אשה שאינו נוטלת כראוי' א"נ בכור שלו ע"ש וכה"ג איכא נ"מ בכתובת בנין דיכרין עיי' כתובת

צ"א ע"א וכתובת בנין נוקבין עיי' ר"פ מי שמת ועוד נ"מ טובי והש"ס חדא מינייי נקט עמ"ש בסמוך:

נוחל ומנחיל נוחל בנכסי האב להנחיל לאחים מן האב יל"ד כל האריכות הזה למה ובמתניתן נמי הו' סגי אי הו' תני מנחיל הא עובר אינו מנחיל וגם בשנוי דרבא למעט בחלק בכורה ק' איפכא דלא הו"ל למתני אלא נוחל הא עובר אינו נוחל ול"ל למתני מנחיל והנלענ"ד בזה דהש"ס ידע שפיר דמנחיל קאי אנכסי האם ונוחל נמי הו' ידע דאתא למ"ש לעיל בסמוך או דאתא לגר שמת והניח אשתו מעוברת וכה"ג ומ"מ ק' ארב ששת והוא חדש לנו תי' חדש דהכל קאי אנכסי האם ואשמעינן אעפ"י שהוא נפל ולא כלו לו חדשי' ותחילת נוחל שלו הוא רק ע"מ להנחיל דידעינן בי' שלא כלו לו חדשי' מ"מ זוכה בנכסי' ע"מ להנחילם משא"כ עובר משום דאיהו מיית ברישא וזהו ראיי' ברורה לפסק הרמב"ם שפסק דאפי' לא כלו לו חדשי' נמי נוחל ע"מ להנחיל והראב"ד הישיג עליו ע"ש בה"ה והא"ש דמוכת דוקא גבי אבל אמרינן דבעי כלו לו חדשי' ולא בנחלה:

ובזה מיושב מה שמקשינן מ"ט הק' הש"ס דוקא א"ר ששת ולא אכמה אמוראי' דמודי' בירושה דממילא והא"ש דאפשר גם הש"ס ידע דיש לתרץ נוחל ע"מ להנחיל קאי אכפל אבל עובר שסופו להיות נפל לא זכה אפי' בירושה דממילא ודוקא עובר שסופו להיות בן קיימא זוכה בירושה דממילא אבל ר"ש דאמר מנא אמינא לה ומייתי מגר שמת והתם נמי נפל הו' ש"מ דלא שאני לי' בין עובר שסופו להיות נפל בין סופו להתקיים לכן מק' שפיר ממתניתן ותי' משום דאיהו מיית ברישא ולפי הנ"ל י"ל רבא דמשני למעט בחלק בכורה לא אתא אלא לתרץ נוחל אבל מנחיל קאי שפיר אנכסי האם אלא שלא רצה לאוקמי בשאינו בן קיימא משו"ה משני נוחל למעט חלק בכורה ומנחיל לענין נכסי האם ומשום דאיהו מיית ברישא ובזה מיושב הא דפריך הש"ס בפשיטות לשמואל מהא דר"ש בעירוכי' ולא משני דס"ל כרבא והא"ש דמ"מ בהא כו"ע מודא דמנחיל קאי אנכסי אם וא"כ לשמואל דס"ל ג"כ עובר יורש ע"כ צ"ל הטעם משום דאיהו מיית ברישא מיהו י"ל לפמ"ש דלמא שמואל ס"ל דהיכא דנעשה נפל שאני אך למ"ש לעיל בדברי הרי"ף י"ל וק"ל: מ"ט דהוא מיית ברישא בערוכי' פי' רש"י דלפעמים הי' מיית ברישא וצ"ל דס"ל לרש"י דלשון מת לא שייך על נהרגה ולכן לא הו"מ לפרש אשה שישבה על משבר ומתה שנהרגה דלא שייך מתה אלא במיתה מחמת עצמה ולא ס"ל מ"ש תוס' דבנעקר הולד יכול לחיות לכן הוכרח לפרש דלפעמים יכול הוא לחיות ולדבריו צ"ל ג"כ גבי הך דמתה אמי' והדר ילדתי' משום דלפעמים יכול כן בבכורות נ"ז ע"א במתניתן ע"ש:

א"כ י"ל ס"ל לרש"י נמי כהתוס' דבנעקר הולד יכול הוא לחיות ואדרבא רובן לחיים דרוב נשים בני קיימא ילדן ואינם מתים במיתת אמן אם כבר נעקרו והא דלא מוקי דברי ר"נ אמר שמואל בכה"ג משום דא"כ מה קמל"ן סד"א התם אית לי' חזקת חיותא וכו, אדרבא הכא עדיף דהכא רובא עדיף מחזקה והתם רובא למיתה דרוב גוססי' למיתה משא"כ הכא רובן לחיים ואדרבא קמל"ן שמחללי' השבת אע"כ מיירי בלא נעקר הולד ובמתה מחמת עצמה נמי דבכה"ג רוב הולדות למיתה וגם לית לי' חזקת חיות וקמל"ן טובא וק"ל:

והנה שם אמרינן דיושבת על המשבר ממתינן לה עד שתלד ואעפ"י שיש בה משום עינוי הדין וצ"ל דזה עדיף ומשמע קצת משום כיון שנעקר הו"ל כיולד וק' ממס' אהלות ומייתי לי' פ' בן סורר ומירה ע"ב דבמעי אמו חותכין אותו איברי' ומשמע אפי' נעקר דדוקא הוציא ראשו לא יגע בו אבל במעי אמו לא חשיב כחי אפי' עקר ואין לומר דבמעי אמו היינו: טעמא משום דהו"ל כשבע בן בכרי כפי' רשי' שם שאם לא ימותו העובר ימותו שניהם ולעולם הו' לי כיולד דהא אי רוצים להרוג האם בידים לא ימות העובר וא"כ מאי חזית להמית העובר בידים להציל האם איפוך אנא ומן הדין לא לנגוע בהן וימותו שניהם אע"כ מ' דבמעי אמו לא חשיב חי' וא"כ מ"ט ממתינן לה עד שתלד ולא ניחוש לעינוי הדין שלה ואין לומר דבמעי אמו לא שייך מאי חזית כיון דלהולד אין לו חזקת חיות ולאם יש לה חזקת חיות א"כ דמה דידה סומק טפי ז"א דהא ר"נ אמר שמואל דחי זה וצ"ל באמת אין לעובר חיות אפי' נעקר ומ"מ תתתינן לה כיון דעכ"פ מצוה להחיותו ותחללי' שבת משום הך פיקוח נפש כמ"ש תוס' א"כ ה"נ צריכה הי' שתמחול על עינוי הדין שלה ומזה נראה קצת ראיי' לפי רש"י ז"ל דמיירי קודם גמר דין דאי אחר גמר דין מנ"ל הא דכיון דהוכתנו דאין חיוב מיתה בההורג העובר ורק מצוה להחיותו א"כ מנל"ן לענות דינה בשביל זה אע"כ דמיירי קודם גמ"ד:

וס"ל לרש"י דודאי קודם גמ"ד נמי איכא קצת עינוי הדין ומשום הכי ברישא במעוברת שלא ישבה עדיין על המשבר דאפי' מצוה ליכא להחיות העובר אין ממתינן לענות דינה במקצת והא דאמרינן בסנהדרין דאין דנין בע"ש וגומרי' בא' בשבת משום דמנשו לטעמא ולא אמרינן בקיצור משום עינוי הדין כקו' תוס' בערוכי' לזה י"ל דלא הומ"ל הכי משום דעכ"פ נשאר חבוש בבית האסורים וכ"כ עינוי יש לו בחבישותו בבית האסורי' ג"כ משו"ה אמרי' דמנשי לטעמא אבל מ"מ מיום שנחבש עד שנגמר דינו יש לו עינוי הדין אלא אחר שנגמר דינו ואינו מצפה עוד שחי' יש לו עינוי יותר גדול אבל מקתו הכי יש לו ג"כ עינוי קצת ומשו"ה אין ממתינן לה עד שתלד אבל בישבה על המשבר תתתינן

לה וצריכה שתמחיל על אותו קצת עינוי כדי לקיים הולד דילפי' ק"ו דהרי קיום הולד כזה דוחה שבת להביא לו סכין לקרוע בטנה וכו' ושבת דוחה עינוי הדין כזה שהרי נשאר חבוש עד אחר השבת א"כ מכש"כ שולד כזמ ידחה לעינוי הדין שלה וק"ל: ויש להביא ראיי' דלפני גמ"ד נמי שייך עינוי דהרי תי' משנה למלך פ"א דסוטה על ק' תוס' לשיטת דשי' דמעוברת משקי' אותה אמאי לא נתתינן לה הא לא גלי קרא גם שניהם אלא גבי מיתת ב"ד ועוד הק' משנה למלך הא סוטה כקודם גמ"ד דמי ותי' דכל עצמו לא צריכין לומתו גם שניהם אלא משום דדמי ולדות שייכי' לבעל והכא בסוטה הרי בעל בעצמו משקה אותה ע"ש וק' הא ע"כ איכא קצת איסור בהרוגת עובר אפי' לא נעקר כלל דאלת"ה ק' קו' תוס' סנהדרין י"ט ע"א דיה ליכא מידעתוכו' ונעלם מהרא"ם פ' משפטים ועיי' חו"י וא"כ כי מקשה הש"ס בערוכי' פשיטא שאין ממתינן לה אע"ג דאסורא מיהת הו' ע"כ היינו משום דעכ"פ עינוי הדין שלה דוחה לאיסור כל דהוא דעוברי' ועל זה משני דס' "א לא נפסד דתי ולדית קמל"ן ומתו גם שניהם וא"כ סוטה דהו' כקודם גמ"ד אס"ד דליכא שום עינוי הדין מ"מ הדרא קו' לדוכתא למה נשקה אותה ולא ניחוש לאיסורא דהרוגת עוברין אע"ג שהבעל מוחל על דמי' עכ"פ איסורא מאן מחיל אע"כ איכא נמי התם עינוי הדין עכ"פ אע"ג דסוטה מחשב כקודם גמר דין כמ"ש משנה למלך הנ"ל:

שום ע"ב וילדו לו בעי' משמע מהתוס' דלמ"ד המזכה לעובר לא קנה אייתר וילדו לו ואינו מוכרח ועיי' וק"ל:

ועיי' מ"ס קידושין ע"ח ע"ב וב"ב קכ"ב ע"ב דפריך לרבנן דר' יודא יכיר למה לי המ"ל להך דהכא אלא דבעי למימר נמי למ"ד המזכה לעובר לא קנה ולדידי' אייתר וילדו לו ודרשינן מיני' בכור הנולד אחר מיתת אביו אינו נוטל פי' שניים עיי' ב"ב קמ"ב ע"א בתוס' ואייתר יכיר ופריך שפיר וכבר כתבתי בחי' ב"ב ישוב אחר הק' ע"ז תלמידי הבחו' כ"ה מאיר מא"ש למ"ד המזכה לעובר לא קנה בלא"ה לא פריך התם לר"מ יכיר ל"ל דילמא אצטרך לשיהי' ב' נשיו מעוברת ואמר על עובר שהוא יהי' בכור דאי בעי להקנות לא קנה וידע זה מזמן תשמישו עם נשיו וקמל"ן דנאמן אפי' לא נודע אח"כ איזה יצא קודם לחבירו ועמ"ש בסוגי' דיכיר על זה ומשום יכיר קנה וא"כ מאי פריך לר"מ דאמר אדה מקנה יכיר ל"ל הא אצטרך לכנ"ל וי"ל דמ"מ יכיר ל"ל דמגו דאי בעי מקנה לעובר בקנו ע"מ להקנות דקנה לכו"ע כמ"ש לעיל בשם הש"ך רפי' ר"י ושפיר פריך יכיר ל"ל א"כ י"ל כיון דמשמעותו של יכיר מ' שמכירו א"א לרבות בן עובר שאין מכירו וע"כ לא מיירי בשהי' ב' נשי' מעוברת וק"ל:

הא לא שהה ספיקא הוה וי"ל דלמא רובא הו' ומיהו בבכור בעינן שלושים יום משום דאוקי מיעוט נפלי' בהדה חזקה שאינו בכור ועוד אין הולכון בממון אחר הרוב ובבהמות קדשים נמי אי לא שהה שמנה ימים סמכינן מיעוטא לחזקה שאינה קדשה וכ"כ תוס' בחולין גבי חליצה תי' אחר והומ"ל נמי דמוקי מיעוטא לחזקת איס' לשוק והכא באכל אדרבא מוקמי' לי' בחזקנה שאינו אבל ופריך שפיר אבל במס' שבת פריך ממהל:

היכא מהלינן לק"מ לפי הנ"ל ונ"ל דקו' הש"ס למ"ד דלא ס"ל סמוך מעוטא לחזקנה עיי' קדושי' פ' ע"א:

ובזה י"ל מה דק' אמאי דמשני התם מוהלי' אותו ממ"נ וק' אכתי איך מהליון אותו שמא אצטרך לחלל שבת אח"כ באספלוני' וכמון וכדומה ואפי' ג' ימים קודם שבת מחמיר התשבץ במילה שלא בזמנה וא"כ במאן דפליג נמי אהתשבץ מ"מ מודה הכא דלא נמהלי' בשבת מספק ואין לומר דהו"ל ס"ס שמא כלו לו חדשי' ואת"ל לא כלו לו שמא לא נצטרך לחלל שבת אח"כ ומשו"ה מלין ואם אח"כ יהי' שום סכנה משום דפ' פיקוח נפש ז"א דמשמע נמי דוקא בודאי נפש וס' פקוח נ' מחללון אבל הכא דהוא גופא ספיקא מנ"ל לחלל וכה"ג צריכין לחלק במה שפסקו הפוסקי' בהא דמס' שבת קכ"ט ע"א במאמיתי פתיחת הקבר שפסקו להחמיר בספק נפשות משום דאיכא ספיקא אי איכא סכנה כלל או לא וה"נ קצת דכוותא מ"מ ק' כנ"ל וצ"ל דהרי קו' הש"ס אינו אלא לחד מ"ד דס"ל לא אמרינן סמוך מעוטא לחזקה ואיהו אפשר ס"ל כמ"ד אין למצוה אלא מקומה ושעתה ומותר למול עתה ואין אנו צריכין לחוש לזה שיה' אחר המילה ועיי' פלוגתא זו ברשב"א ר"פ ראד"מ ובזה י"ל הרי"ף והרמב"ם דפסקו הא דרשב"ג ופסקו נמי ס' בן ז' ספק כן ח' אין מחללין עליו שבת וק' לדדהו ממהול היכא מקלינן וע"כ מהלינן ממ"נ וא"כ ספק בן ז' ספק בן ח' נמי וכקו' הש"ס שם ולפי הנ"ל א"ש דלמאי דקייל"ן דספק בן ז' משום שמא יצטרך לחלל אח"כ וכנ"ל וא"כ ק' ממהל היכא מהלינן סתם תינוק י"ל דקייל"ן רובא אינם נפלים ודוקא בבכור וקדשים וחליצה מחמיר רשב"ג משום סמוך מיעוטא לחזקה אבל לא במילה ולכן מהלינן סתם תינוקות דרובן לחיים משא"כ ס' בן ז' לא מהלינן דהכי לא שייך רובא כיון שהס' לפנינו ואינו מסתם תינוקות הקצרתי ועמ"ש בש"ע ש"ך יו"ד סי' רס"ב בישוב דברי רי"ף ורמב"ם הנ"ל:

וחייבי' עלי' משום א"א עמ"ש תוס' יבמות נ"ז ע"ב ד"ה וחייבי' עליה וכו' וריבא פי' וכו' ע"ש היטב ולולי דבריהם הי' נ"ל דמא"א לא שמעינן שארי עריות דה"א דאבעולתו של בעל קאי אם בעלה בקטנותו נעשי' אשתו להתחייב עלא משום א"א לכשיבוא עלי' א' בגדולתה דבעל עשה אותה בעולה בקל לכן שמעי' מסיפא דבא עלי א' מכל עריות

בקטנותה דמומתי' על ידה ואי אשמעי' סיפא דכל העריות מומתי' על ידה ה"א עריות כגן אבי' ואחי' אבל עריות שע"י חתנות לא אע"ג דא"א נמי ערוה הי' ואנן כל עריות תנן ז"א בודאי א"א ערוה הי' אם הי' א"א אבל הכי לא נעשית בקטנותה אשתו של איש להתחייב עלי' ואינו בכלל עריות כלל והא דקאמר הש"ס פ"ד מיתות בפשיטות דבכלל כל עריות דמתניתן א"א בכלל היינו משום דתנן ברישא וחייבי' משום א"א אלא דהו' בעי למימר התם חייבי' קרבן ולא מיתה ועל זה מייתי שפיר הא קתני בסיפא דכל עריות מומתי' על ידה וח"א בכלל דהרי כבר תני רישא דעכ"פ חייבי' קרבן על א"א דקטנה א"כ הרי לפנינו דערוה הי' ממילא שהוא בכלל כל העריות מומתי' וא"ש אבל אי לא הי' קתני רישא ה"א דא"א דקטנה לאו בכלל כל העריות הוא וק"ל:

אמרי דבי ר' ינאי ערוה איכא בינייהו י"ל דבהא פליגא לר"מ אמרי' דתרי מקצת היום ככולו דיום הלידה איננו שום וגם יום אחרון ואמרי בשניהם מקצתו ככלו ורבנן סברי חד מקצת היום ככלו אמרינן תרי לא אמרינן ועיי' פלוגתי בפסחים נ"ה ע"א גבי הרכבה שאינו קולטת לשלושה ימים לפי שינוי דרבינא ע"ש:

ור' יוחנן אמר שלושים יום בשנה חשיב שנה א"ב נ"ל דבכל כה"ג צ"ל כמ"ש בירושלמי לאל גומר עלי דהרי עפ"י טבע צריך ג' שנים שלימות להחזרת בתולים ומפני הלכה למשה מסיני דשלושים יום בשנה לר"מ אין בתולותיו חוזרת ובודאי מודה ר"מ בב"ן דבעי' ג' שנים ושלימות מיום ליום ואפשר אפי' משעה לשעה ולפי"ז ה' מה דמקשה תוס' מגיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום א' צ"ל דעיקר קושית' אשבוי' סמכי' דישראלית הוא אבל גיורת שהיתה גויה צריכה ג' שנים שלימות גם לר"מ וק"ל:

דף מ"ה ע"א הא אחר בא עלי' וכו' הק' תוס' לימא נפקותא בנדה ותי' משום דלא מיתסרא לעולם והק' בסדרי טהרה לימא נפקותא בראתה ג' פעמים מחמת תשמיש דא אתצידי לא מתצדי לא הו' דם בתולים אלא דם נדה ואסורה לבעלה לעולם נ"ל דזהו רק מדרבנן לרוב הפוסקי' משום דקבעה וסת לתשמיש והש"ס ר"ל נפקותא מדאורייי':

עוד תי' בתוס' דליכא נפקותא בזה"ז וגם על זה הק' בסדרי טהרה הא נפקא מיני' אי יפרוש באבר חי או לא דאי דם בתולים הוא מותר לפרוש באבר תי וי"ל דלא שכיח כלל דקטנה פחותה מבת ג' שנים תרגיש בשעת תשמיש ותאמר לי נטמאתי באופן שידע הוא קודם פרישה ולא מיירי הכא אלא שמצא דם תשמיש על עד שלו אחר שפירש וכה"ג וק"ל:

אב"א אשר בשר חמורי' בשרם וזרמת סוסים זרמתם צ"ע מה שינוי הוא זה וי"ל דהנה עפ"י טבע דישראל טבעם מחומם טפי משום דדייגי במצות מבטן ומלידה והריון ואפ"ה

לא נתחמם הגוף כל צרכו לקבל הריון עד י"ב שנה מכש"כ בדדהו דמצוננים טפי ועיי' לעיל ל"ד ע"ב אלא דמה שנוגע בענין זה וכה"ג זורו רשעי' מרחם ומתחתמו טבעו שלא כדרך הטבע ומקבל הריון מהר וידוע כי מטבע הסוס להיות שטוף בזימה וטבע החמור להיות מצונן מאוד ומרוחק מתשמיש ע"כ אמרו חכמז"ל חמורה שתבעה וכו' וזהו שאמר הפסוק אעפ"י שבשר חמורים בשרם מצונן כחמור מפני דלא דייגי במצות מ"מ זרמת סוסים זרמתם מפני שהם שטופי זימה והו' שפיר תי' למה שהקשה: א"ל אם כן פסולה את לכהונה י"ל עפ"י מ"ש הרשב"א בתשו' על מי שהעיד על פרה יתירת הרגל שחיתה יותר מי"ב חודש אנו מכחישי' אותו לומר שקר אתה דובר כדי לקיים דברי חכמז"ל וכל כיוצא בזה וא"כ ה"נ אנו אומרי' א' משני' שקר או שלא טעמה טעם ביאה או שטעתתה והיתה יתירה מבת ג' ונאסרה לכהונה ואנו דנון עלי' להחמיר לאוסרה לכהונה ומ"מ יפה השיבו תלמידי' כשם שכל התורה הל"מ וכו' פי' בלי טעם שנדרש טעמא דקרא וה"נ דכותי' מאן לימא לן שטעמו משום שקודם ג' לא טעמה טעם ביאה משו"ה לא נפסלה לכהונה כדי שנאמר זאת שטעמה טעם ביאה היתה יתירה מבת ג' שנים מאן נימא לן טעמא הנ"ל דילמא אפי' טעמה טעם ביאה נמי אין ביאתה ביאה וע"ד צחות י"ל דרמזו לו תלמידים מ"ש במדרש שמרע"ה ביקש שיותן התורה ע"י ר"ע וא"ל הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה לפני וה"נ כשם שמה שכל התורה הל"מ על ידך כשם שזהו בלי טעם נודע לנו אלא שכך עלתה במחשבה לפני' במחשבה ית' ה"נ פחותה מבת ג' כשרה לכהונה וק"ל:

בת ט' שנים ויום א' הבעל קנאה לרש"י מדאוריי' ולתוס' מדרבנן בעלמא עיי' פלוגתתם בקידושין י"ט ע"א ובתוס' שם ד"ה ומדאוריי' וכו' ע"ש והא דאמרינן נמי אינו מאכיל בתרומה ופי' רש"י כגן יבם בן ט' כהן הבעי' וכו' והיינו משום דשומרת יבם אינו אוכלת בתרומה בהא נמי פליגא לרש"י מן התורה לא אכלה שומרת יבם ולתוס' מדרבנן בעלמא עיי' פלוגתתם בכתובות נ"ח ע"א תוס' ד"ה ואפי' וכו' וי"ל דלרש"י דס"ל דמה"ת קנאה בביאתו לא הו"מ למימר כהתוס' דשומרת יבם אוכלת מה"ת ורבנן גזרי א"כ אמאי אינה מאכילה בביאתו כיון שהוא ביאה מה"ת ומה"ת אפי' בלא ביאה נמי אכלה ע"י זיקה א"כ מה ראו חכמי' להחמיר כ"כ בזה אע"כ דשומרת יבם מה"ת לא אכלה וחכמי' עשו ביאת בן ט' כאילו עדיין היא זקוקה ומשו"ה אינה מאכילה בתרומה ולתוס' לשיטתו תלי' נמי זה בזה ואין להאריך: אינו מאכיל בכאן פי' רש"י דקאי איבם ובסנהדרין נ"ה ע"ב בסוגי' דתקלה נקלינן פי' רש"י דקאי אכהן בעלמא והתוס' הק' על פי' זה דמתניתן

לא מיירי מדין קנין לקטנינן אלא מה שהוא מדין ביאה ומסקי כפירושי' דהכא ועמ"ש בסמוך אי"ה ביישוב סתירת רש"י:

לכשיגדיל בגט סגי לי' וכו' פי' דהוה סד"א דקמל"ן שאין לו יד לגרש ומשו"ה פריך לאשמעינן נמי שאין לו כח לתלינן שאין לו שום קנין ומשני דמתניתן לא עסיק כלל בדינא קנין אלא מה שנוגע לדיני ביאה והכי קאמר ביאתו ביאה לקנות יבמתו אבל לא להפקיע זיקתו כדי לפוטרה בגט לחוד אלא כשיגדיל יבוא עלי' ויתן גט ומשו"ה לא תנן במתניתין אינו מקדש בביאה ואין חייבי' על אשתו משום א"א דמה שנוגע לשום קנין לא מיירי מזה מתני' מיהו בלאה"נ י"ל דסמך עצמו מדנקט במתניתן דלעיל מתקדשת בביאה וחייבי' עליה משום א"א ממילא נדע מדלא נקט נמי הכא ש"מ דאינו מקדש בביאה ואין חייבי' עלי' משום א"א וראשון נ"ל עיקר שהרי כ' הריב"א ביבמות נ"ז ע"ב ד"ה וחייבי' עלי' וכו' דבהמה אינו בכלל כל עריות והא דלא נקט נמי בהמה ברישא גבי תינוקת משום דאתי' מטפוי דחייבי' עליה משום א"א וכו' ע"ש ואם איתא הא אצטרך למתניתן משום דיוקא דסיפא דאין חייבי' על אשתו של בן ט' אע"כ לא אצטרך להאי דיוקא דמה שנוגע שאין נוגע לענין ביאה רק לענין קניין שאין אשתו קנוי לו לחייב אחר עלי' זה לא נחית לאשמעינן:

ובזה י"ל מ"ש רש"י בסנהדרין נ"ה ע"ב ואינו מאכיל בתרומה בכהן שבא עליה ולא פי' ביבם כמו שכ' בשמעתן י"צ דהי' ק' לרש"י על הפשטן ממנ"פ אי לא ידע הך שינוי דכיון דמזיד הוא איכא תקלה הו"ל להקשות ממתני' קמייתא דתנוקת כדהק' שם באמת ר' יוסף אע"כ צ"ל דרבא הי' מפרש למתניתן בא עלי' יבם בכהן דעלמא איירי שפיר נמי מדיני קיניין וכד הוה ס"ר בשמעתן נמי דפריך ולכשיגדיל בגט נמי סגי וכמ"ש לעיל ה"נ הו' ס"ל לרבא והי' ק' לו מ"ט לא תני נמי אין חייבי' על אשתו משום א"א כיון דעסיק ובא נמי בדיני קנין וע"כ צ"ל דסמוך אדיוקא דרישא גבי תנוקת דתנו חייבי' עלה משום א"א וכנ"ל וא"כ לא:

אייתר ברישא שום בבא לטפוי בהמה וצ"ל או דה"נ גבי תנוקת אין הבהמה נהרגת עלי' ולא הו"מ למפרך מרישא אלא שזה דוחק לחלק בין תנוקת לתינוק או שנאמר דבהמה בכלל כל עריות דרישא הוא וא"כ דפרט לי' בסיפא בהמה לרבות אתא אפי' בשוגג ושפיר פשיט מסיפא טפי מרישא ואפ"ה דחי לי' דבמזיד מיירי דבאמת לא מיירי מתניתן מדיני קניין כלל משו"ה לא תני אין חייבי' משום א"א ורישא דקתני לי' לטפוי בהמה אתי שאינו בכלל עריות ולעולם במזיד והא"ש דרש"י פי' התם ואינו מאכיל בתרומה אכהן

דעלמא היינו לפי הס"ד דרבא התם והכי פי' לפי המסקנא דלא מיירי תתניתן רק מדינא ביאה ומפרשי' לי' ביבם וכמ"ש תוס' בסנהדרין הנ"ל וק"ל:

שם ע"ב והיכא דחזיין לה דחריפא טפי וכו' סד"א היכא דלא קאמרי אינהו וכו' יש לעיי' מי דחקו להאי שינוי דחיקא דק' עלי' קו' תוס' ד"ה וקודם וכו' ואמאי לא משני דהוה סד"א קודם הזמן הזה נמי נדריה נבדקין אלא אם בדקה שלושים יום בשנה ולא ידעה שוב לא בדקינן לי' משא"כ בשנת י"ב בודקין כל י"ב וממשנה יתירה דייקינן דלאו הכי הוא ומזה ראי' לגרסת הרמב"ם שגרס בהיפך היכא דבדקינא וידעה וכו' פי' בודאי אי לא ידעה תחילת השנה פשיטא שצריכין לבדוק כל נדר ונדר אולי עתה ניתוסף לו דעת ובינה יתירה וזה אצ"ל אך קמל"ן היכא דבדקינא וידעה אפ"ה אם חזרה לנדור נדר אחר צריכין לחזור ולבדוק אולי השתא לא ידע וזהו חידוש גדול וא"ש נמי קו' הנ"ל דשפיר הק' בת י"א וכו' דהשתא בשנת י"ב בודקי' כל השנה מכש"כ בשנת י"א דלא סגי בבדיקת כל שהוא וע"כ צ"ל דשנת י"א כלל לא א"כ בת י"א למה לי:

ואולי י"ל דהש"ס אזיל למ"ד הקדיש ואכלו לוקה וזה א"א לתלות מפני שיש בו דעה ובינה להפלות דמה בכך וכי יש לו חכמה יתירה מנותן התורה ית"ש שאסר לנו חלב ודם ואפ"ה אם אכלו הקטן הזה איננו לוקה ומה טעם ילקה אם יאכל מה שאסר על נפשו מפני הך דעתו קלישתא דאית בי' אע"כ לא משום דיודע להפלות אתינן עלה אלא משום גזה"כ וסימנא בעלמא הוא וכשם שהבאת ב' שערות שמשנת י"ב ויום א' לנקבה וי"ג לזכר הם סימני' להתחייב בכל המצות ועונשין ואין בזה טעם אלא כך גזרה חכמתו ית"ש ה"נ דעה להפלות הבא בשנת י"א לנקבה וי"ב לזכר הוא הסימן להעולם על איסור נדר והשתא שפיר אמר דהוה סד"א אם עברו שלושי' יום משנת י"ב לנקבה ולא ידעה הו"ל כאילו כבר עבר כל השנה בלא ידיעה להפלות ותו אין תועלת למבדקה דא"נ ידעה אין זה הסימן שקבלנו הל"מ דבעי' שנת י"ב כלו בידיעה קמל"ן דסגי אפי' ביום אחרון ממנו והא"ש נמי דלא הומ"ל דהוה סד"א דבשנת י"א בודקי' נמי אלא אם עברו שלושים יום תו לא מבדקה ז"א דמה"ת לומר כן וכי נטעה לומר כן דשערות מהני קודם שנותיהם הראוי' וה"נ לא מהני ידיעה להפלות כוין שאינו אלא משום סימן בעלמא אמנם הרמב"ם ס"ל כר"י ור"ל לקמן דאמרי' לוקין ולא הוא נמצא דלא אתינן עלה אלא משום ידיעה ובינה יתירה ע"כ הוצרך לומר בהיפוך וק"ל:

ת"ר אלו דברי רבי רשב"א אומר במה דברים האמורי' בתינוקת וכו' לכאורה נראה דלא פליגא אלא לענין נדרים ומטעמא דמפרש ר"ח דלמר יש בינה יתירה לאשה ולמר בהיפך אבל לענין הבאת שערות ושארי סימני' לא יחלוקו במציאת דהדבר ידועה שהבת ממהרת

להביא אע"כ כנ"ל אמנם ומה אעשה דבהדיא אמרינן לקמן מ"ו ע"א בשמעתן לא דכו"ע תוך זמן כלפני זמן ואידי בתנוקת ורישא ר' וסיפא רשב"א וכו' מבואר להדיא דפליגא נמי בשתי שערות וסימנים ממש ועדיין אני אומר דסוגיא דלקמן קאי למ"ד דהקדיש ואכלו לוקה א"כ הכל גזה"כ בלא טעם ונאמר נמי דפליגא במציאת אך ר' חשדא ס"ל דאינו לוקה והכל מטעם שיודע ומבין להפלות לכן חל נדרו וא"כ י"ל טעמו משום בינה יתירה באשה וי"ל בנדרים הוא דפליגא אבל בשאר דוכתא מודו כו"ע דתנוקת ממהרת להביא ובזה הבנתי מ"ש רמב"ם בפי' המשנה טעם חדש מלבו משום ששנוט הנשים קצרות מאנשים ע"ש והא"ש דזהו הטעם לכל המצות ועונשין תלה רחמנא בשערות שממהרת האשה להביא ומ"ט תלה רחמנא בהכי ע"כ משום שמהראוי' שהי' תקדים בחיוב המצות משום שחיי' קצרות ואע"ג שכ' כן גם לענין נדרים היינו משום דממילא תלי' בזה דין מופלא סמוך לאיש אמנם מ"מ שפיר אמר ר"ח דמשום בינה יתירה הוא דהרי כ' מהרש"א דבת י"ב שנה שלא הביאה שערות מ"מ אינה צריכה בדיקה דמסתמא יודעת להפליא ואלו זכר בן י"ב שנה צריך בדיקה וע"כ משום בינה יתירה הוא ועדיין הדבר צ"ע:

בינה יתירה באשה יותר מבאיש אם הדבר כפשיטא היא תמוה קצת ומוכחא בחוש והנ"ל בזה ע"ד שאמרו אם אין בינה אין דעת ואם אין דעת אין בינה והמובן מפשיטא הוא כי הבינה הוא העיין החריף ההלך:

לעיין למרחק והוא טועה ברוב ע"ד אגב חורפא שבשתא א"כ צריך לזה מידה אחרת והוא הדעת ליישב הדברים בלבו ולעיין באחריתא הטובה הוא אם רעה והנה אין בינה לבעלי חיים מפני כן אינם יודעי' לעשות רע ולהשכיל על דבר אמנם בן אדם שיש לו בינה צריך להיות ממוזג בדעת ואם אין לו דעת אזי בינה שלו כסולות הומי' וסכלות תשיג וע"כ אמר חכמז"ל ת"ח שאין בו דעה דייקא אלא כולו בינה לא מבעי' שבהמה בחיי' טובה המנו דנהי דבינה אין לבהמה מ"מ יש לה חכמה בשלה כידוע מכמה חכמת לבעלי חיים וא"כ שהבהמה טובה היינו אלא אפי' נבלה שגם חכמה מכללת גם הוא טובה המינו והנה נדרים המה סייג לפרישות וכל העלול ומכור לתאותו צריך לנדרים לעשות סייג לפרישות ולהיות כי הנשים אין דעתן שלימה ולהדיא מרגלא בפומא דחכמז"ל נשים דעתן קלות ובינה שלהם יתירה מדעת שלהם ואינו ממוזג ע"כ צריכין סייג לפרישות יותר משום כן הקדם להם שנה לפלות נדר או נדבה כנ"ל לפרש וכן בתנוק להיותו מתרבה בקטנותו עם רעים רבים בבית הספר ואיננו מתבודד רחוק הוא מפרישות והוצרך לנדרי' לעשות סייג לפרישות וק"ל:

איבעי' להו תוך כלפני זמן או כלאחר זמן יראה שמספקא להו אי הלל"מ הוא שהסי' הבאי' בשנת יג מהני וא"כ יום א' בשנה נמי חשיב שנה ותוך זמן כלאחר זמן והא דתנן בכל מקום י"ג ויום א' משום דיש מקדים בתחילת שנת י"ב ויש מאחר וא"כ אי לא בדקינן מסתמא אחר שעבר שנת י"ג כולו כבר הביא אבל אה"נ אי בדקי' ואשכחינן לי' סימני' מתחילת השנה נמי מהני או דילמא דוקא קאמר שנת י"ג ויום א' ולא קודם:

אי דלא אתיא ב' שערות קטן הוא הא דקטעי רבא בדרו המנונא ולא אסיק אדעתא הך דיוקא נ"ל משום דהו' ס"ל לעולם בדלא אייתי ב' שערות וחיישי' שמא נשרו ור' המנונא ס"ל לא חיישי' שמא נשרו א"כ י"ל דר' המנונא גופא לא מתמה כ"כ בפשיטות אי דלא מייתי קטן הוא אלא משום דס"ל הוא עצמו לוקה ונהי' דביודע להפלות גזה"כ שיה' זה במקום שערות אפי' להלקותו דגלי רחמנא דלענין נדרים הוא יודע להפלות סי' מעליא כמו שערות בשארי מצות מ"מ כשאינו יודע וגם לא הביא ב' שערות מהכ"ת להלקותו וא"כ כל זה למ"ד הוא עצמו לוקה משא"כ למאי דקיילן כר"י ור"ל דשמעתן דאחרי' לוקינן על הקדשו ולא הוא אין כאן תימה אם נאמר דמיותרא מרבינן אפי' איש כל דהוא פי' שהגיע לכלל שנים אפי' אינו יודע להפלות וגם אין לו סימני' מ"מ דיבורו דיבר לגרום מלקות לאחרים מידי דהוה אבן ט' שביאתו גורמת מיתה לאחרים ומשו"ה קטעי רבא והא"ש מ"ש רמב"ם דאפי' בלא אייתי ב' שערות ואינו יודע להפלות נמי מכיון שאתא לכלל שנים נדרו נדר והיינו כנ"ל דפסיק או חוששי' שמא נשרו או דאחרי' לוקין וק"ל:

ועוד מתיב ר"ז וכו' הא דאלימא לי' ברייתא ממתניתן דקדייק מיני' ר' המנונא י"ל דס"ל לר"ז חוששי' שמא נשרו וליכא שום דיוקא ממתניתן דלעולם בלא אייתי ב' שערות ומשום שמא נשרו הוא אבל מקרא דייק שפיר דאצטרך קרא למעוטי ספיקא דפשיטא דספיקא לחומרא וא"כ זהו ר"ז לשיטתו דס"ל בכריתות דמביאין אשם תלוי בכזית ומחצה אפי' לא איקרע איסורא ולדידי' ספיקא דאורייתא מן התורה להחמיר שפיר דייק מקרא דאצטרך קרא למעוטי ספיקא משא"כ למאי דפסק רמב"ם דהיכא דלא איקבע איסורא הו' ספיקא לקולא מן התורה שפיר אצטרך קרא הכא להחמיר בספיקא לק"מ קו' ר"ז וק"ל:

מה צ"ל איש לרבות בן י"ג שנים ויום א' פי' דאין לומר דאתי להקל ולומר אעפ"י שהוא איש ממש מ"מ בעי יודע להפלות דא"כ לא לכתוב רק כי יפליא דמסתמא בגדול אירי כמו בכל התורה כולה אע"כ ה"ק או איש או כי יפליא ועמ"ש ונדחק בסט"ה בזה:

וטעמא דבן י"ג ויום א' צ"ע אטו בן י"ג ויום א' כתיב בפרשה איש כתיב הל"מ דתוך זמנו נמי איש הוא קאי אתוך זמנו נמי ומאי קושיין ואי משום לשון הברייתא דנקטי בן י"ג הברייתא לא נחית לכך ועל הרוב ידבר להבא בן י"ג וה"ה לתוך זמנו ומאי קושיא וצ"ע:
כל שישנו בהפלאה יש בבל יחל עיי' תוס' נזיר ס"א ע"ב ד"ה הניחא וכו' מבואר דלכו"ע אית להו הך היקשא דלמ"ד מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא מקיש בהיפך כל דליתניהו בבל יחל ליתני בהפלאה ולמועטי לקטן ישראל מהפלאה ומוקי לי' בנכרי סמוך לאיש דידי' דאורייתא משום דלא אתא ליד בל יחל לא שייך כל שאינו בל יחל אינו בהפלאה ע"ש וק' לר' יוחנן ור"ל דשמעתן וקיילן כוותי' דס"ל מופלא סמוך לאיש דאורייתא אפי' בישראל ואינו לוקה א"כ הך היקשא מאי עבדו להו וי"ל ס"ל בחגיגה יו"ד ע"א דיליף היתר לנדרים מלא יחל ומקשי כל שישנו בהפלאה ישנו בהיתר נדרים ולומר דיש היתר לנדרי קטנים דהו"א אין לך בו אלא חידושא וכמו ש"כ משנה למלך בנדרי גוים אם יש להם היתר דיש פלוגתא בירושלמי ע"ש סוף הלכ' מלכים ה"נ גבי קטנים ואינך אמורמי: לית להו דשמואל לכן מקשה הפלאה לבל יחל אול מלקות או לומר דמופלא דישראל לאו דאורייתא ובדרוש הארכתי עוד בזה:
מתיב רב הונא בר יודא לסייעה לרבא וכו' כן גרס הר"ן בחי' וכ' משום דאמר רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן מזה מ' דגם לענין הפלאה ללקות עליו אמר כן משו"ה פריך ארבא והוא תמוה קצת חדא מהיכ"ת לומר כן והוא בעצמו כ' דר"ה נמי ס"ל כהלכתא תוך זמן כלפני זמן רק בנדרי' אקשי רחמנא וא"כ דלמא רבא נמי ס"ל הכי ועוד מ"ש דפריך ארב ולא ארב ור' חנינא דאינהו מרא דשמעתן דתוך זמן כלפני זמן והנה שם בחי' הר"ן חסר בהעתקה בדפוס ולא זכינו לכל דברי' וע"ד פלפול אמרתי דודאי ארב ור' חנינא לא הו"מ להק' דאפשר דלפני זמן הוא לענין שארי מצות ולא לענין הפלאה וכנ"ל אך לרבא ע"כ אין לוקין מיהת דהא הו"ל התראת ספק עכ"פ דאין לומר כבר אייתי ב' שערות דמה בכך הא תוך זמן כלפני זמן ושומא בעלמא נינהו ואי משום דאזלינן בתר רובא כתי' תוס' לקמן הא רבא לא סמך אהאי חזקה אלא להחמיר למיאון ולא לחליצה וא"כ איך ילקה על הך חזקה וא"כ ק' על רבא דוקא אלא לפי"ז כדפריך מהך ברייתא הומ"ל דאתי' כמ"ד התראת ספק שמי' התראה ועוד כי משני בתר הכי אי' בל יחל הומ"ל אי' דאורייתא ובל יחל ממש אלא שאין לוקין משום התריות ספק ובחידוד הארכתי בזה:
יכול יהי' חייב על הקדישו קרבן ת"ל וזה הדבר הרמב"ם השמיט הך ומ' דס"ל דחייב על הקדישו קרבן נראה לי משום דלמאי דקיילן בעל מיפר וחכם מתיר ונפקא לן מזה

הדבר עיי' נדרים ע"ה ע"א ועמ"ש תוס' ב"ב ק"כ ע"ב ד"ה מבעי להו וק"ל וא"כ לא אייתר לן קרא לדרשא דהכא ומביא קרבן על הקדישו:

לאותן המוזהרי' עלי' הק' תוס' איך סד"א שתחייב על זה קרבן יל"ד ומ"ש לא הק' כן לעיל כדמשני אי' דרבנן בעלמא א"כ איך ס"ד לחייב קרבן ע"ז ועוד למסקנא מסיק דלמ"ד סמוך לאיש לאו דאורייתא ברייתא אסמכתא בעלמא קאמר וא"כ ס"ד לחייב קרבן וע"כ צ"ל דלמ"ד חולין בעזרה לאו דאוריי' שפיר משכחת לי' קרבן אדרבנן כמבואר להדיא בנזיר כ"ט לר"ל שם ע"ש וא"כ ה"נ נימא הכי וי"ל דעיקר קו' הוא דהו"ל מה שלא הפרש הקטן שב ואל תעשה דלח מייתי קרבן אלא בקום ועשה דמשו"ה לא מייתי קרבן אכרת דפסח ומילה כמבואר במכות י"ג ע"ב וזה מדוקדק בלשון תוס' בקושיתו שכ' היכא ס"ד לחייבו קרבן משום שמניחין לו לעבור על נדרו עכ"ל פי' דהול"ל שב ואל תעשה ולפי"ז לפמ"ש משנה למלך ס"ה מ"א דהכא מיירי בספי לי' בידים והכי קאמר ש"מ ב"ד מצוים להפרישו באיסור דאורייתא מיהת וא"כ בדרבנן ספי לי' בידים מתסר דלמ"ד אין ב"ד מצוים להפרישו באי' דאורייתא א"כ בדרבנן שרי למספי לי' בידים ע"ש א"כ ה"ל ה"נ קאי ולק"מ קו' תוס' וק"ל:

ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצוים להפרישו מכאן מק' אשיטת הרמב"ם ס' מ"א דאפי' באיסור דרבנן לא ספינן לקטן איסורא בידים וא"כ לא פריך הכא מידי דלמא לאותן המוזהרי' עליו ספי' לי' בידים וי"ל דהשתא להס"ד דקאי אאחרים שאכלו רק הברייי' מיירי אקטן עצמו וא"כ סיפא דפטורי מקרבן מעילה נמי קאי אקטן עצמו פטורי' והמוזהרי' ואי מיירי דאחרים ספו לי' א"כ הם מעלו שספו לי' והקטן פטור לגמרי אפי' הי' גדול כה"ג ואין הקרבן משום הקטן ואין לומר דאכתי משכחת לי' כשנתנה לי בשליחותו של קטן שהוא צוה להגדול שיתנו לו ובמעילה יש שליח לדבר עבירה ולא מעל הגדול ולעולם דספו לו ז"א דהא אין שליחות לקטן אע"כ לא מיירי בספו לי' בידים וא"ש פסק הרמב"ם אלא דלפי"ז תהדר הקו' אפי' רש"י דמ"ש לעיל בשם משנה למלך ליישב פי' רש"י דמיירי בספו לי' בידים ליתא כמ"ש וי"ל לפמ"ש בסמוך אי"ה דלמא רש"י אליבא דמ"ד מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא קטן עושה שליח א"ש כנ"ל:

כגן שהקדיש הוא ואכלו אחרים הק' תוס' דזדון שבועה לא מתקיים אלא בעצמו ולפענ"ד משכחת לי' בשהתפיסו אחרים בשבועתו של קטן עיי' ר"פ שבועת שתיים בתרא כ' ע"א וכאביי דשם וע"ש בר"ן ותיישב גם אליבא דהלכתא וק"ל:

רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו לוקה הק' תוס' דהו"ל התראת ספק וכו' ובהביא ב' שערות נמי לא מיירי דהא ר"י ס"ל תוך זמן כלאחר זמן דבריהם תמוהים אדרבא אי הו'

ס"ל תוך זמן כלפני זמן מאי אהני לי' שערות שימא נינהו אבל השתא דס"ל כלאחר זמן ומיירי דיש לו שערות קטנות דלא כשיעור או באשה סי' שלא כשיעור המפורש במשנה דלקמן ומ"מ התראת ספק לא הו' דידעינן עד שנת י"ג יגדלו הסימנים הללו אבל מ"ש תוס' דעל רוב מביאין שערות בזמן זהו ק"ק לרבא דל"ל חזקה אלא למיאון ולא לחליצה ומכש"כ דלא יועיל ללקות וכבר הזכרתי זה לעיל:

בעלה מפיר לה ממנ"פ לשון ממנ"פ אינה מדוקדק וי"ל דרשב"א ביבמות הק' האיך יפר לה ומספי' לה איסור בידים ועיי' מ"ל סוף הל' מאכלות אסורות ולפענ"ד לפמ"ש תוס' פסחים פ"ח ע"א ד"ה שה לבית אבות וכו' דלא אסר אלא דומיא דנבלה ושרצים דאיכא חינוך מצוה שרי וא"כ ה"נ איני דומה לנבילה ושרצים דאיכא חינוך מצוה דהנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאילו מקריב קרבן עלי' ומצוה להפר ומשו"ה מותר להפר לה אמנם זהו אם הוא נדר מה"ת אזי המקיימו כאלו בנה במה אבל אם הוא רק מדרבנן אבל מן התורה אינו אלא דיבורא בעלמא אין מצוה בהפרה אלא דלפי"ז אין כאן איסור דאתו נישואין דרבנן ומבטל נדרים דרבנן והא"ש ממנ"פ אי דרבנן ואז אין מצוה בהפרה נגד זה דרבנן ודרבנן הוא ואי דאורייתא א"כ הא אין ב"ד מצווים להפרישו וא"כ היכא דאיכא חינוך מצוה נחתינן חד דרגא ומספי' לי' בידים אפי':

כדר"פ כ' רשב"א ביבמות יש גורסי' אלא כדר"פ וס"ל דעדיין צריכין לשנוי קמייתא פי' דוקא הבעל יכול להפיר ולא אחר אפי' נדריה על דעתו ובעל נמי אינו מיפר בקודמין משום דר' פנחס דכל עצמו לא התירה תורה אלא משום שנדרה על דעתו ושהוא בעלה ומה שהי' קודם נישואין לא הי' על דעתו ולכן הכא בקטנותא הו"ל קטן אוכל נבילות ובגדילתה יכול להפר בקודמין שהרי הוא עתה בעלה וגם שעבר נדרה על דעתו כצ"ל דברי הגורסי' כן אלא דלדדהו ק' קו' תוס' אר' יוחנן ור"ה ומ"ש תוס' דלמסקנא א"ש ליתא דהא אכתי צריך לקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצוים להפרישו וי"ל דהא בנזיר כ"ט ע"ב פליגא תנאי אי הלכה הוא בנזיר או לחנכו במצות ומסיק ש"ס דפליגא במופלא סמוך לאיש נמצא דר"י אתא כתנאי ממנ"פ אי במ"ש הלכה הוא בנזיר או מ"ש מופלא סמוך לאיש דאורייתא אלא מ"מ לק"מ אר"י לימא כתנאי משום דזיל הכא קמדחי לי' ולא אתברר לן טעמא לפלוגתתם דהני תנאי דהתם ואפשר משו"ה מסתפק ר"י אי ב"ד מצוין להפרישו או לא דאי פליגא בהכי תנאי במופלא סמוך לאיש א"כ נימא דהך ברייתא אתיא כמ"ד מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא וב"ד מצווין להפרישו אך אי פליגא בהלכה הוא בנזיר ודכו"ע מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא מוכח מהך ברייתא דאין ב"ד מצווין להפרישו וק"ל:

וכן י"ל לר"ה וכו' שייך לכאן וכן י"ל לר"ה דמצי סבר בפשיטות דפליגא הכי תנאי במופלא סמוך לאיש וא"ש דהרמב"ם לא מייתי הך ברייתא דתנוקת דס"ל דאתיא כמאן דאמר מופלא ואנן קיי"ל דאורייתא:

והנה הרמב"ם פסק מופלא סמוך לאיש דאורייתא ופסק נמי דאב יכול להדירו עד שיביא ב' שערות והוא נגד ש"ס דנזיר שם והרגיש בזה הלחם משנה ולפענ"ד ס"ל לרמב"ם דסוגי' דנזיר למ"ד אין ב' ידים זוכות כאחת א"כ א"א שידירו האב כשיכול הוא בעצמו להדיר א"ע אך אנן קיי"ן נערה הי' ואביה מקבלין את גיטה דשני ידים זוכות כאחת א"כ ה"נ עיי' בגיטין ס"ד ע"ב:

עד שלא בא לעונות נדרים וכו' הר"ש ריש מס' תרומות מייתי בשם ירושלמי מאת כל איש ולא קטן אשר ידבנו לבו ולא חרש ושיטה שאין להם דעת לנדור עיי"ש ולכאורה הדבר מובן אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא אבל אי גבי נדר לא מהני מופלא מן התורה שפיר ק' כל איש ל"ל וא"כ צ"ע מאי פריך הכא אדרבא נימא ר"י ס"ל מופלא ס"ל לאו דאורייתא ואייתר לי' כל איש ודריש מיני' אפי' כל דהוא איש כדאי' כה"ג בבכורות ג' ע"ב גבי כל בכור ולפי גי' הר"ש דגרס במתניתן ר"י אומר תרומתו תרומה אעפ"י שלא הביא ב' שערות י"ל דבהא פליגא דבן למר ובן למר מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא ומכל איש מרבינן אפי' כל דהוא איש אפי' קטן ור' יודא סבר כיון דמופלא לאו דאורייתא ממילא אין לו שום מעלה ומרבינן כל דהוא איש אפי' קטן ממש ור' יוסי ס"ל דעכ"פ משכחת שום מעלה במופלא דכותי' כמ"ש תוס' בנזיר ס"א ע"ב וכמ"ש לעיל מוקמי' רובוי' דכל איש אמסתבר אהפחות מופלא סמוך לאיש ומאי פריך וצ"ע גדול:

אמנם אי גרסינן ר' יודא אמר אין תרומתו תרומה י"ל קצת דהרי חזינן דר' יודא ס"ל מופלא דאורייתא והוה טעינן דקטן מופלא לא אימעט מאשר ידבנו לבו ומשו"ה אימעט מכל איש ולעולם קטן לא ור' יוסי ס"ל נהי נמי דמופלא דאורייתא היינו לאיסור בל יחל אבל מקרבן אימעט מזה הדבר כדלעיל בברייתא וה"נ מלעשות תרומה וקדשים שיתחייב עליו מיתה וחומש ואינו בכלל אשר ידבנו לבו והוה שפיר בכלל המיעוט מכל איש ל"ל ע"כ לרבות קטן מופלא כל דהוא איש וסברא זו היתה פשיטא כ"כ להמקשן משו"ה פריך מינה וכל זה דוחק והקו' צל"ע:

ובסברא זו נ"ל ליישב קו' תוס' והראשונים אשיטת רש"י ביבמות ל"ד ע"א ד"ה:

מתוך שלושה עשר וכו' ע"ש היטב הנה מה שהק' דהוה כמו אחר שתתגיירי אחר שתישתחררי לא חשו לה הראשונים ז"ל משום דהכא ממילא אתא ועיי' מ"ל פ"ד מהלכת אישות הלכה ד' אך הא קשי' איך הקטן יכול לעשות שליח וגם במ"ל לא מצא ישוב לזאת

הקו' ולפענ"ד להך תנא דנזיר כ"ט ע"ב דמופלא ס"ל לאו דאורייתא לדידי' אייתר כל איש דגבי תרומה לרבות קטן מופלא שיכול להפריש תרומה דאורייתא נמי וא"כ ממילא נעשה שליח לתרומה דכתיב גם אתם ומקשי' גם לאתם דהיינו השליח דאתו מרובוי' דגם מקשי' לאתם עיי' קדושין רפ"ב וה"ה לכל השליחות שבעולם כל מה שהקטן בעצמו יכול לעשות יכול נמי לעשות שליח אחר לאותו הדבר והשתא כיון דהקטן עצמו יכול לקדש לאחר שאתגדל ושתגדלי א"כ יכול נמי לעשות שליח על זה האופן וק"ל ובגיטין פ"ה ע"א קרי לקטן בר' הוי' א"כ יכול לעשות שליח: ירושה ראשונה ושניי' יש להן התוס' יבמות פ"ה ע"ב מייתי שיטת ר"ח ירושה ראשונה שניי' של אברהם ויהושיע יש להם שלישית של עזרא אין להם והק' תוס' משמעתן דמסיק וכי אסקינהו עזרא לא כלהו סליק ולפענ"ד ס"ל לר"ח דיהושע קידש הארן באופן דכל פעם שיצא ממנו ישראל ויחזרו ויה' ביאת כולכם יתחייבו בחלה כמו ביובל דבעינן כל יושבי' עליו ואי נסתלקו יושבי' בטל היובל ואי חזרו אח"כ ממילא חזר היובל לאיתנו וצ"ל דכך הי' הקידש מעיקרא שהי' הארץ קדוש לכשיה' כל יושבי' עליו ינהג בו יובל ומ"מ א"כ אין יושבי' עליו מפני זה לא בטלה קדושת הארץ אלא כשחזרו הרי הוא בקדושתה קמייתא ואינה צריכא קידוש מחדש וה"נ ס"ל לר"ח גבי חלה כשנסתלקה ממנו כל ישראל בחורבן הבית א' והי' נ"ב שנים לא עבר שם אדם אז לא נהגה שם חלה אפי' כשחזרו עד שיה' ביאת כלכם ועם עזרא לא כלהו סליק ויש להביא ריאייה לזה מדאמר יכול בביאת ב' וג' מרגלים וק' איך אפשר לומר כן הא בעי מלך וכה"ג ונביא ואורים ותומים לקדש כמבואר פ"ב דשבועות ע"ש י' ע"א אע"כ צ"ל דקדושת יהושוע הי' סגי לכשיבואו שם יתחייבו והו' ס"ד דאפי' בביאת ב' וג' מרגלים סגי קמל"ן ביאת כלכם בעינן וכדאהדר ר"ה בר"י דר"י לרבנן וכו' הרמב"ם ס"ל דגם תרומה מימות עזרא ואילך הו' דרבנן אבל אין האמת כן דתרומה אתיא מקו"ח מחלה שנהגה קודם ירושה וישיבה תליא בביאת כולכם מכש"כ תרומה עיי' רמב"ם ספ"א מה' תרומות:

לעבודה נתתי ולא לבושה יש לעיין כיון דאצטרך קרא להכי מנל"ן לשמואל דהמשחרר עבדו עובר בעשה כדאמר איהו גופא בפי' השולח ומייתא הש"ס בדוכתא טובא הלא מבואר בסוטה כ' ע"ב דלר"ע דס"ל לעולם בהם תעבודו חובה היינו משום דמייתרי לגמרי ועיי' היטב ור"י ס"ל באמת רשות הוא וא"כ לשמואל דאצטרך לי' לעבודה נתתי ולא לבושה מנל"ן שהוא חובה והנה המובן הפשוט הא דמ"מ נפקא לי' מלעולם דמהאי לישנא מ' שלא ישחררנו אלא מש"ס דסוטה הנ"ל לא משמע כן ע"ש:

ואולי י"ל לפמ"ש הר"ן בפ' השולח דהמשחרר עבדו עובד בעשה היינו משום לא תחנם לא תתן להם מתנת חינם ואייתי לי' מג"א סי' צ"ל סק"ל והפי' דהו"א דהעבד שהוא בכלל מצות לא שייך בי' לא תחנם קמל"ן דמותר להשתעבד בו וממילא קם לי בלא תחנם ולפי"ז אפשר ר' ישמעאל נמי דאמר רשות מודה בזה דאסר לשעתו בחנם מיהת משום לא תתנם מיהת ולר"ע אפי' לדבר מצוה מותר והא"ש הא דשמואל ובזה מיושב מה שהקשה הרב הגדול מהו' דוד דייטש ני' אב"ד דק"ק סערדאהעלי דהק' תוס' בסוטה הנ"ל הא לר' ישמעאל בצרי לי' ג' מ"ע בתורה והיינו לעולם בהם תעבודו לה יטמא וקונא את אשתו ותי' הגאונ"י דלר"י ס"ל ס"פ הקימין ד' ציצית ד' מצות הן וטפי לי' הני ג' והק' הרב הנ"ל אכתי ק' לשמואל דס"ל התם ס"פ הקומץ הלכתא בר ישמעאל וס"ל לעולם בהם תעבודו עשה א"כ טפי לי' חד מ"ע ולפי הנ"ל א"ש מיהו בלא"ה לא ק' מידי דר' יודא מרא דהך שמעתא דאמר כן בשם שמואל רבו ס"ל בברכות ספק קרא ק"ש אינו חוזר וקורא דק"ש דרבנן א"כ בצרי לי' מ"ע של ק"ש ואעפ"י שאמר התם אמת ויציב דאורייתא ז"א מצות עשה חדשה שלכו"ע הזכרת יציאת מצרים הוה דאורייתא וק"ש נמי דאורייתא ולדידי' ק"ש מיהת דרבנן הוא וא"ש וק"ל:

דף מ"ו ע"ב יביאו ראי' רש"י גרס כן גבי ב"נ נ"ל פשיט וברור דרש"י הי' לו גי' מהופכת במתניתן בן תחלה ואח"כ בת ומשו"ה כ' ה"ג גבי כן משום דקדים וה"ה גבי בת והכי מייתי ש"ס ביבמות ס"פ הערל מתניתן דהכא בן תחילה וכן בשמעתן מ' כן דקאמר רבא דיקא נמי דקתני במתניתן והוא הסריס ולא הי' איילונית אע"כ משמע גרסי' בן קודם לבת וכן מ' לישנא שבבץ ושבבת דלקמן ולא אמר לישנא שבבת ושכבן ולא למעדני מלך ש"כ רש"י גרס בסיפא יביאו ולא ברישא מדלא כ' ברישא ה"ג יביאו ראי דליתא: כנ"ל מיהו טעמא בעי מה דקדקו בזה לגרוס יביאו אקרבי ולא תביא ראי' הי' בעצמה בשלומא אי גרסי' יביא ראי' אפשר לומר אורחא דמלתא שהיא לא תביא ראי' על עצמה או קרובה לא יביא ראי' וטוב לה להתייבם מלומר שהיא איילונות וטב למיתב טן דו מלמיתב וכו' אבל אי גרסי' יביא ק' ואפשר דקמל"ן דאפי' הקרובי' הטוענ' ברי שהי' בת כך וכך מ"מ צריכין להביא ראי' עדים כשרים והם אינם נאמנים על זה דבעי' לזה עדים כשרים וכ"כ הרמב"ם וכ' ה"ה דנפקא לן מש"ס דקידושין ס"ג ע"ב דאפי' האב אינו נאמן אלא לקרבן ולא למלקות ולעונשין וה"ה ליבום וחליצה ע"ש ולפי הנ"ל יש מזה רמז במתניתן:

ורמינהו א' לי' בן ט' שנים ויום א' וא' לי' בן עשרים וכו' ויש להקשות דלמא ברייתא אתיא כמ"ד דשלימות בעי מעל"ע ועשרים שנה דבריי' באינם שלימות תדע שהרי בן ט' הזכיר יום א' ובבן עשרי' לא הזכיר יום א' וא"כ ל"ל לתרץ לרב ולאוקמא מתניתן בסימני

סריס תיפוק לי' דלדידי' בלא"ה איכא תנא דבעי מעל"ע ומשנתינו כמ"ד דלא בעי מעל"ע כמסקנא דשמעתן וא"כ מדוע לא תי' כנ"ל וי"ל דע"כ ליכא למ"ד דלא בעי מעל"ע אלא למסקנא דמיירי שצמחו סי' סריס וס"ל דתוך זמן כלאחר זמן לגבי סי' סריס אע"ג דגבי שערות לא קיי"ל הכי מ"מ אפשר דגבי סי' סריס אמרינן כן להך מ"ד אבל להס"ד דלית לי' סי' סריס אין שום סברא דלא נצטרך מעל"ע ולפי אותה הה"א הא דקתני מתניתן בת עשרים ולא קתני יום א' כבאידך ע"כ משום דזמנו הוא בן ט' ויום א' והיינו בן עשרים שנכנס לה יום א' שפיר פריך מברייתא וע"כ הוצרך לתרץ שנולדו בו סי' סריס וממילא שפיר איכא למימר בן עשרים כפשיטא ולענין סי' סריס נמי תוך זמן כלפני זמן ומב"ב הנה אין ראי' דגם לענין סי' אמרינן כלפני זמן דאפשר דהתם לענין למכור בנכסי אביו ושדרבנן הוא:

עד רוב שנותא כ' תוס' ומכאן ואילך גדול הוא יראה דרצונו בזה דאע"ג דפליגא רב ושמואל אי נעשה גדול למפרע היינו בשנולדו בו סי' סריס הוא דאית לי' לרב דאמדי' אי לאו דהוה סריס והי' מביא שערות מסתמא הי' מביא כרוב עולם משמלאו י"ג שנים ויום א' ונמשה גדול למפרע ושמואל ס"ל דלאו רובא מעליא דאית לן חזקה דרבא לענין מיאן ולא לחליצה וכדלקמן מ"ח ע"ב משא"כ בזה שגם סי' סריס לא באו בזמן שהרי המתין עד ל"ה שנים והרי נפיק נמי מרוב סריסי' גם רב מודה שאינו נעשה גדול למפרע אלא מכאן ואילך ובזה זכינו להבין טעמו של הרמב"ם שפסק התם כשמואל דהשתא הוא דנעשה ולא למפרע ובנב"י בחלק א"ע דחק בזה הרבה ולפי הנ"ל א"ש משום דקיי"ל חזקה דרבא למיאן ולא לחליצה וק"ל: שיצאו ממנו למ"ד יום הרמב"ם מפרש לי' שחסר ממנו למ"ד יום פי' שהי' בן י"ט וי"א חדשים שלמים וחודש אחרון חסר ס"ל דשלושים ימים האחרונים של כל שנה ושנה שלאחריה נגררים בתר שנה הבאה וה"נ ס"ל לענין שני ערלה עיי' במס' ר"ה ט' ע"ב בסופו שם פי' רש"י אם נטע פחות מלמ"ד יום לפני ר"ה לא עלתה לו עד ר"ה הבאה ומשמע דאותן פחות מלמ"ד נטפלים לשנה הבאה וכן פי' הרמב"ם והאריך בזה בטורי אבן בדברים נכונים ע"ש וה"נ דכוותי' שנה האמורה בקדשים וכו' שנתם שלו וכו' הק' בטורי אבן במס' ר"ה ט' ע"ב והא ל"ל קרא תיפוק לי' מדכתיב יהי' לומר דמחשבי' שעות ש"מ דבעי שנה שלימה ונכנס בדחוקי' ולפענ"ד למ"ד למ"ד יום לפני ר"ה עלתה ואותן למ"ד יום קמל"ן קרא דמחשבי' שעות לכן בעי שנתו וא"כ ממילא לק"מ נמי לאידך מ"ד דס"ל יום א' בשנה חשוב שנה ולדידי' אפי' נולד רגל אחד לפני ר"ה עלתה לו שנה מ"מ לא הו' ידעינן הכא מדכתיב יהי' לשעות דמחשבי' שנתו ולא שנות עולם דמנל"ן להוציא חידוש כולא האי דלמא למ"ד יום קמל"ן

דהכא לא סגי ביום א' אלא בלמד יום עם השעות ועוד בלאה"נ א"ש לענין ז' דהרצאה בעי שעות דוקא לכן אצטרך שנתו ולק"מ:

אבל אי ק' הא ק' מ"ש תוס' בערוכין וכו' ל"ל שנתו תיפוק לי' דלא משכחת שום תמיד בר"ה שהכל י"ה עברה שנתו ותי' דסד"א דלא בעי מעל"ע פי' דלא הוי ידעינן שעות וק' הא שעות מיהא נפקא לן ע"כ צ"ל כמ"ש הטור אבן הנ"ל דה"א י"ה אתמיד האי ולא אשעות שלפניו אלא אתמיד שלפני פניו ודוחק אמנם לפי שיטת הרמב"ם דלעיל א"ל דה"א דנהי דלא מחשבי' לשנות העולם דע"כ לא משכחת שום קרבן בר"ה מ"מ שנתו של עצמו עלתה לו אחר י"א חדשים שלו כמו שנת העשרים הנ"ל לכן אצטרך שנתו שיהא תמים ואצטרך נמי יהי' דמחשבי' גם השעות:

והשתא לפי"ז צ"ל הא דבערכין וכל הנך ליכא אלא חד קרא דאזלינן בתר שנתו ואמאי לא נימא דבי"א חדשים סגי בשלומא בקדשים מוכח דבעי י"ב חודש שלמים מדאצטרך קרא כלל דבלאה"נ נידע יא"ח דאל"כ לא משכחת קרבן בר"ה אבל בשארי שנים מנ"ל וצ"ל דילפינן שנה שנה מקדשים בשלומא אי לא:

הו' כתיב שום קרא באינך לא הו"מ למילף שנה שנה מקדשים דהו"א אדרבה נילף שנה שנה מתשרי כדאי' במס' ר"ה ט' ע"ב דמהכא ילפינן ר"ה לערלה וכה"ג דסתם שנה נילף מגז"ש דראשית השנה שהוא תשרי אבל לבתר דגלי לן קרא בכל חד מהני דשנתו הוא ולא תשרי ונהי דאכתי מצינן למימר דבי"א חדשים סגי' ומ"מ נילף שנה מקדשים וכללא הוא כל סתם שנה נילף מתשרי וכל שנה שלו נילף מקדשים וה"נ גז"ש איתא בש"ס בערוכי' ל"א ע"ב דילפי' בתי ערי חומה וקדשים מהדדי בגז"ש שנה שנה ע"ש ולפי"ז צ"ל הא דלא ילפינן נמי בהך גז"ש דמחשבי' שעות בכל הני צ"ל משום דהו"ל בתי ערי חומה וקדשי' ב' כתובין הבאין כאחד ואין מלמדי' דבבתי ערי חומה נמי כ' קרא בערוכי' ל"א ע"א ימים ע"ש ונמצא דלענין ילפותא דשעות אין מלמדין מהם ולפי"ז מדוקדק לשון התוס' שם ש"כ בד"ה ימים והתוספתא כ' כאן ה"ה בכולהו בעי מעל"ע לשעות עכ"ל דקדקו לומר שכתבו כיון פי' בעלמא לא ס"ל הכי אלא שם כ' כן היינו לרבי דפליג התם אדרישא דימים וס"ל ממכרו לחוד נמי נפקא לן שעות והיינו משום דס"ל דכל זה ילפינן בגז"ש מקדשים ואין כאן בכתובי' הבאין כ"א וה"ה לכולי דבעי מעל"ע אבל למאי דקיי"ן דלא כרבי אין שום סברא דמחשבין שעות ולפי"ז מ"ש התוס' לעיל למ"ד ע"ב ד"ה שלושים וכו' וז"ל וי"ל דקים להו לרבנן דלא בעי מעל"ע לא קאי ארבנן דר"מ דהך ברייתא דאדרבא סתם רבנן דר"מ הוא ר' יודא וס"ל בעלמא ב' כתובין הבאין כ"א מלמדין וי"ל דבכולהו בעי מעל"ע אלא כונתם דאי נניח כללא דסתם שלושה שנים

ויום א' ומאן דקאמר יום א' רצונו שעות א"כ גם כל הנך מתניתן ד"פ יוצא דופן נמי שעות קאמר ואנן לא קיילן הכי ע"כ לא רצה להניח הך כללא ועיי' היטב במ"ל פ"ג מאי' ה"ל כ"א מ"ש והאריך בזה ולפי הנ"ל א"ש הכל ובזה י"ל נמי דבתומי' ר"ס ל"ה הוכיח מרש"י דביבמות ל"ד ע"א דלא מחשבי' שעות לשיטת רש"י שם גבי שופעת מתוך י"ב לאחר י"ב דאי ס"ד מחשבי' הא צריכי' לומר שנולדו ארבעתן ברגע א' והא א"א לצמצם ע"ש בביאור אע"כ ס"ל לרש"י אין מחשבין שעות ולכאורה ראייתו נכונה וברורה וק' הא בערוכין מ"ט ע"ב פי' רש"י ד"ה מעל"ע אותו יום ואותו שעה לשנהי הבאה עכ"ל ולפי הנ"ל א"ש דהתם מברייתא קאי וסתם ספרי ר' יודא וס"ל ב' כתובי הבאין כ"א מלמדין ולדדי' מחשבין שעות כנ"ל אמנם ביבמות התם מוקי מתניתן כר"ש לא מחשבין שעות וא"ש ודו"ק בכל זה:

דף מ"ח ע"א ובשבעי נמי יעבוד בס' טורי אבן ר"ה ט' ע"ב הק' דלשיטת הסוברים דכל שהתחיל פחות מלמד לפני ר"ה לא נגמר שנתו עד ר"ה הבאה א"כ משכחת דבשביעית נמי יעבוד במכר עצמו פחות מלמד יום לפני ר"ה ע"ש ולפענ"ד אף שהאמת כן הוא דהשנה נמשכת עד תשרי הבא מ"מ בקרא לא מצינו שום שנה מפורש אלא או המתחלת ומסיימת בתשרי והיינו מראשית ועד אחרית השנה דמנא ילפינן גז"ש לכל סתם שנה דקרא או שנה מעל"ע ממש ככתוב בקדשים ובערי חומה וא"כ הך שנה דע"ע כיון דע"כ א"א למילף משנה דתשרי ע"כ ילפינן לי' מקדשים וערי חומה שיה' מעל"ע וכן כל כה"ג וק"ל: בעזרת רוכב כרוב ואופן סיימנו חי' פ' יוצא דופן הוא אלוקינו האל הנאמן יעזרנו בפ' בא סימן:

בא סימן ולא מתיבמת יש לעיין אמאי לא תתיבם הא מיעוטא דמיעיט הוא דהא א"נ פלגא בא סימן העליון בלא תחתון והו"ל לענין קטנות סי' שקול מ"מ הא רוב נשים לא איילנות נינהו ומן הדין להתיבם אפי' בקטנותם אלא ר"מ חייש למיעוטא דאיילונית וכן נמי אי פלגא ופלגא איילונית הו' מ"מ רובו לא אתי עליון בלא תחתון רק משום חשש מיעוטא דאתי עליון בלא תחתון לר"מ וא"כ לענין יבום הו"ל מיעוטא דמיעטא דרוב אתי סי' תחתון קודם ומיעוטא נמי דסי' עליון אתי ברישא והו"ל קטנה מ"מ רובא לאו איילנות נינהו וצ"ע לכאורה אמנם למסקנא י"ל דאה"נ בדלא בדקינהו נהי' דלא חולצת משום מיעוטא מ"מ מתיבמת כנ"ל ומתניתן דבדקנא ולא אשכח דהשתא ליכא רובו דסי' תחתון קדמי אדרבא רובו לא נשרו והאי מדלית לה ש"מ ממיעוטא הוא וא"ש דלא מתיבמת דחיישי' לה במיעוט איילנות אלא דלפי"ז הדרא קו' הש"ס לדוכתא ל"ל דתני אעפ"י שא"א דבלאה"נ ידעינן דמתניתן מיירי בבדקנה ולא אשכחנא מדאסרה ר"מ

להתיבם וממילא נשמע לרבנן א"א ובודאי מנתר קנתר ויש לדחוק דסד"א לר"מ בדלא בדקה ואפ"ה לא מתיבמת משום גזירה דחולצת ודוחק ועמ"ש עוד מזה בסמוך אי"ה:
מפני שאפשר לתחתון לבוא וכו' בכולי סוגי' מ' דפליגא במציאת והנה לפמ"ש תוס' לעיל מ"ז ע"א ד"ה איזהו סי' דפליגא לעיל בסימני כותל א"כ איכא למימר למר אית לי' סי' העליון בשיעור הבציר טובא ואיהו קדים לתחתון ולרבנן ס"ל שיעור היותר:
גדול ואיהו לא אפשר בלא תחתון וא"כ פליגא בשיעור שערות לקמן נ"ב ע"ב במתניתן וי"ל וק"ל:
ודאי אתי ומנתר הוא דקא נתר להך מסקנא א"ש דאשמעינן רבנן מתיבמת דהו' סד"א נהי דקטנה מתיבמת ולא חיישי' שתמצא איילנות מ"מ באפשר שהיגיע לכלל שנים ולא ראינו בה סי' ש"מ שיצאה מכלל הרוב שמביאי' סי' בשנים ולא מנתרי ואפשר בכי הא מודה רבנן דחיישי' לאיילונית ולא תתיבם קמל"ן דהכא דיש לה סי' העליון בודאי הי' תחתון ומנתר קנתרו אך להס"ד דלא ידעינן דאיירי מבדק ולא אשכח צ"ל באופן אחר והא דהו"א רבנן נמי חייש למיעוטא איילנות ומשו"ה קטנה בעלמא לא תתיבם משום שמא תמצא איילנות והכא מיהו תתיבם משום דהו"ל מיעוטא דמיעוטא כמ"ש לעיל אלא דר"מ חייש וגזרי' דלמא אתי למחלץ ולרבנן אה"נ בכל קטנה חולצת וכר' יוסי וכקו' מהרש"א והכא לא שייך תי' מהרש"א דע"כ בלא סי' העליון נמי ז"א דמשום מתיבמת הוצרך למנקט סי' עליון כי היכא דלהוי מיעוטא וק"ל:
שדים נכונו ושעריך צמיח ואת ערום וערי' פי' ענין הנמשל הוא כמ"ש אצלינו בחי' תורה כי השערות הם מרמזים על רדיפת המותרות ודור ודורשי' צריכין אז להתנהג לאט לאט עם אנשי דורם ואז נקראי' חכמי דור בבחי' שדי' נכונו כי הוא ר"ת שמאל דוחה וימין מקרבת וזהו כבר צמחו שערך רדפת אחרי המותרות עוה"ז והוצרך חכמי דורך להתנהג עמך בשמאל דוחה וימן מקרבת:
דף מ"ח ע"ב מה איש תחתון ולא עליון וכו':
עיי' רמב"ם פ"ב מאישות כ' האיש שהביא עליון אי לא נבדק אחר סי' התחתון מחזקי' בודאי יגדול ואי בדקינן ולא מצאו לו סי' התחתון הרי הוא ס' גדול עכ"פ וכבר תמהו עליו כל נושאי כיליו ונלאו ליישבו ואולי אסי' סריס שלפני זה קאי ואמר אם נלדו בו כל סי' סריס נהי דלא מהני עד שנת כ' מ"מ כל זמן שלא נבדק בסי' תחתון אמרינן ממנ"פ גדול הוא תו ניזל בתר חזקה דרבא שבודאי הביא ב' שערות נימא חזקה מי שהביא סי' סריס יהי' כן גם כשיעברו עליו כ' שנים ויה' גדול למפרע כפסק ש"ע א"ע סי' קנ"ה ע"ש ונהי דאכל חזקה משני חזקות הנ"ל לא סמכינן עליו בפ"ע מ"מ בהצרפם יחד שפיר

סמכי' עליו אמנם אם נבדק ולא נמצא לו שערות הרי אזדא לי' חזקה דרבא דהרי קמן שאין לו שערות וס' שמא הי' לו ונשרו זה לא שכיח או שמא עדיין יביאו ונמצא קטן למפרע או לא יבואו לעולם ויהי' סריס למפרע משו"ה דייניגן לי' ספק כנ"ל לפי דעת הרמב"ם וע"ז צ"ע:

כל הנבדקות נבדקות עפ"י נשים יל"ד דהול"ל נשים כשירות לבדוק ויראה מזה הוציא הנמוקי יוסף פ' ב"ש דלת"ק אין לבדוק אלא עפ"י נשים משום דרכי' דרכי נועם כתיב אלא דצ"ע לפי"ז מ"ט אמר לי' רבא לאבדן זיל בדקה והלא אמתי דבי רבי נשים כשירות שאננות הי' והי' יכולת לבדקה ובודאי דוחק לומר דס"ל לרבי דתוך זמן כלאחר זמן ותוך זמן אין נשים נאמנות זהו דוחק דהא קיי"ן כלפני זמן ויה' מעשה רב דרבי לבר מהלכתא ואי נימא דהא לאחר זמן ולית לי' חזקה דרבא יהי' ראיי' ברורה לפסק ר"ח שלו ז"ל ויש לדחוק ולומר דאותה שבאת לפני רבי רצתה בחדא מתרתי או לחלוץ או למיאן ביבום ולכן הוצרך בדיקות איש למאנן שאם לא יה' לה שערות תמאן וא"ר ישמעאל בר יוסי קטנה נמי כשרה לחלוץ ולדידה הי' ניחא בחליצה כדי שתגבה כתובתה משא"כ במיאן כצ"ל וצ"ל דמיירי בלא בעל דאל"ה גם במיאן חיי' שמא נשרו אע"כ בלא בעל ואפ"ה אין נשים כשירות אפי' בדרבנן משום דרבא מנגדתא וכמ"ש לקמן אי"ה בלשון רש"י בשמעתן דתרי קולא בחדא דוכתא לא מקלינן וק"ל:

א"נ י"ל לשיטת הסוברי' דלא ידעינן מספר הסוברי' אי ראי' בה שערות סומכי' שבודאי היגיע לכלל שנים א"כ א"ש טפי דמיירי התם שלא נודע מספר שנים ובהא בודאי אין נשים נאמנות דלא שייך חזקה דרבא והיינו דלא כשיטת רש"י בקידושין ס"ג ע"ב דס"ל גם ביש לו ב' שערות צריכה עדים אמספר שנים ואתי נמי דלא כרמב"ן דשמעתן דמפרש טעמא דת"ק דנשים מהימנא אשערות משום דגילוי מלתא בעלמא כמו אשתמודעינהו דא"כ אפי' בכה"ג מהימני אע"כ לרמב"ן צ"ל כתי' הראשון הנ"ל וק"ל:

והנה בלא"ה נראה קצת הכרח למ"ש דמיירי דלא הי' נודע מספר שנותי' דאלת"ה הא אמר התם דלר"י נמי לא חולצת עד שתגיע לעונות נדרים מיהת ומשמע התם מלשון המפרשי' דדין עונות נדרי' ממש בעינן שיה' שנה לפני גדלות שתביא ב' שערות בשנה שאח"כ וע"ש בלשון נמוקי יוסף וצ"ל דסביר' לי' נהי דלא כתיב אשה למעוטי קטנה ולא מקשי' אשה לאיש מ"מ בעינן עכ"פ שתחייב בעולם בשום מצוה והיינו עונות נדרים עכ"פ וא"כ לרבא ק' מאי אמר ר"י בר"י לרבי דלא צריך לבודקה דהא עכ"פ גם לאב' ר' יוסי נהי דבשנת י"א לא בעי בדיקה מ"מ:

אחר שכבר חלצה בשנת י"א לכשתגיע אח"כ י"ב צריכא בדיקה אם הביאה שערות שאם לא הביאה בשנת י"ב אגלאי מלתא שבשעת חליצה עדיין לא היגיע לעונות נדרי' ורק בשנת י"א בשעה שהי' באה לחלוץ חולצת וסמכי' ארובא שעתידה שתביא ב' שערות בשנת י"ב בזמנה וא"כ פשיט מר שכבר היגיע לשנת י"ב ובאתה לחלוץ צריכה בדיקה מיד גם לר' יוסי ואם לא הביאה לא תחלוץ דליכא למימר שהי' סמוכה לשנת הבאת שערות שהרי כבר היגיע לפרקה ולא הביאה וזה פשוט וברור לפענ"ד והשתא ק' הא הך אתתא דאתיא קמ' דרבי ע"כ כבר היגיע לשנים מדאמר רבי בדקה ורצה לחלוץ לה וכיון שהיגיע איך אמר ר' ישמעאל אשה אפי' קטנה הא כיון שהיגיע לכלל שנים צריכה בדיקה גם לר' יוסי וקו' זו צריכה עיין לכאורה ואולי מפני כן אמר ר' אמי בפשוטות מדברי רבי נלמד קטנה חולצת בפעוטות משום דאת"ל דצריך שיגיע לעונות נדרי' א"כ ק' כנ"ל אמנם מ"מ לרבא ק' אע"כ צ"ל לרבא כנ"ל דבלא נודע מספר השנים סמכי' אשערות והשתא מיירי בשהי' נודע דעכ"פ היגיע האשה לי"א שנים בודאי רק הי' מספקי' אם כבר בת י"ב שנים וצוה רבי לבודקה ואם יה' לה שערות נדע שהי' בת י"ב שנים וארי"ש בר"י דלא אצטרך לבודקה השתא דמ"מ חולצת ולא תבדוק עד שנה האחרת:

ובזה נראה ליישב מ"ש מהר"י טרא"מ הובא בשו"ת שער אפרים סי' קי"ב אדר"ח דמייתי מבודקי' למיאן ש"מ ליתא לחזקה דרבא וק' דלמא מיירי התם בדלא ידעה מספר השנים והשתא בודקין למיאון ואי לא משכחת שערות תמאן מס"ס שמא לא היגיע לכלל שנים ושמא לא הביאה שערות וכ' מדלא דחי הרי"ף כן ש"מ ס"ל לרי"ף כרשב"ג דאפי' בס"ס כה"ג מחמרי' ע"ש ולפי הנ"ל יש לדחות דא"כ ע"כ בודקי' לקידושין ולגרושין ולחליצה נמי בכה"ג הוי דאם נמצא לה שערות נדע מספר שנותי' ואי הו' ס"ל לתלמודא כת"ק שם דע"י השערות סמכי' למספר השנים א"כ אין לנו שום הוכחה דלר' יוסי חולצת בפעוטות ואדרבה מסברא איכא למימר דבעי היגיע לעונות נדרי' וכדרבא וא"כ ק' מנל"ן להש"ס התם דבודקי' לחליצה לאפוקי מדר' יוסי דלמא לעולם כר' יוסי ולאפוקי היגיע לעונות הפעוטות אלא בעי עונת נדרים ומשו"ה בודקין בשנת י"ב לברר אי בשעת חליצה כבר היגיע לעונות נדרים אע"כ מדאמר לאפוקי מדר' יוסי ש"מ ס"ל לסתמא דתלמודא התם שאין הבאת שערות סי' לשנים כלל והי' ק' כנ"ל אמאי אמר ר' ישמעאל בר יוסי לרבי שא"צ בדיקה ואע"כ כר' אמי מדברי ברבי נלמד דסגי בפעוטות וכנ"ל וא"כ מ"מ מוכח דלית לי' לסתמא דתלמודא בב"ב דסמכי' אנשי' עי' שערות ולא הו"מ למדחי שיטת הר"ח בהנ"ל הקצרתי וק"ל:

וכן הי' ר"א מוסר לאשתו וכו' כ' רמב"ן טעמא דלא הוה אלא גילוי מלתא בעלמא כמ"ש רי"ף ביבמות גבי אשתמודינהו ע"ש בפ' החולץ ועמ"ש פי' דברי' בס' מכתב מאלי' בשער ד' סי' ל"א ובס' נודע ביודא לחלק א"ע סי' צ"ג דרך בדרך אחר ע"ש והנה פני יושיע בקידושין ס"ג ע"ב הקשה אשיטת הרמב"ם דע"א הנאמן באיס' לוקין עליו כגון אם העיד כלאים פירות אילו אם אכלו אח"כ עפ"י ב' עדים לוקין עליו והק' הפ"י האמרינן התם שהאב נאמן בני זה בן י"ג שנים לערכי' ולחרמי' ולא למכות לעונשין ולפענ"ד לפומ"ש פ"י בעצמו שם בק"א דלהכי המשילו חכמז"ל בכל מקום דבר ולא חצי דבר כגן א' בגבה ו"א בכריסה ולא נקטה משל אחר משום דקרא בהכי מיירי לא יקום עד א' באיש שלא יקום להעיד על איש שהוא איש שלא יאומן לומר שהוא גדול באופן שיועיל לכל עון ולכל חטאת זה לא יועיל רק עפ"י שנים עדים יקום דבר ומשו"ה למדו מענוני דבר ולא חצי דבר א' בגבה וא' בכריסה ע"כ דברי' ודפח"ח וא"כ ממילא נשמע דהאב לא יאמן לעון ולכל חטאת מדאיצטרך קרא להכי ש"מ בעלמא מהימן כה"ג וכהרמב"ם ודוקא להעיד על גדלות גזיה"כ הוא שלא יועיל עדותו לעון ולחטאת וטעמא נ"ל לשיטת הסוברי' דאעפ"י שיש לו שערות עדיין צריך עדות על הנשים וכן בהיפך א"כ ע"כ צריכי' לומר בזה שום תי' דלא יתחזה כחצי דבר והמעיי' שם בפ' חזקת בסוגי' דחצי דבר ימצא תי' בקל על זה בין לשיטת הרי"ף בין לשיטת רשב"ם עיי' בפ' ר"ה נ"ו ע"א ונראה דכל זה במי שמהימן על ב' העדיות אלא שלא ראה רק א' מהם וא"כ כיון שראה כל מה שהי' יכול לראות באותו שעה או כיון דעדותו מועיל לשום דבר בעולם הו"ל דבר שלם כיון דעכ"פ ראוי' נמי לעדות שלם משא"כ הכא האב לא האמוני תורה לומר אלא בני זה בן כך וכך ונפקא לן מיכיר או מאת בתי נתתי לאיש הזה אבל להעיד על השערות לא הי' נאמן אי צריכין עדות לזה היכא דלא שייך גילוי מלתא וכה"ג א"כ עדותו על השנים נמי חצי דבר הוא ולא מהימן אלא לערוכי' וכדומה דברים שאינם צריכין דין עדות אבל לא מה שצריך דין עדות כגן מלקות ועונשין וכדומה לו:

לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן פי' רש"י ואי אמרו לתנהו לא ממאנת דחיי' שמא:

נשרו עיי' מהרש"א דדברי רש"י צריכי' עיי' דמתחיל בנאמנת ומסיי' בשמא נשרו וי"ל דרש"י מיירי בלא בעל דהו"ל ספיקא דרבנן בעלמא ולא הו"ל למיחש לשמא נשרו וגם הי' ראוי' להאמין נשים דהימניה רבנן בדרבנן כמ"ש חי' הר"ן בשמעתן אך תרי קולא בחדא דוכתא לא מקלינן להאמין נשים דליתנייהו לשערות ודלא למיחש לשמא נשרו כולי האי לא מקלינן לכן הוצרך רש"י לתרווייהו א"כ ס"ל לרש"י דהכי אפי' בדרבנן אין

ראוי להקל בעדות משום דמתנגד לחזקה דרבא וליכא שום קולא אלא דהו' כמו שלח ואחוי בקידושין ס"ו ע"ב ובתוס' שם ומשו"ה כ' רש"י דהכא לא יועיל זה דא"נ יבדוק אחריה ונמצא כדבריה שאין כאן שערות אכתי איכא למיחש שמא הי' תחילה בשעת נישואין ועתה נשרו ומיירי שהגידה האשה שראתה מיד בתחילת כניסת שנת י"ב באופן דלא שייך נשרו מ"מ לא מהימן דבין כך שנביא אנחנו לבדוק אחריה אפשר שנשרו וק"ל: מיהו צ"ע קצת הא לר' יודא קיימא ור"י ס"ל לקמן נ"ב ע"א במתניתן דהבת ממאנת עד שירבה השחור על הלבן ומהכ"ת ניחש בהאי לשמא נשרו וכי אית כאן חזקה דרבא שכבר הרבה השחור ועמ"ש תוס' ביבמות י"ב ע"א ד"ה דאפי' וכו' אי הזמן גורם או לא ע"ש:

שאין משיאין ספיקות עפ"י נשים כבר הזכרתי דלהרשב"א מחמרינן אפי' בס"ס ולא תמאן אעפ"י שלא נודע שהיגיע לכלל שנים משום ס' שמא היגיע לשנים וכבר הי' לה שערות ונשרו וכ' מהר"י טראני שזהו דעת הרי"ף מדלא דחי ראייתו של ר"ח דהתם בב"ב בודקין למיאון מיירי בדלא ידעינן שהיגיע לכלל שנים אע"כ בכה"ג נמי מחמרינן וכבר כתבתי מזה לעיל ולכאורה יש להשיב על זה דא"כ מנל"ן דבודקין למיאון לאפוקי מדר"י דאמר עד שירבה השחור ופי' התוס' דמסתמא דבודקין דמיאון דומיא דבודקין דקידושין והיינו אחר ב' שערות והשתא דלמא לעולם כר' יודא ומ"מ בודקין אחר ב' שערות שעי"ז נדע שהיגיע לכלל שנים ואז ממילא אזדא לי' ספק גדלות וליכא אלא ס' רבוי שחור ומחמרינן אע"כ לא מיירי בכנ"ל וי"ל דאי הו' מוקמי' בלא נודע מספר השנים וכנ"ל שפיר הו"מ לאוכיחו לאפוקי מדר' יודא מדאמר בודקין דומיא דקידושין וגיטין וחליצה דהוה ע"כ ע"י אנשים דוקא משום שלא נודע מספר השנים צריכין עדות גמור וכה"ג למיאון נמי ואמאי הא מיאון דרבנן בעלמא אפי' בבעל הא לשמואל קיימא התם בב"ב דס"ל ע"ד קידושין הראשונים בעל ועמ"ש תוס' לקמן נ"ב ע"א בזה ואין להאריך וק"ל:

כי אמר רבא חזקה למיאון פי' דחיי' שמא נשרו ע"כ צ"ל דכל הסוגי' מיירי בבדקי ולא אשכחן אלא גומא ואיכא למיחש שהי' בה ב' שערות ונשרו דאי משתכחו ב' גומות הרי הן כשערות ובדלא משתכחו כלל מה בכך שהי' לה ונשרו הא שערות בלא גומא לא מועיל כלום אע"כ כנ"ל כמבואר לקמן נ"ב ע"א ודבר זה צע"ג ליישב כל הסוגיא והמפרשי' בזה:

דף מ"ט ע"א ואב"א ר"ש ולאחר הפרק ולית לי' חזקה דרבא עמ"ש תוס' בשם ר"ח נ"ל סברת דר"ח דאיך יתכן שיה' תוך זמן כלפני זמן וא"כ רגע קודם בין השמשות של כניסת שנת י"ב יהי' שומא ורגע א' אח"כ נאמר חזקה הביאה סי' ואע"כ רבא ד זמר חזקה ס"ל

כהך לישנא אליבא דרבא דלעיל מ"ו ע"א דלא אמר רבא תוך זמן כלפני זמן כמ"ש שם תוס' ד"ה קטנה וכו' וכיון דכל השנה כולה ראוי' להבאת שערות שפיר איכא למימר אחרי ככלות השנה חזקה הביאה בודאי אבל למ"ד כלפני זמן בודאי הדבר תמוה ואולי י"ל לשיטת ר"ת דתוך הפרק היינו יום אחרון פלוגתא הוא דר' יודא ס"ל כלפני זמן וא"כ איך יצדק חזקה דרבא ע"כ יהיב יום א' אחרון לזמן גידול שער ור"ש ס"ל דלית לי' חזקה ותו לא צריך ליום הנ"ל ועמ"ש בתומים רסי' ל"ה:

פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים צל"ע לפמ"ש רשב"א בתשו' דשעת הדחק עבדינן כיחיד נגד רבים הביאה רמ"א בח"מ סי' נ"ה ויליף לי' מדלעיל ט' ע"ב מעשה ועשה ר' כר"א ע"ש ומ"ש שם והנה שם מבואר דהני מילי' היכא דלא אפסקא הלכתא כחד מיני' אבל היכא דאפסקא הלכתא בהדיא אפי' בשעת הדחק לא נעבוד כר"מ והיינו בבדקו ולא אשכחי דודאי בלא בדקו בלאה"נ לא נעבוד כר"מ דטעמא משום דחייש למעוטי הוא וכבר אפסקא הלכתא בעלמא דלא חיי' למעוטי ועוד דוקא לחומרא חיי' למעוטי ולא לקולא וא"כ לא שייך בשעת הדחק לסמוך אר"מ דמאי זו סמיכה דמסמכינן אר"מ להחמיר אלא אי קשי' דנפקא מיני' בבדקה ולא אשכחא דמ' לעיל בשמעתן דאי לאו דס"ל לרבנן א"א לעליון בלא תחתון ודאי מנתר נתר הי' מודי' לר"מ דלא חולצת משום דכיון דלא אשכחא הו"ל ס' מעליא ולא מיעוטא בעלמא דנהי דרובא תחתון אתי ברישא מ"מ כיון דקמן דלית לה ורובא לא מנתר הו"ל ס' השקול ולא חולצת כן צריכין לפרש:

וא"כ לאותה סברא אי אירע כן במיאון אמרינן ממאנת דספיקא דרבנן לקולא ואפי' אי נימא דלקולא לא אמרינן אפי' בספיקא דרבנן מ"מ משכחת לה בס"ס כגן שלא נודע לנו שהיגיע לכלל שנותי' להר"ן בחי' דפליג אהר"א וס"ל דאפשר שיבוא העליון קודם שנותי' וא"כ הו"ל ס"ס ספק לא היגיע ואת"ל היגיעה דלמא לא אתא ב' שערות כיון דלא אשכחי' והי' ראוי' שתמאן אלא דרבנן ס"ל א"א כלל שיקדים עליון לתחתון ולא הו"ל ס"ס אמנם בשעת הדחק הוה סמכי' כר"מ יחיד כנגד רבים בדרבנן מיהת היינו בלא בעל וקמל"ן הלכה כרבנן לגמרי ואפי' בשעת הדחק ולא עבדי' כר"מ וא"כ מאי קושיא פשיטא וצע"ג:

גם יש לעיין בכל זה בהני כללי דכייל בערובין מ"מ עיי"ש מ"ש תוס' בע"ז ז' ע"א ד"ה פשיטא גם שם יש עיון מקום בזה:

אמר ר' יודא לאתוי ממזר פי' רש"י שפסול לדיני נפשות משום דכתי' כולך יפה רעיתי ומום אין בך וצ"ע דהתם בסנהדרין דחי' לה הש"ס דלמא מום ממש קאמר ומפיק לי' מאתך ע"ש וי"ל דהתוס' הק' שם דלמא אתך בדומה לך נמי להכי הוא דאתי שיה' נקיים

ממום ולא לענין יחוס ע"ש וס"ל לרש"י דהש"ס אה"נ קאמר דאתך אתי לכל הפחות לנקי ממום ואייתר קרא דשלמה דכולך יפה רעיתי ואיהו נמי מעיקרא אקרא דתורה סמך אדאתך וא"ש פי' רש"י דשמעתן ודוחק דקרא דשיר השירים לא תורה היא אלא שבחא דכנסת ישראל קמסדר:

א"נ י"ל כך דצ"ל הא דפריך התם דלמא מום ממש הא ע"כ מיעקרא לא נעלם זה מעיני הש"ס דפשיטא דקרא מום ממש קאמר ואלא מדכפלי' קרא למילתי' ואמר כולך יפה רעיתי ומוסיף עוד ומום אין בך והיינו הך אע"כ לטפוי' אתא שיה' נקוי משפחה וא"כ מאי פריך וי"ל דבסוטה ל"ו ע"ב פליגא בקרא דכתיב גבי מרע"ה בפ' שמות והנה נער בוכה מר ס"ל קולו כנער וא"ל ר"י א"כ עשית למרע"ה בעל מום ובחי' תורה כתבתי דלת"ק ס"ל כמ"ש בירושלמי דפסחי' גבי בג' כיתות הפסח נשחט דנתן הקב"ה כח בקולו של מרע"ה שיה' הולך מתחילת מתנה ישראל עד סופו ע"ש וזה רמז ליה הקב"ה בתחילת לידתו שיה' עתיד להשמיע קולו לרבים שלא כדרך הטבע וא"כ אין גנאי ומום למרע"ה וא"כ י"ל קרא כפל למילתי' ואמר כולך ופה רעיתי ומום אין בך לומר דאעפ"י שאין זה כלל מוכח שאין בך מום שהרי מרע"ה בעצמו הי' בו מום שקולו עבה מ"מ היינו יפיפיותי' ולכן מדייק כולך יפה ומום אין בך המבטל יופי שלך אלא אם נמצא בך מום ע"ד נס אינו אלא ליפותך וא"כ המקשה הק' שפיר דלמא מום ממש וכר' נחמי' וא"כ יפה השיב לו המתרץ מאתך בדומין לך והשתא אין לומר בדומין לך בלא מום דהא השתא קיימי' לר"נ דמרע"ה גופא הי' בעל מום אלא לגבי דידי' לא הי' מום אדרבא למעליותא הוא אבל מ"מ אם יהי' הזקנים בדומה לו ולהם מום יחשב ומה"ת לומר כוותיך עייל שלמים לא תעייל עיי' פ"ק דע"ז בסוגי' דאתך נמצא ממנ"פ לר"י דקייל"ן כוותי' דלא הי' קולו כנער עיי' רמב"ן על התורה פ' שמות לא מוכח מידי מאתך דאיכא למימר בדומה לך בלי מום כקו' תוס' מ"מ לדידי' מוכח שפיר מכולך יפה מדכפלי' קרא למילתי' ש"מ לפסול משפחה אתיא והיינו דפי' רש"י דשמעתן דנפקא לן מכולך יפה והש"ס דסנהדרין רוצה ליישב גם אליבא דר' נחמי' דסוטה הנ"ל וק"ל:

ואע"ג דרש"י בחומש בפ' שמות מפרש כר' נחמי' אין זה קו' כידועה אלא דעדיין צלע"ג מ"ש תוס' דלמא אתך בדומין לך לענין מומין מ' דפשיטא להו דלא דומה לכל מילו קאמר אלא דוקא בדבר א' ומשו"ה הק' דלמא לענין מום קאמר וכן בדין דודאי א"א שיהי' דומי' ממש למרע"ה דא"כ תאמר דגם לענין רוה"ק ונבואה יהי' דומין וזה א"א אפי' בענוה ויראת חטא א"א שהרי אפי' נבוני' לא אשכח אלא ע"כ במילי חדא קאמר כצ"ל בכונת

תוס' וא"כ לפי"ז אכתי ק' דלמא בדומה לך שיה' עכ"פ אמו מישראל מנל"ן דבעי ייחוס הראוי' לכהונה כלל:

בשלמא הא לא ק' דלמא לא אתיא אלא למעוטי או גר או ממזר ומנל"ן למעוטי ישראל חלל דאיכא למימר דחד טעמא אית להו כיון שממעטי' גר שאמו מישראל או ממזר דתרווייהו אתך ממש קרינן בהו ורק שאינם מיוחסים א"כ ה"ה חלל אבל הא ק' באמת שלשתן כשרי' ולא ממעט אלא גר שאין אמו מישראל ולא מבעי' למ"ד פ"ק דחגיגה כללות נאמרו בסיני ולא פרטות נמצא שלא נאמר פ' מקרב אחיך תשים עליך מלך עד משנה תורה א"כ פשיטא שהוצרך לומר אתך שלא יתמנה גר שאין אמו מישראל אלא אפי' למ"ד כללות ופרטות נאמרו מסיני מ"מ פרשת מינו המלך לא נאמרה שהרי קודם יתרו לא צוה הקב"ה על מוני' השופטי' כלל כדי שיזכה יתרו ויכתבו פ' זו על ידו כידועה והנה קודם שחטא מרע"ה לא הי' שום הו"א שלא יכנס מרע"ה לארץ ישראל רק:

רמזה הקב"ה בתורה כידועה אבל לא שיעלה על כן ע"ד מרע"ה והעם וקודם מיני' השופטי' הי' ס"ד של מרע"ה שהוא לבדו ישא ויסבול את העם בלי סיוע שום שופט ואלו נכנס מרע"ה לא"י ולא חטא לא הי' מת לעולם וא"כ לאיזה צורך יאמר לו לא תוכל לתת עליך איש נכרי דמני' ילפינן פסול גרים עמ"ש ר"ן בחי' בסנהדרין וא"כ אפי' למ"ד כללות ופרטות נאמרו בסיני מ"מ פרשה זו לא נאמרה וא"כ שפיר הוצרך לומר בדומה לך שלא יהי' גר שאמו גוי ואין לומר א"כ למה חזר ונשנת לא תוכל לתת עליך איש נכרי וי"ל דהוה סד"א הנ"מ בסנהדרין אבל בשארי התמנות לא קמל"ן לא תוכל לתת עליך כלל מ"מ קשי' אמנם לס"ד דילפינן מקרא דוהתיצבו שם עמך דבהעלותך שפיר י"ל דלמ"ד כללות ופרטות נאמרו מסיני א"כ נהי' ד"פ מלך לא נאמרה שם מ"מ מיד אחר שיעצו יתרו למנות שופטים מסתמא נאמרה לו כל פרטותי' של אותה מצוה ככל המצות ונאמרה פ' מלך שם נאמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי א"כ עמך דזקנים ע"כ לטפוי אתי שיהי' מיוחסי' וא"ש אבל למסקנא מקרא דיתרו ק' וי"ל דזה תלוי בפלוגתא רפ"ק דע"ז דאית מאן דס"ל אפי' אי לא חטאו נמי מייתי וכן בס"פ במה אשה נמי פליגא אי יש מיתה בלא חטא ולדידי' מרע"ה מת בלא חטא כלל ע"ש נמצא א"נ הי' נכנס לא"י נמי עתיד הי' למות והוצרך לאמור לו בהר סיני פ' מלך עם כל פרטותיה ואייתר לי' אתך למיוחסי' ולאידך מ"ד דס"ל אין מיתה בלא חטא או למ"ד דס"ל כללות נאמרו מסיני ולא פרטית לדידי' אה"נ דלא מוכח מידי מקרא דתורה רק מכולך יפה רעיתי ומום אין בך וס"ל כר' יודא דסוטה הנ"ל דמרע"ה לא הי' קולו כנער ומוכח מכולך יפה רעיתי לחוד מדכפלי' קרא כנ"ל:

והנה לכאורה צל"ע טובא במאי דפריך אקרא דבהעלותך דלמא משום שכינה הא ע"כ באותו זמן לא הי' שום פסול משפחה דא"כ מרע"ה גופא הי' בן יוכבד דודתו דלאחר מ"ת הי' ממזר ח"ו ובני אלעזר הי' מבני פוטיאל וכה"ג טובא מבלי ספק אלא שמתן תורה הי' להם מקוה טהרה וכ"כ רמב"ן בפ' מגדף שלא הי' ממזרים מאותה שעה חוץ ממגדף א' ופרסמו הכ' שנולד ממצרי שבא על בת ישראל ותו לא וא"כ לאיזה צורך הוצרך לומר בדומין לך מיוחסי' כמותך הלא לא הי' מי שאינו מיוחס וע"כ לדורות קאמר וא"כ איך קאמר משום שכינה ואדרבא אקרא דיתרו ק' טפי דלמא מלתא יתירה בעלמא קא עביד כמו שביקש חכמי' ונבונים וכן הק' פני יושיע בקידושין ע"ו ע"ב ע"ש ולא מצינו לשנוי דא"כ למה הוצרך כלל לומר בדומה לך הא לא הי' ממזרים באותה שעה די"ל אולי לא ידע יתרו שלא שלטו המצרים בנשותיהם ועוד דעדיין בן שלומית חי אבל בפ' בהעלותך שכבר הומת משעת העמדת הדגלים א"כ עמך דקאמר אלדורות קאמר ומאי פריך ואפי' למ"ש רש"י בפ"ק דסנהדרין ט"ו ע"א פי' אחר דמשום שכינה וכן פי' בהוריות י"ד ע"ב מ"מ היינו שייך אוהתיצבו שם אבל אכתי נילף מאתך דכ' בפ' בהעלותך וע"כ צ"ל דאיכא למדחי משום כבוד השכינה החמיר טפי ולפי הנ"ל ליתא להא וצלע"ג ואולי יש לדחוק ולומר דאה"נ דמשו"ה לא מייתי מיד מקרא דיתרו מטעם הנ"ל דאיכא למימר יתרו לרוחא דמילתא עביד והי' טועה שיש ממזרים ומשו"ה מוכיח מפ' בהעלותך אך לפום טעותא דהמקשן שהק' דלמא משום שכינה אך לפי טעותו השיב מיתרו דאין לומר לרוחא דמלתא עביד הכי דא"כ עכ"פ כבר ידע מרע"ה מצואת יתרו דאיכא קפידא בהכי אפי' בלא שכינה א"כ מכש"כ משום כבוד השכינה וא"כ חזר ואמר לו בפ' בהעלותך עמך אלא ע"כ אלדורות קאי ומוכח ממנ"פ כצ"ל ובזה מיושב הא דמייתי רמב"ם מקרא דבהעלותך והא"ש וקרוב לזה דברי פנ"י בקידושין ומן המורם יש לישב מ"ש חכמז"ל בפ' הקורא עומד דא"ל ר"ח לרשב"ר אלמלא לוי אתה פסול אתה מן הדוכן דעובי קולך אתה וא"ל לאבוה א"ל אימא לי' לר"ח כשאתה מגיע ואכתי לה' לא נמצאת מחרף ומגדף דצ"ע מה רצה ר"ח לפוסלי מן הדוכן והלא לא הי' לוי ומה איכפת לי' לרשב"ר בזה ומה השיב לו רבו שגם הוא לא יכון לדבר כן וכי דרך נשים להשלמים להללו דאתי לנצוי דלפי הנ"ל דסנהדרין נפסלין אפי' במומין שאינם פוסלי' בכהנים רק בלוים נפסלים דהרי כ' לעיל ממומי של מרע"ה שקולו כנער וזה הי' רק מום ללויים כמו שפי' שם רש"י בסוטה ל"ו ע"ש ולכאורה יש להוכיח נגד זה דהרי ר"ח הי' ראוי להשראת שכינה מהאי דפ' שוכר את הפועלים דמייתי תוס' במגילה הנ"ל שהעבירו רבו לפני תיבה למיתי משיח ומשמעתן מוכח דכבוד שכינה עדיף ממוני סנהדרין א"כ מכש"כ שהי'

ר"ח ראוי למנותו בסנהדרין וברור נמי דדיבורו של ר"ח הו' מום לגבי לוים טפי מעובי קולו דרשב"ר מדאמר לו רבי אם אתה מגיע לוחכיתי וכו' ש"מ שזה גרוע מעובי קולו וכיון דר"ח הי' ראוי למנותו בסנהדרין כש"כ רשב"ר והא"ש דר"ח אמר לשב"ר שאינו ראוי' לנשיאות למלאות מקום אבא מפני שהוא פסול לדוכן ורבי השיב כשאתה מגיע לוחכיתי וכו' ואפ"ה ראוי' אתה לשכינה ומכש"כ לסנהדרין א"כ ה"ה בנו רשב"ר וי"ל דר"ח ס"ל דאה"נ דהוא אינו ראוי' למנותו בקביעות רק באקראי בעלמא כמ"ש תוס' לחד שינוי וזה סברת יש פוסקי' דמייתי רמב"ן בשמעתן דס"ל חלל כשר לדין ד"נ ורק למנותו בקביעות פסול אבל באקראי בעלמא כשר:

חדא לאתוי גר בכה"ג לח"מ סי' ז' הק' משמעי' ואבטליון שהי' גרים ממש כמבואר בהקדמת הרמב"ם והם הי' נשיאי ישראל ע"ש מ"ש דקבלי עליהם ופי' התומים דקבלת המלך מהני אפי' לנפשות ע"ש והדבר תמוה א"כ איך אמרינן בקידושין ע"ו כל שהחזקו אבותי' משוטרי רבי' וכו' וק' דלמא קבלו המלך עלי' אבל לפענ"ד דקודם הלל לא הי' הנשיאים והאב ב"ד אותם שהי' ראשי סנהדרין אותם הי' ממשפחת בית דוד אע"ג דלא הי' גדולים בתורה וכמו ריש גלותא בבבל שרובם לא הי' גדולים אדרבא מצערי חכמי' הי' ובני ביתם לא מעלי ותחתיהם הי' מתמנים ראשי ישיבות שהי' גדולים בתירה והי' כפופות לר"ג וע"ד הפלא אמרינן בגיטין שאני ר"ה בר נתן דמיכף הי' כייף לרב אשי שר"ה הי' ר"ג והי' צדיק גמור והי' כייף לרב אשי אבל אידך לא הי' לומדי' כ"כ ולא כייפו לת"ח וה"נ בא"י הי' בנשיאים ע"ד הללו ואינהיגו בני בתירה ענוה יתירה והורישוהו להלל תורה וגדולה במקום א' וכן הי' אז לכל זרע הלל אבל לא לפני זה תדע דהא כי חשיב בפ' אין דורשין הזוגות דפליגא בסמיכה אמאי לא קחשיב נמי בני בתירה שהי' לפניהם שמהם קבל הלל נשיאותו ואין לומר דלמא אינהו לא הו' פליגא בסמיכה הא קחשיב התם אפי' מאן דלא פליג ע"ש ועוד הא באבות לא קחשיב לבני בתירה כלל במקבלי ממי קבלו ומי קבל מהם אע"כ לא הי' מגדולי התורה אלא ראשים ע"פ מלך או שהי' מזרע דוד ואינהו הי' נשיאים בהרבצת לא לחק ומשפט והיינו דאמרינן ר"פ אלו דברים מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם תרי מילי הוה ולשניהם זכה הלל משא"כ אותן שלפניהם וקרוב לזה נוטה דעת התומים אלא דלא נחית למ"ש והמעיין יבחר: דקאתי מטיפה פסולה מלשון זה מ' לי' לתוס' דמיירי באמו גוי דאלו אמו מישראל טפה כשירה מקרי דמקוה טהרה היא לו והנה מבואר בתוס' יבמות דלאו דוקא אמו מישראל אלא מכש"כ אביו מישראל ואז לא בעי אמו מישראל אבל דעת הרבה פוסקי' אינו כן אלא דלא מהני אביו בלא אמו ע"כ ועיי' היטב מ"ש והאריך בכה"ג לח"מ סי' ז'

הנ"ל ובזה הבנתי תרעומות השבטים הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז יהרג נשיא שבט מישראל ובא הקב"ה ויחסו בן אלעזר בן אהרן הכהן פי' הם טענו כיון שהי' נשיא שבט ש"מ שהי' מיוחס ממש מאביו ומאמו וא"כ פינחס שאין אמו מישראל שהרי אבי אמו פטם עגלות לע"ז לא יתכן אלא לדין כיוצא בו וכמש"כ תוס' גר דן גר חבירו אבל להרג נשיא שבט מיוחס מי נתן לי' רשותא ואע"ג בל"ז נ' אפילו לגר כמותו אינו דן מ"מ אמרי כן על צד ההפלגה דחפי' לד"מ אינו ראוי' לדין אתו מכש"כ להורגו א"כ בקנאי' פוגעין לא בעי למידיינהו ומ"מ לא פשיטא להו דלא גרע מדיני ממונות ומשו"ה בזוהו ובא הקב"ה להוציא מלבם ויחסו אחר אביו לומר כיון שאביו מישראל תו לא איכפת לן ועוד כבר כתבנו לעיל דבלאה"נ לא איכפת לן במה שהי' קודם מ"ת דבשעת מ"ת הוכשרו כולן כנ"ל באריכות:

אימא לא צריכא עמ"ש תוס' שיטת רש"י דדוקא לד"נ בעי אמו מישראל אבל לא לד"מ וק' א"כ אמאי אמר דרב מרי בר רחל אמו מישראל ומאי נפקא מיני' הא רבא לא הוה דד"נ וי"ל דס"ל לרש"י כהסוברי' דעדות איסורי' דד"מ כגון גיטין וקידושין וכדומה הו"ל כד"נ כמ"ש ב"י פלוגתתם בח"מ סי' למ"ד מחידוש ב' ע"ש והה"נ לענין דינים וממוניהם כצ"ל:

צריכא לכאורה נ"ל פשיט דאפי' לפמ"ש תוס' לקמן לחד שינוי דאשה כשירה לדין מאשר תשים לפניהם מ"מ לד"נ פסולה דלא יוכל להכחיש ילפותא דשבעים איש כתיב גבי סנהדרין וכתיב וישארו שני אנשים עיי' בירושלמי ר"פ שבועות העדות ועיי' בחי' שם וס"ל להירושלמי דליכא למדחי שאני התם משום שכינה דודאי אשה ראוי' להשראת שכינה וז' נביאות יוכיחו וע"כ משום דפסולה לסנהדרין וא"כ הומ"ל לאתוי אשה דכשירה לד"מ ופסולה לדנ"פ אלא דפשיטא לי' דמיירי מפסול משפחה דשייכי הך מתניתין למתנית' דסנהדרין וק"ל:

ובזה נדחה מ"ש לעיל דכל הכשר לשכינה כש"כ דכשר לסנהדרין דאשה יוכיח דכשירה לשכינה ופסולה לסנהדרין ואי נימא דאינה ראוי' כלל לד"מ נמי לק"מ אבל אי נימא כשירה לדון רק משום מעלת סנהדרי' לא חזי שפיר נדחה מ"ש לעיל ועמ"ש בסמוך אי"ה:

כל הכשר לדין כשר להעיד עיי' ב"ק פ"ח ע"א יליף פסול עבד לעדות מפני שאין אח במצות כבה:

העלה הרמב"ם בהלכ' עדות עפ"י הכ"מ שם ודלא כפשיטא דסוגיא וכבר ישבתי לנכון בחי' ר"פ שבועות העדות ע"ש והנה שם כ' תוס' טעם נכון דלא מציל למילף בכי האי לה מאשה ע"ש וק' א"כ יהי' עבד כשר לדין דלא שייך האי טעמא דגבי עדות לרמב"ם

הנ"ל ולה מאשה נמי לא ילפינן לענין זה א"כ יהי' כשר לדון מיהת לתוס' שכ' דגר נמי אינו כשר לדון אלא גר חבירו אבל ישראל לא דלא מקרי מקרב אחיך א"כ עבד כשר לדון מ"מ עבד אינו ראוי' לדון לא ישראל ולא אפי' גר דלגבי גר לא מקרי מקרב אחיך ולא מתכשר אלא עבד חבירו והיינו שבא לדון על ממון שאין לרבו רשות עלי' וכה"ג וזה א"א דעכ"פ א"א לקבל עדות דעבד פסול להעיד אפי' לחבירו עבד ואעידי ישראל לא מצי טבד להיות דיין לקבלם וכיון דלא חזי' לרוב דיני ממונות אינו בכלל אשר תשים לפניהם וממילא דלא מתכשר אפי' להודאת מקצת דלא בעי עדות כן י"ל אך להסוברי' דגר דן אפי' ישראל וזהו שיטת רש"י דמייתי תוס' לעיל א"כ הה"נ לעבד שיהי' ראוי' לדון עבד חבירו וא"כ ק' איך כיי"ל דכשר לדון כשר נמי להעיד הא איכא עבד דכשר לדון ופסול להעיד וי"ל דיראה דמצות דיינים הו"ל מ"ע שהזמן גרמא אפי' להסוברי' דבדעבד כשר בלילה וחולקי' אהתוס' פ' מצות חליצה ק"ד ע"א ד"ה מ"ס ועיי' בתומי' סי' ה' מ"מ לר"מ דמתניתן אתי' כוותי' ויליף מנגעי' בודאי מודה אפי' בדיעבד פסול עיי' וכן להסמ"ע דס"ל בלילה כעין יומא כשר אפי' לכתחילה מ"מ היינו נמי לרבנן בתחילת דין משום דנפקא להו מביום ולא כעין יומא מקרי שפיר יומא כמו שמוכיח הסמ"ע שהדלקת נירות מהני כמו ביממא אבל לר"מ דנפקא לי' מהיקשא דנגעי' והתם כ' בהדיא ולא לאורי וכמ"ש תוס' בסנהדרין דעיקר סמיכת ההיקשא מלי ולא לאורי הוא ע"ש וא"כ גם הסמ"ע מודה דלילה פסול לגמרי אפי' אם מדליק נירות כעין יממא והו"ל מ"ע שהז"ג וא"כ אפי' למ"ד נשים סומכת רשות מ"מ הכא מודה דא"נ רצתה להחמיר ע"מ לדון מ"מ אינה יכולה בכפיי' כיון שלא נצטוית ע"כ וה"ה לעבד דיליף לי' מאשה לענין מ"ע שהז"ג והוא מבואר ומשו"ה פסול נמי לדון וא"ש:

אלא דאכתי ק' לי דהא פשיטא דליכא למימר דכד סתים רבי להך משנה דהכא הו' ס"ל באמת הלכה כר"מ ומ"מ פסקי' כסתמא דסנהדרין משום דקסתים לי' לגבי הלכתא דדינא ז"א אדרבא סתמא דהכא עדיף דקתני לי' לגבי הלכתא פסיקא כמבואר בע"ז ז' ע"א אע"כ צ"ל אה"נ אי הי' כוונת רבי למפסק הלכתא בהאי סתמא הוה קיי"ל כהך סתמא אלא דאמרי' שלא הי' רוצה כלל למסתם כר"מ אלא משום שרצה לעשות כלל שלו כל הכשר לזה כשר לזה ויש שכשר וכו' ולא מצי למתני כן אלא אליבא דר"מ לכן תנא כחד תנא ולעולם לא עלה על דעתו למסתם כר"מ ומשו"ה סתמא דסנהדרין עדיף כצ"ל וא"כ ק' אמאי לא סתם הלכתא כרבנן ואיפכא כל הכשר להעיד כשר לדון ויש פסול להעיד וכשר לדון ומני עבד לרבנן דלילה כשירה לדון ולא הוה מ"ע שהז"ג ועבד כשר לדון וה"נ ק' לחד שינוי דתוס' דאשה כשירה לדון אע"כ מזה מוכח לרבנן נמי דלא

ילפינן מנגעים ופסלי תחילת דין בלילה מביום מ"מ פסול אפי' בדעבד כתוס' יבמות ק"ד ע"א הנ"ל ואפי' כעין יממא נמי פסול וכהש"ך דלא כסמ"ע הנ"ל וא"כ אשה ועבד פסולי לתחילת דין דהו"ל מ"ע שהז"ג וממילא פסולי' נמי לגמ"ד דבעינן תחילתו וסופו בכשרות וא"ש ומזה מוכח נמי דסומא בשתי עיניו פסול לד"מ כהרמב"ם דלא כתוס' דשמעתן ד"ה ור"מ הוא דאלת"ה אכתי ליתנא איפכא דיש פסול להעיד וכשר לדין ומני סומא בב' עיני' דפסול לעיד מאו ראה וכשר לדון אע"כ אה"נ דפסול גם לרבנן ומטעם שיתבאר אי"ה:

סתמא אחרינא אשכח פי' רש"י דכי היכא דלענין לילה לא מקיש לענין סומא נמי לא מקישי':

ובסנהדרין הק' תוס' דלמא דוקא לענין לילה לא מקיש דגלי קרא בכל עת ע"ש ולפענ"ד אה"נ דכי ס"ל לרש"י ומשו"ה דקדק בלשונו וכ' לענין סומא נמי לא מקיש ולא קאמר סתמא ש"מ לא ס"ל לרבנן היקישא כלל אע"כ פשיטא נוא דרבנן נמי מקשי רק לענין לילה דגלי קרא וממילא דלענין סומא נמי א"א להקיש דאי נימא דסומא פסול אפי' רק לתחילת ממילא נפסל נמי לגמ"ד משום דאין תחילתו וסופו בכשרות ויהי' א"כ לילה כשר וסומא בא' בעינא פסול ובעדות הסברא איפכא דקבלת עדות פסולה בלילה לכו"ע וסומא בא' מעיני' כשר מדאצטרך או ראה לסומא ב"ב עיני' וא"כ הו"ל נגד הסברא משו"ה לא ילפינן היקישא לענין זה אבל לשאר מילי ילפינן והיינו נמי דעת הרמב"ם דסומא בב' עיני' פסול לד"מ והיינו מהיקישא דס"ל רבנן נמי ילפינן מהיקישא:

והנה שם בסנהדרין פי' הרי"ף דלרבנן היינו טעמא דמכשרי סומא משום דהרי סומא בא' מעיניו ביום חזי טפי ממאי דחזה פקח בלילה וכיון דמכשרי:

לילה מבכל עת ע"כ להכשיר נמי סומא וכ' הר"ן בחי' בשם רמב"ן דלתחילת דין נמי סומא כשר משום כיון דעכ"פ בלכל מראה עיני הכהן לא מפסל סומא לדון דלענין מראה עיני' לא מקשינן ריבי כמוכח מבכל עת וא"כ נהי דלילה מפסל לדון תחילת דין מביום הנחילו מ"מ סומא לא מפסל מהך קרא דאם ממעט לילה ולא ממעט סומא ע"ש ובזה נ"ל ליישב מ"ש רמב"ם דילפינן היקישא למפסל תחילת דין בלילה ומ"מ בסוף דין מכשיר מבכל עת עיי' בהלכ' עדות וכ' בכ"מ דלא רצה רמב"ם למילף מביום הנחילו את בני משום דקייל"ן דצריכא קרא לדר"י אמר רב שלשה שנכנסו לבקר את החולה ע"ש ומקשי' העולם עכ"פ ק' אהש"ס דסנהדרין מ"ט לא אמר נמי לרבנן כן וי"ל דס"ל להש"ס התם כס"ד בב"ב קכ"ח ע"א דלא בעי תחילתו וסופו בכשרות או ס"ל נמי כמסקנא דהתם אלא ס"ל דדיינים לא ילפי' מעדות ולא בעי תחילתו וסופו בכשרות כמ"ש תוס' בשמעתן

וא"כ ע"כ ס"ל לר' יוחנן דרבנן לית להו היקישא כלל וילפי תחילת דין מביום הנחילו דאי ס"ד מהיקשא ילפי' וכרמב"ם א"כ ק' סומא בא' מעיני' נמי לפסול מהיקשא דא"ל לעיל דהוא נגד הסברא דאם יפסול לתחילת דין יהי' נמי פסול לגמ"ד משום תחילתו וסופו בכשרות ובעדות כשר סומא בא' מעיני' וסופו בלילה ז"א דסוגיא דהתם ס"ל דלא בעי תחילתו וסופו בכשרות וא"כ נימא דסומא בא' מעיני' פסול לתחילת דין כמו לילה ובגמ"ד שניהם כשרים ואע"כ צ"ל כתי' הרמב"ן דנפקא לן לילה מביום הנחילו ומזה לא אמעט סומא וא"ש:

אמנם אנן סמכינן אתלמודא דב"ב קי"ג ע"ב וקי"ד ע"א דמבואר דקיי"ל להלכתא הך דשנים שנכנסו לבקר מביום וקיי"ל נמי כר' יוחנן דמתני כר"מ ואנן קיי"ל כרבנן וע"כ צ"ל דנפקא להו פסול תחילת דין בלילה מהיקישא וגמ"ד כשר מבכל עת וסומא כשר משום שהוא נגד הסברא וכשר נמי לתחילת דין כי היכא דלהוי תחילתו וסופו בכשרות דגם גבי דיינים בעי תחילתו וסופו בכשרות דלא כתוס' בשמעתן אלא כתוס' ב"ב מ"ג ע"א ע"ש ובזה יתישב גם סתירת רש"י דשמעתן עם רש"י סנהדרין וק"ל:

והנה יש נפקותא רבה דלמאי דנפקא לן מביום י"ל כהסמ"ע דלילה כעין יממא כשר ולמאי דנפקא לן מהיקישא לנגעים והם נפקא מלי ולא לאורי פסול גם לאור הנר ועמ"ש ר"פ ראוהו ב"ד מה שק' משם אהסמ"ע ולפי הנ"ל י"ל ואין להאריך וק"ל:

דף נ"א ע"א המפקיר כרמו וכו' כ' תוס' תרתי שמעת מיני' נ"ל דהנה במתניתן דפאה רפ"ד ילפינן מתעזוב שהם יבוזו ולא יחלק להם והיינו מדשני קרא בלישנא דנהי דלא הו"מ למכתב לשון נתינה משום הא דחולין קל"ד ע"ב מ"מ הו"ל למכתב והי' ומ"ש דכ' לשון עזיבה ע"כ למדרש מיני' הנח לפניהם והם יבוזו והשתא כיון דכ' בפרשה תעזוב א' באמור וא' בקדושים כפי' רש"י בחולין ובדוכתא טובא א"כ חד לגופא וחד למפקיר כרמו וחד דשני ולא כתיב יהי' להנח לפניהם והם יבוזו ואידך שינוי דקרא למדרש מיני' או כרבא או כאביי:

ולפי"ז צ"ל דרבנן דר' ישמאעל אליבא דרבא דלית להו תרתי שמעת מיני' צ"ל א' מתרתי או דלא דרשי כלל הא דשני בלישנא למכתב תעזוב ואה"נ דלית להו סתם מתניתן דהנח לפניהם והם יבוזו או אית להו ודרשי' אידך תעזוב לדב"ש דמתניתן דפאה רפ"ו המפקיר לעניים הפקר ומפקי' לה מתעזוב ע"ש בפי' הר"ש ויה' איך שיהי' לית הלכתא כהני רבנן והשתא א"ש דפסק הרמב"ם כר' ישתאל ועיי' בכ"מ שנדחק והא"ש:

דף נ"א ע"ב כל שיש לו קרנים יש לו טלפים עיי' ר"ן בחולין פ' אלו טרפות פ' כר' דוסא מסתם מתניתן דהכא וצ"ל דאע"ג דסתמא דהכא לאו גבי הלכתא דדינא מתני כדלעיל

נו"ן ע"א ס"ל להר"ן דהיינו לגבי סתם מתניתי אמרינא דתני גבי הלכתא דדינא משא"כ נגד רבנן דברייתא עדיף סתמא דהכא וס"ל לכן כפי' רש"י ולא כפי' המשנה להרמב"ם ופי' ר"ת דהתם דא"כ אתי' מתניתן אפי' כרבנן אלא ס"ל כפי' ריב"ן דמייתי התם תוס' והוא פשיט: ומזה הק' ר"מ רבק"ש בשם מהר"ם קראשניק אמ"ש הר"ן בר"ה דאין תוקעין בשופר של בהמה טמאה הא לדידי' לא משכחת לי' דכל שיש לו קרנים וכו' כן הוא בפלתי סי' ע"ט ועיי' מג"א הל' שופר ותי' בבאר הגולה שם דמשכחת בטהורה הנולד מן הטמאה דיש לה קרנים וטלפים וטמא:

ובפלתי תי' דמתניתן קרנים כקרני חיה קאמר אבל קרני בהמה משכחת לי' אפי' בלא טלפי' וזה דוחק ועיי' היטב במ"ש בתשובת, חו"י סי' כ' שדברי' תמוהי' ולא ראה דברי הר"ן בר"ה הנ"ל:

קרנים יש לו וטלפי' אמרו הטבעי' כי בעלי חי' שאין להם שיניים העליונים שהם המה בעלי מעלות הגרה להם הוציא הטבע הקרנים במקום שיניים העליונים ועיי' בזה בס' שערי שמים לאבא של רשב"ג:

ובזה יובן קצת הא דפ' במה מדליקין דפ' הש"ס דתחש שהי' בימי משה טהור הי' מדאמר קרן אחת הי' לו במצחו פי' דסמוך אמתניתן שלא תאמר קרנים שנים קאמר אבל הא מדלא הי' לו אלא קרן א' א"כ ע"כ הי' לו שיניים העליונים דלחסרוני' בעי ב' קרנים ומדהי' לו שניים העליונים לא העלה גרה לזה אמר הרי שור שהקריב אדה"ר ככה הי' לו ש"מ דבקרן א' סגי להשלים החסרון ויותר נראה דצ"ל בלאה"נ דקאמר התם לשעה הי' ונגנז מה"ת נאמר כן הלא אין חדש תחת השמש ולא נמנה תחש בדברים שנבראו בין השמשות:

ועוד מה צורך לקבלה זו לכאורה י"ל ל"א מב' פנים דודאי יש מיני' תחשי' עדיין בעולם והם ידועי' או נאמר שהמה טמאים ורק אותו שבימי משה ע"ה נשתנה לשעה והי' טהור בסי' וככה קבלנו כדי לקיים הכלל שבידינו לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד והיינו דקאמר קרן א' הי' לו במצחו דהאי תנא ס"ל כר' דוסא דכל שיש לו קרנים וכו' וסגי לו בקבלתו שהי' לו קרן לחסרון שיניים העליונים שלו ומזה נדע נמי שהי' לו טלפי' או נאמר בהיפך שמין תחש הידועה מין טהור הוא בקרנים וטלפים ואותו שבימי מרע"ה נשתנה לשעה והי' טמא מטעם ידוע אצל בורא ית"ש וליתא להא דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה לבד ונפקא מינ] נמי לענין חליצה דילפינן נעל עור מנעלך תחש ולר"ת בעי עור טהורה דוקא דומיא דתחש והשתא אדרבא הא דבימי משה הי' ומייתי לזה ראי' מדלא הי' לו רק קרן א' ולהשמר מזה מסיק הש"ס

מדאמר קרן א' הי' לו ע"כ לסימן טהרה אמר דא"א לומר סי' טומאה שהרי אותו שור שהקריב אדה"ר דכתי' גבי מקרין וטהור הי' ואעפ"י שאין מזה ראיי' שגם זה התחש יהי' טהור מ"מ כבר מוכח שא"א שיהי' קרן א' סי' טומאה ומדלא הו' סי' טומאה א"כ ממילא הו"ל סי' טהרה דאל"כ למאי נפקא קיבל התנא ולאיזה צורך היתה הל"מ בענין זה:

ויש שיש לו טלפי' ואין לו קרנים יש לעיי' דהו"ל לעשות כלל כל הכשר לשופר כשר לחצוצרת ויש כשר לחצוצרת ופסול לשופר ומאי ניהו של פרה דפסול לשופר כבמתניתן ר"ה כ"ו ע"א וכשר לחצוצרת כתוס' ע"ז מ"ז ע"א ד"ה קרניה:

ואולי משום דלא מתני לי' שפיר כיון דאשתני שמא משופר לחצוצרת כבסוף פ' במה מדליקין ודוחק דהכי הומ"ל שופר של ר"ה וחצוצרת של תעניות או של מקדש דתו ליכא למטעי מיהא הו"מ למתני עוד טובא כל החייב במ"ע שהז"ג חייב בל"ת ויש שחייב בל"ת ואינה חייב בעשה ומאן נינהו נשים ועבדים כל מנחה הטעונה שמן נקמצת ויש נקמצת ואינה טעונה שמן מאן נינהו מנחת חוטא וקנאות ולחה"פ שאינה טעונה שמן אינה נקמץ ולהפוסקי' דעבד כנעני ליתא בשבועה דאין גופו שלו למתסר גופא אבל ישנו בנדרים דמתסר חפצי הוא אלא שרבו כופו בדבר שיש בו עינה נפשו א"כ הו"ל למתני כל שישנו בשבועה ישנו בנדרים ויש שישנו בנדרים ואינו בשבועה ומאן נינהו עבדים ועוד כל שישנו בנדרי' ישנו בנזירות ויש שישנו בנזירות ואינו בנדרים ומאי נינהו קטן שהאב מדירו בנזיר דוקא ולא בשאר נדרים מיהו למ"ד מופלא סמוך לאיש דאורייי' לא מתנייי' שפיר דלדידי' אין האב יכול להדירו אלא עד שיגיע לעונות הנדרי' ואותו שנה ישנו בנדרים לענין היקדש הוא ואכלו אחרים וליתא בנזיר כלל אפי' בנזירות דנפשא דהוא לאו בר עונשי' דללקי אשתיית יין ולאתוי קרבן נזירות אמנם לאידך מ"ד ק' עיי' בנזיר י"ט ע"ב ועוד כד מעיינת בי' משכחת טובא וצ"ל תנא ושייר טובא אלא דק' מה ראה רבי למשבק הני שהם כהלכה ותנא כללא שאינו כהלכה כהא דכל הכשר לדין כשר להעיד:

ה"א מאי קשקשת דכתי' סנפיר בחולין נ"ג ע"א כ' תוס' בסוף הדיבור משום דקשקשת הוא דבר שהיד מפכסך בו ה"א היינו סנפיר מ' להדיא דקשקשת הקבועה מאוד ואינו נרגש ביד כשהיד עוברת עליו אע"פ שנראה למראית עיין לא הו' קשקשת:

ומזה ראיי' לרמב"ן על התורה ותובא בה"ה ובש"ע דהנוטל בכלי ולא ביד אין לו דין קשקשת וצע"ק בע"ז פ' אין מעמידין ושם ביארנו בעז"ה ע"ש והנה בחולין פא"ט מ' להדיא בחי' הר"ן דה"ה אי כתיב סנפיר ה"א שהוא קשקשת וכצ"ל במהרש"א דשמעתן למה שתי' גם כי דברי' קצת מגומגמים והנה בסנפיר א"ש דהוה לן מקום לטעות משום

דלפענ"ד אין דרכו של סנפיר להשיר במים כלל וגם לא לגדל אחר זמן אלא נולד עמו מיד ודלא כדמ' מפלתי וא"כ הא דכתיב אשר אין לו סנפיר לרבות אעפ"י שאין לו עכשי' ועתיד לגדל אחר זמן או שהשירו במים כדאיתא פ' אלו ט' זה לא שייך בסנפיר וא"כ הי' ק' אין לו פי' דדרשי' מיותרא דיו"ד עת"ח וע"כ הי' לן לומר מאי סנפיר קשקשת אבל אי הו' כתיב קשקשת והו' טעי' סנפיר זה ק' קצת לאמרו:

וי"ל עפ"י מ"ש הפר"ח ששאל רופא א' על דג שטיקוס מרינוס דיש לו קשקשת ולא סנפיר ולפי הכללי הרי הוא טהור והרי הוא סם המות ואיך התירו התורה ודרכי' דרכי נועם כתיב ע"ש:

ולפענ"ד אין הקושי' מפני שאין לו סנפיר וסותר הכלל ז "א דאטו סנפיר הוא דוקא מה שאנו קוראין פלוסו"ן בלע"ז אלא כל דבר הבולט מגופו שהיד מסכסך והוא שט בהם במקום סנפיר עומד וזה הדג שיש לו רגלים והיינו סנפירי' שהוא שט בהם וזה ברור והוא טהור לפענ"ד ומותר באכילה ובס' הלכ' קטנות להרב מהר"י חגו"ז בחלק א' סי' רנ"ה מסתפק בהתירו ולפענ"ד אין כאן מקום ס' כלל אך עיקר שאלת הרופא להיותו סם המות ודרכי' דרכי נועם כתיב:

והנה נראה לי שאלתו הוא עפ"י מ"ש הרמב"ן דיש מפרשי' טעם לסי' סנפיר וקשקשת משום דאינך דגים אינם שטים עפ"י המים אלא דרים בקרקע המים ומזיקים לאוכליהם וא"כ מכש"כ שהי' לנו לאסור דג הנ"ל שהוא סם המות גמור ולפענ"ד אה"נ אי נניח למינח טעם הנ"ל ונדרוש טעם דקרא א"כ אה"נ דהאי דג אסור מק"ו דהשתא דגים שאין בהם סם המות רק משום שהם דרים בקרקעות המים ויש בהם קצת היזק לגוף אסרתן התורה ופשוט הוא שנאסרו אפי' אם נמצא המציאה ע"י הרוקחים להוציא מהם עפרורית הים דככה נוכל לעשות בכל מין ומין ע"י חרמת הקומי"א א"כ ק"ו שנאסר אותו דג שהוא סם המות גמור אפי' אחר שרקחוהו הרוקחי' והסירו המות ממנו ואה"נ דאסורי' ואפ"ה שפיר כ' רחמנא כל שיש לו סנפיר וקשקשת וסמך עצמו אק"ו דלא נטעה להתיר הדג ההוא דק"ו דאורייתא הוא:

אבל האמת יורה דרכו כי חלילה לנו לומר שטעמי תורה הוא משום רפואת הגוף ותקרי' ואין לתורתינו עסק בזה אבל הכא הוא לרפואת הנפש ולפני' ית"ש נגלה טעם לחלק בין יש לו קשקשת ובין אין לו והאי דג מורינוס הנ"ל בכלל היתר מפני שיש לו קשקשת מהם מגלים לנו על סנפירי' פי' שרגלי' נדונים כסנפרי' לפי הכלל המסור בידינו שכל שיש לו קשקשת ע"כ שיש לו סנפיר ומותר באכילה ואין בזה היזק הנפש ואם כי יש בו היזק לגוף מה לתורה בזה דבר זה מסור לטבעים ונפקא מיני' שאם ע"י המצאה יוסר המות

ממנו הרי היתר גמור באשר עושין הרוקחי' באמת והנה הי' מקום לטעות דאי הו' כתיב קשקשת ה"א היינו סנפיר כדי שלא נאמר התורה היתירה סם המות ע"כ הו' דחקינן למימר היינו סנפיר ואפי' למסקנא נמי דקשקשת לבושא הוא מ"מ אכתי הי' טעמא משום רפואת ונבוא לאסור דג הנ"ל וכיוצא בו מק"ו הנ"ל לכן הדר וכ' רחמנא סנפיר שהוא סותר לגמרי והוא חמר כאלו חששה התורה שלא יבוא א' בסוף העולם ויפרש קשקשת דבר שהיד מסכסך בו ויאמר היינו סנפיר ויאסור הנ"ל לכן כ' רחמנא סנפיר וא"כ מזה מוכח להדיא התירו של דג הנ"ל וזה מרומז ביגדיל תורה ויאדיר דמהאי קרא יליף רחב"ע שרצה קבו"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות לרפואות הגוף ולא לזכותן בלבד:

ויש מקום אתי לומר בהיפך דהך דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר היינו או סנפיר או רגלים וקמל"ן קרא דכ' סנפיר דוקא סנפיר ממש ולא רגלים ולא אתא למעוטי אלא הך דג הנ"ל דרגלים לא מקרי סנפיר ולא חייש לדג הנ"ל שיבוא לאכלו משום שהוא בלא"ה סם המות וליכא למיחש למידי והא דהצריכא התורה לאוסרה ביותורא דסנפיר אע"ג דבלא"ה לא נאכלנו משום שהוא סם המות י"ל משום יגדיל תורה ויאדיר והוא עפ"י פי' רש"י והרע"ב במשנה דסוף מכות אהך דרחב"ע דרצה הקב"ה לזכות ישראל ע"ש וזה עולה עם דינו של בעל הלכות קטנות הנ"ל לאסור הדג הנ"ל ומ"מ לא נהירא לי לאסרו דאכתי האיך כיילי רבנן כל שיש לו קשקשת ולא חשו לדג הנ"ל ואי משום שהוא סם המות ובלא"ה לא נאכלנו הלא עינינו רואית עתה שהרוקחים מוציאין המות ממנו והוא מצוי וגם אצלינו אצל הרוקחי' בשם הנ"ל והוא בדוק למי שישען על ביתו ולא יעמוד לאפיסת כח לחלישת כלי המשגל נקח ממנו ויתרפא ואיך לא חשו חכמז"ל שנבוא להתירו אע"כ האמת כן הוא שמותר הוא ואולי מטעם זה בעצמו שייך רצה הקב"ה לזכות לאסרו שלא יבוא לידי ניאוף ע"י שמטבעו להרבות תאוה וברוב המקומות מוזהרים למוכרה כ"א עפ"י צואת הרופאים מומחה א"כ י"ל דקתלין קרא בסנפיר לומר קשקשת דומיי דידי' דהיד מסכסך בהם ולאפוקי אותם שאינם ניטלים ביד אעפ"י שקשקשת פירושו לבושא והרמב"ן בחומש כ' אותן שאינם נוטלין ביד לא שייך לומר לבושא אלא מגופא הם ולא הי צריך קרא ע"ז שייך שפיר יגדיל תורה ויאדיר הרבה אמר לנו טעמי' כדי שנדע ולא נטעה וגם זה נכון:

דף נ"ב ע"א איש כ' בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה וי"ל דלא הו"ל לאתוי הך דאיש בפרשה אלא הכי הול"ל כיון דלא כ' אשה למעוטי מה"ת לחלק:

ואיפכא הול"ל מ"ט דרבנן ולשנוי איש ולא קטן ומקשינן אשה לאיש ור' יוסי אמר לא מקשינן ע"כ נ"ל דר' יוסי נמי מהכא יליף דודאי לא צריך טעם לרבנן למעוטי קטנה דמה"ת תחלוץ ולא בת מצוה היא אך ר' יוסי ס"ל מדאיצטרך איש ולא קטן ולגופא לא אצטרך דמה"ת יתיר קטן דיקנו של אחי' הגדול ואפי' ביאת בן ט' דהוה ביאה גמורה ולא אתא לאנתוקי אדרבא לקנות זיקת אחי' ואפ"ה לשיטת התוס' לא מהני מן התורה ולרש"י נמי לא מהני אלא לקנותה ולא להתחייב עליה משום א"א קידושין י"ט ע"א מכ"ש דאתא לנתקה פשיטא שלא יכול לנתק מה שקנה אחיו הגדול אע"כ מדאיצטרך איש ולא קטן ע"כ לדיוקא אתא אבל אשה אפי' קטנה והשתא לפי דמ' דרבנן דר' יוסי פסלי חליצת קטנה מן התורה דהרי משו"ה חיישי' שמא נשרו צ"ל דס"ל כשיטת הר"י דברזילי שבתשוב' מהרי"ק הביאו הרב ב"י בא"ע סי' מ"ג דהאב יכול לקדש אשה לבנו הקטון מטעם זכין לאדם שלא בפני' ומה שהק' מהרי טראני בתשו' מש"ס קידושין דף י"ט הנ"ל דא"כ מצינו אישות לקטן י"ל דכיון שזנתה תחתיו שוב אין כאן זכייה ולא חלו קידושין למפרע וקרא דהתם באיש כי ינאף את אשת איש מיירי ע"ש ולק"מ נמצא ס"ל לרבנן דר' יוסי כהנ"ל ושפיר משכחת קידושין לקטן ע"י אביו וה"א כשמת זה הקטן יבא אחי' הקטן ויחלוץ קמל"ן דאפ"ה גדול בעי וה"ה נמי לאשה ולא אייתרי קרא כלל ור' יוסי נ"ל דס"ל דלא כר"י ברזילי הנ"ל וזה תליא אי יש זכיי' לקטן שליחות דאורייתא עיי' זה במסכ' כתובות י"א ע"א ובחי' מורי הגאון בס' הפלאה שם ועיי' היטיב במ"ש תוס' באריכות נפלא בר"פ בן סורר ומורה ובזה י"ל מ"ש עוד מהר"י טראני לשיטת הר"י ברזילי הנ"ל מש"ס דב"ב קנ"ו ע"א דפריך כיון דבדקנא לקידושין לגרושין ל"ל ומאי קושי' הא משכחת לי' בשקידש לו אביו אשה דלא בעי בדיקה לקידושין וגרושין בעי וכ' בנב"י סי' ס"ב לחלק א"ע דהיינו לשיטת הר"ן בכתובות י"א הנ"ל דמחאה משהגדיל דוקא בעי וא"כ צריך בדיקה לגרושין וק"ל: ולפי הנ"ל יתיישב דאי הוה משני הכי א"כ ע"כ ר"נ אמר שמואל לית לי' דר' יוסי דקטנה חולצת א"כ מאי קאמר בתר הכי לחליצה לאפוקי מדר' יוסי הא זה כבר נשמע מלגירושין וק"ל:

ובזה י"ל הא דקאמר רב ביבמות ק"ה ע"ב אמר ר"י אמר רב זה דברי ר"מ דאמר איש כתיב בפרשה ע"ש וי"ל דמנ"ן דר"מ הוא ולא אמר זו דברי חכמים אבל ר"י אומר אשה אפי' קטנה וי"ל דתוס' שם כ' בירושלמי גרסי' בסדר המשנה דהתם תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה כשירה ומ' מדרבנן בעלמא פסולה חליצת קטנה וא"כ לא אתי מתניתן דהתם כר' יוסי דהרי מוכח התם דלר' יוסי אפי' לכתחילה תחלוץ בקטנותה כמ"ש תוס' אעובדא דאבדן וכרבנן נמי לא אתיא דהא ס"ל דאפי' מדאורייי' פסולה כמוכח מדחיי'

שמא נשרו כמ"ש לעיל והיינו משום דע"כ איכא רבנן דס"ל יש זכיי' לקטן מדמטבילי' גר קטן וכדאמר ר"י גופא בכתובות וא"כ יכול האב לקדש אשה לבנו קטן וממילא קטנה לא תחליץ מן התורה וא"כ מתניתן דהתם דפוסל מדרבנן ומכשיר מה"ת אמאן תרמייהו וע"כ ר"מ הוא דס"ל כהכרח והוא דבנב"י שם כ' דוקא לקידושין שייך לומר זכות הוא לו דמשכחת לי' כשאין קרובא לאשה כלל שיאסרו עליו והו"ל זכות במה שמקדשין לו אשה אמנם לנשואין חוב הוא לו בלי ספק שמתחייב בשאר כסות ועונה ולדידי' משום הא לא ארי' דמ"מ משכחת בנשא ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה וכתובה לאו דאוריי' נמי והתם אקרא קאי ע"ש מ"מ אנן הא לר"מ קיימי' דס"ל כתובה דאוריי' וס"ל נמי מתנה על מה ש"כ בתורה תנאי בטל מיהא בשלמא משום דאוריי' אכתי משכחת באלמנה דגם לר"מ מדרבנן אבל משום שאר כסות ועונה בודאי לא משכחת נישואין של זכות בקטנותו וא"נ איתא לדר"י ברזילי לר"מ לא משכחת אלא בארוסין והנה בארוסין נמי לא הו' זכות אלא אם סופו לישא אותה לדידן אפי' בקטנותה ולר"מ עכ"פ לכשיגדיל משא"כ אם ימות קודם שיגדיל ולר"מ ליכא נישואין בקטנותה נמצא דלא הו' זכות בארוסין ולא מהני מידי ולא צריכא יבום בכה"ג נמצא לר"מ איש דפ' יבום ל"ל ע"כ צ"ל דס"ל נמי כר' יוסי דאיש למעט אשה בקטנותה דשפיר חלצה וא"כ ק' הא במתניתן ר"פ בא סימן מ' לר"מ קטנה לא חלצה וע"כ צ"ל דר"מ מחמיר מדרבנן מיהת וא"כ יפה אמר ר"י במתניתן דהתם ר"מ הוא בדוקא ועיי' היטיב מיש תוס' יבמות ל"ב ע"א ד"ה ונעשית וכו' מה שהק' ארש"י לשיטת הר"י ברזילי לק"מ ועיי' משנה למלך פ"ד מאישות ה"ז ופ"ו מה"ל גרושין הלכה ג':

ואמרתי לישב ע"ד דרוש קצת הא דמסיים התם בעובדא דאבדן ביבמות דמיד נצטרע אבדן וטבעו ב' בניו ומיאנו ב' כלותיו ופי' מהרש"א בח"א דהיינו נשי בניו הנטבעי' ולא זכו להבנות ע"י יבום להקים שם אחיהם המת וי"ל שהי' הכל במדה א' כי לכאורה בניו הנטבעי' ע"כ לא הי' גדולי' כי איך:

ימיתו בחטא אביהם אע"כ קטנים הי' והי' ס"ל לאבדן כדעת הר"י הברזילי דהאב יכול לקדש אשה לבנו בקטנותו אך עתה שנתחדש הלכה ע"י ר"י בר"י שאמר משום אביו אשה אפי' קטנה א"כ ליתא לקידושין לקטן אלא דלא הי' ברור כולי האי שהי' קטנים בשעת טביעה כי מי בדק אתם אולי הביאו ב' שערות וא"כ הי' לנו להחמיר לייבם אלא שהכלות הי' ע"כ בזה השיעור שהיגיעו לשנים ולא היו להם ב' שערות הראוי ואלמלא לא היו ספק בני' הוה אזלינן להחמיר שמא נשרו כיון שנבעלו משהיגיע לשנים אבל השתא שגם בבני' הי' ספק הו"ל ס"ס ספק הי' לכלותי' סי' ספק לא הי' להם ב' שערות ואת"ל הי'

להם דלמא הנטבעי' הי' קטנים ואין קידושי האב כלום כיון דאפסק הלכתא כאבא של ר' ישמעאל בר"י נמצא עי"ז מיאנו כלותי' אלא שעדיין הי' מקום להחמיר עליה' דאפשר דמיירי שהי' להם שערות קטנות כשיעור לקרוץ בציפורן ואולי דהלכה כמ"ד דסגי בהכי והו"ל ודאי גדולה אלא שבאותה שעה נצטרע אבדן ולא שנצטרע ונטמא אלא נולד בו נגע וב' שערות לבנות בשיעור קטן לקרוץ בציפורן והשתא אי מקלינן לטהרו לאמור דשערות אילו לית בהו שיעורא ע"כ א"א להחמיר על הכלות ואי נחמיר על הכלות א"א להקל עליו נמצא דכל הני עונשין מישך שייכי להדדי והכל מסתעף מהך דהורה זקן אשה ואפי' קטנה וק"ל:

והי' לא נתפסה אסורה וכו' פי' דקרא איירי בקידושי רצון וזנות ברצון וממעט מלא נתפסה קידושי רצון וזנות אונס ומי הוא ממעט קידושי אונס היינו טעות או קטנה דכל מעשה אונס וזנות ברצון מיותרא דהך קרא גופא מוכח דאדם עושה בעילתו בעילתו זנות דאלת"ה קרא ל"ל דדוחק לאוקמא קרא במקדש קטנה על תנאי ובעל כל הבעילות על תנאי ובעדים אמנם רבנן נ"ל דס"ל דאפי' אי נימא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות מ"מ י"ל קרא קמל"ן דמסר הכתוב לחכמים בתקנותיהם שעתידי' לתקן להפקיע קידושין כגון במגרש ע"י שליח ומבטל גיטא או אונס בגיטין וכה"ג טובא דאפקינהו רבנן לקידושין מינה מטעמא דכל המקדש אדעתא דרבנן קמקדש וא"כ אפי' בועל סתם מ"מ כל בעלותי' ע"ד משה וישראל הם ומקיים בי' קרא והיא לא נתפסה הא יש לך אחרת שאפי' נתפסה שרי' ואין להאריך כאן יותר: איוב בסערה חירף וכו' המאמר תמוה ולפענ"ד ליישב בקיצור כי הנה השערות הם בבחינת הצנורות שמהם ישפע השפע כמ"ש והאריכו המקובלים והנה הראש הוא בחינת צדיקים גמורי' אשר לכל א' צינורות בפ"ע משגת בהשגחה פרטיות אשר עליהם נאמר ברעב פדך ממות ובחרב מידי מלחמה וכתיב על כפיים ישאונך וגם על שחל ופתן תדרוך וכתיב מדבר באופל יהלוך ואפי' אם יהי' ח"ו דבר וחרב ורעב במדינה ינצלו הם בפלא ולכן שערות הראש כל א' יונק מגומא שלו משא"כ שארי ב"א הס בחינת גופא הנגררים בתר רישא וטפילא לו והם משגיחי' רק בהשגחה כללית וכמה יונקים מצינור א' ולגבי דדהו שייך יש נספה בלא משפט בפ"ק דחגיגה דנתחלף בין מרים מגדלי' נשים בין מרים אחריתא ובכה"ג כתיב במצרים אתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ופי' רש"י שהקב"ה עובר כמלך שעובר במדינה ואספקלטור מלפניו שאינו מבחין ועינו כי אין לאנשים אלו זכות כ"כ להנצף במקום סכנה ואם נגזר דבר במדינה ח"ו אפשר שגם עליהם יעבור כוס אפי' בלא עיתם והנה ידועה כי רוח סערה הוא קליפה מ"ד קליפות העוברות מלפניו יתב"ש המוזכרים

במרכבה וכתיב לפניו ילך דבר ויצא רשף לרגליו והמ"י והנה איוב אמר אולי רוח סערה עברה מלפניך פי' שהוא שעת הדין והמלך עובר ואספקלטות לפניך והיינו רו"ח סער"ה עברה לפניך דייקא ונתחלף בין איוב לאויב ומלתא בעלמא אמר והכוונה שנתחלף בין גברא לגברא שהאמת כן הוא אפשר להיות ע"ד יש נספה בלא משפט והקב"ה השיב לו ממנ"ה איוב סותר א"ע אם מחזיק עצמו מבעלי שער הגוף ששנים יונקים מגומא א' ואפשר שיתחלף בין איוב לאויב א"כ איננו צדיק גמור וא"כ איך אמר והרבה פצעי עלי חנם הלא לא תחונם רק שעדיין לא נתמלא סאתו אבל מ"מ איננו חינם ואם מחזיק עצמו בצדיק גמור ושפיר קאמר חינם וא"כ הרי הוא בבחינת ראש ואיך יתחלף בין איוב לאויב הלא גבי שערות הראש לא יתחלף לא בין גומא לגומא דאל"כ יכהו מאי היא השגחה פרטיות נמצא איוב סותר א"ע בזה ועושה תרתי דסתרי הדדי והו"ל כסיל בחושך הולך כמבואר ר"פ אלו טרפות ע"כ אמר לו שוטה שבעולם וק"ל:

דף נ"ב ע"ב הלכה כדברי כולן להחמיר במ"ל הק' מה נ"מ בסי' אמצעי כיון דמסי' הראשון כבר איפסלו למיאון ולא תחליק עד אחרון א"כ מה נ"מ באמצעי ובסדרי טהרה תי' נ"מ בקדשה ראובן בשיעור הראשון וחזר שמעון וקדשה בסי' אמצעי אלא שחזר וקדשה והקשה הא בדאוריי' בלא"ה חיישי' שמא נשרו ותצטרך גט מספק ולפענ"ד משום הא לק"מ דמצי איירי דלא ידענו שהיגיע לכלל שנותי' דהו"ל ס"ס ודלא כרשב"א בתשו' שמחמיר בס"ס וכבר הארכתי בזה לעיל:

מ"ח ע"ב ע"ש והנה מ' מדברי התוס' דהך הלכה כדברי כולן קאי נמי לפלוגתא דקביעות מקום הנ"ל למר סגי א' בגבה וא' בכריסה ולמר בקשרי אצבעותי' וכו' והנה מ' מרש"י ד"ה א' בגבה דלכו"ע בעי דוקא באותו מקום עכ"פ וכן פ' הרמב"ם אלא שק' לזה הא איכא מ"ד א' בקשרי אצבעותי' וא"כ דילמא אינך נמי לא בעי אותו מקום דוקא וי"ל לזה פי' רשי' בין קשרי ואינה מביאה שער עד שתגדיל עכ"ל פי' וכיון שגדלה כולו האי מסתמא כבר הביאה ב' שערות באותו מקום ונושרו וק"ל:

כאן נכתב מה שנשמט לעיל נ"א ע"ב בסוגיא כל הטעון ברכה לאחרי': כל הטעון ברכה לאחרי' יש להקשות מברכת אשר יצר וי"ל משום דאינו ראוי' לברך עליו עובר לעשיית צרכיו' משום דאז תפלתו תועבה אבל אה"נ דמעיקרא אלפניו וכמ"ש תוס' אברכת הטבילה ואולי י"ל כי ברכת אשר יצר הוא ג"כ כמו ברכה אחרונה על אכילה אעפ"י שכבר בירך אחר שנהנה גרונו מ"מ עוד ראוי' לברך ברכה שפעל המאכל את פעולתו וחלק לכל אבר חלקו המגיע ומפנה הפסולת לחוץ והכל שייך לברכה אחרונה על אכילה ובס' הלכות קטנות למהר"י חגיז ראיתי שצדד דשייך אשר יצר לברכה ראשונה

על תשמיש המטה ודעת מהר"י יעבו"ץ בסידור שלו שברכת המפיל נתקנה גם על ככה ושיש לברכה קודם תשמיש:

ואיידי דאיירי הי' נ"ל לפרש ברכת בורא נפשות שהיא ברכה אחרונה שאחר האכילה והשתיה ויראה קצת שהיא ג"כ כעין ברכה ראשונה כי ידוע שלכל דבר מהדומם צומח חי מדבר יש לו נפש או דוממי' או צומחת או חי או מדברת והנפשות מתעלות ע"י אוכל נמצא ע"י המאכל מתזן הגוף מגשמיות והנפש מרוחניות נפשו והנה לא יאמר על שום דבר שבראו הקב"ה חסר ח"ו כי אעפ"י שלא נתן הדיבור לבעל החי לא יאמר שהחסירי הדיבור שללו ממנו כי אותו מעבי האדמה שנברא ממנו החמור לא ראוי' לשום מעלה יתירה לאשר הוא עתה ועל זה אמרו חכמז"ל לדעתן נבראו בקומתן ובצביון נבראו אמנם הנפשות שהם רוחניות ע"ז יאמר בודאי שהקב"ה החסר נפש הדומם שלא יהי' בו כח יותר רק לנפש רק לדומם כדי שעי"ז יתאוה וישתוקקו להתעלות על הצומח וכן הצומח על החי והחי על המדבר שבו השלמת הכל אם הוא עובד ד' שומר מצותיו כמבואר אצלינו באריכות ובביאור במקומות בעז"ה גלל כן אומר אני כי אחר שכבר אכל אדם לשבר רעב גופו אשר אז יתחיל העיקול ויפרוד נפש המאכל וידבק אל נפש האוכלו לזון את נפשו יש לו לברך עתה ברכה ראשונה על אכילת הנפש שלו וזה נוסחא בורא נפשות רבות וחסרונם שהוא ברא נפש לכל מין שבעולם וגם הוא ברא החסרון להנפש על מה שברא פי' יותר מכל מה שברא בעולם כי בכל מה שברא בעולם לא ברא לו חסרון חוץ מהנפש ועשה כן כדי להחיות בהם נפש כל חי שיה' ע"ז חיות לנפש כל חי ויתעלה זה עי"ז כנ"ל:

לאפוקי רוחני יל"ד דשביק מצות דעסיק בי' ונקט ריחנא וכמ"ש תוס' ע"כ נ"ל דהנה בברכת הנהני' כתיב ברכה אחרונה בקרא ואכלת ושבעת ומנה ילפינן בק"ו ברכה ראשונה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לכש"כ ואע"ג דהאי במזון דפת כתיב ואינך ברכות דרבנן נינהו מ"מ אהאי קרא סמכינהו ואמנם בברכות התורה לפניו כתיב בי' כי שם ד' אקרא הבו גודל לאלקינו וה"ה לברך על כל המצות אמנם לאחרי' לא כתיב וליכא למילף מלפניו דשבע מרעב ליכא למילף אע"ג דאמרינן בברכות דילפינן ברכת התורה לאחרי' מבהמ"ז לאחרי' ההיא אסמכתא בעלמא דלא אמרו לברך ברכת התורה אלא בציבור ומשום כבוד הציבור אבל לא זולת זה נמצא דאין לברך על שום מצוה לאחריה אך לכל זה כשכבר ידעינן דבריחנא לא מברכינן לאחרי' אך להס"ד דגם ארויחנא מברכי' לאחריה וברכת הריח נפקא לן מכל הנשמה תהלל יה איזה דבר שהנשמה נהנות ממנה ולא הגוף הוה אומר שזה הריח ואי נימא דכלל זה גם ברכה אחרונה נמצא דאדבר

שהנשמה נהנות בו מברכינן גם ברכה אחרונה וה"ה למצות לברך ברכה אחרונה וא"כ לפי אותה הס"ד כד הוי משני למעוטי מצות ע"כ הו' ס"ל דאתי למעוטי כגון תפילין דבסילוקין עדיין לא נגמר מצותן דהא כל עצמן לא הניחו אלא להיות לנו לאות ולזכרון שלח נשכח ד' ואטו בלילה ובשבת הותר לנו לשכח ח"ו אלא בשבת לא צריכין אות שהשבת בעצמו מזכיר לנו את ד' ובלילה שאין זמן מנאכה ומו"מ לא נבוא לשכח וכטעמא אלו אבל לא שנגמר מצות הזכרון נמצא דמשו"ה יש טעם שלא לברך בסילוקות תפילין כ"כ הו' ס"ל לפרש כשתי' לו למעוטי מצות דאתפילין ודומיהן קאי ולכך פריך דלבני מערבא דמברכי' גם אסילוק תפילין א"כ מה ממעט דמכש"כ דמברכינן גם אחר אשארי מצות דגם אינן יש לנו לברך עליהם ומסיק:

למעוטי ריחנא כי כל הנשמה לא קאי אלא אברכה ראשונה ולא אאחרונה וממילא לברכת כל המצות כולן וק"ל ע"כ השיטה:

מהו דתימא כל נהני' מביאה קרבן ונאכל קמל"ן מלשון רש"י מ' דבכתמים מביאה קרבן מיהת והרמב"ן פליג:

ובסדרי טהרה כ' דגם רש"י מודה בסתם כתמים רק הכא שכבר ראתה שני ימים משו"ה מביאה קרבן ולא נהירא לי דא"כ הו"ל לאשמועינן נמי מה דינו של יום א' ומשני חולקין אם להביא קרבן אם לא אע"כ או דאין שום קרבן בכתמים או דלעולם מביאה קרבן ואינה נאכל והשתא לא צריכא למתני יום א' ושני חולקין דלענין טומאה הו' ק"ו מג' חלוקות ולענין אינו נאכל הו' ק"ו מב' ימים וחלוק א' ודלא כסדרי טהרה וק"ל:

אמר רבא בהא זכינהו רבי חבא לרבנן וכו' הק' תוס' מנל"ן לרבא דילמא דוקא ב"ג מקומות וכו' פי' והא דתנן בברייתא את יש בו כדי לחלק ג' גריסין שהן כגריס ועוד ר"ל שיש בו ד' גריסין שאם נניח שגריס א' הוא ממאכולת עדיין נשאר כג' גריסין לג' ימים וק"ל:

ואידך אגב זוהמא דם מאכולת נהי דבעלמא לא נימא דילמא אפי' בכמה גריסי' הכל הוא מכמה מאכילת בחדא דוכתא סירכא מ"מ הכא אורחא הוא שבא אצל הזהומא של דם נדה:

ר"י בן אגרי' אומר משום ר"י א' זו וא' זו חוששת הך ברייתא סתמא כפירושא דמיירי מבדיקת בין השמשות דוקא דהא לר"י קיימינן ולדידי' לא נעשת זבה כלל כ"א בין השמשות משום דס"ל מקצת יום נעשה שמור לחבירו מיהו לאו בין השמשות ממש אלא קודם לי' מעט באופן שלא תשאר רגע מהיום לחשוב שמור ובסדרי טהרה כ' על רש"י מ"ש ועיי' בכל זה מ"ש תוס' לקמן ע"ב ע"א באריכות וק"ל:

בעזרת אלקי קדושי, סיימני פ' שישי אתה אל רועי, הי' בעזרתינו פ' שביעי:
דם הנדה ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהן מטמאין לחין ויבשין הך לחוץ הוא משנה שאינה צריכה וצ"ל דלדוקא אתא אי אינו יכול להשרות במעל"ע ולחזור לכמות שהי' אלא צריך זמן רב יותר מעל"ע אז אפי' בלח נמי אינו מטמא ומכש"כ יבש היינו קודם שריי' וק"ל:
מנה"מ פי' רש"י שדם הנדה מטמא במגע ובמשא פי' דמגע לחוד פשיטא דמטמא דלא גרע מש"ז ומראי' א' של זב אבל במשא מנל"ן דמראי' שני' של זב ליכא למילף דמה לראי' שני' שצריכה ז' נקיים משא"כ דם הנדה ובסדרי טהרה כ' דבמגע ידעינן דמטמא משום דמקור מקומו טמא ותמה על הרמב"ם שטיהר דם ירוק והלא מקור מקומו טמא וכי עדיף מג' טיפי מרגליות ומ"ש כ"מ מס"פ כל היד כ' סדרי טהרה אין ראיי' ששם אזלינן למ"ד מקור מקומו טהור ע"ש ותמהנו עליו נהי דמקור מקומו טמא מ"מ איננו יותר מאב הטומאה והדם נעשה ולד הטומאה ונהי מ"מ האשה מתטמאה מהדם ביציאתו מגופה משום דנוגעת בו בחיבורו כשהלוקח נוגע בראשו א' במקור וראשו א' בפרוזדור בחוץ מ"מ כשיצא הדם לחוץ איך יטמא אדם במגע הלא אין ולד הטומאה מטמא אדם וצ"ע קצת לעיל ט"ז ע"א רש"י ד"ה מקור מקומו טמא מ' שהוא אב הטומאה ויש ליישב ועיי' מ"ש תוס' לקמן ע"א ע"א ד"ה מקור וגם מ"ש מדם ירוק נ"ל מכיון שמבואר מס"פ כל היד דדם ירוק איננו משקה אינו מקבל טומאה מהמקור משא"כ ב' טיפי מרגליות שהם דם צלול כפי' רש"י לעיל מ"א ע"ב והו"ל כדם מגופתה שהי' משקה ומקבל טומאה מהמקור אבל דם ירוק לא וק"ל:
אמר ר' יצחק אמר קרא יהי' בהוייתי' יהי' והק' תוס' הא לרבא דלית לי' שעיר המשתלח יוכיח יהי' למה לי וכ' דאצטרך למצרעת שראתה נדה וק' אכתי נימא ק"ו מדם טהרה של מצורעת ונימא דהשתא טהור בטהור היינו דם טוהר טמא בטמא לב"ה לעיל ל"ד ע"ב טמא בטהור אינה דין שיה' טמא בטמא ולזה העירני תלמידי הבח' הרר' מאיר א"ש וי"ל דלרבא דאית לי' לקמן נ"ו ע"א מזובו ליכא למילף שכן גורם טומאה לאחרים א"כ לעולם ליתא להם ק"ו כלל דאיכא למפרך אסוף דינא מה לטמא בטהור שכן גורם טומאה לאחרים משא"כ טמא בטמא והא דאמרי' הך ק"ו בפ' כיצד הרגל וגם תוס' לקמן בשמעתן כ' מזה ולא חשו להך פירכא היינו טעמא משום דס"ל גורם טומאה לאחרים אין שום מעלה ושעיר המשתלח יוכיח ואי משום קו' הש"ס לקמן נ"ו ע"א ונילף מזובו וכו' ס"ל זובו מעון הוא ולק"מ קו' הש"ס וכמ"ש תוס' שם ד"ה ונילף כן י"ל קו' הנ"ל אמנם בלא"ה ק' אתי' תוס' דהכא: דאכתי נילף ק"ו אפי' במצורעת שראתה נדה ונימא

לאחרים גורם טומאה דהיינו לבועלה דכל זמן שהיא רק מצורעת אינה מטמאה בועלה ועכשי' ע"י שראתה נדה מטמא בועלה לעשות מגע ומשא ומשכב ומושב כנדה עצמה שפיר גורם טומאה לאחרים לעצמו לא כש"כ ויותר הי' נראה לומר דרבא גופא דלא חייש לשעיר המשתלח יוכיח היינו לבתר דכתיב קרא גבי נדה ונהי דזובה ליכא למילף מנדה לחוד משום דמה לנדה שכן מטמא באונס מ"מ כאן בגילוי מלתא בעלמא סגי בזב ולא פרכי' משעיר המשתלח משא"כ אי גם בנדה לא הו' כתיב קרא אז גם בודאי גם לרבא הוה פריך שעיר המשתלח יוכיח: אמר קרא יהי' בהוייתו יהי' הא דלא אמר הכא נמי מדין הוא לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כש"כ כדלקמן מ' קצת דבדם הנדה לא ניחא להש"ס למימר שהדם הוא הגורם טומאה שהרי בימי הטוהר אותו מעין עצמו מטהרי' רחמנא למאי דקיילי"ן מעין א' הוא וגם יש חילוק בי"א יום אינה גורם אלא יום א' ולפעמים בעי נקיים ש"מ שהזמן היא עיקר הגורם ולא הדם וכן בלידה יבשתא טמאה בלא דם למ"ד אפשר לפה"ק בלא דם וגם בזה מיושב קו' התוס' הנ"ל:

יהי' בהוייתו יהי' עמ"ש לעיל מ"א ע"ב פולטת ש"ז מנין ת"ל יהי' ור"ש פליג התם ושם ביארתי:

דף נ"ה ע"א שמא יעשה עור אביו ואמו שטוחין לחמור צ"ע הא עבר על לא תלין נבלתו וא"נ דאין העור בכלל מ"מ עדיין מי היתר לנוול אביו לפשוט עורו מעל בשרו ועיי' בב"ב קנ"ה גבי מעשה בבני ברק ואמר ר"ג אי אתם רשאי לנוולו מיהו לתי' א' של תוס' דטומאה חמורא להו א"ש אבל לתי' ב' ק' וצ"ל דמיירי באופן שהפשטת עור הוא לכבוד אביו לחנוט אותו ולשמור העור לזכרון להרבות האבל וכ"כ הר"ן ורמב"ן בחי' כאן ע"ש ובזה ניחא נמי משצ"ע ממ"ש תוס' בסנהדרין מ"ח ע"א ד"ה משמשון ע"ז כ"ש עורו ואיך יעשה שטוחין ולא תי' שם אלא תי' א' של תוס' דכאן דטומאה חמורא להו וא"כ לתי' ב' של תוס' ק' ולפי הנ"ל א"ש דלא ילפינן ממשמשי ע"ז אלא דומיא דמשמשי' שהם לנוי ע"ז אבל אם העור אינו לנוי אדרבא ההפשט הוא לנוי אזי לא ילפינן ממשמשי ע"ז לאיסורא ושפיר דמי ומיושב נמי מה שהקשתי מאז לתי' שני של תוס' מ' דהעור המת שריא בהנאה א"כ מ"ט נאסרו עורות בהנאה הא תקרובת ע"ז אתיא ממת ומת גופא עורו מותר עיי' היטב במתניתן וגמרא ע"ז כ"ט ע"ב ובתוס' י"ט שם מ' דעורות לבובין העור בעצמה נעבדה ולק"מ אבל לא נ"ל כן אלא שהבהמה הוא תקרובת והעור נאסרה וכבר הארכתי בזה באריכות בחי' למס' ע"ז וגם בתשו' אחת:

וכעת נ"ל דלק"מ דגם עור המת אסורה בהנאה כשהיא לנוי על המת ק"ו מתכריכין כנ"ל ומכש"כ עורות לבובין והכא לא מיירי אלא שההפשט הוא לכבוד המת וק"ל:

ודע תה שנדפס בתוס' ועו"ד קדשים מותרים בהנאה הוא ט"ס וצ"ל ועור קדשים וק"ל:
וכולן עיי' דבר פלא בנודע ביהוד' חי"ד סי' כ"ג:
והשתא דנפקא לן מזב את זובו טמא ל"ל יראה דלא נעלם מהמקשן דהזב את זובו קאימנא אלא דהוה ס"ל דלא צריכין רק גילוי מלתא בעלמא לקיים הק"ו לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כש"כ כי הפרכא דשעיר הוה ס"ל שהוא רק פרכא כל דהוא כמ"ש תוס' דבזוב איכא טומאת מגע ומשו"ה סגי בגילה מלתא בעלמא לקיים הק"ו ותי' ר' יודא ז"א דפירכא גמורה הוא ושפיר אצטרך זובו טמא:
נילף רוק מיבמה לאו דוקא גז"ש הא לא קבלה מרבו וכן הק' בס' צדה לדרך בשם בעל קרבן אהרן אלא עיקרו סמך אק"ו השתא ברוק יבמה דלא עשה לעיני הזקנים כאלו נגע רוקו של זב שעשה כוחו וניעו כרוקו לא כש"כ שיעשה שלא נגע כאלו נגע ודקאמר נילף רוק ה"פ נילף הפי' של רוק דזב מהפי' של רוק דיבמה וע"ש בצידה לדרך שהביא באריכות דברי הקרבן אהרן ליישב דברי הרא"ם דמייתי מהרש"א ולא העלה ארוכה:
דף נ"ו ע"ב איבעאי להו עד שעת כיבוס חזקתו בדוק וכו' התוס' לא גרסי איבעי להו שהכל חד ולכאורה לתי' א' של תוס' ד"ה בודק וכו, מ' דגם למסקנא דאין חזקתו מתכבס מ"מ לא מטמא אלא אשכח בסטרא משא"כ במבוי דלמסקנא אפי' בלא גומא טמא למפרע א"כ י"ל משו"ה חלקו לב' בבות אמנם נ"ל דגם לתי' ראשון של תוס' ה"פ הואיל וראוי שבנות ישראל יבדקו חלו קיהן בשעת כיבוסיהן משום הנך כתמים דמשתכחי בסטרא וזו לא עשתה כן תפסיד אפי' כשנמצא שלא בסטרא דומיא דלעיל ל"ד ע"ב דמפסידה עונה ע"ש וה"נ דכוותי' וא"ש לשון ר"מ מפני מה אמרו וכו' וק"ל:
מפני שחזקת ב"י בודקין מבואותיהן בשעת כיבותיהן מזה הוכיח המרדכי ריש מס' פסחים דלא מבדק שפיר בלא כיבוד לכן יש ליטול נוצות לבדיקת: חמץ ולכאורה צ"ע א"כ תפשוט מגופא דמתניתן דחזקתו בדוק דאי חזקתו מתכבד א"כ מה קמל"ן עד שיאמר בדקנו הלא כיון שבדק הלא כיבוד ג"כ דלא מיבדק בלא כיבוד וכיון שחזקתו מתכבד א"כ הבדיקה היא שלא לצורך אע"כ אין חזקתו מתכבד ומאי קמבעי לי' אע"כ מדלא פשט ש"ס הכא ש"מ דלא כהמרדכי ונ"ל דבלאה"נ צ"ל דנפשוט דחזקתו בדוק דאל"כ מאי קמל"ן כלל כשאמר בדקנו שמועיל פשיטא ואמאי לא יועיל עדותו שבדק בשלמא אי אין חזקתו מתכבד אלא בדק א"ש ושיעור המשנה כך הוא לעולם המבוא טמא למפרע עד שיעיד א' שבדקה או לכל הפחות שתהי' בחזקת בדוקה היינו שעת הכיבוד אבל אי נימא דחזקתו מתכבד א"כ עד שיאמר בדקנו ל"ל אע"כ כהמרדכי הנ"ל דמסברא חיצונה לא מיבדק שפיר בלא כיבוד ומשו"ה קמבעי לי' מי נימא חזקתו בדוק ומשו"ה שפיר

קתני עד שיאמר בדקתי הא קמל"ן דכיבוד בלא בדיקה ובדיקה בלא כיבוד מהני ולאפוקי מסברא חיצונה דלא מיבדק בלא כיבוד ופשוט דחזקתו בדוק ולא מתכבד א"כ נשאר הסברא חיצונה דאין בדיקה בלא כיבוד:

שהם קוברין שם את הנפלים ממ"ש תוס' שהם קוברין שם נפליהן לפי שעה מוכיח מג"א סי' תקכ"ו דגם בנפלים שייך בל תלין מדלא הלינו הנפלים עד שימצאו מקום לקוברם כ"כ מהרי"א בבינה לעיתים על הלכ' יו"ט ספ"א בכונת מג"א ונכון הוא:

לא הי' קוברין הק' מג"א שם דמכאן דאין חייבין בקבורת נפלים דלא כהג"ה מיימיני ובבינה לעיתים שם דחה דברי' דהג"ה מיימיני ומפרש דברי הש"ס כל שיש לו נחלה כפי' הר"ש דמשנה ס"פ י"ב דאהלות דמשום דאין לו נחלה אין לו גבול תפיסת קבר לאסור בהנאה ומשו"ה קברוהו בבתיהם ולא חשו לאיסור הנאה והארכתי בזה בחי' במקום אחר אכ"מ:

ברוך נותן תורה ותעודה אשר הי' עמנו בפ' דם הנדה הוא יעמוד על ימיני, בחידושי פ' שמיני:

הרואה כתם הק' בכ"מ לטהר מס"ס ספק מגופה ספק מעלמא דלמא מהעלי' פי' כיון דאיכא מיעוטא נמי דשלא בהרגשה ומיעוטא דמן העליה לצרף לפלגא ובצירוף חזקת טהרה של אשה וכמ"ש פלתי רסי' ק"נ ועיי' ט"ז שם ותי' כיון דלית לה למתלי בשום דבר פי' כי בשוק של טבחי' לא עברה וע"כ תאמר עברה ולאו אדעתה א"כ ה"נ תאמר ארגשה ולאו אדעתה וק"ל: האי בבשרה מיבעי לי' שמטמאה בפנים כמו בחוץ כ' בנב"י דהאי בפנים היינו בפרוזדור בין השיניים כדלעיל ר"פ יוצא דופן ומסתמא התם נמי מקום שתרגיש בבשרה דהא מחד קרא נפקא ש"מ דההרגשה אינה כמו שחשב בתשו' שב יעקב פתיחת פה המקור אלא זיבת דבר לח ואני תמה על הגאון ז"ל אדרבא שם הוא פי המקור דבין השיניים הוא מקום שהשמש דש והוא מגיע עד פה המקור כמ"ש הרמב"ם בפ' המשנה ר"פ יוצא דופן ובמשנת פרוזדור וכמ"ש ג"כ בחיבורו אדרבא מהא נפקא לן נמי בבשרה ולא בשפיר ואטו אי תגיע בשפיר עד לפרוזדור ותקבל הדם ותהי' טהור הא כבר נטמאת ביציאתו חוץ מהמקור אע"כ האי בבשרה פה המקור קאמר ובתשו' הארכתי בעזהי"ת:

תרתי ש"מ עיי' בחי' הר"ן ועמ"ש בסדרי טהרה ולפענ"ד דתנאי דלעיל ר"פ המפלת דפליגא בדרשה דבבשרה ולא בשפיר בהא פליגא מ"ד בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה ומטמא בפלי פלוי וא"כ זיל בתר טעמא משום שהחתיכה חוצץ בין דמה לבשרה משא"כ בפלי פלוי א"כ ממילא ה"ה נמי לשתראה אפי' דם בלא חתיכה רק שלא הרגישה

ביציאתו נמי טהורה כמ"ש הר"ן בחי' פה דהיינו טעמא דשפיר משום שלא הרגישה ביציאת הדם אלא לפי"ז סגי בהרגשת זיבת דבר לח וכדעת נב"י הנ"ל אמנם רבנן דס"ל כוותי' לא דרשי' קראי אשפיר וחתיכה אלא אהרגשה ובעי הרגשה ממש פתיחת פה המקור וזיל בתר טעמא מ"ט תטהר כשאינו מרגשת פפה"מ משום שאין דרך נשים לראות כך א"כ ממילא אפי' אי הרגשה רק שראתה בחתיכה ואפי' פלי פלוי מ"מ כיון דאין דרך אשה לראות דם בחתיכה טהורה הוא:

ה"ד אי דארגשה לאחר זמן אמאי פטורה מן הקרבן מכאן הוכיח בתה"ד דאשה המרגשת שפתח מקורה ובדקה ולא מצאה כלום טמאה דהרגשה סברא דאורייתא הוא מדבעי לחייב קרבן עלה ע"ש וצ"ע דלמא שאני הכא דראתה דם אח"כ בלא הרגשה ורוב דמים אינו אלא בהרגשה וצריכין לדחוק ארגשה ולאו אדעתה משו"ה תלינן בהרגשה דשעת תשמיש משא"כ הרגשה דעלמא לא ולזה נתכון בד"מ סי' ק"ץ לכאורה אפשר לומר דהא שמואל דקיימי' אליבא בשמעתן ס"ל לעיל ט"ז ע"א וסתות דאורייתא והך מתניתן דאותיום מוקמי' לה פ"ב דשבועות בסמוך לוסתה ונמצא שראית הדם עכשיו הוא נגד חזקה דאורייתא דמוחזקת לן אורח בזמנו בא ולא קודם וא"כ יותר טוב הי' לנו לומר דהרגשה בשעת תשמיש הי' בלא דם והדם הי' בלא:

הרגשה ואיננו דם נדות והאורח יבוא בזמנו כדרכו בהרגשה ומאי פריך הש"ס אי דארגשה שלא בשעת וסתה אמאי פטורה מן הקרבן אע"כ דכל דארגשה חזקה שראתה דם עם ההרגשה ועדיף מאורח בזמנו בא ויפה הוכיח בתה"ד אלא אכתי יש לפקפק למ"ד פרישה סמוך לוסתה דאורייתא הוא ואע"ג דוסתות דאורייתא והי' לנו לומר חזקה אורח בזמנו יבוא ולא סמוך לוסתה ואפ"ה נאסר התשמיש מה"ת וע"כ היינו טעמא משום דההתשמש דרכו להגיר הדם שע"י התשמיש מוגרי' דמי' אם הוא בסמוך לוסתה וא"כ תו לא מוכיח מידי בתה"ד אדרבא הוא הנותנת הואיל והוא סמוך לוסתה יש לנו לתלות בהרגשה שבשעת תשמיש והדרא קו' לדוכתא ואולי נאמר דהואיל והוא אחר זמן א"כ יש לנו נגד הסברא דרוב דמים באים בהרגשה נגד זה יש לנו לומר בהיפך דם זה מאן עכבי' כדלקמן ס' ע"ב ונהי' דבשעת וסת לא אמרי' כן משום דהשמש עכבי' מ"מ אח"ז אפי' בר פדא דשם מודה דחזקה אין אדם מתעכב ומאי פריך לחייב קרבן אי לאו משום הרגשה:

ועוד נראה דהא צריכין להבין בלא"ה לזה המקשן דהוה ס"ל בלא הרגשה נמי אשה טמאה א"כ מ"ט להקל בכתמים כלל כיון דאין כאן אלא ספק א' מן התורה דלמא מגופא דלמא מעלמא דהך ספיקא דמן הצדדים הוא רק מיעוטא ובשלמא לשמואל איכא נמי

מיעוטא דמן המקור בלא הרגשה וכמ"ש בר"פ אבל למאן דפליג אשמואל ק' וע"כ צ"ל דזה המקשן הוה ס"ל דספק מן העלי' ספק מעליא הוא שאין רוב דמים מן המקור וה"ה נמי דהמו"ל ולטעמך ולדחות סברתו ממתניתן דפרוזדור לעיל ז' ע"ב דקתני שחזקתו מן המקור אבל מ"מ כך צריכין לומר כנ"ל וא"כ לסברת אותו המקשן שפיר הק' בתה"ד מהיכ"ת לחייב קרבן ואי משום שרוב דמים יוצאין מן המקור בהרגשה ויש לתלות הך דם נמי בהרגשה ז"א להך מקשן הא לדידי' אין רוב דמים מן המקור א"כ ממילא נמי שאין רובם בהרגשת פתיחת פה המקור ומאי פריך אע"כ אע"ג דהוה ס"ל שאין זה רוב שיוצאין דוקא בהרגשה מ"מ בזה לא טעה דרוב פעמים שמרגשת היא עם דם ולכן רצה לחייב קרבן על הרגשה שבשעת תשמיש ומוכיח שפיר בתה"ד:

אב"א מחגור ולמטה כגן שעברה בשוק של טבחים לשיטת הרמב"ם דעל בשרה אפי' פחות מכגריס טמאה הו"מ לשנוי אפי' בלא עברה ובפחות מכגריס וי"ל לפמ"ש לעיל בסמוך א"ש דודאי לפי מאי דקיילן רוב דמים מן המקור והס"ס היא גרוע עד מאוד בודאי יש לנו להחמיר בבשרה משא"כ להס"ד דלא הוה ס"ל רוב דמים מן המקור כמ"ש לעיל בסמוך וא"כ הו"ל ס"ס מעליא מודה הרמב"ם דגם בבשרה תלינן בכגריס ועוד י"ל ולקמן בסמוך אי"ה יתיישב עוד באופן אחר אי"ה:

אמר ר' ירמי' מדפתי מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן פי' רש"י דלמא ארגשה ולאו אדעתה יראה דס"ל לרש"י י"ל בהא פליגא ר' ירמי' ור' אשי דהרי ודאי גם לרב אשי בעי הרגשה דאל"ה מ"ט להתיר כתם שעל קרקע היכא שבדקה וידע' בודאי דאתא מגופה אע"כ משום דלא ארגשה אלא מ"מ מדרבנן טמא מיהת טומאת כתם ובקרקע עולם לא גזרי' כצ"ל לר' אשי א"כ היינו ר' ירמי' ובמאי פליגא לכן ס"ל לפי הס"ד דשמואל אתא לחדש לן הך דינא דהרגשה ומפיק לי' ממשמעותי' דקרא א"כ הא קיילן כל מה דכתיב בפי' הקרא להתיר לא אסרוהו חכמים ואיך יטמא כתם מדרבנן וע"כ צ"ל דאמרינן לה לא נאמין לך במה שאמרת לא הרגשת כי אולי לאו אדעתך ואת אומרת בריא לי זאת הי' סברת ר' ירמי' אמנם ר' אשי פליג וס"ל לשמואל לא איירי בהרגשה כלל ולא אמרה מעולם אלא הי' סברה חיצונה מהלכה למשה מסיני או מסברא ורבנן אסרוהו אפי' בלא הרגשה כיון שאין ההיתר מפורש בתורה ומה דחידש לן שמואל הוא דאסמיך לן דברי ר"נ אקרא דוקא מה שהוא דומה לבשרה בענין קבלת טומאה הוא דמקבל כתם אבל מה שאינו דומה לבשרה לא וכ"כ בנב"י דאהא מייתי שמואל לאסמכתא הנ"ל ומזה תבין המשך התוס' ד"ה מודה ושמואל ובנב"י האריך בזה ועייל פלא בקופא דמחטא ע"ש: דף נ"ח ע"א כל דבר שאינו מקבל טומאה אינה מקבל כתמים עיי' לשון תוס' בטעמא

דמלתא וכמעט אין לו מובני ובפלתי כ' דאם תמצא כתם אדום על בגדים ויש בו חשש נגע אדמדם ואנו רוצין לטהרו ע"כ נתלה שבא מגופא ע"כ תטמא לעולם והוא דבר שאין לו שחר ובנב"י כ' דלמ"ד מקור מקומו טמא ונהי דאפשר שיצא הדם מגופה ולא נגעי בה ולא נטמאת טומאת ערב כלל מ"מ אנו דנין על הבגד אם טמא או טהור וליכא אלא חד ספיקא אי מגופא אי מעלמא דמגופה אפי' בלא הרגשה טמא משום דמקור טמא א"כ ניזל להחמיר בדאורייי' ונאמר שהבגד טמא כאלו ברור לנו שיצא מגופה א"כ תו א"א לנו לטהרה לבעלה מס"ס שמא מעלמא שמא בלא הרגשה זה א"א שכבר הכחנו לענין טהרות שבא מגופה אלו דברי':

וכמה מהדוחק יש בהם א' למ"ד מקור מקומו טהור מאכ"ל ב' אכתי מה ענין משתותא שאינו מקבל אלא טומאת נגעים הא לא שייך סברתו הנ"ל ואי תימא לא פליג רבנן להחמיר בכל דבר המקבל טומאה א"כ טפי הו"ל להחמיר אפי' בקרקע עולם שלפעמים יגע בו ככר בהדם וכשיבוא לשאול על ככר נחמיר בדאורייתא ממילא נטמא גם האשה:

ועוד ק' א"כ בבשרה אמאי טמא הכתם הא עיקר בינינו הוא כשיצא הדם ולא נגע בה כלל רק מקום שנטף עליו וכבר ביארתי לעיל ר"פ דם הנדה הנטמא במגע מקור אינו חוזר ומטמא דטומאת מגע אינו מטמא אדם ורק כשנוגע בה הדם בשעת יציאה הו"ל בחיבורי' אז מתטמא אבל אי לא נגע בה בשעת יציאה מהגוף אז במגע אחרית אינו מטמא וא"כ מצאה כתם על בשרה מ"ט לטמאה וע"כ משום לא פלוג בין חלוקה לבשרה וא"כ אכתי האיך החמיר הרמב"ם בבשרה טפי מבחלוקה בפחות מכגריס ועוד הא בבשרה גופא מטעם חלוקה הוא: והנראה לי בזה נכון בעזהי"ת דהנה כבר הזכרתי קו' הכ"מ לטהר כל הכתמי' מס"ס ותי' הא בשוק של טבחים לא עברה בציפור לא עסקה ותו תמוה הא מ"מ מידי ספיקא לא נפקא דלמא עברה ולאו אדעתא וי"ל דט"ז רסי' ק"ץ הק' מאי ס"ס הוא זה הא רוב דמים מן המקור ותי' במנחת יעקב הא רוב דמים שמן המקור בהרגשה והאי מדלא ארגשה אין כאן רוב מהמקור והא"ש ויפה תי' דהא לא עברה בשוק של טבחי' וא"ת עברה ולאו אדעתה דהו' מילתא דלא רמיא עלה דאינש עביד לה ולא אדעתה מה לה להשגיח אם עברה בשוק של טבחי' אם לא משא"כ הרגשת גופה לטמאה ולטהרה בודאי צריכה לתת לב על זה כל היום ואיך נאמר ארגשה ולאו אדעתה והדרא קו' לדוכתא והו"ל ס"ס והא"ש הכל בעזהי"ת דודאי אשה העסוקה בטהרות ודברים המקבלים טומאה צריכה שפיר לתת לב היכא עומדת ויושבת ובמה עוסקת וממה נכתם הבגד כי חוששי' אפי' לס' הרוק הנמצאים ולדם נבילה ושרץ ולכל מילי א"כ איך תאמר עברה ולאו אדעתה משום דלא רמיא עלה הא רמיא עלה ואי תימא

בהא עברה ולאו אדעתה תימא נמי ארגשה ולאו אדעתה דתרוייי מלתא דרמיא עלה הוא וא"כ אזלא לה ס"ס ומשו"ה טמאו רבנן ואפי' בגד שאינו מקבל אלא טומאת נגעים מ"מ צריכה לתת לב שלא יבוא נגע אדמדם כמ"ש בפלתי הנ"ל אמנם דבר שאינו מקבל טומאה כלל אינה צריכה לתת לב עליו שפיר נימא עברה בשוק של טבחי' ולא אדעתה והו"ל ס"ס וטהורה הוא: והנה הרב אב"ד ס"ל דלא אמרי' כתמים אלא לטהרות ותמה עליו הראב"ד מלקמן ע"ב אין לך אשה שטהורה לבעלה ולפי הנ"ל יראה כי צדקו דברי הרב אב"ד דבזמן דאיכא טהרות אפשר דהחמירו גם לבעלה אבל משבטלו טהרות מה לה להשגיח על הכתמים והדר הו"ל דלמא עברה ולאו אדעתה ומ"ט לטמאה וי"ל כי מכיון שכבר קיבלו עליהם גזירת כתמים בימים ההם כבר היתה רגילה להשגיח על דרכיה גם מטעם כתמי נדה והשתא נמי שבטלו טהרות מ"מ עדיין רגילה לתת לב משום גזירה קדמוניות וכי אנן ניקם ונימא לה לא תשגיח על דרכיך ונטהר לך הכתם, ועוד דהוה נמי דבר שבמנין ומכל הלון עלו כהוגן דברי מעיל צדקה שטרח ויגע ומצא שיעור גריס גדול מאוד כאשר יתבאר לקמן בדברינו אי"ה וכ' אל תתמה שאין מאכילת כזה מצוי ביניינו אולי הדורות נשתנו מ"מ הדין כתם לא נשתנה ולכאורה נפלאו דברי' ממני האיך אפשר לתלות במאכולת שאינה מצוי ביניינו והא"ש דהאשה לא הורגלה להשגיח על עצמה לצורך נדה אלא בשיעור גדול ממאכולת שבימים ההם ומפני כן עדיין נטמא אותה בכך אבל על שיעור פחות מזה לא הורגלה מעולם להזהר משום חשש נדות וטהרות ליכא בזה"ז א"כ לא נחמיר בפחות מהשיעור ההוא וק"ל:

אינו מקבל כתמים כבר הזכרתי כי נב"י כ' דשמואל מפיק לי' מאסמכתא דבשרה דכל שאינו מקבל טומאה כמו בשרה אינו מקבל כתם ופליג אדרב מתנה לקמן ס' ע"ב דמפיק לי' מונקתה לארץ תישב ונראה דנפקא לי' לדינא דבר שאינו מקבל אלא נגעים לבד שזה אינו דומה לבשר ומ"מ אינו דומה לארץ ע"כ למר טהור ולמר טמא ובזה י"ל דפליגא שמואל ור' מתנה בטעם הכתמי' לשמואל יש לומר הטעם משום שאינו צריכי' לטמא הבגד שעליו הכתם משו"ה מטמאי' נמי האשה וכמ"ש והרחיב בנב"י הנ"ל א"כ תינח בגד המקבל טומאה ממש משא"כ המקבל רק טומאת נגעים לא אמנם רב מתנה ס"ל הטעם כמ"ש אני משום דהו"ל לאסוקה אדעתה ולהשגיח והו"ל מלתא דרמיא עלה וא"כ זה שייך נמי בבגד המקבל טומאת נגעים דהרי איכא נמי נגע אדמדם כמ"ש בפלתי סי' ק"ץ ועוד הארכתי בזה ואין כאן מקומו להאריך יותר:

ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וכו' אם מגיע כנגד בית התורפה וכו' כ' בחי' הר"ן דקמל"ן:

בברייתא דאפי' מגיע גם לארוכה עי' הדחק מ"מ תלינן בקצרה כיון שמגיע לה בריוח ע"ש והיכא רמיזא דין זה בברייתא וי"ל דחזינן דבמתניתן נקט גבי חלוקה מחגורה ולמעלה ולא לשון בית התורפה והטעם לזה נ"ל משום דמחגורה ולמטה עדיין אינו בית התורפה אלא כשהיא שוחה אז מגיע מקום החלוק שמחגורה ולמטה מגיע לבית התורפה כנ"ל ואמנם בברייתא מדקדק ואמר בית התורפה לומר לך דוקא שמגיע לבית התורפה של גדולה ממש אבל אם אינו מגיע אלא לנגד חגורה טהורה הכא משום דלגבי קטנה מגיע נגד תורפה ממש אזלינן בתרה:

אבל לענין טומאה הי' טהורה וחברתה תולה בה יל"ד לימא חברתה אינו מאמינך שבדקת כראוי' קודם שלבשת וגם אינו מאמינך שבדקת החלוק כלל ולא מצאת בו כתם והו"ל חלוק שאינו בדוק שאינו מטמא משום כתם ומזה ראי' למ"ש ט"ז סי' ק"ץ דכזה מיקרי בדוק כיון שאינו מצאתו בשוק ושוב מצאתי מ"ש בזה בפלתי ומ"מ המעיין יבחר ומ"ש תוס' כאן דלהוציא ממון רבי' ראי' כונתם לבטל המקח קרי לי' להוציא וכמ"ש תוס' תי' זה בביאור בחולין נ"א ע"א ד"ה המוציא וכו' ע"ש:

רחב"א עד כגריס של פול במעיל צדקה טרח ויגע ומצא גריס גדול מאוד והמצויר נדפס לפנינו בספרו ואוציר לפניך פה עפ"י המחוגה שלא ישתנה והאריך בראיות ברורות ועצומות ואין להשיב עליהם אלא שבפלתי כ' דא"כ לעיל ב' נשים שנתעסקו בציפור ונמצא עליהם כסלע שמא פלגא דסלע ממאכולת הוא וע"כ צ"ל דמאכולת פחות מחצי סלע והסלע ידוע שליש טפח וא"כ הגריס הוא עכ"פ פחות מחצי שליש טפח שהוא חצי אצבע אגודל וא"כ הוא שיעור מועט ממש מעיל צדקה תמיה דלמא ברייתא אתיא כרבנן דרחב"א דלא תלי' במאכולת אא"כ הרגה והפוסקים שהביאו הברייתא לא דקדקו בשיעור סלע וכן מצאתי בסדרי סי' ק"ץ שכ' דבריי' מיירי בנמצא בבשרה שלא תלינן כלל במאכולת ע"ש אמנם בלאה"נ שפלתי טעה במ"ש וארך כי חצי סלע ממש מכוון לשיעורו של מעיל צדקה הנ"ל ובתחילה אצייר לפניך פה שיעורא של מעיל צדקה במרובע ובעוגל:

והנה מדדנו שיעור הנ"ל ע"י ט' עדשים בינונים שבזמנינו ובמדינתינו הוא עדיין מכוון בתמונה הנ"ל ולא נשתנה ממה שהי' בזמן מעיל צדקה והנה הסלע היא שליש טפח שהוא אצבע ושליש רוחבו ולרמב"ם בהל' ס"ת שכל עולה לרחבו זיין שעורים בינונים וגם זה מדדנו עתה בכיון ודקדק ומצאנו ג"כ שהוא מכוון שאצבע אדם בינוני הוא בזמנינו הוא כרוחב ז' שעורים ברחבן ונמצא עגילו הוא ג' פעמים כזה דהיינו כ"א שעורין ברחבן ומזה יעשה רובוע אורך י"ד שעורי' ברחבן על רוחב ד' וב' שלישי' וזה יעלה

בינוני' לב' שעורי' ואיזה חלקי' ולא נדקדק בהם כי בלא"ה נצטרך לפחות מהם כדי שיה' המאכולת פחות מחצי סלע מ"מ החצי סלע הוא יותר מלמד שעורים קטנים בשום פנים דוק ותשכח:

וי"ל שבדקדק נקט בברייתא שיעור סלע מפני שהחצי ממנו היא רק מעט יותר משיעור כתם וכמעיל צדקה הנ"ל ע"כ נ"ל דבכתמי' דרבנן שומעי' להקל כמעיל צדקה הנ"ל אעפ"י שהשיעור קצת תמוה שלא ימצא כעת דם מאכולת גדול כ"כ מ"מ כבר כתבנו לעיל בסמוך בזה אמנם בבדיקת עד שאינו בדוק דמקלינן נמי בפחות מכגריס ועוד לא מלאני לבי להקל וכל מורה לפי ראות עיני בשיעור דם מאכולת שבזמנו ובמדינתו כנ"ל:

דם ולא כתם צ"ע מ"ט לא מייתי מקרא דשמואל בבשרה עד שתרגיש בבשרה ע"כ נ"ל דלא הי' הדבר ק' לתלמידים אלא משום שטיהר גם מטומאת ערב אע"ג דממקור מקומו טמא והנה בנמצא כתם לח אין תימה כ"כ משום שאינו מזמן רב ואלו ארגשה בשעת יציאה מגופה הי' יודעת ומדלא ארגשה ש"מ דמעלמא אתא דרוב פעמים היוצאים מהגוף אינם יוצאים אלא בהרגשה אלא שהי' כתם יבש ואפשר ארגשה ולאו אדעתה וס"ס לא הוה דהא טומאת ערב הוה אפי' בלא הרגשה וכיון דהוה כתם יבש שפיר שייך עלה הך דדם יהי' ולא כתם דמני' דרשי' ר"פ דם הנדה דמטמא לח ויבש ואמר השתא דהיינו דם ולא כתם וכיון דאתא לפנינו יבש כל הטומאות כשעת מציאתן ומטהרין לי':

ולדברי' אנו מודי' מזה הלשון מ' שעדיין רשב"ג קם לי' בשיטתו קמייתא אלא שמודה גם לדרחב"א והיינו כי לרשב"ג אי הרגה מאכולת תולה בי' כמה שהרגה כמ"ש תוס' וא"כ הכי דינא אי לא הרגה תולה במאכולת א' ואי הרגה כמה מאכולת אי תולה בה כמה מאכילת והא"ש דאתיא משנתינו כרשב"ג אחר שהודה והכי הרגה מאכולת תולה בה ומסתמא כמה שהרגה כ"כ תולה בה ואמר עד כמה תולה בה רחב"א אומר עד כגריס אעפ"י שלא הרגה אמנם כשהרגה תולה אפי' כמה וכמה:

עיר שיש בה חזרים כ' תוס' אור"י דאין לסמוך על זה עכשיו הטעם משום דבזמן הזה שאנו מפוזרין בין האומות אין לך עיר שאין בה חזירי' וא"כ בטלת תורת כתם והוה כמו לדברי חבירו אין סוף:

שבח לאל צורי וקוני אשר עזרני בפ' שמיני אתה אל רועי אמץ זרועי בפ' תשיעי:

האשה שהי' עושה צרכי' וכו' ור"ש מטמא יראה דר"מ ור"י דמטהרי מס"ס ור"ש דלא מטהר בהא פליגי דהך ס"ס לאו ס"ס מעליא הוא דאינו יכול להתהפך ושם אונס חד הוא אלא כיון דאשה זו בחזקת טהרה עומדת סגי בס"ס כל דהוא כמ"ש לעיל בשם הפלתי וא"כ תנח לר"מ דס"ל וסתות דאוריי' וא"כ בין הוסתות הרי היא בחזקת מסולקת בדמים

ולר' יוסי נמי אפי' אי ס"ל וסתות לאו דאורייתא מ"מ הא קיי"ן ברישׁ מכילתן ביש לה וסת דיה שעתה דעכ"פ קרוב לודאי מיהת הוה דאורח בא בזמנו וא"כ לדדהו אפי' באשה שאין לה וסת ע"כ נאמר שמוחזקת שלא תראה כל שעה והרי הי' בחזקת טהרה ומהני ס"ס גרוע משא"כ רש"י מצי סבר כרבנן דפליגא אר' יוסי לעיל ד' ע"ב וס"ל אפי' יש לה וסת לא דיה שעתה מכש"כ באין לה וסת דלא מחשב בחזקת טהרה לכן לא מהני הך ס"ס גרוע כי האי:

במזקנת עמ"ש לעיל י"ד ע"ב ד"ה ור' יוסי מטהר וכו' ולפי שיטת תוס' דשמעתן יש ליישב בקל דמתניתן בחדא לטבותא ובתרתי לריעותא נחתינן חד דרגא לר"מ טמא נדה ולר' יוסי משום כתם ועד שאינו בדוק לה להא דמיא ולפי"ז הא דאמרי' לעיל כי אתמר האי משום נדה אתמר ה"פ דאה"נ דמתניתן משום כתם קאמר מהאי דמיון של עד שאינו בדוק משום נדה הוא:

דלמא בתר דתמו מי' עמ"ש חי' הר"ן דלר"מ דחייש למיעוטא הוא דפריך כן ולא לר' יוסי וצ"ע לעיל מ"ד ע"א וביבמות ס"ו מ' ר' יוסי נמי חייש למיעוטא ועמ"ש תוס' שם ביבמות: השאילה חלוקה לנכרי רבותא קמל"ן רש"י במ"ש שבתחילה השאילה ואח"כ לבשתה הי' ומצאה דאע"ג דנמצא הכתם ברשותה והגוי' נמי היתה רק שואל עלי' עמ"ש תוס' נ"ח ע"א ד"ה ולענין דינא וכו' ורשב"א בתה"א שכ' בהיפך שהגוי' הי' אחרינה נמי רבותא קמל"ן דהרי מסתמא אין הכתם לח דעיקר כתמים משום יבש נגזר דאומר ארגשה ולאו אדעתה כמ"ש תוס' לעיל נ"ז ע"ב ד"ה הרואה ולעיל נ' ע"א ד"ה שרצים וכו' וא"כ מסתמא ביבש מיירי ומסתמא יש לתלות בראשונה יותר מבאחרונה אפ"ה תולה באחרונה והי' הגוי' ודתנן לנכרית ואח"כ לנדה לא זו אף זו קאמר ולא מבעי לנכרית דאין לה שום טומאה כלל מן התורה אלא אפי' לנדה דעכ"פ הדם טמא ואי תלינן בנדה שלבשתה מאתמול א"כ כל מה שנוגע בחלוק מאתמול טמא משום דם הנדה שבו וגם אתתא דא טמא עכ"פ טומאת ערב מפני שנשאה דם נדתה והו"ל חזקת טומאה וה"א נטמאה לגמרי נמי קמל"ן:

שלוש נשים הא דלא דייניגן הכא דין ב' שבילין לחלק בין באים בת א' ובין זא"ז עיימ"ש נקה"כ סי' ק"ץ ומ"ש פלתי שם ולפענ"ד יש לחלק עוד דבשני שבילין אלו לא הי' אלא אחד הי' טהור דתלינן בשביל הטהור הלך וע"כ לא באנו לטמאו אלא משום אידך דכיון שהי' שניים בודאי הלך א' בטמא א"כ נימא מנל"ן שזה הלך דילמא אידך משא"כ הכא בכתמים בהיפך הוא אלו הי' אשה א' בלבד הי' הכתם טמא ולא באנו לטהרו לכתם אלא משום אידך א"כ נאמר מנל"ן שתתלה בחברתך דלמא את נטמאת:

ר"נ מטהר שהי' ר"נ אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים צ"ל דס"ל לר"נ כר"א בר"ש לעיל י"ט ע"א דבעיקור נקורות דאל"ה גם אבנים מקבל טומאת נגעים כמשתותא לעיל נ"ח ע"א וכמ"ש תוס' ד"ה כר"נ ע"ש:

דף ס' ע"ב אמר ר"י אמר רב והוא שבדקה עצמה בשיעור וסת הטעם נ"ל משום דכשם דאי היתה א' מהן נדה קודם מציאת הכתם הי' תלינן הקלקלה במקולקלת ה"נ בשמצאה וסת דעדיין לא נחית שם טומאה לשום א' מהן אזי תלינן הקולקל בה משא"כ אחר הזמן הזה ובזה יבנו דברי הרמב"ם דס"ל ג"כ גבי ג' נשים שלבשו חלוק א' בזא"ז אי מצאה א' מהן בשיעור וסת תלינן בה ולפי הנ"ל סברתו נכונה ועמ"ש ע"ז נושאי כילי' סוה"ד:

והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת לכאורה הך בדיקה היינו קינוח כמבואר לעיל י"ב ע"א אלא דלפי"ז לא הוה בדקה ומצאה טמאה דמתני' כבדקה ומצאה טהורה דמתני' דלקמן בסמוך דהתם בודאי בעי בדיקה מעליא לטהרה ומזה ראי' לדברי נב"י דדוקא בבודקת במטה ומונחת פרקדין היא דבעי לחורין וסדקין והקינוח דשיעור וסת לא הו' בדיקה מעליותא משום דאפשר להדם להתעכב בבית הרחם אבל בעומדת ויורדת מהמיטה כבר אזי הקינוח הוא בדיקה מעליותא דכותלי בית הרחם לא מוקמי דם והוה שפיר בדיקה דב' המשניות שוה ובזה י"ל דברי רש"י בשמעתן דפי' דאחר זמן הוא כדי שתרד מהמטה והוא כר' אשי לעיל י"ד ע"ב והש"ס שם הק' עלי' ונשאר בקושיא ואמאי לא פי' בהלכתא כר"ח נ"ל דס"ל לרש"י דר' אשי ור"ח לא פליגא במציאת דודאי לכו"ע כדי שתרד מן המטה הוא זמן רב משתמרים:

ואלא בהא פליגא ר' אשי ס"ל כשהיא במטה ותושיט ידה תחת הכר צריכה בדיקה גמורה בחורין וסדקין מפני שאז עדיין היא שוכבת פרקדון ולכשתרד סגי בקינוח ובקל וא"כ שפיר אדא ואדא חד שיעורא הוא דמה שמפסדת בהורדה מהמטה חוזרת ומרוחת בקינוח ור"ח ס"ל לעולם בעי בדיקה מעליותא דלא כנב"י הנ"ל וא"כ לא הוה חד שיעורא וכבר הוכחנו דבשמעתן ס"ל ע"כ כנב"י דסגי בקינוח וא"כ ע"כ ס"ל כרב אשי ושפיר פי' רש"י וק"ל וצע"ק בלשון רש"י לעיל י"ב ע"א ד"ה לקינוח וק"ל:

אימא שמש ערבי' לדם תי' תוס' אינו מספיק וכ"כ בסדרי טהרה וצריך להוסיף על דבריהם דרוב דמים באים בהרגשה והאי כיון דלא ארגשה אמרינן בשעת תשמיש בא ואומר הרגשת שמש הוא ולולי דבריהם נ"ל משום דתשמיש גורם זיבת הדם לכן תלינן בתשמיש וזה רמז לן אביי שהוסיף במשלו משל דר' ירמי' לומר לך כמו שהאצבע גורם לדמע שבעיין והוא גם הוא מעכבי' מלצאת ה"נ גבי תשמיש גורם זיבת הדם והשמש בעצמו חוזר ומעכבו: דף ס"א זילו אתן טמרו נפשייכו לפי' צ"ל דה"ק הא מן הראוי'

שאפי' אי טמרו נפשייכו להגיד עליכם ולגלות מצפוניכם אל המלך אלא כיון דהאי לישנא לא בעי לקבולא א"א למסור אתכם ומ"מ משום חששא בעלמא דלמיחש בעי לא בעיין למעבד עובדא להצילכם בידים ובלאה"נ לר' טרפון ק' למסרם למלכות אפי' בהרגו בודאי דהא ר"ט חייש שמא במקום סייף נקב כדאמר בפ"ק דמכות כתבתי זאת כי לא הבנתי דברי חו"י סי' קמ"ו ע"ש היטיב: אמר שמא תעמוד לו זכות אברהם וכו' י"ל זה הי' ברור למרע"ה שארץ קיני וקניזי וקדמוני כשאמר הקב"ה לתת לאאע"ה נהי דעתה נתנה לאדום ומואב ועמון משום שגם הם לאברהם יחשבו על שהלך לוט עם אברהם כפי' רש"י בחומש ג"כ מ"מ זה ברור ואמת שאם יזדמן שאקח ארצם מידם ע"י שום אומה כמו ע"י סיחון עיקר הכונה לטהר עמון ומואב באותה אומה ולבסוף תשיב הנחלה לישראל ומשו"ה לא מסתפי מסיחון כיון שהי' ארצו של מואב בידו ידע מרע"ה כי מתחילה לא בא לידו אלא שיוקח ישראל מידו וכאשר הארכתי בביאורו על התורה בעזהי"ת על דברי המושלים בואו חשבון וכו' ע"ש אמנם גבי עוג נתירא מרע"ה כיון שעוג הי' סבה להצלת לוט א"כ הוה הוא גרמא לעמון ומואב שאלמלא הוא הי' לוט נהרג ולא באו עמון ומואב לעולם וא"כ אפשר שלא יהי' רשות לישראל ליקח ארצו כשם שאין רשות ליקח עמון ומואב מידם וא"ש דמייתי לי' הכא בשמעתן דכשם שנקראו החללים על שם גדלי הצדיק משום שהי' להם לחוש לעצת יוחנן ולא חש ה"כ בהיפך נקרא עמון ומואב על שם עוג משום שהי' סבה להצלתם ואפשר שאה"נ הי' ראוי להיות ניצל בשביל זה אי היתה כונתו רצוי אלא לבו הי' על שרה כמ"ש תוס' ואולי מה דאמר בשם מה הי' בלבו קאי על עוג מה הי' בלבו של עוג שפלט מדור המבול מ"ש רש"י דבחלק אי' שברח לא"י ליתא שם וצ"ע בזבחים קי"ג ע"ב:

דף ס"א ע"ב בגד שאבד בו כלאים כ' תוס' כיון דע"י תערובת נאסר אינו מועיל ביטל פי' שהתערובת גורם איסור אינו בדין שיגרום היתר ומשו"ה צמר רחלים וצמר גמלים מבטלי' אהדדי משום שאין התערובת גורם איס' והנה בתוי"ט ריש מס' שקלים הק' נילף מבב"ת דמהני ביטל כה"ג גם לדידי צ"ע מהמעביר עציץ נקוב אם הוסיף מאתים אסור מ' פחות ממאתים בטל אע"ג דהתערובת של היתירא הוא וכ"כ להדיא רמב"ן ריש מס' בבא בתרא גבי מחיצת הכרם שנפרצה ע"ש:

והנה בעט"ז יהיב טעמא אחרינא משום דהוא עומד במקומו ואינו מתערב והש"ך ריש הלכ' כלאים הק' הא כל יבש ביבש אינו מתערב ואפ"ה בטל ועוד צל"ע לעט"ז הנ"ל מסוגי' דתמורה דמייתי תוס' מאי פריך משיער נזיר לבטל ודחיק לאוקמא בציפורתא ות"ל דלא מתערב ע"כ נ"ל גם הלבוש עט"ז מודה דיבש ביבש מיבטל בטל אי' בהיתר

וא"ש גמרא דתמורה הנ"ל אמנם היתר בהיתר היכא שהתערובת גורם איסור אז הדין נותן דלא ליבטל ברוב כמ"ש תוס' אלא דגלי רחמנא בבב"ח דאפי' בכה"ג מיבטל וילפי' מני' כקו' תוי"ט הנ"ל ומשו"ה מתבטל עציץ נקוב בכרם בפחות ממאתים אך היינו דוקא עציץ נקוב שההוספה הו' לח ומתערב בכלו דומיא דבב"ח משא"כ בגד שאבד בו כלאי' דאינו מתערב ליכא למילף מבב"ח אין לך בו אלא חידושו ולא מתבטל ואתי' הכל על נכון בעזהי"ת:

ברוך אל רועי אשר עזרתני בפ' תשיעי הוא יאיר נירי בחידושי פרק עשירי:

תינוקת ב"ש אומרי' נותני' לה בעילת מצוה הרז"ה מדייק מלשון נותני' לה דבעולת מצוה היא כולה דם טוהר ומותר לי' לבעול אח"כ אלא אנן לא מסקי' מיני' כדמסקינן תעלה דאפי' כב"ש נמי לא עבדי' אלא בועל בעולת מצוה ופורש ואסור לך אחרי' ונ"ל דבזה מיושב סברת הראב"ד בבעלי הנפש ומייתי לי':

הרא"ש בשמעתן דהבועל בתולה לא יפרוש באבר חי דס"ל לב"ש דמתניתן נמי לא בעילה אחרת והא דקאמר נותני' לה בעילת מצוה פי' דמותר באבר חי ואנן דלא מסקינן כדמסיק תעלה משום דמחמרי' טפי דאפי' באבר חי לא יפרוש כנ"ל וק"ל:

כל זמן שנוחרת פי' צועקת מכאב שמרגשת בשעת תשמיש מלשון נחר בי' ר"א בר יאשי':

והא דקאמר היכא דמי' נחירה דקאמר רב פי' אדיום קאי דודאי בלילה בשעת תשמיש יבחן זה מנחירתה אבל אם רואה ביום איזה סי' יש לה וקאמר ע"ג כלים ורואה וכו' ונפקא מיני' לדידן ברואה מחמת תשמיש דתלינן בדם בתולים כל זמן שנוחרת מ"מ לא בעי הכי סימנים עומדת ורואה וכו' אלא כל שצועקת בשעת תשמיש מחמת כאב סגי בהכי:

ודעת הב"ח דרב מקיל טפי משמואל דלרב כל שהרוק בתוך הפה לא בעי נחירה וכל שנוחרת לא בעי רוק בתוך הפה ומה דמסתייעא מלשון הר"ן אין בו ממש אבל לשון הרמב"ם מורה כן להדיא למעיין והק' בסדרי טהרה איך מפרש רב הברייתא דלעיל י"א ע"א בד"א שלא פסקה מחמת תשמיש והך ברייתא קאי לפרש חיתה המכה דמשנתינו וקאמרה אי פסקה מ"ת אע"ג שלא חיתה המכה והיינו שעודנה נוחרת מ"מ טמאה כיון שפסקה מחמת תשמיש להרמב"ם הנ"ל לרב מהני בחדא מני' או נוחרת או רוק מצוי בתוך הפה ולפענ"ד מזה הוציא הרמב"ם מ"ש גם בנערה שנותני' לה ד' לילות דאם חיתה המכה תוך ד' לילות תו לא יהבינן לה דס"ל להרמב"ם לרב ע"כ לא קאי ברייתא אירישא דמתניתן עד שחיתה המכה דאז אפי' פסקה מ"ת נמי כיון שלא חיתה המכה אלא קאי אבבא דנותני' לה ד' לילות ואמר שאם פסקה פ"א מ"ת תו לא יהבינן לה ד' לילות ומיירי

כשלא נחרה נמי דבחדא מינייהו סגי לרמב"ם כנ"ל ועמ"ש עוד בסמוך אי"ה מאי ד' לילות דקתני ד' עונות דומיא דסיפא כל הלילה שלה דמפורש בשמעתן דהיינו עונה שלימה ה"נ ד' עונות קאמר: ארבע לילות מתוך י"ב חודש פי' רש"י שבעל לילה ראשון והלך לו ועיי' מה שגמגם בזה בסדרי טהרה ולפענ"ד יש לדקדק עוד אהאי גברא דלא הוה ידע דנותני' לה ד' לילות מפוזרי' א"כ מ"ט לא שאל מיד אחר ביאה שנייה ע"כ נ"ל האי גברא אה"נ לפי טעותו פירש א"ע אחר ביאה שנייה והוצרך את אשתו ז' נקיים וכן בשלישית ורבעית ומכיון שראתה אשתו ג"פ מ"ת אתא שאל לרבי אם צריך לגרשה ואז הודיעו רבי שהכל הי' דם טוהר דנותנין לה ד' לילות מפוזרין וזה מדוקדק ברש"י שמונה שנייה ושלישית ולא קאמר שלישית ורבעית משום דלענין רואה מחמת תשמיש לא מחשב הבעילת מצוה כלל והאש"נ דקאמר מתוך י"ב חודש אע"ג דלא הו' רק ט' חדשים משום דכיון דראתה מ"ת בכל פעם בהפסק ג' חדשים ביניהם א"כ אפשר שקבעה וסת מג' חדשי' לג' חדשים וצריכה שתחוש עכ"פ לזמן ההוא לכשיגיע ג' חדשים אחרי' ועמ"ש רש"י לקמן ס"ו ע"א גבי ואם יש לה וסת תולה בוסתה יש לפקפק קצת מ"ת התיר לה רבי שאפי' אם יזדמן עוד ג' חדשי' מ"ת מותר לשמש כי הדמים הראשוני הי' טהורי' וכיון שכל התירו של רבי לא הי' אלא על מה שיה' אחר ג' חדשי' שאחר ט' חדשי' שעברו דהו"ל י"ב חודש אומר שנתן לה ד' לילות מתוך י"ב חודש ואי תיקשי' הא רש"י פי' לקמן ס"ו ע"א דלרבי ס"ל ב' זמני הו' חזקה מתסרה אבעלה אם רואה ב' פעמים מ"ת והי' לבעלה לשאל מיד אחר ביאה ג' שהי' שניי' לרואה מ"ת וי"ל לפמ"ש לקמן אי"ה דרש"י ס"ל כראב"ד דביאה ראשונה שלא בדקה עצמה קודם תשמיש אינה ממנין ונותני' לה לר"ג ד' בעילות שהם ג' בלא ראשונה וא"כ ה"נ בעילה הראשונה שאחר בעילת מצוה הי' היתה בלי בדיקה שלפני' ולא מחשבה לכן בא אחר בעילה ד' כי ה"א הוא בעילת מצוה והב' הי' בלא בדיקה שלפני תשמיש ומכאן והלאה חושבנא וא"ש הכל בעזהי"ת:

דף ס"ה ע"א עד שתחי' המכה ק"ק דלמא מיירי שפסקה כבר מלנחור ומ"מ כל ד' לילות יהבינא לה דלא גריעה מגדולה אלא מכאן ראיי' ברורה לרמב"ם דגדולה נמי אם חיתה המכה בתוך ד' לילות תו לא יהבי' לה מידי א"נ באידך פסק הרמב"ם דרב נמי מודה לשמואל דאם הרוק מצוי בתוך הפה אפי' אינה נוחרת נמי והכא הא הרוק מצוי בתוך הפה שהרי ראתה בתוך ד' לילות:

מנימן סקסנאי הו' שקיל ואזיל לאתרי' דשמואל וכו' יל"ד מ"ש לאתרי' דשמואל ומאי קמל"ן בזה ועוד מה עולה דעתו למימר רב לא מפליג בין ראתה ללא ראתה הא מפליג בהדי' וגם קו' תוס' הא חזרו ונמנו בועל בעילת מצוה ופורש וי"ל דהרא"ש כ' דהטעם

חומרא משום לא פליג נתנו אפי' לקטנה בין בוגרת שראתה ולכאורה ק' לשיטת הרז"ה דכל היכא דקתנו נותני' לה פירושא שאחר אותה בעילה יכול לבעול עוד וא"כ אפי' אי ראתה מ"ת נותני' לה בעילת מצוה ויכול הוא לבעול אחר אותה בעילה ומ"ט אנו: מחמירי' דבועל ופורש וי"ל לרב אשי לפמ"ש לעיל בשם רמב"ם דגם בשאר נשים שזמנם ד' לילות או לילה א' מ"מ אי חיתה המכה בתוך זמנה תו לא יהבינא לה וא"כ לרבא א"ש דמשכחת לי' בוגרת שראתה ופוסקת מלנחורי באמצע בעילה ראשונה שע"כ יפריש ע"כ תיקנו כן שלעולם בועל בעולת מצוה ופורש וא"ש אמנם לשמואל דס"ל כל זמן שהרוק מצוי תוך הפה לא משכחת שיצטרך מלפרוש אחר בעילה ראשונה מידי דהא בבעילה הראשונה בודאי מצוי רוק בתוך הפה ולשמואל הוה חומרא בלא טעמא, והא"ש דהוה ס"ל למנימן סקסנאי אי הו' ס"ל לרב כשמואל כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה לא הי' מסכים למגזר חומרי' בלי טעם דבועל בעילת מצוה ופורש אלא הו' ס"ל סגי לי' למגזר בכל הנשי' כבוגרת שראתה והוה ס"ל עוד הא דאמר רב דבראתה אין לה בעילת מצוה הוא גופא לאו מדינא הוא אלא מחומרא שמא בבעילה שניי' לא תנחור עוד אבל אי הו' ס"ל כשמואל לא הו' מפליג בין ראתה ללא ראתה והשתא כיון דאזיל לאתרא דשמואל שנהגו להקל כשמואל כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה הוה סבר למעבד עובדא כרב אפי' ראתה דאמר בהא לא מפליג רב בין ראתה ללא ראתה וא"ש הכל בעזה"י:

ת"ר הרואה דם מחמת תשמי' פי' רש"י לאו בבתולה מיירי וכ' ב"י דאלו בבתולה כל שמרגשת כאב ונהי דנקיי' בעי מ"מ לא תתגרש ותולה ובתשו' מ"ב הק' ממנ"פ אי מחמרי' ובעי נקיים איך ניקל שלא תתגרש ולא ידעתי מה עלה על דעתו להקשות כזה חדא דזה הוא דאורייי' והג"י הם רק דרבנן דמן התורה מותר לשמש לעולם ואחר כל תשמיש תספור נקיים ותטבול רק מדרבנן משום שקבעה וסת לתשמיש ועוד בשלמא לשמש עמה לכתחילה הו"ל ס"ס שמא לא תראה ואת"ל תראה שמא יהי' דם בתולם משא"כ כשראתה ליכא אלא חד ס' דאורייי' ואיסורא ולק"מ:

הרואה דם מיית מלשון זה דייק הראב"ד ז"ל דראי' ראשונה אינה מן המנין כיון שלא בדקה בתחילה לכן מכאן ואילך תבדוק תחילה וכשראתה ג"פ מ"ת אחר שבדקה תחילה אזי תתגרש וכ"כ ש"ך סי' קפ"ו ומ' דגבי כל בעל ובעל משלשתן לא מחמרי' לבדוק קודם בעילה הראשונה אלא משמשת בלי בדיקה וכשתראה דם בפעם הראשון אינו מן המנין ונותני' לה עוד ג' בעילות אח"כ שהרי בכל בעל ובעל קאמר ונשאת לב' וראתה מ"ת משמשת פ"א וב' וג' משמע ג"פ בלא ראי' ראשונה ונ"ל שזה ג"כ דעת רש"י שפי' בד"ה תנשא לאחר דג' זימנין בעי לחזקה כרשב"ג בכולהו גרסי' ושלישית אע"כ ס"ל

בעולה כראב"ד והוה ס"ד דבאינך די ב"ב בעולות אחר בעולה הראשונה קמל"ן בכולהו גרסי' ושלישית ובזה נ"ל הא דפי' רש"י דאתי' כרשב"ג גבי ותנשאי לג' ולא פי' כן גבי משמשת פ"א ב' וג' דאתי' כרשב"ג דלרבי לא תשמש אלא ב"פ ועיי' מ"ש ב"י בשם סמ"ג וי"ל דרש"י ס"ל נמי כהתוס' דאפשר בהכי מודה רבי דהו"ל כאכלה שום וראתה מיהא כולי האי לא הו' מקיל רבי ליתן לה ד' בעילות אצל ג' בעלים והי' די' בביאה ב' אחר בעילה ראשונה גבי בעל ומדאי גרסי' בכולהו שלישי' אלא ש"מ דאתי' כרשב"ג ועמ"ש חי' רשב"א לעיל יו"ד ע"א ועיי' בסמוך אי"ה:

דף ס"ו ע"א ותנשא לאחר פי' רש"י דלא אתי' כרבי ובתוס' הק' דהא מודה רבי באכלה שום וראתה וה"נ להך דמי' ואולי י"ל לפמ"ש רש"י דלא תבדוק בבעל הראשון משום ספק כרת והק' הראש א"כ מתירין אותה לבעל ג' או רביעי בבדיקה וצ"ל דס"ל לרש"י דבדיקת שפופרת אינו ברור גמור אלא מספיקא מקילין משום שהוא ספיקא דרבנן או אפשר דהו"ל ס"ס כמבואר בראשוני' ומשו"ה שרי לשלישי אמנם כל זה היכא דליכא לברורי אבל היכא דאיכא לברורי מבררינן ולא סמכי' אספיקא וס"ל אחר שתתגרש מבעלה הרי היא כאלו לא ראתה דם מעולם ומוקמי' אחזקתה כרובא דעלמא וכאלו ברור לן שלא תראה אצל השני וכן אצל שלישי עד שתחזק בכך וכיון דאיכא לברירי מבררינן ולא סמכי' אספיקא דשפופרת כצ"ל לרש"י והשתא י"ל דס"ל לרש"י נהי דלרבי נמי הכא בעי ג' זמני לאחזוקי אלא דלרבי עכ"פ אחר שנשאת לשני בעלים נהי דהכא מודה רבי דלא הוחזקה לראות מ"ת מ"מ כיון דבעלמא הוה חזקה בכה"ג א"כ מסתמא דלא הוחזקה הכא אבל עכ"פ לא נאמר דודאי לא תראה אצל הג' כרוב נשים ומידי ספיקא לא נפקא ונהי דמתירין בספיקא מ"מ הי' לנו להתיר בבדיקת שפופרת דמאי אולמא דהאי ספיקא מהאי ספיקא אע"כ אתא כרשב"ג:

ואם יש לה וסת תולה בוסתה כל השייך לזה כ' בתשו' באריכות:

אמר לי' ר"ל לר"י ותבדוק עצמה ומפי' רש"י ותוס' קצת מ' דהבדיקה אינו מועיל אלא שלא תתגרש אבל נקיים צריכה דאלת"ה הו"מ לפרש גם קו' שניי' ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל ג' כמו הך ותבדוק שתהי' מותרת לבדוק בביאה א' של בעל ג' ויהי' התועלת שלא תצטרך נקיים בפעם ב' וג' ומדוע לא פי' רש"י כן וגם התוס' כ' בסוף הדיבור דלר"ת ניחא הך ולא לרש"י ולהנ"ל גם לרש"י א"ש אע"כ ס"ל דגם אחר שפופרת בעי נקיים:

ותבדוק עצמה וכו' כ' בס' התרומה דרשי' נמי לא החמיר אלא באשה שלא הי' לה שעת הכושר מעולם עם בעל זה וכסברת ר"ח אבל אם היתה לה שעת הכושר עם בעל זה

לא יחמיר רש"י כ"כ ע"ש ולפי"ז לא מק' התוס' מידי מהתוספתא דבס' התרומה מוכיח מלשון התוספתא דמיי' התם בהי' לה שעת הכושר ובזה מודה רש"י
בביאה ראשונה של בעל הק' תוס' דהו"ל להקשות כן אבעל שנייי' וכ' הש"ך דלשיטת רש"י לק"מ ועיי' פלתי מה שפי' בזה והנלענ"ד בישוב קו' דודאי גם המקשן ידע אין כל הכוחות שוות שהרי מפני זה בעי ג' כחות אצל בעל הראשון אלא דהוה ס"ל כיון שכבר הוחזקו אצל אצבע של ראשון בכל מיני כוחותי' ועתה התחילה לראות גם באצבע של זה א"כ לא שייך תו לומר דהאי אתתא היא מרובא דלא חזינן מ"ת באופן שנאמר שביאה שנייי' של שלישי הוא בודאי היתר ז"א דעכ"פ מידי ספיקא לא נפקא דעכ"פ איתרע חזקתה אלא דבספיקא אזלי' בדרבנן לקולא אי הוה ס"ס וכה"ג ומשו"ה מתירין לבעול ומשו"ה הק' כיון שאין ההיתר ברור אלא מספיקא מקילין א"כ יותר הי' ראוי לבדוק ע"י שפופרת שזהו ברור יותר עכ"פ שאנו רואים בעינינו שיש כאן לפנינו כח של אצבע א' דהיינו השפופרת דלא חזי' בי' ומכש"כ כשימצא על צדדי השפופרת ולא עליה שהוא ברור יותר זהו סברת המקשן ועל זה תי' לו אין כל הכחות שוות כמו אין כל אצבעות שוות דלעיל דפירושו שאין כאן ס' כלל ואנו מחזיקין אזתה שבודאי לא תראה כרוב נשים עד שתחזק בג' כחות אצל כל בעל ובעל וא"כ עדיף זה משפופרת כן נ"ל בפשט הגמרא ומעתה מיושב קו' תוס' דגבי בעל שני לא הי' רוצה להקשות כן די"ל כיון שכל קושיתם הוא שיותר טוב הי' לברר ע"י שפופרת מלהיתירא בספק ולזה י"ל דהיינו אם לא תפסיד ע"י שפופרת אבל אי מפסדת ע"י זה שאם תמצא על ראשו תאסור לנשא לג' א"כ יותר טוב לבעול לשני בספק אבל בשלישי בלאה"נ תאסור לרביעי ואינה מפסדת ע"י השפופרת יותר ממה שמפסדת ע"י בעילתו של בעל וק' שפיר תבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל ג' ואה"נ הו"מ לשנוי עכ"פ מפסדת ביאה שנייי' של זה הבעל אלא דעכ"פ הי' ק' תבדוק עצמה אחר ביאה שנייי' ולמה תבעול פ"ג ולכן תי' לו האמת אין כל וכו' כנ"ל:
האי דאתא לקמי דרבי וכו' הריף השמיט הך עובדא וי"ל דצ"ל הא בברייתא דרואה מ"ת נקט כל התיקוני' שאפשר לתלות בוסת ומכה ונאמנות אשה לומר מכה יש וכו' ובדיקת שפופרת וכה"ג ומ"ט שתיק מהך תקנתא דבעתה וצ"ל דהך דבעתה איננו תרופה גמורה לסמוך עליה אלא או למ"ד וסתות דאוריי' אז בין וסת לוסת יש לסמוך אהך דבעתה דהא במרדכי מקיל בלא"ה ביש לה וסת א"כ נוכל לסמוך עכ"פ אהך תרופה למ"ד וסתות דאורייתא ומשום כן אמר שמואל זיל בעתה דשמואל ס"ל לעיל ט"ו ע"א וסתות דאוריי' וא"כ למ"ד וסתות דרבנן אלא דלא אתחזקה רק בתרי זמני ורבי לטעמי דס"ל בתרי זמני

הו' חזקה והו' נאסרת על בעלה ומכיון שבעתה ונפל ממנה חררה אז מודה דלא גרע מאכלה שום דלא מהני חזקה של ב' פעמים אבל למאי דקיי"ל וסתות לאו דאורייתא וכבר אתחזקה בג' כוחות תו לא מהני בעיתה ומשו"ה לא מייתי בברייתא הך תקנתא ומשו"ה השמיט הרי"ף:

הוה עובדא בפומבדיתא ואתסי יל"ד מאי קמל"ן ר' יוסף וכי אי לא הוה עובדא לא היינו מאמינים לדברי ר' יוחנן וכה"ג הק' תוס' בחולין נ"ז ע"ב ד"ה אזיל ואחזי וא"ל דהלכה למעשה קמל"ן דא"כ הול"ל עביד ר"י עובדא בפומבדי' כר' יוחנן ותו לא למאי קמל"ן ואתסי וי"ל דהנה בש"ס אמר תרי לישנא לחד לישנא אמר תגלי לחברותיך כי היכא דטפוי עליך לאידך גיסא ולחד לישנא כי היכא דלבקשי רחמים והנפקותא בעיר שאנשיה בעלי עון רע ואינם מבקשים על אחיהם א"כ להך לישנא דמבקשי רחמים ובאותה עיר לא תסמוך אשה על זה לשמש עם בעלה אחר שנתחזקה ג"פ כי אעפ"י שתגלה לחברותיה מה יועיל לה זה אמנם לאידך לישנא דתהוי עליך לאידך גיסא מהני נמי בהך מתא מכש"כ לפי' הערוך ולברר אם נסמוך נמי אהך לישנא דתהוי עליך להך גיסא אמר ר"י דהוה כי הך עובדא בפומבדותא וידוע שאנשיה רעים ואמרינן בעלמא פומפדותא רמאה לויך שניא אושפזך ואפ"ה אתסי שאפי' רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו ז' נקיים עמ"ש הר"ן וכ' ר' יונה בברכות שיש אומרי' דהרבותא אעפ"י שהוא קטן כחרדל וי"א שמראה כמראה חרדל ור' יונה הק' עליהם הא מראה חרדל טמאה וגם קטן כחרדל אין כאן שום רבותא ועיי' מ"ש מע"מ בשמעתן ולפענ"ד לדעת הסוברי' דעכשי' דאית לן חומרא דר"ז תו לא מקילין במכה והק' עליהם מה ענין חומרא דר"ז לכאן וי"ל הכל בעזהי"ת דר"פ המפלת מבואר דהרואה כעין קרטון עפר וחול וכדומה טהורה אם לא נימוחו משום שהוא מהמכה שבאותו מקום ודעת הראב"ד דחתיכת דם ממש אעפ"י שהוא יבש וכעין קרטון מ"מ דם יבש הוא וטמא ע"ש והא"ש דאמר ר"ז שאפי' אם מפלת קורט קטן וקשה ויבש כחרדל וגם מראהו כחרדל ולא כמראה דם ממש והי' לנו לתלות זה במכה אפ"ה יושבת עלי' ז' נקיים ומוכח שפיר דלא תלינן במכה בזה"ז מ"מ לדינא לא קיי"ן כהך פוסקי' מאי ארי' קשתה וכו' יש לעיין לפימ"ש תוס' שבת י"ג ע"ב ד"ה בימי לבינך וכו' וז"ל ר"ת פי' שהי' רגילים לטבול ב' טבילות א' לסוף ז' לראיתה שהיא טהרה מדאורייי' בהך טבילה וא' בסוף ימי ליבון עכ"ל א"כ נפקא מינה טובא במה שאמר רבא קשתה שניי' וכו' שצריכה נקיים מדינא ולא תטבול עד אחר ליבון וצ"ל דאה"נ דכל זה נכלול בדברי רבא היכא דאחמיר שלא לטבול כלל אחמיר והיכא דלא אחמיר אלא טובלין עכ"פ אחר ז' הראשוני' לא אחמיר ובזה מיושב מה דק' דהכא מ' בימי רבא

לא נתפשטה חומרא דר"ז ולקמן ס"ז ע"ב אמר ר"פ לרבא הני נשי דידן כולהו ס' זבות נינהי וקו' זו הק' במעדני מלך ועיי' פלתי סי' קפ"ד שנדחק מאוד ולפי הנ"ל א"ש דכבר נתפשטה חומרא דר"ז שכל אשה תשב ז' נקיים אבל הי' טובלין ב' פעמים כנ"ל:

תבעה לנשא ונתפייסה צריכה שתשב ז' נקיים ועיי' שיטת הרא"ש ודברי' צריכין עיין גדול ממנ"פ מאי ס"ל אי מהני בדיקה לדם חימוד א"כ אמאי צריכה ז' נקיים תבדוק עצמה בשעת תביעה ואם לא תמצא דם תהי' טהורה וכן ס"ל לראבי"ה באמת כמבואר בתשו' מיימני ואי ס"ל ככל הפוסקי' דלא מהני לזה בדיקה א"כ מה מועיל בדיקתה כל ז' כיון שכל יום מחמדת להרא"ש ובסדרי טהרה מ' דליום תביעה לא מהני בדיקה ולחימוד של אח"כ מהני בדיקה וצ"ע דאח"כ מחמדת יותר להרא"ש תו ק' נהי דבימי רבא לא נתפשטה חומרא דר"ז ולא הצריכה הפסק טהרה מ"מ למאי דקבלה עכשיו עליהם חומרא דר"ז תצטרך הפסק והרא"ש לא ס"ל כן ע"ש תו ק' מה מועיל לה בדיקה כל ז' כיון שאין רגע בלא חימוד וכי ידיה בין עיניה כל ז' ימים כדמקשי רבנן לר' יודא לקמן ס"ח ע"ב וגם איך אמר רבא ז' נקיים ולא הו' רק ששה דאם התביעה הוא מהמנין ז' להרא"ש שהי' זה קודם תקנת ר"ז וצ"ע בכל זה ועיי' במרדכי מ"ש בשם רשב"ם ודברי' קשים להולמם ולא יכלתי להבינם כלל:

רבינא אעסק לברי' בי' ר"ח הנוסחאות והגרסאות בכאן רבו כמו רבו עיי' בראשונים ז"ל ולגירסא שלפנינו לא מצאתי פותר בשום א' מהן והנה רובם ככולם גרסי בי רב חביבא וברפ"ק דכתובות ח' ע"א איתא רבינא אעסק לברי בי' רב חביבא ובריך משעת ארוסין אמר קים לי' בגוי' דלא הדרי בהו ולא אסתייעה מלתא והדרי בהו:

והשתא י"ל דעובדא דהכא ודהתם חד הוא ועוד מצאתי להדיא להרז"ה בשער הספירה והבדיקה אות ג' שכ' וז"ל והם מסייעים ממעשה דרבינא דאיעסק לי' לברי' בי' ר"ח בפ"ק דכתובות עכ"ל מ' דלא גרס האי עובדא בשמעתן כלל אלא בפ"ק דכתובת א"כ מבואר דחדא עובדא הוה ולפי"ז יש לי לפרש הגירסא בטובי' ולפי מ"ש המרדכי בשם מהר"ם דאם חזר בו החתן ונתפרדה החבילה וחזר ונתפייסה צריכה ז' נקיים מחדש דאיכא חימוד מחדש והשתא י"ל דרבינא דאיעסק לי' לבריה בי' ר"ח ולא שאל כלל על ספירת נקיים כי מה לו ולזה הלא ר"ח ישגיח על ביתו ומלתא דרבא הי' מפורסם וקבע זמן לנשואין ארבעה יום ובהגיע היום ההוא לא מסתייעה מלתא והדרא בהו דהיינו עובדא דכתובות ונטר ד' יום בלי פיוס ואח"כ נתפייס ונתקשרו מחדש ואז נטר רבינא ז' ימים אחרים מיום שנתפייסה א"ל ר"ח לרבינא מ"ט נטר מר וא"ל לא ס"ל הא דרבא

דזה פשיטא שאעפ"י שכבר ספרה ת"מ עתה דהדרי בהו וחזר ונתפייס פנים חדשות באו לכאן ואז השיב לו דס"ל לחלק בין גדולה לקטנה וגם בפעם הראשון לא ספרה וק"ל:
דף ס"ז ע"ב ומקפיד עליו חוצץ מפי' רשי' נראה דבשער אמרינן הכא אבל בבשר אפי' מעוטא ואינו מקפיד חוצץ ובתוס' יבמות ע"ח ע"א ד"ה רובו הק' עליו א"כ ל"ל קרא לשערו דדרשינן את בשרו את הטפל לבשרו ע"ש ובפ"ק דסוכה וי"ו ע"א ד"ה דבר תורה הק' לשיטת ר"ת ל"ל את בשרו ותי' לרבות בית הסתרי' ופי' דבריהם בזה בשלומא לר"ת א"ש דמדאיצטרך למכתב בשרו לרבות בית הסתרים וה"א דאתי למעט שערו לכן כתיב את לרבות שערו וממילא מוקמי' בשרו לרבות בית הסתרים משא"כ לרש"י דהלמ"מ נאמרה על שערו א"כ ליכא למיטעה ק' את ל"ל אמנם עיי' פ"י בסוכה דמיישב פי' רש"י שם:
אמר רב נדה בזמנה וכו' הנה שיטת רשב"ם דגם בזה"ז לא תטבול סמוך ללילה ותבוא לביתה בלילה דלא כר"ת ולכאורה מ' כן דהרי בימי רב ור' יוחנן לא פשטה תקנת ר"ז אלא תקנת רבי שנים תשב:
ששה והן שלושה תספור ז' נקיים וא"כ אשה שראתה שלשה ע"כ לא נתיר לה לטבול סמוך ללילה בשמיני שלה משום סרך בתה שתעשה כן כשתשב רק ששה והן ואז לא עלתה לה טבילה כלל נמצא שבימים הראשונים ע"כ הי' התקנה כרשב"ם א"כ אע"ג דנתפשטה חומרא דר"ז מ"מ תקנה וחומרא הראשונה לא בטלה דקייל"ן אעפ"י שבטל הטעם לא בטל התקנה וזה ק' על שיטת ר"ת וי"ל מדדקדק הש"ס נדה בזמנה ולא אמר סתם אשה בזמנה אלא ש"מ כר"ת דוקא נדה אבל זבה לא דהיא תטבול עכ"פ סמוך לחשיכה כר"ת ואי משום סרך בתה שתטבול כן כשתהי' נדה נדה בזבה לא מתחלף כנ"ל:
סרך בתה יל"ד דהול"ל משום מראית עיין ועוד יל"ד עד דאתא רב ור' יוחנן מ"ט לא חשו להך גזירה וי"ל דודאי עד דאתא רב ור' יוחנן דהוי עסקו בטהרות ואפי' פנויות נמי טבלו ולא הי' בישות לטבול וכו"ע ידעו מטבילתן א"כ פשיטא דהוה הך גזירה משום מראית עין ואפי' לנשי דהי' בעליהן בעיר וטבלו לבעליהן בצנעה מ"מ הא כל מקום שאסרו חכמים משום מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור וא"כ לאידך גיסא אז הי' רובן עסקו בטהרות והי' נזהרים לטבול בזמנם ממש ולא שכיחא כלל שתטבול שלא בזמנה ומשום דהוה מידי דלא שכיחא לא אמרו רבנן למגזר בי' מידי אבל אחר שבטלו הטהרות ורוב נשים לא טבלו אלא לבעליהן ושכיחא טובא שטובלת שלא בזמנה כשאין בעלה בעיר ואיכא למגזר משום מראית עין וס"ל לרב כיון דמסתירות עתה זמן טבילתן שלא ירגישו בני אדם ואפי' מבני ביתה ושכינותיה הי' מסתירה כמ"ש בתשו' צ"צ לא שייך מראית

עין דהכא לא שייך לומר אפי' בחדרי חדרי' אסור כיון דליכא פרהסיא בשום מקום ורק מראית עין דהיתה איכא למיחש דידעה בה וס"ל לרב דאיהו נמי ידעה דיום ח' הוא ור"י לא ס"ל הך סברא:

אתקן רב אידא בנרש מ"ש תוס' פלוגתא בין ר' משולם ור"ת ומ"ש על זה בתה"ד כתבתי לעיל למ"ד ע"א עיי"ש משום אדוי עיי' בתשו' רמ"א מ"ש בזה אפי' רשי' משום דבינונים של מערות והק' הא אפשר לתקן עי' אבוקות של אור אע"כ משום שלא ירגישו בה בני אדם וכ' משום כן תיקן הגאון מהר"י במהר"ם פאדוא משום פריצי הדור שתחוף ותטבול בלילה ואי משום שמהומה לביתה תיקן להם שתחוף שעה שלימה ויש לי לסמוך דברי' דשיעור חפיפה הוא שעה ואכתביהו לקמן בשמעתן אי"ה:

היכא דאפשר אפשר חזרתי על כל צדדי חפיפה ולא מצאתי לה מלאכה דאורייתא למאי דקיילי"ן דבר שאין מתכוון מותר כמבואר ס"פ המוציא יין פ"א ע"ב ממתניתן דנזיר חופף ומפספס וא"כ אי ס"ד דהיכא דאפשר לא שרי' להקדים נמצא כי תיקן עזרא חפיפה דהי' הכל אפשר דעדיין לא נגזרה גזירת חכמים אדבר שאינו מתכוון וכדומה ע"כ היתה טובלת וחופפת במוצאי שהוא י"ט ולא מערב שבת וא"כ כי אתו חכמים ואסרו דבר שאין מתכוון איך עקרו תקנתי' דעזרא אע"כ מוכח דמעיקרא נמי לא תיקן עזרא להסמוך החפיפה כל כך לטבלה אלא מצוה מן המובחר להסמיך החפיפה כ"כ לטבילה אבל אם תרצה שלא להסמיך אין בכך כלום וכר' הונא ולא כר"ח ואולי ס"ל לר"ח אין חפיפה בלא מסרק והו"ל פסוק רישא כמבואר שם בשבת הנ"ל ואפשר דבהא פליגא וק"ל:

וז"ל השאלתות צריכה למסרק רישא סמוך לטבילתה דשלחו רבנן באיגרתא אשה לא תחוף אלא בחמין בע"ש ותטבול במ"ש ותמה על עצמך האיך אשה חופפת ביום בטובלת בלילה הא בעי סמוך לחפיפה טבילה דאי איתרמי בששי דשבתא דלא אפשר למסדק משום דאתא לאתורא שערא חופה ביממא וטבלה בלילה עכ"ל לעינינו והנה הנוסחה זאת א"א לקיימה בלי הג"ה והגאון בעל שאילות שלום לא הרגיש בזה ומ"מ למדין ממנה מ"ש לעיל דעיקר משום מסרק הוא: דף ס"ח ע"א ק' הלכתא אהלכתא וכו' עיי' תוס' בשם ר' אחי גאון ולכאורה ק' אי חל ליל טבילה בליל שבת מ"מ מתירין להקדים ביום פי' שתצא מבית הטבילה בין החפיפה לטבילה ומדוע לא נצרכה לילך לשם סמוך לבין השמשות ולהאריך בחפיפה עד הלילה ואע"ג דבין אסור בעשייה מ"מ כיון שעוסקת בעיונא הו"ל חפיפה אריכתא ומכש"כ דאפשר דרחיצת גופה בחמין שרי בין השמשות וסריקת הראש תעשה קודם בין השמשות וא"כ למה נתיר לה לחוף ביום ממש בהפסקי יציאת חוץ בין חפיפה לטבילה בע"ש ואין לומר משום דעליה מוטל מצות הדלקה וע"כ

תצא לחוץ להדליק הא תוכל להדליק קודם כנוסתה לבית הטבלה אע"כ מכאן סמך גדול לשיעור של מהר"י פאדוא הנ"ל דשיעור חפיפה הוא לכל הפחות שעה ומבואר בר"ן ס"פ במה מדליקין ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר הדלקת נר שבת הרבה קודם לזמן תוספות שבת והוא כשיעור ג' רביעי שעה קודם בין השמשות ובין השמשות הוא רביעי שעה קודם צאת הכוכבים וכן מבואר בש"ע א"ח סי' רס"א ע"ש:

וכיון דשיעור חפיפה הוא שעה נמצא אם תולך לבית הטבלה שעה קודם צאת הכוכבים ותשאר שם ולא תצא חוץ עד הלילה א"כ תדליק קודם הזמן והרי הוא מקדמת קידם לשיעור תוספות שבת ואנן בלבד שלא יקדים תנן ומוכח כדברי מהרי פאדוא הנ"ל:

נדה שבדקה עצמה יום ז' שחרית וכי' ממשנתינו זאת מבואר דנדה מכיון שפסקה בטהרה ולרבנן בתראי אפי' ביום שני לנדתה ולרב בשתעתן אפי' ביום א' ולהפוסקי' נמי דס"ל לית הלכתא כרבי היינו פסקה בצהרים דיום א' אבל בין השמשות לא וכיון שפסקה אז בטהרה הו"ל חזקת טהרה ממש ודחי חזקת טומאה דאח"כ שמצאה טמאה והרי היא טמאה לפנינו אפ"ה אלים חזקת טהרה דלמפרע ודחי חזקת טומאה דהשתא דאמרינן השתא הי' דנטמאת אע"ג דלמפרע נמי לא הי' לה חזקת טהרה ממש דהרי עדיין לא טבלה בשעה שפסקה בטהרה שפסקה בשני או בראשון ועוד אפשר שמיירי שגם עדיין לא טבלה לנדתה כמ"ש ה"ה רק שאנו דנין אם נתחזקה כזבה להצריכה נקיים מ"מ אנו מחזיקין אותה בחזקת שאינה רואה וכמבואר בלשון רש"י גיטין ב' ע"ב ויבמות פ"ח ע"א ואע"ג דהתם בתוס' אינו מבואר אלא שאין לה חזקת טומאה ואפשר חזקת טהרה נמי אין לה היינו התם דאי לא מאמינים לאשה א"כ אפי' פסיקת טהרה אין כאן שהרי אין אנו מאמינים לה ומ"מ חזקת טומאה נמי ליכא דאין לה חזקה שתראה כל שעה גלי לן רחמנא דמהימנא לה מספרה לה וכיון דמהימנא ופסקה בטהרה הו"ל חזקת טהרה ואלימא לי' טובא למדחי חזקת טומאה שמצאה טמאה אח"כ ומ"ש תוס' בזבחים כ"ט ע"א דזה לא מקרי חזקת טהרה אלא אם טבל ביום ז' שלו ונטהר לגמרי אינו ענין לכאן דהתם רצה ר"ע לדמות סתירת זב אחר שהחזיק בטהרה לפיגול שאחר שהי' לרצון אם יאכל ביום השלישי מותר הקרבן למפרע א"כ ע"כ הדמיון הוא מזב שטבל ונטהר ועוסק בטהרות ונכנס למקדש ביום השביעי וחזר וראה שסותר יומו משא"כ בזב שפסק בטהרה ביום ג' או ד' וכדומה וחוזר ורואה וסותר אינו דמיון לדר"ע לכן פליגו התם אפי' רש"י דע"כ חזקת טהרה דהתם חזקת טהרה ממש קאמר ולא חזקת שאינו רואה אבל מסתמא לא יחלוק תוס' אמתניתן ומבואר נמי מדיוקא דמשנתינו דאי לא הי' מפסקת בטהרה כלל אזי אי בדקה אחר ימים ומצא טמאה הרי הי' טמאה למפרע

מספק דהרי טומאה לפנינו וחזקה דמעיקרא לית לה דהרי לא פסקה בטהרה ומ"מ אי בדקה אחר הימים ומצאה טהורה הרי הי' טהורה דהרי הי' טהורה לפנינו עכ"פ וליכא למימר אוקמא אחזקתה דמעיקרא דרואה היתר ז"א נהי דעכ"פ חזקת טהרה לית לה מ"מ חזקת טומאה נמי לית לה כמ"ש תוס' גיטין ויבמות הנ"ל והטעם משום דרוב או כל הנשים לא שופעת דם כ"כ זמן רב ומסתמה פסקה וכיון שטהורה היא לפנינו מוקמינן לה באותה חזקה מעיקרא משעה שהיתה ראויה לטבול לנדתה ואי לא תימא הכי דבשלומא פסקה בטהרה ובדקה אחר הימים ומצאה טהורה הרי טהורה טמאה הרי היא טמאה א"כ תיקשי' דיוקא דמתניתן דרישא וסיפא אהדדי וק"ל להבין מיהו נ"ל דהיינו דוקא בימי נדה אבל בימי זבה מבואר לקמן ס"ט ע"א בדברי ר' ירמיה בר אבא אמר רב ובלשון רש"י ד"ה והכא שמעי' וכו' דבעי דוקא הפרשה בטהרה והחילוק מבואר בשלתו' בשמעתן דראתה נדה א"כ לא הוחזקה שתמשוך ראיתה לתוך י"א יום ושרוב נשים מסולקין בדמים בהם ועוד כיון שהוחזקה בטומאת נדה לא נתחזקה לטומאת זבה כי מה ענין זה לזה ומצורף לזה דרוב נשים אינם שופעת דם כ"כ זמן רב ונהי דחזקת לטהרה לא הוה מ"מ חזקת טומאה נמי לא הוה וטהורה היא משא"כ בזיבה שהרי ראתה בתוך י"א יום ובשגם שצריכה נקיים ובטיפת דם כחרדל סתרה ממנה כל שאין חזקת הפסק טהרה ממש מחזקינן לה בס' טמאה ולכן בעי הפרשה בטהרה ומה דמייתי רשי' לקמן ראי' ממתניתן לדברי רב ומבואר מהרש"א דהיינו משנתינו נדה שבדקה עצמה בז' יום אע"ג דאין ענין לזבה מ"מ מייתי שפיר ממשנתינו דכל שלא פסקה בטהרה אין לה חזקת טהרה עכ"פ וממילא גבי זבה טמאה הוא דבעי שתחזק בטהרה דוקא ומ"מ מבואר נמי דאי פסקה בטהרה עכ"פ יש לה חזקת טהרה אפי' בזבה דבעי נקיים וכל זה דלא כנב"י בתשו' שכ' נגד זה ולא ידענו מה הי' לו וכבר הארכתי עוד יותר מזה בתשו' בראיות ברורות בראי מוצקת דלא כוותי' ועמ"ש עוד בזה לפנינו אי"ה:

ומפקידה לפקידה עיי' סדרי טהרה שהק' על פי' רשי' מה שייך מפקידה לפקידה דע"כ לא בדקה עצמה בין יום שביעי לבדיקה דאחר הימים דא"כ בטלה לה חזקה קמייתא דהרי בנתיים בדקה ומצאה טהורה וכיון דלא בדקה בינתיים מש"ה שייך מפקידה ע"ש:

ואולי ס"ל לרשי' דבדיקת הפקודות לא בעי הכנסת חורין וסדקין: ולפי"ז צ"ל הא דאמר שמואל לעיל פ"ק ה' עז"א עד שלפני תשמיש אינו ממעט כפקידה מ"ט הואיל ומהומה לביתה אינה נכנסת לחורין וסדקין שמואל ס"ל הכי ואיהו מפרש משנתינו לקמן בשמעתן דאריש פירקין קאי ראתה ועודה בבית אביה מיהו הך דרבא שינוי דחוקה היא ולא סמכי' עלה כמ"ש מהרש"א בשמעתן וא"כ לית הלכתא בהא כשמואל אלא עד

שלפני תשמיש נמי ממעט כפקודה ובזה מיושב מה שפי' רש"י לקמן ד"ה ואם יש לה וסת קס"ד אסיפא דמתניתן קאי וק' הא האמת כן הוא ומאי קס"ד דקאמר ועיי' מהרש"א שירד להציל ולא הציל ולפי הנ"ל א"ש דהא קו' המקשן הוא לר' הונא בר שמואל בלא"ה צ"ל כתי' של רבא דארישא דמתניתן קאי וא"כ מאי מקשה לכן פי' רשי' דקס"ד דהאי מקשה דגם לשמואל אסיפא קאי ולא אסיק אדעתה הך שמואל דלעיל ואה"נ התרצן הומ"ל ולטעמך אלא דא"כ צ"ל דרב הונא בר חיי' נמי ס"ל הך דשמואל דפ"ק וכהך שינוי דחיקא דרבא לכן מדייק הש"ס אמר לך ר' הונא בר חייא ולא אמר נמי אמר לך שמואל והא"ש דשמואל בעצמו לא מתרץ דאיהו בלא"ה צריך לתרץ כרבא אלא ר"ה בר חייא מיהו מצי לשנוי לחלק בין תלתא זמנא למעברי' ובין דיה שעתה ובזה מיושב מה שפי' רשי' לעיל ל"ט ע"א דה"א דר"ה בר חייא אמר שמואל לענין דיה שעתה נמי קאי נגד סוגין והא"ש דלשמואל לא צריכא להך שינוי דאיהו משום כדרבא ולכן אין צריך לחלק בין עקירת וסת לדיה שעתה וק"ל:

שמעתא באפי' נפשי' אתמר וצ"ע אכתי לא ניחא אמאי תהי' זבה ודאי הא מבואר בקידושין ע"ט ע"ב לר' יעקב דקיילי"ן כוותיה הוא אומר שכ"מ והן אומרי' בריא הא אוקי ממונא בחזקת מרא אע"ג דמעיקרא נולד בריא והשתא נמי בריא הוא וכו"ע נמי בחזקת בריאים הם מ"מ לא אזלינן בתר כל הכי וביאר הטעם בתשו' הר"ן הביאו ב"י בהלכות מקואות סי' ר"א משום דחזקת בריאות עשוים להשתנות דאדם עשיי להתחלות מכש"כ הכא דחזקת ראי' של אשה עשוי להשתנות ורוב נשים לא חזי' כל שעה ואע"ג דיש לחלק דהתם איכא חזקת ממונא דמרא קמא משא"כ הכא ז"א חדא דהכא נמי איכא רובא דרוב נשים לא חזינן כך בשפ"ע ועוד מידי ספיקא מיהת לא נפקא ואיך תהי' זבה ודאי ומביאה קרבן ונאכל וי"ל אה"נ אי בדקה עצמה ביום שני ומצאה טמאה ואחר הימים בדקה עצמה ומצאה טמאה אין כאן ודאי מטעם שכ' לעיל אך האי דמצאה טמאה ביום השביעי הרי כבר נפקא מרוב נשים דלא חזינן ביום השביעי לנדתה דכבר פסקה מעיינתא והאי דחזי ביום השביעי ואית נמי חזקה דטמאה לפנינו הרי הי' טמאה ודאי ובזה י"ל נמי לשון הרמב"ם שכ' ואפי' ביום השביעי ודקדק בסדרי טהרה מאי אפי' והא"ש דלא מבעי בד' או בה' דאיכא למימר מדשופעת כולי האי מפקת מרובא כנ"ל משא"כ בשביעי הו"א האי פסקה ביום ג' כמו כל הנשים והשתא הי' דהדר חזיי' בתחילת ראיי' שהרי אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה כדלעיל ס"פ בנות כותיים ותראה יום או יומים ותפסק ומה"ת לאחזוקי בזיבה ודאי קמל"ן דרוב נשים לא חזיו' ב' פעמים בתוך ז' ימים ומשו"ה זיבה ודאי א"ש:

הואיל והוחזק מעין פתוח וי"ל הענין דודאי אין כאן ענין לחשש ראי' כלל כיון דלא ארגשה בשלומא אם בודקת ומוצאת דם וי"ל הרגשת עד הוא כדלעיל ר"פ הרואה כתם אבל אי לא בדקה ולא ארגשא מהכ"ת למיחש לראי' כלל אלא מכאן דארגשה מתחילת וסתה ונפתח מעיינתה בהרגשה כל הדמים הבאים מזה המעיין אינם באים שוב בהרגשה ומ"מ טמאים שהרי הרגשה בפתיחת זה המעיין לכן אפי' אם בדקה עצמה ביום הראשון בצהרים ולא מצאה כלום מ"מ שמא עם סילוק ידיה ראתה מיהא היינו ביום הראשון שמעיינה פתחת אך אח"ז קים להו לחכז"ל דביום שני כבר נסתם המעיין הראשון ואם תראה תרגיש בפתיחת המקור לכן מימים שניים ואילך מהני הפסקת טהרה ועמ"ש בסמוך אי"ה ועיי' לשון רשי' ורשב"ם פסחים קי"ב ע"ב ד"ה ובנדה דאורייי' וק"ל:

הזב והזבה בדקו עצמן עמ"ש תוס' כתובות ע"ב ע"א ד"ה וספרה וכו' מהרמ"ם מטקטין בגליון מרדכי הק' אמאי לא מחייבי' זיבה לסיפורו ימים דהרי כתיב וספרה לה והתי' דע"כ אין כוונת הכ' שתספור שהרי הדר וכ' ואחר תטהר אחר לכולן שלא תהי' טומאת מפסקת ביניהם ואין כאן ברור שהיום ההוא ראוי' לספירה ונהי אי הי' מצוה עלינו לספור ימים א"כ מ"מ מספיקא דאורייי' צריכא לספור ואם תסתור תחזור לנדתה מ"מ השתא שלא נצטוינו על זה בשום מקום אלא שנפרש כן הקרא וספרה לה שהי' מ"ע שתספור כמו וספרתם דימי עומר ואין זה סברה שהקב"ה צוה לספור מה שאפשר להיות שקר שנאמר היום יום ראשון לנקיים ואפשר שאינו נקי כן נ"ל בזה ונ"ל דמזה נפקא לן בבדיקת זב וזבה דלכאורה בדיקה זו מה טיבה מכיון שעברו ז' ימים בלי הרגשה אחר שנסתם מעיין הראשון לפמ"ש לעיל בסמוך א"כ ממילא הימים ההמה נקיים:

המה ומנלן דצריכה בדיקה כלל אבל מדכתיב וספרה לה הוא מיותר לגמרי דכיון דכתיב וכי יטהר לכשיפסוק לראות וכתיב נמי אחר תטהר אחר לכולן שלא תהי' טומאת מפסקת ביניהם לומר שתסתיר א"כ הי' די שיכתוב וכי יטהר הזב ימים ושב בטומאתו ואחר יטהר ומ"ט כ' וספרה לה ואין לאשמעינן מ"ע של ספירה א"א כמ"ש לעיל אע"כ וספרה לה לומר שצריך לברר הספירה והבדיקה ולא תסמוך על החזקה והיינו אפי' לעכבה דאי לכתחילה ולמצוה בעלמא פשיטא דהא אין סמכי' על החזקות היכא דאיכא לברורי אע"כ לעכבה והשתא בהא פליגא ר"א ור"י ור"ע דר"ע ס"ל נהי בעלמא סמכינן אחזקה דפסקה כבר מלראות ונסתם המעיין מ"מ הכי גלי לן רחמנא דבעי בירור לפנינו וא"כ כיון דלא ניזיל בתר חזקה הנ"ל בכל יום בספק ראי' וכל שלא בדק הרי היא בספק סתירה וצריכה לחזור ולספור ור' יושיע ס"ל דחזקה דגופה אלים טובא היכא דליכא חזקת ממון נגדה עיי' כתובות ע"ה ע"ב ובתוס' שם ד"ה אבל וכו' שכן לא ס"ל כלל שתהי'

גזה"כ שלא ניזיל בתר חזקה אלא גזה"כ הוא לבדוק ז' ימים אבל לא שתסתיר מספק ור"א ס"ל נהי דגלי לן קרא דלא ניזל בתר חזקה דהפסק טהרה מה"ת לנו להמציא כ"כ נגד הסברא שיהי' כל הימים בדוקים לפנינו די לנו אם תברר יום אחרון נקי ונאמר הרי היא נקייה לפנינו ומסתמא גם ימים הראשונים כן היה ומכש"כ כשיום ראשון מבורר לפנינו אבל שצריכה בדיקה כל ז' לית לן כנ"ל פי' פלוגתא ובזה י"ל קו' מהר"מ לובלין אהא דאמרי' בשמפתן אתי לאחלופי בודאי ע"ש וק"ל:

וראיתי שכ' הרז"ה בשמעתן דכ' מקצת גאונים דכל לבעלה לא בעי בדיקה אלא סגי דלא ארגשה ז' ימים ולא נאמרה בדיקה אלא לטהרות ואם כונתם דמה"ת לא בעי בדיקה כלל רק מדרבנן ומשום חומרא דטהרות זה מבואר הביטול ממש דמיותרא דספרה לה מ' דבעי בדיקה וכן מוכח בשמעתן דלמ"ד בעי ספירה לפנינו כל שלא בדקה לא טבלה מספיקא דטבילה בזמנה מצוה דאורייי' אע"ג דלא ארגשה א"כ מוכח דמן התורה בעי בדיקה וע"כ אמרו הגאונים הללו דאה"נ כתיב וספרה לה שצריכה בדיקה מ"מ היינו בפ' טומאה וטהרה אבל בפ' אחרי דשם נאמר איסר שכיבת אשה דוה שם לא הוזכר ספירה ובדיקה ודבר זה א"א לשמוע והנה בפ' החולץ יבמות מ"ב ע"ב ד"ה במקום וכו' דר' יודא גאון יליף טבילת נדה מק"ו ממגעה ור"ת מפיק מדכתיב במי נדה יתחטא ור"י מייתי לי' מש"ס ערוך שבת ס"ד ע"ב והדוה בנדתה תהי' עד שתביא במים והדבר תמוה וכי נעלם מר"י גאון ור"ת ש"ס ערוך דמס' שבת דר"ע וזקנים ועוד מ"ט לא יליף מק"ו דר' יודאי גאון ותו ק' א"כ מלקות מנל"ן אין עונשין מן הדין ומכש"כ לר"ת דלא הו' דרשי' רמז בעלמא ואינה אלא עשה הבא מכלל עשה דבמי נדה יתחטא ואפשר ר"ת לטעמא דס"ל דכל כה"ג אהדרי' לאיסורא קמא בחולין צ"ט ע"א ויש לדחות ממ"ש תוס' ביצה י"ב ע"א ע"ש וק"ל גם ק' מים הכי כ' בקרא דבנדתה תהי' ומצאתי דבמעדני מלך עמד קצת מ"ש שנתעוררתי בזה אבל האמת היא מה שאמר בזה דודאי טבילת נדה לטהרות אתי מק"ו דמגעה וכיון שיש לן בזה ג"כ קצת רמז בקרא דאך במי נדה יתחטא א"כ מצורף הרמז והק' עונשין מן הדין שזה הוא שיטת הרמב"ם פ"ב מהלכ' מאכלות אסירות כידוע ודברי ר' יודא גאון ור"ת צריכין אהדדי אבל מהדוה בנדתה ליכא למילף מידי אטו ביאת מים כתיב שם אמנם כל זה לטהרות אך לבעלה דכתיב בקרא שלא ישכב אשה דוה י"ל בשעה שהיא דוה והדם זב ממנה אבל להצריכה דיני טהרות לא שמענו דבעלה חולין הוא ואינו אלא איסור והיתר ומה ענין לטבילה וזו שהק' לר"ע וזקנים ויליף לי' מדכתיב והדוה בנדתה דמרמז שהדוה דהיינו אשה לבעלה דכתיב אשר ישכב את אשה דוה אותה תהי' בנדתה אף אחר זיבת דמה עד שתעשה ככל הלכות המפורשים במקום

אחר לומר לך כל זמן שהי' נדה לטהרות הרי היא דוה לבעלה וממילא שצריכה ביאת מים כמו לטהרות דילפינן מק"ו דר"י גאון ומקרא דר"ת כנ"ל וא"ש הכל וא"כ ממילא נמי דבעי נמי ספירת נקיים ובדיקה ממש לכל הלכותי' וזה ברור לפענ"ד: דף ס"ט ע"א נדה ספירה למה ראיתי ברז"ה שכ' הלכה כר"ה אך נשי דידן שהן רק ספק זיבות סמכא אדרב ע"ש:

וק' קצת א"כ מנל"ן להש"ס דלמא רב נמי הכי קאמר דמעיקר הדין בעי דוקא תחילתן אבל בסופן לא ומיהו רב מיירי מנדה שבזמנו דפשטא חומרא דר' כמבואר לעיל ס"ו ע"א ובהא מקילין דסגי נמי בסופן בלא תחילתן וק"ל: אבל סופו אעפ"י שאין תחלתן אימא לא קמל"ן כל מה שיש לדקדק בדברי רש"י בכאן כבר ביארתי לעיל ס"ח ע"א אמתניתן נדה שבדקה עצמה עיי"ש היטב ומ"ש תוס' כאן א"כ לרב כל זבה וכו' ומחק מהרש"א תיבת א"כ לא נ"ל אלא הכא מוכיח:

תוס' מדבעי רב בסופו בלא תחילתן הפסק טהרה א"כ ע"כ בתחילתן בלא סופן נמי בעי הפסק טהרה דאל"כ הו"ל לש"ס למימר בקיצור הא קמל"ן רב דהכא בעי הפסק טהרה משא"כ בתחילתו בלא סופן אע"כ בתחילתן בלא סופן נמי בעי הפסק טהרה וכיון דאמר הש"ס הוא משמע דבמתניתן נמי מיירי בהפסק טהרה וא"כ ק' דהו"ל לאשמעינן רבותא טפי זה משנלענ"ד בכונת תוס' דלא כמהרש"א וק"ל:

דף ס"ט ע"ב אמר רב גזירה שמא יתעלפה אין נראה כלל דנימוק הבשר הוא נימוק ונרקב ממש שזמנו אחר בקיעת הכרס הרבה וכן מ' ת"ק שבתוספתא עד שנימוק רובו ויש שם ט"ס ע"ש דא"כ מה גזירת עילוף שייך וכי יש לך אדם חי המתעלף וכריסי נבקעת ועודנו בחיים חיותו אע"כ תחילת התמקמותו קאמר יום או יומים אחר מותו ויש בני אדם התתעלפי' ותוארם כתואר אדם מת ואיכא למיגזר אטו הא אבל משהתחיל בשרו להמק תו לא מיחלף בעילוף ומ"מ אני תמה בסברת ר"א וסברת ת"ק שבתוספתא מכיון שהתחיל בשרו להתנמק איך נגזר עוד משום עילוף עד שיבקע כריסו או ימק רובו ומי איכא כה"ג ואין לומר דס"ל דלא מת כלל עד אותו השיעור ועודנה חיותו בקרבו עד שיבקע כריסו או אפי' אחד מכמה ספיקות ומשום חומרא דטהרות חיישי' להא שמא היא מתמותת והילך ועדיין לא מת ואפשר נמי דאזיל ר"א בהא לטעמא בסוטה מ"ה ע"ב ואין הולכין אחר הרוב וגם אם אחר מיתת הבעל קידם בקיעת הכרס נתקדשה האשה ואח"כ בא אחר קידשה אחר בקיעת הכרס מי חיישי' לקידושי שני והלא אפי' גט לא צריכה וע"כ צ"ל בריר לן דכיון שאין אנו מרגישים שום חיות בחוטמו שוב לא חיישינן לי' כדילפינן מקרא יומא פ"ה ע"א ואע"ג שהי' נוהגים לפקוד על המתים ג' ימים כמבואר

בשו"ע סי' שצ"ד ס"ג מ"מ שיהי' בזה שום חשש דאוריי' כמו שהוכחתי ואי איכא למיחש להא מ"ט לא חשו לזה בשאר איסורין וי"ל בדוחק דחיישי' אהאי גברא שמא אינו אלא מתעלף ומכיון שנימוק בשרו או נבקע כריסו ידעינן שכבר מת מימים רבים לכן לא צריכה גט משני ומ"מ ק' איך קוברין אותו ביומו ועוד אם חזינן שנבקע כריסו של זב ומצורע זת הי' לנו לטהר למפרע כל הטהרות שנשאו באבן מסמא שלו ובשמעתן מ' שהם טמאי' לעולם סוף דבר הדבר צלע"ג ולא ראיתי מ' שנתעורר בזה תו ק' לי טובא מנל"ן בשמת מפקע לי' טומאת זבו וצרעת וטומאה שבהן היכן אזיל ומסברא הי' נראה שטומאתו עליו עד שנרקב ונעשה עפר וי"ל דכללא הוא דכל הטומאות נשברו טהרו וה"ה אדם דנטהר בשבורתו וס"ל לר' יושיע דמיתתו היינו שבירתו אלא משום גזירת עילוף טמאהו עד שיתחיל להמק ור"א לא מחשב שבירה עד בקיעת הכרס ולדידי' מן התורה טומאתו עליו עד שיבקע ולת"ק דתוספתא לא מחשב שבור עד שנימוק רובו ואז מטמאין מה"ת אמנם ר"ש פליג התם וס"ל שהוא מד"ס ע"ש וס"ל בר' יושיע דשמעתן ואין להקשות מנל"ו דטומאתן מדרבנן דלמא מה"ת ולא מחשב שבירתו עד שנימוק הבשר י"ל דתחילת התמקמותו אין שום טעם לחשבו שבור יותר מקודם לזה אע"כ ס"ל מיתתו זו הי' שבירתו ומשום גזירת עילוף גזרו עד שימיק כנ"ל בעניות כי לא מצאתי מי שמסתפק ולקמן אי"ה בשאלת אנשי אלכסנדרי עוד נדבר קצת מזה:

תני' אמר רבי מפני מה אמרו נכרי שמת טהור יל"ד מה זו שאלו הלא כל עצמו לא גזרו עליו אלא שלא יהי' תנוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכר וכיון שמת בטל לי' אותו טעם וי"ל דהיינו תינוק קטן אבל גדול הרואה זבה גזרו עליו בלא"ה גזירה אטו ישראל וזה גלה לנו מהרש"א במס' שבת כ"א ע"ב בתוס' ד"ה שהי' מונח וכו' בחותמו של כה"ג ע"ש ועיי' במס' ע"ז לו ע"ב דרבי בעצמו אמר שם הנח דברי ואחוז בדברי ר"ח וכו' עיי"ש וק"ל: ת"ר י"ב דברי' שאלו אנשי אלכסנדרי וכו' עיי' מ"ש בדיבור הסמוך לפנינו בשמעתן אי"ה ומשם תלקטו א"א איך י"ב שאלות הללו מישך אהדדי ומה רצון אנשי אלכסנדרי בזה: שהיא עצמה מתחללת פי' רש"י דכתיב בעמיו וביבמות מ"ד ע"ב פי' רשי' מדכתיב לא יחלל ב' חללים אחד לולד וא' לאם וכן הוא ש"ס ערוך בתמורה ה' ע"ב ועמ"ש בתוס' ד"ה שאני התם והי' נ"ל דס"ל לרשי' דהיינו דמדכתיב ב' למדין ולא יחלל דרשינן ולא יחל זרעיו ולא יחל עמיו והא בלא הי' לא סגי ורש"י דהכא ודהתם חד הוא:

וראיתי ברמון גדוש ש"כ בשם אביו דס"ל לרשי' דלרבא דתמורה התם דפליג אאביי איהו דרוש מעמיו והתם ביבמות דמסיק הש"ס היא ולא צרתה א"כ סוגיא דשמעתן כאביי דתמורה דלרבא אין קדושין תופסין במחזיר גרושתו דכל מה דאמר רחמנא לא תעבוד

אי עביד לא מהני וכיון שאין כאן קידושין אין כאן צרה וע"כ סוגיא דיבמות לאביי אזלא שכן פי' שם כאביי מלא יחלל ושמעתן דקאמר היא ולא בניה אזלא לרבא ולכן פי' רשי' מבעמיו והוא דבר שכלי ולא אמיתי:

דא"כ כל חייבי לאוין נמי לא תפסו קידושין לרבא ועוד הא לרבא לא לקי במחזיר גרושתו עד דבעל אחר קידושין דרך אישות כמבואר בקידושין ע"ח ע"א וע"כ קידושין תופסין בה ומה שצ"ע בזה דבקידושין ע"ז ע"א מבואר בברייתא שם דחילל דידה דהאם נפקא מלא יחלל קרי בי' לא יחולל מי שהוא כשר ונתחלל זה האם לאפוקי הולד שמחולל מעיקרא ומהתימא דרש"י ביבמות הנ"ל מייתי מקידושין הלזה וקו' זו מצאתי בגליון גמרא הרב המאור ה"ג מהו' בער בלאך ז"ל וי"ל דמלא יחלל בעמיו לא הו' ילפינן אלא גרושה וזונה דפסולה לכל הכהנים דכי בא עליהם כהן נתחלל וכי יבוא עליהם כהן אחר נתחייב ב' משום גרושה ומשום חללה וכמבואר שם דין זה אבל אלמנה לכה"ג דקיל איסורא שאונה שוה לכל הכהנים ה"א דלא מתחללה וא"נ הוה מוקמינן קרא דוקא באלמנה דנתחללה בביאתה של כה"ג ולכי יבוא עליה כהן הדיוט לוקה משום חללה אבל גרושה וזונה דאסורה בלא"ה הו"א דלא ליחול עליה איסור חללה כלל אבל השתא דכתיב לא יחללו והאי ע"כ אאלמנה קאי והיא היא המתחללת עתה בביאתו דזונה וגרושה בלאה"נ פסולים לכהונה וכיון דהך קרא אאלמנה קאי מוקמינן אידך אגרושה וזונה כנ"ל: דף ע' ע"א אמר להם היא תועבה ואין בניה תועבה לפי מה דקיי"ל כרבא דקידושין ע"ח ע"א דאלמנה לכה"ג לוקה אבעילה לחודא משא"כ מחזיר גרושתו עד דמקדש ובעיל אבל אבעילה לחוד לא מחייב א"כ איכא למפרך אהך ק"ו מה לאלמנה שכן לוקה אבעילה משא"כ מחזיר גרושתו וי"ל שאין זה פירכא אהבת דמ"מ הבת נוצרה בבעילת איסור באלמנה הבעילה אסורה בלא קידושין ובגרושה אחר קידושין מ"מ נוצרה בבעילת איסור וליכא למפרך כי האי:

אלא דמ"מ קו' תוס' מיושב שהקשו היא גופא נילף דעל האם שפיר איכא למפרך דאלמנה דין הוא שתתחלל בביאה זו שהרי הבעלה גורמת עיקר האיסור משא"כ משולחת דאי הוא בועל אותה בלא קידושין לא הי' לוקה ולא מיפסלה ונמצא עיקר האיסור גורמין הקידושין ואין אותה מגונת כ"כ כבעילח אלמנה וא"א למילף מנה למשולחת ואפשר עיקר קו' תוס' מש"ס יבמות דהתם אחייבי כריתות קאי דהבעילה גופה אסורה והו"ל שפיר למילף איהו גופה ובזה מיושב מה שמקשה תוס' אדפי' דמייתי מהיא תועבה ולא מדפריך ק"ו ומקשי' העולם דלמא משום קו' תוס' היא גופא נילף דהשתא דכתיב הי' ולא בתה תו ליכא למילף היא גופא דאיכא למיפרך מה לאלמנה שכן בתה תועבה והא"ש

דהכא בלא"ה ליכא קו' אהוא גופא דאל"ה מאי פריך כנ"ל וק"ל: ואין בניה תועבה הק' תוס' והא פרכי' ק"ו ועיי' כי תרוצם דחוק מאוד ולפענ"ד דודאי הוא תועבה ממעט ולא אחר תועבה וממעט בניה וצריתה אך כל זה אי לא בעי למידק מהאי קרא נגד הסברא או ק"ו אבל אי אתי למילף נגד שום דבר אזי נאמר מנל"ן למעט בניה דלמא צרתה או בהיפוך והנה ביבמות מ"ד ע"ב אמרינן שפיר אי לא דמפרך ק"ו מנל"ן מהוא נגד הק"ו דלמא אתי למעוטי רק צרתה אמנם ביבמות י"ד ע"ב ר"י בן נורי קאי לב"ש דל"ל איסור צרת כלל א"כ ע"כ היא ולא בניה קאמר ומדאיצטרך הי' ולא בניה במשולחת ש"מ שארי חייבי לאוין בנה פגום ע"כ אמר שפיר בנה פגום לב"ש ולא ס"ל דאיצטרך הוא ולא בניה לגופא משום דכתיב בי' טומאה: אמנם בהא פלוג ר"י ביבמות ט"ו ע"א ואמר בת צרות אינו מעיד לכם דלב"ש טעמא דס"ל לא יגרש אא"כ מצה בה דבר ערוה ונהי דאיכא נמי גרושה בלא ערוה כגן עבר וגירש א"נ שניהם רוצים מ"מ קרא דלא יוכל בעלה אערות דבר דרישא קאי ומיירי קרא בסוטה ממש והרי כתיב בה טומאה כעריות ואיצטרך הוא לגופה ולא למידק מיני' לאסור בת צרה לכן אמר בת צרה אינו מעיד ובשמעתן אה"נ דהומ"ל משום פירכא דדהו שרי בת משולחת אלא איהו מחליט דהפירכא אמיתות א"כ הי' ל"ל ע"כ ולא צרתה ומוכח דלא כב"ש בצרת הבת ור"י לא רצה להחליט שהרי לא רצה להעיד על הצרה שלא לכנוס ראשו בין ב"ש לב"ה כמבואר שם ביבמות ט"ו ע"ב הנ"ל לכן אמר היא ולא בניה דאתיא ככו"ע ומיושב כל קו' תוס' ועיי' בסמוך אי"ה ואפשר דס"ל דהך פירכא לאו פירכא הוא משום דהוא גופה נילף ולית לי' להא דרבא דקידושין ע"ח דבעי עד דקידש ובעל במשולחת ויותר הי' נראה בזה דודאי גם לב"ש הפירכא טובא ומשום כן העיד ר' יושיע על בנות צרה והיא תועבה אצטרך משום דכתיב בי' טומאה דלא יגרש אא"כ מצא בה ערות דבר א"כ בהא דלא יגרש לא ס"ל ר"י כב"ש ובהך דצרת הבת לא רצה להכניס ראשו ואי הי' מחליט שהפירכא טובה אייתר היא תועבה דלגופה לא צריכה דלא כתיב בי' טומאה כיון דמגרש בלא ערוה לכן אמר הי' ולא בניה:

וקרב קרבנו של א' מהן ומת א' מהן השני' מה תהי' עלה הא דפשיטא להו דחטאתו של מצורעת שמת לא קרב דהא איכא למימר דוקא חטאת שבא על חטא הא דלא קרב אחר מיתת החוטא משום:

דמתתו כפרה לו אע"ג דכפרה גמורה ל"ל עד דחזיא צערא דקברא פורתא כמבואר במסכ' סנהדרין מ"ח ע"ב מ"מ פשוט הוא דיום המיתה מכפר נמי ומשו"ה לא קרב חטאתו משא"כ חטאת מצורע דלאו כו"ע מודים דבא על חטא ואפשר דקצת מ' דר' יושיע לא ס"ל כן דלכאורה מאן דלא ס"ל דבא לכפר היינו טעמא משום דס"ל אין שום קרבן חטאת

בא בלא חטא ולכן דחיק למצוא עון אשר חטא בכל החטאות דיולדות ודנזיר ודמצורע וכמבואר היטב במשמעות הש"ס שבועות ח' ע"א ועיי"ש היטב בתוס' ד"ה על ז' דברים וד"ה ולר"א הקפר וכו' ומבואר בנזיר י"ט ע"א דנזיר טהור נמי חוטא הוא לר"א הקפר וא"כ איך אמר ר' יושיע במתניתן דנזיר י"ט ע"ב לבקש א' מן השוק שידור כנגדו בנזיר בודאי הנודר בנזיר לשם שמים כנזרו של שמעון הצדיק בנזיר ד' ע"ב בודאי דשכר נזרו יותר גדול מחטאו על היין אבל לבקש א' מן השוק שידור כנגדו לאהבתו ויחטא מן היין לא יתכן ואולי משו"ה פליגא עליו שם ואמרו מי ישמע לו להדיר כנגדו ועוד שהרי זה השני נזיר מן היין שלושים יום על מגן ואינו נזיר כלל כמבואר שם במתניתן דזה האחר מן השוק סופר ב' נזירות ואינו נזיר אלא פ"א ואי ס"ד שיש שום נדנוד עבירה בהזירו מן היין איך נועצו להזיר א' מן השוק אע"כ דלא ס"ל כר' יושיע הא דר"א הקפר וע"כ נזיר מביא חטאת בלי שום חטא א"כ מה"ת לנו לחדש דחטאת מצורע בא על ז' דברים מ"מ אין החטאת בא לכפר בשביל זה דמנגעי כבר אכפר לי' וראי' שהרי על אותן ז' דברים אין מביאין קרבן בעלמא מי שאינו מצורע וכמבואר זה היטב בש"ס ותוס' דשביעית שהבאתי לעיל וכיון שאין הקרבן מצורע בא על החטא א"כ מאי פסקא שלא יביאנו אחר מיתה כמו שמביא היותו עולה וגם כל הקרבנות באים אחר מיתה חוץ מחטאת ואשם ומנל"ן דגם חטאת ואשם דמצורע הדין כן וי"ל משום דכבר שאלו ממנו הזב והזבה והמצורע שמתו עד אימתי מטמאין והשיב להם עד שימק הבשר וכבר מבואר לעיל בדברינו דהיינו טעמא משום דפשיטא לי' דמשמת פקעי לי' שם זב ומצורע מיני' ולאפוקי מר"א דס"ל דלא פקע טומאתו ממנו עד שיבקע אלא ר"י ס"ל מיד בשעת מיתה פקע לי' טומאתו ככלי שנשבר שנטהר מטומאתו וא"כ כיון דפקע מיני' טומאתו סברא הוא דלא קרב קרבן וכמבואר כעין זה במס' נזיר כ"א ע"ב דאשה שנדרה בנזיר והפרישה קרבנה והפר לה בעלה אע"ג דמיגז גייז ועד השתא הוה נזירה ומ"מ לא תקרב חטאתה וה"נ מכיון שפקע שם מצורע ממנו תו לא קרב חטאתו נמצא דשאלה זו תליא במה ששאלוהו תחילה הזב והמצורע שמתו עד מתי מטמאין:

והאיכא אשם בשמעתן מבואר דלמאי דקייל"ן כר' יודא דאשם קבע וקייל"ן נמי אין מביאין קדשים לבית הפסול בטלה הך תקנתא דשני מצורעים והרמב"ם פסק הך תקנתא והק' עליו בתוס' יו"ט סוף מס' נגעים ולכאורה יש למצוא תקנה קלה שיביא אשם ויתנה בשלמי תודה שגם הם אינם נאכלים אלא ליום ולילה ואי משום לחמי תודה גם הם מייתי ומתנה בחולין אלא דבמנחות פ' ע"ב מבואר דאסור לעשות כן משום דיכניס חולין לעזרה ועמ"ש תוס' חולין קל"ב ע"ב ד"ה אי מגואי וכו' ועיי' מה שהאריך מ"ל פ"ב מה"ל

שחיטה א"כ תינח אי חולין שנשחט בעזרה דאורייתא אפשר דשמעתן הכי ס"ל אבל להרמב"ם דמ' פ"ב מהל' שחיטה דס"ל לאו דאורייתא וכמ"ש להדיא פ"ו מהל' מאכלות אסורות ועיי' לח"מ פ"ב משחיטה הנ"ל א"כ הכא משום תקוני גברא פשיטא דמותר להכניס לחמי תודה על תנאי ומביא אשם ומתנה בתודה וא"ש ועיי' בזבחים ס"ח ע"א תוס' ד"ה אומר לחד תי' ס"ל לר' יושיע חולין שנשחט דאורייתא ולהך שינוי שם דס"ל לר' יושיע חולין שנשחט בעזרה לאו דאורייתא אה"נ לר"י אפשר לתקן כנ"ל והש"ס לאו לר' יושיע קאמר אלא למאן דאמר חולין בעזרה דאורייתא וכן מ' בודאי דהא לר"י לא הזכיר כלל מאשם אי מירי שקרב או לאו ומאי תקנתא יעשה לו ויותר נראה לי' דס"ל לר' יושיע מביאין קדשים לבית הפסול ומייתי ומתנה בשלמים מדסתם ולא הזכיר כלל תקנתא דאשם והש"ס שקיל וטרי בתקנתא דמצורעים לדינא ולא לר' יושיע ועיי' מ"ש עוד מזה בסמוך אי"ה ועיי' היטב ברמב"ם פ"ב משחיטה ד"ה אשר ע"כ וק"ל:

אלא לפי"ז לא צריך להפקיר נכסים אלא ידיר בנזיר על תנאי ויביא חטאת נזיר על תנאי וכן שלמי נזיר ולחמי עמו הכל על תנאי אי ס"ל חוצין בעזרה לאו דאורייתא להך תי' של תוס' וי"ל דס"ל לר' יושוע הקפת כל הראש שמי' הקפה ואסור להקיף ראשו מספק אע"ג דלר' יושיע אפשר שיבקש אשה שתדור בנזיר והיא אינה מצוה בהקפה י"ל אין זה תקנה שלא תשמע לי' להתנול וגם משום סמיכה דנשים לא בעי סמיכה משא"כ קרבן אנשים ובזה יש להמשיך זה לשאלה הקודמת דביבמות בסוגי' דעליה רצה הש"ס בתחילה למימר דאצטרך אשה אל אחותה לא תקח לצרור עליה לומר דלא תיתי עשה דיבום ודוחה ל"ת דערוה ודחיק:

הש"ס טובא ומהכ"ת דתדחה ולבסוף מסיק רבא לערוה לא צריכה קרא כי אצטרך קרא לצרה והנה מבואר לב"ש דמתיר הצרת לאחין לא אצטרך עליה להכי וע"כ צ"ל לב"ש כדקא ס"ד משום דהו"א דאתי עשה ודחה ל"ת והעיקר בזה כסוגי' דנזיר נ"ח ע"א דאתי מראשו דכתיב גבי מצורע למימר דאתי עשה דמצורע ודחי ל"ת דהקפת הראש וס"ל הקפת כל הראש שמיה הקפה ומסקינן שם למ"ד לא שמיה הקפה אתיא ראשו לנזיר מצורע וליכא למילף מיני' עשה דוחה ל"ת בעלמא משום דשאני נזיר דישנו בשאלה וע"כ ב"ש ס"ל הקפת כל הראש שמיה הקפה וילפינן עשה דוחה ל"ת מראשו ואיצטרך עליה לערוה גופה ולא לצרת ערוה וכל זאת הסוגיא איתא נמי ביבמות אלא דהש"ס דחי לה התם ובנזיר קיימי הך סוגיא ופי' רש"י ותוס' שהסוגי' מחלוקת ולב"ש צ"ל כסוגי' דנזיר והא"ש מדהשיב להם ר' יושיע בן חנניא היא תועבה ולא בניה וכבר כתבתי משום שלא רצה להכניס ראשו בין פלוגתא ב"ש וב"ה בצרת הבת לכן לא רצה להחליט הפירכא

שלהם כי היכא דלא נילף הי' ולא צרה וא"כ ק' עליה למה לי דלצרה לא אצטרך וע"כ לערוה גופא דסד"א עשה דוחה ל"ת מראשו ומוכח דס"ל הקפת כל הראש שמיה הקפה וא"כ יש לשמואל ב' מצורעים שנתערבו וכו' דא"ל ידיר עצמו בנזיר זה א"א משום הקפת כל הראש:

אמר שמואל כשקרב אשתו הק' בסדרי טהרה על תוס' פסחים פ"ט ע"א ד"ה הני מילי שהק' משום ספק שמא יהי' נותר לא יעשה פסחו ויכנוס לידי ספק כרת ותי' תוס' משום דרובן עושים שלא כהוגן וק' מה יענה בשמעתן דאי לא קרב אשמו אין לו תקנה ואתה מדחהו לעולם מפסחו ותחגיגתו ולפענ"ד מכאן ראי' להתוס' דודאי מאי דמוקי שמואל כשקרב אשמו הי' שינוי דחיקא כמ"ש לעיל דמלישנא דר' יושיע מ' שלא קרב אשמו ועוד הרי הם שאלוהו סתם ואיך השיב להם סתמא ולא הודיע להם החילוק שבין קרב אשמו ללא קרב אע"כ שינוי דשמואל דחיקא הוא ואיהו ס"ל בחדא כר"י ובחדא כר"ש ע"כ דחוק ומוקי אנפשי' אבל ר' יושיע בודאי ס"ל דמייתי אשם ומתנה והנה דברי ר"י היא סתם ס"מ נגעים וקייל"ן הלכה משנה וק' הלכתא אהלכתא דקייל"ן בעלמא אין מביאין קדשים לבית הפסול אע"כ צ"ל משום תקוני דלא להתחייב כרת אזלינן לקולא ומביאין קדשי' לבית הפסול דלא כשמואל ושפיר מק' תוס' התם:

א"נ יותר נראה לפמ"ש ת"ל פ"ב מהל' שחיטה דזה וא"ת כפי' סברת רשי' וכו' ועוד נ"ל שאני תבלין שנתערבו בקדשים ונתבטלו ונפקא מתורת חולין משו"ה שרי אך מהסוגי' דס"פ כל הזבחי' ע"ב על האי דלמחר מביא אשמו ולוגו מוכח בהדיא דאף שאין בלוג כ"א תערובות קצת שמן חולין איכא משום הכנסת חולין לעזרה עכ"ל ומשום הא לא אריא דר"ש הוא דר' יודא דס"ל מין במינו לא בטיל ור"ש הכי ס"ל כמ"ש הר"ש ב"פ טבול יום ומשו"ה לא בטל טיפה שמן חולין בשמן הקדש לבדק הבית:

והנה אע"ג דהוכחתי לעיל דע"כ שמואל ס"ל חולין בעזרה דאורייתא דאל"ה יש תקנה קלה להתנות בתודה ולחמה מ"מ היינו דוקא בלחמי תודה דבעי תנופה כעין הקרבה אבל טפה שמן שאין עושה בה שום מעשה בודאי אין כאן אלא איסור דרבנן ודבר זה כ' תוס' בחולין ק"ל ע"ב הנ"ל ובב"ב פ"א ע"ב ובמנחות פ' ע"ב וכן העלה מ"ל הנ"ל:

אמנם איסורא דרבנן מיהת הוה והשתא י"ל אה"נ דמשום קדשים לבית הפסול לא נעמוד דברינו במקום כמה כריתות וכסברת תוס' פסחים פ"ט הנ"ל ומשום חולין בעזרה דרבנן בעלמא נמי לא נעמוד דברינו במקום כרת אמנם תרי קולא בחד דוכתא לא מקילין להביא אשמו ולוגו ומתנה בשלמים נמצא מביא חולין בעזרה וגם מביא קדשים לבית הפסול דהו"ל תרי קולא כולי האי לא מקילין וכה"ג כ' תוס' לעיל נדה ס"ז ע"ב ד"ה משום סרך

בתה בסוף הדיבור ע"ש ומשזזה פליגא רבין אדר"ש הנה כל זה אי מב"מ לא בטיל דהכי ס"ל נמי לשמואל דרב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורי' שבתורה מב"מ במשהו אך למאי דקייל"ן מב"מ בטל הרי בטל מעט שמן שבלוג וליכא אלא משום קדשים לבית הפסול לחוד וזה נדחה משום איסורי כרת כסתם מתניתן דסוף נגעים ושפיר כ' תוס' בפסחי' פ"ט ע"א הנ"ל:

ובזה י"ל נמי פסק הרמב"ם דלעיל דס"ל אפי' אי לא קייל"ן כר"ש בהא דאשמו ולוגו משום דעכ"פ אפשר למעבד כרבנן משא"כ הכא דלית לי' תקנתא לעולם מייתי ומתנה ואי משום לוגו דאית בי' חולין בעזרה נמי ההיא מתבטל וליכא אלא משום בית הפסול ולא העמידו דבריהם היכא דאיכא כרת וק"ל ועמ"ש בסמוך אי"ה:

דף ע' ע"ב כתוב א' אומר כי לא אחפוץ במות המת וכ' א' אומר כי חפץ וכו' יש להקשות הא אמרינן פ"ק דיומא ט' ע"א משכן שילה מפני מה חרב: מפני שהי' בה ב' דברים גילוי עריות ובזיון קדשים וכו' שם ע"ב מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שהי' בה ג' דברים ע"ז ג"ע ושפיכות דמי' ואלו בזיון קדשים לא קחשיב ש"מ דשם לא הי' בזיון קדשי' וא"כ מאי פריך הא הך קרא כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחי' זו מדברי יחזקאל לאנשי בית ראשון ושם לא הי' בזיון קדשים אע"ג דהי' שם חמורות מ"מ חפץ ד' בתשובתן משא"כ דכי יחפוץ מיירי בבני עלי שהי' בהן בזיון קדשי' דחמירי טפי שהרי לפי הסוגי' שלפנינו משום ספק ביאת קדשים לבית הפסול אתה מדחיהו כל ימיו מפסחו ומחגיגתו ש"מ דחמיר טובא מכמה כריתות וא"כ ה"נ מי שחטא בזה בשאט נפש דין הוא שיחפוץ ד' להמיתו ומאי קו' אמנם לפימ"ש לעיל בסמוך דסתם לישנא דריב"ח הוא דלא כשמואל אלא אדרבא מביא אשמו מספק ומביאו לבית הפסול דלא חמירא מילתא כולי האי למדחי איסור כרת א"כ ק' שפיר השתא בבית ראשון דהי' בה ג' חמורות אמר כי לא אחפוץ ק"ו לאנשי שילה מעתה וא"ש:

כאן בשעושין תשובה כאן בשאין עושין תשובה יל"ד מה לשון עושין ואין עושין דקאמר עשו ולא עשו הול"ל גם בסדרי טהרה הק' כתיב ולא ישמע לקול אביהם כי חפץ ד' להמיתם ופי' מפרשי' כי נתחרטו ורצו לשמוע לקול אביהם וד' סגר בעדם כי חפץ להמיתם וא"כ הרי שבו ולא נתקבלו וי"ל אה"נ זה הי' סברת אנשי אלכסנדרי דתרווייהו בעשו תשובה מיירי כדכתיב ולא ישמע לקול אביהם כנ"ל אלא שסגר בעדם משום חומר דבזינן קדשי' אך ר' יושיע דלא חמירא לי' בזיון דקדשים כולי האי השיב להם כאן בעושין תשובה פי' דצריך אתערותא דלתתא להכין עצמו להשיב אל ד' ואז חפץ ד' בהצדקו ומושיע ופותח לו שערים גדולים וע"ז נאמר כי לא אחפוץ וכו' כ"א בשובו

מדרכי' והיינו בעושה תשובה לא בעשה תשובה שעושה עתה תשובה ופותח בחרטה וכיון באין עושין תשובה כלל וכן הי' בבני עלי שלא הי' להם התעוררת כלל מעצמם רק אחר ששמעו שנחרץ עליהם מהגזירה אפשר שהי' שומעים מפחד ואימת מות ולא הי' להם מעצמם שום התעוררת ע"כ לא הספיק בידם וחפץ להמיתם וא"ש:

ובזה מיושב מ"ש יאיר ד' פניו אליך וכ' תוס' שאין זה במשמעות נשיאת פנים כלל דהרי לא כתיב ישא ד' פניך וגם בספרי דרש שיסיר פנים של זעם ממך אליך לטוב וי"ל דודאי אינהו הכי הוה ס"ל מעיקרא דישא פנים של זעם מעליך דהיינו כשחטאת ויכעוס עליך ישא פנים של זעם מעליך וכדכתיב כי לא אחפוץ וכו' ובני עלי שאני שבזו קדשים אך להב"ח שאין דבר עומד בפני תשובה ורק בעי התעוררת דלתתא וישא פני' אליך מבלי התעוררת שלך ישא כעס מעליך ק' הא כללא הוא שאינו עושה כן ואין לחלק בין בני עלי לכללות ישראל הא כתיב כי לא ישא פנים אפי' לבני בית לא נסיב אפי' ואיך אמר לישראל ישא פני' אע"כ לכו"ע מסייע לתשובה והדרא קו' מבני עלי לדוכתא וע"ז השיב להם הא דאמינא לעיל שאינו מעורר לאיש מבלי התעוררת שלו היינו אחר שנגזר דנו כבר כבני עלי ובעלי הגולה שדבר עמהם יחזקאל אבל קודם גזה"ד הקב"ה שולח לאדם התעוררת תשובה מאליו נמי כ' אחד אומר כי בחר ד' בציון וכו' יראה דזה הי' פשוט להם דבתחילה בחר ד' בציון ולבסוף כי בנו נשי שלמה במה למלכם ושיקוץ בני עמון היתה העיר על אפו וחמתו וכל זה מיקרי שפיר מיום אשר בנו אותו דעדיין הי' עוסקין בבנינה כמה שנים לבנות כל חשק שלמה דכן נ"ל נמי דהא דמשני כאן אחר שנשא בת פרעה אלא דלפי הנ"ל דקודם גמ"ד אין כאן חרון אף וכעס דעל זה נאמר ישא ד' פני' של זעם וישלח התעוררת עליהם א"כ איך אמר שהי' על אפו וחמתו מיום בנו אותה ואיה ברכת ישא ד' פני' ולכן התחכם לתרץ להם אחר שנשא בת פרעה פי' מפני שחטא בנשים נכריות נידונות כנכרים שאינו נושא פנים של זעם כלל אפי' קודם גזה"ד כמ"ש תוס' בשאלת מלאכי השרת וביותר להיותה בת פרעה מלך מצרים שחטא בלא תשוב מצרים ושם הראה הקב"ה זאת גלוי לכל העמים החילוק שבין ישראל למצרים דשם נאמר ויחזק לב פרעה וההיפך בישראל גם כי לא אבו לשמוע אל משה מעבודה קשה שהי' להם קשה לפרוש מע"ז והקב"ה שלח להם עזרתו מקודש לשוב אלא כמבואר אצלינו כמה פעמים בביאורי על התורה בעזהי"ת על כן כשעברו ישראל ושבו מצרימה ותעלה מרכבה לשלמה ממצרים ונשא בת מלכם נידונים כאו"ה שיהי' זעמו וכעסו עליהם קודם גזה"ד מבלי נושא פנים וזאת הי' שהחריבה ארצינו ואמתי נשוב לימי עלומינו לע"ל דכתיב וזרקתי עליכם מים טהורים שהכונה שהוא ישלח עזרתו מקודש להשיבינו אליו

וזהו השיבינו ד' אליך ונשובה ע"י התעוררת שלך חדש ימינו כקדם כמו שהי' קודם שנשא שלמה את בת פרעה:

ונראה דזה הי' כל פרי פלפולם של אנשי אלכסנדרי בהקדם מ"ש אצלינו בדרשינו על פסוק מן הגוים אשר אמר ד' אתם לא תבואו בהם והם לא יבואו בכם בהם דבק שלמה דיל"ד מ"ט כפל ענין לא יבואו בהם והם בכם עפ"י ש"ס דיבמות ע"ו ע"ב דקאמר אשלמה הנך אזלי לעלמא והנך אחרינא נינהו והעליתי לשם שהי' לשלמה קצת תי' דלא היה בת מצרים דהי' אזלא לגבי דידי' וכל דפרוש מרובא דעלמא פריש וכי אזדהר רחמנא למיזל במקום קבועתא דזהו אלא דז"א דהא קרא אסור לשוב למצרים בלאה"נ אע"כ רחמנא אזדהר אפי' בפרוש והיינו דנאמר קרא דמן הגוים אשר אמר ד' אתם לא תבואו בהם פי' לא תבואו לגור בארצם וא"כ ע"כ איסור חיתון הוא שהם לא יבואו בכם ולא נסמוך על רובא פרוש בהם דבק שלמה לאהבה:

ונבוא אל המכוון בעזהי"ת דמזה מוכח בבירור אי' דירה במצרים דלא כמפקפקי' ואומרי' כל לאוי התורה האמורי' בזה ענין לא נאמרו אלא על דרך הבטחה שלא נצטרך לראותם עוד עד עולם:

והשתא מוכח בהיפוך דהרי כל אפו וחמתו שעל ירושלים מן היום אשר בנו אותה א"א לתלות אלא במה שנשא בת פרעה ומזה מוכח דאסור לשוב מצרימה דאל"כ גם מה שנשא בת פרעה י"ל מרובא פריש אע"כ אסור לשוב מצרימה ומבואר בסוכה דאנשי אלכסנדרי חטאו ועברו על מה דכתיב לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד ע"ש נ"א ע"ב וצ"ל הם סברו שהוא רק בטחון בעלמא ושלמה לא נענש בשביל זה והא דכתיב כי אל אפי וחמתו אעפ"י שהי' קודם גזה"ד הא לא חילוק בכך אלא בין עשו תשובה ללא עשו תשובה וכי לא אחפוץ מיירי בעשו תשובה וכי חפץ נמי בעשו תשובה אלא משום בזיון קדשי' דחמור ור' יושיע השיב להם היפך כונתם ועמ"ש עוד בסמוך: מתים לע"ל וכו' יתפרש עפ"י המשך הנ"ל דכבר כתבתי דקרא מסייעא לריב"ח דמבשרינו לעיל וזרקתי עליכם מים טהורים עי' התעוררותא דילי' מבלי סיעא שלנו כלל משא"כ הי' קודם הגאולה מפני חט בת פרעה כנ"ל דלפרש אקרא מים טהורים מי חטאת ממש כמו שכ' תוס' הוא פי' תמוה דמאי קמל"ן בזה פשיטא אם נהי' טמאי מתים נצטרך הזאה ג' וז' אלא לכאורה לפימ"ש פנ"י פ' במה מדליקין כ"א ע"ב שהוקשה לו מה צורך לנס של חנוכה הא בלא"ה טומאה הותרה בציבור והי' יכולון להדליק בטומאה ותי' שהקב"ה הראה להם חבתם לפני' שאעפ"י שטומאה הותרה מ"מ הוא מתנוסס נס לקבל קרובים בטהרה והנה כבר הי' גלוי לפני' ריב"ח ואנשי אלכסנדרי שעתיד אפר פרה לכלות ונהי' כולנו

טמאי מתים בביאת הגואל אי"ה ואפי' אלי' שיגלה בב"א מתטמא ג"כ בהגלותו אצל חסידי הדור ובשגם שכבר עמד בהמ"ק של עכו"ם סוף ב"מ וא"כ מי יזה אפר הא בעינן והזה הטהור על הטמא וליכא וע"כ נקרוב בטומאה והבטחונו הקב"ה אעפ"י שטומאה הותרה בציבור מ"מ רוצה הוא לקבל קרבן שלנו בטהרה ע"כ הוא בעצמו ובכבודו יזה עלינו מים טהורים לטהרינו והיינו וזרקתי עליכם מים טהורים כן אפשר לומר באופן שאין ראי' לריב"ח כלל מכאן אלא שזה הוא אם נניח שהם בעצמם אינם מטמאי' כמתים רק משום שכבר מתו פעם א' צריכה הזאה ג' וז' א"ש אבל אי נימא שעדיין הם מטמאי כמתים א"כ לא יועיל להו הזאה ג' וז' והם יהי' רוב הציבור בלי ספק וממילא יעשו כל הקרבנות בטומאה א"א לפרש קרא וזרקתי עליכם כ"א כריב"ח על התעוררת דלעילא תשובה ולהזהר מזה שאלוהו תחילה על אשתו של לוט והשיב אין נציב מלח מטמא מ"ט דפנים חדשות בא לכאן כן כ' מהרש"א ח"א נדה וא"כ ה"ה מתים שעתידין בלו ונתמקמקו ונהפכו לעפר ג"כ פנים חדשות בא לכאן אלא שיש קצת לפקפק בין ההיפוך נציב מלח שהו פנים חדשות ממש להההיפך של עפר שכן דרכן של מתים לכן שאלו מבן שונמית והשיב אין חי מטמא וא"כ ה"נ מתים לע"ל יהיון חיין ואין חי מטמא אלא גם על זה יש לפקפק דבן שונמית אעפ"י שמת מ"מ לא שב לעפר כשהיה מת הי' ממש כחי משא"כ מתים דלע"ל אמנם מצורף ב' הסברות דהרי עכ"פ יש כאן פנים חדשות וגם הם חיים ולא מתים וא"כ מבין ב' הסברות הי' להם סברה פשוטה דהם אינם מטמאים:

מעתה שאלו אי יצטרכו הזאה ג' וז' וריב"ח לא הי' יכול לפשוט ספק שלהם בבירור וע"כ בא להם מן הצד ואמר ב' תשובות בדבר חדא לכשיחי' נחכם להם ומה לנו עתה בזה ומ"מ הי' צורך בבשורתה זאת שהוא בעצמו ובכבודו יזה עלינו מי חטאת די אם יהי' וזאת שינת לכשיבוא מרע"ה עמהם דהרי מרע"ה בודאי אינו מטמא שהרי לא נתעסק בו אלא הקב"ה ולא מת ע"י מלאך ח"ו ואיך נתואר לו שם טומאה א"כ הוא יזה עלינו ומה צורך לוזרקתי עליכם אע"כ כדבריו כן הוא:

מה יעשה אדם ויחכם כלפי שאמר והשריש לכם שכל הדברים הצרכים התעוררת דלמטה ואח"כ עזר מה' ובמדרש יברכך בממון יאר בחכמה חכמת אדם תאיר פניו וישם לך שלום בבנים:

וראה בנים לבניך שלים על ישראל ע"כ שאלו מה יכולת יש ביד אדם לעשות שלש אלה והוא השיב בודאי אין שום יכולת ביד אדם לגמור אותן הדברים אבל התעוררתן הוא בידו ואח"כ יבקש רחמים לבעל היכולת ית"ש ויענה משמי קדשי וא"ש:

דף ע"א ע"א אר"י לפיכך אינו מטמא באוהל מסקינן דבדם תבוסה פליגא והא לפי' ר"ת ניחא דס"ל לר' יוסי כיון דביושבת על המשבר בודאי לא יצא כלו אחר המיתה א"כ הא תו ליכא חששא דאורייתא ותו ליכא אלא ספיקא דרבנן ולקולא אזלינן דלמא יצא כלו מחיים ור"י לטעמא דס"ל אם רק טפה א' מעורבת נמי חיישי' ולשאר פרושי' ק' קצת איך פליגא בדם תבוסה וק"ל:

פי' ר"א בר יודא הרוג שיצא ממנו דם וכו' י"ל דס"ל דהו"ל ס"ס ולא הוה שם אונס חד כיון דכל א' הוא מענין אחר דאם יעשה כלו מחיים אינו מטמא אפי' במגע ובמשא ואלו יצא רובו מחיים מטמא עכ"פ במשא משום מעוטא המעורב דלענין טומאת משא לא מהני ביטול דטומאה כמאן דאיתא דמי' כדאי' במס' בכורות פ' הלוקח והביאו התוס' לעיל כ"א ע"ב ד"ה משום וכו' ומשו"ה ס"ל לר"א בר"י דטהור מן התורה ורבנן דפליגא ס"ל כל שאתה יכול לרבות ספיקות וספיקא ספיקות הכל טמא כמבואר פ"ו דטהרות משנה ז' ע"ש:

ר"י לטעמי' דאמר אין דם מבטל דם דברי תוס' בכאן ק' להולמם בלי הג"ה דהא דרבא ביבמות מוכח להיפך לפי תי' של ר' שישא בריה דר' אידא דאפי' באיסור דרבנן נמי מב"מ לא בטיל אבל יש מקום לדבריהם בחולין צ"ט ע"ב ד"ה שאני וכו' ע"ש ובחידושינו:

דף ע"א ע"ב ר"ש אומר צלוב משמע מלשון רש"י דפשיטא לי' דלר"ש דם מבטל דם דמב"מ בטיל ולא כן דעת הר"ש דטבול יום פ"ב משנה ג' במ"ש שם לחלק אליבא דר' יוסי ור' שמעון בין מין א' לב' מינים ע"ש וצ"ע עוד בדוכתא טובא בש"ס:

מערה מים לפסח מ"ש רש"י לרחוץ בשר הפסח הוא דוחק ורמב"ם פי' ללוש בהן עיסה למצה ור"ל שהמצה ההיא תהי' על טהרת הקודש לאכלו עם פסח דהשתא אי נגעה במים נעשים המים שלישי והעיסה רביעי ונפסל כיון שעשה על טה"ק דאז הוה ס"ל כקודש דמי חזרו לומר הרי הוא כמגע טמא מת לקדשים נ"ל שיעור דברי משנתינו דבתחילה ראו לעשות גדר לטהרות לומר שהחולין הנעשי' על טה"ק יהי' כקודש נגד זה לא הוסיפו בטומאת בעל טבול יום כי הינוחוהו שני כמו שהוא מן התורה חזרו לומר שלא יהי' הגדר בהוספת קדושה על החולין כי הם לא יהי' לעולם כקודש אלא הגדר יהי' להוסיף טומאה על טבול יום שיהי' כראשון אם יגע בקודש עצמו אבל לא בחולין שנעשו על טה"ק וק"ל:

כמגע טמא מת נ"ל משום דב"ש נקט כמגע מת ולא אמר כנדה משום דא"כ מטמא נמי באבן מסמא משו"ה אמר נמי ב"ה כמגע טמא מת ולא אמר כמגע נדה עיי' תוס' יו"ט וא"ש דהרמב"ם נקט כמגע נדה משום לא הזכיר דברי ב"ש וק"ל: אימא סיפא חזרו לומר

אין זה קושיא אלא פירושא בעלמא שהסיפא אמרה שחזרו לומר חולין שנעשה עטה"ק לאו כקודש דמי והא דאמר מני מתניתן אבא שאול הוא מלתא באפי' נפשי' הוא עיי' מהרש"א ופשוט:

הרואה יום י"א וטבלה וכו' ממשנתינו הוכיחו תוס' דספירת לילה לא שמי' ספירה וכן הוא להדיא במס' מגילה כמ"ש תוס' ג"כ אבל לא ידעתי מנל"ן ורש"י פי' שם במגילה מדכתיב וספרה לה ז' ימים ולא לילות וק' אדרבא נילף ממלואים וסוכה דימים אפי' לילות ואפשר כיון דספירה ובדיקה הוא רק שעה א' מהיום הו"ל כימים דלולב דימים ולא לילות וביאר דברי אלו הם בסוכה מ"ג ע"א ע"ש אבל היותר נ"ל דלקמן סוף מכילתן אמרי' מדכת' כל ימי הו"א אין זב אלא בראי' יום אלא משום דכתיב על נדתה סמוך לנדתה ע"ש וא"כ למסקנא ילפינן מכל ימי דהספירה תהי' ביום דוקא דהא כתיב יהי' בהאי קרא דילפינן מיני' שימור יום כנגד יום ובזה הי' ניחא קו' תוס' אר' יוסי די"ל דר' יוסי דס"ל מקצת היום ולשיטת רש"י לא משכחת לי' זבה גדולה אלא בשני בין השמשות או בג' תחילת הלילה והוה סד"א כיון דעכ"פ א"א לזבה גדולה בלא ראי' לילה הו"א דוקא בלילה ולא ביום כלל קמל"ן כל ימי אפי' ראית יום נמי מצטרפת עכ"פ והיינו ב' בין השמשות והראשונה סוף מהיום והשני והשלישית תחילת הלילה ולעולם לא בעי ספירה ביממא לר' יוסי ומ"ש תוס' לר"ת שראתה ג' בין השמשות והק' מהרש"א דעכ"פ לא משכחת לי' יום בלא לילה וי"ל אה"נ אלא שראיי' מתיחסת אחר תחילתה ולפי הס"ד דלקמן דביום תהי' זבה ובלילה נדה מ"מ אי הוה חדא בין השמשות כיון דתחילת יציאת הטיפה הי' ביום הול"ל זבה ולא נדה ובזה מיושב קו' שניי' של מהרש"א דנימא שראתה גם בעלות השחר ז"א דאז הי' תחילת הטפה בלילה:

ואז מתיחסת גם מה שתראה מיום אחר ראיית לילה וק"ל:

ומ"ש תוס' לשיטת ר"י דלר' יוסי סוף היום ככולו וברי"ה דיליף רבא ק"ו היינו לרבנן ולא לר' יוסי צ"ל דלרבנן ליכא למפרך זבה תוכיח משום דלרבנן י"ל אה"נ דבזבה דגלי רחמנא דתחילת היום עולה בסופו הי' מהראוי' שסוף היום יעלה בתחילתה אלא משום דא"א דאיך נימא הואיל ומקצת היום הי' נקייה הרי כולי יום נקי אדרבא נימא איפכא היא הואיל ותחילה היום אינו נקי הרי הי' ככל היום אינו נקי לכן א"א משא"כ לר' יוסי הא קחזינן דביום ה"ז דמקצת היום נקי הרי הוא ככולי נקי ולכשתראה אח"כ אינה סותרת ואמאי נימא מקצת היום שאינו נקי הרי הוא ככולי אפי"ה לא אמרינן כן בסופו א"כ מ"ט אמרינן כן בתחילתה והוה שפיר זבה תוכיח לכן כ' תוס' דלרבנן קאי התם ותי' ב' של תוס' אינה מובן לי קצת ועמ"ש בספר אורח מישור במס' נזיר:

דף ע"ב ע"א אמר ר' יוסף מאי קמל"ן חנינא וכו' ופלא איך נעלם זה מר' יוסף דיש לחלק בין ראתה ללא ראתה ועוד א"כ אמאי לא קמל"ן מתניתן רבותא טפי אפי' לא ראתה וי"ל דזהו טפי רבותא דהא כיון שראתה הרי בלא"ה מטמא משכב ומושב משום מעל"ע שבנדה וטומאת בועלה הא לא שכיח לגזור משום תוך י"א יום ואפ"ה אמנו עליה וגזרו והוה רבותא טפי והיינו ללישנא בתרא דלעיל ויו ע"ב דס"ל לר"ה דמעל"ע לתרומה נמי גזרו אבל ללישנא קמא דלתרומה לא גזרו ליתא למ"ש ואפשר דרב כהנא הכי ס"ל ובהא פליגא אמנם מה דפשיטא לי' לרש"י דמעל"ע שבנדה שייך כאן צע"ק דהא לשמאי כל הנשים דיין שעתן ודוחק לומר דב"ש לית לי' כשמאי רבן וי"ל דהא מבואר לעיל ג' ע"ב דלא עשה שמאי סייג ומשום ביטול פ"ו נגעי בי' והכא לא שייך ביטול פ"ו דהא הו"ל גרגרן לכל הפחות ומודה ב"ש דאיכא מעל"ע ועוררני תלמידי המופלג מהו' פנחס לייב למימר דאביי דדחי דברי ר' יוסף אזיל לטעמי לעיל ג' ע"א דטעמא דב"ש משום דאם איתא דהוה דם וכו' ושם בתוס' ד"ה ואיבעית אימא מבואר דלהנך טעמא אין לעשות סייג אפי' בלא ביטול פ"ו וא"כ אפי' ללישנא בתרא דר"ה הנ"ל לא אתי שפיר ונכון הוא:

דף ע"ב ע"א מה תשיעי בעי שימור וכו' הלשון הזה אין לו שחר הא דברי ר"ל נכונים בטעמם דזיל בתר טעמא מה טעם די"א לאן לבעי שימור משום שאינו מצטרף לזבה גדולה א"כ ה"ה לעשירי שג"כ אינו מצרף ומה ענין תשיעי לכאן וגם הוא אריכת לשון שלא לצורך וי"ל לדעת ר' סעדיה גאון דס"ל דאפי' ראתה ג' ימים מפוזרים בתוך י"א יום נעשת נמי זבה גדולה להצריכה ז, נקיים כמ"ש תוס' בשמו לעיל נ"ז ע"א ד"ה וארבעה ע"ש ולדידי' ע"כ א"א לומר הטעם דמשו"ה הצריכה לשמור יום כנגד יום משום שאותו יום ראוי' להצטרף עם חבירו ז"א דא"כ הרואה יום א' תשמור כל י"א יום שהרי כולם ראוים להצטרף דהרי אפי' אם תראה בפיזור נעשת נמי זבה גדולה אע"כ הוא גזה"כ בלי טעם וכיון שהשמירה בלי טעם צירוף א"כ ה"ה מה שקבלנו הל"מ י"א יום לא בעי שימור אין הטעם משום שיום י"ב אינו ראויה להצטרף עמו דהרי השימור אינו מטעם צירוף אע"כ גם זה גזה"כ בלי טעם וא"כ מנל"ן לחדש קולא גם ביום עשירי ואולי לזה דיקדק ר' יוחנן ואמר מה תשיעי לא בעי שימור משום דאכתי הומ"ל מה י"ב דלא צריך שימור לא נעשה שימור לי"א ה"נ י"א כיון דלא בעי שימור לא נעשה שימור לעשירי וא"כ ממילא דעשירי לא בעי שימור כיון די"א לא נעשה לו שימור לכן אמר דז"א דא"כ אחר שלמדת דעשירי לא בעי שימור הדר תאמר שלא תעשה נמי שימור לתשיעי ולא יהי' גם התשיעי בעי שימור וככה תאמר על כל אחד עשר יום וזה א"א לשמוע אע"כ כי היכא דתשיעי ודאי בעי שיעור הה"נ עשירי בעי שימור ויראה גם ר"ל מודה לסברא זו דר' יוחנן אלא

דס"ל הלכות אחד עשר דכך נאמר הלכה שי"א לא נעשה שימור לעשירי אבל אי לאו הכי מסברא בעלמא לא הוה אמרי' הכי:

ובזה י"ל מה שהק' תוס' דמה ענין פלוגתת ר"י ור"ל לדר"ע ור"א בן עזרי' ונ"ל לכאורה צ"ל דהא דפשיט לנו דלא כר' סעדיה גאון וקייל"ן דבעי רצופים והיכא רמיזא והיינו מדכתיב ימים רבים והוה סד"א רק ג' ימים אלא דילפינן כל הראוי לספירה ראוי' לזבה ותינח אי הני ימים רצופים הם אבל אי נימא דמפוזרים נמי מהני איזה גבול תתן לזה וכמה ימים תהי' ראוי' לזבה אע"כ דרצופי' קאמר והשתא אע"ג דאיכא למימר דלבתר דילפינן שכל י"א יום ראוי' לזבה ממילא מהני נמי ג' ימים מפוזרי' בתוך הני י"א יום מ"מ מנל"ן לותר כן כיון דע"כ בתחילת ההבנה בקרא אינו אלא רצופי' כנ"ל והשתא י"ל לר' סעדיה ס"ל נהי דלר"ע דיליף מקרא אה"נ דבעי רצופי' מ"מ לר"א בן עזריא דהל"מ הוא מה"ת להמציא קולא דבעי רצופי' דוקא אלא בתפוזרי' נמי סגי וכיון דקייל"ן כר"א בן עזריא בהאי א"כ ממילא במפוזרים נמי בעי ז' נקיים:

והא"ש דודאי לר"ע דמברא יליף לי' ולדידי' בעי רצופי' א"כ י"ל הטעם דבעי לשמור יום כנגד יום משום דחזי לצטרופי' וממילא מובן דמשו"ה י"א לא בעי שימור משום דלא חזי לאצטרופי וא"כ ה"ה לעשירי דהרי נמי לא חזי לאצטרופי וגם ר"י מודה בהא אמנם לר"א בן עזריא דהל"מ ולדידי' אפי' במפוזרים נמי בעי ז' נקיים וע"כ טעם השימור אינו משום דחזיא לאצטרופי והאי די"א לא בעי שימור גזה"כ בעלמא הוא משו"ה ס"ל לר"י דלא שייך למילף עשירי מי"א משו"ה אתא פלוגתת ר"י ור"ל דוקא בתר דברי ראב"ע ומיושב קו' תוס' הנ"ל:

ובזה מיושב נמי קו' תוס' לעיל נ"ד ע"א ד"ה תשמיש בתישסר וכו' ויל"ד שהקשו לר"ל ותו דפלוגתת דר"י ור"ל הי' לר"ל עשירי בעי שימור והא"ש שהרי כ' תוס' שם ד"ה וארבעה וכו' דמזאת הברייתא מוכח דלא כר' סעדיה גאון ז"ל ולפי הנ"ל נאמר דהך ברייתא אתי' ככ"ע דיליף מקרא ומשו"ה בעי רצופי' וכבר העלינו דלר"ע מודה ר' יוחנן דעשירי לא בעי שימור כמבואר ולק"מ:

ובזה מיושב נמי פ' כיצד צולין פ"א ע"א דפריך לר' יוסי זבה גמורה היכא משכחת לה ומשני בשני בין השמשות ועיי' היטב במ"ש תוס' במשנתינו לעיל ע"א ע"ב ד"ה הרואה וכו' עיי' היטב ולכאורה לפי הסוגיא דס"פ במה מדליקין דברואה בשני בין השמשות הו"ל ספק לטומאה ומכש"כ למ"ד ספיקא דאורייתא מן התורה לקולא היכא דלא אתחזק איסורא חוץ מטומאה דילפינן מסוטה והכא בספק ראי' לא ילפינן מסוטה כמ"ש אקו' תוס' לעיל במכילתן ד"ה מעת לעת וכו' ועיי' עוד לעיל י"ז ע"ב ד"ה ואין וכו' מ"מ ק'

דהול"ל גמ' בין השמשות דיצאנו מידיו כל ספק ועיי' היטב שם ס"פ במה מדליקין ל"ד ע"ב תוס' ד"ה ספק וכו' ונהי' דהסוגיא דפ' כיצד צולין אזלא לר' יוסי דס"ל בין השמשות כהרף עין ולדידי' ליכא ספיקא וברואה בין השמשות א"א שלא יהי' פלגא מן היום ופלגא מן הלילה ושפיר משני מ"מ הא לר' יוחנן דס"ל כר' יוסי בפ' כיצד צולין שם נמי אתינן להך שינוי ואיהו ס"ל כר' יודא בבין השמשות כמבואר שם בשבת ל"ח ע"א ולר' יוחנן הלכה כר' יודא וא"כ הו"ל לשנוי בג' לה' והא"ש דלר' יוחנן דס"ל כראב"ע דהל"מ ס"ל כר סעדיה גאון דלא בעי רצופים א"כ בלאה"נ לא ק' קו' תוס' זבה גמורה היכא משכחת לי' אמאי לא כיון דלא בעי רצופים וע"כ לא הק' הש"ס אלא לר"י אי ס"ל כר"ע רבי' דמקראי ילפינן י"א יום וליתא לדר' סעדיה אבל לר' יוחנן לא ק"מ קו' הש"ס:

ואש"נ בסוף פ"ב דנזיר דמשני הש"ס באמת ברואה ג' ימים סמוך לשקיעת החמה משום דהתם בעי לשינוי נמי לרב דס"ל התם כר' יוסי ורב אפשר דסבר כר"ע וס"ל נמי כר' יודא דספ"ב דשבת לכן משני גמ' בין השמשות וא"ש וק"ל:

והנה מה שפי' רשא שם בפ' כיצד צולין דלמ"ד מקצת היום ככולי מהני נמי שמירת לילה מבואר מדברי' דודאי מאן דלא ס"ל מקצת יום ככולי לא מהני שמירת לילה וכפשיטא דמתניתן ספ"ב דמגילה וכמתניתן דשמעתן וכמ"ש תוס' אך דלמאן דס"ל מקצת יום ככולו הא דמהני שמירת לילה והוא דנ"ל הא דלא אמרינן מקצת היום ככולו בספירה נ"ל משום דכתיב שבעת ימים וילפינן גז"ש מסוכה ומילואים עיי' היטב ר"פ לולב וערבה והתם ז' ימים שלמים בעי והנה לכאורה הי' נראה מסברא דהכא סגי בספירת לילה דהא רשי' ספ"ב דמגילה פי' מדכתיב ז' ימים מ' ולא לילות וזה יש לדחות נהי דבעלמא ימים ולא לילות מ"מ הכא כתיב ריש הפרשה כי תישב ימים רבים על נדתה ומרבינן לילה דכתיב על נדתה סמוך לנדתה כבשמעתין א"כ ימים דהך פרשה היינו לילה וה"ה ז' ימים דסוף הפרשה נמי הכי הוא ומנ"ל שצריכה שתסמוך עד נץ החמה דיום השביעי וצ"ל נמי מהך גז"ש ז' ימים ממולאים דכתיב להדיא לילה ויום ולא מהני לילה בלא יום הה"נ הכא עכ"פ בעי יום וא"כ תינח למ"ד מקצת היום ככולו לא אמרינן משום דאי לא הך גז"ש אבל מאן דס"ל גבי זבה מקצת היום ככלו משום דאי לא הך גז"ש אבל מאן דס"ל מקצת היום ככולו ע"כ לא יליף גז"ש ממילואים א"כ ממילא מהני נמי ספירת הלילה ולק"מ קו' התוס' על רשי':

והאש"נ דלא רצה לפרש כפי' התוס' דזבה ביממא היכא משכחת לי' מדאמרינן אימר ביממא תהוי זבה ובלילה נדה והא"ש דלפי איתה ההו"א מפרשי' ימים רבים ימים ממש

ואז באמת ילפינן גז"ש ז' ימים ממילואים ולא מהני ספירת לילה והו"מ לשנוי דחזי בלילה ודוק כי הקצרתי מאוד:

תנא דבי אליהו כל השונה בכל יום הלכות מובטח שהוא בן עוה"ב י"ל דאמרו חכמז"ל אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה וכן לדבר הלכה נמצא מי ששונה הלכות בכל יום ע"כ כל ימיו בשמחה והוא מהנעלבים ואינם עולבי' ושמחים בה כל ימיהם למדים במידת השתות ומובטח שהוא בן עוה"ב והנה במס' מגילה מייתי לי' הש"ס הכי דר"ל הוה דרי' לי' האי גברא דתנו ד' דברים ונצטער ר"ל אמר לי' ההיא גברא בעי דלשמעי' למר א"ל גמור מנאי האי מלתא דאר"ז בנות ישראל הם החמירו על עצמן שאפי' רואות טיפת דם כחרדל יושבת עליו ז' נקיים תנא דבי אליה כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב ולפי הנ"ל יובן כך כי ר"ל הבין בהאי מרבנן שהוא מאוד נכנע ונבזה בעיני' נמאס שהרי תנא ד' דברים ודרי לי' אכפפי' וגם לא הי' ניכר במלבושי' שהוא צורבא מרבנן וכל זה להיות נבזה בעיניו ונמאס וזה יקרה לחכמים להיות כל מעשיהם מעט מזעיר בעיניהם נגד עוצם עבירה קטנה שעשו בילדותם והוא נגד עיניהם תמיד כמ"ש והאריך החסיד בח"ה אמנם אעפ"י שזה מדרך הצדיקים והחסידים מ"מ יהי' נזהר מעצבות ויהי' לבו שמח בה' תמיד כל היום והיינו דקאמר לי' ר"ל בנות ישראל המה החמירו על עצמם שאפי' על עבירה קטנה המרומז בטיפת דם כחרדל הרי הם כל ימיהם בתשובה ז' נקיים שהם שבעים שנות אדם ואתה כא' מהם בלי ספק מ"מ הוי יודע כי תנא אליה כל השונה הלכות בכל יום שהוא שמח וטוב לב הוא מובטח שהוא בן עוה"ב כי אין השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה:

ועד"ז אפרש מקראי קדש חטא חטאה ירושלים ע"כ לנדה היתה וכו' טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה כי מלבד קושי ההבנה בפסוקים אלו עוד נ"ל מ"ט הכא קרא לי' חטא שוגג והכא קרא טומאה במזיד:

וי"ל דהנה בטעם היות מרע"ה בהר מ' יום ומ' לילה נחלקו המפרשים כי בודאי לא יבצר מה' ללמדו התורה על רגל א' דהרי בכל זאת כתיב בפ' השבועה ויתן אל משה ככלותו ופי' רשי' שנתנו לו במתנה כחתן לכלה נמצא בכל האיחור והעיכב הזה חזר ונתנה לו במתנה מפני שלא הי' יכול להשיגה ומזה שפטו קצת מדרשי' חכמז"ל שלא הי' שם ללמוד אלא לזכך את נפשו מכל התלאות עוה"ז וכנתינתה כך נטילתה כמו שניתנת חיות עוה"ז הוא מ' יום שהולד נוצר בו וכך הי' זמן הזיכוך ואח"כ נתנה לו התורה בשעה ורגע אחד ואם כדבריהם הרי זה בבחינת אשה נדה שרואה כל ימיה ופוסקת ברגע א' לבסוף וטובלת ואינה צריכא נקיים וההי"נ הי' כל מ' יום עדיין מלא מזוהמת עוה"ז ופסק לבסוף

וקיבל התורה אמנם מה שנראה יותר להלכה מדברי חכמז"ל שכבר הי' מזוכך ונקי בתחילת עליותו להר ומ' יום הי' נקיים וזכים וקיבל התורה מיד בעליתו אלא שהוצרך לחזור אחר למודו מ' יום כדי שיהי' שמור אצלו ומזה למדו ק"ו אם מרע"ה שקיבל מפי הגבורה הוצרך מ' יום לחזור אחר לימודו מה נעשה אנן והנה לפי דבריהם הי' זה בבחינת זבה שיושבת נקיים אחר הפסק טהרה ורשי' פי' בפ' תשא הוא פ' השבועה הזאת שישראל טעו וחשבו יום העליה בכלל מ' יום וביום המ' לחשבונן באו כי בושש ולא בא וכו' והם טעו כי היה להם לחשוב ממחרת עלייתו והנה טעותם הי' בהנ"ל כי חשבו שהמ' יום אינם נקיים אלא כימי נדה וידוע כי הנדה סוף היום עולה לה בתחילתה ואין תחילת יום עולה בסופה וההיפך בנקיים דזבה דתחילת היום עולה בסופה ואין סוף היום עולה בתחילתה כמ"ש תוס' במתניתן בשם הר"י וישראל שחשבו מ' יום כימי נדה ע"כ חשבו שסוף היום עולה בתחילתו וחשבו גם יום עליותו להר בחשבון מ' יום וטעו בזה כי באמת דעת השני אמתיות והיא בבחינת זבה ואין יום הראשון עולה לחשבון נקיים והנה זה הטעות הוא שוגג וטעות אמנם מה שהוא קרוב למזיד מה שטעו עוד ביום מ' כיון שבושש ולא בא עשי העגל הא כיון דסוף היום עולה בתחילתו א"כ ממילא אין תחילת היום עולה בסופו וצריכין להמתין עד הלילה ומדוע מהרו בבא שיש אע"כ מרוע לבבם ומחשבתם לע"ז כמ"ש חכמז"ל על פסוק ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו לבם לא נכון עמו זה הביאום לסמאת ענים בזה וזה חטא חטאה ירושלים הם ישראל נקראו ירושלים המה חטאו מתחילה רק בשוגג ע"כ לנדה היתה חשבו שהוא בבחינת נדה שסוף עולה בתחילת החשבון אמנם טומאתה בשוליה לסוף נולד מזה טומאה ומזיד שלא זכרה אחריתה שתחילת יום אינה עולה באחריתה וזה מרומז במה שאמרו חכמז"ל לא הי' ראוי' לאותו מעשה אלא להורות תשובה ר"ל כי זה שהי' מרע"ה מ' יום למעלה בבחינתי נקיים היינו בחינת צדיקים גמורים כמ"ש לעיל שכל ימיהם נקיום והם מדומים בעצמם כאלו ראו טיפת דם כחרדל כמ"ש לעיל:

ועוד יש לרמז בזה מה שאמרו חכמז"ל ויתן אל משה ככלותו כחתן לכלה כי הכלה צריכה ז' נקיים ואחרי בכלות כל ההכנה הזאת בועל בעולת מצוה ופורש ותחזור לקמייתה לספור נקיים וה"נ אחרי שטרח ויגע וזכה לכוון הלכה לא יאמר כי כבר הישיג כי יחזור ויחזור לראש וימצא בו טעם חדש כדד היונק והיינו כחתן לכלה הנ"ל לכן חתן על כלה גי' תרי"ג לרמז על התורה כנ"ל ד' אלוקינו ישימינו מאנשי עבודתו הזוכים:

לחזותו בנועם ה' הדר עוזו ותפארתו ותיחד עינינו בציון בבנותו קדוש וברוך יאמר לעומתו יצו ד' חסדו עלינו וברכתו ללמוד וללמד את תורתו לשמור ולעשות את כל

מצותיו חוקי' ודתו אמן כן יאמר ד' סיימנו מס' נדה בעזהי"ת בישיבה הרמה בק"ק מט"ד יום ג' פורים קטן בשמחה רבה לפ"ק עם תלמידים הגונים אלופינו מסובלים לקבל טהרה וקדושה עלולים בסולם העולה בית אל עולים יהי' נועם ד' אלקינו עלינו ויברכינו להתחיל ולסיים ספרים אחרים ולהעמיד תלמידים רבים והגונים כי מרוחמיך המה מרוחמים וחנוניך המה תנונים והי' כי יעלה בניך אל ארובותיהם כיונים זכרינו ד' ברצון עמיך ופקדינו בישועתיך לראות בטובת בחיריך ולשמוח בשמחת גויך להתהלל עם נחלתיך אמן:

גמרתי העתקה בעזהי"ת מוצאי שבת פורים שנתר"א לפ"ק נדה ס"ט ע"ב סוגי' דהזב והזבה ל"ב בעומר תקצ"ז לפ"ק:

בסוגי' זו נוראות נפלאתי אם אין לו היכר ושום סימן לידע רגע יציאת נשמה עד שנימוק או בקיעת הכרס וצ"ל לפר' הא דכתיב כי קבור תקברנו ביום ההוא היינו מיום שידעינן שנתברר מיתתו וזה לא יתברר עד אחר הימוק בשרו או בקיעת כרסו א"כ בימי מרע"ה לא קברו עד שנימוק איך לא הזכירו כן חכז"ל בשום מקום והכי נשתרבב בכל ישראל לקבור מיד אחר יצאת הנפש ולפי קבלת בעלי ח"ק וקברנוהו כידוע וגם שילהי יומא אמרי' המפקח את הגל בודק עד חוטמו דכתיב אשר נשמת רוח חיים באפו ומדאינו מרגיש חיים באפו שביק לי' ואזיל ואינו מפקח יותר ואמאי הא עדיין לא נימוק:

ויותר קשה לר"א דעד שיבקע כריסו מבואר דהיינו אחר ג' ימים וא"כ עדות אשה שמת בעלה א"א להעיד עד אחר בקיעת הכרס שהוא אחר ג' ימים ואדרבא קיי"ל אחר ג' ימים שוב אינו מעיד עליו להתיר אשתו שכבר נשתנה צורתו וכבר הרגיש בזה הקו' רמון גדיש אלא שלא ביאר כל צרכו:

ותו קשי' איך לא נזכר דין מי שמת וקבלה אשתו קידושין מאחד ואחר שנימוק או נבקע כריסו קבלה מאחר שחוששין לשניהם דלמא עדיין לא מת בראשונה תו קשי' אהרמב"ם דמייתי פ"ד מה"ל אבל הל' ה' וכל המעמץ עם יציאת הנפש ה"ז שופך דמים אלא שיהא מעט שמא נתעלף הרי כ' אחר יציאת הנפש ימתין עוד מעט זמן וע"כ הי' יודע אימתי נקרא יציאת הנפש ועל זה ע"כ סמך עצמו אמ"ב פ"ב מ' מהל' שבת בפיקוח הגל עד חוטמו ואם אינו מרגיש נשמה בחוטמו הרי זה יציאת הנפש ועל זה כ' כיון שעכ"פ מיד ברגע יציאת הנפש לא יאמיץ והוא משנה בשבת פ' השואל וכל שימתין מאז עוד מעט ולא עד שימוק או עד שיבקע וממשנתינו ממקומו דגוי אינו מטמא מיד כשמת ולא גזרו וא"כ ע"כ צ"ל שיש לנו שום גבול אימתי תקרא מת: עוד ברמב"ם פ"ז מה"ל אבל הל' א' הצדיקים אין בונין נפש על קבריה' כי דבריהם זכרונם ולא יפנה אדם לבקר את הקברות

וכ' הריב"ש שהמעתיקים עשו מזה בבא בפ"ע כאלו הרמב"ם אוסר לבקר על הקברות והוא נגד מס' שמחות רפ"ח פוקדים על המתים עד אחר ג' ימים ואין בה משום דרכי האמורי ומעשה כא' שהי' חי כ"ה שנים ועוד א' הוליד בנים ע"כ א"כ יהי' הרמב"ם כנגד מס' שמחות אע"כ אינו בבא בפ"ע אלא אלעיל קאי צדיקים אין בונין להם נפש שהרי בלא זה אין אדם יבקר על קבריה' שהרי דבריהם זכרונם ומביאו בכ"מ בקיצר ודוחק גדול פירושו וגם לשבש כל הספרים שעשו ממנו בבא בפ"ע ועוד עכ"פ למה לא הביא דין זה דעד ג' ימים יבקרו על הקברים ומ"ש בדרישה ופרישה בטוי"ד דבימים קדמונים היה קוברין בכוכין ולא השליכו עפר הי' אפשר שיחי' אחרי נפלו אבל בזה"ז אנן חופרי' ומשהשליכו עליו עפר א"א להחיות ע"כ אין צורך לבקר הנה הרמב"ם כ' בפ"ד הל"ד שגם בכוכין משליכין עליו עפר ועוד היא גופא קשי' איך הנהיגו להשליך עליו עפר אם אפשר שעודינו חי:

ובמס' שמחות גופא צע"ג אם יש שום ספק בעולם דלמא נתעלף ועודנו חי מה יועיל לבקר בתוך ג' ימים פעם או פעמים או עשרה פעמים הלא אדם אם יתעורר מעלופו ואין אצלו אדם שיסייעהו ברפואת ומרקחי' וריחנות וכדומה הלא ימות מיתה תנינית ומה יועיל ביקורו אלא להעמיד שומרי' ג' ימים רצופים ועמהם כל מיני מרקחת ורפואת תו צ"ע בלשון המס' שמחות ואין בו דרכי האמורי וכי העוסק ברפואת בפ"נ ועושה מצוה יאמר עלי' אין בו משום דרכי האמורי וכל זה צע"ג:

ע"כ נלפע"ד דודאי הלכה למשה מסיני או מקרא ילפינן יציאת נשמה מגופו מדכתיב ויפח באפי' נשמת רוח חיים ואין בזה ספק או פקפוק כלל ומה שאירע וקם א' וחי כ"ה שנים וא' הוליד בנים מקרה רחוק הי' עפ"י קברנים שלא הי' בקיאים ואין לחוש למציאות רחוק ואינו בנמצא ואין לחוש לו כלל:

דק ימתין מעט והמלין מתו עובר אחר יצאת נשמה באפו עובר בל"ת ומ"מ לא יאמיץ עם יציאת הנפש רק ימתין מעט אמנם חוקי העמים האמורים היה לבקר על מיתיהם להבליהם הידוע כמ"ש רמב"ן בדרשותיו לפני מלך סקרטה ושהיא עדיין מידת האמורים שנשאר ממעשה אוב וידעוני לקבור מתים בבית תפילתם ולקשקש עליהם בזוג ע"ש וגם ישראל עשו כמעשה האמורים לבקר על מתים ואולי גם נשתטחו על הקברות והי' ראוי לאסור משום דרכי האמורי אך קיי"ן כל שיש בו שום טעם כגון מסמר מן הצלוב משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי כי יתלו בטעם כ"ש אפילו כקורי עכביש כרפואת מסמר הנ"ל רק שלא יהי' חוק ע"ז או חוק בלי טעם מועיל והכא כבר אירע מעשה שפ"א אנשים שאינם בקיאים קברו א' ולא בדקוהו בחטמו וע"י מקברי מתים וחי' ועמד

על רגליו א"כ שיב הרוצה לבקר אין משום דרכי האמורי: ואיתא בירושלמי פ"ק דמ"ק ובפ"ב דסנהדרי' בראשונה הי' קוברי' במהמורות נתעכל הבשר לקטו העצמות וקברו בקבר אבותיו ע"ש מ' אח"כ נתבטל המנהג גם הרמב"ם אינו מביא ונ"ל מס' שמחות רפ"ח נישני קודם ביטול המנהג וכיון שלא הי' קבור ממש הי' אפשר למבקר שירגיש בתנועתו של מת ואין בו משום דרכי האמורי אבל עכשיו בזמנינו יש בו משום דרכי האמורי וע"כ פסק הרמב"ם אין לבקר את הקברים מטעם שהוא מדרכי האמורי וצדקו המעתיקים הראשונים שעשו ממנו בבא בפ"ע:

ודשמעתן הנה בתוס' סמס' נדה פליגא ת"ק ור"ש לת"ק משמע שמטמא מדאורייי' עד שימוק וישאר רובו ולדידי' אפי' גוי מטמא מדרבנן ולר"ש אינו אלא מד"ס וגוי לא גזרו כבש"ס דיל"ן ע"ש ונ"ל דל"ל מקרא מפורש שיתבטל טומאתו ע"י מיתה אלא מסברא הרי כל הטמאים שנשברו בטל טומאתו הה"נ זב בזבה וס"ל שימוק ממנו עד רובו ואז הי' נשבר הגוף וטהרו מטומאתו זיבתן ור"ש ס"ל מיציאת נשמה כבר נשבר וטהרו רק מדרבנן וטעם גזירתו יובן מלשון רשי' למעיי' היטב והוא החי מי שאינו מבין רואה גוף שעה א' או ב' קודם יציאת נשמה כשנתעלף דומה למת וכן שעה א' אחר יציאת נפש ויותר אין שום שינוי בתואר רק המשכילים הקברנים המבחינים רגע פיסוק נשמתו מאפו אבל לכל העולם אין היכר בין קודם פיסוק נשמה לאח"כ ואם הי' מונח על אבן מסמא קודם פיסוק נשמתו ולאח"כ הונח על אבן מסמא אחר והם לא הבינו לחלק בין שעה קודם פיסוק נשמתו לאח"כ ויאמרו כשם שאבן מסמא זה טהור כך זה ע"כ גזרו עד המק בשרו שאז ניכר לכול אבל בגוי לא גזרו וטהרו משעה פיסוק נשמתו אבל לעולם הדין חוזר לסיני כמקובל ממרע"ה ומינה לא תזעו:

אמנם הלום ראיתי בת"כ פ' מצורע וז"ל ר"ש אומר אשר ישכב ואשר ישב עליו את אשר יש לו ישיבה ושכיבה מטמא משכב ומושב יצא זב שמת שאינו מטמא משכב ומושב ושאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימוק מדברי סופרי' עכ"ל ולפי"ז י"ל כפשוטו דשמא נתעלף לא שיטעו בין עילוף ז"א שהרי סימני מיתה מקבלים בידינו ואין להחליף זה בזה אלא גזירה שמא יאמרו גם המתעלף שאינו יכול לישב ולשכב בעצמו ממעט מקרא ע"כ אמרו שמטמא עד שימוק אלא שצל"ע דלמא אה"נ גם העלוף ממועט מפסוק זה אם לא נאמר כמ"ש לעיל דמסברא קרא ממעט מת ממש דהו' ככלי שנשבר שטהור מטומאתו משא"כ עלוף ובלא"ה נ"ל דהאי דרשא אסמכתא בעצמא דהרי אצטרך האי קרא אשר ישב עליו ואשר ישכב עליו המיעוד לשכיבה וישיבה לאפוקי לאומרי' לו

עמוד ונעשה מלאכתינו אע"כ קרא אסמכתא בעלמא וטעם שאינו מטמא באבן מסמא מסברא דשבירתו מטהרתו:

ודע דגזרו על העכו"ם שיה' כזבים גזירה קדמוניות ולא מי"ח דבר דאמרי' בפ' במה מדליקין דתלמידי שמאי והלל גזרו שיה' תנוק בן יומו מטמא בזיבה שלא יהי' תנוק ישראל מצוי אצלו במשכב זכר היינו שחשדו לגזור טומאה אף בתינוק נכרי משום שלא יהי' תנוק ישראל רגיל אצלו אבל מגזירה קדמוניות גזרו על גוי גדול שיה' כזבי' לכל דבריהם ועמ"ש תוס' בפ' במה מדליקין כ"א ע"ב ד"ה שיה' מונח ע"ש ובמה שכ' מהרש"א ע"ש דאלת"ה פשיטא דבגוי שמת לא יטמא שהרי לא שייך שלא יהי' רגיל אצלו במשכב זכר אע"כ אגוי גדול גזירה קדמוניות היתה אטו ישראל וקמל"ן במת לא גזרינן דהוה גזירה לגזירה דמה"ת ישראל גופא טהור הוא דשבירתו מטהרתו:

חידושים על שו"ע יו"ד הלכות נדה

פי' מאמו"ר הגאון אמיתי נ"י על ש"ע י"ד הלכת נדה:

בסי' קפ"ז סק' א' והוא שתרגוש ביציאתו עי' בפלתי שהעלה להלכה ברורה דספק בדיקת עד או שימש מי רגלים ספיקא דאורייתא היא דלמא הרגשת עד הוא וראייתו עצומות וכבר כ' בזה בחי' גפ"ת ר"פ הרואה כתם עיי' בביאורי וטעמא דמלתא כמ"ש הרמב"ם דחזקת דמים רובים יוצאים מהמקור והיוצאים משם יוצאים בהרגשה וזה מבואר ממשנה בסוגי' דפרוזדר עמ"ש בחי' גפ"ת באריכות שייך לכאן אלא שפליתי כ' דמהר"ם מרוט"ב שבהגהות מיומונית פליג וס"ל דספק בדיקה לא הוי ספיקא דאורייתא מדכ' שם ואשה שאין לה תחמיר לבדוק אחר תשמיש דכיון דלא ארגשה הו"ל ככתם בעלמא והם אמרו שלא תבדוק עיי"ש, מזה משמע לי' להפלתי דהוי רק ספיקא דרבנן דאלת"ה מה בכך שלא הי' הרגשה הא הוא מיירי אחר תשמיש ואימר הרגשת שמש הוי אע"כ ס"ל דהוי ספיקא דרבנן:

ולפע"ד אין כאן מחלוקת והוא דכבר מבואר אצלינו מספק של ראשונים ז"ל דאין דרך דם לבא בשעת תשמיש ממש בשעה שהשמש בפנים כל שלא ראו ממש שהדם על שלו, או אותיום אבל זולת זה לא שכיח כלל כי אדרבה הוא נותן מעצור להדם מבלי לצאת החוצה, וכבר הוכיח מזה בפליתי וגם נמצא בזה בנודע ביהודה ומשום כן כ' התו' נדה ס"ו ע"א דברואה דם מחמת תשמיש מודה רבי דבעי' ג' זמנים לאחזוק. דהוי וסת גרועה כמו אכלה שום וראתה ומשו"ה נעקר נמי בחדא זימנא בבדיקת שפופרת וכדומה, והנה מתברר מלשון מלחמות ה' ס"פ אלמנה ניזונות דהא דמצרכין בדיקה באשה שאין לה

ווסת לא משום דהוחזקה רואה כל שעה ורגע דא"כ מה יועיל בדיקה ג' פעמים, ועוד מה מועיל לה בדיקה כלל, דלמא בשעת תשמיש תראה, הא מוחזקת היא רואה בכל שעה אלא הטעם הוא כן כיון שאנו רואין דהך אתתא אין לה סדר לראייתה אנו תולין שבא לה מחמת חבטות ושארי שינויים ועניינים קלים, ואנו חוששין שמה יהי' התשמיש כא' מהם ויגרם להראיי' כיון שבקל היא רואה, ע"כ תבדוק ג' פעמים לפני ולאחר התשמיש, וכיון שנתברר לנו שאין התשמיש גורם לה תו לא צריכה בדיקה אלו דבריו למעיין שם הנה לפי' הנ"ל ודאי לית לנו למיחש שתראה בשעת תשמיש ממש בשעה ששמש בפנים כי אדרבה הוא מעצור הדם אלא שמא מחמת החמדה תראה קודם או אחר התשמיש מיד אז לא שייך למימר הרגשת שמש ומדלא ארגשה לא הוי אלא איסור דרבנן בכתם אבל לעולם מודה המהר"ם מרוט"ב דברואה אח"ז מיד הו"ל ספק דאורייתא שמא הרגשת שמש הוא לה:

ולפי הנ"ל ניחא דכל שלא מצאה אותו יום או לכל הפחות אח"ז מיד לא מספקינן בתשמיש כלל דלא שכיחא:

והעלה בסדרי טהרה דמ"מ בדיקת עד מידי ספיקא דאורייתא לא נפקא ונ"מ אם איכא למיתלי בשום דבר שהי' העד בצד כתמים ועוסקים בה אזי בקל מצרפים והו"ל ס"ס שמא מעלמא ואת"ל מגופה שמא בלא הרגשה מעי"ש, וזה מוכח ופשוט מש"ס גבי בדיקה בעד שאינו בדוק לה פ' כל היד י"ד ע"א עיי"ש ואע"ג דספק בלא הרגשה הוה ספק גרועה מ"מ גבי נדה אמרינן ס"ס כהאי כדמוכח ר"פ האשה שהי' עושה צרכיה ומטעם שכ' פליתי לקמן סי' קפ"ב וסי' ק"ץ ודו"ק:

ומתוך הדברים הללו שהנשים שיש להם כינים בשערה שבאותו מקום דביקים בגופם ממש אי אפשר להם לבדוק מבלי שתפגוש בשערה ויתלכלך מאותו טפין דמים קטנים הבאים מאותן כינים כאשר מנוסה כמה פעמים לכשתקח עד בדוק ותמכמך בשערות מבחוץ אזי המה מלא טפין קטנים כאילו הו"ל לענין אותן טפין כאילו אינו בדיק שהרי עסקה במקום כתמים דהוי אותין המלוכלכן ואותן טפין הנ"ל ואם היתה אותה לבדיקה בלי הרגשה תחילה ואע"ג דאיכא למימר הרגשת עד הוי מ"מ הו"ל ס"ס מכ"ש שאם איננו כ"א טפה א' דבלה"נ יש להקל בספיקא כמשמע בש"ס מ"א ע"ב מקור שהגיע ב' טפין מרגליות טמאה ודוקא ב' אבל א' אימא מעלמא אתא עיין ב"ח וסדרי טהרה בשם תשובת אחרונים דבקורט דם לית בי' הך חזקה דרוב דמים מהמקור, א"כ ה"נ בסוגי' נ"ל כן, ולצריך כל המתירים הנ"ל:

ואמנם הא דוקא בדלא ארגשה ובדקה עצמה כהנ"ל יש לסמוך ולהתירה אבל בדארגשה ובדקה ומצאה כל אלו אע"ג דבדקה ומצאה נמי מראה טהורה על העד באופן שיש לתלות ההרגשה במראה הטהור כמבואר בתה"ד הומ"ל, דהני טפין מהכינים אתו, ומ"מ מכיון דם דהרגשה הו"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא, ובדלא ארגשה נמי דוקא בשהוחזקה בטהרה:

כגון בין וסת לוסת, וא"נ בימי נקיים אחר שכבר הוחזקה שנסתם המעיין ושיעור זה יתבאר בדברינו אי"ה לקמן בסי' קצ"ו סי' יוד וא"נ בשלא סמוך לוסתה אבל ביום או יומיים סמוך שרגיל האשה להקדים או לאחר באילו ימים אינו מוסכים להקל בכל אלו: וכ"ז נמי דווקא בשנתברר לנו שזאת האשה יש לה המיחוש מאותן הכינים ולכל הפחות תנסה עצמה בכל רביעית השנה וכדומה על שערותיה מבחוץ אם עדיין מוכיחה קיים דלא יהי' אלא מכה בעי נמי שתדע שלא נתרפא המכה עמ"ש לקמן בזה אי"ה בסי' קפ"ז: ודע דכל החומרות אלו הם משום שספק בדיקת העד היא ספיקא דאורייתא משום דלמא ארגשה וכסבורה הרגשת עד הוי וא"כ דווקא כשהכנסה העד כ"כ בעומק עד המקום ששמש דש שהוא מקום פה, המקור כמ"ש הרמב"ם ואז י"ל שטעתה וכסבורה הרגשת עד הוי אבל אם לא הכנסה כ"כ בעומק אין כאן בית מיחש כלל וכ"כ סדרה טהרה אלא די"ל הואיל דאין אנו בקיאין לשער במקום השמש דש ונהי דלענין בדיקת הפסק טהרה לקמן קצ"ו אני מחמיר מאוד להצריכה בדיקה בעומק מאוד בכל יכולתה וכאשר יבואר שם אי"ה ביתר ביאור מ"מ לענין ספק הרגשה כל שהכנסה בעומק קצת יש לחוש שמא היינו פי המקור והו"ל ספיקא דאורייתא ואין להקל אלא כשבדקה רק קצת לפנים מפה הרחם אז יש לסמוך להקל:

ובזה י"ל מ"ש הרמב"ם פ"ד מה' א"ב וז"ל אשה מטמאה בין באונס ובין ברצון ואפילו לא יצאה דם לחוץ ולא נעקור מהמקור עדיין הוא בבית החיצון טמאה וכו' במקום שמגיע האצבע בשעת גמר ביאה וכו' בזמה"ז שאין בקיאות הדבר כל שהאשה מוצאה דם בעד שלה טמאה עכ"ל ודבריו נפלאים ועמד בהם בסדרי טהרה מה ענין בקיאות לכאן כיון שהאשה מוציאה בעד הרי יצאו לחוץ וחזקות דמים מן המקור, ולפי הנ"ל ניחא דנ"מ דכל שמוציאה מן אותו מקום תלינן דארגשה וסברה הרגשת עד הוי:

ועוד י"ל דווקא כשלא הרגישה ומצאה דם על העד אז י"ל ולהחמיר שמא מצאה דם על העד אזי י"ל להחמיר שמא טעתה בהרגשת עד וכדומה, אבל אם אמרה ברי לי' בשעה שהי' העד בפנים הרגשתי פתיחת המקור לא אמרינן דלא היה רק ספיקא דשמא טעתה וסברה שנפתח מקורה ואינו אלא הרגשת העד זה לאו אמת בשלמא בהיפוך י"ל דע"י

הרגשת העד או השמש או מי רגלים א"א לה להבחין בפתיחת המקור אז נאומר ארגשה ולאו אדעתא כי שטרדה בהרגשת עד הוי ושמש אבל כשאומרת הרגשתי פתיחת המקור אין לנו לומר דהרגשת עד נתחליף לה בפתיחת המקור זה לא אמרינן והו"ל לגמרי ואין לצירוף עם שום ספק לעשותו:

ובזה נבין דברי תוס' בשבועות י"ח ע"א ד"ה והוא שנמצא וכו' שהקשו דהמ"ל אם באמרה נטמתי מ"ט פטור מקרבן והק' בפליתי דלמא באמרה הרגשתי ומש"ה לאח"ז פטור מקרבן אימר הרגשת שמש היו ע"ש שהאריך ולפי הנ"ל לק"מ דע"כ ל"א ר"פ הרואה כתם לעולם דארגשה ואימר הרגשת שמש הוי אלא בלא ארגשה אז אמרי' לעולם ארגשה והא דאמרה לא ארגשה אימר הרגשת שמש הוי וכן פיו הוא בעצמו בריש דבריו בשם שב יעקב והסכים עמו אבל באמרה הרגשתי הי' חייב קרבן גם אחר זמן ואין לנו לתלותו בשמש ובעד וכה"ג וזה ברור לפע"ד:

ומה הוא ענין הרגשה בירר שב יעקב דווקא פתיחת המקור או שכל גופה נזדעזע כמ"ש הרמב"ם אבל הרגשת זבת דבר לח הוא לא כלום ואם כי לשון הרמב"ם מורה כן פ"ה מ"ה א"ב ה' י"ד יותר מזה מוכח בש"ס ר"פ הרואה כתם, דאמר אי דארגשה וכו' ומסיק אימר הרגשת רגלים הוא וק' מכל האי כיון שהטילה מ"ר ע"כ הרגשה זבת דבר לח ומעיקרא מאי קארי לה, אע"כ דזיבת דבר לח לא מיקרי הרגשה וראי' עצומה היא זו, ודברי מו"ז הרב מה"ר שש"ך באותו תשובה צריכה ביאור הארכתי בש"ת, ובספר נודע ביהודה לא שת לבו לראיי' זאת וכ' דהרגשה הוא זבת דבר לח ומייתי דהא הרגשה נפקא לן מבבשרה ומהאי קרא נמי מטמאה בפנים כבחוץ, והאי בפנים ע"כ חוץ מן המקור וה"ה הרגשה נמי חוץ למקור והיינו זבת דבר לח דאילו הרגשת פתיחת פי המקור היינו במקור ולא מבחוץ ומלבד שכל דבריו בזה אינם מוכרחים לפי ציור הרמב"ם דהאי בפנים כבחוץ היינו מקום שהשמש דש ושם הוא הרגשה מקום הפתיחת:

בלאה"נ ראיתו אינו מוכרוחת דהא דרשי' נמי מבבשרה ולא בשפופרת פי' שיגיע הדם בבשרה ממש לא שתוציאנו ע"י שפופרת וא"כ הך בשרה היינו בשר הפתח המקור שם יגיע הזיבה בלי הפסק שפופרת דאילו עקר דם את פתח המקור כבר נטמאה שהרי נטמאה בפנים כבחוץ, ואם אז תוציאנו בשפופרת לחוץ פשיטא שאין חוזר להטהר אחר שכבר נטמאה ביציאות חוץ לפתח אע"כ הך בבשרה ולא בשפופרת היינו שלא יפסיק שפופרת בין הדם לבשר המקור ה"נ עד שתרגיש בבשרה היינו פתח המקור והיינו פתיחת הפתח ההוא ולא זיבת דבר לח וכבר הארכתי בתשו' הנ"ל בעפ"י ודחיתי כל דבריו באותה תשובה:

דינים העולים מהמאמר הנ"ל:
א' אין הרגשה דאורייתא אלא במרגשת פתיחת פי המקור או שנזדעזעה כל גופה כדרך שיאירע לנשים בעת וסתן אבל הרגשת זיבת דבר לח לא שמי' הרגשה ואין כאן חשש דאורייתא כלל:
ב' באשה שהרגשה כנ"ל אע"פ שהי' בשעת תשמיש או הטילה מי רגלים או בדיקת העד לא אמרינן דמספקא לן דלמא הרגשת שמש או העד מ"ר נתחלפה לה בהרגשה והו"ל רק ספיקא דאורייתא זה לא אמרינן אלא כל שאמרת הרגשתי הו"ל בודאי דאורייתא כי אין מקום לטעות בכך:
ג' בדקה בעד ולא הכניסה בעומק רק לפנים מפי הרחם כ"ש אם לא הקגישק כלל אין וכאן ספק דאורייתא כלל:
ד' הכניסה בעומק קצת יותר מהנ"ל אע"פ שלא הרגישה כלום והו"ל ספיקא דאורייתא אימר מפני הרגשת העד לא הרגשה פתיחת המקור לכן כל שמוצאת דם על העד הו"ל ספיקא דאורייתא:
ה' ומ"מ אם יצטריף לזה חד ספק אחר כגון שהעד היה מונח בצד העוסקים בכתמים וכיוצא בזה יש לטהר מטעם ס"ס ספק מעלמא ואת"ל מגופה דלמא לא ארגשה כיון שיש לה חזקת טהרה בלבד בלא"ה:
ו' לכל אותן נשים שיש להם כינים בשערות שבאותו מקום אם יתבאר זה שאותן כינים דרכן להוציא טפין דם כגון שהתחככה בבגדי נקי ע"ג שערות מבחוץ ונמצאו על הבגד טפין דם בזו כ"ז שמוחיכה קיים ר"ל שבידוע שעדיין יש לה זה המיחש שגדלים הראשון שבאותו מקום שמוציאין טפין כאילו ולכן צריכה שתבדוק עצמה איזה פעמים בשנה ולכל הפחות פ"א ברביעית בשנה ע"ג שערות מבחוץ לאורך המקום ולראות אם עדיין הרחש מצואה ואם מוציא אותן טפין דמים ועיין בסמוך:
ז' כל זה דווקא שמוחזקת מעינה סתום ואפי' בימי נקיים ומכ"ש בין וסת לוסת עד יום יומים קודם זמן וסתה מעינה כסתום בנתים שאז יש לה חזקת טהרה ממש ומסייעים לס"ס הנ"ל אבל מיום או יומים שסמוך לוסתה שעליה אז לראות שדרכן של נשי דידן להקדים או לאחר כמ"ש הראב"ד בבעלי נפש ויתבאר בסי' שאח"ז אי"ה ומאז עד שעבר זמן הוסת וראתה מעינה עד שהוחזק סתום באופן שמתבאר בדב' לקמן סי' קצ"ו סע' יוד אי"ה עד אז לא נתחזקה בטהר ממש ולא נסמוך על ס"ס כי אינו ס"ס טוב:
ח' לפי דעת של סדרי טהרה בקרטן יבשים או אפי' טפה דם אלא שהוא רק טפה אחת אפשר דלא שייך בכה"ג חזקת על דם היוצא מן המקור שאינה יוצא אלא בהרגשה ואין

כאן ספק דאורייתא כלל יש לצריף זה להחרים אחרים: סעיף ק' ב' יושבת עליו ז' נקיים פלוגתא הרמב"ם והפוסקים בענין נדה דאורייתא מבוארים למעיין דלהרמב"ם מיום שהתחלה לראות פעם ראשונה או אחר לידתה אז תחשוב ותספור לעולם ז' נקיים והם נקראים ימי נקיים נדה ואחריהם י"א יום והם נקראים לעולם ימי זיבה ולדידי' אם תראה ביום ז' לנדתה שצריכה לישב ששה והוא אותן הימים אע"פ שתשב בהם לנדתה מ"מ ימי זובה הם לכל דניהם וכן אם תראה בסוף ימי זיבתה יום או יומיים שצריכה לישב ז נקיים והנקיים האלו נקראים לרחק ימי נדתה אע"פ שהם נקיים של זיבה מ"מ לימי נדה יחשוב וכן תספור לעולם ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה בין תראה בין לא תראה והרמב"ן וכל הפוסקים פליגי שלא יתחלו י"א ימי זיבה אלא אחר נדה שראתה בהם וכ"ז שלא ראתה אפי' תשהה כל כך מאה ימים לא יהי' ימי זיבה לכן משתעשה זיבה גדולה לא יתחלו ימי נדה עד שיעלו ז' ימי נקיים רצופים ואם תסתור בתוך אותן הימים אפי' כמה פעמים לא יעלו לחשבון עד שיעברו עליה ז' נקיים רצופים ואז יתחילו ימי נדות ודע דצע"ג לשי' זו דקיי"ל כל י"א יום הוא בחזקת טהרה כמבואר במשנה ס"פ בנות כותים ובגמרא שם ומשמע דזה עפי' טבע ולא עפי' הלכה ל"מ מבלי טעם דהיינו להך מ"ד הוא לענין דיה שעתה שהוא חששא דרבנן בעלמא כך ידעו בטבע שהאשה מעינה סתום שסומכים לימי נדות והילך לשון הרמב"ן פ' מצורע על פסוק וידיו לא שטוף במים בסוף דבריו ובזה לשונו הקל הכתוב בזוב האשה בעת נדתה ולא חייב בה קרבן בעבור שהיא בטבע ולא נתרפאות משום חולי וכו' אבל כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת הידוע או שתוסיף על העת וזה החלי או שתוסיף על העת ויזוב זוב דמה אחרי הז' ההמה הנה הוא חולי כזוב והצריכות בה קרבן בהתרפאות כדין הזב עכ"ל לעינינו עיי"ש מבואר שבטבע הענין שתהי' מסולקות בדמים באותן הימים וצ"ל לפי"ז אם תמנה ז' נקיים והם נמשכים ובאין לי"א ימים וגם בסוף הנקיים תסתור ותספור ז' אחרים וכן כמה פעמים עד שתטהר לבסוף הקץ ימים רבים ויתחילו ימי נדתה ותראה בהם ותטבול וי"א ימים אח"כ אז דנים אותה למסולקות בדמים ואיך יהי' זה הא אי לא הי' סותרות: ימים ראשונים הי' עתה ימי נדתה ולא ימי זיבה לזה י"ל דכך הוא הטבע דכ"ז שלא תשב לה ז' נקיים ממש לא נתרפאה חוני הזיבה הראשון אפי' משוך בה ימים מאוד וכל שלא נתרפאה מחולי לא תחזור אבל הצלע"ג תינח בתראה דם ותסתור י"ל דהכל הוא מקור משחת מחולי הזיבה אבל פולטות שכבת זרע דסותרת יומה איך אפשר שע"י אותה הפליטה תשתנה הטבע שתהי' מסולקת בדמים באותן י"א ימים שאחרי ימי נדתה שיהי' פי' חשבון ימי זיבה

שנמשכה ע"י פולטות ש"ז וזה הוא שק' בדין טהרה ולא מצאתי למיפתור ועיין בדין שאח"ז מה שאכתוב בדעת הרמב"ם:

וזה לשון עט"ז בסי' זה ואם עברו כל י"א ימים ולא ראתה בהם חוזרות לתחלת ימי נדתה שאם שוב תראה תוך ז' הימים יש לה דין נדה שכתבנו בתחלות הסי' ואם ראתה בתוך י"א יום ג' ימים רצופים ונעשות זבה גדולה אינה חוזרות לימי הנדה עד שיהי' לה ז' נקיים ואז יתחילו ימי' נדות ואחרי' ימי זיבות וכן לעולם כל הימים עכ"ל וזה לשון האחרון שכתוב הש"ך דס"ל להעט"ז כהרמב"ם דז' ימי הנדות ואחרי' ימי הזיבות וכן לעולם אמנם במנחת יעקב כ' שהש"ך לא ראה תחילות דברי העט"ז שכתוב להדי' שאינה חוזרות לימי נדתה עד שהיתה לה ז' נקיים ויהי' מבואר כרמב"ן וסייעתו ודלא כרמב"ם עכדת"ד:

והאמת כמ"ש מנחת יעקב אבל מ"מ גם הוא לא ראה ראשית דברי העט"ז שכתוב להדי' שאם שוב תראה תוך הז' ימים יש לה דין נדה וכו' ואילו להרמב"ן מה ענין לזה ימי נדה הא אפי' מאה ימים או יותר כ"ז שלא תראה אפי' לסוף ימים או שנתים ולא תהי' נדה לא תחזור לימי זיבה ומ"ט קרי לי' ז' ימים ימי' הנדה וזה שי' הרמב"ם דיהיב לה לעולם ז' וי"א י"א וז' והנ"ל בעט"ז שלקח לו דרך לעצמו להכריע בין ב' דיעות וס"ל דאם תראה בימי הנדות או בימי הזיבה לא תזוז מהם עד שתטהר מטומאתה ואפי' אם ימשכו כמה ימים דלא כהרמב"ם אמנם אם לא תראה כלל ס"ל כהרמב"ם שתמנה לעולם ז' וי"א וי"א וז' ואם תראה בתוך ה"ז יהי' לה דין נדה ולא תהי' זיבה עד שתטהר מנידתה וכן אם תראה בתוך הי"א לא תחזור לנדה עד אחר שספרה נקיים וזה דרך אמצעה:

ובזה יתישב מש"כ העט"ז גבי אין אשה קובעת וסת בימי נדתה ובימי זיבתה כגון שראתה בראש חדש ובט"ו לחדש והק' הש"ך עליו:

דבאופן זה יהי' הט"ו לעולם בימי זיבה ולא ישתנה כלל עד"מ מתחילת ראייתה שממנה תחייב אותה הראיי' הוא בר"ח ניסן ווסתה ימשכו ימי נידה וזיבה עד י"ח ניסן וחזרה וראתה בט"ו ט"ז י"ז ג' רצופים שנעשת זבה גדולה וצריכה נקיים והם נמשכים עד כ"ד ניסן ובכלל מעתה חוזרות לימי הנדה ז' ימים והם כלים ביום ב' דר"ח אייר ואילו לא תראה ראיתה זאת בר"ח היו מתחילים אז י"א ימי זיבה וכלים בי"ז אייר נמצאו כי ט"ו אייר אינן בימי זיבה אבל עכשיו ראתה בר"ח אייר דם נדות ששה והוא אינה ניכנסת לימי זיבה עד ימי טהרה מנידתה ביום ז' אייר ואח"כ יתחילו י"א ימי זיבה וימשכו עד ר"ח אייר וכשתגיע ליום ט"ו ותראה בו תהי' בימי זיבה וכן כשתראה באייר ג' רצופים ט"ו ט"ז י"ז ותצריך נקיים ותחזור ממש לחשבון הנ"ל באופן שלעולם יהי' יום ט"ו בימי זיבה משא"כ אלו לא ראתה בר"ח וק"ל:

סעיף ק' ג' שבעה נקיים בטור כ' בסי' זה שזבה דאורייתא טובלות ביום שכ"כ בשומרת יום ובב"י משמע דמדאוריי' הא דקאמר הכא אבל מדרבנן לא תעשה כן וק' ממשנה מגילה ס"פ ב' דקאמר לא תטבול עד שתניץ החמה אבל משתנץ החמה מיהת שרי' והיינו מדרבנן דאי מה"ת אפי' מעמוד השחר נמי כמבואר שם וכולן שעשה מעלות השחר כשר:

וצ"ל דר"ל דבזמן המשנה עדיין לא גזרו על הטבילה ביום כמ"ש התוס' כ"ט ע"ב ד"ה ח"ש היא וכו' אבל היותר נראה לי דס"ל להטור דטבילה מותרת ביום משום טבילה בזמנה מצוה לא גזר עליו ומ"ש לקמן סי' קצ"ז שלא תטבול ביום היינו בזמנה שאין כאן טבילה בזמנה כלל כמו שיתבאר שם אי"ה וכעין שכ' תוס' ס"ב ע"ב ד"ה אבלי בסו"ה:

ועד"ז נוכל לומר הרמב"ם דפסק גרגרן אסור והקשו עליו הרב"י דהיינו כר"ש דלא כר"א דפ' בא סימן נ"ד ע"א הנ"ל דס"ל להרמב"ם דאי מותרת לטבול ביום בתוך י"א שפיר יש לאסור גרגרן ביום י"ב אטו תשמיש תוך י"א יום אבל אי אסור לטבול בתוך י"א יום אין נגזור יום י"ב אטו תוך י"א שתביא לשמש כאמה הא אסורה לטבול וא"כ גרגרן מותר וס"ל בהא גופא פליג ר"ש ור"א הנ"ל וכיון דמסתמא דתלמודא כ"ט ע"ב הנ"ל דקאמר דאסור לעשות ס"ל דטבילה מותר באמה ממילא גרגרן אסור וקצרתי בזה למעיין משום דלא נ"מ מידי לדינא בזה"ז ודו"ק היטב סליק סימן הנ"ל: סי' קפ"ד סעי' א' רוב נשים יש להם וסת לזמן ידוע וכו' או משלושים וכו' כ' הטור והביא הש"ך שסתם עונה בינונית הי' לל' יום וכן מתבאר מש"ס וצ"ע להרמב"ם דס"ל דכל ימיה סופרת ז' וי"א וכן לעולם א"כ לא משכחת יום למ"ד שלא יהי' בימי זיבה וקשה והא קיימ"ל דאפילו וסת קבוע אינה קובעות בימי זיבתה ואפי' היתה רואה ג' פעמים ביום ל' לא היתה חוששת לו ואיך תחוש ליום למ"ד משום עונה בינונית ואע"ג דבמסקנא ס"פ בנות כותים קיי"ל דנהי דלא קבעת וסת דהיינו לתיעקרי ג"פ ומ"מ חוששת לו ומ"מ הא יום למד הוא לה כוסת קבוע דכ"ז שלא תקבע וסת אחר ג"פ חוששת ליום למ"ד ואמאי הא לא הוי וסת קבוע בימי זיבתה ועוד דא"כ כדשקיל וטרו הש"ס אי חוששת בימי זיבה או לא אמאי לא פשיט לי' מהך דעונה בינונית דבש"ס ט' ע"ב דבזמן עונה לא פליגי ובאמת יום שלושים משכחת לראי' שלא יהי' בימי זיבתה כגון אם הראי' היתה ראוי לזוב וליום של אחריו הו"ל ימי נדות אבל בש"ס ט' ע"ב מבואר דבהיתה בימי נדות נמי הוי יום שלושים זמן עונה בינונית ואמאי הא הו"ל בימי זיבה ולהמשך הרמב"ם דכל שקובעות לה וסת חדש אפי' בימי זיבה מתחיל עתה ימי נדות ועיד"ז יהפכן ימי זיבות לנידות ונידות לזבות וכל ראי' שתראה אפי' בימי זיבה צריכה לחוש שמא שינוי וסת הוא ותתחיל להיותו נדה

וצריכה לחוש לזה כמ"ש ה"ה פ"ח מ"ה א"ב ה' יוד י"ל קצת אבל גם דברי הה"מ בפי' דברי הרמב"ם איננו נכון וגם השיטה צריך עיונא רבא וצריך אצלי תלמוד:

סעיף ק' ב' מלמ"ד ללמ"ד וכ' הש"ך ותוך למ"ד מקרי שלא בשעת וסתה משמע אפי' לקולא דלא בעי בדיקה ותמהו עליו א"כ אשה שאין לה וסת היכא משכחת לי' נ"ל דס"ל דעד למ"ד יום הוי מסולקת בדמים ומשם ואליך הו"ל כאשה שאין לה וסת והא דאמר ר"מ ספ"ק דנדה דיוצא לעולמים ולא יחזור אע"ג דתוכל לשמש כל למ"ד י"ל דמשום דמקלקלי לי' בתר שלושים כמ"ש שם אתוך י"א יום והא דאמרינן ס"פ בנות כותים די"א ימים ראשונים לא חיישינן דמקלקלי לי' עיי"ש תוס' ד"ה לא צריכה לר"מ וכו' ולפי הנ"ל מ"ש י"א יום דנקטי ר"א כל שלושים יום ראשונים לא הו"ל למיחש י"ל דמ"מ דבשארי ימים גזרינן אטו אחר למ"ד שנתקלקלו אבל בי"א הראשונים דבלאה"נ מסולקת מדמים לא גזרינן אטו ימי נדה וימי נדה גופה אטו אחר שלושים כולה האי לא גזרינן ודוחק ויש התלמידים אמרו דלר"מ דחייש למיעוטא מודה הש"ך דלא נסמוך להקל בתוך למ"ד ונכון הוא וע"ה בנדה ט"ו מ"א ל"ש שיצאה מתוך ימי עונתה ובחי' רשב"א שם:

סעי' ג' גם אין לה להחמיר לבדוק עצמה וכו' עמ"ש לקמן בזה סי' קפ"ד סעי' ד' בשעת וסת צריך לפרוש ממנה עונה א' הנה ממש רוב הפוסקים ותוס' במס' נדה בדוכתא טובא העלו דוסת לאו דאורייתא ועפי"ז כ' הראב"ד בס' בעלי נפש דמכ"ש דסמוך לוסתה לאו דאורייתא וכ"כ הרמב"ן בהלכו' וכ"כ הרשב"א בתורת הבית הארוך דקכ"ה שנדחקה מאוד בש"ס פ"ב דשבועות דמחייב חטאת אכניסה סמוך לוסתה ואי ס"ד לאו דאורייתא דמה"ת לא חיישינן שתראה א"כ אנוס הוא, והרשב"א במשמרת הבית שם כ' אדרבא משם מוכח דלאו דאורייתא הוא דאס"ד דאורייתא א"כ אמאי חייב חטאת מזיד הוא אע"כ ל"ד ונהי דלא אסרתו תורה משום שמא תראה מ"מ לא הוי לי' לבעול ולמימר יכולתי לבעל ע"ש ואין כוונתו דלא הוי שב מידיעתו דנהי דלא הזיד אלא בשעה וי"ל מכרת שב מידיעתו הוא מ"מ הכא שאני דהתורה חששא שמא תראה והחמירה עליו לפרוש משום שלא יבא לידי כרת והוה היקל בעיניו איסור כרת ואמר יכולני לבעול הו"ל כאילו אינו שב מידיעתו לענין כרת ועיין מש"כ תוס' שם ס"ז ע"ב ד"ה אי ובשבת ס"ט ע"ב ד"ה אלא וכו' ועיימש"כ תוס' חולין ה' ע"ב ד"ה אינו מ"מ דבריו בזה אינם מוכרחים וגם במ"ש אע"ג דלאו דאורייתא מ"מ הו"ל שוגג ולא אונס הוא דוחק גדול:

אמנם תוס' ביבמות ס"ב ע"ב בשם ר"ת כ' דבסמוך לוסתה הוא דאורייתא וכ"כ הרא"ש שם ומשמע מלשונם דסמוך לוסתה דוקא הוא דאורייתא אבל מודים דוסתות דרבנן וכן ראוי להיות כדי שלא יסתרו התו' ורא"ש דיבמות עם דבריהם במס' נדה בכמה דוכתא:

וכן בס' התרומה וס' יראים וכ' אלי מורי הגאון ר' נתן אדלער כ"ץ ו"ל בתשו' דטעם דניהו דלשמא ראתה לא חייש מ"מ שמא תראה חיישינן עכ"ד ופי' לדבריו י"ל דהא וסת ל"ד דאע"ג דחזקה דאיתחזק תלת זימנא הוי דאורייתא בעלמא ומ"ש הכא דל"ד וצ"ל דמשום חזקת טהרה אשה מנגד מחזקת אורח בזמנו בא וא"כ תינח להחזיקה בטומאה משעת וסת ואילך וע"ז נאמר יש לה חזקות טהרה אבל למיחש שמא תראה עתה לזה אין לה מחזקות טהרה מנגד דהא אין לה חזקה שלא תראה לעולם שוב מצאתי בנודע ביהודה: ובזה הבנתי היטב דברי רא"ה בבד"ה על הרשב"א ד' קנ"ה ע"א שכ' דעונה קודם שעת הוסת היינו דרבנן אי וסת דרבנן משא"כ מה שנאמר מן היום אחר שעת הוסת הוא מה"ת ואפי' אי וסת מדרבנן וש"ס דשבועות דאמר סמוך לוסתה לא דאיק ואזיל למ"ד וסתות דאורייתא עכ"ד וס"ל משמעות לשון סמוך לוסתה משמע קודם לוסתה ומש"ה נדחק דסוגי' דשבועות לא דאיק ואזיל למ"ד וסתות דאורייתא מ"מ סברתו צ"ע מ"ש מה שקודם תהוסת למה שאחריה:

ולפי הנ"ל ניחא דס"ל ניהו דחיישינן שמא תראה דלזה אין לה חזקות טהרה מ"מ הא בכלל הימים שבין וסת לוסת ל"א הכי דניחוש דשמא תראה וע"כ משום דחזקה אורח בזמנו בא וא"כ הה"נ ביומי לא יבא אלא בזמנו מ"מ א"א טמאה האשה אי עברה ולא בדקה משום דחזקות מנגד לזה א"כ קודם לזה שרי אבל לאחר שעבר רגע הוסת ולא בא אורח בזמנו בודאי כ"ע מודים דניהו דשמא ראתה לא חיישינן מ"מ שמא תראה חיישינן ואי משום אורח בזמנו בא הא לא בא בזמנו וצ"ל לפי דבריו דלמ"ד וסתות דאורייתא דאסורה מן התורה גם בשעות שלפני שעת וסת היינו מדרש' דקרא דוהזרתם דעל אחר הוסת לא צריך קרא דהשתא שמא ראתה חיישינן ר"ל שאם לא היתה בודקת מיד כשיעור הוסת היתה טמאה מן התורה דשמא ראתה כ"ש דניחוש דשמא תראה אפי' בדקה כשיעור וסת ומצאה טהורה מ"מ איך תשמש שמא תראה ע"כ צ"ל דקרא אלפני שעת וסת קאי כנ"ל לדבריו ומה שתמה הרשב"א עליו דמה הועיל דכיון דע"כ עדיין צריך נדחוק בגמרא בשבועות דלא דאיק ואזיל למ"ד וסתות דאורייתא א"כ מי הביאו לכל זה לימא סמוך לוסתה דרבנן לפניו ולאחריו ואי משום דסוגי' דשבועות הא אכתי מוקי לה למ"ד וסתות דאורייתא:

לפע"ד דברי רא"ה נכונים הם דבסוגי' דשבועות שקלי וטרי אביי ורבא אליבא דר"ה דהוא מרא דשמעת' דמחייב ב' על כל הכניסה ועל הפרישה וא"כ מה דוחק כלל דהסוגי' קאי אי וסתות דאורייתא דהא ר"ה ס"ל הכי בנדה ע"ש ט"ז ע"א תוס' ד"ה אלמא וכו' וסתות דרבנן וכו' ואלא משום דשקלי וטרי אמוראי התם בשבעות וכו' ס"ד דכל הני אמוראי

נמשכים בתרא דר"ה דלא כהלכתא וע"ז יפה כ' ראה דודאי אי להא דחייב אכניסה ואפרישה לכ"ע דאחר שעת הוסת הוי דאורייתא לכ"ע ומשו"ה שקלי וטרי התם דנ"מ גם להלכתא אלא להך לישנא דסמוך לוסתה דנקטי בלשונם לא דאיק משום דעיקריהו לפי מ"ש דברי ר"ה דס"ל וסתות דאורייתא ומשו"ה נקטי הך לישנא וא"ש דברי רא"ה בעז"ה ודו"ק:

אמנם הראב"ד והרמב"ן ורשב"א דס"ל דגם סמוך לוסתה דרבנן ולא חשו לשמא תראה כנ"ל דס"ל דרבנן לא משום חזקות טהרה המנגדתה אתאינן עלה דבשעת ביאת האורח לא שייך כאן חזקות טהרה כלל דומה למה דאמרינן אדם יש לו חזקות חי כדאמרינן בגיטין כ"ה ע"א א"כ הה"נ הכא בהגיע שעת וסת הוא כהניחו גוסס אלא הטעם דוסתות לאו דאורייתא מטעם והוא משום דהרי אשה זו שקבעה וסתות ליום כ' בחודש דאין זה היום גורם לכל הנשים או לרובן אלא אצל זאת האשה לפי טבעה ומזגה ואשה אחרת שנשתנית בטבעה לא יגרום לה יום זה אלא יום אחר וא"כ איך אפשר לאוקמא חזקה על זה הא דרך בני אדם לשנות מזגם וטבעם בכל שעה ורגע ע"י מאכלים ומלאכות ויגיע ומנוחה ופחד ושמחה וצלחה:

וכ' הר"ן בתשו' דחזקת בריאת דבאדם לאו חזקה מעלי' מפני שאדם עשוי' להיות חולי הביא רבי לקמן סי' ר"א ופסוק שם כדבריו בש"ע סעי' ס"ה וא"כ מכ"ש הכא וזה טעם יותר ראוי ונכון וכן בארתי בתשו' אחת וא"כ הדין נותן בעבור זה דגם עונה הסמוך לוסתה ל"ד דגם לשמא תראה היום לא ניחש וגם הוא כעין ס"ס שמא לא תראה ואם לא תראה אלא בזמנו ממש: ואמנם אחר שעת הוסת אין כאן אלא ספק א' שמא לא תראה היום כלל אבל אם תראה בודאי יש לחוש כל רגע וגם בזה א"ש נמי דברי הרא"ה הנ"ל וק"ל המורם מהנ"ל יש כאן ג' מחלוקת ושיטות לראב"ד ורמב"ן ורשב"א טעם וסתות דרבנן משום דחזקת אורח בזמנה היא באה עשוי' להשתנות ולטעם זה אפי' סמוך לוסתה דרבנן:

ולר"ת ולסה"ת וס' יראים והרא"ש הטעם דוסתות דרבנן משום דחזקת טהרה מנגדתו וא"כ סמוך לוסתה מיהא דאורייתא דלשמא תראה חיישינן דלזה לא מהני חזקות טהרה: והרא"ה מכריע קודם שעת הוסת הוא דרבנן ואח"כ הוא דאורייתא וא"ש לכל הטעמים והסברות:

סעיף ה' ולא משאר קרבת אלא מתשמיש המיטה בלבד ובתה"ד סי' ר"נ העלה דמשאר קרבת נמי אסור דהיינו חיבוק ונישוק שהם לחיבת ביאה דהרי קיי"ל כהרמב"ם לעיל בסי' קכ"ז ועמ"ש הש"ך בסי' ס"ק יו"ד ולכאורה לא מבואר אי סמוך לוסתה דרבנן

וא"כ י"ל כעין דאורייתא תיקון אלא אי סמוך לוסתה דאורייתא וי"ל הואיל ואין בו אלא עשה בעלמא מודה הרמב"ם דלא נאסור חיבוק ונישוק מה"ת מ"מ י"ל שאני הכא דטעם הזהרות שלא יפגע באיסור כרת בהיותה נדה ממש א"כ י"ל דנאסור ממש כמו בנדה ובת"ה מראה פנים להיפך ומשנלע"ד כתבתי לכבוד למורי הגאון מוה' נתן אדלער כ"ץ ז"ל בתשובה אלא שדעתו נוטה להחמיר עפ"י דעת הפוסקים ראשונים דמפ' הא דחייב אדם לפקוד אשתו בדברי רצויי בעלמא ביבמות ס"ב ע"ב והם גרסו התם לא צריכה אלא סמוך לוסתה משמע דבסמוך לוסתה נמי דברי ריצויי הוא דשרי ולא חיבוק ונישוק ולדדהו צ"ל דקמ"ל דמחייב לרצותה או דשרי לו להרבות בדברי רצוי ואפי' בשעה שהוא והיא משתקקית ולאינך נמי דמפרשי פקידה בחיבוק ונישוק כמ"ש הרשב"א בת"ה מ"מ משמע דבלא יציאה לדרך אסור חיבוק ונישוק וכ' ז"ל דמלשון רמב"ם משמע להדי' דשארי קרבות מותר והא הוא החמיר וס"ל דקריבה דגלוי עריות דאורייתא ואיך מה"ת לחלק ותי' וז"ל דס"ל להרמב"ם דבשלומא תשמיש אסור סמוך לוסתה דשמא תראה ותאמר נטמאתו ויהי' אסור לפרוש ממנה באבר חי משא"כ חיבוק ונישוק אם תרגיש נפרוש מיד ודפח"ח: בזה היה אפשר ליישב השמטת הרמב"ם להא דחייב לפקוד אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך וי"ל דס"ל להרמב"ם דא"נ סמוך לוסתה דרבנן מ"מ מה"ת להתיר בשעה שהוא יוצא לדרך לשמש ממש כקו' התוס' שם ומשו"ה ס"ל דהאי חייב לפקוד היינו בחיבוק ונישוק וכדעת כמה ראשונים אלא דס"ל להרמב"ם למאי דקיי"ל דוסתות דרבנן מותר בחיבוק ונישוק אפי' בשעה שאינו יוצא לדרך מטעם הנ"ל דיפרוש מיד שתרגיש וצ"ל הא דאמר חייב לפקוד בחיבוק ונישוק בשעה שהוא יוצא לדרך היינו אי סמוך לוסתה דאוריי' דאין לנו לדרוש טעמי דקרא לחלק בין תשמיש לשאר קרבות אלא הכל אסור וקמ"ל דאעפי"כ בשעה שהוא יוצא לדרך שרי עכ"פ בקריבה בעלמא ומשו"ה השמיטו הרמב"ם דלמאי דק קיי"ל וסתת ל"ד לא צריך להזכיר היתר חיבוק ונישוק סמוך לוסתה, ומ"מ צריך לעיין לדברי מורי הגאון זצ"ל הא מבואר בש"ס דנדה ס"ג ע"ב דעונה סמוך לוסתה לטהרת נמי קאמר והתם היא תוכל לפרוש מיד שתרגיש ואפ"ה צריכה לפרוש עונה הסמוכה ולכאורה י"ל משום חומרא דטהרות חיישינן טפי משא"כ בעלה חולין הוא לא מחמרינן אלא בתשמיש שא"א לפרוש מיד ומ"מ עדיין קשה דעביד התם צריכותא ואי מהאי הו"א סמוך לוסתה עונה אחריתא קמ"ל אותה עונה, וק' אכתי מנ"ל דלמא לתשמיש מחמרינן טפי משום שלא יוכל לפרוש משא"כ לטהרות מסגי' להחמיר עונה ומזה קצת ראיי' דפשיטא לש"ס דבכלל אזהרות צריך לפרוש סמוך לוסתה היינו מכל מיני קריבוה אפי' מחיבוק ונישוק דאע"ג דיכול לפרוש מיד:

ואין לחלק בין פרישה דטהרות דלפרישה דלבעלה ובס"ק שאח"ז אי"ה אכתוב קצת יישוב על קו' זו:

סעיף וי"ו אם הוא ביום פורש ממנה כל אותה יום כולה וכו' עיין ש"ך בשם אבי אסף ומ"ש דשעות הש"ס הם שעות זמניות ט"ס הוא וצ"ל שעות שוות וגם בסדרי טהרה הג"ה כן, ולפי"ז כל מ"ש מחמץ בפסח וק"ש הכל הוא שגיא' דהתם באמת קיי"ל שעות דרשות מחשבינן והכא שעות שוות בעי', וי"ל ראי' הוא כך דהא בחמץ לא נזכור כלל בש"ס יום ח', כ' ד' שעות וכן בק"ש שזכור בש"ס שכן דרך בני מלכים לעמוד בג' שעות והפוסקים הזכירו שליש היום ורביעי היום וה"ט משום דיום האמור בש"ס הוא יום ניסן ותשרי שהיום ולילה שווין וכן בתמוז וטבת מחשבינן לפי יומו של ניסן ואידך שעות הלילה הו"ל מהיום או בהיפך כמו שכ' הש"ך בנקודת הכסף בביאור ומשו"ה הזכיר הש"ס ד' שעות או ג' שעות וסתם שעות בש"ס הן שווין, והכא בנדה דקדק הש"ס בהיפך להזכיר כל היום שלה או כל הלילה שלה או עונה דהיינו חצי יום או לילה כמבואר ר"פ התינוקת ולא הזכיר י"ב שעות אע"כ ה"ט משום דסתם שעות הם זמניות כמו בק"ש וחמץ והכא הם שוות לכן הזכיר יום מיהא מאי דמייתא הש"ך מתקופת לא איתפריש לפי"ז:

אלא דלכאורה דברי אבי אסף הנ"ל מרפסן איגרא דאשה שראתה בניסן על הנץ החמה לכשיבוא ר"ח אייר כבר נתארך היום ולוה היום מן הלילה כמו חצי שעה ויהי' הזמן ראיי' כמו חצי שעה אחר הנץ ובסיון יהי' עוד חצי שעה אח"ז ולזה צריך חשבונות דקות מאוד לידע חשבון עליי' החמה בגלגלה ובכמה יתארך ויקצר היום בכל חדש וחדש והרי נהיגא נשא דידן שלא למנות ז' נקיים עד שתשב לה' ימים בנדתה משום גזירה אשה ששמשה בין השמשות ותיפלוט כמבואר לקמן קצ"ו ועוד כל עיקר חומרא דר"ז הוא דלפעמים תראה בין השמשות ויהי' נחשב לשני ימים והיא תטעה לומר שהוא ודאי יום או לילה א"כ מכ"ש דהי' לן למיחש כאן לחששות הנ"ל וא"כ נותן תורת ש: כל א' בידו והנה בפ' התינוקת ס"ה ע"ב אמרינן ואע"א שאני כתובה דמגבי בי' וכו' פי' רש"י ז"ל יש עכוב בדבר לדקדק בכלו ולחותמה הלכך בעינן לילה שלימה וחצי יום עכ"ל, והנה ק' וכי ס"ד דבכל הכתובת מגבי בה בשעה גם כי התחלת הכנ"ה לבעילת מצווה היא כך יהי' ניסן או טבת או תמוז א"כ מגהי' בכתובות שש שעות ולעולם בשוה ג"כ בטבת שהלילה ט"ו שעות ישאר מהלילה ט' שעות וחצי יום הא ד' שעות וחצי בין הכל כ"ג שעות וחצי ואילו בניסן שהיום והלילה שוין אי מגבי בכתובה שש שעות ישאר לו ט' מהלילה וחצי היום ג"כ ששה הו"ל כ"א שעות נמצא אין הזמנים שוין אף כי הוא דבר לומר דבכל הכתובה מגהינן:

אע"כ צ"ל לא רצו ליתן תורת כל א' בידו ועשו תקנה כוללת לכל א' בשוה להו סוף חצי היום וא"כ מכ"ש הכא דיש להחמיר ולהוסיף זמן ידוע להיות כל הזמנים שוים בו ומיהו אחר שעת ועונת הוסת כגון אם וסתה בחצי היום שבימי ניסן י"ל דלא חיישי' כולי האי למן המנחה ולמעלה משום דוסתה שאינו נקבע אלא פ"א או ב"פ ליכא אלא חששא בעלמא והעיקר משום וסתה קבוע ממש ועל הרוב אורח בזמנו בא ותראה בזמנו ותהי' נדה ואין כאן מקום להפרישה ואם יערה לה שטקרתו א"כ אה"נ שצריכה להשיג על השתנות השעה בג' חדשים דאח"ז שתדע ליפרוש ואם עברו ג' חדשים ולא ראתה הרי נעקר וסתה ההיא ולא תחוש לה עוד נמצא כי זה החשש לא שכיח ורחוק ולא חשו לו חכמים אבל מה שהוא מן היום קודם שעת וסת זהו בכלל חדש וחדש כנ"ל, ואולי הם דא"ז שהביא הש"ך והם דברי ראב"ן להוסיף לעולם עונה אחריתה לפני עונת וסתה שבזה יצאנו מידי כל החששות בברור:

ובזה יובן התוס' בפ' האשה ס"ג ע"ב דקאמר מאי לאו עונה אחרית' היינו משום דהוי ס"ל לרבא דלא פירש כמה עונה ע"כ משום דסמוך עצמו אברייתא דרשב"ג ר"פ התינוקת דמפריש עונה לילה וחצי יום שלא ליתן תורת כ"א בידו משום דכתו' מגהי' בי טפי א"כ ממילא מובן דה"נ יש להוסיף עונה אחריתי ומסיק לא אותה עונה וצ"ל דלא גזרינן וכשינויא קמא דהש"ס פ' התינוקת דלא ס"ל להוסיף חצי יום משום דמגהי' בי' טפי וגם מה שהבאתי ראיי' להחמיר מחומרא דר"ז דחיישינן שתטעה בין השמשות לודאי יום וליל‍ה גם אותה החומרא לא נפשתה בימי רבא כמו שהוכיח הרא"ש מדאמר רבא פ' התינוקת ס"ו ע"א אמינא לך אנא איסורא ואת אמרת לי מנהגא משום כן ס"ל לרבא דוקא אותה עונה א"כ למאי דקיי"ל כתוס' דניחוש לטעות הנ"ל וקיי"ל נמי כשינויא בתרא שאני כתובה דמגהי' בי' טפי א"כ אין לזוז מחומרא א"ז להוסיף עונה שלפניה, וא"ש נמי מה שהק' בס"ק שלפני זה דלמא יש לחלק דלשבעלה יש לחוש טפי משום שלא תוכל לפרוש מיד משא"כ בטהרות דלא עלה מעולם על דעת המקשן לפרוש עונה אחרת משום שתראה ב' עונות לפני וסתה זה אין שום הו"א אלא שלא תתן תורחה בידה וא"כ יש להחמיר בטהרות טפי:

סעיף ז' אבל לא בוסתה התלוי בשינוי הגוף עמ"ש טו"ז לקמן סי' קפ"ט ס"ק ל"ט ושם יתבאר אי"ה והנראה לע"ד דנוסחות הראב"ד שלפני הרא"ש איני כנוסחות בעלי נפש שלפנינו עם השגת הרז"ה וכן יראה מלקמן סעי' ד' עיין ברא"ש מ"ש בשמו ס"פ האשה ועיין בבעלי נפש ורז"ה:

סעי' ח' אם רגילה ליראות בהנץ החמה ולא קים לה שפיר וכו' והרא"ש מייתי י"א שאסורה מספק בלילה ויום, וכן כ' בס' בעלי נפש שהוא דעתו באמת ודלא כמ"ש הרא"ש בשמו והרז"ה השיג ע"ז הא הראב"ד ס"ל עונה הסמוך לוסתה דרבנן מ"ט נחמיר בספיקא ולפע"ד לק"מ דעכ"פ א"א לשמש בשניהם דא"כ אינו עוברים על איסור דרבנן בבירור וכיון שאין שום ספק לתלות בזה טפי מבזה כי מה לי יום או לילה לכן שניהם אסורים כמו שהשאילה חלוקה לקמן סי' ק"ץ סעי' ס"ג עיי"ש ונלע"ד דליכא מאן דפליג אהא, אלא דס"ל להרא"ש בשם הראב"ד דאיכא למיתלי טפי מביום שהוא ודאי בימי נדתה וכיון שיש סברא איום טפי מבלילה א"כ תו הו"ל לילה ספיקא דרבנן ותולינן ביום ועמ"ש בסמוך אי"ה:

סעי' ט' אינה אסורה אלא ביום עיין טו"ז מש"כ הטעם בדבר, ועיין פלתי טעם אחר וכולם דחוקים ממש דהא הו"ל ספיקא דרבנן ויש להקל, והיינו באיתחזקה התירה או לכל הפחות לא איתחזק איסורא והנה האשה יש לה חזקת היתר לבעלה אמנם משהגיע הנץ החמה ע"כ תאסר על בעלה דממ"נ יהי' הוסת ביום או בלילה יהא מ"מ מספק זמן הוסת אסור לעולם כדלקמן בסעי' שאח"ז מכיון שנאסרה שעה אחת שוב לא תחזיר להתירה באיתרע לה חזקת היתר שלה וא"כ מהי הניח לאוסרה ביום ומכיון שאוסרים אותה ביום ממילא תישתרא בלילה משום דהו"ל ספיקא דרבנן וכמ"ש בס"ק שלפני זה ועמ"ש טו"ז לקמן ססי' שצ"ד וכ' עליו בס' תבואות שיר במסכת מועד קטן דכיון שצריך שעה אחת עכ"פ, הו"ל מיחזק באיסור אבילות ושוב צריך לנהוג וכן כ"ז וה"נ דכוותא ומכ"ש לפימש"כ:

לעיל ס"ק ד' דעת הרא"ה שזמן שאחר עונת הוסת הוא מה"ת א"כ אי וסתה ביום הו"ל כל היום אחר עונת הוסת ואסור מן התורה ואי הוסת בלילה הרי הלילה לפני עונת הוסת ואינו אלא דרבנן בעלמא וא"כ יש לאסור ביום שהוא ס"ד ולהקל בלילה שהוא דרבנן בעלמא אמנם לדעת הא"ז דאוסרים גם עונה שלפני הוסת א"כ נהפוך הוא דהרי הלילה ממ"נ אסורה אי זמן וסתה סוף הלילה הרי אסורה ואי וסתה בתחילת היום הרי נאסרה הלילה משום שלפני עונה הסמוך לוסתה ונמצא בלילה בודאי אסורה ויום הו"ל ספיקא דרבנן זולת לרא"ה משרי בי' אלא מ"מ יש לאסור ביום מטעם הנ"ל דכיון דאיתחזקה איסור לבעלה שוב לא תשתרי ביום אפי' בספיקא דרבנן ומכ"ש דאיכא נמי דעת הרא"ה הנ"ל ועוד הא הרבה פוסקים גדולים וטובים ס"ל עונה הסמוך לוסתה דאורייתא וא"כ אין להקל כלל בלילה ויום אמנם בעונה הסמוכה ללילה מלפניה אין להחמיר בספיקא וק"ל:

סעי' יוד, אסורה בלילה ויום כשיעור הנמשך בו זהו דעת הראב"ד והרא"ש דהרי ר"י דמתני' דנדה ס"ג ע"ב ס"ל שעות וסתות דעכ"פ אותה שעה משך הוסת לאסר ור"י מוסיף עליו לאסור עונת התחלת היסת אבל מודה מיהת דשעה וסתות, אמנם מייתי החולקים דס"ל דלר"י דוקא אסרי' שעת משך הוסת ולא עונת ההתחלה ולר"י דקיי"ל כמתני' אסרי' רק עונת ההתחלה ולא שיעור הנמשך עיין בס' בעלי נפש ונ"ל דס"ל דר"י ור"י בסברא פליגי דלכ"ע והזרתם בני ישראל מטומאותם אתו לאסור זמן מה יותר מרגע ההתחלת הוסת לר"י ס"ל סברא טפי לאוקמא אזמן המשכן הוסת ולר"י ס"ל סברא טפי לאוקמי אעונה הסמוכה להתחלת הוסת ומאן דאסר הא א"א לאסור הא דהו"ל תרחי דסתרי אהדדי, והא"ש הא דאמרינן במתני' ס"ג ע"ב הנ"ל כל היום שלה פירשי' ז"ל מותרת לשמש משעבר הנץ החמה, וק' הא ר"י פליג לחומרא ומ"ט נקיט קולא בלשונו וכן מדקדק בפלתי והא"ש דבשמעתי' ר"י להחמיר דאוסר כל משך שעת הוסת ור"י להקל דכל יום שלה וממילא נשמע נמי בהיפך חומרא לר"י בעונה הסמיכה וקולא לר"י ולפי"ז הראב"ד דפליג ואוסר נמי משך הוסת לטעמי' אזיל דגרס במתני' כל הלילה שלה וס"ל ר' יהודה אסורי' קאמר שלה פי' לאיסורא וכבר עמד בזה בפלתי בסי' זה:

סעי' י"א, אם וסתה נמשך ב' או ג' ימים עט"ז ססק"ט שסיים אלא שצריך לעיין מנ"ל לחלק בכך ובמ"כ לא עיין יפה דהך דלעיל ס"ה הוציא הרא"ש ממתני' דר"י אומר שעות וסתות ור"י לא בא להקל עליו ומודה נמי לאסור בשיעור הנמשך בו והך דהכא הוכיח רא"ש ג"כ מש"ס דנדה י א ע"א דקאמר הניחא לר"ל וכו' ע"ש ברא"ש פ' האשה, וא"כ ע"כ צריכין לתרץ דלא תיקשי סתמא דמתני' ס"ג ע"ב אסתמא דהש"ס י"א ע"א ע"כ צריכין לחלק כמו שמחלק הש"ך:

סעי' י"ב אם הגיע וסתה בימי עיבורה וכו' שהם כ"ד חדשים כ' הש"ך עיין בא"ע סי' ס"ג דאין חדש עיבור מן המנין, ובפלתי כ' דאפי' למ"ד התם דנותנין כ"ה חודש להניק מ"מ הכא איבריה מתפרקים וחוזרים לעולם אחר כ"ד חדש ולפע"ד יש להוכיח דבשנות עיבור נותנים לה כ"ה חודש דלמ"ד דזמן איסור מינקת חברו הוא בשעת עיבור כ"ה חודש ע"כ צ"ל דרוב תינוקת יונקים כ"ה חודש אי אינם מסולקת מדמם בחודש העיבור מוכיח כר"מ ואי לאו מוכיח כרבנן אע"כ זמן שניהם שוים ודלא כפלתי וק"ל:

סעי' י"ג מותרת בלא בדיקה יש לעיין הא קיי"ל כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ונפקא לן מהא דפסחים דמאי נ"מ לשיילי' כמ"ש מג"א סי' תל"ז ס"ק ד' ור"י נדה ט' ע"א איפשר דלא ס"ל דצריך לברורי ויש כמה אמוראי דפליגי ויבואר עוד לקמן סי' קפ"ו אי"ה ועיין ריש מסכת חולין וכו' אבל אטוש"ע ק' דפסקי שם סי' תל"ז הנ"ל דבעי לברורי ומ"ש

הכא דלא ואיפשר לדחוק, ולפי מ"ש בסי' הקודם דמ"ד וסתית דרבנן היינו טעמי דלא הוי חזקה דאורייתא משום דמשוי להשתנת אדרבא כל שעה ושעה מסולקת דמי יותר א"כ אלימא חזקה למידחי הך דאורח בזמנו דלא צריך בירור כלל וא"כ לפמ"ש לקמן בסמוך אי"ה דלרבנן דר"מ ס"ל דגם חרד העשוי להשתנות ואינה שוה בכל הנשים ובכל שעה ובכל זמן וא"כ יפה כ' הטור דלכתחלה צריכין בדיקה דחזקת סילוק הדמים דחרדה וחזקה דאורח בזמנו בא וב' חזקות שוים הם המתנגדים וכל היכא דאיכא לברורי מבררינן ועיין בס"ק שאח"ז: סעי' י"ד היתה נחבית במחבא במג"א סי' ג' ס"ק י"ד הק' מ"ט השמיטו הפוסקים הא דר"פ כל היד דכל היכא דבעית מותר לאחוז באמה ולהשתין ותי' משום דלא בקיאין בשיעורא דבעיתותא וחזר הק' א"כ מ"ט מייתי הך דחרדה מסלקת הדמים ולפע"ד התם ר"פ כל היד אמרינן עשאוה כבולשת והנה בבולשת גופי' פ"ז דכתובות מחלק הש"ס בין בולשת של אותו מלכות ובין בולשת של מלכות אחרת וא"כ מי בקי לשער בזה, משא"כ גבי חרדה שהזכירה משנתינו סתם חרדה:

ולא ירדה לשיעורן קים להו לרבנן שהפחות שבחרדות נמי מסלקות דמים ומשו"ה לא השמיטו הפוסקים:

והנה במשנה ס"פ בנות הכותים פי' הרמב"ם דרבנן פליגו אר"מ בהך דחרדה והלכתא כמותו ע"ש ובתוי"ט ובסדרי טהרה כאן ונ"ל דלא במציאות פליגו דודאי לכ"ע חרדה מסולקת דמים אלא ר"מ ס"ל כל חרדה מסולקת דמים ורבנן פליגו וס"ל לא תתן תורת כ"א בידו ומי ישער בזה משו"ה מטמאים אפי' כשהיתה במחבא:

ובזה יובן בנדה ט' דמוכיח הש"ס מההיא דמחבא דס"ל דוסתות דאורייתא ובתוס' הקשה דלמא במצאו טמאה אח"כ וכבר ושבתי קושיתם בחי' גפ"ת ועיין נב"י אבל הא ק' דילמא הכי קאמר היתה במחבא והגיע שעת הוסתה ולא בדקה טהורה בלי שום בדיקה אח"כ משא"כ אי לא היתה במחביא היתה צריכה לבדק אח"כ עכ"פ אפי' למ"ד וסתות דרבנן, ולפי הנ"ל א"ש דא"כ מ"ט דרבנן דפליגו וס"ל דצריכה לבדק אח"כ מ"ט הא השתא קיימי' אי וסתות דרבנן והא נמי רבנן מודה דחרדה מסלק הדמים אלא משום דלא יתן תורת כל א' בידו לא נחמיר כולי האי בדרבנן כיון דעכ"פ כבר עבר שעת וסתה ולא הרגישה ועמג"א סי' ג' סקי"ד דכ' נמי להקל בדרבנן ומכ"ש בכה"ג שכתבתי:

והא"ש פסק הטוש"ע דמעוברת לא בעי בדיקה אפי' לכתחילה משום דחזקה מעליותא היא משא"כ חרדה נהי בש"ס משווי להו היינו לר"מ אבל לרבנן דפליגו אר"מ לא הוי חרדה חזקת סילוק מעלי' כולי האי ונהי מ"מ מוכיח מש"ס דאי וסתות דרבנן ועבר ולא בדקה לא בעי בדיקה מ"מ לכתחילה מיהו צריכה לבדיק ומכ"ש לפמ"ש בס"ק שלפני זה:

ואמר אחד מן התלמידים הבח' הר"ר דוב אייבענשיץ ש"י לחלק עוד דבמעוברת רל כיון דלא הרגישה טהורה היא כדעת הסוברים כן בלא"ה לקמן ס"ט בעבר שעת הוסת ולא בדקה מיהת והרז"ה מייתי דעות הסוברים כן לכתחילה כל לבעלה סגי בדלא ארגשה א"כ במעוברת תוכל לסמוך ע"ז לכתחלה משא"כ בהיתה במחבא איפשר דאפי' המקילים מחמירי' הכא לכתחלה מיהת דא"א לסמוך בזה שלא תרגישה דאיפשר מחמת חרדה נסתלקו חושי הרגשה ויפה כיון:

סעי' ט"ו שאר נשים וכו' מותרת בלא בדיקה זהו דעת הרי"ף והרמב"ם ועיין מה שנדחק בפי' הש"ס ט"ז ע"א דאמרינן תבדק ולפע"ד הא הסברא נותנת דאין הבדיקה מועלת אלא זמן מה שאחר שעת וסתה אבל כשעברו ימים מה תועיל הבדיקה ואי שמא כיון דוסתות דרבנן נסמך במה שלא הרגשה, אז אפי' בדיקה לא תצטריך דלא שייך לומר הואיל ואיכא לברורי מבררינן מה דאפשר ז"א דכיון דכבר עברו ימים משעת הוסת אינה נכנס בגדר הברור כלל, דאם ראתה אז כבר נאבד והלך לו במי רגלים וכדומה ואין להקשות דמ"מ תבדוק דלמא עתה תראה דא"כ אין לדבר סוף בכל רגע נאמר כן אע"כ דיש זמן וגבול עד מתי יחוש לה שתתברר ע"י בדיקה והדין נותן שנאמר כן כל אותה עונה שמדרך דם לזוב כל אותה עונה כדמשמע מלשון תוס' ס"ח ע"ב ד"ה אמרינן לי' וכו' וע"ש בחי' גפ"ת שלנו ומשמע שם אפי' לר"י דס"ל לענין וסתות שעת וסתות ומ"מ לענין זיבת הדם מודה דנימשוך כל אותה עונה והא קאמר ר"י תבדוק והנה לפ"ז לאיזה צורך הזכיר כלל הך בדיקה, הא דאם שכחו לבדוק ברגע הוסת דכל היד המרבה לבדוק אח"כ משובחת וע"כ לא נאמר אלא לענין איסור תשמיש בלי בדיקה וא"כ ק' הא באותה עונה בלא"ה אסורה לשמש משום עונה הסמוכה לוסתה ולמחר וימים אחרים מותרת בלא בדיקה וכיון דא"א לבדוק וא"כ לאיזה צורך הזכיר ר"י בדיקה כלל וצ"ל לעולם לאותה עונה וס"ל כר"י דשעות וסתות ומותרת לשמש בעונה הסמיכה לוסתה וא"כ אנן דקיי"ל כר"י דאסורה לשמש בעונה הסמוכה לוסתה אינה צריכה להך בדיקה:

סעי' ט"ז הרוצה לצאת לדרך וכו' הסמכת הלבוש ותשובת רמ"א דפירש בלילה שלפני יציאה דביום יציאה ק' לי' לשמש ולדבריהם יובן בש"ס דיבמות ס"ב קאמר הך דחייב לפקוד וקאמר לא נצרכה אלא לסמוך לוסתה וכמה אמר רבא עונה ולפי הפשט ק' הא לא הזכיר דצריך לפרוש דע"ז הוי שייך וכמה זמן פרישה עונה, אבל הכא היתירא קאמר דאפי' סמוך לוסתה מותר לפקוד, א"כ לא שייך וכמה עונה והשתא ס"ל דהך דסמוך לוסתה לא אתו לפרושי כאן כלל וסמוך עצמו דהוא מפורש במקומו תדע דהא לא מייתי כלל הך דוהזהרתם דמחיוב לפרוש, אע"כ סמוך לי' אסוגי' בדוכתי' והא דשאיל כמה

הוי זמן לפני יציאה חל פקידה כיון דסמוך איציאה ממש ק' לו התשמיש ואמר רבא עונה לפני היציאה וצ"ל דאע"ג דעיקר ההישתוקקות הוא בשעת יציאה ממש מ"מ כיון שפקדה בעונה הסמוך שלפני היציאה תו לא משתוקקת בשעת יציאה אלא דיש להקל לפ"ז ממ"נ אי עונת הוסת הוא בלילה שלפני יום היציאה א"כ אמאי נתסור לו לשמש הא עכשיו לית כאן השתוקקת רק מחמת בשעת יציאה וכיון דהשתא הוא שעת עונה קרוב לודאי שתראה ונמצא שבשעת יציאה:

תהי' נדה ולא ניחוש אז להשתוקקות כמ"ש האחרונים דהשתוקקות שבשעת נדה לא חייש למאי דגרס סמוך לוסתה בש"ס ועיין סדרי טהרה, ודוחק לומר מ"מ ניחוש שמא תעבור עונת הוסת ולא תראה ולא תהי' נדה בשעת יציאה ותשתוקק לו והוא לא יכול אז לשמש משום שקשה לו ומשו"ה התירו לשמש עכשיו בעונת הוסתה דזהו דוחק דלמה נתיר אסורא והלוא קרוב היא לודאי שתראה בעונת הוסת ולפי או"ז דס"ל דצריכה לפרוש כ"ד שעות א"ש דמיירי דעונת הוסת ביום היציאה דיכול לפקדה בלילה שלפניו אע"ג דבעלמא אסור בכה"ג אבל למאן דלא ס"ל כהאו"ז ק' הנ"ל וס"ל ריב"ל כמ"ד דש"ס דנדה ס"ג ע"ב דס"ל עונה אחריתי אמנם אנן קיי"ל אותה עונה ליתא דריב"ל וק"ל:

סעי' י"ז ומ"מ החמיר שלא לפוקדה וכו' עיין ש"ך שהק' דברי לבוש אהדדי, והנה הלבוש כ' שם דבמקום מצוה לא החמירו בעונה הסמיכה לוסתה וק' הא עונה הסמיכה לוסתה אסורה לשמש דמשום חימוד תראה דם כמ"ש כבר לעיל כמה פעמים ועמ"ש תוס' ט"ז ע"ב ד"ה האי דם נדה הוא ע"ש וא"כ הא יום יציאה לדרך הוא יום השתוקקת בל"ה והחימוד הוא יותר רב ואיך נתיר בו התשמיש בסמוך לוסתה, ע"כ הי' נלע"ד כיון דעיקור השתוקקת ביום היציאה ממש ואז אינו משמש משום שקשה לו ומיירי הכל מלילה שלפני' ואז הוא עונת הוסת אי משום חומרת הא"ז וכמ"ש בס"ק שלפני זה וכיון דאז ליכא עיקר השתוקקת אז מצוה לבעול דבמקום מצוה לא גזרו כמ"ש לבוש משא"כ כשלא שמש בלילה שלפני יציאה ועומד עתה ביום יציאה ממש ואיהו לא חש להלכות רפואה וכמ"ש מג"א ססי' ר"מ ואם הוא עונת הוסת אז מחמיר שלא לשמש תבוא עליו ברכה כיון שהשתוקקת הוא רב ואיכא למיחש טפי לדם מחמת חימוד, ובזה יש לקיים דברי הלבוש הכא, מ"מ העיקר שלא לפקדה אלא בדברי ריצוי שכתבו הפוסקים וכמו שכבר רמזתי לעיל ודברי כנסת יחזקאל בענין זה לא שרירין וכבר כתב עליו מרנא בתשו' וכעת מצאתי ג"כ בס"ט ע"ש:

סעי' י"ח וכבר נתבאר בכל מיני קורבה ואהבה שרי וכו' ז"ל הטור ופרישה שפירש סמוך לוסתה אינה אלא תשמיש אבל מותר בשאר כל קרבות ע"ש ומדקדק להאריך ופרישה

שפירש סמוך לוסתה משמע דהא דהזכיר לפני זה באם עברה שעת וסתה ולא בדקה אסורה עד שתבדוק אותה פרישה היא מכל מיני קריבות וטעמא נראה לפמש"כ לעיל בעונה הסמוכה לוסתה סברא לחלק בין תשמיש לשאר קריבות משום דבתשמיש אם תרגיש א"א לפרוש מיד משא"כ בשאר קריבות ועיין לעיל מ"ש בס"ק ד' וא"כ תינח בסמוך לוסתה דהחשש שמא תראה יש לחלק בכנ"ל משא"כ בעוברה שעת הוסת בלא בדיקה שצריכה לבדוק משום שמא ראתה כבר בשעת הוסת ובזה אין לחלק בין תשמיש לשארי קריבות ואסורה בכולם ובזה מיושב קו' הפרישה שהביא הטו"ז סקי"ג ודלא כסדרי טהרה עיין וק"ל ונכון:

סילוק סי' קפ"ד:

סי' קפ"ה סעי' א' האשה שהיא וכו' ומאחר שעברו ימים שאיפשר לה למנות ולטבול נאמנת עיין תוס' רפ"ק דגיטין דטעם דע"א נאמן משום דלא מיקרי איתחזק איסורא דימי הספירה ממילא עוברים והטבילה בידה היא לטבול לכשיגיע הזמן ע"ש במהרש"א ופי' ומ"ש בחי' ש"ס ומפני זה הי' קצת מקום לפקפק על מה שכ' ט"ז סק"א באשה שרוב ימים חזי' ששה ימים רצופים והיא אומרת דעכשיו לא ראתה אלא חמשה ימים אי תאמין בכך אלא די"ל דחזקת וסתות לאו חזקה דאורייתא וה"נ לא הוי חזקה כ"כ שתמשיך ראיתה כ"כ ימים רבים ומהומנית:

ובספר סדרי טהרה בסי' קפ"ד הקשה למ"ד וסתות דאורייתא איך תאמין שום אשה למעיקר וסתה כיון דמה"ת מוחזקת להיות רואה היום ואי לא בדקה עצמה מיד בשיעור וסתות מטמאים לה מה"ת א"כ הו"ל איתחזק איסורא ואין בידה וכה"ג לא מהימן ע"א באיסורין ולפע"ד דכל הפלפל בש"ס דיבמות ר"פ האשה בע"א נאמן באיסורין היינו לאיתחזק איסורא שלא עפ"י העד משא"כ וסתות איתחזק לנו עפ"י האשה מעיקרא דהרי אפי' היינו רואים בט"ו בחדש זאח"ז דם שותת ויורד ממנה והיה ברור לנו ג"כ שזה יוצא מן המקור וממילא שהוא מן הרוב הדמים שיצאון בהרגשה מ"מ אכתי לא ברירי לן שקבעה וסת ביום ט"ו לחודש דלמא ראתה עוד בנתיים באופן שהי' אלו הימים בימי זבה שאין קובעות בהם וסת וע"כ מפיה אנו חיין א"כ דין היא שתאמן ג"כ לעקור החזקה ההיא אעפ"י שאין בידה ואין להקשות א"כ איך ילפינן מוספרה לה דע"א נאמן באיסורין דלמא דוקא בנדה דמפיה אנו חיין דלמא לא ארגשה ולמצא דתחלת טומאתה הוי מפיה שאומרת הרגשתי משו"ה דין הוא שתאמין לספור ימי טהרה ומנ"ל בעלמא נמי דע"א:

נאמן וי"ל חדא מי לא עסקינן שאנחנו רואים דם שותת ויורד מאותו מקום וחזקה על רוב דמים יוצאים מן המקור ובהרגשה ואפ"ה הימניי' לספור לעצמה ועוד מי לא עסקינן

ביולדת בזוב וא"א לפתיחת הקבר בלא דם למ"ד הכי ואפ"ה הימניי' רחמנא אע"כ מהימנית בכה"ג:

סעי' כ' אמרה לבעלה וכו' ואם נתנה אמתלא לדבריה וכו' ומ"מ מי שרוצה להחמיר וכו' הוציאו הפוסקים כן מהרי"ף פ"ב דכתובות דמייתי הא דשמואל לא עבד עובדא בנפשי' וכי' למימרא דהרוצה להחמיר ע"ע מידת חסידות הוא א"כ משמע דוקא בגוונא דעובדא דשמואל אבל זולת זה לא יחמיר והנה בכתובות שם הק' מדוע נסתפק שמואל באמרה טמאה אני ונתנה אמתלא אח"כ למימר טהורה אני מ"ש מא"א אני וחזרה ואמרה פנוי' אני ותי' דסד"א הכא איכא מיא בשיקותא דנהרא ותיזיל ותיטבל ע"ש וא"כ תינח בשכבר עברו כ"כ ימים מזמן תחילת אמירתה טמאה אני שתוכל לטובל א"כ שפיר סד"א דלא נאמין לאמתלא דידה דהא תוכל לטבול וא"כ נהי דלמסקנא גם בזה אם נתנה אמתלא נאמנת מ"מ הא שמואל לא עביד עובדא בנפשי' והביאו הרי"ף למילף מיני' דמידות חסידות מיהו הוי להצריכה טבילה אבל אי עדיין לא הגיע זמן טבילה בהא לא איבעי לן כלל דפשיטא דמהני אמתלא כמו באמרה א"א אני וא"כ אפי' מידות חסידות ליכא, אך במהר"מ טיקטין בגיליון הרי"ף תי' וז"ל וגם הדין נותן לאסור בנדה שאינה זבא דאילו א"א אני לשעה מוטעת תוכל לומר שגרשתי עכ"ל נראה כוונתו בא"א אני לא שוי נפשי חד"א לעולם דהא היא איפשר שתתגרש או שימות בעלה נמצא לא שוי נפשא חד"א לעולם משו"ה מהימנה נמי באמתלא לומר דלא היתה א"א מעולם, משא"כ בנדה הא כיון דבזיבתה נמי שוויתה נחד"א א"ז ימים מיהת, ה"א לא תאמין משו"ה קא מיבעי' לי' וע"ז מסקי' דמידות חסידות מיהת הוי להאמין לה ועיין לעיל סי' ב' בש"ך סקי"א כעין ס' זו וא"כ לפ"ז נהפוך הוא דוקא כשעדיין לא הגיע זמן טבילה לפי דברי הראשונים אבל כשהגיע זמן טבילה עתה אין כאן מדות חסידות כלל ומ"מ נראה דמדות חסידות איכא בכל גווני אך אם מצרפי' שניהם יחדיו דלפי דברי הראשונים כבר יכלה הי' לטבול באופן דלא שווי' כח"ד, ועתה גם עתה לא שייך איכא מיא בשיקותא דנהרא דאיכא כמה עוקלא מפשורי למטבלי או להגיע למקוה טהורה לפי שעה אז אפי' מדות חסידות נמי ליכא עיין בדגול מרבבה:

סעי' ג' א"כ מדינה נאמנת אפי' בשתוקה הן הנה דברי מהרי"ו כפי שהעתיקו הב"ח ומע"ת האשה א' לא היה לה וסת והיתה מתקטטת עם בעלה וכשתבעה אמרה שהיא מרגישת כאב בבני מעיה וחוששת לשינוי וסת והשיב הבעל אני יודע שזה הוא מפיתוי' אביך שהסיתך לומר כן שוב אמר לה אביה להוציאני מחשד, בואי שכבי עמו וכן עשתה, וע"ז כ' מהרי"ו דהדברים מראים שמחמת קטטה אמרה כ בתחלה והשתא באמרה טמאה

אני נאמנת באמתלא, מכ"ש הכא לא אמרה טמאה אני אלא שהרגישה כאב, ומזה הוציא הרמ"א דינו מש"כ הכא בהג"ה וי"ל דס"ל לרמ"א ז"ל דכיון דאשה זאת לא הי' לה וסת ומשמע דכל פעם שהי' זמן לראיתה היתה רגילה לחוש בבני מעים שלה, וא"כ הו"ל כקובעה וסת לפיהקא ופהקא דאסור לבא עליה עד ששאלנה עכ"פ, וה"נ כיון שהרגשה כאב הרי עת וסתה והי' לו לשאל ולהוציא מפיה מה הי' לה ואפי"ה ס"ל למהריו דסגי בשתיקה כיון דאיכא אומדנא דמוכח א"כ ה"ה באמרה טמאה אני לך סגי באומדנא ואע"ג דמהרי"ו כתב הכא דלא אמרה טמאה אני לקושטא דמלתא אין לחלק בשניהם מ"מ תמוה לי דבירושלמי משמע בהדי' דלא סגי בשתיקה דקאמר בפ"ב דכתובות וז"ל היום אמרה א"א אני ומחר אמרה גרושה אני אמרי' לה אתמול אמרת אנין ויומא דין אנין א"ל מפני כתי' של פריצים וכו' מדקדק לומר אמרינן לה אתמול אמרת אנין משמע דוקא דצריך לשאול ולא סגי באומדנא, דאל"כ קשי' כל האריכות הזה למה אמרינן לה וא"כ ק':

ומ"ש הש"ך בדעת הרמ"א דאה"נ דצריך לשאול לה אכתי ק' הא ממ"נ אי ס"ל אפי' באמרה שיש לה כאב בבני ממים כעין עובדא דמהרי"ו נמי צריך להוציא אמתלא מפיה זה אינו דבעבדא דמהרי"ו משמע דלא הוציא אמתלא כלל מפיה ואי ס"ל לרמ"א לחלק בין הך דמהרי"ו להיכא דאמרה להדי' טמאה אני, אלא דיליף מיני' כי היכא דהכא סגי' באומדנא בעלמא ה"נ באמרה בהדי' טמאה אני לך מועיל האומדנא עכ"פ שלא יצטרך לפרוש עד שישאלנה אכתי ק' מ"ט שביק לדינא דמהר"יו ולא הביאו כלל רק למד ממנו דין אחר ועשה את העיקר טפל והטפל עיקר, וע"כ נלע"ד דודאי באמרה א"א אני אנו מבינים מעצמינו שמה שאמרה אתמול א"א אני היא מפני הפרצים מ"מ כיון דיום אתמול לא אסיקי אדעתינו כן והיינו סוברים:

שהאמת משויתה נחד"א לא נאמין עתה באומדנא בעלמא כ"א בהוצאת אמתלא מפיה ממש ומכ"ש באמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני דגרע מא"א אני כ"ש בסעי' הקודם, הה"נ באומרת שהרגשה כאב בבני מעים דחד דינא אית לי' עם טמאה אני כמ"ש ובהא איירי הירושלמי שהבאתי, אמנם בהך דמהרי"ו מיד כשאמרה הרגשתי כאב בבני מעים הרגיש בעל שמחמת קטט הסית אביה ולא המנה ובהא אפי' אמרה בפי' טמאה אני לך או א"א וכה"ג מהני אח"כ באומדן בעלמא כי מעולם לא נעשית חד"א ומ"ש רמ"א והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחילה וכו' ר"ל שמתחילה הכיר כן גם קודם ששכבה עמו ואז מהני מה שבאת לשכב עמו אח"כ וכנלע"ד לדינא ונכון בעזה"י:

סעי' ד' אבל אם ראוה לבשה וכו' העיקר לפ"ד בזה מ"ש פלתי במסקנא דגם רמב"ן לא אמרה אלא בשהיתה נדה באמת ואחר שכבר עברו ימים ימים שראוי לספירה ולטבילה אפי"ה היתה עדיין לובשת בגדי נדה ובפי' אמרה טבלתי אז לא מועיל אמתלא או שעברו ימים הוסת שאז אסור לבא עליה בלא שאלת פיה והי' לובשת בגדי נדה ולבעלה אומרת טהורה אני ונותנת אמתלא ובכה"ג מחמיר רמב"ן, אבל בשהוחזקה טהורה משום לבישת בגדים לחוד מועיל אמתלא לכ"ע והדברים נ' להמעיין ברמב"ן בפנים:

סעי' ה' אמרה פלוני חכם טיהר לי וכו' הרמב"ן כ' שכן קיבל מרבותיו כמ"ש הר"ן בשמו והוא ז"ל רצה להוציא כן מש"ס ר"פ המדיר כמבואר ברמב"ן שם דעתו ודעת החולקים ונ"ל דמעולם לא חלק אדם על קבלת רבותיו של רמב"ן ז"ל והוא דהם סוברים דהא דקיי"ל כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים, ואם בא אח"כ ע"א ומכחישו לא מהימן דהו"ל דבריו של א' במקום שנים וע"ז בא קבלת רבותיו של רמב"ן ז"ל דאם הראשון אמר משמו של השני אזי אם יבא אח"כ השני ומכחיש הראשון לא נימא דהראשון הו"ל כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים אלא הו"ל כב' עדים המכחושים זא"ז וישאר הדבר כמות שהי' ולכן הפרי נשאר בטבלו כשהי' וכן הכתם אי הוו הי' ידוע לנו מתחילה שמצאה דם על העד או מצאה כתם נמצא היתה עלינו בספק נדה עד שתחקור אצל חכם והשתא היא והחכם מכחישים זא"ז ואין הכתם לפנינו אזי נשאר הדבר בספק נדה כמו שהי' ודין זה אמת בלי ספק ואין צריך ראי' אבל לומר בהיפך שיהי' החכם נאמן כתרי להכחיש האשה לגמרי אשר ע"י כן תפסיד הכתובה זה לא שמענו וזה שבא רמב"ן להוסיף על קבלת רבותיו דאפי' בכה"ג נאמן החכם וע"ז חלקו עליו כל הראשונים, ובכה נתישבו דברי הרא"ש ר"פ המדיר עם הרא"ש פ' שבועות העדות וברי' פ' שבועות העדות הארכתי עד מאוד בדברי הרא"ש אלו ועמ"ש ב"ש בש"ע אה"ע סי' קט"ז:

וכן מ"ש פליתי בזה אינו לפי כבודו וגם מ"ש דלישנא בתרא דש"ס רצה למתצוא אקימתא בלא עדים במ"כ נתחלף לו בין לישנא קמא ללישנא בתרא גם מ"ש דהוחזקה נדה בשכינותא לוקה הו"ל התראת ספק דלמא תתן אמתלא ליתא דכיון שקיבלה התראה ולא נתנה אז אמתלא שוב אינה מועיל וכ"ז פשוט: סעיף ויו הי' משמש עם הטהורה יפה כ' בת"י הטעם הו"ל כקדשים דהלילה הולך אחר היום ומ"ש פלתי בכאן נעלם ממנו דברי מג"א ססי' תק"פ ע"ש: סי' קפ"ו סעי' א' אשה שיש לה וסת וכו' ולהרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש כרמב"ן דס"ל הרמב"ם הא דאמרינן בש"ס א"כ לבו נקפו ופורש היינו אם תבדוק כשיעור חיוב חטאת או אשם תלוי אבל אח"כ מצוה וחוב לבדוק והק' בפלתי הא הרמב"ם מצריך שגם הוא יבדוק בעד שלו והרי אם מצא חייב חטאת

לעולם אפי' אח"כ עוד הק' בס' זה הא לא איפשר שיתחייב חטאת או אשם אלא בסמוך לוסתה כמבואר פ"ב דשבועות. ואז יפרוש ומה לבו נקפו ופורש שייך כאן, וע"ש כי דבריו דחוקים, אבל האמת יורה דרכו דהרי כ' תוס' לבו נקפו ופורש כיון שלא תקנו חכמים לבדוק מחשב הוא אי לא דהרגשה לא היתה בודקת עצמה עיין י"ב ע"א ד"ה לבו נקפו וא"כ להרמב"ם דתקנו שיבדוק בעד שלו כיון דתקנו חכמים כ"כ הוא למה יהי' לבו נקפו וגם חטאת לא יתחייב עתה כיון שאינה סמוך לוסתה אלא דהש"ס ק"ל אחר שכבר תקנו לה חכמים לבדוק עצמה אחר תשמיש להרמב"ם ונהי דתקון חכמים הי' שתיבדק אחר מ"מ אם רוצית להחמיר על עצמה מיד אותו יום או אחר אחר כשיעור חטאת ואשם תלוי ונהי דכיון דלא שמשה סמוך לוסתה לא תתחייב חטאת או אשם כלל, מ"מ קא מיבעי' אי שפיר דמי למהר לבדוק כשיעור חיוב קרבן והעלה בזה לבו נקפו ופורש דכיון דלא הטילו חכמז"ל עלי' חומר בדיקת מהירות כ"כ אי תמהר לבדוק בחד אחר יאמר נא הבעל אי לא דארגשה בשעת תשמיש לא היתה בודקת עתה לעת כזאת ויהי' לבו נקפו ופורש ולק"מ קו' פלתי הנ"ל על מקומו והיכלו:

סעיף ב' אם אין לה וסת וכו' קבוע ג"פ הראשונים וכו' וזהו פי' הרמב"ן בשי' הרי"ף וביאר:

דבריו בס"פ אלמנה ניזונות דאנו תולין ראייתה בחבטת וכדומה וחוששין אנו שמא גם חבטת תשמיש גורם לה ראיי' ע"כ צריכה בדיקה ג"פ להוציאה מאותה חששא ושוב לא חיישינן להא ולא שתהא מוחזק בכך דרואה כל שעה כיון שאין לה וסת זה לא אמרינן וכבר הסכימו האחרונים לשיטה זו דלא כש"ך ויש לי להביא ראי' לסברא זו, דהא הך דרואה מחמת תשמיש מיירי באין לה וסת ואסורה לשמש בלא בדיקה לפני ולאחר תשמיש והאי לאחר תשמיש לא מצית לבדוק דהא כל פעם רואה ותולה במכה וא"כ אין להן תקנה והיך יהי' רשאי לקימה אע"כ צ"ל דאין חולין שיש לה וסת אלא שאין אנו יודעים במה לתלות כסברת רמב"ן והשתא דנתבאר לנו שיש לה מכה נאמר דכל הדמים מותרים דמחמת מכה אתו ונהי דאין מפרש מתי הם דמי מכה ומתי הם ממקור ולעולם מטמאין לה מ"מ אנו דנין אותה כאשה שיש לה וסת דלה עד זמן ידוע ואח"כ אין להם קבועות כגון דלא חזי' בפחות מכ' יום ואח"כ אין להם קבועות אז אינה מועיל במה שבדקה ג"פ בתוך הכ' יום אלא צריכה לבדוק ג"פ בימים שאחר עשרים יום שאז דינה כמו שאין אותה הבדיקה מוצאתה מספק ולא זולת זה כלל להוסת ועמ"ש לקמן בסק"ד איה"ר: סעיף ג' לרמב"ם ולרא"ש מצריך וכו' קודם ולאחר תשמיש וכו' וק' הא בש"ס אמרינן לבו נקפו ופורש בשלמא מלאחר תשמיש כבר תי' רמב"ן כמו שכ' לעיל

בשמו סק"א אבל לפני תשמיש ק' ונ"ל דהש"ס אזיל למ"ד אפי' היכא דאיכא לברורי לא צריך בירור משו"ה לא תקנו חכמים בדיקה לפני תשמיש מכיון שלא תיקנו ממילא אי תחמיר לבדוק שלא מתקנת חכמים יהי' לבו נקפו ופורש, אמנם אנן הא קיי"ל דהיכא דאיכא לברורי מבררינן כמ"ש לעיל ממ"ש מג"א סי' תל"ז סק"ד א"כ צריכה בדיקה לפני תשמיש מתקנת חכמים ולא שייך לבו נקפו ופורש:

סעיף ד' ואין צריכה לבדוק עצמה וכו' לשון זה מגומגם דמשמע אבדיקת עצמה קאי שא"צ אלא בלילה פ"א ואח"כ כ' אלא מקנחים עצמם כל הלילה בעד משמע דהם צריכים בדיקה אחר כל תשמיש אלא שהעד לא בעי בדיקה עד מחר וכשי' רמב"ם ותוס' י"ו ע"א ד"ה בש"ס ע"ש וכבר הרגיש בזה פלתי ועוד דמתחיל בלשון בדוק צריכין לבדוק עצמם ומסיים בלשון קינוח אלא מקנחים עצמם וההפרש רב בינהם, ובהש"ס נחית לדקדק בהכי עיין י"ב ע"א הוי וסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה ע"ש, ונחזי אנן דהא לדינא יש נפקותא בין בדיקה דלאחר שהוא לחורין ולסדקין לבדיקה דלפני תשמיש דסגי לה בקינות דמתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר כמבואר בש"ס ה' ע"א ומבואר שם בראשונים דלא בפשעי עסקינן דלא בדקה שפיר אלא מעיקרא לא הטילו עלי' חומר בדיקה לפני תשמיש כל כך כש"כ ג"כ בסדרי טהרה לעיל סי' קפ"ד ע"ש וגם מבואר פה סדרי טהרה סי' זה דבדיקה שבין תשמיש לתשמיש עולה לכאן ולכאן דהיינו גם לפני תשמיש ופשוט הוא והנה כבר כתבנו לעיל כמה פעמים סברות רמב"ן ס"פ אלמנה ניזונות דגם באין לה וסת יש לנו לדון מסתמא יש לה וסת, אלא שלא נדע במה לתלות ומשו"ה ס"ל דסגי בהבחנה ג"פ, וי"ל דס"ל לרמ"א דודאי סברת רמב"ן נכונה ומ"מ לא סגי בהבחנה ג"פ שיתברר שהתשמיש גורם להזבת דם, דמה בכך דלא ראתה ג"פ דלמא התשמיש על זמן ידוע גורם ואנחנו לא נדע אותו הזמן בודאי אילו ידעינן איזה זמן גורם לה הו"ל כיש לה וסת וכבר הוכרח במ"א ביש לה וסת דלא בעי בדיקה כלל, ודלא כהרמב"ם לעיל סעי' א' אבל הכא דלא נדע א"כ ע"כ תבדוק בכל הלילה אמנם לזה סגי פ"א באותה עונה, וכיון שבדקה פ"א באותה עונה ונראה דחבטת התשמיש שבאותה עונה אינה גורם וא"כ לא תיצטריך שוב בדיקה ראשונה שאחר התשמיש הראשון שהיא משום אחר תשמיש צריכה בדיקה ממש לחורין ולסדקין ואמנם אח"כ עיקר הוא משום לפני התשמיש וסגי בקינוח והא"ש דברי רמ"א מדקדקים מאוד ואין צריכין פי' הבעל והאשה לבדק עצמם בבדיקה ממש אחר כל תשמיש אלא בפ"א כמו שהוזכר במחבר שצריכה בדיקה אחר תשמיש ומסיים רמ"א אלא מקנחים עצמן כל הלילה בעד דאח"כ

סגי' בקינוח ואע"ג שהרמ"א לא כיון לכך שהרי לא הביא מזה כלום בד"מ מ"מ ראוים הדברים לאומרם ונתכוונו ממילא בלשון ההג"ה ודו"ק:

סי' קפ"ז ובו יבואר שיעור מכל הבדיקות:

סעי' א' אשה שראתה דם וכו' בטור כ' השיעור בכדי שתרד מן המיטה ולא כתב שתדיח פני' והב"י נתקשה בזה ולפע"ד הדברים כפשטן למעיין בש"ס דזמן אחר הוא בכדי שתרד מן המטה ותדיח פניה וה"ל דמסיומא זמן של אותו יום עד סיום זמן של חיוב אשם תלוי הוא הנקרא אחר והוא ממשיך מאותו:

יום עד בכדי שתרד מן המטה ותדיח פניה ועד בכלל, ומן אז מתחיל זמן הנקרא אחר וא"כ כל שלא שהתה כ"כ אפי' משהו פחות הו"ל אחר וחייב אשם תלוי ולכן אם שהתה רק כדי שתרד מן המטה לחוד בלא הדחת פנים הו"ל בתוך חיוב של אשם תלוי, ומ"ש ב"י שע"כ צריכה להדיח פניה לבדק עצמה זו ליתא, דאה"נ אבל האי וחדית פניה בש"ס לא נקיט אלא לסמוך בעלמא לשער בו הזמן וכוונת הטור שבדקה עצמה בתוך כדי שתרד מן המטה בלא שיעור הדחה וזה אמת ונ"ל הא דלא שיעור הטור בהושטה תחת הכר ותיטול עד ותיבדק בו משום דס"ל דלא בקיאי עתה בשיעור בדיקה אבל הורדת המטה קל לשער גם לדידן ולכן נ"ל אם שהתה יותר מכדי הורדת המטה יש לסמוך גם בז"ה שלא לאסרה אכ"ע לכל הפחות כמ"ש הש"ך סק"ז, וגם בבעל הראשון יש לצורפו לקולות אחרות עכ"פ, אמנם בפ' התכלת מ"ד ע"א משמע שהי' רגלים לעלות על המטות בסולם וא"כ נפל פותה בבירא נתת דבריך לשיעורין ע"כ נראה דמיטה פחותה שבמיטות אמרי' ע"כ אם שהתה יותר מזה השיעור אע"ג דאין אנו בקיאין מ"מ יכול להצטרף עם קולות אחרות להתירה כבעלה ומש"א בסמוך איה"י:

סעי' ב' בכדי שתושיט ידה הוא סברת ר"ח מש"ס י"ד ע"ב אבל ר"א ס"ל התם דה"ה שתרד מן המטה ותדיח פניה עם העד בידה ובש"ס אסיק בקושי' ע"ש וסמ"ג וסה"ת פסקו כר"א וכן משמע מפי' רש"י ז"ל בש"ס ס' ע"ב ד"ה בעלה באשם תלוי ע"ש ומ"ש בחידושינו שם וב"י תמה מ"ט פסקו כר"א דקיימא בתיובתא וכבר כ' הב"ח דמשום קו' לא דחינן לר"א שהוא בתרא דהרי לא אמרו תיובתא ועמ"ש בזה רשב"ם בב"ב נ"ב ע"ב ד"ה ק' וכו' ופסיק ר"ח ע"ש ועמ"ש הרא"ש פ' במה מדליקין ס"ו ב' וק"ל:

והנה שם בש"ס נדה ט"ו ע"א כ' תוס' ד"ה האי עד בידה וכו' וצ"ל לפירושו בברייתא באין עד בידה וכיון דמתני' איירי ביש עד בידה עכ"ל, ודבריהם צריכין ביאור דמנ"ל להמקשן דהברייתא קאי אמתני' וצ"ל דאי ס"ד בברייתא מיירי באין לעד בידה א"כ מה שיעור לקיחת העד יש שהעד מוכן תחת הכר ויש שאין לה עד מוכן ותלך למקום אחר

לטלו ובשלומא ר"ח מגהי' מתני' ה"ק אחר זמן כדי שתושיט, וכו' זהו אחר זמן שיחלקו בו ר"ע ורבנן כדי שתרד וכו' וקאי אירשא שהעד מונח תחת הכר אבל בברייתא שלא הוזכר כלל שום דבר אי אמרת בשלומא דקאי אמתני' ועד בידה כבמתני' דמיירי להדי' כשיעור תיבה שהעד בידה א"ש דגם ברייתא עלה קאי ומיסתם סתם לי' אבל אי נימא דברייתא לא קאי אמתני' ומיירו באין עד בידה ולא הוזכר נמי תחת הכר כלל א"כ איזה שיעור תתן וכה"ג אמר הש"ס בחולין ל"ב ע"ב אפי' מעלמא נתת דבריך לשיעורין ופי רש"י פעמים קרוב ופעמים רחוק ע"ש וא"ש, והנה כ"ז למאן דהומ"ל דאין סתם אשה צריכה בדיקה לאחר תשמיש כסתמא דש"ס דנדה י"ב ע"ב אמנם הרמב"ם והג"ה מיימוני בשם ר' שמחה פסקו דכל אשה צריכה בדיקה אחר תשמיש וכמ"ש לעיל בסי' שלפני זה סק"א וסק"ג בביאור א"כ לק"מ קו' הש"ס א"ר יושיע דברייתא מיירי באין עד בידה וכנ"ל נשים דמכניסים עד לעצמן במטה כדי לבדוק ולא קאי אמתני' כלל וא"כ ממילא הלכתא כר"א כדי שתרד מן המטה ויש לנו עמודים גדולים לסמוך ע"ז לצרפו למ"ש בס"ק שלפני זה ע"ש:

סעיף ג' לבדוק בו ותקנת עצמה, פתח בבדיקה וסיים בקינוח כ"ז ר"ל שיטלנה ע"מ לבדוק בו אבל השיעור הוא רק כדי שיעור קינוח ונימשוך למ"ש בב"י להק' על הפוסקים שכ' שתבדוק בו והרשב"א שהקשה אלשון ותבדוק בו הא משכחת שיעור וסת אלא לקינוח ולא לבדיקה כבש"ס י"ב ע"א וע"ז תי' רשב"א דבדיקה דהכא היינו קינוח כמו ותדיח פניה ומפני כן דחה הרב ב"י לשון הפוסקים מהלכתא ופסק שתיטול עד ותקנח אבל מהתימא אם יתפרש דברי הרשב"א כפשטן הרי דבריו נפלאים דמה קו' מהענין אותו יום שהוא רק לקינוח ולא לבדיקה ואחר זמן שהוא יותר מזה הרבה אע"כ קו' הרשב"א היא כך כיון דאיכא לפלוגי בין קינוח לבדיקה מאי מקשה הש"ס שם י"ד ע"ב שיעורי אהדדי דלמא להדיח פניה שהוא קינוח בעלמא נותנין שיעור הורדת המטה ולבדיקה שהוא שיעור ארוך ניתן שיעור השטת היד שהוא שיעור פחות ולעולם אידי ואידי חד שיעורי הוא ומשו"ה נדחק לתריץ דבדיקה דהכא נמי היינו קינוח ותי' דחוק וקו' זו כבר הקשה הר"ן ותי' בהיפוך דהדחת פנים היינו בדיקה והכא הוי קים לי' להש"ס וא"כ ס"ל להפוסקים כהר"ן:

ולפע"ד יש להכריע דודאי ע"כ נסבול דוחק לומר דהאי עד שתבדוק ושיעורי דתדיח פנים חד שיעורי הוא משום קו' הר"ן והרשב"א הנ"ל וממילא נאמר לחומרא דעד שתבדוק היינו קינוח כמו הדחת פנים אמנם להפוסקים דס"ל סתם בדיקה אינה לחורין ולסדקין

הביא הרב ב"י לקמן סי' קצ"ו אך הוא יותר מקינוח דעלמא אלא הכנסה לבית החיצון אין כאן:
דוחק כלל לאמת שזהו הדחת פנים והיינו עד שתבדוק והכל חד והרשב"א לטעמא דס"ל דהתם בדיקה הוא לחורין ולסדקין וכמ"ש הרב ב"י בשמו לעיל ריש סי' קצ"ו וע"כ צריכין לדחוק ואמרינן לחומרא דבדיקה דהכא היינו קינוח:
סעיף ד' וי"א שאין אנו בקאין עמ"ש לעיל סק"א וסק"ב:
סעי' ה' ואם לא בידוע שהוא מהצדדים, ומותרת לכאורה צריכין לחלק אם נמצא על הצדדין הרי לפנו שיש מכה על הצדדים וא"כ אפי' שופעת דם אח"כ מחמת תשמיש אין בכך כלום משא"כ בשלא נמצא כלל דתצי' שנתרפאות א"כ חזרה וראתה מחמת תשמיש ג"פ הרי חזרה לקלקולא ואסורה לבעלה ומסתימת לשון הפוסקים לא משמע כן לחלק וכבר הלכו בזה כמושות בתשו' האחרונים והנלע"ד וכן משמע בנב"י דהפשוט דאין כחו של שפופרת דומה ככחו של שמש כמבואר בב"י שהוא כפחות שבכוחות אלא שעיקר כח הוא בשעת דישה שאז השמש בצדדים, וע"י כחו הרב פותח או חובל באחד מהעוקרים ומוציא דם בכוחו אלא עפי' טבע האשה שמחמת חימומה וחימוד מוציא דם וידוע מחכמז"ל כי גם השפופרת כשמגיע סמוך למקור עושה אותה הפעולה כמו השמש אמנם בצדדים דתלי' ברב כוחו של שמש א"א שפופרת לפצוא כמו השמש ולכן כשאינה מוצאה כלל לא אמרינן שנתרפא אלא אמרינן שמע מינה הדם לא בא מן המקור אלא מן הצדדים וכחו של שפופרת אינה יפה כך להוציאה דם מן המקור וזהו קרוב למ"ש הב"ח בסי' זה ודוק היטב:
סעי' ו' וגם בזה"ז יש לסמוך אבדיקה זו וכו' ר"ל לאפוקי מהראב"ד שכ' לבתר דהחמורו על עצמם כר"ז דיושבת ז' נקרים על טפת דם כחרדל תו לא סמכי' אבדיקה זו עיין ברא"ש פ' התינוקת והרבה פירושים נאמרו בזה ועמ"ש בחי' גפ"ת שם, ועוד נ"ל כעת לפמ"ש תר"י בפ' אין עומדין דלהכי אמר אפי' טפת דם כחרדל דלא מבעי' ראי' מרובה דאפשר שזה ג' ימים רצופים התחיל לצאת לבית החיצון בכל יום פורתא וה"ל זבה גדולה אלא אפי' טפת דם כחרדל שקשה מאוד שתחלק ל"ג חלקים מ"מ החמירו על עצמם, והנה לכאורה דבר זה צ"ע להחמיר כ"כ דהא אפי' בראי' מרובה נמי הו"ל ס"ס אולי לא תתחלק ונמצא שלא ראתה רק ראי' אחד אשר אם עומדת בימי זבה סגי לה בשומרת יום ואת"ל שנתחלק ל"ג ימים מ"מ שמא בימי נדה היא עומדת וסגי' לה עכ"פ בששה והיא וה"ל ס"ס גמור שיכול להתהפוך וכל א' מתיר יותר מחבירו ומכ"ש כשהיא רק טפה קטנה כחרדל שא"א לה שתתחלק באופן הנ"ל ומה גם לפעמים שהיא בודקת עצמה ולא מצאה

כלום ואח"כ מצאה בודאי לא שייך לומר שהיה בבית החיצון שהרי בדקה עצמה, וצ"ל אימר לא בדקה ופה נמצא שאין אנו סומכין על ס"ס וגם על הבדיקה איך נסמוך על בדיקת שפופרת דמשמע דלא הוי רק ס"ס כי אין ברור לסמוך על הבדיקה שלא נמצא דם רק על הצדדים ולא על כמו שיתבאר לפנינו בעה"י, ולא אתאינן להתיר אלא ע"י ס"ס שמ"מ מן הצדדין ואת"ל על המכוון מ"מ מותרת לשמש שמא לא תראה עתה בבעילה זו כי וסת כזה שבא עי' מעשה קיל לכו"ע זה היא היתר בדיקת שפופרת להראב"ד וכיון שעכשיו החמירו כר"ז שלא לסמוך על ס"ס ושלא לסמוך נמי על הבדיקת העד מכ"ש שאין לנו לסמוך על בדיקת שפופרת ושאין להתיר עי' ס"ס זה כנ"ל לפרש בדעת הראב"ד ומ"מ אין זה ראי' גמורה כי בד"ת החמירו לישב ז' נקיים ולא לאסרה לעולם כקו' הרא"ש על רמב"ן שיתבאר לפנינו איהי' ועוד התם נמי אין עיקור הטעם מתיר שיצאה הדם ג' זא"ז אלא שלא למסור פתחו נדה לזבה בידי נשים ואין ענין לכאן:

סעי' ז' אם רוצה לבדק עצמה בעודה תחת הראשון וכו'. רש"י כ' בש"ס דזה הוי ספק ולא שרינן והק' הרא"ש א"כ גבי ג' נמי לא נתיר ספק כרת, והנלע"ד דס"ל לרשי' ז"ל דבדיקת שפופרת לא הוי ברור אלא עושה לנו ספק ר"ל שאנו רואים דעכ"פ אכתי איכא כוח א' בעולם שלא תראה ומשו"ה שרינן משום דוסתות דרבנן והולכין בספיקא להקל ונמי משום ס"ס כמ"ש בס"ק הקודם וס"ל לרש"י דהיכא דאיכא לברורי מברירינן ולא סמכי' להקל ומשו"ה אחר שתתגרש מבעלה הראשון הרי היא לגבי שני ככל נשים דעלמא דאזלינן בתר רובא שאין רואות מ"ת וכאלו ברור לנו שלא תראה אצל זה וכיון דאיכא לברורי אין מועיל בדיקה לגבי הראשון שהוחזקה אצלו דהיכא דאיכא לברורי לא סמכינן אספיקא משא"כ לבעל ג' שכבר הוחזקה לג' אצבעות וכחות תו ליכא לברורי כ"א לעשות ספק עי' בדיקה וק"ל ועיין מכתבי בסמוך איה"י:

סעי' ח' ויש לסמוך אסברא ראשונה להקל והש"ך כ' דברי רשי' י"ל קו' תוס' ויען כי נדחקו בפרושם ארשום מ"ש בחי' גפ"ת כי הבעל האיבעי דשאל ותיבדק עצמה בביאה ראשונה של בעל ג' ידע נמי שאין כל הכוחות שוות שהרי מפני זה יהבי לה ג' כוסות בכל בעל ובעל אלא דהוי ס"ל בשלומא כל שלא:

הוחזקה בג' בעלים הו"ל כפרוש מרובא דעלמא ומחזיקים לה שודאי לא תראה והוא ברור טפי משפופרת כמ"ש לעיל בשי' רש"י אמנם כ"ז בחזקות אצבעות אבל בספיקא דכחות הוי ס"ל כיון שכבר ראתה באצבע זה בעצמה נהי דמ"מ מספיקא לא נפקא שמא לא יהי' כחו השני והשלישי שוים ולא תראה מ"מ ברור גמור נמי לא הוי שלא תראה בודאי ולא שרי אלא מטעם ספק להקל או ס"ס וכיון שאכתי לא הוי אלא ספק הי' עדיף

לברר ע"י שפופרת שהוא עכ"פ קצת ברור וקולא זו לא רצה להקל גבי בעל ראשון דאפשר לומר כיון דע"י שפופרת תפסיד עכ"פ שאם תמצא בראש המוך תאסר להנשא לעולם דטבי' לה עבד לה משא"כ בשלישי דלא מפסדי מידי ד' לנו לאוסרה התשמיש וע"ז משני הש"ס אין כל הכחות שוות ר"ל שאינם שוות כלל ועדיין היא בחזקת רוב נשים שלא תראה כלל והו"ל ע"י הכח ברור יותר משפופרת דסמכי' ארובא וא"כ אסור לסמוך אבדיקה בבעל ראשון כיון דאיכא לברורי וכמ"ש לעיל בסמוך ע"ש וק"ל:

סעי' ט' ואם יש מכה באותו מקום וכו' כל דיני מכה וכל דברי רמ"א מבוארים אצלינו באריכות נפלא בתשובה ומה צורך להעתיק הדברים לכאן וכעת אין הפנאי מסכים:

סעי' יוד ואם דם מכתה משונה דעת הרמב"ן בזמה"ז אין בועלים על דם בתולים מכ"ש שאין לסמוך על מכה ובשגם אין אנו בקיאים להבחין אם הוא משונה או לא והרא"ש הקשה על זה הא אין אנו צריכין להראות חכם אלא אם אירע שנשתנה מטמאים מספיקא אוקמא אחזקת טהרה שאינה משמנה וגם בשני דמים שלפנינו אין אנו בקאין להבחין וגם דם בתולים אין ראי' שאננו חומרא בלא טעם, כי כבר מבואר שם הטעם היטב אלו תוכן דברי הרא"ש ודבריו צל"ע כי בביאורו עם פרישות החתן כ' משום שהדבר מסור לכול וחתן יצרו תקפו עליו ע"כ נתנו לכל כלה דין הגיע זמנה לראות וראתה שאין לה אלא בעילת מצוה וק' אעיקרא דדינא בראתה כבר נמי אמאי יפרוש אחר בעילת מצוה הא אין לך מכה גדולה ומבוררת ממכת בתולים וע"כ צ"ל כיון שאם נשתנה מראה דמי' שוב אינה תולים בבתולים ונהי דאין צריכה לבדוק אחר זה מ"מ מכיון שנשתנה הדורות ונתמעטו הלבבות עד שאין אנו בקיאין במראות איפשר שיהי' הדם לפנינו ואנו רואים אותו בענינו שנשתנה ולא נרגיש בהשינוים וזה גרע מבדורות הראשונים שלא הי' צריכין לבדוק אח"ז אבל מ"מ אי הי' רואים הי' מכירים השינוים, משא"כ עכשיו איפשר שיראה שינוים ולא ירגיש לכן החמירו בהגיע זמנה וראתה וממילא נמי בכל הנשים משום שחתן יצרו תקפו עליו וא"כ ה"ה והוא הטעם נמי בדם מכה ודברי רמב"ן נכונים ושרירין מ"מ אידך קו' של הרא"ש ק' דשאני בתולים שהחמירו ע"ע משא"כ כאן ואסורה לעולם לא שמענו ודו"ק בכ"י:

חדושי מסכת גיטין

דברי חבר בה"י חי' מס' גיטין בן חיים:

בעזר עוז לעמו יתן. נתחיל לבאר מס' גיטין בעזר גואל לבני אבותינו מביא נתחיל לבאר פרק המביא:

בה"י בענין המביא ריש גיטין:
תוס' ד"ה המביא ע' רש"א שכ' דמש"כ תוס' וכן מה שכותבי' ר"ל דזה ראי' שגט סתם הוה גט אשה ולי כ' דה"פ דהנה מ"ש י"ב שורות היינו משום דגט גימט' י"ב וא"כ לכתוב כל שטרות י"ב שורות או"ו משום דסתם גט הוי גט אשה ושאר שטרות השם גט רק מושאל להם:
רשי' ד"ה ממ"ה כוונתו דלהכי לא נקט תנא חו"ל דלא ליהוי בבל בכלל משא"כ מה"י און בבל בכלל דלאו מה"י היא ואמנם הקשו עליו ומרקם ומחגר:
ואמנם דברי תוס' דלאפוקי מרקם וחגר היינו לר"ת דס"ל תרי רקם הוה ומתנית ברקם שבחו"ל אבל לר"י דרקם הוה מא"י אלא רחוק מיישוב א"כ שפיר הוה מצי למנקט חו"ל ואפ"ה אין ריקם בכלל, והנה רש"י כ' דרקם וחגר היינו קדש וברד וכ' רשב"א דקדש וברד בא"י ולא כמ"ש רש"י דלאו היינו קדש ושור דבאמת גם שם כ' על העיון בדרך שור וא"כ ס"ל לרשי' כר"י ושפיר כ' דלאפוקי בבל ודוקא נקט תנא הכי וזה כוונת רשי' במ"ש דרקם וחגר היינו קדש וברד:
צריך עי' רש"י נ' כוונתו ליישב מה דוחקו לרבה מאחר דאית לי' דרבא למה לי למימר ג"כ טעמא דאין בקאין אמנם ק' לי' לרבה ל' צריך דתנן דמ' דהאי בפני חומרא הוא ולרבא קילא הוה דלא ליבעי' קיום ואמנם א"א דטעמא משום אין בקיאין וא"כ אפי' הגט מקוים ג"כ צריך שיאמר בפ"כ ושפיר הוה חומרא וז"ש רשי' צריך השליח המביאו וטעמא מפי כבמ' מה ל' צריך ואמנם בא רשי' ליישב ג"כ לרבא מאי טעמא נתן צריך ולזה כ' רשי' ושליח זה הבעל עשאוי שליח להולכה ר"ל דס"ל לרבא דאין השליח נאמן לומר בפני אם לא שיש בידו כ' הרשאה שהבעל עשאו שליח וא"כ כיון דידעי' דעשאו שליח ודאי לא יטעון מזויף ואפ"ה צריך לומר בפ"נ והיינו צריך דתנן וזה כיון רש"י:
בפ"נ יל"ד בשלמא אם התקינו חכמים שיהא השליח דוקא אדם יודע בטיב גיטין שפיר אהני לן במאי דמעיד שבפניו נכתב משא"כ השתא דכל אדם כשר מאי אהני לן ותו לרבא סגי בבפני נתתם נכתב ל"ל וי"ל דהנה באמת אנן לא חיישי' לזיופי אלא שהבעל יכיל לטעון כן ואולי לצעורי קמכוין והנה אם יקח הבעל גט נגמר ודאי יש לחוש שידע הבעל שהגט פסול וכיוצא ואמנם אם השליח מעיד אשר קודם שנכתב הגט כלל כבר עשאו' הבעל כשליח א"כ צא שייך חשש זה ושפיר הצריכו גם בפני נכתב:
רקם וחגר צ"ל דשני' בשורה אחת יושבי' דאל"כ לנקוט חדא ואידך ממילא ידעי':
תוס' ד"ה מכפר לודים ע' רש"י ולי נ' דהא ידע הש"ס דרקם וחגר אינם מובלעות וא"כ ר"ג ע"כ במובלעות לא מצריך מדנקט רקם וחגר ואס"ד דכפר לודים גם כן אינו מובלע

מנ"ל לר"א דר"ג פליג ואינו מצריך או"ו כפר לודים מובלעות ושפיר פליג ר"א מדנקט רקם ומ"מ עכ"פ ר"א במובלעות מצריך:

תוס' ר"פ אשקלון נקטי תוס' קראי דוילכוד יהודה למימר דמעכו לא ק"ל לר"ת דבעכו כ' לא הוריש אשר את עכו אמנם הרשב"א דחה זה מגמ' דחולין גבי בית שאן דכ' לא הוריש ואעפי"כ דייק הש"ס דמא"י הוה:

והנה לד' ר"י צ"ל דהך סמוכות דר"ג ג"כ סמוכות לעיקור יישוב וא"כ צ"ל דהך רחוקות מעיקר יישוב אינו ר"ל דהמדבר מפסיק ביני' דא"כ מאי סמוכות שייך אלא דעיקר יישוב היינו יישוב ישראל ומשם ואילך לא שכיחי יישוב ישראל כילו האי:

והנה מה שכ' תוס' דפשיטא לר"א דמובלעות הוה עדיף מרחוקות מעיקר יישוב י"ל דמר"ג אשמועי' דנקט רחוקות ופליג במובלעות:

וע' רש"א מה שהק' מכי הוי מפטרי ולכאורה י"ל דלענין מכירת עבד הוא דגזרו על חצייי' שבא"י דבקל יוכל למכור מעכו לעכו אמנם א"כ לא פשיט הש"ס לקמן אסורי' דהתם ל"ש זה דמ"מ לא ימכור מסורי' לחו"ל: בענין בפני כמה נותנין לה גיטין פ"א:

בשליח נעשה יל"פ דהנה אפי' מאן דס"ל בקידושין אין שליח נעשה עד בגיטין ע"כ מודה דמתני' היא דנאמן השליח וא"כ מסתבר דגם לענין עד נעשה דיין יש לחלק ויחזור ויתננו לה בפני שנים הא דלא אשמעי' בהדי' דצריך ליטל בפני שנים י"ל רבותא קמ"ל ס"ד שנים הראשונים דוקא בעי' כי היכא שלא יוציאו לעז קמ"ל אפי שנים אחרי' ויש קצת סיוע ל"ד הרי מקינון ברא"ש והא דלא אמרי' כבר עשה שליח שליחותו ונתינתו ואמירתו מאי אהני לו היינו דהבעל גם לזה עשאו שליח שיאמר בפ"נ וכ"ז שלא אמר עדן לא עשה שליחותו:

בה"י בענין בבל רא"י לגיטין גיטין פ"א:

גמ' מתבתא בגרסיי' טרידי ונ' טעמא דרב דעכ"פ בפ"נ א"צ דאם יקיימו ב"ד הגט טרם יוליכנו השליח עכ"פ בקיום ב"ד בקיאי' התלמידי' ושמואל אפי' כה"ג לא סמוך:

ועד"ז יל"פ ד' תוס' ד"ה הנו ידעי' דברי' אינם מובני' לכאורה בשלמא באקטספין וארדשור יש לחלק בין מוליך למביא אבל מה אהני לן אם בקיאי' בחתימת התלמידי' אמנם כוונת תוס' דב"ד העיר יקיימו כל הגט וחתימת הב"ד היינו חתימת התלמידים בכל ב"ד וב"ד הי' מן התלמידים שלמדו בסורא ובנהרדעא וא"כ הגיטין שמביאין אז לסורא ולנהרדעא הא סגי' בקיום עכ"פ וא"צ בפ"נ:

תוס' ד"ה מכי אתא רב י"ל קו' תוס' דע"כ פליג רבה אר"ה דרבה הרי גזר שמא יתור דבר לקלקולי ואם מעיקרא אמרו בפ"נ ועכשיו הטעם רק משום מתיבתא למה לא נגזור

דלמא בטלי מתבתא אלא ש"מ לרבה ס"ל לרב כי מעולם לא אמרו בפ"נ ועל רבה הוא דמק' ר' ירמי':

וע' רשי' וי"ל גם ל"ד תוס' מל' עשינו מייתו ראי' דהטעם משום מתיבתא דאלת"ה ל"ש ל' עשינו:

רשי' ד"ה מרקם נ' דרשי' בא ליישב אמאי לא עלה מעיקרא ע"ד ר' ירמי' לבר מבבל ואמנם משום דמרקם למזרח היינו עד סוף העולם ואין כאן לבר מ' ה"ה במענו לצפון:

וכ' וכ' רשי' ורקם כמזרחו של עולם נ' כוונתו דלכאורה מאי ק' לי' לר' ירמי' דלמא ר' יודא דמתני' תחומי או"י קחשיב מהיכן א"י מתחיל ורקם כמזרח היינו כמזרח א"י ולזה כ' רש"י דע"כ ר"ל כמזרחו של עולם ור"ל רשי' לטעמי' דס"ל רקם בא"י קיימא ובשלמא אי ר"י אשמעי' דרקם כחו"ל היינו רבותא דאף דבא"י קיימא הואיל ורחוק מעיקור' יישוב דינו כחו"ל משא"כ אי כא"י קאמר מאי קמ"ל:

גמ' וכ' ויאמר ה' י"ל דאי מדחזי' דבבל בצפון דלמא מ"מ אינו בצפון ממש אבל מדכ' קרא שפיר מוכח:

גמ' כמחלוקת ליוחסין י"ל דפליגו בפלוגתא דאביי' ור"נ בר יצחק בנהרות דא"י דלאביי' אמרי' שלא תחלוק במה"י גם הכא אמרינן כיון דליוחסין דינו כחו"ל ה"נ כן משא"כ לרנב"י דלא אמרי' שלא תחלוק:

תוס' ד"ה מבי ארדשיר ע' רש"א דברי' ק' דעכ"פ מה לי אם פליגו בהא או בהא ונ' דאדרבא דהיינו ותסברא וה"ק ע"כ ס"ל דרבה אי לי' דרבא דאל"כ גזרי' מוליך אטו מביא אלא באכתי ק' דלמא באמת כד' רש"א ס"ל ונ' דלכאורה מאי דוחקא לרבה למפלג אדרבא ונ' דפלוגתא דר"ג ות"ק ק' לי' דבשלמא לרבא הני גמירו והנו לא גמירו אבל לרבא זה דוחק דהני שכיחו הכא והכי לא שכיחו הכא והיינו דקאמר ותסברא כיון דרבה אי לי' דרבא אין סברא דהכי שכיחו והני לא שכיחו וכמ"ש וא"כ מסתבר דבהא פליגו דהכי ידעו וכו':

הנך ידעי ע' רשי' מה שפי' במנוחי' שם שטרותי' היינו משום דל' הנך מ' דר"ל בני אקטיספון ידעו והש"ס דאצטריך להני היינו משום דאי אבני ארדשור סמכת אכתי איכא למימר בשוקיי' טרידו ואון להם פנאי לקיים העדות שבגט:

גמ' לאחר שיצא היינו משום דבפ"נ דרבנן ובדרבנן עבדי' עובדא ואח"כ מותבינן תיובתא-דאסכים מרי' ע' רשי' ר"ל אף דבאמת לא כיון האמת כי מה שהקפיד הי' על הנימא מ"מ אסכים מרי' לגלות לו סתרי תורה: סוגי' דרבה ורבא תמצא בספר לקוטי חבר חלק שלישי בה"י בענין ע"ח וע"מ כרתי גיטין פ' קמא ופ' המגרש:

תוס' ד"ה מאן האי תנא הנה הרמב"ן בחי' דחה קו' זו דלמאי דרבה אי' לי' דרבא ל"ק כלל מ"ט לא אמר כרבא דבא לחוש גם ללשמה עיי"ש ויש לתרץ קו' תוס' ע"ד אחר דל"מ אי אמרינן דבפ"נ מהני משום דסתמא לשמה קמסהיד וכיון דבחתימה לא בעי לשמה ומ"מ צ"ל בפ"נ א"כ גם אכתיבה שוב לא שייך סתמא לשמה קמסהיד אפי' לרשי' דשיילי' לי' וא"כ גבי בפנ"ח לא נשיילי' דהרי לא בעי' לשמה וא"כ:

ידעו הכל דמשום קיים הוא ובוודאי אתו לאחלופי בקיים דעלמא: תוס' ד"ה דתנן בסו"ד והנה לא קשה להו מהא דתנן ר"מ אומר ענו כא"י דלמא ר"מ אבפנ"ח לחוד קאי דדווקא מרשב"ג מייתי ראי' תוס' לקמן דקאמר אפי' ומ' דארישא לגמרי קאי משא"כ מר"מ ואמנם מבריי' ודאי ק' ועי' בחי' רמב"ן מ"ש לתרץ ונ' ע"ז שכ' לעיל דקאמר ר"מ לטעמא דחושש למיעוטי שפיר מצריך גם בפ"נ דנדע שנכתב ונחתם הגט בהדי הדדי ואנן סמכי' אסתם ספרי וא"כ ר"מ לטעמי' לק"מ ואמנם לאוקמי מתני' כר"מ גם בהא דחייש למיעוטי זה לא בעי הש"ס ומק' שפיר:

רשי' אין כותבין במחובר שמא יחתים כיון לד' תוס' לקמן דדווקא גבי מחובר שייך לגזור: רש"י ד"ה כתיבה בעי לשמה כוונתו דלכאורה הי' אפשר לפ' דאין לר"א לא בעי חתימה כלל והוה א"ש מה דמק' הש"ס ול"ק קו' תוס' לעיל ד"ה מאן האי תנא כיון דלא בעי ר"א חתימה כלל מאי בפנ"ח שייך ולזה כ' רשי' דקו' הש"ס הי' מלשמה דהרי ר"א בהדיא קאמר דמפני תיקון העולם עדים חותמין:

תוס' ד"ה ג' גיטין פסולין אלא למ"ד כתב סופר ק' ונ' דקו' זו הביאו לרשי' פ' המגרש לפי דמתני' דלא כר"מ דמ' לי' דוודאי רב דס"ל תצא א"כ מתני' כר"מ שפיר מוקי לה בכתב ידו חבל שמואל ס"ל מתני' דלא כר"מ וא"כ אפי' בכתב סופר כשר דיעבד:

רשי' ד"ה דרבנן הק' הגאון ר"ע איגר בהגה' והרי ר"א אירי מענין אחר ות"ק מענין אחר וא"כ שפיר י"ל דבגווני דר"א לת"ק דיעבד ג"כ פסול ולר"א דיעבד כשר ונ' כוונת רשי' דאי ר"א ג"כ דיעבד דווקא קאמר א"כ כשר דקאמר ר"א ל"ל הכי הול"ל ר"א אומר אעפ"י שאין עליו עדים אלא ש"מ משום דת"ק דיעבד קאמר אתא איהו למימר דאפי' לכתחלה כשר ולולי ד' רשי' י"ל דממאי דסיים ר"א שאין העדים חותמין אלא מפני תיקון העולם דייק הש"ס דאפי' לכתחלה מכשיר דאל"כ מאי בעי ר"א בזה:

ומ"מ יש לדייק מכאן על ד' הגאון שהביא הרי"ף פ' המגרש דלר"א כ' סופר ועד או כי בלא עדים פסול מטעם מזוייף מתוכו הרי ר"א אעפ"י קאמר וא"כ מוסיף את"ק ואי מודה דפסול מאי אעפ"י אם הול"ל:

רשי' ד"ה אין בו זמן דאיזו זמן נכתב נ' דק' לי' לרשי' הרי גם כ"י פסול מטעם אין בו זמן א"כ הך בבא יתירה הוא לזה כ' רשי' דמצי מיירי אפי' העדים כ' בחתימה באיזו זמן חתמו מ"מ פסול משום דהגט נשתנה ממטיבעה חכמים שציוו לכתב בגט באיזו זמן נכתב:

רשי' ואין בו אלא ע"א סתם רש"י כמ"ד כתב סופר בא להורות לן דסתמא הכי מ' דאי למ"ד ני' וע"א ואשמעי' דמ"מ פסול לכתחלה א"כ מקמי אין בו זמן הו"ל למתני בבי כ"י ואין עליו עדים ומ"מ רב ע"כ מוקי לה בכ"י משום דמ' לי' כתב סופר בכ"ג פסול:

והנה כ' רשי' פ' המגרש סופר מובהק ובקי וק' הא סתם ספרי מגמר גמירי ואפי' מיעוט ליכא ונ' דעיקר חששא משום אומר אמרו דמ' למיעוט סופרי' דכשר וז"ש רש"י ובודאי לא יכתוב אם לא שמע מפי הבעל ר"ל ולא באומר אמרו ומה שלא פי' רש"י מובהק ומכירין אני כתיבתו ה"ט דאי אין מכירין כתיבתו וודאי לא מהני כתב שלו מידי ואפי' דיעבד פסול:

רשי' ד"ה וגובה מנכסי' משועבדים נ' דמה שפי' רשי' לעיל דמדרבנן פריך לר"א היינו ללי"ב דגובה קאי אשאר שטרות אבל אי קאי אגט א"כ ע"כ לכתחלה כשר דאי לכתחלה פסול ודאי אינו גובה ב' מלקוחות:

תוס' ד"ה וגובה ואמנם רשי' לקמן פ' המגרש כ' אפילו אי קאי אגט שפיר שמעי' מדגובה מנכסי' משועבדים ש"מ גם בשאר שטרות כשר וזה ק' טובא אטו כתובה בגט גובה כתובה בתנאי ב"ד גובה ותנאי ב"ד הוא לכשתנשאי לאחר תטלי וכו' וכמ"ש הרא"ש וצ"ל ד' רשי' דאפי' תו"כ ג"כ גובה דל"ש תנאי ב"ד וצ"ע:

ומ"מ נ' שהביאו לרשי' לפי כן סוגי' דב"ב שהביאו בתוס':

תוס' ד"ה וכו' לא בעי ר"מ י"ל דלשמה מצריך ר"ת כדי שילכו אצל סופר הדיינין והמה יזהירו גם אחתימה משא"כ במחובר תו לא צריך להחמיר דהרי ספרי דדייני ידעי שפיר דאין כותבין במחובר ולא שכיח גביי' שיטעו: תוס' ד"ה מודה ר"א ונ' לתרץ דכיון דלא הוה לשמה ע"כ או חתמו להתלמי או לשם גירושין אחרי' ומאלו הגירושין אינם יודעים מאומה ואנן סוברין שיש כאן עדים ואינו וא"כ מי עדיף מקרוב או פסול והיא היא:

גמ' הא מני ר"מ היא צריך ביאור היאיך מ"פ רי' האי וכתב דקרא וי"ל דלעולם כר"א מפ' לי':

דהבעל צריך שיכתוב או שלוחו כמותו אמנם צריכין לידע שהבעל עשה לסופר זה שליח ולזה צריך עדי חתימה נמצא דגם העידי חתימה מעיקר הגט ושפיר בעי לשמה בחתימה:

תוס' ד"ה עד שתהא לכאורה י"ל שהי' כותב הגט על קרן פרה שהיתה בשעת כתיבה שלו והי' בדעתו ליתן לה הפרה ואין זה מחובר ולאחר הכתיבה מכר הפרה ויצטרך לתלוש הקרן והעדים חתמו קודם תלישה דהו"ל מחובר וצ"ע: תוס' ד"ה דקיי"ל הל' ולפיכך יש לד' מאי לפיכך ונ' דכוונתם לאפוקי מד' הרי"ף דמכשר בעי"ח לחוד וע"ז כ' דאף בשאר שטרות - לא מכשרי' בלא עי"מ ומכ"ש בגט עד לבסוף דמסקי די"ל בשאר שטרות בלא עי"מ כשר אלא שק' מה שסיימו דבגיטין וקידושין לא מהני הודאת בע"ד תינח בקידושין אבל בגיטין שפיר משכחת שהיתה מתחלה כשנשאה גרושה או זונה ופסולה בלא"ה לכהן וא"כ נימא דכה"ג כשר בלא עי"מ וצריך לדחוק דעכ"פ עיקור ילפותא דבר דבר וממון לא ניתן אהודאת בע"ד דהרי קידושין ורוב גירושין ל"ש בהו הודעת בע"ד וע"כ רק לעדים ניתן לידרש לא זולת ואפשר שקו זו בא הרמב"ם לתרץ למה לא מהני בגירושין היכא דליכא חב לאחרים הודאת ב"ד לזה כ' היאיך אפשר היום יבואו עדים על א"א שזנתה ויחויבה ב"ד מיתה ומחר יבא בעלה ויודה שכבר גירשה וע"ד שהקשו תוס' בב"ב במאי דבעי למימר התם דבעל שאמר גירשתי גם לעבר נאמן:

ומ"מ בד' תוס' אלו יש להסיר קו' הר"ן פ' המגרש מעל הרמב"ן שכ' דבדי"מ מסירה קונה לר"א אפי' בלא עדי' מטעם הודאת בע"ד והק' הר"ן גם בגיטין נימא הכי ובמ"ש תוס' מתורץ שפיר:

בה"י בענין עבד שהביא גיטו גיטין פ"א:

ע' ר"ן ורמב"ן שיישבו למה נקט תנא דברייי' עצמך ונכסיי וי"ל דתנא מיירי אפי' היכא דאמר חוץ ולהכי בעינן עצמך ונכסיי דבכל נכסיי לא הוה כרות גיטין לר"מ אלא דלד' הרי"ף אין חילוק:

סברת אבייי' נ' דמשום לעז הוה ומשו"ה מהדר לי' רבא דליכא לעז דידעו כ"ע דלממון בעי' קיום דווקא ומ"מ אמר אבייי בלי"ב דאי נימא דא"צ לקיים הגט בשביל עצמו יוציאו לעז ויאמרו כיון דלא קיים אנכסיי שמ' סזוייף הוה ואמנם אם נצריכנו קיום גם על עצמו ישתדל לקיים כל הגט ואהדר לי' רבא דל"ש כלל כי יאמרו אין עדי' מצוי' לקיימו והביא ראי' מעצמך ונכסי' דאי חיישת ללעז גם בעצמך ונכסי' נחיש והיינו דקאמר א' זה וא' זה כי היכא דבהא לא חיישי' ללעז בהא נמי לא חיישי': והנה הרשב"א הק' ע' ד' רשי' מנ"ל דר"מ פליג כה"ג אר"ש ותו באין שם אלא אותה השדה מאי קאמרת ונ' דאדרבא מדחזי' בתוספתא דגם באין שם אלא אותה השדה פליג ר"מ ש"מ דגם היכא דל"ש נחת לשיעורא פליג משום לא פלגי' דיבורא וכ"ת א"כ אמאי לא מ"פ רשי' כתוס' נ' דמ' לי'

לרשי' מדנקט בתוספתא הא דאין שם וכו' למלתא באנפי נפשי' ש"מ דלעולם דר"ש לאו אהא קאי:
והנה הרא"ש כ' דלרשי' ורי"ף ע"כ מיירי דאין לו מטלטלין ל"ד הרי"ף וודאי בהכי מיירי דאי יש לו א"כ מתקיי' כל נכסי אמטלטלין ול"ש פלג' אבל לרשי' ביש לו מטלטלין שריר קפליג ר"מ משום כיון דנחת לשיורא: בענין סוריא כחו"ל גיטין פ"א:
בא מני' מרחב"א לכאורה ממ"נ ידע הבעל אבעיא דאסור לצאת לסוריא א"כ מאי מבעי' לי' במוכר עבדו ואי לא ידע ליבעי' הא אי שרי לצאת לסריא און לא ונ' דידע דסוריא דינה במקצת דברים כחו"ל ובמקצת כא"י ומס' לי' מ"ט אי ספיקא הוה או וודאי כחו"ל אלא שהחכמים החמירו בה במקצת כא"י ומעתה אי ספיקא הוה וודאי אפילו מס' אסור לצאת לחו"ל אבל מ"מ מספיקא לא קנסי' למוכר אבל אי וודאי כחו"ל גם למוכר קנסי':
והנה פשיט לי' מעכו נ' דהכא פשיט לי' דענו מה"ט לא הוה כא"י לעבדים משום דלא כבשוה עולי בבל אף דהוה א"י גמור כדאי' בס' יהושע ומכ"ש שלא כבשו סוריא שהיא הלאה מעכו וא"כ א"נ כיבוש יחיד שמי' כיבוש לא עדיף מיהת מכיבוש יב"נ:
תוס' ד"ה המוכר י"ל דלענין גיטין פשיטא לי' מדתנן מענו לצפון הוה חו"ל לענין בפ"נ וע"כ לא פליג ר"מ אלא אעכ' גופא אבל אסוריא שהוא מעכו לצפון מודה ואמנם לענין מוכר עבדו לא ידע האי בעל הבעי' לדיוקא לגיטין אין לעבדים לא:
רשי' ד"ה כיבוש יחיד כוונת דבריו דוודאי גם בימי ד"ה ע"ה הי' כל ישראל ביחד וכ"ת לא הלכו כלם במלחמה ואטו בימי יב"נ הלכו כלם כ"א אלא דהחילוק בימי יב"נ הלך כ"א בשליחות כל ישראל משא"כ:
בימי ד"ה ע"ה הלך כ"א בשליחות דהע"ה לכבוש לצורך המלך ולא לצורך כל ישראל זהו תו"ד:
תוס' ד"ה על אוירה לא גזרו עי' רש"א ולא כ' כ"א ק"ק נ' משום דיש ליישב דדלמא ר' וריב"י בהא פליגו, ר' סבר רק על אוירה גזרו ומה"ט אוסר שידה ועל מאהיל לא גזרו כלל ומשו"ה עפר מארץ עמים בא"י טהור וריב"י סבר אפכא על אוירה לא גזרו רק על מאהיל ושידה מותר ועפרה מאהיל עליו אפי' בא"י טמא ובעי הש"ס לריב"י:
וע' מל"מ פי"א מטומאת מת שכ' דד' הרמב"ם דהך מתני' ר"ל אינו מטמא טומאת ז' משום אוהל אבל טומאת ערב מיהא מטמא וק' א"כ למה תניא בהדי' עצם כשעורה דאינו מטמא כלל באוהל:
ויש לי לדקדק ע"ד הרמב"ם מאחר דכ' דסוריא על אוירה לא גזרו למה הביא שידה תיבה ומגדל דווקא ולא נקט רוכב על הסוס או יושב בקרון וצ"ע: וע' מל"מ מ"ש ע"ד הרמב"ם

דלית לי' סברת תוס' בנזיר בענין דלתות ע"ג שורי' דהוה אוהל כ"א בפרה דווקא דלא הוה כ"א מעלה בעלמא ונעלמו דברים אלו מהנב"י מה"ת שנסתייע בד' הרמב"ם אלו לענין הפערסאל בשבת: רשי' שכותבין עליו אונו אם לקחה וכו' מבואר דעתו כהרא"ש והריב"ש שהביא הב"י סי' ש"ו דדווקא אם לקחה מע"ש התירו לו להעלות בערכאות אבל לא לקנוח דלא כאו"ז שהביא המחבר סי' ש"ו דאפילו לקנות שרי וטעם האוסרין נ' כמ"ש הר"ן בשבת פ' חביות דבנקל יותר התירו שבות דאמירה לנכרי משבות הנעשה ע"י ישראל ומכ"ש מו"מ דהו"ל ד' קבלה ממצוא חפצך וכו' ויש לתמוה דהאו"ז מיקל לקנות ומצריך להעלות בערכאות דווקא בכתב שאינו חייב עליו מן התורה ושאר פוסקי' לא הזכירו חומרא זאת ונ' דרשי' פי' אם הגוי רוצה לצאת לדרכו מ' דווקא בכה"ג שרי' וע"ז הוסיף האו"ז דכתב שאינו חייב עליו בכל גווני מותר:

וע' מג"א מה שהקשה על הרמב"ם וצע"ג ולי יק' עוד בנציע תחלה קו' תוס' ספ"א אמאי לא חשיב ג"כ תנא דין סורי' לענין זתים ושדות להשכיר ולמכור לעכו"ם ולכאורה כיון דתנא דמותר לקנות שדה בשבת משום יישוב א"י מכ"ש דאסור למכור לגוי אלא דהתנא לא מיירי אלא בשדה דאיכא תרתי וק' להו לתוס' דין זתים אכתי הו"ל לאשמעי' ומעתה באמת מנ"ל להרמב"ם דבבית דליכא כ"א חדא ג"כ דינא הכי דלמא דדווקא בשדה דאיכא תרתי מותר לא זולת וצ"ע:

רשי' ד"ה יישוב א"י מ' לא' כ"ד תוס' דיישוב אי' דווקא ואפי' מילה לא דחו שבת ע"י גוי והטעם דשבת עשה ול"ת ואפי' באמירה לנכרי העמידו חכמי' דברי' כדאמרי' גבי שופר דאסור לעשותו ע' גוי ביו"ט מה"ט ואמנם ביישוב א"י איכא ג"כ ל"ת ועשה לגרש הגוי מקיים ל"ת לא תחנם יישיבת ישראל מ"ע ומה"ט דחי וע' רשב"א דאפי' לבה"ג יישוב א"י דווקא לגבי שאר מצות חוץ ממילא דגלי קרא דדחי שבת:

וע' רש"א מה שכ' ליישב קו' תוס' על בה"ג ומצאתי דברי' בהג"א פ' הדר שם:

גמ' כדאמר רבא נ' דמייתי לדרבא אע"ג דהכא דמעלה בעראכות וודאי הגוי כותב היינו משום דקיי"ל דנדחי אי' אמירה לנכרי במקום מצוה ולזה מייתי כי היכא דאמר רבא ולפנינו הוא רב המנונא דבחולה שאין בו סכנה התירו אמירה לנכרי ה"ה במקום מצוה כה"ג דיישוב א"י:

סוגי' עד כותי:

מתני' כל גט שיש עליו עד כותי ע' רשי' יל"ד לפי דבריו דטעמא דפסולי כותיי' משום דחשודי אעדות שקר א"כ הכי הול"ל כותי פסיל לכל עדות חוץ מעדות גיטי נשים ואנא ידענא דאפי' לעדות בע"פ פסול משא"כ השתא דתנן כל גט וכו' יש לומר דווקא לעדות

בכתב פסול דדרשי מפיהם ולא מפי כתבם אבל לעדות בע"פ כשר דלא תענה כ' ואין לומר דאי טעמא משום דדרשי מפיהם א"כ די' דלא נימא כמו שנחקרה עדותן בב"ד כמו בעד ישראל אבל אכתי אמאי פסול לא היא דאם אתה פוסלו בלא דרישה וחקירה גם בדרישה וחקירה ע"כ אתה פוסלו דלא לשוויי' כשטר שחתום בו ישראל אא"כ מדוע לא מפי רשי' דדווקא לעדות בכתב פסול וכמ"ש ונ' דרשי' דייק למלתי' מדאמרי' בגמ' אי ת"ק אפי' שאר שטרות נמי ובשלמא אי לא מסתבר לש"ס לחלק בין עדות בכתב לבע"פ שפיר מקרי עדות שקר כתיבא משא"כ אי טעמא דמתני' דעדות בכתב לא חשיב להו עדות משום דכ' מפיהם היאיך פשיטא להש"ס דשאר שטרות כתיבי או"ו דעל כל עדות אנו דנין וזה כוונת רשי' לקמן שכ' אפי' שאר שטרות נמי דהא לא חשידי ר"ל אעדות שקר וכ"ת א"כ ליתני כותי פסול לעדות נ' משום סיפא נקט הכי למימר דבגיטי נשים אפי' עדות בכתב כשר דאי לא תני הכי ס"ד דעכ"פ בעי' בגיטי נשים שיבא לפנינו ויעיד: ובזה יש להסביר קו' הש"ס לקמן עלי' דר"א מאי קמ"ל וכו' וכי לא ידע המק' שישיב לו התרצן אי ממתני' וכו' אמנם מאחר דגם המק' ידע דע"כ הא דנקט תנא דידן גט שיש עלי' עד כותי ולא נקט כותי פסול לעדות היינו לרבותא דסיפא וא"כ שפיר מקש' דאס"ד דגם תרי כשרי' למה לא נקט גם בענין זה רבותא דסיפא ואמנם התרצן תי' דאי לאו דר"א באמת הייתי אומר דמתני' דווקא תנן דבכתב הוא דפסול אבל בע"פ באמת כשר וסיפא לרבותא דרישא תנן דבשאר שטרות אפי' חד כשר קמ"ל ר"א כו' כדכתיבנא וממילא רישא אגב סיפא תנן:

רשי' ד"ה חוץ מגיטי נשים כדמפ' בגמ' לכאורה הא גם הרישא מפ' גמ' ואמאי כ' רשי' זה אחוץ מגיטי נשים ונ' כוונתו דאי לאו סיפא דחוץ מגיטי נשים רישא לא הוה ק' לן דהוה אמרי' דתנא דידן ס"ל כותים גירי אריות הן ומה"ט עדותן פסול אא"כ אמאי בגיטי נשים כשר וז"ש רשי' חוץ מגיטי נשים מפ' בגמ':

רשי' לכפר עותנאי י"ל דרשי' ציין זה דהש"ס מק' עלי' דר"א מהך סיפא ודלמא בהאי כפר כותי חבירי' הוי ומשו"ה הכשיר ר"ג לזה ציין רשי' לכפר עותנאי כלומר לשם הביאו לר"ג ממקום אחר ואינו ידוע מאיזו מקום ושפיר מק' הש"ס:

תוס' ד"ה מצות כותי בסו"ד וא"ת יל"ד מה ענין קו' זו לקו' ראשונה הך קו' בפני עצמה יש להק' ונ' המשך ד' תוס' דאי לאו תי' קו' ראשונה הייתי אומר שהישראל נכנס בבית הכותי בשעה שאכל מצה של מצוה לעצמו ולקח ממצתו כזית לצאת בה וא"כ לא ק' מידי אבל מאחר שתי' התוס' דע"כ מיירי בבציקו של ישראל שפיר ק' להו לתוס':

אמנם גם בד' רש"א שפיר יש להמשיך ד' תוס' עד"ז דוודאי כיון דמיירי בבציקו של ישראל אין להק' הרי חשידי אלפני עור לענין חמץ ומושב דתנן מותרת ומ"מ עדן ק' היאיך יוצא בה י"ח:

תוס' ד"ה ואדם וכו' זו אף זו י"ל דתרוויי' אצטריך דאי לא תנן כ"א סיפא דהתם מיירי שראה הישראל הבצק שלא החמיץ וככהיא דתניא בציקות של נכרי אדם ממלא כריסו מהן אלא דבכותי גם אשימור מהימני ולעולם אם לא ראה הישראל הבצק אפי' אחמץ לא מהימני דלא בקיאין מהו חמץ בין סידוק להכסיפו פניו קמ"ל רישא דמצת כותי מותרת וע"כ מיירי שלא ראה הישראל הבצק דאי ראה אפי' של נכרי מותרת:

רשי' ד"ה ר"א אוסר דחשידי שמא מחמיצין יש להק' א"כ מאיזה אין בקיאין בדקדוקי מצות דקאמר ר"א כיון דטעמא משום חשדא ובשלמא אד' לק"מ דרשי' דייק לדבריו מדמק' הש"ס אי ר"א אפי' גט אשה נמי לא ומנ"ל להק' דלמא התם הוא דאין בקיאין בין שיאור לסידוק אבל בעדות גיטי' בקיאי' א"מ הש"ס ס"ל דטעמא דר"א משום חשדא אבל אש"ס גופא ק' מנ"ל לפ' כן ד' ר"א ונ' דק' לי' לש"ס לימא ר"א אוסר ותו לא מידי אע"כ אי הוה תנן ר"א אוסר הייתי אומר דטעמא משום חשדא וממילא אם נותן לו כזית ואוכל סומך עליו לזה קאמר ר"א שאין בקיאין וכו' למימרא דאפי' אוכל לא סמכי' עלי' ומעתה בשלמא אי ר"א בעלמא ס"ל כותי' חשידי ולא מהימני שפיר הוצרך לבאר דהכא אין הטעם משום חשד ולא מהני חותך כזית משא"כ אי דווקא במצה משום דלא בקיאי' בחימוץ קאמר הול"ל רק ר"א אוסר: ודע דרשי' בחולין כשדחה ד' המפ' דר"א אוסר רק לצאת י"ח מצה הו"מ למדחי דברי הי"מ מסוגי' דשמעתין דאי התם משום שימור לשם מצה דווקא קאמר ר"א לא מק' הש"ס בשמעתין אי ר"א אפי' גיטי נשים נמי:

גמ' וכ"ת רשב"ג נ' דהא דלא קאמר מיד בפשיטות אי רשב"ג ודאחזק בהא ולא אחזוק בהא היינו דבשלמא לגיטין לחוד הי' סברא לומר דאחזוק טפי משטרות משום דגיטין כ' בהדי' וכ' לה ספר משא"כ בשטרות אדרבא מפיהם כ' משא"כ שחרורי עבדי דלא כ' בקרא כמו שאר שטרות לא מסתבר לש"ס למימר מיד דאחזוק בהו טפי משאר שטרות וז"נ כוונת רש"י שכ' דאחזוק בהא בגיטין ובשיחרורי וכמ"ש:

גמ' א"ה י"ל ד מ"ט בלא זה ניחא להש"ס הא דע"א ונ' דזל"ז מ' להש"ס דה"ט בגיטין ע"א הוא דמהני וכשר משום דכיון דעידי גט אין חותמין אלא זה בפני זה וכיון דחתם ישראל עם הכותי ע"כ ידע בי' דכותי חבר הוא דאל"ה לא הוה חתום בהדי' משא"כ עכשיו דטעמא דמהימן בגיטין משום דאחזוק ק' אפי' תרי נמי:

תוס' ד"ה אי ת"ק מ"מ יש לדקדק מד' רשב"ג פי' דאיס"ד גם חזקה לחודא מהני לת"ק לא הו"ל לרשב"ג לומר כל מצוה שהחזיקה בה כ"א היה לו לומר דאף בהחזיקו בה בעי' כתיבה ואף דכתיבה בעי' החזיקו בה:

תוס' ד"ה רבא אמר והנה לד' תוס' פליגי ת"ק ור"ג ת"ק כר"א ואין הכותי נאמן אלא משום דעד ישראל חתים לבסוף ולהכי לא מכשיר כ"א חד ור"ג כרשב"ג ודאחזיק בגיטין ולהכי מכשיר אפי' תרי:

סוגי' דערכאות פ"ק דגיטין:

מתני' ולא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט הנה בס"ד לקמן מ' לן דקאי אניטי נשים וא"כ לר"ש שאר שטרות אפי' בהדיוט כשרי וכן פי' רשי' לקמן בבריי' דאליבא דר"ע דינא הכי ונתקשה הרמב"ן בחי' ע"ד רשי' דלמה יהא ר"ע מכשיר בהדיוט דליכא למימר בעידי מסירה קאמר דלד' רשי' בעידי מסירה והדיוט גם לרבנן כשר מד' רבא ונדחק הרמב"ן עיי"ש ובסוף דחה ד' רשי' וזה ג"כ שדחק לתוס' לפ' פלוגתי' דר"ע ורבנן בעידי מסירה ונ' דלעיל בשמעתא דג' דרכי' פי' רשי', העולים בערכאות שנעשו השטרות עזי ב"ד האומות רמז לנו רשי' דאפי' עולין בערכאות יל"פ ב' פירושין י"ל שנעשו שמה וי"ל שנעשו בהדיוט אלא שעלו שמה לקיים ונתקיים שמה והנה ובזה נחלקו ר"ע וחכמים לד' רשי' חכמים ס"ל דבעי' שיעלו בערכאות אבל אם נעשו בהדיוט אף שנתקיים בערכאות לא מהימנא להו ואהא פליג ר"מ וס"ל אפי' נעשו בהדיוט כיון שנתקיימו בערכאות סמכי' עליי' אבל אהדיוטות לחוד בלא ע"מ ישראל ובלא קיום ערכאות גם ר"ע מודה ומעתה בס"ד גם פלוגתת ת"ק ור"ש היינו מפרשי' עד"ז ת"ק סבר דגם שאר שטרות לא הוזכרו אלא אם נעשו בערכאות אבל ע"י קיום כלל וכלל לא כחכמים דבריי' וא"כ גיטי נשים בכל ענין פסולי' ור"ש סבר דבשאר שטרות סגי בקיום בערכאות ובכה"ג בגיטי נשים פסול משא"כ אם נעשו בערכאות ובשמות מובהקי' אפי' בגיטי נשים כשר והטעם לחלק בין נעשו בערכאות או נתקיימו לענין גיטין כמ"ש הרמב"ן בשם הירושלמי דקול יוצא לערכאות ר"ל אם נעשו שמה וידעו הע"מ שנעשו ע"י גוים ויבדקו אם נכתב כדינו ע"י סופר ישראל אמנם כ"ז בס"ד ולא ק' להש"ס כ"א ליפלוג ולתני בדידה וכדמשני ה"נ קאמר שפיר ר"ל אפי' כחכמים ס"ל:

גמ' בשלמא מכר' הנה ד' רבותי' של הרמב' דדווקא נקט הש"ס מכר לאפוקי הלואה דלא מהמני אמנם הרמב' נחלק עליה' וי"ל לפי דעתו והיא ד' רוב המפ' למה לא קאמר הש"ס בקיצור בשלמא שטרי ראי' ונ' דכל היכא דקאמר הש"ס בשלמא ע"כ איכא לאקשויי מידי אלא שיש ליישבו וע"כ ה"נ ק' לי' להש"ס מידי והיינו דק' לי' כיון דבאמת במכר

זמנין דקני לי' בשטרא ואז לא קנה וכמ"ש הר"ן ומסתברא למגזר על כל שטרו מכר ומ"מ כיון דאורחא טפי בכסף י"ל דלא גזרו והיינו בשלמא משא"כ בשטרי הלואה תהי"ת לא ליהמנו:

ועי"ל דמשטרי הלואה לא קמיירי דממ"נ אותה ללוה קמן הא קמודי וכ"ת למאן דמגבי בערכאות ממשעבדי הא בעי המלוה לשבע וכן אי אין הלוה קמן צריך המלוה לשבע וא"כ ע"י צירוף שבועת המלוה אין כ"כ חידוש דתהמני ערכאות:

ודע דמ"ש ה"ה דלד' רבותי' של הרמב' הא דר"פ בהמביא תנין מגבי בשטר הנעשה בערכאות ע"כ ממשעבדי לאו משום דאי איכא בני חרי כיון דלדדהו במכר מיירי היאיך גבה ב"ח מלוקח זה הא אין נפרעי' ממשועבדים במקום בני חורין הא ל"ק דמצי מיירי שהיתה שדהו אפותיקי למלוה אחר זה הכי א"ש דלהרמב' אף במכר יכול לגבות רק מבני חרי אמנם כונת ה"ה כיון דטעמא דרבותי' של הרמב' משום המוכר שדהו בעידים גובה מנכסי' משועבדים וא"כ ע"כ ממשועבדי' גובה וא"כ אי אמרת דמ"מ גרע מהתם אין ראי':

גמ' לא הוה מרעי נפשיי' ע' בר"ן והג"א ותוס' לעיל סוגי' דשלשה דרכי' שווין שהסכימו דגם בהלואה תק"ח הוה ולולי דברי' הייתי אומר דחכמי' דנו ענין זה לאומדנא דמוכח ובאומדנא דמוכח מוציאי' ממון מן הדין משא"כ בשטר מתנה כיון דלא הוה עכ"פ קנין אומדנא מאי אהני לן: גמ' חוץ מכגיטי נשים ע' רש"ל ויל"ד התינח לר"א דע"מ כרתי ומשום מזוייף מתוכו פסול שפיר יש לחלק בין שטר מתנה לגיטי נשים ושחרורי עבדים והייתי אומר דבשטר מתנה לא גזרו חכמי' משא"כ למ"ש רשי' דלסוגי' מתנא כר"מ וכיון דע"ח כרתי מהי"ת נטעי ונימא דשטר מתנה כשר וצ"ל כוונת רש"ל דבהא גופא הייתי טועה ואומר דמתני' ר"א היא ושטר מכר ושטר מתנה כשר:

ויש לתרץ קו' רש"ל ע"ד אחר דמשום ר"ש הוצרך למתני דאי הוה תנן כגיטי נשים ס"ד אמינא דדווקא כגיטי נשים דהיינו שטר מתנה וכיו"ב הוא דמכשיר ר"א אבל גיטי נשים עצמן לא וכה"ג אמרי' פ' הזרוע כזרוע ולא זרוע עוי"ש להכי תנן בהדי' שחרורי עבדים וממילא ידעי' דבכולה פליג ר"ש:

וצ"ע ע"ד הכ"מ שכ' דשטר פשרה מה"ט לא מהני בערכאות דלא בקיאי' בקנין וא"כ אמאי כ' הטור דאם קנה בקנון סודר מהני השטר מתנה נימא ג"כ דלא בקיאי' בקנין סודר עמ"ש והכ"מ כ"כ אד' הטור עיי"ש וצ"ע:

תוס' ד"ה חספא י"ל ד' רשי' על ב' או פני' דהנה לקמן משני הש"ס ב' תו' תי' א' דה"נ קאמר:

נעשו כשאר שטרות שנעשו בהדיוט ותי' אחר סיפא אתאן לגיטי ממון ועל תי' ראשון הק' הרמב"ן לפי' רשי' מה ענין שמות מובהקי' לנעשו בהדיוט ונ' דה"ק ר"ש כשם שאין אתם גוזרי' בשאר שטרות הדיוטות אטו ערכאות ה"נ לא נגזור בערכאות בגיטי נשים מובהקי' אטו אינן מובהקי' וא"כ מבואר לתו' זה דת"ק גזר מובהקי' אטו אינן מובהקי' וכמ"ש דהיינו דמהדר לי' ר"ש א"כ שפיר משני ש"ס דלעיל מובהקי' א"ב דאס"ד ת"ק כר"מ ס"ל וגם מובהקי' פסולי' מדאוריי' א"כ מאי מהדר שוב ר"ש אמנם ש"ס דהכא אזיל לתי' בתרא דסיפא ת"ק קאמר לה ובוודאי הוה שינויי' דחוקי למימר דתרויי' כר"א ובהא פליגו אי גזרי' מובהקי' אטו אינן מובהקי' או לא:

אמנם מד' רשי' לעיל למדתי שכ' ד"ה שמות מובהקי' א"ב ואמאי ר"ש למימר וכו' מ' מדבריו דהש"ס לעיל ס"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ ת"ק פסול באינן מובהקי' ור"ש גילה דבמובהקי' כשר אמנם הכי מפ' הש"ס ד' הברייי' לעיל אמנם בסוגיין לקמן מייתו הש"ס ברייי' דר"א בר יוסי דמבואר מזה הביא ר"ש ראי' לדברי' דת"ק נחלק על ר"ש ושפיר הו"ל שינויי' דחיקא למימר דבהא פליגו אי גזרי' מובהקי' אטו אינן מובהקי' טפי מסתבר למוקמי ת"ק כר"מ:

רשי' ד"ה הורמוז כלן שמות דייני עכו"ם הן לכאורה הי' אפשר לפ' ד"ד רשי' תרתי בעי' השם יהא מובהק לערכאות דווקא אמנם אי אפשר לפ' כן דהרי כ' רשי' דבגיטי נשים אין חילוק בין הדיוטות לערכאות וע"כ דלפי' לשמות הללו היו אז שמות דייני עכו"ם היי' מפורסמים נקטינהו ר"פ: רשי' ד"ה עדי' החתימא ומא"י בא ר"ל לאפוקי מליב דבבאי ממדה"י קמבעי לי':

ואמנם י"ל דרשי' בא לבאר בזה מ"ש כאן מה"מ לאכשורי בעידי מסירה ולקמן בברייי' כ' רשי' ואפי' בלא עידי מסירה וה"ט דהנה לקמן מיירי בבאי ממדה"י וצריך השליח לומר בפ"נ ושפיר אמרא כיון דהשליח מעיד שהעדי' הם ישראלי' לר"מ דצריך להעיד שחתמו לשמה כי היכי דמהימן אלשמה וכיו"ב פסולי דאוריי' ה"נ מהמני לי' אהא משא"כ בבעי' דר"ל דבא"י קמבעי לי' ובשלמא לר"א דאפסול דרבנן אנו דני' יש לסמוך עלי' אבל לא בפסול דאוריי' לר"מ ולהכי וודאי לר"א דווקא מבעי לי' וז"ש רשי' ובא"י:

ואמנם מ"ש רשי' ואפי' בעידי מסירה וכרבנן דמתני' דמ"מ לוקים ולוס לרבנן כשר וצ"ע דד' רשי' דר"ל מבעי' לי' אי רבנן כר"א ס"ל ומ"מ פליגו והל' כרבנן או כר"מ והל' כת"ק והשיב לו ר"י רבנן כר"א ס"ל ומ"מ פליגו ואמנם דווקא בשמות מובהקי' ומ"מ זמנין דישראל מסקי בשמהתיי' אבל ליקוס ולוס דלא שכיחי ישראל לא שכיחי כלל אפי' רבנן מודו':

אלא דלד' רשי' שכ' ודווקא ליקוס ולוס דשמות מובהקי' הן מ' דמפ' סוגיין כהראב"ד דר"י פשט לי' דרבנן כר"מ ואנן כר"א קיי"ל וצ"ע אטו ר"ל שמות שאינן מובהקי' קמבעי' לי' וכי מאן מכשיר ולד' רשי' לק' דמפי' כמ"ש הרשב"א דהכא הרי לא ידעי' שהם נכרים ואספיקא אנו דנין ושפיר י"ל דגם באינן מובהקי' מבעי' לי' אבל לד' הראב"ד צ"ע דדייק מהא דר"י דס"ל כר"ש:

רבינא סבר לאכשורי בכנופיאתא אפשר לומר דאיהו הוה ס"ל כגיטי נשים וטעמא דמתני' משום דלא מרעי נפשיי' והכי נמי לא מרעי נפשיי' אמנם השיב לו ערכאות דווקא תנן דדינא דמלכותא דינא משא"כ הנך כנופיתא: בענין בג' דרכי' שווי גיטי נשים לשחרורי עבדים פ"ק דגיטין: תוס' ד"ה שוו למוליך בסו"ד דחשיב יל"ד הרי התורה אמרה לעולם בהם תעבודו ולא חשבה דבר זה לעיגון ונ' דהנה הכא מיירי שהאדון במה"י והעבד בא"י וקיי"ל דעבד שברח מחו"ל לא"י אין מסגירין אותו לאדונו נמצא דל"ש בי' לעולם בהם תעבודו והיכא דלא שייך לעולם בהם תעבודו אז חשיב עיגון מה שפטור מן המצות וכ"ת תינח מביא מליך מא"ל י"ל כיון שתקנו במביא תקנו ג"כ במוליך:

תוס' ד"ה ששווי י"ל דהנה באמת עיקור חששא שיבא בעל ויערער ומשוי לבני' ממזרין ובאמת הא לא שכיחא שיעשה ככה אבל בעבד שכיח טובא שמחרט אח"כ על השחרור ולכך עיקר חששא הי' בשחרור וגזרו ג"כ בגט אשה והנה הא מלתא י"ל ג"כ לגבי ערכאות לר"א דגזרי' דלמא אתו למסמך והנה בגיטין כל דמגריש גבי דינא מגריש וליכא חששא כולי האי ועיקור חששא בשיחרור הוא דהוה ומשו"ה ג"כ קתני שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: רשי' כשרי' דדינא דמלכותא דינא מדברי' אלו דייק הרשב"א בסוגי' דערכאות דרשי' נקט לעיקר האי תי' ואמנם למ"ש תוס' ד"ה מלתא דאיתא בשטרות:

ע"כ קאי השתא הש"ס להאי תי' ואמנם בלא"ה נ' דהוכרח רשי' לפ' כן דכל הני מילי דקתני בבריי' דשוו גיטי נשים לשחרורי עבדים דווקי הני תרתי וא"כ משמע דגם לענין ערכאות דווקא הני תרתי ולא שטר מתנה:

וכ' רשי' אבל על הדינין נצטוו בני נח כלומר דאילו לא הוי בתורת דינין כלל לא הוי מהני דינא דמלכותא לשטר מתנה כי היכי דלא מהני לגבי גט משא"כ השתע דנצטוו על הדינין:

תוס' ד"ה אעפ"י נ' דק"ל אמאי לא תנן וחותמא נכרי' ולזה כ' דלהכי תנן אעפ"י לומר דבחדא לחוד מפסל והיינו לר"א בין בנכתב לחוד בין בנחתם לחוד ולר"מ בנחתם לחוד וע"ז כ' דאין לומר דהא אמרינן לקמן מהא לאו בני כריתות ר"ל וא"כ כיון דכתיבה וחתימה הוי בערכאות לפסל ולעולם בחתימה לחוד ל"ק הש"ס וע"ז כ' דע"כ לר"מ בע"ח

כרתי בחתימה לחוד מפסל ואמנם מ"ש תוס' כל כי הכי טעמי' נ' משום שטר מתנה כ"כ דמטעמא קמא לא הוה מפסל ואצטריך טעמא בתרא דמהני גם לשטר מתנה:
רשי' ד"ה יחזיר ורבנן פליגו עלי' דר"מ דמתני' נ' כוונתו דלפי מאי דמסקי' לקמן מתני דכל גט שיש עליו עד כותי כר"א ורשב"ג ות"ק דמצת כותי נחלקו עליו וא"כ הול"ל וכדברי ר"א בשלשה אלא משום דהנך רבנן בבריי' פליגי על ר"א אבל לא במתני' משא"כ רבנן דר"מ במתני' פליגו: תוס' ד"ה מקרעי' הנה מלבד מה שדקדקו תוס' דהול"ל מסרטין ק' ג"כ אד' רשי' ל' נייר חלק ע' רשב"א מ"ש ומ"מ פשיטא אטו בתוך הכתב יסרטו להם וכן ק' קו' הריושלמי והלא כ' ראשונה היא ונ' דסירוט הוא עד"ז שרושמין מ"ב צדדין והעדים ממלאי' החלל בנתי' ורמז זה הרשב"א במ"ש מרחיבין וא"כ אין זה כתב ראשונה והיינו נייר חלק דקאמר ומשו"ה קרי לי' מקרעי' ובזה נתיישב לנו דלתי' ב' דכ' תוס' דאפי' בסקרא חשיב כתב א"כ רושמין הול"ל לתנא מהא בכל דבר ואמנם בשלמא אי מסרטין רק בצפורן וזה עובר ממילא לאחר שמילאו העדים החלל ואין זה כתב ראשונה משא"כ אם ירשמו להם בסקרא אם לא ימלא כל הסקרא די מחזי כשתי חתימות ואם ימלא כתב ראשונה היא:
תוס' ד"ה קורין ל' קורין מ' להו דבעי תרי וא"כ עדות בעי' וק' להו דהוה עד מפי עד וע"ז תי' דבאמת לא בעי' עדות ממש זולת דאחד מעלמא לא יוכלו לסמוך כלל ונקט קורין ובספרי דר"נ באמת בחד סגי:
תוס' ד"ה לא יתנו נ' דרשי' הביאו בסוגי' לפ' כן דק' לי' למאי הל' מייתי הש"ס כלל הך סיפא דתנו מנה ואו דאי מרישא הוה מק' הייתי אומר דמשו"ה לא נקט הך מלתא משום דהוה צריך לחלק בין נתן ליד שליח דאיני יכול' לחזור והוה גט אפי' לאחר מיתה ובין לא מסר ליד שליח דלא הוה גט לאחר מיתה ולזה מייתי הש"ס הך סיפא דאס"ד דבמסר לא הוה גט לאחר מיתה לפלוג ולתני בדידה בשחרורי עבדים גופיי' בין מסר ללא מסר אלא ש"מ אפי' במסר אמרי' לרבנן דלא הוה גט לאחר מיתה אלא די"ל דהש"ס מייתי לסיפא לדיוקא מנה דמתני' ר"מ היא דלר"מ ליכא לפלוגי בשחרור גופא אלא דק' לרשי' א"כ הו"ל לש"ס למימר ולר"מ ותו ליכא:
ומ"מ נ' דמ"ש רשי' במתני' לקמן וחכמים אומרים בגיטי נשים כ' רשי' יכול לחזור דאזיל לשטתו כאן דלענין חזרה הוא דפליגו רבנן לא זולת: תוס' ד"ה כי קתני ע' ברשב"א כוונת דברי' מה שהשיגו על רשי' והסבר ד' תוס' ג"כ:
תוס' ד"ה כי קתני מלתא דליתא בקידושין בסו"ד וביבמות תי' בענין אחר וע' מ"ש רש"א ושם ומ"מ ק' למה נקטי תוס' תי לר"ל ולא לר' יוחנן ונ' דהנה קאמר ר' יוחנן דלר"ש לא

קאמינא דר"ש וודאי ס"ל משום פירי וא"כ י"ל דברי' דהכא ר"ש היא ואף דלת"ק דר"ש נקטי ברייי' מ"מ גם לר"ש א"ש ערכאות דמ"מ לענין שמות שאינן מובהקים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: תוס' ד"ה בשליחות בע"כ בסי"ד וק' דליתני דשוו לבע"כ ואפשר לומר דפשיטא דהני תרתי אתנהו בע"כ וגם פשיטא דאינך כולהו ליתנהו בע"כ: בענין פלוגתא ר"מ ורבנן באומר תן גט זה לבדי פ"ק דגיטין:

מתני' אם רצה לחזור בשניהן י"ל דר"מ הביא ראי' לדבריו מגיטי נשים אשחרורי עבדים ולהכי קאמר בשני' כלומר כזה כן זה והיינו הנה מסקי' במ' יבמות דאפי' מזכה גט לאשתו במקום קטטה לא מהני אף דמצד א' הוה זכות לה כיון דמצד אחר הוה חוב דטב למיתב טן דו שוב לא מקרי זכות וה"נ ל"ש אף דמצד א' הוה זכות שיוצא לחירות כיון דמצד אחר הוה חובה דאסור בשפחה ועבדא בהפקירא ניחא לי' שוב לא מקרי זכות ומשו"ה מהדרי לי רבנן בגיטי נשים מודינן לך אבל בשחרורי עבדים לא ועוי"ל ע"ד אחר: דהנה החוב בגיטי נשים היינו שאם ירצה שלא לזון את אשתו אינו רשאי ואמנם א"כ גט ארוסה ליחשב זכות דארוסה אין לה מזונות ומ"מ אתם מודי' לי' ובגט שיחרור ל"ש: מתני' לפי שזכין נ' משום דר"מ תן הוא דנקט והי' אפשר לומר דבזכי גם ר"מ מודה והרי להרי"ף והרמב' גם למסקנא לרבנן יש חילוק ולהכי קאמר תנא לפי שזנין כלומר אפי' בזכי ג"כ ר"מ פליג ודנקט תנא תן לרבותא דרבנן דאפילו בתן פליגו:

מתני' שאם ירצה שלא לזון יל"ד אכתי מאי זכות יש בזה ונ' דה"ה דבאשה יש זכות דגט מתירה אכ"ע ומול זה יש חוב שמפסידה מזונות משא"כ בעבד יש זכות שיוצא מתחת ידי רבו לחירות וחוב אין כאן שהרי אם ירצה שלא לזונו רשאי ובזה נסתלק קו' רשל בתוס' לקמן ד"ה אי בעי עריק שהק' אמאי לא מק' תוס' מיד במתני' ולמ"ש במתני' לק"מ: ואמנם באמת נ' כי זה הוה עיקר קו' הש"ס לקמן שמעת מנה יכול הרב ונתקשה תוס' סוד"ה עבד נמי מה ראה לומר כן ואמנם המק' ק' לי' האי שלא לזון מאי זכות איכא ובשלמא אם יכול לומר עשה עמי ואינו זנך היה זכות ואפשר באמת מהא דייק ר' יוחנן למלתי' דיכול לומר ומ"מ דחה לי' הש"ס דלמא לאו לזכות אתניי' תנא כ"א כמ"ש: ושלא לזון את אשתו יל"ד אמאי לא תנן טב למיתב טן דו דהו"ל זכות אפי' במקום קטטה משא"כ דמתירו בבת חורין ונ' משום דר"מ ס"ל עבדא בהפקירא ניחא לי' לא רצו חכמי' להזכירו ענין זה כלל:

ואמנם הא דלא אמרי' ביבמות דהויה חוב לה משום שמפסידה מן המזונות כדתנן במתני' נ' דבאמת אם מגרשה מע"י לעצמה ומאי אמרת העדפה אם לא ספקה כבר אמר שהע"ה טוב פת חריבה ושלוה בה:

תוס' ד"ה השבתינו על המזונות י"ל דגם רבנן הבינו דכוונת ר"מ ע"כ דדמי תרומה הם בזול ואמנם רבנן ס"ל יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואינו זנך וא"כ וודאי כ"כ אינה שוה הא דדמי תרומה בזול ואמנם ר"מ ס"ל אין יכול הרב עשה עמי ואינו זנך ושפיר הק' להם מה תשיבוני על התרומה ולדבריו השיבו לו במתני מפני שהוא קנינו:

אמנם כ"ז לר' יוחנן דס"ל למסקנא יכול הרב לומר וכו' אבל לרב דס"ל אין יכול צ"ל כתי' התוס':

אמנם למ"ש תוס' י"ל עוד דתרוויי' בין ר"מ בין רבנן ס"ל יכול אלא ר"מ ס"ל חולקין תרומה לעבד אף שאין רבו עמו ואפילו כי א"ל עשה עמי נח לו יותר מהשתא דצריך ליקח מזונות חולין ביוקר והיינו דקאמר להו מה תשיבונו על התרומה ורבנן ס"ל אין חולקין תרומה לעבד בלא רבו ושפיר השיבוהו ובמתני' לדבריו השיבו לו:

גמ' ואשת כהן ע' תוס' ד"ה ומה אילו מ"ש ליישב למה נקט אשת כהן וי"ל דאשת כהן שמרדה ר"ל שאמרה איני ניזונית ואיני עושה וא"כ און לו חוב במזונות ומ"מ הו"ל חוב משום תרומה ועבד נמי ל"ש:

ואמנם רבנן באמת ס"ל אשה חוב הוא לה משום טב למיתב טן דו אלא שלא רצו להזכיר זה משום דר"מ מול זה ס"ל עבדא בהיפקרא ניחא לי': תוס' ד"ה שאם הי' עבד כהן י"ל משום עבד כהן קטן דל"ש בהיפקרא ניחא לי' נקט ר"מ טפי תרומה:

גמ' שקיל ד' זוזי נ' הא דלא קאמר הש"ס ור"מ שפיר קאמרו לי' רבנן היינו משום דעבד שבא לשחררו וודאי נהים כרסי' לא שויא ומאן זבין לי':

או כמו שהק' תוס' דמ"מ השתא השחרור חוב לו:

בענין יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך:

הנה הא דיכול הרב וכו' והעבד יהא נזון מן הצדקה נ' דהיינו אם הרב גברא דלא אמיד ואם העבד לא יעשה עמו יהא הוא מוטל על הצדקה ואין הצדקה מפסדת במה שעבד ניזון אבל אם הוא גברא דאמיד ממצות צדקה מיהת כפינן לי' דהוא מחייב לזונו יתר משאר בני אדם ועד"ז נבין כמה ענינים בסוגי' זו אלא שמ"מ מד' הרמב"ם בה' עבדים ל"מ כן:

תוס' ד"ה עבד נמי י"ל דא"נ אין מע"י לרבו מ"מ מציאתו שלו וס"ד משום הא גופא יזונו בדלא ספיק וע"ז קאמר עבדא דנהים כרסי' וכו' כלומר כיון שעם מע"י אינו שוה ונהים כרסי' למה זה יזון אותו משום מציאתו: גמ' למרי' ולמרתי' כך גי' דידן ונ' הכוונה בין בבית בין בשדה דהיינו למרי' ולמרתי' לשני' אינו שוה להום כרסי' למאי מתבעי אמנם רשי' גריס למרי' למאי מתבעי:

תוס' ד"ה מ"ש לערי מקלט י"ל ע"ד שכ' לעיל דבעירו שיודעי' שהרב גברא דלא אמיד והעבד מפרנסו ירחמו עליו משא"כ בערי מקלט שיראו כי מע"י שולח לרבו לביתו ואין יודעין טיבו למה ירחמו עליו ושפיר בס"ד ל"ק: גמ' וחי עביד לי' חיותא ע' רשב"א הפי':
תוס' ד"ה מספקת ע' רש"א ולע"ד לק"מ בשלמא אי אשמעי' דרישא בדלא אמר לה א"כ גם עבד בלא אמר והוה רבותא בעבד אבל אי אשמעי' דרישא בלא ספקא מאי רבותא שייך בין בעבד בין באשה:
וגם מה שהק' רש"א בתוס' ד"ה מ"ש לערי מקלט נ' דלק"מ לפי מה שפיר רשב"א דהא דקאמר עביד לי' חיותא ר"ל כיון דהיכא דלית לי' לא יהיב לי' כי א"א לי' נמי לא נשקול מני' וא"כ ע"כ צריך לתרץ תחלה הך ואח"כ שייך לומר סד"א וחי:
ולכאורה הך דרשה דותי יל"ד אי דרשי' לה במק"א על כל הגולין מ"ש עבד ואי לא דרשי' לה הכי ג"כ ק' מ"ש עבד ונ' דס"ד וודאי בשאר גולין למה נעביד חיותא טפי חוטא נשכר אתמהה אבל בעבד ס"ד כמ"ש הרשב"א הנ"ל קמ"ל דגם זה לא דרשי':
תוס' ד"ה ומר סבר אינו יכול לכאורה מ' דאו הוציאני דווקא וה"ק כיון שאתה ע"כ מפרנסיני אלא שאיני שוה לך מזונות א"כ אם אתה יוציאנו לחירות אין אתה עובר על לעולם בהם תעבודו והיינו כד' הרמב"ן דעיקר לעולם בהם תעבודו משום לא תחנם וכה"ג מאי לא תחנם איכא וא"כ גם הא דנקט בשני בצורת לרבותא אף דלאחר שני בצורת יהא שוה מ"מ בשני בצורת לא שייך לא תחנם:
תוס' ד"ה שבתו ע' רש"א נ' דלק"מ דכיון השתא ק' לן שבתי פשיטא וע"ד שכ' תוס' ואי באנו לדייק מהא דקתנו שבתו דיכול לומר אכתי ק' למה נקט שבתו לתני בהדי' יכול לומר ועד"ז שפיר תוס' קו' הש"ס:
סוגי' דהתופס לב"ח ביצה ושלהו משילין ב"מ פ"א וגיטין פ"א תמצא בליקוטי חבר חלק שני ע"ש.:
בענין הולך כזכי פ"א דגיטין:
רשי' באחריותו אם נאנסו נ' דר"ל דקיי"ל המפקיד מעות מותרין ישתמש בהם לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אלמא דמאונס הוא דפטור השליח לא זולת:
רשי' ד"ה ואם בא נ' שכוונת רשי' בזה לד' הרא"ש דנהי דקנה מטעם תופס לב"ח במקום שאינו חב לאחרים מ"מ מטעם תופס אפי' אחריות אונסי' עליו והכא דשמא הלוה שליח און עליו אחריות אונסין והיינו דפלוגתא דרב ושמואל:
תוס' ד"ה ומר סבר בסו"ד א"ל לר"מ וע' בחי' רשב"א דגם הכא ס"ד דשמואל לד' רב הוא דקאמר וצ"ע בשלמא התם נהי דס"ל אין ברירה מ"מ גם ליבקע הנוד חוששין משא"כ

הכא דלס"ד בזכי מודה שמאול ואמאי מודה הרי שייך מתוך ולולי ד' תוס' הייתי אומר דבאמת ל' הולך יש לצדד בו לכאן ולכאן אלא דרב מ' לי' דמדלא קאמר הולך לפלוני מנה כ"א הולך מנה לפלוני דר"ל זכי וקאמר לי' שמואל כיון דחייב באחריות מסתבר דלא הי' כוונתו לומר זכי ואם בא לחזור חוזר:

ברייי' הולך מנה הולך פקדון רמז לן תנא דמלוה בכל גווני הולך כזכי ובפקדון תלי' אם הוחזק כפרן:

רשי' ד"ה בבריא נ' שבא ליישב בזה קו' הג"א ע"ד רשי' דס"ל אף דאמר הולך מ"מ אם עמד חוזר וא"כ מ"ש ש"מ ומ"ש בריא ואמנם רשי' רמז לן דבעלמא אם הולך לאו כזכי מ"מ כ"ז שלא אמר הנותן בפי' שחוזר בו השליח עושה שליחותו משא"כ כאן דמת מקבל מיד בטל השליחות כיון דהולך לאו כזכי משא"כ בש"מ דווקא אם עמד חוזר והן הן ד' רשי':

תוס' ד"ה וחכמים אמרים נ' כוונתם דל"ל לחכמים למימר יחלוקו לימרו ספק אלא ש"מ דווקא הכא יחלוקו וטעמא מאי נ' דזה שהביאו לרשי' ליפ' דחכמים בתרתי מספ' להו אי הולך כזכי ואי לא אי מצוה לקיים דברי המת או לא דאי חדא פשיטא להו דלא ואידך מפקו להו בחד ספיקא לא הוה אמרי' יחלוקו כ"א אוקי ממונה בחזקת יורשי משלח משא"כ בס"ס לטובת מי שנשתלחו לי' שפיר קאמרי יחלוקו:

תוס' ד"ה וכאן אמרו אולי רשי' מפ' כל מה שירצה ר"ל הנותן השליח יעשה דהיינו לפי ראות עיני השליח:

גמ' והיא בי"ב מנה נ' דאילו הי' שוה דבר מועט לא היו חכמים מביאין ראי' דדלמא בדבר מועט אמרי' מצוה לקיים ד' המת:

רשי' ד"ה תקברם אמנם נ' הכוונה אלו באו לביה"מ למשפט וודאי לא קיימו חכמים את דבריהם דכ' לא תטה משפט אביונך וד' רז"ל אביון מן המצות אמנם הם שרשעים היו נמי נמנעו מלבא למשפת והו"ל שתיקה דזהו כהודאה: תוס' או דקאמר משמי' דנשיא אין כוונתם שלא מצינו נשיא שהי' שמו ר' שמעין דהרי אמרו:

הלל ושמעון גמלאל ושמעון נהגו נשיאתן בפני הבית אלא כוונתם דלאחר ר"י הנשיא לא מצינו נשיא שמו ר' שמעון דאחר ר' יהודה הנשיא מלך ר' גמליאל בנו כאשר ציוה גמליאל בני נשיא ואח"ז רי' נשיא בנו של ר' גמליאל וכ"ת באמת אמאי לא פשיט מדשנה התנא דבריו אחר ר"י הנשיא ש"מ לאו נשיא הוא י"ל דלמא רשב"ג אביו של ר"י הנשיא הי' והוה ר"מ ור' יעקב קשישי מני' כדאי בהוריות ור"י הנשיא משמי' דר"מ קאמר הכי: ואמנם מה דבעי הש"ס למפשט מדרב יוסף נ' במ"ש הרשב"א דבאמת ר"ש הנשיא ור"י

הנשיא חדא דינא דייני דלית להו כ"א מצוה לקיים ד' המת והו"מ ר"י למימר הל' כר"י הנשיא אלא ש"מ דבא לאשמעי' דר"ש זה נשיא הי' אלא דבאמת כ' הרשב"א דמשום מעשה רב פסק כוותי' רב יוסף ושפיר דחי הש"ס ואמר ואכתי תיבעי:

והנה הרש"א הק' לעיל במ"ש תוס' בשם ר"ת דמתנה ג"כ תן לאו כזכי א"כ מאי קאמר שוב לעיל בבריי' וכד' ר"מ בד' הרי מלתא דאי' בשטרות לא תנו והרי גם במתנה תן לאו כזכי ועיי"ש מ"ש ולי נ' דלק"מ ר"מ בתן דווקא קאמר צמלתי' הריגם בזכי קאמר דשחרור הוה חוב ואין חבין שלא בפניו וזכי במתנה לכ"ע מהני ומ"מ אפשר דהיינו סברת ר"א בחו"מ סי' קכ"ה בב"י משכ' דבשטר מתנה אמרי' תן כזכי ולא ביאר מאין יצא לו דין זה אולי מקו' רש"א זו:

ודע דמ"ש הבה"ג המביא במהרל"ח ח' שם דבד' תוס' אלו מיושב קו' הרשב"א מקבא דמוריקא ר"ל במ"ש תוס' דבעי' מיד ליד דווקא ולא כמ"ש מהרל"ח שם בכוונתו ואולי ט"ס שם במהרל"ח:

אשורתו דסרבלו ע' רשי' הנה רשי' ק' לי' קו' תוס' מהוחזק כפרן ולכך פי' דהוה לי מעות גביי' וא"כ בגניבה ואבידה בלא"ה חייב השליח דהו"ל מעות מותרין ולזה פי' רשי' דנקנו ממך אונסא ותוס' לא ניחא דאמאי יקבל עליו אונס או"ו גניבה ואבידה בעי דתקני' ולזה מפ' תוס' דסרבלי ממש הו"ל בהדיי' וממילא בעי' הוחזק כפרן וא"צ לדוחקו של רש"א:

רשי' טב רמי לי' נ' דרשי' דחה לי' רבותי' דאמאי אמר להו שיכוהו אבל לפי' רשי' ה"ק הנך רואה כי אני מחזיר להם וע"כ ידעתי כי הני אנשי גברי אלמי נינהו ואתה שממאן ואינך מאמין בי ראוי לך ללקות דחושד בכשי' לוקה בגופו:

קרובים למלכות ר"ל ואין אימת מלכות עליהם:

בענין תנו מנה גיטין ספ"א:

מתני' רשי' תנו גרסי' י"ל דלד' ר"פ קאמר רשי' בשמעתין ולר"ז כ' רשי' לעיל דכבר הקשו בתוס' רישא מקמ"ל והנה בשלמא לר"פ קמ"ל דבעי' תנו דווקא ולא כתבו לאפוקי מר"ש שזורי אבל לר"ז ק' רישא מאי קמ"ל אע"כ לר"ז תן גרסי' ומיירי שהגיע הגט מחיים ליד השליח וקמ"ל דאעפי"כ גיטא לא הוה עד דמטו ליד העבד:

תוס' ד"ה תנו הנה לא רצו לגרוס תנו משום דבשלמא אי גרסי' תן א"כ מיירי שהבעל מצוה לשליח א"ש ל' גט זה משא"כ אי גרסי' תנו א"כ מיירי שמדבר עם העדים א"כ עדן אין הגט זה נכתב ל"ש זה:

והנה הב' תי' בתוס' תלי' בב' תי' לעיל דלתי' קמא לעיל דתן מהני במתנה אלא דבעי' מיד ליד וא"כ א"ש תי' ב' של תוס' ואמנם למסקנת ר"ל שם דתן והולך תרוויי' במתנה לא

זכה א"כ לא מחלקו' בהכי ומה"ט לא ניחא לר"ת תי' תוס' דלתי' קמא דמיירי שהגט עדן לא הגיע ליד השליח ליכא שום רבותא דהוה גט לאח"מ אבל לתי' בתרא מיירי שהשליח זכה בו אלא שלא קבלו מיד ליד שפיר הוה רבותא וא"כ אחר דלמסקנת ר"ת לית לא דבעי מיד ליד לא ניחא לי' בתי' תוס':

רשי' ד"ה הא לא משך ולית לי' מצוה לקיים דייק לי' מדלא קאמר הש"ס אפכא אי בבריא ומשום מצוה לקיים מאי אריא צבורון אלא ש"מ דפשיטא להש"ס דרב לית לי' מצוה לקיים:

אמנם ר"ת בתוס' מתרץ דבעי הושלש מתחלה לכך ומתני' הרי לא קתני זה וע' רש"א וי"ל כיון דבין כך ובין כך עכ"פ צ"ל דגרסי' זה דאל"כ ל"ש צבורין א"כ גם בהושלש מתחלה לכך מצי מיירי וצ"ל דמדתנא תנא דרישא ל' זה ובסיפא לא תנן זה ש"מ דלמעוטא אתא והנה צבורין עכ"פ בעי' לרב דחיישי' למנה קבור וע"כ למעט הושלש אתא תנא אלא דאנן השתא לשטת ר"ת קיימא דלא גרסי' גם ברישא זה:

ואמנם לולי ד' תוס' הייתי אומר דאי מיירי שהושלש א"כ ברישא בשחרור לרבנן אמאי לא יתן לאחר מיתה אע"כ כולא מתני' בלא הושלש מיירי וכ"ז לשטת תוס' דברישא אי נמסר ליד שליח לא הוה גט לאמ"מ:

חיישי' שמא מנה קבור אולי דייק הא מלתא מדתנן גבי תנתן כבינתי והיא בי"ב מנה ש"מ דאי:

לאו דאמרה בהדי' איזו כבינתי לאו היו מקיימא דברי':

וע' בלח"מ תה שהק' על ה"ה דרב אדרב ואמנם ה"ה דקדק בלשני' וקאמר מאחר דלא חיישי' למנה קבור כיון דלמנה קבור לא חיישי' א"כ אי ליכא כאן מנה בעין ולא אמרי' שוה קאמר הו"ל מוציא דבריו לבטלה משא"כ לרב דחייש למנה קבור א"כ עכ"פ לא הוציא דבריו לבטלה אלא דלא הספיק לבאר דבריו וא"כ ל"ק דרב אדרב כלל:

מתקיף לה רב אשי נ' דגם זר"ז ידע להאי אתקפתא אלא דהוה מ' לי' דר"פ מסברא דנפשי קאמר דרב ל"ש מלוה ול"ש פקדון אמר ומק' עליו לדידך ע"כ מוקמת מתני' דלא כהל' דקיי"ל כר"ש שפיר ניחא למימר דרב בפקדון דווקא אמר ואתי' מתני' להל' ואמנם רב אשי ידע דר"פ קיבל כך דרב ל"ש מלוה ול"ש פקדון אמר ושפיר אתקיף עלי' דר"ז אלא מעתה כגון הני דבר ברא לישיב נ' סברת רב אשי דוודאי לא אצטריך במלוה מעמיד שלשתן היכא דבע"ח דראובן הוה לוה דלוי דכה"ג משתעבד ראובן ללוי מכח שעבודא דר"נ ואפי' למ"ד דשעבודא דר"נ ל"ש אלא היכא דאין לו ללוה דהיינו מלוה דראובן לשלם זולת זה החוב ה"מ היכא דלוי בע"כ רוצה לגבות אבל אם המלוה בעצמו מגבה לו

וודאי קני מכח שעבודי דר"נ וע"כ הא דאצטריך מעמד ג' היינו אם הבע"ח נותנו ללו"ה במתנה וכה"ג מסתברא דניחא לי' לראובן דיוצא מכח ב"ח שניגשו בחזקה לכח מקבל מתנה דוודאי לא ינגשנו כ"כ ומ"מ מק' הש"ס אם המקבל מתנה גבר אלים מ"מ לא ניחא לי': תוס' ד"ה אימא ה"מ יש להסביר דבאמת רב לא פשיטא לי' דבמתנה תן לאו כזכי כיון דבמלוה הוה כזכי ומ"מ מס' לי' במתנה ומספיקא כיון דהדר בי' לא מפקי' ממונא אמנם במתנה מועטת כיון דאין דרך לחזור וודאי הוה תן כזכי קמ"ל רב בשמעתין דפשיטא לי' דבמתנה תן לאו כזכי:

ואין להק' א"כ למה אצטריך לאשמעי' בב"מ שוב דדברים אין בהם משום מחוסר אמנה כיון דאפי' בתן כבר אשמעי' דלא קנה י"ל התם עיקרא דמלתא לכדרב כהנה אצטריך דיהיב לי מעות בהדי דברי' וס"ד כיון דכנגד המעות עכ"פ קנה גם בדברים יהא משום חיסור אמנה קמ"ל רב התם:

והנה משמעתין הקשו הראשונים על הרמב"ם דס"ל במתנה תן כזכי הרי חזי' דבמתנה תן לאו כזכי ונ' דד' הרמב"ם דוודאי רב דאית לי' גם במתנה מועטת דברי' אין בהם משום מחוסר אמנה וודאי גם תן לא מהני אמנם קיי"ל כר"י דדברים יש בהם משום מחוסר אמנה אלא דבמתנה מרובה לא קנה וכ' רשי' הטעם דלא סמכה דעתי' דהמקבל אמרי' אימת לא סמכה דעתי' כשאומר אתן לך אבל המחהו אצל אחר וא"ל תן לו אפי' במתנה מרובה סמכה דעתי' והיינו תן כזכי:

תוס' ד"ה קנין בטעות הענין ק' קצת מדוע לא הבין ר"נ ד' הבע"ד כמו רבא ולולי ד' הייתי אומר דר"נ היה סבור דההאו גינא כל ממון חביריו הי' בידו אלא שהוצרך לשלם להם חלקם חוץ מהני אסתרי דמרא דארעא אמנם לאחר ששילם לכל אחד חלקו לא פש גבי' ולא מידי ועכ"פ בשעת הקנין עדן הי' ממון חבירין ביד' ושפיר חל הקנין והמעמד ג' ואמנם באמת רבא ביאר לו כי לא הי' מעולם בידו כ"א הני ה' אסתרי' והני טעות הוויין וא"כ הו"ל קנין בטעות:

הדרן עלך פ' המביא קמא בעזר צור שוכן רומה ונתחיל לבאר המביא בתרא בעזר המלמד לעמו ישראל הורה פ' המביא בתרא:

תוס' ד"ה גידוד הא דמייתי תוס' ראי' מפ' כל גגות אף דראי' ראשונה תקיפה היינו דלמא התם מדאוריי' קאמר אבל מדרבנן אין מצטרפין ולהכי מייתי מכל גגות:

גמ' טהורות לחצאין מכאן ראי' לפי' רשי' דמתני' מרביעית נוטלין אפי' לשני' היינו בזה אח"ז דכה"ג שייך לומר לחצאין אבל לפי' הרמב"ם דמפ' דר"ל בב"א א"כ מאי לחצאין דקאמר אי משי בי תרי מרביעית אמנם בשלמא להרמב"ם שפיר יש למבעי הכי אף דלא

ידעי' מהך מתני' משא"כ לרשי' אי לאו מתני' מהי"ת נימא דאתו משיורי טהרה מהני וצריך לבאר למה באמת מהני שיורי טהרה לרשי' וצ"ל דבאמת מספיק רביעית לשני' אלא חכמים השוו טהרה לטומאת מה לטומאה אין משקין פחות מרביעית מטמאי אחרים כך משקין פחות מרביעית אין יכולין ליטהר משא"כ אם היו מעיקרא רביעית ואתי משוורי טהרה אמנם הא גופא איבעי לי' לאלפא אם היינו הוא טעמא ומהני אתו משיורי טהרה או הטעם דפחות מרביעית לא מספיק על הרוב: והאמרי' דבי ר' ינאי נ' דידע הש"ס דאילפא דהוה חבר לר' יוחנן הי' ג"כ מתלמידי ר' ינאי כמו ר' יוחנן ולהכי פריך מדבי ר' ינאי: סוגי' דשמא יחפה גיטין פ"בכ תמצא בליקוטי חבר חלק שלישי עיי"ש בענין מאימתי מוניז גיטין פ"ב ושאר הענינים שם:

רשי' ד"ה ב' נשים של אדם א' שפי' לים כוונת רשי' דלכאורה מה יתמהו יאמרו א' מחמת קטטה נתגרשה ולא בא עלי' וא' לטובתה ובא עלי' או"ו דר"ל של אדם א' המגרש שתי נשיו משום שפי' לים דזולת זה לא שכיח שיגרש אדם שתי נשים ביום אחד וממילא יתמהו:

רשי' ד"ה גט ישן לקמן תנינסו וכו' וטעמא כוונת רשי' ע"ז שכ' תוס' דבריי' אשמעי' אף דלא חיישי' לגט ישן מ"מ מונין משעת נתינה ותינח אם תרוויי' מחדא טעמא משום שמא בא עלי' ונתעברה משא"כ אי גט ישן מטעמא אחרינא מה ענין זה אצל זה:

תוס' ד"ה המשליש ונ' להוסיף עוד דנקט תנא קמיי' ונשתהא שליח כלומר שלא הי' צריך להשהות וכ"כ אלא שנשתהא ס"ד דוודאי לא נתיחד עתה בין כתיבה לנתינה קמ"ל דאפ"ה מונין משעת נתינה:

ואמנם לד' רשי' כיון דעכ"פ במשליש התנה שלא יתנהו עד לאחר ג' חדשים סיד דוודאי נתיחד עמה וימנו משעת נתינה קמ"ל:

וטעם רשי' עיי' ברן:

עבדי משעת כתיבה לא קאמר עבדו כשמואל אלא משום דא"ל דלמא רב ושמואל מר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ מר מיירי כשהי' בעיר ולכך משעת נתינה ומר מיירי כשאינו בעיר ולכך משעת כתיבה ובאמת אינו כן ולזה קאמר הש"ס עבדי משעת כתיבה ועבדי משעת נתינה:

רשי' ד"ה משתפגום מבואר מדבריו דתרתי בעינן לרב חדא שלא יהי' מעב"ד ולזה צריך זקיפה לפגימה צריך שיהא עומד ליגוש והיינו משום דאמרינן פ"ק דמכות המלוה לי שני' אין שביעית משמט משום דאינו עומד ליגוש וה"נ כתובה בעי' שיהא עומד ליגוש וה"ט דבריי' לקמן נקט דווקא אונס ודדמי שאין דרך לתובען מיד כמו בכתובה ולהכי

בענין העמדה בדין משא"כ שאר קנסות דדרך לתובען מיד כגון כפל יד' וה' ל' שלשים דעבד וכיו"ב א"כ מעולם אין שם מעב"ד עלי:

ברשו' כמעב"ד דתנאי ב"ד הוא אף דכ' רשי' לקמן עיקר הטעם משום דכתיבה חיובה מכניסתה לחופה מ"מ בעי' תנאי ב"ד ג"כ דאל"כ הוה בעי' קנין ואמנם לא סגי לי לרשי' בהא דחופה יש לה קול ג"כ מה"ט דכ"ז דלא מילי חיובא דתנאי ב"ד קול לא מהני:

רשי' ד"ה לא שנו דשטרות וכו' מ' מדבריו כהרמב"ם דאשט"ח קאי ולא אגיטין והנה ה"ה רצה לתרץ דמ' להרמב"ם דאכתובה דווקא שנינו וק' הרי הרמב"ם בה' מלוה פסק גם בשט"ח כן וע' ברן ואמנם נ' ד' הרמב"ם דעסוקין ה"ט משום קלא וכמ"ש רשי' ואמנם קלא לא מהני כ"א לענין פירות ולקוחות אבל לא לשמא יחפה וכמ"ש תוס' לעיל ד"ה הנהו אד' רשי' וממילא בגיטין פסול ואפשר זה ג"כ ד' רשי' ודכ' לעיל הנהו קלא איתי להו כבר פי' דלא כ"כ אלא בזה"ז ולמען יחפה על בני' וע"ש מ"ש:

רשי' ד"ה אין לו פירות בא ליישב דעכ"פ מלקוחות היאיך מצא טרפא ולזה כ' רשי' דשפיר טרפא ומ"מ ק' הא עי"ח מפקי לקלא ומאין ידעו הלקוחות להזהר כ"ז שלא נחתם ונ' דר"ש לטעמי דכר"א ס"ל דע"מ כרתי וא"כ לא בענין עידי חתימה כלל והיאיך תטרף גם לאחר גירושין או"ו דמ"מ הקטטה בינו לבינה קלא אי' לי' ולא הוה להם לקנות אלא דרבנן דפליגו עלי' לר"ל אף דג"כ ס"ל משנתן עיניו לגרשה אין לו פירות מ"מ ס"ל בשלמא לאחר גירושין לא בעי' עי"ח דגירושין קלא אי' לי' וכמ"ש תוס' לעיל ד"ה נתינה דמאן דמגרש בב"ד מגרש אבל קודם גירושין בעי' מידי חתימה ובלא עדי חתימה ליכא קלא ולא מצי טריף מלקוחות:

רשי' ד"ה שמא פייס ע' ברשב"א שמפ' כפשוטו שנמלך על הגירושין ושוב זכה בפירות ונ' ד' רשי' ותוס' דלא מפ' הכי משום דעל הלקוחות להביא ראי' שפייס אבל אנן מהי"ת ניחש שפייס:

תוס' ד"ה חיישי' שמא פייס ולא עקר נפשי' ע' רש"א ואמנם ברשב"א הק' מ"מ קו' זו והדין עמו דהרי עכ"פ יש לו זמן לבטל בזמן שידע שעדין לא הגיע השליח שם אמנם י"ל דכיון דתיקן ר"ג שלא לבטל הגט שלא בפני השליח לא מזדקקי לי' ב"ד אא"כ ק' מאי מק' הש"ס פ' כל הגט וליחוש שמא פייס הא לא מזדקק לי ב"ד וי"ל התם מיירי באתנס ולא יוכל ללכת למקום ששלחו ויוכל להיות כי אמר שמסר מילי לב"ד יפגע בו הבעל ויבטלנו בפניו:

תוס' ד"ה שמא פייס בסוה"ד ורשב"א הק' באם לא באתו מאי לעז שייך ועיי"ש מה שתי' וי"ל:

שתא הבעל מסר מודעא בפני עדים והעדים יבואו ויזידו:
בענין אמר לעשרה פ' המביא בתרא:
רשי' ד"ה וכולם משום תנאי נ' כוונת דבריו:
דלכאורה בשלמא ר"ל לחומרא אלא ר"י מ"ט אזיל לקולא אמנם טעמא דר"י מאי כולם משום עדים א"כ מוכחא מלתא דעדן לא גמר בלבו לגרשה דהרי להכי החתום י' עדים שיארע בנקל קלקול בחתימה וא"כ למה יאמר לעשרה או"ו גמר בלבו לגרשה וכולם משום תנאי ודאמר לעשרה משום לביישה: רש"י ד"ה מ"ב כוונת דבריו דלכאורה למ"ד משום תנאי מקוים תנאי ואזיל ואפי' אחר גירושין וא"כ טובא איכא ביניי' דלמ"ד משום עדים צריך לחתום קודם גירושין ולזה כ' רשי' דלא היא כ"א אפי' למ"ד משום תנאי כיון דאמר כולכם א' כותב וכולם חותמין וכשם שא' כותב קודם גירושין ה"נ כלם חותמין קודם גירושין:
רשי' ד"ה ועד עשרה ימים נ' כוונת דבריו דלכאורה הול"ל נ"מ דלמ"ד משום תנאי מצי מחיל לתנאי' לזה כ' רשי' דמחילה ל"ש כאן ועכ"פ קודם שנתנה לה חתמו כלן:
והנה יש לעורר לכאורה כיון דלר"י הטעם משום שמא יחפה אפי' הוה סבר משום עדים אמאי פסול כיון דחתום תרי אניי' ביומי' וצ"ל כמ"ש תוס' לעיל דעכ"פ ליכא קלא עד שיחתמו כלן משא"כ אי כלם משום תנאי דאיכא קלא וגם הב"ד יבררו אימתי ניתן אף שתוס' כ"כ רק לר"ל ואמנם ד' רשי' מ' כמ"ש במתני' דנב"י דהעיקר אם דמי למוקדם או לא עיי' בדבריו: ויל"ד לד' תוס' דשמא פייס דקאמר ר"ל לעיל ר"ל שמא ביטל א"כ ל"ל לר"ל למימר כלם משום עדים כיון דנ"מ מכאן ועד עשרה ימי' אפי' כלם משום תנאי הרי פסול שמא פייס בשלמא אי פייס גט ישן הוא דהוה מכאן פסול גמור משא"כ לתוס' וצ"ל דבאמת ר"ל משום קרוב או פסול קאמר והש"ס דנקט אפי' מכאן ועד עשרה ימים משום ריב"ל לקמן דס"ל בפייס כר"י ובשום עדים כר"ל:
גמ' אתו לאחלופי בשטרות דעלמא וע' רשי' הא דלא נקט משום גט גופא היינו משום דלר"א ע"מ כרתי וקרוב משום מזויף מתוכו פסול דלמא אתו למסמך עלייי' ומחזי כגזירה לגזירה משא"כ בשטרות דעלמא אתו לאפוקי ממונא אפומא דקרוב:
והנה מיש למעלה דלר"ל ליכא ביניי' כ"א קרוב או פסול א"כ ע"כ ליתא לד' רש"ל דלמ"ד דקרוב גם לר"י פסול ליכא ביניי' כ"א מכאן ועד עשרה ימים דלר"ל ל"ש האי א"ב וע"כ כד' רשא ע"ש:
תוס' סוה"ד אמרי לה פסול נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד לכאורה התם הטעם כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד משא"כ הכא כיון דעדותן לאו עדות רק למילי חתמו למה

לא נישיילינהו ואם יאמרו לעדות נהמנו אמנם מד' ראש בב"ב מבואר כוונת תוס' דאי מהמני' להו דלעדות חתמו ואתה פוסל עדותן של עדות כשרי' וזה א"א דהרי כמי שנחקרו עדותן בב"ד ואי לאו דידעו דלמילי חתמו לא הוו חתמו בהדיי':

רשי' ד"ה שעת הדחק נ' דרשי' מס' לי' בד' הר"ן אי נב"י דפסול גם בשאר שטרות בגט אם ניסת תצא וא"כ שעת הדחק הוה דאם ניסת לא תצא משא"כ אי נב"י ג"כ אם ניסת לא תצא א"כ רשעת הדחק היינו הלך לדרכו:

אלא שיל"ד לפי' בתרא מאי מק' הש"ס והאמר ר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר הרי לד' רשי' לר"ל מכאן ועד עשרה ימים רק משום גט ישן פסול ובגט ישן הרי תנשא לכתחלה ובשלמא הלך לדרכו מצי מיירי שמסר הגט לשליח דבגט ישן לא שבקו לשליח למסר לה וצ"ע:

בענין בכל כותבין פ' המביא בתרא:

תוס' ד"ה דיו דיותא מאי אשמעי' ר"ח לכאורה עדיפא הול"ל להק' הרי תנא תנא וכל דבר המתקיי' לאתיי' דר"ח והרי תנא בהדי' דר"ח ואפשר משום מי טרי' תנן הכי וכפי' ראשון של רשי':

תוס' ד"ה קנקנתום עדיפא הו"ל להק' דהרי במתני' תנן כותבין לכתחלה ובבריי' תני אכתבו בשיחור ל' דיעבד וכ"פ הרמב"ם מדלא קאמרה ש"ס לאתוי' הא אמנם נ' ד' רשי' דר"ל במתני' קומוס וקנקנתום בהדדי וכ"מ הויו דתנן בקנקנתום ובבריי' מיירי בקנקנתום בלא קומיס וי"ל בזה גם קו' תוס' אד' רשי':

בענין כתב ע"ג כתב פ' המביא בתרא:

תוס' ד"ה דיו ע"ג דיו ע' רש"א ולפי דבריו יש ראי' מכאן לד' רמב"ם דפ' כר"ח דכ' ע"ג כ' לא הוה כתב דהרי ר"י ור"ל הכי ס"ל:

ואמנם מה שהק' רש"א מ"ש דהתם מ' לי' סתמא אפי' מתקן והכא לא ח' לי' י"ל דהרי דיו ע"ג סקרא ע"כ מיירי היכי דאינו מתקן דאי מתקן אפי' דיו ע"ג דיו נמי ומדדיו ע"ג סקרא מיירי דאינו מתקן ה"ה דיו ע"ג דיו דומיא דהני מיירי:

והנה בשבת הק' תוס' לראב"י מני מתני' והק' רש"א דלמא מתני' בס"ת לרבנן או"ו לרבנן ג"כ הוה כ' מדאוריי' והנה באמת גם הראשונים דקדקו מל' אין השם מן המובחר דמ' לכתחלה דווקא אבל קו' רש"א לק"מ דכוונת תוס' דר"ח ק' לי' הרי פטורא דמתני' אינו רבותא דספק חיובא לפטור וכיון דלר"י משכחת לה חיובא כגון בס"ת וגט ולא נקט תנא לרבותא ש"מ מתני' דלא כר"י והך קו' לראב"י למה נקט מתני' חיובא בגט לכ"ע וע"ז ס' תוס' דראב"י לא דייק הך ק' ומ' לי' דמתני' בא רק לאשמעי' דרוב פעמים פטור

ואולי הא גופא אחא לאשמעי' דהכי דאינו מתקן כ' השני אינו כתב וי"ל דר"י מס' לי' אי כר"ח אי כראב"י והנה לר"ח ע"כ דיו ע"ג סיקרא ג"כ פטור דאל"כ ק' שוב לאשמעי' מתני' דחייב ואמנם לראב"י דמתני' לאו בהכי מיירי שפי' י"ל דדיו ע"ג סיקרא חייב:

רשי' ד"ה מקלקל הוא נ' כוונתו דפלוגתיי' אי מוחק דינו לגמרי כמקלקל וא"כ בעי' ע"מ לתקן דווקא וזה ל"ש כאן משא"כ אידך מ"ד ס"ל דמוחק ומקלקל הוא דפטור משא"כ הכא דאינו מקלקל כ"כ שפיר חייב:

ואמנם תוס' פי' בד"א:

בעי מני' ר"ל מר"י יל"ד הא ר"ל גופא קאמר לעיל ומאי קמבעי' לי' ונ' דמשו"ה קאמר ר"ל כתב עליון כ' כלומר טעמא דמחייב בשבת משום דכתב עליון כתב וה"נ שרי או דלמא התם במלאכת מחשבת תלי' וכיון דתיקון תיקון ולעולם אינו כתב ואמנם ר"י הו"ל להשיב אסור או מותר ומדכפל ואמר כתב עליון אינו כתב דייק ר"ל דר"ל גם לענין שבת לגמרי אינו כתב ומשו"ה אק' לי':

ויל"ד על הרמב' שפסק דיו ע"ג סקרא חייב ור"י גופא אמר וכי מפני שאנו מדמין ולא מצאתי מי שהרגיש בזה:

ומ"ש רשי' לקמן בדר"ח על כל אות ואות דלא נטעי דסגי באות א' לשמה כדאמרי' בברהדוא בפ"ק דהתם אשליח קאי דא"צ לעמוד כ"א על אות א': בענין נייר חלק פ' המביא בתרא:

רשי' ד"ה הא ליכא בא ליישב קו' תוס' דנייר חלק אפי' כי לא ערער הבעל הוה רבותא טפי מכתב היכא דערער והך רבותא הו"ל לאשמעו':

תוס' ד"ה טעמא בעל שאמר וכו' ע' בר"ן:

והק' רש"א לתי' קמא הרי ע"כ קראוהו ומסיק דלתי' זה פליג שמואל ארב דימי והנה אי הוי ס"ל לתוס' כרשב"א דלמסקנא דווקא היכי דבדקינא מיירי א"ש דלמסקנא לא קאמר שמואל פליגא אבל ד' תוס' דלמסקנא לא אצטרך לאוקמי היינו דקדוק וא"כ הול"ל פליגא דשמואל ונ' ד' תי' זה של תוס' רב דימי מיירי דווקא היכי דהבעל מוציא לעז משא"כ היכא דהבעל שתק ולא ערער כשר אפי' היכא דלא קראוהו:

תוס' ד"ה ושמואל נמי ע' רשב"א דהיכא דאבד לא חיישי' ולכאורה הטעם משום ס"ס ס' הי' כ' במי מילין וס' הי' נבלע ותוס' לטעמיי' דשם אונס חד הוא לא מקרי ס"ס א"נ כמ"ש הר"ן דמטעם בעל שאמר גירשתי נאמן כיון דאמר ה"ז גיטיך:

תוס' ד"ה צריכי למקריי' בסו"ד דבר פשוט הוא ומרדכי בשם הר"מ חולק: בענין מאמר ר"ח יכולנא למפסליי' פ' המביא בתרא:

גמ' אקנויי אקניה הרעיש הרמב"ן על הפוסקים דצריך להקנות ולפי"ז הא כאן לחוש לענין הוצאת לעז על גיטין הראשונים ונ' דד' הפוסקי' דוודאי כ"ז שהי' ב"ד סמוכי' בא"י ואנן שלוחותי' עבדינן הי' שייך הפקר ב"ד משא"כ משבטלו ב"ד סמוכים אף די"ל שליחותיי' דקמאי כיון דיש תקנה להקנות לא סמכי' אזה:

ועכ"פ כוונת ר"ח הי' מ"ט לא מקני' דדלמא הא דהיא נותנות שכר הסופר אבל הסופר צריך להקנות לבעל, עד"ז נ' דגם לענין נתינה הי' זה קו' ר"ח דוודאי כל גט שוה פרוטה ברבות הימי' לצור עפ"י צלוחתו אבל מאחרי שהיא מקפדה על הגט להנשא בו ולגבות כתובתה א"כ אינו ראוי' לצור עפ"י צלוחתו והא גופא ק' לר"ח ליעבד כדעבדי' השתא ליתן בידה פסק ב"ד שנתגרשה ולא תצטריך להקפיד על הגט ויהא בו שוה פרוטה ובזה נתיישב כיון דר"ח בעי שו"פ א"כ לא מהני צירוף היאיך היא מפ' מתני' בעלה של זית ולמ"ש א"ש דגם עלה של זית לצור עפ"י צלוחיתו שוה פרוטה,. ואולי י"ל הא דקאמר הש"ס דחזי לאצטרופי ר"ל שישתמש בו כ"כ פעמי' שיהא בתשמיש שו"פ ולא כד' רש"י:

תוס' ד"ה דלמא נתינת גט הנה ד' הרמב"ן לחלק בין ממון לנתינה דעלמא ואמנם ק' מושלף איש נעלו:

והנה בסו"ד התוס' מבואר ד' ר"ח דגם הכא ק' לי' ליכתב קרא ומסר לה כדכ' וימסרו מאלפי ישראל או"ו נתינה חשובה בעי':

והנה במנחות כ' תוס' דר"י בכריתות גם כאבא שאול מצי סבר וק' לאבא שאול היכן מצינו נתינה בכזית וצ"ל גבי לבונה וכמש"כ תוס':

והא דאהדר רבא דלמא נתינת גט כלומר דמונתן ילפי' דטלי גיטיך מעל גבי קרקע לא אמר כלום ואי הוה כ' ומסר לא ידעי' זה דל' מסירה הוה ג"כ בנתן לה רשות:

תוס' ד"ה משמי' דרבא אפשר ד' רשי' דלא נימא דלוי דרשא תחלה משמי' דיחיד ש"מ לוי פליג אבני ישיבה לזה כ' רשי' דא"כ ל"ל למדרשי' משמי' דרבים אח"כ ש"מ דגם הוא ס"ל הכי:

אף אנן נמי תנינא מהאי ל' נ' דייק הרמב"ם דאפי' לכתחלה כותבי' על אי' הנאת דאי דיעבד דווקא הרי במתני' לכתחלה תנן ומאי אף אנן תנינה אדרבה מתני' פליג או"ו דגם באי' הנאה כותבי' לכתחלה:

בענין רמי בר חמא פ' המביא תניון:

רשי' ד"ה כל שיכול לזייף דלמא הוה בי' תנאה כוונתו דוודאי רמי בר חמא ג"כ כר"א ס"ל אמנם נהי דמכשר ר"א כ' שיכול לזייף היינו אם הע"מ לפנינו אבל רב"ח דמיירי שאין הע"מ לפנינו למה יוכשר דלמא תנאה הוה בי' ועברה עליו והגט בטל והיא מחקתו:

תוס' ד"ה בכתובות קעקע בסוף דברי' פשיטא להו דכ' על אי' הנאה דיעבד דווקא דלא כהרמב' דמכשר לכתחלה ויש לעיין בפ' ונ' לכאורה ד' הוס' דנהי דגירושין מצוה ולאו ליהנות ניתן מ"מ כיון דמפטר ע"י גירושין משאר וכסות הו"ל הנאה וכ"ת גם במעין ומי חטאת נמי נימא דמקרי הנאה דהותר לטהרות התם הא גופא רק ארי' רביע עלי' משא"כ שאר וכסות דהוה מילי דממונא וד' הרמב' מקרי הנאה דממילא ולא מקרי הנאה כ"א טובל בימות החמה, דהטבילה גופא הנאה הוי ואולי יש לדחוק דמשום גט ארוסת נקט הרמב' לכתחלה דלא שייך שאר וכסות ודוחק א"נ גם תוס' מודים דגירושין לא מקרי הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו אמנם כוונתם משום דמשתרי' לי' נייר וכ"ת נייר הרי הטילו חכמים עליה היינו אם מתגרשה מדעתה משא"כ אם מגרשה בע"כ ומ' לתוס' דבריי' נקט לי' דיעבד משום דמיירי היכי דמגרשה בע"כ והרמב' מיירי ברוב גיטין דמתגרשת מדעתה והיא נותנת הנייר נמצא דהוא לא נהנה במה שכ' על אי' הנאה והיא לא עבדא מידי ומה"ט התיר אפי' לכתחלה:

ויש לעיין למ"ד כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ופי' מהרי"ט ר"א סי' ס"ט דהיינו אם עי"ז בטל האיסר א"כ גם בכ' על אי' הנאה נימא דהגט בטל וממילא לא יהנה וצ"ל דבאמת שוגג מיירי ובשוגג ליתא להאי כללא ועוררני הגאון בעהמ"ח ס' מחנה חיים דנוב"י מה"ת יו"ד סי' ט' פלפל בזה ומסיק דאין לחלק בין שוגג למזיד - וכ"ת לימא הש"ס בתמורה כ' גט במזיד על אי' הנאה איכא בין אביי לרבא לרבא פסול י"ל דאי כהאי לא נקט דנימא דבהא הוה פלוגתיי' ועד"ז כ' במק"א ליישב דלא קאמר כ' גט שלא לשמה והעביר עליו בשבת קולמוס לשמה לראב"י א"ב והיינו ג"כ דשוגג ליתא לדרבא ובמזיד לא בעי' הש"ס למנקט דאי כה"ג: ויש לעיין במאי שכ' תוס' דא"כ כתובות קעקע דאוריי' כשר הרי ע"כ גם העדים כ' כתובות קעקע והוי פסולי עדות בעבירה של תורה וצ"ל דהוי שוגגי':

תוס' ד"ה ת"ש ויל"ד לפי' דברי' אמאי נקט רב"ח מלתא דאי' דהיינו יד של עבד בכתובות קעקע ולא נקט קרן של פרה בחקק וצ"ל דא"כ תפשוט קרן של פרה אכתי לא נדע יד של עבד דאי' לי' דעת ודלמא מדעתי' אזיל משא"כ אי ידעי' יד של עבד קרן של פרה ממילא ידעי':

א"נ לפמ"ש ב"ב קכ"ד דבפרה מסירא לרועה יש חזקה י"ל דלא נקט פרה משום דסתם פרה מסירא לרועה:

והנה הבי"ש הק' כיון דעכ"פ מוכח שהיא הקנתה לו העבד א"כ שוב לא הוה בכלל גודרות ואמאי בעי' מוחזקין שהוא שלו ונ' דה"ט דאמרי' דאקנתי' לי' במתנה ע"מ לכתוב לה גט עלי' ולא גרוזא ממתנה ע"מ להחזיר דהוה מתנה ואינו ענין לגודרות:

בענין מימרי דרבא פ' המביא תנין:

רשי' ד"ה עליו על העבד דלא תימא על היד לבד כ' לה שטר מתנה לזה כ' רש"י דבעי' על: העבד דווקא דאל"כ הו"ל חצר של שותפין ולא כרות גיטא:

ויל"ד כיון דעיקר רבותא דרבא בנוי על גיטה וחצירה באין כ"א הו"ל לרבא לאקדומי תחלה הך בתרא בחצר ואח"כ לישמעי' עבד ונ' דרבא אמתני' קאי דתנן יד של עבד וקרן של פרה ותרתי ל"צ והי' אפשר לומר דבאמת משנה יתירה דיד של עבד לדיוקא תנן דדווקא כ' על היד הגט הוא דכשר וכמ"ש הרשב"א דהעבד דין נייר יש לו משא"כ נתן הגט ביד העבד וכדרבא לא מהני קמ"ל רבא דלא היא כ"א דגם כה"ג כשר וכ"ת משנה יתירה ל"ל י"ל לא זו אף זו תנן לא מבעי' יד של עבד דוודאי גם בשעת כתיבה הי' דעתו ליתנו לה ולא למגזיי' דחדא מי אי' לי' רשות לקוץ יד של עבד אפי' הי' דרך לקוץ הרי יצא העבד לחירות בראשי איברי' ומאי אהני לי' אפי' קרן של פרה דאיכא למיחש שמא בשעת כתיבה הי' דעתו למיגז הקרן והו"ל לי' כתיבה במחובר לא מיישי' להכי כיון דחזי' לבסוף דיהיב לה כולא פרה: רשי' ד"ה וחצר מהלכת דברי' צ"ע דאטו קנין חצר מדרבנן קנין חצר דאורייי' הוה ונ' דק' לי' לרשי' כיון דחצר מהלכת מה"ט לא קני כמ"ש רש"י ב"מ שם משום דלא דמי לגגו חצירו וקרפיפו א"כ כפות אמאי קני הרי ג"כ לא דמי לגגו וכו' דהרי אם הותר מכפיתתו שוב אינו דומה לגגו וכו' אמנם רש"י בב"מ יישב זה דהעיקר דחצר מהלכת לא קני משום דאינו משתמר לדעתו וע' ביאור דברי' ברמב"ן בשמעתין אך בסוגי' זו מ' לרש"י דבאמת אפי' כפות אינו קנה כ"א מדרבנן ומ"מ מגורשת מדאורייי' דהפקר ב"ד הפקר והו"ל חצירה אמנם בכפות הוא דאמר רבנן דלקני לא באינו כפות: תוס' ד"ה אבל בחצר י"ל דבשלמא בחצר משכחת לה שהי' חצר חבירו סמוך ממש לחצירו וטעה ונתן הגט בד' אמות של חצר חבירו והיא קנתה אח"כ החצר משא"כ בעבדו של חבירו בשלמא אי הוה עבד יוכל להיות שליח בגט הו"מ למימר שנתן לו בתורת שליחות אך מאחרי דעבד פסול לשליחות מהי"ת ימסור הגט ביד עבדו של חבירו וא"כ פשיטא דלא גזרי':

תוס' ד"ה אטו וא"ת רב שימי וכו' פי' בשלמא מתחלה ס"ד דרב שימי באמת קו' תוס' מק' אא"כ לא משני הש"ס מידי אקו' רב שימי וצ"ל כתי' תוס' והדרא קו' לדוכתא רב שימי מאי ק' לי':

תוס' ד"ה ואי בע"א בסו"ד וק' א"כ קו' אביי ג"כ ליתא כיון דאפי' חצירה לא הוה בע"כ א"כ מ"ש מחצר מתנה וצ"ל כוונת תוס' דבשליחות ע"כ אי אפשר לאוקמא קרא לשליחות דאב דהא אפיק קרא דהוה כידה ממש לכל מילי וקרא כי אתו לשליחות דמדעתא אתו משא"כ בחצר דאפי' לחצירה אצטריך קרא דל"ד לגמרי לידה ודלמא דווקא לחצירה אתו קרא דדמי מיהת קצת לידה חצר מתנה אכתי מנ"ל:

והק' הגאון ר' ע' איגר הרי שפיר משכחת חצירה בע"כ בקטנה שאין בידה להפקיר ואולי כיון דבעי' משלחה ואינה חוזרת ומסתמא הגיעה אז לפעותות ופעוטות כי היכי דמתנתן מתנה כמסקנא דפ' הניזקין גם הפקירן הפקר וצ"ע:

תוס' ד"ה שכן אב כוונתן ליישב קו' רמב"ן הרי גם בקידושין מתקדשת ע"י אבי' ואטו איכא קידושין בע"כ לזה כ' תוס' דבשלמא בקידושין דעתי' דאב מיהת בעי' ואין זה בע"כ משא"כ בגירושין דאפי' בע"כ דאב:

בענין כ' על המחובר פ' המביא בתרא:

מתני' על העלה של זית ע' מ"ש רשב"א לקמן במתני' דמחובר אפי' נתן לה הזית לא מהני וכ"כ הרא"ש וי"ל עוד טעם אחר דבעי שלא יהא מחוסר שום מעשה בין כתיבה לנתינה משא"כ בכה"ג כיון דעכ"פ צריך להקנות לה הזית וכ"מ מל' הרמב"ם שכ' שלא יהא מחוסר מעשה עיי"ש פ"א מה' גירושין אמנם מד' רשי' שכ' עלה תלושה אין ראי' די"ל משום רבא דאסר לקמן משום שמא יקטום כ"כ:

מתני' רש"י דכ' וכתב וכו' אף דמתני' לכתחלה תנן מ"מ עיקר טעמא משום קרא דכ' וכתב ונתן:

ר"י פוסל וכו' יל"ד למאן דמפ' דחתימה היינו תורף א"כ לר"י ג"כ ה"פ וס"ל דמשום גזירה פוסל ר"י אפי' דיעבד א"כ מנ"ל לרב אשי רפ"ק למידק דר"י כתיבה וחתימה בעו או"ו דרב אשי פשיטא לי' דמשום גזירה טיפס אטו תורף לא פסיל ר"י דיעבד וחתימה ממש קאמר ומנ"ל לרב אשי הא ונ' דר"י הכי הו"ל למימר עד שתהא כתיבה וחתימה מאי כתיבתו וחתימתו ש"מ כתיבה כולו ר"ל וממילא חתימה חתימת העדים ועד"ז י"ל קו' תוס' לעיל ורשב"א בשמעתין כיון דר"י כתיבה בעי א"כ חתימה ממילא ידעי' דהענין היא כך בשלמא לר"א וכתב קאי אכתיבה וחתימה לא בעי כלל א"כ שפיר קאמר קרא דבין כתיבה לנתינה לא יהא מחוסר:

מעשה וכן לר"מ דדרש וכתב אחתימה אבל לר"י בשלמא אחתימה שפיר יש לדרוש אבל אכתיבה היאיך נוכל לדרוש דלא יהא מחוסר מעשה הרי ע"כ מחוסר חתימה עדן לר"י

ולזה אשמעי' ר"י דמ"מ אתרוויי' דרשי' הכי והיינו דנקט תרוויי' וא"ש ג"כ דאשמעי' ר"י למלתי' גבי מחובר ולא גבי לשמה משום דבמחובר הוה רבותא טפי וכמ"ש:

גמ' חתמו שנינו לפי פשוטו ה"ק כיון דתנן חתמו מוקמי' לה בחתימה ממש וכ"מ מהרשב"א שמפ' הכי ל' הש"ס אמנם מד' רשי' נ' ממה שהחזיר בדבריו ל' דמתני' דפליגו הנך אמוראי אי גרסי' במתני' וחתמו או חתמו דלר"א דגזר טופס אטו טורף גם לקמן בהכותב טופסי גיטין נהי דבמחובר כשר דיעבד היינו אם כבר נתנו לה משא"כ למסר לכתחלה התורף וליתן לה וודאי לא וע"כ גרסי' וחתמו ל' דיעבד אמנם ר"ל גרס חתמו דס"ל אפי' לכתחלה וע"כ כר"מ אתיא דלר"מ די למגזר לכתחלה תורף אטו חתימה דלמא משתלי וחתים במחובר אבל לא שלא נתיר לו דיעבד אם כ' תורף על מחובר לחתים העדים והיינו דקאמר ר"ל חתמו שנינו כלומר לכתחלה וע"כ ר"מ היא: ועד"ז יש ליישב דהתוס' רפ"ק נתקשו מ"ט החמיר ר"מ במחובר יותר מבלשמה ולמה לא הקשו גם לתנא דידן לענין תופס דבמחובר אוסר לכתחלה ובכותב טופסי גיטין מתיר לכתחלה לסופר לכתוב טופס אמנם באמת ספרא דדייני מגמר גמירו ובמחובר יש לגזור דלמא משתלי וכ' גם תורף אך למגזר מתורף אעדים לא מ' להו במחובר טפי מבלשמה:

אלא שי"ל דל"ק להו ממחובר לר"א דלמא באמות מתני' לגמרי כר"א אתיא דפוסל גם בתופס גיטין לקמן במתני':

בענין גט על המחובר פ' המביא תניין:

רשי' ד"ה דשקיל לי' הק' הר"ן דמ' דרשי' ס"ל כר"ת דגם בתלוש שייך קציצה ולקמן ד"ה שמא יקטום מ' דכר"ש ס"ל והנה הרא"ש הביא בהדי' בשם רשי' דכר"ש ס"ל ונ' דרשי' ק' לי' קו' ר"ת מחרס דאמרי' דשקיל לי' ומ' לי' כיון דהעציץ שייך בהני זרעים יש לו דין מחובר לענין זה דשייך בשבירתו תלישה דבאמת ע"י השבירה תולש הזרעים:

והנה ראי' ר"ת מבין שטה לשטה ר"ל דאפי' למאי דמשני הש"ס התם מעורה מ"מ ק' מקציצה עכ"פ וע' רשב"א:

ונ' דרבא דייק למלתי' ממתני' מדלא תנן גבי עלה. זית ג"כ ונותן לה הזית וכ"ת התם משום ספר או ונתן כמ"ש הראשונים מ"מ משכחת לה בעציץ נקוב אלא ש"מ דגם התם פסול משים שמא יקטום ואביי ס"ל דמתני' בכיון נקט תלישה להודיע דלדווקא אתא דווקא זית שהוא של קיימא ולא שאר עלין וכמ"ש תוס':

גמ' עציץ של א' נ' דנקט לה הכא למימר דאף דלענין גט כתלוש הוה וכמ"ש תוס' מ"מ לענין דין קרקע יש לו:

תוס' ד"ה ובדאשרוש ע' רש"א הנה תוס' ב"מ שם כ' דל"ג ואזדו לטעמי' ומ"מ מלתא אחרינא הוה וראי' מדלא עביד הש"ש התם צריכותא גם מהך מתני' וא"כ ממו"מ וודאי ל"ק אבל תוס' בשמעתין גרסי' ואזדו לטעמיי' וצ"ל דמפ' הכי וודאי אי לא אפלגו ר"מ ור"י רק במו"מ ל"ש ואזדו לטעמיי' וכמ"ש תוס' שם אמנם מדאפלגי גם גבי ערלה קאמר הש"ס שפיר ואזדו לטעמיי' א"כ עיקר הראי' מערלה ול"ק להו כ"א מערלה ובחי' רמב"ן יישוב קו' תוס' עיי"ש:

בענין כ' שיכול להזייף פ' המביא תניין:

רשי' במתני ד"ה נייר מחוק וע' תוס' ד"ה לא על הנייר והקו' עצומה וכן הק' כל הראשנים ונ' ליישב דלכאורה אמאי נקט תנא ל' אין כותבין הרי לר"מ אפי' דיעבד פסול וצ"ל משום סיפא דחכמים מכשירין אפי' לכתחלה וכוחא דהיתירא עדיף אמנם לכאורה בהא גופא פליגו אליבא דחכמים ר"א ור' יוחנן לקמן דר"א ס"ל דחכמים אפי' לכתחלה מכשירין וע"כ לא מכשרי אלא על זמן מועט דליכא למיחש לדלמא מייתי עידי מסירה משא"כ ר' יוחנן באמת ס"ל דחכמים דיעבד דווקא מכשירין דע"כ מייתי ע"ע שנשתריא להנשא ואי מייתי עד אז ע"מ אין מתירין אותה להנשא וכפי' רשי' לקמן ומ"מ וודאי לכתחלה לא מכשרי רבנן כמו בלא ע"מ וא"כ הדרא קו' לדוכתא למה תנן אין כותבין והיינו דכ' רש"י דמתני' מיירי בנייר שהי' מחוק ובאמת דיעבד כשר דאינו דומה נמחק פ"א לנמחק ב"פ אלא דמ"מ לכתחלה לא סמני' אהא:

וכ' עוד רשי' דחיישי' שהבעל הי' מחקו עד העדים וכו' וק' הרי בהדי' אמרי' בגמ' הטעם דהיא זיופתא ונ' דרשי' לטעמא דס"ל לר"מ לא בעי' מוכח מתוכו וא"כ ק' כי היכי דלר"א כשר דאין מתירין אותה להנשא עד שתביא ע"מ ה"נ לר"מ למכשר ותצטרך להביא ע"ח או"ו דלר"מ לא מהני אם מייתי ע"ת:

דחיישי' כי היא עצמה מרקה הגט שהיו עליו ע"ח עד העדים משום תנאי שהי' בו והעביר אותו נמצא דהעדים לא חתמו מעולם על אותו גט וכ"ת הרי כה"ג גם לר"א פסול משום מזוייף מתוכו נהי דאי ידעי' בוודאי שעשה כן פסול משום מזוייף מתוכו מ"מ כיון דמזוייף מתוכו גופא אינו פסול כ"א מדרבנן לא גזרו רבנן למיחש למלתא:

גמ' מצה דלא מליח הא וכו' הא דקרי לי' מצה הרי עור הוה ע"כ דבצד א' באמת מעובד אלא דבצד האחר לא מליח:

תוס' ד"ה מאן חכמים ואי הוו סהדי ע' רש"א ולי נ' דלפמ"ש רשי' במתני' דחיישי' שהוא מחק לא אהני לן לר"מ ע"מ כלל אלא ר"ל ע"ח ובתנאי שיזכרו שכך הי' כ' בגט כשחתמו דליכא למיחש למידי ומ"מ כ' תוס' הרי בעי' מוכח מתוכו:

רשי' ד"ה אבל בשטרות הנה מדנקט קרא דלמען יעמדו מ' דאשטרי מכר קאי ומ"מ רשי' לא כ"כ ואולי משום קו' תוס' משדי מכורה לך ואמנם נ' טעם אחר עוד דבגיטין כיון דמיד כשנתגרשה יכולה להחזיק עצמה להנשא בב"ד א"כ אם לא עשתה כן איהי דאפסדה אנפשה ובוודאי עשתה בנתיים איזו זייף וא"כ ה"ה בשטרי מכר דג"כ יכול הלוקח להחזיק עצמו מיד בב"ד היינו הך אבל בשטרי הלואה מה הי' לו לעשות קודם זמן פרעון בב"ד ועי"כ לא יתנו לב למיחש למלתא וישכחו שנכתב על דבר שיכול להזייף אלא שהוא תימא קצת בשטרי מלוה מאי ע"מ שייכא וכ"ת בשטרי מכר מאי זייף שייך י"ל דזייפא לזמן שלא יגבה ממנו מלוה מוקדם:

בענין הכל כשרין לכתוב פ' המביא תניין:

רש"י האשה כותבת על קלף שלה היינו דרב אשי דלעיל דדייק מכאן אשה ידעה לקנוי דאין לומר דהא גופא קמ"ל דרשאי אשה לכתוב גט חדא דמרישא דהכל שמעי' ועוד גיטה ל"ל אלא דאכתי ק' דלמא ר"ל דמקני לי הקלף קודם הכתיבה כבר דחה הר"ן במתני' דא"כ לא פשיט רב אשי מידי:

אלא אי ק' הא ק' ר"ח דבעי למפסל לכולהו גיטי היאיך לא עמד על משנתינו זאת ורבא נמי לא דחי לי' מהך ונ' דרשי' יישב זה במ"ש והיא נותנת שכר הסופר ולאו אקלף כ"א ר"ח פשיטא לי' דבעי בכתיבת הגט לר"א שליחות ובשלמא אם האשה עצמה כותבת היא נעשית שליח הבעל משא"כ אם הסופר כותב והאשה נותנת שכר הסופר. הסופר שליח האשה ולא שליח הבעל ובעי' וכתב וע"ז דחה רבא דלעולם הסופר הוה שליח הבעל כי מה שהיא משלמת יודע הסופר דאקנויי אקנוי לי רבנן ואף דלד' רשי' לר"ה דשמעתין ע"כ לא בעי שליחות בכתיבה אפשר דבאמת מה"ט ר"י אמר שמואל פליג עלי' ומוקי לה בשייר מקום התורף דס"ל בעי' שליחות בכתיבה ור"ח לעיל כוותי' ס"ל וכ"ת אכתי רב אשי גופא מנ"ל למפשט ממתני' דלמא מתני' מיירי שהקנתה לבעל קודם כתיבה א"כ היאיך שייך שאין קיום הגט אלא בחותמיו בשלמא אם מתני' מיירי דבשעת הכתיבה עדן הי' הקלף שלה קמ"ל דלא מפסיל בהכי משא"כ אי נימא דמתני מיירי שהקנתה לבעל הקלף קודם כתיבה מאי אין קיום הגט אלא בחותמיו דתנן אלא דמדתני לה תנא בתר האיש כותב את שיברו ע"כ גם בשובר רבותא קמ"ל ונ' דס"ד אם היא כותבת גיטה תקדים הזמן כמה שתרצה וכן הוא בשוברו וזמנין דמכרה לכתובתה בטובת הנאה כדאמרי' בב"מ גבי מצא שובר קמ"ל דליכא למיחש להכי שאין קיום הגט אלא בחותמיו ועידי חתימה לא יתחמו גט מוקדם וכמ"ש תוס' במתני' דנב"י עיי"ש וכ"ת לר"א דמכשר בלא עידי חתימה מא"ל אדרבא עדיפא מני' הות דכשאין עידי חתימה צריכה להביא

העידי מסירה לפנינו וממילא נדע מתי נתגרשה וכ"ת א"כ מניין שוב לרב אשי למידק ממתני' דאשה ידעא לאקנויי דלמא תנא זו לחוד שכ' קמ"ל וי"ל דאי להא לחוד תנן לעיל גבי נב"י הו"ל למתני' או"ו תרתי קמ"ל:

תוס' ד"ה והא לאו בני דעה והא דאמר פ' כ"ה קו' זו לכאורה יש ליישב ע"ד אחר וכ"כ חי' רמב"ן פ' כל הגט דוודאי מקמי דכ' קרא לה הייתי אומר דוכתב היינו הבעל או שליחו והוה בעי' שליחת בגט אבל מאחר דכ' קרא לה לשמה שוב ל"ד וכתב בפ"ע כ"א הכל בלשמה תלי':

רש"א בתוס' לר"א פריך ולי נ' דקו' הש"ס לימא תנן סתמא דלא כר"א דהל' כותי' וכזה מורין ד' רשי' דבד' המק' לא כ' כלום ובד' התרצן כ' ליישב הא דקתני סיפא אין קיום וכו' ע' בדבריו אלא דקו' המק' לא הי' כ"א לימא דלא כר"א וגם אסיפא הי' יכול להק' משא"כ ר"ה דמוקי מתני' לר"א צריך רשי' ליישב:

וע' בר"ן שכ' ג"כ בזה עמ"ש ק"ק י"ל דבס"ד באמת הוה ס"ל דבעי' בני כריתות וחש"ו לאו בני כריתות אלא דגם לענין זה מהני גדול עע"ג דחשבי הגדול לסופר והחש"ו לקולמוס בעלמא ומק' ר"נ א"כ נכרי:

נמי וכדמשני לי' אדעתי' דנפשי' עבוד א"כ עיקר הטעם בחש"ו דלאו לדעתי' דנפשיי' עבדי וק' אכתי לאו בני כריתות נינהו וצ"ל כמ"ש תוס' והשתא יק' לתוס' למה שוב הוצרך ר"נ במסקנא להך אדעתי' דנפשי' הרי לאו בני כריתות:

באו"ד ומהני בשוטה כוונת דבריו דאל"כ ק' ל"ל קרא בחרש וחרשת: או"ד ואי לא בעי' דברי רש"א בזה תמוהי' מאוד דחרש וקטן דווקא קאמרי תוס' דשיטה עכ"פ פסול וגמ' מוטעת נזדמנה לו שא"א ליישבה בלא"ה: תוס' ד"ה אלא מעתה ע' במהר"מ לובלין ביאר דברי תוס' וי"ל דבל"ה הוה ס"ל מתני' ר"מ ובריי' ר"א משא"כ לר"ה דמוקי מתני' כר"א ק' מבריי' ונ' דבאמת קו' תוס' אזלי לפי' ר"י דגם ר"ה מוקי מתני' כר"מ: גמ' והיא ששייר מקום התורף ע' רש"א ונ' דבאמת בחש"ו דווקא לא גזרו טופס אטו תורף דאין דרכם לכתב כ"א מה שיצוו להם משא"כ בנכרי וא"כ אפי' טופס לחוד ג"כ אסור ושפיר נקט תנא נכרי אטופס ואולי זה כוונת תוס' שכ' אמתני' קאי דלכאורה הא אפשר לפי דאבריי' דנכרי פסול קאמר והוא ששייר מקום התורף כלומר ר"ה מכשיר בעומד ע"ג אם שייר ובריי' דנכרי פסול בלא שייר אא"כ יק' מ"ש נכרי דנקט אלא ש"מ דאתתני קאי ובנכרי פסול טופס לחוד ג"כ ואמנם פשט ד' תוס' לאפוקי מפי' הרמב"ם דס"ל דשמואל אדר"ה קאי:

בענין הכל כשרין להביא פ' המביא תניין בדשוו' והגדול קודם שמסרו נ' כוונתו דחף שאח"כ יצויהו עוד הפעם למסרו כיון שהקבלה היתה קודם שהגדיל שוב לא מהני אמירתו עד שיטלנו הימנו ויחזור ויתנו לה: ויל"ד מ"ש במציעתה תני לסומא בין חרש לשיטה ונ' דרמז לן תנא דשיטה דתנן לאו דומיא דחרש וסומא שהם באמת חרש וסומא כ"א האי שוטה עתים חלים עתים שיטה אעפי"כ כשהוא שיטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו: ודתנז לכולהו משום דבעי למתני סיפא חזר ונתפקח ודלא סמיך אסיפא היינו משום דבסיפא מ' דבאחת לחוד תלי':

בשו' ד"ה לאו בני דעה יל"ד הרי שליחות דגיטין לאו מההם ילפי' כ"א מושלח ונ' ד' רשי' דגם בקדשי' באמת מושחטו אותו ילפי' אלא דהש"ס בקידושין מק' א"כ איש שה לבית אבות ל"ל ומשני לאשמעי' דאיש זוכה ואין קטן זוכה וזכיי' מטעם שליחות ש"ת דאין שליחות לקטן ומעתה מהתם ילפי' לכל התורה דקטן לאו בר שליחות אף דאמרי' התם דמקדשים לא ילפי' היינו גוף השליחות אבל מאחר דידעי' שליחות שפיר ילפי' הא מלתא מקדשים:

וזה ג"כ כוונת תוס' ד"ה נכרי נמי דהו"מ למימר כוונתם ג"כ אף דהא דרשי' דבני ברית בתרומה כ' ומתרומה לא ילפי' היינו ג"כ עיקר השליחות אבל בתר דידעי' שליחות שפיר ילפי' מגם דבעי' בני ברית:

וע' בר"ן שהניח בתימא ד' בה"ג שהביא ראי' משמות מובהקי' וע' לח"מ שטרח ליישב ולי נ' כוונת בה"ג דכל גט שנכתב בערכאות ע"כ מונח ביד ערכאות ג"כ לשעה חדא אלא שהבעל נטל אותו אח"כ מידם ומסרו לאשתו וה"נ השליח נוטלו תיד הנכרי ומסרו ומה"ט העיטר מכשיר אפי' להנשא לכתחלה ואפשר ד' בה"ג דלא קיי"ל גם בערכאות כר"ש כ"א גזרי' דלמא אתו למסמך עלייי' או דס"ל דהתם הוא דלא גזרי' מובהקי' אטו אינן מובהקין אבל הכי וודאי יש לגזור דלמא אתו למסמך אגוי לחודא:

תוס' ד"ה מתי נוטלו כוונת דברי' דלכאורה סגי באשתמודעינה כמו גבי חליצה וע"ז פלפלו בתוס' וע' ר"ן הביא ראי' מאבא בר מניומא לקמן ובאמת י"ל דהני תרי לישני לקמן בעובדא דאבא בר מניומא אי א"ל ולא את או לא תלי' בהא אי שליח שאינו מכיר האשה יכול להיות שליח או לא: גמ' ממי נוטלו יל"ד תרתי ל"ל ונ' דלכאורה כיון דלר"א בעי' ע"מ למה צריך לידע למי נותנו הלא יכול לסמוך אע"מ וצ"ל דאם יש על הגט עי"ח הרי אין צריך להביא הע"מ לפנינו וא"כ שפיר יש לחוש דלמא לא הי' שם עי"מ כלל ואטעוהו אטעוהו אמנם אכתי בגט שאין עליו עדים יהא סומא כשר לשליחות דהרי צריכה להביא ע"מ לפנינו אע"כ משום דאינו יודע ממי נוטלו:

היאיך בני אדם וכו' נ' דה"ק וכ"ת ה"נ דסומא אסור באשתו א"כ בני אדם איך מותרים בנשותי' בלילה:
א"נ ה"ק וכ"ת איך דנין אפשר משאי אפשר לא היא הרי ב"א בלילה אפשר לאור הנר אלא דמגונה ואי הוה נדנוד אי' לא היה חיישי למגונה: ובס' מחנה חיים הביא בשם גדול א' לה"ק מ"ט לא נקט ר"י אפכא דאיך סומא מותרת בבעלה:
דאיכא רק חד ס' לאי' משא"כ בסומא א"נ לאו אשתו דלמא מ"מ היתרא הוה ונ' דר"י לרב ששת הוא דקאמר דרב ששת סגי נהור הוא כדאמרי' בברכות פ' הרואה ופ' ע"פ וא"ל היאיך הי' מותר באשתו:
והנה גם לר"י בעי' ט"ע דקלא והיינו ש"כ תוס' ד"ה ממי דמ' מכאן וכו' ולא כדמ' מד' הר"ן דלמסקנא ליכא משמעות כלל:
גמ' איידי דקתני שפוי וכו' יל"ד מ"ט לא נקט פקח ונתחרש דמסתבר טפי למנקט סיפא איידי רישא מרישא איידי סיפא ונ' דהש"ס ה"ק דאי לא הוה תני תנא כ"א פקח וכו' משו"ה לא הוה נקט בסומא דבר שאינו משא"כ השתא דאצטריך למנקט הכי גם בשפוי וכו' ומפ' לחיזו טעם אצטריך לאשמעי' טעמא וכו' ופי' רש"י דבעי' שיהא בר דעת בשעת שליחות כוונתו דאצטריך תנא למנקט דס"ד כיון דחזי' דלאחר מסירה נשתפה ש"מ גם בעת מסירה לא הי' שוטה גמור קמ"ל דדווקא נשתפה קודם מסירה הוא דכשר והיינו דכ' רשי' דבעי' שיהא בר דעת בשעת השליחות כלומר ואפי' נשתפה לאחר מסירה לא מהני מידי ועכ"פ אצטריך גם הך סיפא משו"ה נקט גם בסומא האי לישנא אף דלאו דווקא:
תוס' ד"ה ה"ה בסו"ד תדע וכו' יל"ד הרי בס"ד לא הוה מוקמיא מתני בחו"ל וא"כ פשיטא דס"ד דכשר משא"כ בחו"ל דבתורת עדות מסהיד ונ' דהכי דייקי דגם בס"ד הו"ל להש"ס למימר בשלמא בחו"ל שפיר אלא בא"י מ"ט אלא ש"מ דגם בחו"ל ניחא להש"ס בס"ד וכ"ת א"כ מאי ס"ד דיכול לומר בפ"נ י"ל דבאמת סגי אי שמע קל מגלתא ושפיר יכול לומר אלא דבמסקנא לא קיי"ל הכי מטעם שכ' הראשוני':
רשי' ד"ה דיהא נמי כוונתו דלא קאי אאוקימתא דרב יוסף ר"א אתי' ד' אבי':
בענין אי עבד נעשה שליח פ' המביא תניין:
תוס' ד"ה אין העבד נ' להסביר דר"ן דהבעל ידע שדעמו להתגייר וסד"א דמסר לי' בתורת פקדון עד לאחר שיתגייר ולאח"כ יעשה שליח קמ"ל דלא אמרי' הכי:
ולולי ד' תוס' הייתי אומר דפ"ג שאכלו תנן נכרי אין מזמנין עליו ומק' הש"ס פשיטא ומשני בגר שמל ולא טבל וא"כ גם במתני' נוכל לומר דמיירי שמסר לו לאחר מילה

וקודם שמסרו לידה טבל סד"א דאחר הטבילה חל הגירות למפרע משעת מילה והא לא ידעי' מסוגי' דברכות קמ"ל:

ואמנם ד' ר' אמי הרי סברא הוא דבמידי דליתי' פסול להיות שליח כמ"ש רשי' לעיל וצ"ל כיון דגט שחרור ילפי' לה לה מאשה א"כ הרי חזי לקבל גט שחרור וזה מקרי בתורת גיטין ומאן דאבעי' מני' הוה מס' לי' טעמא דנכרי אי משום בני ברית פסול וא"כ עבד כשר או משום בן כריתות וגם עבד פסול:

תוס' ד"ה הנכרי לא ניחא להו בתי' קמא דק' ממ"נ אי קרית לי' זרעך פטור מטעם נכרי ואי לא קרית לי' זרעך פטור מטעם לקוח:

תוס' סוה"ד ותנן ד' ק' מאוד להולמם דהרי לא ילפי' שליחות מתרומה כ"א מגירושין וקדשים וצ"ל כוונת תוס' דעכ"פ גלי רחמנא שליחות גם בתרומה וגלי לן בתרומה דבעי' שליח דומי' דמשלח מסתברא דבכה"ת בעי' שליח דומי' דמשלח וצ"ע:

רש"י ד"ה אף שלוחכם דכ' מחוטב עיציך יל"ד מה הכריח לרשי' לאתוי' דרשה חדתא הרי כ"כ רשי' לעיל דעבד חייב בכל המצות תלה לה וממילא ע"כ הוה בן ברית ונ' דק' לי' לרשי' הרי בכל התורה לקולא ולחומרא לחומרא מקשי וה"נ למה לא נדרוש לחומרא דמה אתם ישראל ויהא עבד פסול לשליחות בתרומה לזה כ' רשי' ענין זה וע"ד שנבאר דהרא"ש כ' פ"ק דברכות גבי נשים חייבות בברהמ"ז דכל מי שהוא בכלל ערבות ראוי לשליחות במצות וא"כ מאחר דעבד בכלל ערבות ראוי שיהא בכלל שליחות ובא רשי' להוכיח דעבד בכלל ערבות דס"ד דכי היכי דנשי' אינן בכלל ערבות גם עבד אינו בכלל ערבות ולזה כ' רשי' דבעברת ברית דמשם ילפי' ערבות כמ"ש רשי' שם בחומש כ' מחוטב עצך דקאי אעבד ולתאי אצטריך הרי כ' נשיכם ועבד בכלל אלא משום דנשים אינן בכלל ערבות פרט הכ' עבד:

והא דנשים אינן אולי משום דכ' וכשלו איש באחיו דקאי ג"כ אערבות מ' איש ולא לאשה:

בענין חמש נשים פ' המביא תניין:

רשי' ד"ה ומה בין גט דמהימנא נ' דרשי' בא ליישב לד' רב יוסף דמוקי מתני' בא"י מה ענין גט למיתה התם דיבורא אמרה הכא גט בידה אלא דבמה שהגט בידה לא סגי כ"א במה דמהימנא לה דבעל שוי' שליח ואהא קאמר מה בין גט למיתה ומשני דהא דמהימנא דישוי' שליח היינו משום שהכתב בידה מוכיח:

תוס' ד"ה אדרבא לולי ד' תוס' י"ל כיון דהיא יודעת שהגט מזוייף א"כ סוברת דוודאי יבא בעל ויערער ודלא יהא מהימן סבר רב יוסף נשי לאו דינא גמירי וע' ברשב"א:

וכ' רשי' ד"ה בחו"ל ותו לא חיישי' לערעור נ' כוונתו וכ"ת דנחוש דכוונתה שיוציא הבעל לעז מיהת כיון דהבעל יודע דלא מהימן גם לעז לא יוציא:

רשי' ד"ה וממקום מבואר מדבריו דאסיפא הוא דקאמר הש"ס תניא כוותי' ויל"ד הלא רישא ג"כ ע"כ בחו"ל מיירי דאי בא"י מאי קו' צריך הרי אם תאמר נתגרשתי ג"כ מהימנא וכד' הרמב' פי"ב ופ"ב מגירושין וכן מבואר לכאורה ברשי' ד"ה אשה מכי מטה וצ"ל דלעולם בא"י ובגט שאין עליו עידי חתימה דצריכה להביא עידי מסירה אם תרצה להנשא ונאמנת לומר שליח אני: ויל"ד בשלמא דנאמנת לומר בפ"נ ולא אצטריך קיים אפי' אתי' בעל ומערער הוצרך ללמוד מהאנשים אבל שצריכה לומר לימוד ל"ל וי"ל דס"ד דהא דהאמינו' משום דאשה לא מקלקלת עצמה וכמ"ש הרמב"ם וא"כ כל כמה דלא אתו בעל ומערער נאמין לה אפי' בחו"ל קמ"ל דצריכה לומר דדיו לבא מן הדין להיות כנדון וזה ג"כ כוונת תנא דמתני' דתני ובלבד שצריכה לומר ולא תנו ונאמנת לומר דאי תני נאמנת ס"ד דדינה כמו בא"י אי עבדת אהני' ולעולם אינה צריכה להכי תני צריכה ונאמנת ממילא ידעי' דאי לאו דנאמנת למה צריכה:

גמ' מתני' נמי דיקא לאו משום דרישא וסיפא בחו"ל דאהא לא שייך מתני' נמי דייקא כ"א אי כרב יוסף כיון דרישא בא"י ורישא דסיפא האשה עצמה מביאה גיטה ג"כ בא"י אלא הא דצריכה לומר בפ"נ הוה בחו"ל הכי הו"ל למתני ובחו"ל צריכה לומר בפ"נ מאי ובלבד דתנן ש"מ דכולא מתני' בחו"ל:

בענין האשה מביאה גיטה ס"פ המביא תניון:

ע' רשב"א מה שהשיג על הרמב' והכ"מ פ"ז מגירושין דחה דבריו עיי"ש וע' בלח"מ מה שהשיג על ד' ה"ה על הראי' מאשה שאמרה לבעלה גירשתני וצריך להוסיף דכוונת הלח"מ ממלוה חבירו בעדים דמ"מ אם כופר הכל ואומר פרעתי נאמן מה"ט מטעם אין אדם מעיז אלמא דחזקה דהעזה מהני אפי' בממון במקום עדים:

רשי' ד"ה לא חזרה שליחות נ' דכוונתו דכל מלתי' דשליחות חידוש הוא והבו דלא לוסיף והנה כל שליח יש עליו מה לעשות ואח"כ להשיב עשותו שליחותו משא"כ הכא דהשליחות ממילא נעשה ולא שייך השבה לא דמי לשאר שליחות:

ואמנם לולי ד' רשי' הייתי אומר דשליח היינו אם מסר לו המשלח כוחו וכח הבעל הוא הנתינה ולזה לא עשאו שליח שהרי הוא מעצמו בלא נתינה אחרת תתגרש וזה לא מקרי שליחות וזה ענין לא חזרה השליחות אצל הבעל ר"ל כי השליח לא הי' לו מעולם כח הבעל:

תוס' ד"ה כי מטית נ' דבקיו' הוה מ' להו כיון דהבעל לא עשאו שליח לגירושין א"כ אינו שלוחו כלל דאיזו כח מסר לו שיהא כמותו ותי' דהא דנתן לו כח לעשות שליח ג"כ סגי דבזה הוה שפיר כמותו:

רשי' ד"ה חצירה הבא לאחר מכאן הי' יכול לומר ג"כ דפסול מטעם טלי גיטך אלא דעדיפא ומני' ובי' קאמר:

תוס' ד"ה אימר ע' רשא נ' כוונת תוס' דלי"ק ס"ל דאין צריך שמאמר בפני ב"ד כלל כיון דאיהו שוי' שליח ומסתבר לי' טפי שתאמר בפ"נ בשעת קבלת הגט ולי"ב ס"ל דמסתבר טפי שתאמר בשעה שהגט יוצא מת"י ולהכי מזכיר לי"ב ל' ב"ד אמנם רשי' כ' בהדי' דלא כד' תוס' ונ' לד' רשי' ליישב עד"ז דלי"ק מ' לי' דהאשה עצמה מביאה גיטה מיירי אפי' בא"י וקמ"ל דנאמנת לשוויי שליח ובחו"ל צריכה לומר בפ"נ ולי"ב ס"ל הבעל שמתנה כזאת עם אשתו ע"כ לטובתה הוא מכוון שתאמר בפ"נ וא"כ דווקא כה"ג מייבו תנא והיינו ובלבד דתנן:

הדרן עלך פ' המביא בתרא. בעזר שוכן שמים נותן התורה ונתחיל לבאר פ' כל הגט שנכתב שלא לשום אישה. בעזר גאולת עמו ישראל בעתה מחשה: תוס' ד"ה יתר מיכן ע' רש"א נ' דא"נ הוה ק' קו' י"ל דעכ"פ לגבי סיפא לא הוה יתר על כן לפו"ם סברא דהשתא דאי אמרי' יש ברירה שפיר יש להכשיר יותר באמר ללבלר מבס"ת אבל קו' רש"א:

תמוה בעיני כולא מלתא דס"ת לא הוה כ"א שקלא וטריא דרב יוסף לעיל ומה זו קו' לתוס' אבל באמת בס"ת ליכא שום סברא להכשיר משום שמו ושמה כדאי' התם ובחי' רמב"ן באמת שבק ס"ת מה"ט:

באו"ד וא"ת ע' ריש דברים בחי' שתי' תוס' דאברירה לא שייך יתר על כן ואמנם לתי' בתרא דהכא ליתא להאי תי' והיינו דמק' קו' זו כאן לבסוף: ולכאורה יש לתרץ דמתני' דידן דהיינו סיפא גם לר"מ אתי' ולענין חתימה וכן ד' הרמב"ן בחי' ודווקא רישא בעשוי להתלמד מ', דלא כר"מ אמנם מתני' דטופסי גיטין למאן דמוקי לה כר"א דווקא ל"ש יתר על כן ואפי' למאן דמוקי לה כר"מ כיון דמדינא שרי אפי' תורף רק משום קטטה א"כ וודאי ל"ש יתר על כן אלא שהתוס' לטעמיי' דס"ל דמתני דידן ע"כ לא אתיא כר"מ דלר"מ בעי' מוכח מתוכו א"כ שפיר ק' להו למאן דמוקי מתני' דטיפסי גיטין כר"א לתני יתר ע"כ:

והנה הש"ס בזבחים ממתני' לא פשיט דסתמא פסול כ"א מריא"ש וע' תוס' זבחי' מ"ש ואפשר לומר דאי לאו דריא"ש הייתי אומר דמשו"ה הכותב תורף פסול דלמא סופר זה שמע שיש קטטה בין ראובן לאשתו לאה והכין לו הגט ואח"כ בא ראובן אחר ולקחו

וא"כ בפי' נכתב שלא לשמה אבל מדקאמר ריא"ש דאפי' הניח שמי ושמה לא סגי כ"א צריך שיניח גם הרי את מותרת והתם מאי חשש איכא ש"מ דהטעם משום דסתמא פסול:
וע' בחי' רמב"ן למה לא פשיט הש"ס מקרא דוכתב וזכיתי לכוין לדעתו בתוס' לעיל ד"ה הא לאו בני דעה דלמסקנא דכולה באמת לא בעי' וכתב אמנם לתוס' לעיל דלא מפ' הכי ק' וי"ל דמ"מ לא ידעי' אם הסופר עצמו שכ' טופסי גיטין רוצה אח"כ לגרש אשתו בגט זה דהו"ל וכתב ומ"מ סתמא נכתב ומנא ידעי' דפסיל:
תוס' ד"ה לאיזה שארצה מבואר מד' התוס' דאפי' למאן דאי' לי' ברירה הכא פסול וא"כ לא הוה ס' גירושין וכמ"ש הרמב"ם משום דברירה הוה ס' אלא שיש לדקדק א"כ מאי קאמר הש"ס לקמן ואזדא ר"י לטעמא הרי אפי' מאן דפליג על ר"י מצי סבר הכו וצ"ל כיון דבאמת ר"י לית לי' ברירה א"צ לסברא זאת אבל תוס' כ' זאת לדידן:
רשי' ד"ה הא גדולה לא רצה רשי' לפ' דהקו' דלמא הבעל יבא ויערער כך מיהת דומיא דשט"ח דמייתי דהלוה מערער דמ' לרשי' דאי בעל מהימן גם לנו יש לחוש ותו דאם באנו לחוש לערעורו של בעל הרי בכל גט יכול לומר נפל ממני והיא מצאתו וכ"ת א"כ ל"ד לשט"ח לא היא חומרא דא"א שקולה כ"כ כטענת לזה אלא דלמ"ש הרמב"ם דאדרבה אין דין אי' כדין ממונות דאין אשה מקלקלת וודאי ק' מאי מק' הש"ס וצ"ל דוודאי אם לא היינו יכולין בקל לסלק החשש היינו סומכין על זה אבל הרי אין אנו צריכין כ"א לתקן שיכתבו סימן או דורות ושוב אין כאן חשש ולמה לא נתקן או"ו דאין זה חשש כלל:
רשי' ד"ה הא אמרי' ע' רש"א ונ' דהא דלא חיישי' לנפילה היינו חזקה דאדם משמר את שלו וכ"ז בשט"ח משא"כ בנמלך לגרש למה לו גט זה א"כ משליכו לאיבוד וכמ"ש רשי' וזה ל"ד לנפילה:
אלא שהרמב"ן בחי' הק' דלמסירה איכא למיחש בשט"ח ותי' דמסירה ונפילה חדא מלתא והיינו דאמרי' חזקה כל שהוא ביד אדם היא שלו ומה"ט באמת כ' כאן הטעם שמא עיניו נתן בה ורש"י לא ניחא לי' בס"ד בזה דאין זה דמיון טוב להק' דהתם השטר בא ליד המלוה מיד הלוה אלא שהלוה אין לו לפרוע והולך המלוה על חבירו משא"כ כאן ואמנם במסקנא דמוקמא למתני' כר"א כ' רשי' דלר"מ אפי' להא ג"כ חיישי':
בענין הכותב טופסי גיטין פ' כל' הגט:
רש"י ד"ה הכותב סופר ר"ל דהו"ל למתני מותר לכתב תופסי גיטין ובלבד שיניח אלא דבמתני' בסופר מיירי ור"ל דל' דמתני' מסעיי' למ"ד דמשום תקנת סופר היתורו:
וק' לי' לרשי' כיון דבכתיבת גט אומנתו למה יקדים לכתב ולזה כ' רשי' שמא אז יהא טרוד בשטרות אחרי':

רשי' ד"ה צריך שיניח כוונת רשי' דאף דאמרי' בגמ' דגזירה שטרות אטו גיטין מ"מ זמן מן הדין אין לו לכתב גם בשטרות ואפשר דרשי' בא ליישב בזה למאן דמוקי מתני' כר"מ וא"כ בגט גופא רבנן גזרו משום קטטה והבו דלא לוסיף עליו ולמה נגזור עוד שטרות אטו גיטין דאין זה דומה לדר"י דעכ"פ בגיטין לר"י איכא חששא דאוריי' בתורף משא"כ לר"מ אמנם מדעכ"פ מקום הזמן צריך להניח בשטרות שוב התקינו שיניחו הכל כמו בגיטין ודוחק:

ואולי גם בשטרות יבא לידי קטטה אם ישמע הלוה שמו מפי הסופר וכן המוכר והוא לא ידע:

מאומה אלא דמ' דלא חששו כ"א אם לקטטה בין איש לאשתו:

ויל"ד בשלמא למאן דמוקי רישא כר"א ומקום האיש לאו דווקא כ"א כל התורף שפיר גזרו גם בשטרות אכל התורף דהיינו מעות ושדה משא"כ למאן דמוקי מתני' כר"מ תקום האיש והאשה דווקא משום קטטה א"כ דיו לגזור גם בשטרות כן אבל מעות ושדה מאי עבידתי':

תוס' ד"ה ר"א מכשיר ואפי' סבר כרבנן פי' דוודאי לא יבקש הש"ס שיהא סבר כר"י דבשלמא ר"א הלכת' כוותי' בגיטין:

גמ' ומשום תקנתי סופר שרו רבנן נ' משום דבמחובר באמת גזרו רבנן לכתחלה לכך נקט הכא ל' שרו רבנן דאל"כ לא גזרו הו"ל למימר: גזר טופס וגזר שטרות נ' דר"י לטעמי' דבשלמא לר"א דלח בעי עי"ח והכל יודעי' דוכתב אכתיבה קאי ליכא למגזר כילי האי שיכתבו הגט שלא לשמה אבל ר"י ס"ל דוכתב קאי אתרווייי כדאמר לעיל גבי מחובר ושפיר איכא למגזר דלמא אתו למטעי ולומר דכתיבה לא בעי' לשמה הלכך החמירו בה טפי:

בענין זמן דאירוסין פ' כל הגט:

רשי' ד"ה לזמן האירוסין נ' שכיון רשי' בזה לד' הרמב"ן בחי' שכ' לתרץ קו' תוס' דמל' צריך להניח מ' דאם לא הניח פסול והרי יכול ללוקחו לגט ארוסה אלא ש"מ דגט ארוסה פסול ג"כ מוקדם ואמנם היינו אם א"צ לכתב בגט ארוסה ארוסתו' כ"א גם אנתתי כשר אבל למ"ש תוס' בשם ר"ת דצריך לכתב ארוסתי הדרא קו' לדוכתא דלמא מתני' לא מיירי בגט ארוסה כלל: רשי' ד"ה למ"ד משום פירי כוונת רשי' לד' רשב"א דאף דאין פירי זה כמו פירי דר"ל דהתם י"ל פירי דידה וכאן דלקוחות אמנם הא בהא תלי' כיון דרבנן תקינו זמן משום פירי דידה צריכין לחוש שלא יבא מתקנתם ריעותא ללקוחות:

רשי' ד"ה הארוסה מי אי' כוונת רשי' דאף לענין מזונות תנן הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו מ"מ פירי בפרקינה תלי' ופרקינה תנאי כתובה הוא ותנאי כתובה משעת נישואין: תוס' ד"ה קפסיק ע' רש"א ויש להשיב הרי אמרי' בהדי' לעיל בשלמא לר"י היינו דאיכא בין ר"ש לרבנן א"כ שפיר ידעי' דלרבנן הטעם משום בת אחותו וכ' ליישב קו' רש"א ע"ד אחר דיל"ד מאי בשלמא למ"ד משום ב"א דקאמר הש"ס וי"ל דמתני' אפי' בזה"ז תנן וכ"כ תיס' דבזה"ז הטעם שיחפה על בני ממזרי' וא"כ זה ל"ש מן הארוסין וצריך לדחוק משום מהרה יבנה וכיו"ב שכ' תוס' לעיל בסוגי' דשמה יחפה בסופו וא"כ היינו בשלמא דקאמר ויש לדחות בזה ראי' העיטור דהל' כר"ל דעולא דמפ' טעמא משום תקנת וולד כוותי' ס"ל ולמ"ש ליתא כ"א דאפי' לר"י קאמר עולא דבזה"ז בארוסה הטעם משום תקנת וולד ומ"מ שפיר קמ"ל מתני' דגם בזה"ז גזרו אפי' בארוסה אף דלא שייך בני' ממזרי':

וכ' עוד תוס' דהרי צריך לשייר גם הרי את מותרת אף דסיגי' לר"ל דווקא הסובר ג"כ כר"מ וכ"ש מתני' לכאורה התוס' לא מייתי כ"א זכר לדבר בעלמא דלא תימא כיון דתני לכולהו תני נמי הא:

ולולי ד' תוס' י"ל דר"ל ס"ל לעיל דגם ר"ש מודה מכאן ועד י' ימים שמא פייס ופי' ר"ת שמא ביטל ולענין זה אין לחלק בין ארוסה לנשואה וא"כ י"ל דת"ק דפוסל בלאלתר היינו אפי' באירוסין ומשום לא פלוג בין לאלתר דלא נתני חכמים דברי' לשיעורין ומיושב בזה קו' רשב"א לעיל מה ענין שמא פייס לפלוגתא דר"ש ורבנן דע"כ מדפסלו רבנן גם בארוסה ה"ט דשמא פייס וכמ"ש אמנם שמא ל"ש כ"א בנכתב היום ונחתם לאחר זמן משא"כ בקונה גט מוקדם ל"ש שמא פייס ושפיר מק' הש"ס דווקא בשמעתין:

רשי' ד"ה אינו גט ויל"ד א"כ מאי קאמר הש"ס מ"ט אטו לא ידע מתני' דגט ישן וגם עולא בקיצור הול"ל משום גט ישן ונ' דאדרבא ק' מאי קמ"ל תנא וע"כ אפי' לבי"ש אתמר ומ"ט מודו בהא בי"ש וע"כ משום גיטה קודם לבנה ר"ל משום דוודאי בא עלי':

והנה הרמב"ם מפ' ג"כ כרשי' וכ' הרשב"א משום דס"ל מאוחר פסול אלא דמצי מיירי דלא כ' העדים עד לאמר נישואין אמנם הרמב"ן כ' בשם הרמב"ם דס"ל דבטל השליחות כה"ג וד' הרמב"ן שם צריכין ביאור דקו' מלכה בפונדקי לא שייך לשמא ביטל:

רשי' ד"ה ה"נ בסו"ד ופגם הוא למשפחה נ' שבא ליישב קו' תוס' דיפסל משום גט שאין בו זמן והנה באמת הבעל לא יעשה זה דיוכל להביא לפחות הלקוחות בדינא ודיינא אמנם כשרוצה לפגום מחמת שנאה וכיו"ב משפחתה עשה כן שיאמרו גיטה קודם נמצא אי לאו דאיכא כה"ג פגם משפחה לא חשו חכמים להכי שיגרש נשואה בגט ארוסה

וכמ"ש משום הפסד לקוחות אבל: מאחר שיאמרו גיטה קודם ואיכא פגם משפחה חשו חכמים להכא וא"כ עכ"פ צריך הש"ס לאתויי זה:
בתוס' ד"ה ה"נ וא"ת כשיניח וכו' נ' בשלמא אם ימצא אצל הסופר גט תתיקן שפיר יקרנו ולא יחוש לזה שכ' בו ארוסתי משא"כ אם גם גט ארוסה עדן אין בו זמן למה זה יגרש נשיאה בגט שכ' בו פרוסתי:
וגם יפסידו ר"ל דלמה לי טעמא דגיטה קודם לבנה תיפוק לי' דהלקוחות יפסידו וע' רשב"א מה שתו' וד' צ"ע דלפי דברי' גם לגיטה קודם לבנה אין לחוש וצ"ע:
בענין מחזי כשקרא פ' כל הגט ופ' האשה שנתארמלה סיומא לשיעורי החרף תרל"ד:
רשי' ד"ה ואפי' בשטרות דפסול ר"י כוונתו דקו' הש"ס לא הו' כ"א למה לא פסק רב כר"י דר"א ות"ק לד' רשי' בחדא שטה קיימי:
ד"ה ההיא אשרתא בסו"ד וחותמין א"ל דד' רשי' דבחתימה הוא דקאמר ר"פ מחזי דמחזי כשקרא דהכי הוה מ' כפ' הכותב דשם עיקר מלתא דר"פ דא"כ מאי מייתי מדר"נ דלא מיירי כ"א בכתיבה ועוד מאי פריך בפ' האשה שנתארמלה על רב או"ו רשי' בא ליישב קו' תוס' בטופס מאי מחזי כשקרא איכא וע"ז העתיק רשי' ל' אשרתא דכל האשרתא אינו אלא טופס דלא נזכר בו שום שם הדייני' ועיקר האשרתא הוא החתימה ומ"מ פסל וה"ה בטופס, ומ"מ נ' דע"כ לד' רשי' כדקאמר וליתא ומ"מ פריך בכתובות על רב מדר"פ ש"מ דהכי פריך מדרב בחתימה חייש למחזי כשקרא לפי פי' רשי' בפ' האשה שם א"כ לית לי' דר"א אר"י ואמאי בכתיבה פליג וכ"ת הרי עכ"פ פסקי בשמעתין כר"א וצ"ל כיון דרק טופס מכשיר ר"א לד' רשי' ס"ל לרב דבטופס לא שייך מחזי כשקרא וא"כ תוס' לטעמיי' דר"א אפי' תורף מכשיר שפיר דחו בפ' האשה שם ד' רשי':
וכ' רשי' לשקרא לא חיישי' אם נכתב קודם הלואה וצ"ע מי כתבו הסופר הרי צריך שיניח לד' רשי' לכ"ע התורף והלוה הרי לכ"ע כותבין שטר ללוה וכ"כ תוס' ב"מ י"ב ע"ב טעם הדבר ובפ' הכותב כ' רשי' לשם מלוה אחרת וזה א"ש טפי:
וכ' עוד רש"י על ד' ר"נ שנכתב שלא לשום אשה ר"ל דוודאי אי ידעי' דהאי שמצאו באשפה הי' כ' לאיש אחר שנמלך והשליכו הי' אפשר לומר דכה"ג לא מקרי מחזי כשקרא ולא כמ"ש בשם רשי' פ' הכותב אמנם ר"נ דנקט אפי' מצאו באשפה ע"כ ר"ל דהאי גרע דדלמא להתלמד שלא לשום אשה נכתב: והנה ד' הר"י מדנפיר בכתובות צע"ג דהרי ר"ל אפי' לכתחלה קאמר כמבואר בתוס' ג' ע"א ואח"ל דלדר"י מדנפיר באמת גרסי' וחתמי דיעבד מ"מ הרי רב ור"א פוסק דאפי' לכתחלה א"צ שיניח ותו למאן דמוקי

מתני' כר"מ וע"כ דווקא לכתחלה קאמר וק' לכתחלה מאי קאמר מפני התקנה לכתחלה משום מחזי כשקרא אסור וצ"ע:
והנה ד' הש"ך חו"מ סי' מ"ו דבאשרתא הרמב"ם מתיר אפי' החתימה ואף דל' הרמב"ם ל"מ כן והי' לו להביא ראי' מקו' הלח"מ דאל"כ למה חותמין שטר ללוה:
סוגי' דשי"מ גיטין פ' כל הגט תמצא בליקוטי חבר חלק שלישי:
בענין הניחו זקן פ' כל הגט:
רשי' במתני' ומדאוריי' נפקא לן דמוקמי' כל דבר אחזקתו נ' כוונתו דהנה נ"מ במתני' לענין זקוקה ליבם וא"כ הרי לך חזקת זקוקה ליבם נגד חזקת חי ומאי אולמא וביבמות פ' האשה בתרא מבואר דחזקת זקוקה מקרי חזקה ומה גם לרשי' דס"ל מחזקי' מאי' לאיסור וודאי הוה חזקה לזה כ' רשי' דחזקת חי עיקר חזקה דהיא דאוריי' דהיינו דנפקא לן מקרא דמוקמי' כל דבר בחזקת שהנחכו אותו:
השולח חטאתו תמה"י יל"ד למה לא נקט תנא הכא ג"כ זקן או חולה ששלחו חטאתם בשלמא בתרומה ל"ק דאין דרך שתשבוק אשה לבעלה זקן או חולה ותלך לה וכ"ת למה"י הוה רבותא טפי א"כ כיון דכבר ידעי' ממביא גט מתה"י דמותר לשלוח גט ממה"י הניחו זקן ל"ל ונ' דלקמן אמרי' גט לא אפשר פי' רשי' דא"כ לא יוכל לשלוח גט ממה"י א"כ הרי חזי כיון בע"כ במה"י סמכי' אחזקת חי ה"ה בזקן או חולה ומעתה באמת הא דהתירו מס' ליעול חולין לעזרה הוא רק ג"כ משים מה"י והתם עיקר תקנה פי' ולהכי נקטו מתני' מה"י:
ל"ש אלא זקן שלא הגיע לגבורות נ' דרבא ק' לי' האי זקן ל"ל ליתנו חולה לחוד אלא ש"מ זקן דומיא דחולה מה חולה חולה ולא גוסס כך זקן שחי:
בטבע דהיינו עד פ' שנה ולא שחי עפ"י טבע אבל כיון דאפלג אפלג: וכ' רשי' דרבא עד תשעים שנה קאמר ולא כ' רשי' עד מאה משום דבריי' תנא אפילו עד מאה שנה ש"מ דגם פחות מאה בכלל דאל"כ מאי אפי' וזה כוונת הרמב"ן ג"כ בחי' שדחה דעת אומרי' דברתא ג"כ הגיע לגבורת ומ"מ סבתא לא הפליגו דס"ל דעד מאה קאמר רבא ולא נ' וכמ"ש:
תוס' ד"ה והניחה זקן מ"ש תוס' דבשבוי החמירו י"ל ג"כ לגבי נכסי יתומי' דלא מסתבר דשבוי לא יוכל לשלח גט:
והנה הרמב' בה' גירושין ותרומות הזכיר גוסס ולא בפה"מ ותמה עלי' הלח"מ יהמ"ל ב"ה פה"מ ונ' דבאמת גם בתרומות לא הוה מייתי שוב להך דגוסס אלא משום דבא לאשמעי'

דאפ"ת כהנת הנשואה לישראל לא תאכל בתרומה דס"ד רוב גוססין למיתה אפי' לקולא קמ"ל דהרי איכא חזקת חי נגד הרוב ומשו"ה הדר מייתי לה בתרומות לא זולת:
תוס' ד"ה הא בעי' סמיכה דכל הזבחי' תנן ויל"ד למה לא משני תוס' ג"כ אעוף הכי ונ' דאי עוף קרי זבח הו"א לעולם אעוף ובכור ומעשר קאי וקרי כל בין עוף בין בהמה ולזה כ' תוס' דעוף לא מקרי זבח והשתא שפיר ק' אבכור ומעשר מאי כל שייך:
דתיכף לסמיכה דאוריי' דאי דרבנן שוב י"ל דש"ה דדאוריי' מיהת מקיים: ומ"ש תוס' דעובר על בל תאחר אף דאונס הוא מ"מ תחלתו בפשיעה ואמנם כן דבר זה תלי' בהא אי תחלתו בפשיעה וסופו באונס אונס הוא או פשיעה הוא ואולי דהכא שאני משום דעכ"פ עבר במ"ע דובאתם והבאתם:
גמ' ורמי תרומה אתרומה נ' מעיקרא לא רצה להק' לי' מתרומה דלמא יש לחלק בין חולה למה"י וי"ל הך דשעה קודם מיתה בחולה מיירי ולהכי מק' תחלה מרישא דזקן או חולה הרי דאין חילוק ובתר הכי מק' מתרומה והנה הטור קמ"א הביא בשם רמ"ה דפסק כרבא דדווקא לא הגיע לגבורות וגם נחלק על רשי' דלא מקרי אפליג עד לאחר ק' שנה ונ' דהרמ"ה ק' לי' קו' תוס' מסבתא דפ' המפקיד ומשני לי' דסבתא וברתה הוו הגיעו לגבורות וא"כ ע"כ אפלוג לא הוה עד ק' שנה וכמ"ש לעיל:
בענין ר"א בן ע' פרטא:
הא דאצטריך תנא למכפל הני ג' דברי' דאי אשמעי' רישא הו"א בסיפא מחזקי' במת וודאי ואי אשמעי' סיפא הו"א לעולם ברישא ג"כ ס' אלא לרבותא תנן דאפי' הנך הוה ס' קמ"ל:
וע' בק"נ בענין פלוגתת הפוסקים בפי' ד' הרושלמי בכרקום ומ"מ אף דהרא"ש בכתובות הסכים עם הרי"ף פסק בשמעתין כירושלמי דהתם לרשי' הוה קולא פסק כרב מרי משא"כ הכי דלפי' רשי' הוה חומרא פסק לחומרא: כיון דגמרי דינא י"ל דהוה כמים שי"ל סוף דמתירי' אשתו וכיון דמותרת לנשא ע"כ בבת כהן גם בתרומה מתירין אותה:
תוס' ד"ה הא ע' רש"א י"ל דבלו"ו ל"ק לרש"א דזה לא מקרי יוצא ליהרג כ"ז שלא חתם פורסי שמנג אבל לד' תוס' ק' דהרי גם בבריי' קרי לי' הכ' וי"ל דהוה תנא מחלק דיוצא ליהרג גופא בין מקמי דחתים ובין מאחר דחתים דהוה רבותא טפי דמחזקיי לי' במת:
ומ"ש רש"א על תי' ב' לכאורה א"צ דכיון דמסל"ת רק השום עיגונא האמינוהו ומאחד דכאן לא הימנוהו הו"ל כלא אמר כלום:
בענין המביא גט בא"י:

א"ר כהנא חלה תנן נ' דדייק לי' דבשלמא אי חלה דווקא היינו דאשמעי' תנא דווקא משא"כ אין ס"ד חלה לד' מאי קמ"ל תנא בשליח עושה שליח הא גם ממה"י דלקמן ידעי':
גמ' מהו דתימא והא דלא קאמר דמשום סיפא נקט חלה דאפי' חלה לא מהני וכדר"י לקמן א"כ כיון דתנן בהדי' שאין רצונו ממילא ידעי' דחלה לא מהני:
אי' רשב"ג פי' דוודאי אי ת"ק באת הולך בתלה למתיר ע"כ גם רשב"ג הכי ס"ל ומסתבר יותר למוקמי מתני' כרשב"ג מדלא מחלק תנא אמנם ל' דרשב"ג ל"מ הכי דקאמר אין שליח עושה שליח ומ"מ משני דכוונת רשב"ג כמ"ש תוס':
והנה הרמב"ן הק' להפוסקים כתי' אמצעי' דבאת הולך מהני חלה הא לקולא ולחומרא מקשי' אמנם התינח לתי' בתרא של רמב"ן דמדאוריי' בעי' חלה משא"כ אי מדרבנן דווקא ל"ש לחומרא מקשי':
והראב"ד הביא ראי' לפוסקים אלו מדמק' הש"ס וכתבו ותנו ונ' דלמ"ש רשי' דס"ד לחלק בין יחיד לב"ד מ' דבהא לחוד תלי' מלתא:
ועכ"פ בד' אילו מסולק קו' רש"א דבס"ד מ"ש שני' או שלשה הרי כבר כ' רשי' דבשני' ליכא ב"ד ובשלוש איכא ב"ד:
תוס' ד"ה בזיון ע' רש"א כוונתי דגם לרבא מצי' לומר דגזרי' תנו אטו כתבו אי שרי' ע"י שליח:
ואמנם לולי דמסתפניא הייתי אומר דד' תוס' דלרבא כיון דבשעת מסירה מילי הוה אין כח בשליח לעשות שוב שליח אפי' לאחר שנכתב הגט ומ"מ רשי' לכ"כ וכן הרשב"א כ' כרש"י:
ויל"ע הרי רישא ר"מ ולר"מ מצאו באשפה כשר ומאי בזיון דבעל איכא בכתובה וצ"ל דגם ר"מ מודה דוכתב אבעל קאי אלא דס"ל דבעי' רק דנדע דהגט בא מחמתו ומה"ט סגי בחתימה ומ"מ המצוה עלי' לכתב ושפיר שייך בזיון:
תוס' ד"ה מילי בסו"ד מ' דס"ל אפי' לר"מ קאמר שמואל מתנה אינה כגט וכ"ת מנ"ל הא דלמא משום דפ' שמואל כר' יוסי א"כ הרי רב ע"כ לר"מ קאמר לימא מר הל' כמר ומר כמר או"ו אפי' לר"מ קאמר שמואל:
ודע אף למ"ש למעלה דלרבא גם לנתינה לא משוי שליח משא"כ לאביי לתי' קמא בתוס' ד"ה בזיון אין להק' דלימא הש"ס דהיינו נ"מ בין אביי לרבא דהש"ס משו"ה נקט שליח מתנה למימרא דאביי ורבא פליגו בפלוגתא דרב ושמואל:
גמ' אין השואל נ' דשומר דעל אמונתו הפקידו פשיטא דאינו רשאי לתת לאחר דלא מהימן למפקיד משא"כ שואל ס"ד דמצי למימר כי היכי דהשאול לי הייתי משאיל ג"כ

לאחר ולא שייך קפידא אמנם במתני' ג"כ ל"ש שומר ומ"מ אין רצונו ש"מ אפי' בשואל שייך ג"כ אין רצונו:

בענין המביא גט ממה"י פ' כ"ה:

מתני' ומשלחו נ' משום דאידך מתני' נקט משלחו דהרי הוא עושה שליח נקט נמי כאן ומשלחו אף דב"ד משוי שליח שלא בפני' ומ"מ י"ל דהיינו דמס' ני' לרבא אי ומשלחו דווקא או לאו דווקא ואמנם מאין קפשיט לי' דל"ד י"ל דק' לי' לרבא דל' עושה שליח בב"ד מ' דבעי' ב"ד בר מדידי' ולמאי הרי קיימ"ל דסגי בשנים למימר בפ"נ ותו למ"ש הרא"ש דגם בא"י עדי' מיהת בעי למשוי שליח א"כ מאי איכא בין א"י למה"י הכא והכא שנים בעי' ובשנים סגי או"ו דיש לדחוק דמיירי שהשליח קרוב ובעי' במה"י תלתא ובא"י סגי בשנים ומ"מ זה דוחק או"ו דבמה"י ב"ד משוי שליח אפי' שלא בפני' וממילא בעי' ב"ד דווקא:

וכ' רשי' לפי שהאחרון לא יוכל לומר ומ' דאם גס האחרון הי' מעצמו אצל הכתיבה והחתימה אין שליח ראשון צריך שיאמר ול"מ כן מל' מתני' דתנן ואין האחרון צריך שיאמר בפ"נ ומאי צריך דקאמר הרי לא יוכל לומר אלא ש"מ אף דיוכל אינו צריך ואי עביד לא מהני והטעם דבאמת הוה ליבעי' תרי כדאמרי' בריש מכלתין ומשום עגונא לשליח הימנוהו ולא לאחר וכיון דמתחלה לא הי' זה שליח לא הוה אז מהימן והו"ל כמו אין תחלתו וסופו בכשרות ואפי' דנעשה שליח אחרי כן שוב לא מהימן ומ"ש רשי' לא יוכל ר"ל אין הגדתו הגדה וכמ"ש:

וכ' רשי' אלא אומר שליח ב"ד אני ומסתמא יצא הדבר בהכשירו כיון בזה לד' הרשב"א לקמן דמשו"ה בעי' בשליח שני ג"כ ב"ד כדי שיאמר גם שליח שלישי שליח ב"ד אני וידעי' כי נעשה הכל בהכשר:

שליח דשליח משוי שליח נ' דהכא במה"י דווקא איבעי' להו דוודאי בא"י דהשליח עצמו עושה שליח שני א"כ גם שליח שני כמותו כמו שהי' שליח ראשון כמותו של בעל ושפיר עושה שליח משא"כ במה"י דב"ד משוי שליח אפי' שלא בפני שליח ראשון י"ל דל"ש בשליח ב"ד שלוחו כמותו ומעשה קוף בעלמא עביד והיינו דאיבעי' להו:

ואמנם אבימי אבעי' לי' אי הא דבעי' ב"ד הוא רק משום בפ"נ ובשני לא בעי' ב"ד ודתנן אומר שליח ב"ד אני היינו שליח שני ולשליח אחרון ל' זה לאו דווקא וא"כ ע"כ בעי' ב"ד:

אמר רבה ע' רשב"א ויש להוסיף קצת דס"ד כיון דילפי' מושלח דשלוחו כמותו ל"ל קרא אחרינא דשליח עושה שליח או"ו אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט ולומר דחד שליח עבד אבל אין זה כמותו לעשות עוד שלוחי' קמ"ל רבה דלא כן כ"א עושה כמה שלוחי':

אמנם דשי' כ' דקמ"ל דלא בעי' ב"ד כוונתו משום דק' לן למה באמת במתני' בשליח שני בעי' ב"ד הרי לא יאמר בפ"נ או"ו משום דשליח שני ואינהו פשיטא דל' אומר ל' יתירה הוו דסגי אי תנן אלא שליח ב"ד אני אלא וודאי להורות דצריך שיאמר ל' זה דווקא שני כחו חלש משליח ראשון וא"כ גם בא"י:

צריך ב"ד קמ"ל רבה דלא היא כ"א שליח בא"י אפי' שני א"צ ב"ד ובמתני' משום הראשון בעי' ב"ד בכולהו וכמ"ש לעיל דנדע שנעשה הכל בהכשר: א"ר אשי וכו' י"ל דגם רב אשי ק' לי' ל"ל קרא לשליח עושה שליח אלא ש"מ דקרא בא להורות דשליח שני הוא שליח של שליח ראשון ואם מת ראשון בטל השליחות וע"ז מק' מר בר אשי א"כ למה אם מת הבעל השליחות בטל אלא ש"מ דגם שליח שני שליח הבעל הוה:

בענין שליח שלא ניתן לגירושין פ' כל הגט:

הנה הב"י ססי' קמ"א הביא בשם הרשב"ץ דשליח שלא ניתן לגירורין אינו נאמן לומר בפ"נ ולא זכר הב"י ד' רשי' בשמעתין שכ' בהדי' להיפך ד"ה מסור מילך קמן וצ"ל באמת לד' רשי' דחכמי' שתקנו משום עיגונא להאמין לשליח לומר בפ"נ הם תקנו כמו כן דאם אין השליח מכיר האשה ומוסרו לשליח אחר שגם שליח כזה יהא נאמן לומר בפ"נ והטעם משום דבאמת לא שכיח ששליח הבא ממה"י יהא מכיר האשה בא"י וד' הרשב"צ דהרי יכול לתת הגט לידה עפ"י עדים ואפשר דפלוגתא זו באמת תלי' בהך פלוגתא שהביא הרשב"א אם צריך להכירה מעצמו וא"כ הדין עם רשי' או דסגי' בעדי' ואין כאן חשש עיגונא ויש להשיב:

קפחינהו ספרא לתלתא רבנן סמוכו משום דרב ספרא שהי' מבבל לא הי' סמוך אמר רבא כן חד דלא סמוך קפח לתלתא סמוכו:

בענין טענת אונס בגיטין כתובות ריש מכלתין:

ע' רש"י ד"ה אלמא כוונתו דאי לאו דאמר הש"ס אלמא הייתי אומר דכוונת דווקא במזונות דרבנן שדי' עלי' הוא דאמרי' באונס לא חייבוהו משא"כ בגיטין דאיהו הוא דאתני הו"ל לאתנויי אבל מדקאמר הש"ס אלמא קסבר רבא אין טענת אונס בגיטין ש"מ דס"ל להש"ס בגיטין דווקא קאמר והיינו דקאמר רשי' ולקמן מפ' טעמא:

והש"ס דייק לי' מד' רבא דקאמר ולענין גיטין ולא קאמר ובתנאי אינו כן:

רשי' ד"ה לאפוקי מרבותינו נ' דבא ליישב קו' תוס' דמרישא שמעי' וע"ז כ' רשי' דרבותינו ברישא פליגו אדר"י ובסיפא דווקא מודו לי' מדהוה מצי למכתב זמן שלאחר י"ב חדש וכ' זמנו של היום ש"מ מהיום קאמר: והנה הרי"ף השמיט הא דאכלו ארי נ' דס"ל משום

קו' תוס' בגיטין דהך כולא סוגי' אזלא ללי"ב דכתובות ומאחר דהרי"ף פסק כלי"ק ס"ל דבכ"ג אין אונס בגיטין:

בענין המלוה מעות את הכהן פ' כ' הגט:

הכהן הלוי בזה יש לי לסייע קצת לרב דמתני' במכירי כהנה מיירי להכי נקטה כהן והלוי:

תוס' ד"ה ופוסק ע' רש"א ולי נ' כוונת תוס' דאף דאפי' לא פסק ניטל כשער הזול וא"כ פשיטא דאין בו רבי' ולזה כ' דאפי' פסק פחות משער הזול אין בו רבית:

רשי' ד"ה בחזקת אותו שבט יל"ד דלמא אין לו כ' כ"א בת ונשאת לישראל והיא יורשת אותו ואינה ראויה ליטול תרומה:

תוס' ד"ה במחשבה בסו"ד ע' רש"א ואפשר כוונתו דלמא מדומע שנפל לתוכו אי' ממש גרע:

מתני' המניח פירות ס"פ כ' הגט:

נ' דבא תנא לאשמעי' דל"ד בחזקת חי שאינו רגיל להשתנות וודאי מקמי' אפי' לאבידה דשכיחא ג"כ לא חיישי' ול"מ בפירות די"ל דמתייראי' ליטול מהם הואיל ומינחי' בפ"ע חיישי' להו אנשי דלמא עשאן תרומה על מק"א אפי' במעות דוודאי לא חיישי' לכך אפ"ה מפריש בחזקת שהן קיימין: רשי' ד"ה ה"ז חושש ביאר דבריו דהא דחושש ר"א מעל"ע הוא ג"כ מטעם חזקת טבל ותו ביאר רשי' דדווקא אם לא אכלן מפריש משום ס' טבל אבל אם אכלן משום ס' מתנות כהונה א"צ להפריש:

ר"י אמר מעל"ע של בדיקה נ' דטעמא דר"י דס"ל דלר"א לא חיישי' מדינא כלל רק מטעם חומרא אבל מדינא לא ודי במעל"ע של בדיקה ור"א בן אנטיגנוס סבר דגם ר"א מודה דמדינא חושש אלא דדיו אם נחוש לאחר מעל"ע של הנחה:

קשיא ול"ק תיובתא די"ל חושש לקולא כמו חיישי' במי מלין וא"כ א"ש חושש כלומר תלי' מעל"ע של הנחה:

הלקון חבירו ע' מ"ל פ"ו ממעשר וכ"מ פ"ה מתרומות והנה תי' הכ"ת בה' תרומות שם ק' דעכ"פ ק' הא לא קיי"ל כר"ש ובאמת הק' מב"ב לק"מ לפמ"ש הרשב"א בשמעתין בשם התוספתא דבאבדו פליגו רבנן אבל בהחמיץ מודו דמשערי' וא"כ בג' ימים מודו רבנן ושפיר פליגו ר"י ור"י ב"ל מהו' ג' ימים והש"ס דנדה שם קאי אמאי דתניא מכאן ואילך ספק והא אתי' כר"ש וד' הרמב' צ"ע:

כל יומא פרקי' כלומר מזמן ג' ואילך מוכרין כל יום מאחר שכבר הגיע החדש:

עדי סוראה ע' רשי' וי"ל ל' עדי תכשיט כלומר מרגניתא מסירא: הדרן עליך פ' כל הגט שנכתב שלא לשום אשה:
בעזר פדות והרוחה לעמו בעתה מחשה. ונתחיל לבאר פ' השולח גט לאשתו בעזר עונה לעמו ישראל בעת צרתו:
רשי' ד"ה והגיע והשיג ר"ל דבל' קרא הגיע ר"ל בא כמו ובהגיע תור נערה וכיו"ב וא"כ לא שייך ל' והגיעו אמנם ל' משנה לחוד ובל' משנה הגיע השיג ושפיר דייק הש"ס:
תוס' ד"ה והגיע בסו"ד כוונתם דרבותי' דלצעורי' ל"ש כלל בעושה ב"ד במקומו דכיון דאינו מודיע לה כלל דביטל מאי לצעורא שייך:
רשי' ד"ה לצעורי ע' רשב"א וי"ל דגם לד' ר"נ כיון דעכ"פ השליחות ביטל צריך לחזור ולמנותו שליח משא"כ אי לצעורי קמכוין:
וע' הג"א בשם תשובת רשי' ויל"ד כיון דממתני' שמעי' דבעי' שיבטל בהדי' למה לא מק' הש"ס עלי דרבא ממתני' וצ"ע:
תוס' ד"ה לצעורי הי' יכולי' לתרץ דהו"ל ליקח הגט מידו אלא א"כ בקודם אצל אשתו ל"ש זה ולזה כ' דהו"ל ליקח עדי' כלומר דלמא היא לא תגלה דבר זה שביטל הגט:
והנה בסיפא קאמר הש"ס וודאי לצעורי נ' דאי הך סברא דלצעורי סברא הוא גם ברישא בס' חיישי' לה אלא דבדישא הוה רק ס' ולא שבקי' למיהב לה משא"כ בסיפא ס"ד דאפי' לכתחלה יהבא לה והיינו וודאי לצעורי קמכוין: תוס' ד"ה דטרח נ' דהתימא הוא רק לתי' קמא דלעיל דהגט גט גמור משא"כ אי עכ"פ רק לחומרא אינו גט אין תימא כ"כ וע' בר"ן:
תוס' ד"ה אגלאי מלתא ע' רשב"א וי"ל דגם לרשב"ג מתני' קודם חזרה נשנית והיינו דקתני אח"כ בראשונה וזה פי' הרבותא:
והנה מ"ש תוס' דנאנס ר"ל אפי' לעשות ב"ד במקומו נאנס מכח תק"ח וזה נ' כוונת דברי' אח"כ שכ' דעשאו כדברי' שבלב ר"ל דאי לאו דתקנו חכמי' שלא יעשה ב"ד במקומו הו"ל דברי' שבלב ועכשו משום תק"ח לא יהא דברי' שבלב ותבא האשה לידי עגונה כגון זה לא רצו חכמי' לתקן: גמ' לא אלימא שליחותא בתרא י"ל הסברא דשליח קמא שליח גמור שהרי קיבל הגט אבל שליח בתרה מילי בעלמא מסר לו ואין לו כח כ"כ קמ"ל:
בענין מתנה זו בטלה פ' השולח:
תוס' ד"ה מתנה זו הק' רש"א לרשי' בכריתות למה לא משני הש"ס גם בשמעתין כתו' דכריתות ונ' דרשי' בכריתות כבר יישב זה דבאמת גם שם לא קאי האי שינוי' ורק בס"ד מקמי' דמשני לחלק בין נותן הוא דמשני הכי ולהכי משני הש"ס גם כאן תי' אחר:

תוס' ד"ה הרי הוא הקדש יש ליישב דהתם משום דשוויי' חתיכא דאיסורא הוא דהוה כאומר ככר זה הקדש משא"כ הרי הוא ע"כ ל' יהא הוה: ולד' הרמב' דהאיבעי' הוה אם אמר בטל בפתח מיושב ממילא קו' תוס' ואפשר כי קו' תוס' הביאו לרמב' לפ' כן:
בענין אתי דיבור ומבטל דיבור קידושין ר"פ האומר:
רשי' ד"ה וחזרה זה נ' כוונתו דאם נתנה המעות לחזרה א"כ הוה מעשה וגם ר"ל מודה אלא דמיירי שלא החזירה כ"א אמרה אי אפשי:
וע' ק"נ שכ' דהרא"ש בפסקא חזר ממ"ש בתשובותי' דאפי' חזר הוא צריכה לחזור ולי אין ראי' דהרי אם חזר הוא יכול למחול לה המעות ולא מיחסר מעשה:
רשי' ד"ה ביטל אם עד וכו' אי בפני' או שלא בפניו דאי בפני' דווקא לא הוה מק' רי' דאיכא למימר דטעמא משום דגילה דעתו שאינו רוצה לתרום כלל וימכרנו לנכרי ויפקיע מן התרומה וכיו"ב אבל שלא בפני' ע"כ הטעם דאתו דיבור ומבטל דיבור:
תוס' ד"ה מידי מחשבה ע' רש"א ונ' דמהא דקתנו ואם משתרם יש לדחות דר"ל שתרם בפועל ע"י מעשה אבל א"כ ליפלוג בין תרם ע"י מעשה לתרם ע"י מחשבה ולא בין לא תרם ותרם ולהכי מייתו תוס' רישא דלא תרם: וע' עוד מ"ש רש"א בשם תו"י ובהכי מתיישב למה לא הקשו תוס' מיד לעיל קו' זו התרומה משום דלעיל י"ל שפיר דבתרומה כיון דסגי במחשבה לא בעי מעשה אא"כ גם מכלים לק"מ אלא ש"מ ליתא להך סברא וק' מתרומה ג"כ: תוס' ד"ה לא קדשה נחלקו על רשי' וע' רש"א ולרמז על קו' רש"א כ' רשי' ולקמן פריך לי' מהשולח כלומר דמקו' זו מבואר דאפי' בפני' נחלקו: בענין פלוגתת ר"נ ור"ש:
רשי' ד"ה כמה מבטלו כוונתו דרשי' בא ליישב למה מייתי להך פלוגתת אמתני' מקמי פלוגתא דר' ורשב"ג משום דעיקר פלוגתיי' אמתני': רשי' ד"ה בפני שנים רמז בדברי' כל ד' תוס' דלא תימא ר"נ לטעמא דאפי' בדי"מ סגי לי בשנים:
והנה ביאר רשי' ג"כ דהש"ס לא קאמר טעמא דר"נ והטעם דלא ידע לי' סברא למה נצריך למודעא בעלמא ג':
והעיקר נ' דר"נ ג"כ כר"י ס"ל דאי לאו תקנת ממזרי' לא הי' מתקן ר"ג וא"כ ע"כ מעיקרא בשני' הי' מבטל ור"ש כר"ל דלממזרי' לא הי' חוששין מעולם ומשום עיגון הוא דתקנו וע"כ הי' מבטל בפני ג':
בענין בפני כמה מבטלו:
תוס' ד"ה ור"נ וא"ת ומאי נ"מ נ' דבל"ה הייתי אומר דנ"מ שנים שדנו דיני' דין אבל מאחר דדחו זה הק' א"כ מאי נ"מ:

רשי' ד"ה מוסרני נ' כוונת רשי' דאף דר"נ ג"כ ידע דא"ל אטו תנא כי רוכלא מ"מ מ' לי' לר"נ דס"ד ג' דייני' בפרוזבל א"כ הרי דאוריי' היא דכ' ולא יגוש והלל מאי תיקן אלא ש"מ שני' הוא דתיקון ולר"ש באמת י"ל התקין היינו דרוש והתקין כדאמרי' גבי יום הנף דריב"ז דרש והתקין: תוס' ד"ה ובי תרי בד' תוס' אלו מבואריו דלהר"נ במתני' דמפ' אליבא דר"ל ולא כרשי' דהיינו דר"ל דגם ר"י מודה דמשום תקנת עגינות בטלו לגמרי ולא תקנו שיבטל בפני ג':

בענין בטלו מבוטל פ' השולח:

רשי' ד"ה בטלו וד"ה מבוטל נ' כוונת דבריו דק' לי' מאחר דבמתני' לא תנן כ"א התקין ר"ג שלא יהו עושין כן ומהי"ת נימא ביטלו אינו מבוטל והכי הו"ל למתני רשב"ג אומר אינו מבוטל ר' אומר מבוטל ואמנם כ' תוס' לעיל דקודם תקנת ר"ג אם ביטלו שלא בב"ד לכ"ע אינו מבוטל וא"כ שפיר ס"ד דב"ד לאחר תקנה כמו בלא ב"ד קודם תקנה קמ"ל ר' דביטלו מבוטל וז"ש ביטלו לאחר תקנת ר"ג בפני ב"ד כלומר אף דבלא ב"ד אינו מבוטל מ"מ בפני ב"ד אף בעבר אתקנתא לא בטל שליחותו:

והנה בענין פי' רבותי' של רשי' נ' דק' להו ק' תוס' בב"ב בפ' חזקת גבי מלוה וקדיש דאמרי' אפקעינהו וכ' שם תוס' דהתם ל"ש אדעתא דרבנן מקדש ומ"מ אפקעינהו מטעם ב"ד מתנין וביבמות ק"י מס' תוס' בזה ויש לעורר הרי ע"כ ל"ש התם אדעתא דרבנן מקדש וצ"ל כיון דעכ"פ מקדש בכספא והיכן מצינו בתורה קו' כסף וע"כ דסמיך אדעתי' דרבנן וזה ענין צידד התוס' והנה באמת ק' הדבר דביבמו' צ' לא אפשט כלל אי ב"ד חותנין וכו' ובדף ק"י ובב"ב פשיטא לן הא מלתא ומה"ט פי' רבותי' של רשי' כל אפקעינהו עד"ז כיון דקידושי כסף לא כתיבי באוריי' מאן דמקדש בכסף ממילא אדעתי' דרבנן ולא שיהא כוונתם כמו שהבין רשי' דבאמת לאו דאוריי' וע"ז פריך קדיש בביאה ואין הכוונה על מי שמקדש באמת בביאה דלא שכיחא כלל מאחר דרב מנגיד כ"א הכי מק' הש"ס מאן יימר דמשום דקדיש בכספא סמיך אדעתא דרבנן דלמא באמת אין דעתו אקי' כסף דלא מאמין בהו כ"א סמיך עצמו אקי' ביאה דכ' בהדי' בקרא וע"ז משני לי' כיון דשוי רבנן לקי' ביאה כבעילת זנות אין אדם מקדש שוב בביאה דכסיפא לי' מלתא ובוודאי דעתי' אקי' כסף:

רשב"ג אומר ולא להוסיף על תנאו נ' דתנאי חדש לא אצטריך לי' לאשמעי' דהיינו ביטול שלא נתנה על תנאי כלל ואפי' להוסיף דמי' לביטול ואם אתה מתיר לו להוסיף על תנאו אף הוא יוסיף תנאי שא"א לעמוד בו ומה כח ב"ד יפה מה הועיל ר"ג במה שתיקן שלא לבטל שלא בפני השליח:

תוס' ד"ה כל דמקדש כוונתם כדי לפרסם דמקדש אדעתי' דרבנן הנהיגו לומר בפי כדת משה:

וישראל אמנם ד' רשי' דמעולם התקינו כן והיינו דמקדש אדעתי' דרבנן וכ"כ רשי' ביבמות צ' וא"כ צ"ל ביבמות ק"י ובטלוהו וקדיש דמשום ב"ד מתנון אתו מעלה וד' רשב"ם ב"ב שם צ"מ כן:

תוס' ד"ה ואפקעינהו ע' רשב"א בשם רבי' שמואל ומה שהשיב עליו ר"ת ומ"מ בד' רבי' שמואל יש לדחות ד' העיטור דדייק בסוגי' דטופסי גיטין מדאמר עולא הטעם משום גיטה קודם לבנה ש"מ דעולא כר"ל ס"ל דהטעם משום פירות ואמנם י"ל דלרשב"ג באמת בארוסה לא הועילו חכמי' בזמן משום שמא יחפה דהרי יכול לחפות עי' ביטול וכקו' ר"ת או"ו לרשב"ג הטעם משום גיטה קודם לבנה והיינו ג"כ דקאמר הש"ס מעיקרא בשלמא למ"ד משום בת אחותו שפיר ר"ל דגם למ"ד משום בת אחותו לא א"ש כ"א לר' ולא לרשב"ג אלא די"ל מתני' ר' היא ומ"מ במסקנא גם לרשב"ג א"ש ומשום גיטה קודם לבנה:

וע' כ"מ ריש ה' אישית שהלוה ד' רבותיו של רשי' לד' הרמב' וק' לדבריו א"כ נהי דתי' הש"ס אביאה דרב מנגיד אכתי אקידושי שטר קשי' דהם ג"כ דאורייי' ולא שויו' רבנן לזנות וכיו"ב וצ"ע וע' שע"ה:

בענין עדות שבטלה פ' השולח:

תוס' ד"ה עדות שבטלה נא כוונתם דכיון דבאמת מצד הדין בטלה כולה אי תקינו רבנן דהכי מיהא ליבטלו יש לחוש לעגונא וכמ"ש תוס' לעיל דכיון דתיקון משום ממזרות לכ"ע שוב חשו גם לעיגון ובזה מיושב קו' רש"א דלמא ר' באמת ס"ל ג"כ בטלה כולה אלא דחכמי' לא תקנו כ"א אשארא ולמ"ש זה א"א דא"כ יש חשש עיגון:

בענין גילוי דעתא בגיטא פ' השולח:

הנה סברת אביי' שפיר דדברים שבלב אינם דברים וסברת רבא א"א לומר משום דכיון דעכ"פ אמר הטוב והמטיב שוב לא הוו דברים שבלב דא"כ מאי צריך רבא לומר גבי הא דרהטי בתריי' דלמא אשור הבו לה קאמר תיפוק לי' דלא שמעי' לי' דאמר מידי או"ו טעמא דרבא כיון דאנן קיי"ל כר"י דאתו דיבור ומבטל דיבור אם לא שיהא הדיבור מעשה כמו מחשבה דטומאה משא"כ גיטא כ"כ דלא מטא לידה לאו מעשה הוא ואמנם היכא בדיבור מבטל גם מחשבה הניכרת מתוך מעשיו או דבריו מבטלת דמחשבה ודיבור חדא הויא כדאשכחן לענין טומאה עיין לקמן:

גמ' התם לקיומא תנאה בעי' יל"פ דכיון דאמר מעיקרא בהדי' אי לא אתינא ליהוי גיטא א"כ אמר בפי' דדווקא על תנאי זה ליבטיל גיטא והאי דאמר חזו דאתאי ה"ק כיון דאנא אתא מאי דפסקא מברא לא יזיק לקיים התנאי ובאמת אינו כן דאונסא דשכיח הו"ל לאסוקי אדעתי:

ועד"ז יש לחלק בין הך ובין הך אי לא טרחנא דהכא הוה אונסא דשכיח ומשו"ה אמרי' דאיהו הוא דקסבר דדי במה שאתיא עד מעבר הנהר ובאמת לא שמי' מתיא אבל לא שטען טענת אונס משא"כ בהך דטרחנא דמצי מיירי שארעו אונס דלא שכיח והוא טעין טענת אונס ונהי דמשום צנועות ופרוצות ל"מ טענת אונס היינו לאחר גירושין אבל מקמי הכי גילוי דעתא מיהא הוה עיין לקמן:

ומשו"ה הכי קאמר רבא בגיטא היה גילוי דעתא משום שלא הוה כ"א דיבור ולא מעשה אבל במעשה כגון דזבין ארעא למיסק גם רבא מודה דגילוי דעתא לא מהני:

בענין מסירת מודעא בערכון כ"ב הק' הב"י:

אד' הטור קל"ד שכ' דבכפאוהו ב"ד כדין ל"ש דיני' ביטול מודעא דמ"ש ואמנם גם ה"ה כ"כ ונ' כוונתם כגן דהתם הטעם דמהני כשאומר רוצה אני היא כמ"ש הרמב' דאנן סהדי דההוא שעתא דקאמר רוצה אני בלב שלם קאמר א"כ אנן סהדי דביטל כל ביטולי מודעא שמסר:

דק' המ"ל על הריבש שכ' דאם המגרש קיבל מעות הו"ל שוב גט כמכר וצריכין לידע האונס כמו במכר והק' המ"ל הרי בגט אפי' האונס שקר מהני ולי נ' דהא בהא תלי' כיון דאז הו"ל כמכר א"כ בעי' באמת ג"כ שיהא האונס אמת:

בקיצור פסקי הרא"ש דבמגרש ברצון לא בעי' ביטול מודעא ובראש מ' דווקא דיעבד:

בענין שינוי שמו ושמה פ' השולח:

הרשב"א השוה משנתינו למשנה שינה שמו פ' הזורק וד' הרמב' לחלק דהך דשמעתין קרי לי' פסול ודהתם אינו גט:

דייק בה"ג מדלא תקנו שיכתב שם בהדי' או"ו בכל גיטין תקנו לכתוב בכל שום וע"ז קאי ולכך נ' לר"ת מאחר דדחה ד' בה"ג ממילא ע"כ באמת הפי' שיכתב בהדי':

ומ"ש תוס' דקצת ראי' הכוונה דלמא התם דווקא משום שיש לו שתי נשים א' בגליל וא' ביהודא ובא לגרש שתי' הטילו עליו שיכתב בשתיהן שתי השמות: בענין אין האלמנה נפרעת פ' השולח:

רשי' אלא בשבועה שלא נתקבלה כלום ר"ל דאי מודה שנתקבלה מקצת א"כ מטעם פוגמת נשבעת ולא מטעם נכסי יתומים:

שתהא כ' רשי' דלא חשודה לעבור על נדדה נ' כוונתו דהיינו דאיכא בין נדר לשבועה דבשבועה עונש שוגג כעונש מזיד היכא דאיכא קצת פשיעה כדלקמן משא"כ בנדר אין עונש אלא במזיד ובמזיד לא חשידא:

תוס' ד"ה אין אלמנה לולי ד' תוס' י"ל דבשלמא לוה אינו פורע תוך זמנו שמקוה לפרוע בזמנו משא"כ כתיבה דיודע דהפרעון על היורשים ומתיירא שלא יפרעו רגיל הוא לפרוע בעצמו:

תוס' ד"ה מאי ארי' בסו"ד והוה חידוש ע' רש"א ונ' פשט ד' תוס' דאף דמ"מ הוה ידעי' זה אי הוה קתני ונמנעו מלהשביע את האלמנה מ"מ פתח באלמנה לעורר על החידוש:

תוס' ד"ה אלמנה וכו' אי' בה תרתי ר"ל לגבי גרושה דאתיא נמי בתנאי ב"ד אי' באלמנה תרתי:

תוס' ד"ה לא הי' ימי' וכו' בסו"ד אבל נשבע לכאורה כוונת דבריו דהתם יש שוגג ונ"מ לביטוי ומזיד ונ"מ לשבועת שוא וצריך תרי קראי משא"כ כאן ל"ש אלא שוגג וסגי בחד קרא וע' רש"ל:

גמ' אפי' גרושה נמי הא דלא פריך אפי' כל אדם נמי היינו דידע לחלק בין כתובה שדרך האשה לתפוס דבר לכתובה ולא כן בשאר ב"ח ולא פריך אלא מגרושה:

אבל חוץ לב"ד ור"ג דלא תיקון חוץ לב"ד היינו כמ"ש תוס' דנדר עדיף שהוא באי' כל ימי' וכל אימת שתזכור שנהנית מכתובתה תודה:

מודה רב בקופצת מ' רשי' וע' רשב"א ורמב"ן וד' הרי"ף והרמב"ם שהשמיטו לקופצת ג"כ כר"ח דמאחר דמשבעי' בכ"ג חוץ לב"ד לא אצטריך משא"כ לרשי' הו"ל לאתויי' לאשמעי' דאף דלא נשבעה עד"ר סגי' בדיעבד:

והטעם לרשי' דכיון דשבועה זו דרבנן ובדרבנן לקולא:

רשי' בסוף העמוד אבל גרושה נ' כוונתו דלכאורה מאי מק' הש"ס וגרושה דאדרא איהו מיירי היכו דקילי נדרא וההוא מעשה הויא באתרא דלא קילי נדרא לזה כ' רשי' דהרי טעמא משום דלא מוריא היתירא וא"כ עכ"פ בעי' שבועה דווקא:

תוס' ד"ה גט יבמין י"ל לד' רשי' שכ"כ שלא יבא ליבם אותה ע"כ: בסו"ד דטרחא רמי אחי' ע' רש"א וי"ל כוונת תוס' דלרשי' צריך לדחוק ולומר שלא תחלוק בין אלמנה לאלמנה אבל לד' תוס' שייך גם הכא מוריא היתירא:

ולסיים שיעורי הזמן בד' אגדה י"ל דציון וירושלים נקראו אלמנה כד"כ היתה כאלמנה וישראל נקראו יתומי' כדכ' יתומי' היינו וציון במר תבכה מתי יגיע קץ הפלאות ואחרי כי בעו"ה בני ישראל מתאחרי' לשוב בתשובה שלימה ע"כ הקב"ה יקים שבועתו כמ"ש בי

נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב וז"ש אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים לא תפרע ציון מנכסי ישראל אלא בשבועה שנשבע הקב"ה וז"ש ישעי' ציון במשפט תפדה כי ציון מה חטאה שלא תפדה ותהא נטושה ביד ערלי' אבל ושבי' בצדקה ולא במשפט: וי"ל עוד ע"ד אחר כי אמר הכ' על מה אבדה הארץ על עזבם את תורתי ואחז"ל במס' נדרי' הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו המאור שבה מחזירן למוטב ואמרו עוד מאי ולא הלכו בה שלא בירכו בתורה תחלה הנה ברה"ת ילפי' מבהמ"ז בק"ו מה על חיי שעה מברך על חיי עולם לא כ"ש ואמנם כ"ז אם עוסקי' בתורה ללמוד לשמור ולעשות אבל הדור ההוא עסקו בתורה לשעשוע ולא לשמר ולעשות וממילא לא הביאה התורה אותם לחיי עולם ולא בירכו ובבא משית צדקינו ג"כ יהי' התלמידי' מתחלה ב' כתות הכת ה"א המצוייני' בהלכה שניכר בהם בכל משאם ומתנם מה שלמדו והשאר רק דופקי פתח ביהמ"ד וז"ש ציון במשפט תפדה אותן המצוייני' בהלכה ראוי להם שיפדו שבי' העוברי' ושבי' בה ואינם מצוייני' בצדקה, והנה העוסק בתורה לשמה כך הוא עוסק בתוה"ק אצל לחם צר ומים לחץ כמו אצל מעדני עולם וז"ש דהע"ה צדקתך:

צדק לעולם אפי' למי שאינו עוסק בתורה לשמה אבל ותורתך אמת זה ניכר אם צר ומצוק מצאינו ובכל זאת מצותיך שעשעו אמנם אנו מבקש ממך כי אפי' אותן שלא יעסקו לשמה יהא מאור תורתך מחזירן למוטב והיינו צדק עדותיך לעולם בין לשמה בין שלא לשמה הבינינו ואחיה שיהא המאור שבה מחזירני למוטב הש"י ישים חלקיני מעוסקים בתוה"ק לשמה ללמוד וללמד לשמור ולעשות וישלח דברו וירפאנו רפואה שלימה ויזכינו לראות בנחמת ציון וירושלים בב"א:

שוראן, ג' מנחם אב תרל"ב:

סוגי' דנודרת גיטין פ' השולח תמצא בליקוטי חבר חלק ג' וסוגי' דברירה תמצא כליקוטי חבר חלק כ' בענין המוציא את אשתו משום ש"ר. פ' השולח: מתני' שידעו בו רבים יל"ד אמאי לא קאמר ר"י שהידר ברבים ונ' דד' ר"י יל"פ על ב' פנים י"ל משום דהא דברבים נדרה נדר שאין הפרה הוה פריצות וי"ל דהא גופא שנדרה נדר שאין לו הפרה הוה פריצות ונ"מ נדרה עד"ר דמ' מד' אמימר דמכ"ש דלר"י אין לו הפרה מדקאמר אפי' למ"ד וכו' ואמנם באמת ר"י תרתי בעי נדר שאין לו הפרה וגם ברבים ואי הוה נקט ר"י הודר ברבים הו"מ מכ"ש עד"ר דלא יחזיר להכי נקט ידעו בו רבים לאשמעי' דבהא ג"כ תלי' מלתא אבל בעד"ר אף דאין לו הפרה מ"מ לא אמרי' דלא יחזיר דלא הוה פריצות כ"כ וכמ"ש:

תוס' ד"ה שלא יהו וי"ל דהך סוגי' כלי"ק אולי היינו וסוגיין כלי"ק שכ' הרי"ף:

ואמנם מ"ש הראש דהרי באיילוני' לכ"ע הטעם משום קלקול יל"ד דהא באמת רבנן פליגו לקמן עלי' דר"י ונ' כוונת הרא"ש דמ"מ אי ר"י אי' לי' קלקולא כ"ש אנן ולקמן רבנן היינו ר"מ כדאמרי' התם:

בסו"ד ע' רש"א ונ' דלר"מ אס"ד דס"ל כר"י בידעו בו רבים לא הו"ל למימר כ"א שא"צ חקירת חכם יחזור והכל בכלל אבל מדאמר ג"כ שצריך חקירת חכם לא יחזיר מ' הא כל שאר נדרי' יחזיר ובשלמא אי ס"ל ברבי' י"ל הפרה א"כ הוא בכלל צריך חקירת חכם משא"כ אי ס"ל אין לו הפרה והוה בכלל א"צ חקירת חכם הול"ל אינו מועיל חקירת חכם אלא ש"מ דר"מ וודאי אי' לי' די"ל הפרה:

רשי' ד"ה מ"ט דר"י משום דל' מ"ט מ' דקאי אגופא דמלתא דר"י לכך כ' רשי' דע"כ ודע הש"ס טעמי' דר"י וקו' הש"ס היא כמו מנ"ל לר"י ודאתמר ל' מ"ט נ' דבלא קרא י"ל טעמא דר"י דס"ל דהודר ברבים הוה כמו עד"ר אא"כ במקום מצוה י"ל הפרה ואין לך מצוה גדולה מזו לעשות שלום בין איש לאשתו אע"כ דגרע מעד"ר ואהא מק' מ"ט ומייתי מקרא דהתם נמי מצוה הוה ואעפי"כ לא הי' התר:

ועד"ז יש ליישב קו' תוס' בסוגי' דנודרת דמנ"ל להש"ס דרבנן פליגו וכ"ת משום דלא מפלגו הרי גם עתה ק' ליפלגו בעד"ר ולמ"ש ל"ש כאן עד"ר דהרי במקום מצוה י"ל הפרה ואין לך מצוה גדולה מזו לעשות שלם בין איש לאשתו:

ונאמר לי שכ"כ הפ"י:

ויע"ל דמקו' זו דייק הש"ס להך מלתא דעד"ר י"ל הפרה לדבר מצוה דק' להש"ס למה לא מפלגו רבנן אלא ש"מ כמ"ש:

תוס' ד"ה כיון סידור ד' התוס' דא"כ ס"ל לר"י דלא הוה שבועה בטעות מ"מ לא חיילא מטעם נשבע לבטל ובתר הקשו הרי מ"מ בטעות וכן מבואר ברשב"א עיי"ש:

באו"ד בלא חילול השם אינן יכולין להרגן נ' דהשתא קאי תוס' בתי' בתרא שכ' אח"כ דבאותה שעה לא באו להתגייר והיינו דק' להו מלא ישבו בארצך וכ"ה בחי' רשב"א עיי"ש:

ובענין הקו' לר"י אולי י"ל דס"ל לר"י מדכ' ואת פי ה' לא שאלו ואמאי לא שאלו או"ו שהי' מרוצים עכ"פ לכרות עמהם ברית:

ובמ"ש תוס' דאי י"ל הפרה אפי' חילול השם לא הוה ע' בחי' רשב"א ויע"ל דהפרה י"ל קול ולא הוה חילול השם:

רשי' ד"ה דכ' עדה ומזה אני תמה על מה שתמהו הראשונים למה לא ביאר הרי"ף בעד"ר כמה רבי' אטו איכא מאן דפליג דרבי' שלשה דמקרא ילפי' והכא דכ' עדה הוא דפליגו:

תוס' ד"ה רנב"י נ' פי' דברי' דלפי ד' רשי' בשבועות א"כ מוכח דנוכל לצרף גם ד' המקום לנדר ומעתה בשלמא ע"ד הקהל ל"ק דהקהל בעצמן מתחרטי' אבל ע"ד המקום מי מיפר וע' בשבועות שם מ"ש לתרץ בזה דדווקא מרע"ה הי' יוכל לצרף לא זולת עיי"ש אבל בשמעתין נאד' מה"ט מד' רשי': ומ"ש עוד בסו"ד נ' הכוונה דלרשי' מוכח דשני' ג"כ הם רבי' ואף דל"ש למימר משום דאלימא מלתא וא"כ ע"כ משום דעד"ר נשבע ומעתה גם בחד נימא הכי וע"ז תי' מה שתי':

גמ' אדם רוצה לכאורה יל"ד מכאן כשטת הרמב' דאין מתירין נדר ע"י שליח וע' ברשב"א שכ' ליישב:

רשי' ד"ה משום איילוני' יל"ד למ"ד ביאה נישואין עושה אמאי אין לה כתובה כיון דבעל לשם קידושין וצ"ל לענין כתובה לא אמרי' נישואין עושה וכ"מ בקידושין שם דלא נקטי כ"א ליורשה וכיו"ב:

רשי' בגט וכן מוכח מדאמרי' לר"מ בעי' תנאי כפול ואי מטעם מקח טעות מאי תנאי שייך וע' בחי' רשב"א דממתני' מוכח:

תוס' ד"ה אומר לה ואפי' לרבנן י"ל משום דהתם לא בעי' תנאי כפול דסגי בגילוי דעת אבל ביבמות שם כ' לחלק טעם אחר וק' הרי בהדי' אמרי' כאן דמאן רבנן ר"מ ואטשר דלמ"ד איפך כ"כ התם:

וראיתי בב"י דברי' תמוהי' שכ' מדכ' הרמב' וכן המוציא משום איילונא ש"מ דאיילוני' ונדר וש"ר חד דינא אי' להו והרי גם בש"ר ונדר להרמב' לא בעי' אמר כמ"ש הב"י בעצמו שם בסמוך בשם ה"ה בפי' ד' הרמב' וצ"ע:

ובד' הטו"ז סי' ר' ראיתי כמו כן דברי' תמוהי' שכ' דהרמב' באמת מיירי בכפלי' לתנאי' שכ"כ דהו"ל כמגרש על תנאי והרי ע"כ הכא לאו בתנאי כפול ממש מיירי כמ"ש תוס' וביאר דברי' הבי"ש דא"כ מאי אהני לן דלא יחזיר וצ"ע:

ושוב כ' הטו"ז שם דהרי"ף לא הביא הך דרב יוסף דבעי' אמר והרי אדרבא הרי"ף לא הביא כ"א לי"ק וכמו שביארו דבריו הראשוני':

בענין העדים חותמין פ' השולח:

רשי' במתני' כולה מתקנת ר"ג מ' דרשי' ל"ג והעדי' דא"כ לא הי' צריך לפ' ומ"מ א' לי' לפ' כן דאל"כ מה ענין זה להך בין תקנת ר"ג לתקנת הלל ואמנם תוס' הקשו מר"ג דברייי' דאמר תקנה גדולה התקינו ולולא ד' הייתי אומר דר"ג הזקן היינו אבי' של רשב"ג הנהרג ור"ג דברייי' היינו ר"ג דיבנה בנו של רשב"ג הנהרג:

גמ' דאוריי' היא פשיטא להש"ס דמתני' לאו לר"א אתניי' מדר"א מכשיר אפי' לכתחלה ואי ר"ג התקון למה יהא כשר לכתחלה וע' ברשב"א וראש בזה: אמנם מאחר דמ' לי דמתני' ר"מ ור"מ מוכתב דרש ואמאי מק' הש"ס מקרא דירמי' ותו הרי האי קרא דירמי' כשם דלר"א ע"כ עצה טובה קמ"ל וכמ"ש רשי' דלמא גם ר"מ מודה דהאי קרא עצה טובה ונ' דאי מוכתב היינו וחתם דדריש ר"מ י"ל דהיינו חתימת הבעל חתם ידו ורבנן התקינו עדים מפני תיקון העולם אמנם מה דחקי לר"מ למדרש וכתב היינו וחתם וע"כ מדמצינו בירמי' וכתב וחתם ולא יהא ספר מקנה חמיר מגט אשה וא"כ כיון דהתם עדים כ' ממילא ה"נ בעי' עדים:

רשי' וקרא עצה טובה ע' רשב"א והראש תי' לקו' הרשב"א וכ"כ הק"נ אמנם י"ל דהא גופא תיקון ר"ג דנסמוך אעידי חתימה אף דלא ידעי' שהי' עי"מ: והנה פי' רשי' שיבא הבעל וועררע ולכאורה אנן מי שרי' לה להנשא בלא עי"מ אי ליכא עי"ח והרי אין דבר שבערוה פחות משני' ונ' דוודאי מאן דמסי' במתני' דהשולח תקנת עגונות גם הכא מפ' כן אבל מאן דמפי' התם תקנת ממזרי' מ' לרשי' דלא שייך כאן תקנת ממזרי':

והנה מ"ש רשי' לא גרשתיך כוונתו דבלא עי"ת יאמר כי מעולם לא כ' גט זה משא"כ עכשיו ע"כ טעון טענת נפילה ואהא לא מהימן וכמ"ש שי"ל שזה שהתקין ר"ג:

מפרשי' שמותי' ע' רשי' ובחי' רשב"א ביאר דבריו היטב:

והא רבנן נ' טעמיי' הוה משום ב' יב"ש ובמסקנא כיון דלא מהני כ"א למאן דפקוע שמי' עדיף:

בענין פרוזבל פ' השולח:

רשי' אינו משמט בא לתרץ ל' אינו משמט דמ' דהפרוזבל הוא שטר: רשי' ד"ה מוסרני ולקמן מוקי י"ל דאי ממתני' הייתי אומר פרוזבל דאורייי' וכ"ד תוס' והלל דרש והתקין כמ"ש הרא"ש לשטת רשי' גבי העדי' חותמין אבל מאחר דתנן זהו גופא של פרוזבל וא"כ הוא תקנה גמורה כ' רשי' דיכולת ביד חכמי':

א"נ רשי' בא לאתויי' ראי' דע"כ רבא גם קו' ראשונה בא לתרץ דהרי חזי' הכא דפרוזבל בעי כתיבה דווקא ורבנן דבי רב אשי לקמן מסרי מילייי' או"ו כ"ז שהי' שביעי' דאוריי' כמו בימי הלל הוה בעי כתיבה ובזה"ז דשביעית דרבנן סגי באמירה א"כ ש"מ דהלל: תיקון אף בזמן שהי' שביעית דאוריי' וע"כ מטעם הפקר ב"ד:

א"נ י"ל דרשי' בא ליישב וכי לא ידע הש"ס דהפקר ב"ד הפקר אלא דהוה סבר דהפקר כזה לא אמרי' להוציא מזה ולתת לזה וכמ"ש הכ"מ פ"ט מה' שמטה לד, הרמב' ואמנם רבא אסקא לקמן דגם הפקר ב"ד עד"ז אמרי' וכמו שביאר החי' רשב"א לקמן עיין לקמן:

רשי' ד"ה בזמן שאי' אתה בדברי אלו נתיישבו קו' תוס' דהש"ס לא הביא בריי' דירושלמי דבהך בריי כבר כ' רשי' דפליגו תנאי אלא דלאביי הלל הוה ס"ל כמ"ד אם אין יובל אין שמטה אבל ר' אפשר דפליג אהך וטעמא דר' משום דבטלה קדושם הארץ ומה"ט גם במו"ק לא מייתי הש"ס כ"א הך דר' דמיירו התם בשביעי' בזה"ז והיאיך ה' בזמן הבית אהא לא דייני' התם: תוס' ד"ה בזמן לאחר חורבן ע' חי' רשב"א וי"ל דה"פ ראה כי בזמנו אף שהי' להם עדן נחלת שדה בכ"ז הי' נמנעי' מלהלות עאכ"י כשיחרב המקדש ולא יהי' להם שדה וכרם:

ועד"ז יש ליישב מ"ש תוס' לדברי היינו דור ראשון דמ"ש לדור ראשון אמנם ידע כי בדור ראשון שיבוא האויב ויקח מהם נחלתם וודאי לא ילוו אבל בדורות הבאים אחרי כן שלא יהי' להם ישוב מאבותם שדה וכרם שוב לא יכבד עלי' להלות זא"ז:

א"נ ההיא בעיא וכו' ע' רש"א וי"ל דהא גופא איבעי' להש"ס אי תי' דרבא קאי גם אבעיי' או לא:

רשי' ד"ה שב וא"ת בא ליישב דלאביי א"צ להפקר ב"ד משום דפריעת ב"ח מצוה כשופר ולולב:

גמ' לדרי' תיקון נ' לפ' הש"ס מס' לי' אם ההפקר ב"ד שייך רק לכל בד' על דורו וא"כ הלל לדרי' ובכל דור צריך הפקר חדש וממילא בעי' ב"ד אלים או דלמא הלל הי' כח בידו להפקיר לדורות וא"צ ב"ד אלים: נ"מ לבטולו ע' בר"ן שכ' דלדרי' היינו אם יהי' דור כדורו של הלל ובזה דחה ראי' הרמב"ן ואמנם ק' א"כ מאי פשוט הש"ס מהא דאמר שמואל דבעי' ב"ד אלים וצ"ל דבימי שמואל באמת הי' העם מלוים זא"ז וא"כ לדור שמואל לא תיקון הלל וצ"ל דהפקר ב"ד של אותו דור מהני וא"כ צריך שוב ב"ד אלים:

ודע דהראי' הרמב"ן מקו' הש"ס לקמן מהרי אלו לא דחאה הר"ן:

תוס' ד"ה אא"כ בסו"ד ע' רש"א לא זכיתי להבין דבריו וכי הלל לא לכל ישראל תקן אלא שצרך המלוה לילך לב"ד חשוב ומה ענין זה לרב בטטלפש: תוס' ד"ה דאלימא תנן ב"מ שביעית י"ל דסמנו זה לכאן דרבנן דבי רב אשי לא רצו לכתב פרוזבול משום דמאמר פסול ואם יכתבו היום שמא למחר שוב ילוה וטורח למכתב בכל יום ע"כ סמנו אמסירת מילי אמנם למ"ד דזמן כתיבת הפרוזבל ער"ה ליתא למ"ש דשפיר יוכל לכתוב בער"ה על הכל: תוס' ד"ה נתן יל"ד הרי הש"ס קאמר ולא כ' הסריח ובאמת ד' תוס' צ"ע דמסקנת הש"ס בפסחי' דדווקא היכי דכי הדדי נקט קרא לשני' מעליא והכא הסריח תיבה או ונתן ריחו או עזב ריחו ב' תיבות הגה בפ"ע זה שייך לעיל:

א"נ י"ל דק' לי' לרשי' אמאי לא פריך הש"ס מי איכא חידי דמדאוריי' פטור מלשלם ותקן הלל דמחייב או"ו זו ידע הש"ס דמהני הפקר ב"ד הפקר ועיקור הקו' על אי' שביעית וכ"ת א"כ עכ"פ מאי משני רבא י"ל כיון דבאמת מוסר שטרותיו ממש לב"ד מדריי' מהני מדרשא דספרי אלא דהלל תיקן דאפי' לי' מסר א"צ עכ"פ שוב לא מחזי כעיקור שביעית מה"ט:

ובעיקר הקו' דלא מק' הש"ס מי איכא מידי דמדאוריי' פטור מלשלם י"ל דל"ק לי' להש"ס משום דלוה גופי' ניחא לי':

תוס' מי איכא מידי י"ל"ד אי פרוזבל דאוריי' מאי שייך לומר לדרי' תיקן ומאי שייך לשנא דחוצפה וצ"ל דא"נ הוה דאוריי' ה"ד כי מסר שטרותיו ממש והב"ד יגבה והלל תיקון דא"צ למסור ממש והב"ד א"צ לגבות ואהא שקול וטרו הש"ס ומשו"ה קרי להו לשנא דניחותא כלומר שלא יהא לב"ד טירחא לגבות שטר:

רשי' ד"ה מוסרני נ' מדבריו דדווקא בשטרי מהני פרוזבל ולא במע"פ והרמב"ן לא כ"כ: הא דמשני לדרי עלמא וכגון ב"ד דאלימא ר"ל דמדאוריי' בעי' מסר ממש וזה לא מהני כ"א בב"ד דאלימי ודומיא דהכי התקין הלל אלא דלא בעי' מוסר ממש:

לשני' דחוצפא ר"ל דהלל לא תקן אלא אב"ד חשוב וב"ד שאינו חשוב וכותב פרוזבל הו"ל עולבנא:

רשי' ד"ה אלא על הקרקע הביא רשי' ראי' דטעמא משום דלא שכיח וממילא ל"פ אפי' אם המלוה המזכה ללוה קרקע כ"ש משא"כ אי אמרת דטעמא: משום דכגבי וכקטינא דאביי תינח בקרקע שלו משא"כ אם המלוה מזכה לו מה אכפת לי' לליה ולמה יהא סגי בקרקע כ"ש:

רשי' ד"ה מזכה לו בתוך שדיהו נ' כוונת רשי' דלהכי נקט הש"ס בתוך שדהו דווקא דהתם א"צ ליחד לו האי כ"ש משא"כ אם מזכה לו בתוך ביתו והוא משתמש בתוך ביתו צריך לייחד לו מקום:

רשי' ד"ה אלא על עציץ ר"ל דע"כ לא קאמר לאפוקי שאר קרקע דמהי"ת הרי כ"ש הוה אע"כ למעוטי שאינו נקוב:

גמ' גידמא דדקלא נ' הרבותא דאמרי' במ"ק דקל אין גזעו מחליף וא"כ עומד לתלוש וכתלוש דמי ומ"מ מהני משום דאיכא מקומו:

רבנן דבי רב אשי מסרו וכו' סמכו זה לכאן דלכאורה מרבנן דמסרו מליי' מוכח דנאמן לומר פרוזבל הי' לו ואבד דאל"כ מסירת מילין מאי מהני וטעמא מאי דלא שביק היתירא

וק' דלמה לא הי' ללוה קרקע אמנם כיון דהמלוה יכול לזנות לו שוב אמרי' דלא שביק היתירא:

תוס' ד"ה שטר שיש בו אחריות ובד' תוס' נתיישב לן דכיון דקיי"ל אחריות ט"ס א"כ אין בו אחריות היינו שכ' בהדי' דלא קיבל אחריות ואין לך מידי דלא שכיח יותר מזה אמנם לד' התוס' לא משמע כאן אחריות ט"ס: סיים לו שדה נ' דס"ד דסיים לו שדה גרע דאם שטפה נהר או באו עליו עוררין אין למלוה כלום לכך אצטריך גם רישא:

המלוה מעות י"ל לאפוקי מדר"י דאמר בב"מ הלוהו מעות ש"ח:

וי"ל דלענין שבועות גם ר"י מודה וא"כ ע"כ טעמא משום דתפיס לי' וכגבוי דמי וא"כ ה"ה שטר שיש בו אחריות וכר"י ור"ל:

רשי' ד"ה דתפסי לי' כוונת רשי' דאם הי' המלוה צריך לנגוש ל"מ הפקר ב"ד דאין ב"ד מתנין לעקור בקום ועשה אבל באמת הב"ד ינגוש ובזה א"ש לרשי' דאמאי לא מק' הש"ס לעיל מי איכא מידא אהך דמוסר שטרותי' דמתני' דמס' שביעית מקמא פרוזבל אלא דהתם ידע הש"ס דהפקר ב"ד הפקר והלוה לא יגוש משא"כ בפרוזבל מ' להש"ס דמהני אפי' בב"ד דלא אלים לאפקועי ממונא וא"כ הלוה בעצמו יגוש והיינו דמק' וכי ב"ד מתנין לעקור בקום ועשה ואפשר דבאמת ה"ט דשמואל דמצריך בפרוזבל ב"ד אלים: רשי' ד"ה שאני משכון דמטלטלי ר"ל לאפוקי משכנתא באתרא דמסלקי: שאני משכוו דקני לי' נ' דלא רצה רבא לשנויי מיד הכי דהוה מק' לי' אבייי אימר דאמר ר"י שלא בשעת הלואה אבל השתא הק' לי' דמהני מיהת הך תפיסה אפי' בשעת הלואה:

רשי' דקני לי' וכו' בד' רשי' אלו מובני' ד' תוס' דכיון דשלא בשעת הלואה קני לי' לגמרי בשעת הלואה לכה"פ חייב באחריות ונ"מ דאם אין המלוה חייב באחריות א"כ אם יאבד המשכון יגוש ללוה והו"ל אשר לך את אחיך משא"כ השתא דאם אבד פטור הלוה ושפיר מקרי ולא של אחיך בידיך כיון דע"כ לא יהדר המלוה על הלוה וזה כוונת ד' תוס' ונסתלקה מעלי' קו' הרמב"ן:

ועד"ז מיושב ג"כ קו' הרמב"ן לעיל אהא דעיקר קרא צריך למלוה על המשכון והק' הרמב"ן מלוה על המשכון נפקא מדר"י ולמ"ש א"ש דעיקר קרא לבשעת הלואה:

ברשי' ד"ה וזה דבר נ' ששכריתו לפי דקאי אירשא משום דבסיפא דהך תנן נמי גבי רוצח כה"ג וכי כמה פעמי' יאמר הרוצח רוצח אני או"ו אירשא קאי דצ"ל בן וה"נ בשביעי' לא תימא כיון דהמלוה לא עבר אלא יגוש והלוה מעצמו פרע די' קמ"ל דצ"ל ואמנם הר"ש הביא באמת שם גם ארוצח תוספתא דקרא אשמעי' דא"צ לחזור ולשנים:

לא הוה בי' דעתא יל"ד דהו"ל למימר לא ידע צורבא מתני' ונ' דאבא בר מניומא אברייי' סמיך דצ"ל במתנה אני נותן לך וידע בי' ברבה הוה שונא מתנות ולכך לא אמר אעפי"כ ובאמת אין מתנה זו כשאר מתנות:

רשי' ד"ה הרי אלו לא יפרעו ואין לומר דקמ"ל אפי' שטר שיש בו אחריות משמט דכיון דלא קתני לאחריות בהדי' א"כ היינו מתני' דשביעי' משמטת מלוה בין בשטר בין שלא בשטר ומאי קמ"ל הך:

והנה הרמב' באמת לא הביא מן הסכנה ואילך ונ"מ לענין שלא תשמטינו שביעי' שכ' הרמב"ן דהתם לא הי' תקנת סכנה ואינו נאמן משא"כ אי משום לא שביק היתירא:

והנה עכ"פ מבואר מד' תק' ומד' רשב"ג דאמר מן הסכנה דווקא דלא סמכי' אהי' דלא שביק היתירא ובזה נתיישב לי דהרמב' פ' י"ב מ"ה אישות פסק כר"א פ' שום היתומי' דהיקדיש נכסיו וגירש אשתו ידירנה כיון דקיי"ל הקדיש איתא בשאלה למה:

ידירנה הרי לא שביק היתירא וכדמפ' הש"ס שם בערכין טעמא דר"י אמנם מסוגיין איכא ראי' ברורה כמ"ש:

והך פלוגתא בשמעתין י"ל דוודאי למ"ש הרא"ש דכותבין פרוזבל ער"ה של שמטה ק' לומר לא שביק היתירא דאיהו סובר מאחד דאין שביעי' משמטת אלא בסופו וודאי יפרענו מקמי ההיא שעתא ואמנם הרמב' כ' דכל שנת השמיטה מותר ליגוש ולית לי' מ"ש הרא"ש מקרא דקרא שמטה וסגי לכתוב פרוזבל ער"ה של מוצאי שביעי' ואז וודאי שייך לא שביק היתירא:

ובמ"ש הרשב"א להק' מהי' דאצטריך לר"ג וב"ד אבי יתומי' י"ל כגון שאין קרקע לא ללוה ולא ליתומי' וממילא אין כותבין פרוזבל:

בענין עבד שנשבה פ' השולח:

רשי' במנחי' ופדאוהו ישראלי' אחרי ר"ל דאי שפדאו רבו לשם בן חורין אמאי יאמר רשב"ג ישתעבד:

רשי' ד"ה אי לימא לפני ייאוש כוונתו וכ"ת דנהי בשעת פדיון הי' לפני יאוש בנתיי' מיהת אייאוש הרי אנן אשעת פדיון קפדי' וז"ש רשי' דהעיקר כיון דבשעת פדיון עדן לא נתיאשו הבעלי' הראשוני':

תוס' ד"ה לעולם לפני יאוש ע' רש"א ובש"כ הרשב"א דבפדאו לשה עבד ל"ש ממנעי ולא פרקי והכוונה דהרי רבו נותן את דמיו א"כ שפיר מק' תוס': וי"ל דמשום דבעו למימר לשם בן חורין לא ישתעבד משום דלמא ממנעי ולא פרקי נקט לשם בן חורין פרקי כלומר דכה"ג דווקא שייך ממנעי: רשי' ד"ה לשום עבד ר"ל דלרבא לשום עבד היינו להשתעבד

הוא עצמי שהרי רבו ראשון נתייאש הימנו אבל לאביי מיירי בין להחזירו בין להשתעבד בו וכ"ת להשתעבד בו אמאי מחזירו ע"ז כ' רשי' משום דלפני יאוש הוה ושבאו גופא לא קני לי' וכמ"ש רשי' לקמן דחזקה ל"מ כ"א לאחר ייאוש: גמ' כדחזקי' וכ"ת כיון דהוא פדאו לשם בן חורין ויצא מה"ת לחירות היאיך הפקיעו חכמי' מפני תקנה קדישותו לק' דרשי' ביאר זה לקמן דהשבאי לאקנה אותו כ"א למעי' וזה קנה הוא מן השבאי ונמצא דל"ש כאן דעבד כנעני יוצא בכסף ע"י אחרי' דהיינו בישראל שקנאו לגמרי אבל גופא מתלי תלי וקאי אם יטבילנו לשם בן חורין יהא בן חורין ואנן לא שבקו' לי' כ"א לטובלו לשם עבדות:

בשלמא לאביי דאמר לפני ייאוש יל"ד בקיצור הו"ל למימר לאביי היינו כשם אלא לרבא משום דחזקי' ולפני ייאוש ולאחר ייאוש ל"ל וי"ל דלא תימא דלמא לרבא אי' לי' לרשב"ג תרתי ישתעבד משום דחזקי' ולרבו ראשון משום כשם אמנם היינו קאחר רשב"ג דר"ל לרבו ראשון דקאמר כשם בשלמא לאביי דמוקי לפני ייאוש וע"כ לרבו ראשון קאמר שפיר קאמר אלא לרבא דמוקי לאחר ייאוש עיקר טעמא משום דחזקי' האי כשם מאי עבדתי': גמ' אי לפני ייאוש וכו' יל"ד הרי טעמא דחזקי' שייך אפי' לפני ייאוש ונ' דה"ק וכ"ת טעמא דדכו משום ממנעי ולא פרקי אנא לא חייש להכי משום כשם:

והנה הכ"מ תמה על הר"ן שהק' על הרמב' למה בפדאו לשם בן חורין פסק דאין רבו ראשון נותן דמיו וד' הכ"מ תמוהין מאוד שהביא מד' תיק בתוספתא והרמב' פסק כרשב"ג ורשב"ג קאמר התם בפדי' דרבו נותן את דמיו אפי' פדאו לשם ב"ח ואי משום קו' הכ"מ הרי הפקיר מעותיו כיון דלשם ב"ח פדאו י"ל דמ"מ אם גם מעותיו יפסיד ומצוה ג"כ לא עבוד וודאי י"ל דממנעי ולא פרקי:

תוס' ד"ה אי לפני ייאוש בסו"ד הטעם דהתם שבי' ייאוש בעלי': בענין משחרר עבדו עובר בעשה פ' השולח:

רבינא אמר י"ל דאביי ורבינא בהא פליגו דתוס' הקשו לקמן בסוגי' דמ"ע וחב"מ וכי אומרי' חטא בשביל שיזכה חבירך ותי' דהיכא דלא פשע אמרי' א"נ משום מצוה רבה או דרבי' ואביי' נקט לעיקר תי' דלא פשע וא"כ בחצי' שפחה ורב"ח שייך לא פשע אבל בשפחה אפשר דמייחד לה לעבדא ורבינא ס"ל דהעיקר משום מצוה דרבי' וא"כ כיון דגם הכי נהגו בה אי' שייך מצוה דרבי' ובהא נתיישב לן מ"ט בסוגי' לא מק' הש"ס מהב"ע כדמק' בברכות דהתם קאי הש"ס לרבינא וקאמר מהב"ע דאדידי' מה שהוא יאמר קדשה מאי אולמא דהאי מצוה מהאי וע"כ משום דגם אחרי' יאמרו קדושה וא"כ וכי אמרי'

חטא בשביל שיזכה חבירך והיינו מהב"ע ומשני מצוה דרבי' שאני וכמ"ש לרבינא והכי קאי הש"ס לאביי ולאביי בעי' פשע דווקא ושפיר ידע הש"ס דהא דקאמר מצוה:
שאני היינו שאחרי' יאמרו קדשה וכמ"ש רש"א דא"כ מאי אילמא ותו לק"מ: והנה המג"א סי' צ' הק' על הרמב"ן דמפי עיקר העשה דווקא אם היא לטובת העבד א"כ מאי מק' הש"ס בברכות מהב"ע ונ' לד' הרמב"ן ע"כ לרבינא הוא דכ' הרמב"ן הכי דס"ל דכל שאינו לטובת העבד ליכא עשה משא"כ לאביי דס"ל משום מלתא דאי' לא ע"כ דלית לי' ד' הרמב"ן וא"כ י"ל לד' הרמב"ן אפכא ממ"ש וסוגי' דברכות לאביי ושפיר מק' וסוגי' דשמעתין כרבינא ולהכי לא מק' מידי:
ויל"ד למה לא מק' מדר"א אדר"א דר"א גופי' קאמר חובה וצ"ל די"ל חובה לאפוקי רשות ומ"מ עשה גמור לא הוה וכמ"ש הר"ן לחד תי' ודוגמא לדבר ציצי' מי שאין לו ד' כנפות אינו חייב ואם י"ל ומניח צוצי' קיים מצוה וכן העובד בעבד כנעני קיים מצוה ואם שחררו מ"מ לא ביטל מ"ע ואמנם ר"י דקאמר בהדי' עובר בעשה אליבי' שפיר פריך ובזה א"ש דלא קאמר ר"י ה"ל כר"ע דאכתי לא הוה ידענא דעובר בעשה דר"ע חובה קאמר ויל"פ כמ"ש: בענין המקדיש עבדו פ' השולח:
תוס' ד"ה גופי' לא אקדיש בסו"ד ועוד מ"ש עבדי' ומ"ש כנעני' י"ל לד' רשי' דעיקר קו' ארב לא הוה מהך ברייי' כ"א מקרא וכמ"ש רשי' וכיון דרב מוקי לקרא בדמיו עלי תו ל"ק מקרא מידו ובריי' דנקט עבדי' הכנעני' באמת פליגו אדרב:
והרמב"ן הק' מאי מק' הש"ס מהקדיש נכסיו התם שאני דאמר כל נכסיו ומודה רב ונ' דלמ"ש רשי' דלרב הו"ל כמתפיס תמימי' וא"כ אם היו בתוך הנכסים תממי' הרי הן למזבח והאי עבד מ"ש ונ' דהאי מק' דמק' בתר הכי ממקדיש עבדו עושה ואוכל ל"ל הך סברא דמתפיס תמימי' וס"ל טעמא דרב משום דמס' מאי קאמר ואסרינן לי' מס' בשפחה ומצרכי לי' גט שחרור לבת חורין ואמנם בנכסיו מודה רב דדומי' דנכסיו קאמר וכקו' הרמב"ן ולא ק' כ"א ממקדיש עבדו:
תוס' ד"ה אין הגזברי' וכד' השיב הרמב' לחכמי לוניל ע' במגדל עז פ"ו מה' ערכין ולד' רשי' נ' דהגזברי' הם רק אפיטרופסין של הקדש ולא ההקדש עצמו ואין יכולין לשחרר משא"כ הקונה הוא כיד הקדש עצמו: אי הכי אדמפלגי ע' חי' רשב"א ויש ליישב דבס"ד ס"ל לרשב"ג עבדי כמקרקע ושמא דווקא קאמר ולאחר גזיזה דהוה לי' תלוש ולק"מ משא"כ מאי דס"ל כמטלטלי שפיר פריך א"ה לפלגו בגופי':
תוס' ד"ה קטני' ובקידושין לכאורה לפי' ר"ת שם הראי' משום דבקטן בן דעת אבא שאול מודה לרבנן:

בסו"ד דעת אחרת וכו' ומ"מ בעי צרור וזורקו דאל"כ ק' מזכין לגדול: גמ' תה אשה ע' ח"ר י"ל לד' רשי' מדלא פי' רבי אי אף בגדול קאמר בשלמא אי ס"ל כאבא שאול דבאמת קטן מותר בשפחה א"כ יחמיר א' כרבנן ל"ל בה אבל אי ס"ל כרבנן דקטן אסור בשפחה הו"ל לפ' דלמא איכא דסבר כאבא שאול ויהא עבד מותר בשפחה או"ו כאבא שאול סבר ודחה הש"ס דכיון דמאשה יליף ממילא ידעי' כרבנן דבין גדול בין קטן ולא אצטריך לפ': דאמימר ק' ולא קאמר תיובתא די"ל דווקא כשהמתיר עצמה מפקיע שייך דומיא דאשה משא"כ בהפקר שעיקר ההפקר הי' עי' הפקר י"ל דבלא"ה אין זה דומיא דאשה:

בענין שאר דיני עבד פ' השולח:

הב"א הרא"ש ראי' דעבד שהשיאו רבו אשה אפי' לא כ' לו גט שחרור מותר בבת חורין מר"מ דאמר מקודשת והק' הק"נ הא לר"מ השטר קידושין בו ל' שחרור וע"ש מ"ש לתרץ ונ' דמד' המק' דהוה ס"ל דטעמא דר"מ משום דכבר שחררה הוא דק' לי' להראש דעכ"פ היאיך קאמר ר"מ מקודשת אס"ד דבעי' שטר שחרור:

וע' בק"נ שם שהק' למה בעי' השיאו דווקא לעבד אי אפי' קידש לו אשה נמי דעכ"פ אין רגילות לעבד לקדש וק' לפי הבנת הק"נ הרי בלא"ה בקידושין הוה ברכה לבטלה דל"ש התם הא דמ"ע שהז"ג כיון דלאו בר קידושין הוא ותו מאי מק' הש"ס מקידושין לנישואין אע"כ השיאו ל"ד ה"ה קידוש לו אשה:

בשאר דיני עבד פ' השולח:

א"ל ר' אמי ור' אסי וכו' וי"ל דטעמא דר"י דעכ"פ כיון דאל ישתעבדו בה אין יכולין לכופה שתנשא לעבד שהרי גם זה בכלל שעבוד דהרי קראה התורה:

זה בעבד עברי משנה שכר שכיר משום דרבו מוסר לו בלילה שפחה כנעני וכיון דיודעת דהוולדות ליורשי' לא תזדקק לעבד ואמנם ד' ר"א ור"א דאתתא בכ"ד ניחא לה וכיון דאת אוסר אותה בבן חורין ממילא תנשא לעבד ואתה מפסיד ליורשין הוולדות:

ועד"ז יש ליישב מ"ט בדר"ש ב"י קאמר מ"ט מצוה לקיים ד' המת ובדר"ד לא קאמר הכי ואמנם באמת לר"ד גם ר"י מודה דאיהו לא צוה לשחררה כ"א מאחר דהיא לא תנשא לעבד שלא תפסיד הוולדות ולבת חורין אסורה ונהגו בה הפקר ומה"ט כפינן ליורשין ולא משום מצוה לקיים:

תוס' ד"ה הא אמרה בלי שחרור ושמא לעיל אתא כר"ש ב"י וק' א"כ תק' על ר"ד בריי' דגר שמת ולולי ד' תוס' נ' דהתם דאפי' הוולדות ג"כ הפסידו מודה ר"ד דא"צ גט שחרור: רשי' בל' שחרור הרי את בת חורין לא רצה לפ' דאמר שחררו דא"כ היינו דר"ש בי' כפי' רשי' דהרי לא הפקיע כח היורשין:

אלא דק' מנ"ל דאם לא ציוה ליורשין כלל דכופין לי' דהא מהא לא איירי ונ' דמרב אמי ורב אסי דייק להו דהי"ל להק' על ר"י מאי סבירא לן אי ס"ל הפסידו גם הוולדות א"כ אין להם יכולת לשחרור ואי לא הפסידו למה נפסידם אנחנו ומדלא הק' הכי ש"מ דאף אם אין להם וולדות יש להם יכולת לשחרור:

וטעמא דאמימר י"ל דגבי והתנחלתם אותם כ' לעולם בהם תעבודו מ' דהיכא דאין שעבוד אין נחלה:

רשי' ומקרקש לי בזוזי לא רצה לפ' דע"י הנך זוזי יצא לחירות וכפי' הראב"ד דמ' לי' כיון דכותב לו שטר על דמיו א"כ אין אלו דמי פדיון ואינו יוצא בהם לחירות ודייק לרשי' לי' מקרקש לי' דמ' דבר מועט ואמנם הראב"ד באמת נ' דמפ' דכל דמי פדיונו נותן וד' הרמב' צ"ל שהם כפי' רשב"ם דמ' מדבריו דקרקוש זה אינו הכרח עיי"ש וצ"ע:

והנה מ"ש רשי' דעבדא בכלל מטלטלי אף דקיי"ל עבדא כמקרקעי היינו כיון דמשום כדי חייו מקחו מקח במטלטלין הרי גם בעבדא לשמשו שייך כדי חייו וכיון דמקחו מקח ה"ה ממכרו ממכר:

בענין עשיתי וכו':

ע' בר"ן מנ"ל לר"י דכולן בשטר דלמא בנתתי משום הודאה הוא ויע"ל דמ' דמיירי כגון שקנה עבד זה או שדה זו מנשיו ולא שייך הודאה: ויל"ד מ"ט מהני בעבד הודאת בע"ד להתירו בשפחה וי"ל ע"ד דאמרי' בהניזקין מתוך שנאתן להפסיד שכרו נאמן להפסיד ס"ת וה"נ מתוך שנאמן כשעבל עצמו וכ"ת הכא לקולא הלא בלא"ה יש לו חזקת היתר לשפחה: תוס' ד"ה חיישי' ע' רש"א הנה הרש"א הביא בתוספתא מבואר בה כן ובלא"ה י"ל דאי ספק הוה א"כ יוכל הנותן לחזור ולטעון בעצמו נתתי וכיון שהוא מודה שלא קיבל הדרני בי ומ"ש רישא ומ"ש סיפא וע' בזה ברשב"א: וכ' רשי' דבשכ"מ קנה בלא קנין כוונתו כדאמר כל נכסי נתונין לעבדי דלא הוה מתנתו שכ"מ במקצת ול"ק כאן קו' תוס' לעיל:

ומ"ש רשי' דגם לענין ממון חוזר בו דייק לי' משדה דא"כ בשדה שטר ל"ל וע' בר"ן מ"ש בזה:

בענין עבדו ושדהו אפותיקו פ' השולח:

רשי' במתני' ר"ל דל' אפותיקו מ' אפותיקו סתם אלא דלרב ע"כ צ"ל דמיירי באפותיקו מפו':

רשי' ד"ה חמץ וצ"ל דמיירי שהגוי קיבל אחריות דאל"כ בלא"ה אסור בהנאה:

ומהא דלא פי' רשי' דמיירי בהרהינו אצלו ולא אמר מעכשו נ' דד' רשי' דמ"מ אין הישראל מחויב לפדותו מיד הגוי משא"כ בלא הרהינו דאין הישראל רשאי לתתו לגוי בחובו כיון דנאסר בהנאה וע' בזה מג"א תמ"א: גמ' במזיק שעבודו קמפלגו לכאורה י"ל דפליגי אי למפרע הוא גובה א"כ הו"ל מזיק ממש ואי מכאן ולהבא הוא גובה הו"ל רק מזיק שעבוד אלא דלמ"ש תוס' דלרב ע"כ צ"ל מכאן ולהכא הוא גובה ליתא לדברינו: ומ"ש תוס' דלמ"ד דינא דגרמי פטור הכא חייב היינו דהתם עכ"פ הלוה חייב לשלם לו אבל הכא הלוה פטור ג"כ וע' ברמב"ן שכ' אפכא:

גמ' בהיזק שאינו ניכר יל"ד הא לכ"ע מדרבנן חייב בהיזק שאינו ניכר וצ"ל דטעמא מאי שלא יהי' כ"א הולך הייני היכא דלא מזיק לנפשי' משא"כ כאן דהרי לעצמו הוא מפסיד חובו שיש לו:

גמ' משום דאמי שפיר נאה כלומר שהוא הי' מבין דבר מתוך דבר כסבור דכ"ע הבינו:

וע' רמב"ן שכ' דמר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ ויש לסייע לדבריו דאל"כ לימא הש"ס לעיל דטעמא:

דעולא דס"ל כאבוה דשמואל דבאפותיקו מפורש גובה ג"כ משאר נכסי' אלא ש"מ דאבוה דשמואל באפותיקי סתם מיירי:

ואמנם א"כ ק' אמאי אצטריך אבוה דשמואל לאשמעי' וע"כ דיש סברא דאינו גובה ומנ"ל לר"נ דר"י לית לי' הך סברא ובאפותיקי סתם מיירי ומ' דלעולם במפו' מיירי תרויי' ואפי' במפו' פליג אבוה דשמואל יפלוגי בפי' דמתני' דר"י מפ' למתני' כרב א"כ מוכח דבמפורש אינו גובה משאר נכסי' ואבוה דשמואל מפ' למתני' כעולא ולא ש"מ ממתני' מידי: תוס' ד"ה אשה אינו גובה ע' רשי' ותוס' פ' אלמנה ביבמות שם: והא דנקט דווקא שטפה נהר דב"ח מוקדם לא גבה מאפותיקי כיון דאיכא בני חרי ואי ביצא עלי' ערמור א"כ הוה מראה בשאינו שלו ופשיטא דגובה משאר נכסים:

בענין ח"ע והב"ח:

ואת עצמו יום א' יל"ד למאי נ"מ נתנו בי"ה עצה היאיך יתפשרו נ' דהלל לטעמי' דאמר בפ' איז"כ לא תלוה אשה ככר בככר משום רבית וה"נ אמרי' התם לא יאמר לו חרוש בגריד ואני ברביעה ולהכי קאמר דדווקא יום א' לזה ויום א' לרבו שרי ולא חדש לזה וחדש לעצמו משום רבות ויש ליישב בזה למה לא תנן א"ל ב"ש ותנן אמרו ב"ש דיל"ד למה הזכירו ב"ש כלל הא דתקנתם את רבו אמנם ר"ל מי צריך לתקנתם ואמנם ב"ש לנפשיי' אבל לב"ה לטעמיי' לק"מ וכמ"ש לעיל:

רשי' ד"ה תקנתם את רבו שאינו חסר כלום ר"ל דאם לא תקנו כן הי' העבד עובד חצי יום לעצמו וחצי יום לרבו ואם עובד חצי יום ראשון לעצמו אם עובד אח"כ החצי השני לרבו הלא רבו יפסיד כי כבר הוא עוף ממלאכתו ועי' שעובד יום שלם לעצמו ויום שלם לרבו אין רבו חסר כלום: וכ' רשי' דמתני' בעבד של שותפין ואף דלרבה בלא"ה משכחת לח"ע וחב"ח במשחרר חצי עבדו בכסף דלכ"ע קנה מפ' רשי' מתני' בשותפין משום קו' תוס' דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך וכ' דהכא ה"ט דהעבד לא פשע ואי בקנה חציו בכסף א"כ שוב הו"ל פשע ואין אומרי' חטא או"ו בשותפין מיירי מתני' ושחררו א' מד"ע בשטר:

ויע"ל ד' רשי' דע"כ פליגו ב"ה אב"ש במשנה ראשונה היכא דאין הרב פושע בדבר משא"כ אם הרב עצמו שחרר חציו מודו ב"ה דכופין אותו לשחרור כלו: מתני' תקנתם את רבו ותוס' ריש חגיגה בשם ה' משולם גרסי אפכא תקנתם את עצמו ואת רבו לא תקנתם ופי' משום הוולדות וצ"ע והרי גם לבי"ש לא תקנו תקנה שלא יפסיד הוולדות:

תוס' ד"ה לישא שפחה וי"ל וכו' ובתוס' ריש חגיגה פי' דעבד מצווה אפ"ו דלבני נח נאמרה וצ"ע הרי קיי"ל בסנהדרין דפ"ו דלא נשני' בסיני לישראל נאמרה וכ"כ תוס' ביבמות ס"ו עיי"ש וכבר נרשם על הגליון בחגיגה שם וצ"ע:

באו"ד דאפשר לקיים שני' ע' רש"א נ' כוונתו כיון דב"ד כופין אותו א"כ הוא לא עבר כלל: או"ד וימכר עצמו בע"ע ובחגיגה תי' דמתני' מיירי בזמן שאינו ע"ע נוהג וצ"ל דכוונתם לד' רשי' לעיל דבבית שני בזמן ב"ש וב"ה לא הי' יובל נוהג:

באו"ד וישא חצי' שפחה וחצי' בת חורין וק' מהיכן יזדמן לו כה"ג ונ' קו' תוס' עד"ז למה תנן דכופין את רבו הרי אם יש לרבו שפחה ורוצה לשחרר חצי' למ"ד המשחרר חצי עבדו קנה וישאנה לעבד זה ונח לו לשחרר חצי שפחה מלשחרר חצי עבד:

באו"ד דאין זו תקנה להרבות ממזרי' ר"ל דכיון דחציו ב"ח שוב הוה לי' הוולד חציו ממזר: רשי' לא תהו בראה כ"כ דבאמת כ' בראשית והארץ היתה תהי וכ' נטה צפון על תהו כ"א ר"ל לא בשביל תהו בראה:

תוס' ד"ה לא תהו י"ל דה"פ כיון דלא תהו בראה אס"ד ח"ע וחב"ח אין כופין את רבו למה התירה תורה לשחרר ח"ע או"ו אין כאן עשה דלעולם בהם תעבודו וכ"כ הרשב"א ריש שבת דבח"ע ל"ש הך עשה וכוונתו דכיון דלעולם בטל גם תעבודו בטל ממילא:

בסו"ד ע' רש"א וקו' צ"ע דבשלמא מתני' מיירי צבזמן שהיובל נוהג ושייך ע"ע אבל הך עובדא דהאי שפחה הי' בזמן חכמי הש"ס ובבבל ומאי עבד עברי שייך:

רשי' ד"ה קנה כ"כ דלא תימא מידי דהוה אאומר רגלה של זו עולה דכולה עולה וה"נ יצא כולו לחירות לזה כ' רשי' דלא היא דהרי רבי מכסף יליף ובכסף הרי נפדה לחצאין: גמ' והפדה לא נפדתה הק' המשנה למלך פ"ב מה' קרבן פסח דלמא קרא מיירי בעבד של שני שותפון דלכ"ע יכול לשחרר חציו והשיב א' מן התלמידי' א"כ ל' פדיון דכ' רחמנא ל"ל הרי גם בשטר יכול השותף לשחררו:

רשי' ד"ה מה אשה לחצאין לא כוונת דבריו דאין זה דומה לעבד של ב' שותפין דעכ"פ מרבו לא נתגרש לחצאין:

גמ' רישא ד"ה וסיפא רבי יל"ד והיאיך לא נחית המק' לד' רב אשי דכולא רבי היא ונ' דק' לי' למק' אי כולא רבי לאשמעי' שטר וכסף ממילא ידעי' אלא ע"כ רישא ד"ה ורב אשי מתרץ דרבי גופא הוא תנא דהך בריי' ואשמעי' תחלה דרשא דכסף ובתר הכי יליף שטר מכסף:

אלא לרב יוסף ויל"ד הך קו' הו"ל להש"ס להקדים מקמי דמק' מבריי' ונ' דלכאורה א"צ לאוקמי בעבד של ב' שותפין כ"א אם בעבד של גר עם ישראל ומת הגרויצא חציו לחירות אלא דלאבא שאול דס"ל ברשות אחרי' עליו אינו יוצא לחירות י"ל ג"כ דזכה בו ישראל השני וא"כ מאחר דטעמא דרבנן משום דגמרי לה מאשה מ' להש"ס דס"ל כאבא שאול ולהכי מק' ומשני לי דבשני שותפין גם רבנן מודו וכפי' רשי':

תוס' ד"ה בעבד של שני שותפין ע' רש"ל ורש"א וד' רשא ק' להולמון דנימא דר"א לית לי' הך מתני' דתני לה בעדיות בהדי כולהו דחזרו ב"ה להזורות כב"ש ומ"מ בד' רש"א יש להסביר ד' תוס' דיל"ד לאיזו ענין הזכירו בקו' הך דאמימר אלא דר"ל דלא תימא דלמא ר"א לית לי' מתני' א"כ היאיך מוקי הש"ס דאמימר כר"א אטו אמימר ג"כ לית לי' מתני': ומ"ש עוד רש"א להק' מר"א אר"א דלקמן י"ל דהתם קרא דריש ר"א דלא כ' לחפשי יצא כ"א ישלחנו מ' דשלוח מיהת בעי משא"כ הא דאר"א דבעי' מיוחד לו מה חילוק שייך בין שן ועין לשטר:

וגם ד' רש"ל מ"ש דאי לאו תי' תוס' הייתי אומר אפכא דלא גוף ולאו פירות עדיף והרי בנכסי מלוג דאמימר ג"כ לאו גוף ולא פירות וכן המוכר עבדו ע"מ שישמשנו כה"ג אלא דבקו' ס"ל לתוס' דה"ה שאר שותפות אבל למימר דווקא שאר שותפות אי אפשר:

בשאר דיני חציו עבד וחב"ח:

אבל שחרר ומכר חציו ע' רשי' בא ליישב דל"ת דמיירי במכר אח"כ כפשטא דמתני' דלשני' לא מ' כ"א מכר קודם או בב"א ונ' דעיקר רבותא דרבה לענין ב"א דס"ד כיון שהי' יכולת בידו לשחררו כלו הו"ל שיור קמ"ל: ויע"ל דרבה לטעמי' דס"ל כל שאינו בזא"ז

אפי' בב"א אינו וסד"א דכיון דמכר בתר הכי ל"מ גם בב"א ל"מ קמ"ל כמ"ש רבא שמואל וז"כ ד' הרי"ף שהשמיט להך דרבה דמ' לי' דרבה לטעמי' הוא דאשמעי' חידוש אבל גוף הדין פשיטא:

ותניא אידך יל"ד למאי דלא מייתי עדן סיפא אמאי לא אסיק אדעתי' דכלן בשטר א' ונ' דאי בשטר א' למאי נ"מ נקט הענין בכל נכסי לינקוט אין שני עבדי' משתחררין בגט א' או"ו בשני שטרות מיירי:

רשי' לא יצא בן חורין דלא פלגי' דיבורא יל"ד למה לא מפרשי' משום כרות גיטא ואף דכ' תוס' דהאי רב אשי אליבא דר"נ קאמר בהמביא קמא שם מ"מ למה לא נפ' ג"כ לדידן ואולי ד' רשי' דאי משום כרות גיטא גם בשחרור שני עבדי' בבת אחת לא מקרי כרות גיטא וצ"ע:

יום של רבו נ' דק' להו דלמה לבי"ה למימר עובד רשו יום א' או"ו ההאי יומא עבד הוא לכל מילי ומ"ז מק' הש"ס א"כ שפחה נמי ומתרץ לענין ממון תקנו ולא לענין אי':

בשהכהו אדם ר"ל בכל יום נותן השבת למי שהוא וקמ"ל לאפוקי מאביי ולמאן דגרס נגחו שיר קמ"ל לאפוקי מדרבא:

בענין מעכב גט שחרור:

הא דלא בעי לענין חבלה דחבלה וודאי אי' לי' אלא דיש להסתפק למאן וא"כ גובין בהרשאה משא"כ קנס איבעי לי' אם יש לו כלל וזה כוונת הש"ס לקמן ואי אמרת י"ל קנס וקנס לרבו כלומר להכי בקנח איבעי' לן: הפל שנו כ' רמב"ן י"א לאמר שעמד בדין ולאו מלתא נ' כוונתו דלמ"ד א"צ גט שחרור א"כ כשעמד בדין הו"ל בן חורין ופשיטא שנותן לו דמי עינו: וכזה יש להשיב ג"כ על ד' הכ"מ ד"ה מעבדי' שכ' דמ"ש הרמב"ם שם שנותן לו דמי עינו ר"ל לאחר שכ' לו גט שחרור וק' ג"כ פשיטא הרי ישראל גמור הוא:

גמ' מעוקב גט שחרור אוכל בתרומה נ' דהך איבעי' ע"ד את"ל דוודאי אם י"ל קנס דקרוי אדון פשיטא שאוכל בתרומה אבל אם אין לו קנס לפי שאינו קרוי אדון לענין תרומה מאי מקרי קנין כספו או לא וא"כ לפי מה דס"ל להרמב' בכמה מקומות באת"ל בעי' קמא נפשטה הוה א"ש דפסק כאן בפשיטות בה' נזקי ממון דאין לו קנס אלא דמ"מ הסתירה מחובל ומזיק שהק' ה"ה ק':

והנה מ"ש ה"ה דבחציו עבד לא משכחת למשנה אחרונה להאי דינא דנותן חצי קנס אגב שטפא כ"כ דמשכחת לה בעבד של קטן:

וע' בר"ן מ"ש דבחו"ל גריע מבא"י משום דבעי' ב"ד סמוכי' שיודה בפני וליכא בחו"ל צריך להסביר דלכאורה באיכא עדי' ל"מ הודאה ואי ליכא עדי' וכי מהימן העבד שהפי'

לו רבו שנו הרי כל עבד יעשה כן ויקח לו א' משניו ויאמר רבו הפילו וצ"ל דמיירי שהרב הודה שהוא אמת ובחו"ל ההודאה ל"מ לטיבותי' דרב כלל:

והא דלא איבעי' הש"ס אי מותר בשפחה ל"מ לרשי' דמפ' לעיל בדאמימר אין לו תקנה לא בשפחה ולא בב"ח ידעי' דאסור בשפחה דע"כ ליתא לדאמימר אלא דאמרי' י"ל תקנה דהייני ע"י שחרור אבל במה שאוסר בשפחה ליכא מאן דפליג עלי' ולד' תוס' שנחלקו על רשי' פשיטא דמותר בשפחת וכ"ת מהיכן פשיטא י"ל דכ' לא יהי' קדש בבני ישראל ועדין לאו בני ישראל מקריי': תוס' ד"ה מעוכב גט שחרור בסו"ד ע' רש"ל ורש"א וד' רש"א צ"ע דהרי אמרי' בירושלמי סוף תרומות דעבד כהן שיש לישראל בו חלק כ"ש אסור לאכול בתרומה וילפי' מקרא והיאיך יעלה ע"ד דחציו בן חורין יאכל בתרומה:

ויש להליץ קצת בעד ד' תוס' דלאכול וודאי לא אבעי לן כ"א אם נותנין לו חלק בגורן משום קנין כספו של כהן והוא ימכור החלק לכהני' וצ"ע: בע"ח בענין עמד שמכרו רבו לקנס פ' השולח:

יל"ד מה ענין זה לכאן באמצע סוגי' דח"ע וחב"ח ונ' דאסוגי' דלעיל קאי דמבעי' לן מעוכב גט שחרור י"ל קנס או לא ומבעי' לי' ע"ד את"ל י"ל קנס יכול רבו למררו לקנס או לא וא"כ י"ל בשאר עבד שמכרו לקנס וודאי דמי לדקל לפירותיו אבל האי עבד שאין לו בגופו כלום מאי מי שייך גבי דקל לפירותיו או לא ומיושב קו' הרשב"א הרי יוכל למכרו בתורת שיתף כיון דאין לו בו כ"א קנס מאי תורת שותף שייך וכן מיושב קו' תוס' לקמן הרי עכ"פ יוכל למכרו לגמרי דהש"ס ה"ק דבריי' מיירי במעוכב גט שחרור וס"ל להאי תנא די"ל קנס וגם אוכל בתרומה ומ"מ מכירה חוץ לקנע לא שייך בי' וא"ל דלמא גם און לו קנס ס"ל להאי תנא לא היא כיין דאוכל בתרומה וודאי גם קנס י"ל:

אמנם רשי' נ' דיישב קו' הרשב"א ע"ד אחר שכ' מכור לקנס כוונתו דאם מכרו בתורת שיתף הרי עכ"פ יש לו קנין בגוף העבד ג"כ לענין מציאה ויד עבד כיד רבו וא"כ פשיטא שיכול למוכרו:

וכ' עוד רשי' מכרי לאחר נ' דק' לרשי' מאחר דאמרי' לעיל נגחו יום של רבו לרבו והתם ע"כ ג"כ כעין מכר הוה דיום זה מכר זה לזה ומאי מבעי' להש"ס אע"כ התם מטעם שיירא אתינן עלה ושיורא גם רבנן מודו דמשיור פירות לעצמו ומוכר הדקל והכא לאחר הוא דקמבעי' לן:

קנין כסף שאינו שוה כלום ויל"ר ולמאי קנאו ואין לומר שנעשה תחתיו מוכה שחין ואטו משו"ה ס"ד שלא יהא רשאי מכאן ואילך לאכול בתרומה וצ"ל שנפל לו מאבי אמו ישראל:

גמ' מנוול ומוכה שחין מנוול לא חזו לשמש בבית אבל בשדה יכול לעבוד ומוכה שחין בשדה אינו ראוי אבל בבית למלאכה קלה ראוי לכך אצטריך תרווי':
מי יימר מי יימר כ' רשב"א דמשום דאיכא תרי מי יימר מקרי לא עבידי דאתי' ויש להביא ראי' מלאחר שנתגייר וכו' דשייך ג"כ חד מי יימר ומ"מ ס"ל לר"מ אדם מקנה:
בענין קידושי ח"ע וחב"ח:
הנה רבא ורבה בר"ה לקמן נקטי למלתיי' בשפחה שחב"ח דשייך גם למשנה אחרונה ואמנם הש"ס נקט למלתי' בעבד משום דבעי למימר תרתי חדא דתהא מקודשת וחדא דלא תהא ובשפחה ל"ל כ"א חדא דהיינו חצי אשה:
ואמנם על ד' הרא"ש יש להק' שכ' דבחצי שפחה קיי"ל דמקודשת ואמאי כ' דבח"ע לא אפשטא דאי אמרי' הך סברא התם שייר בקנינו גם ח"ע נפשיט ואמנם למ"ש הראש לקמן דגם בחצי':
שפחה הקידושין רק לעניין אשם ולא לענין מיתה א"כ בחצי' שפחה הוא דגלי קרא אבל לא בח"ע:
והא דיליף רב ששת לקולא ולא חש להא דשייר בקנינו משום דמ' לי' כי היכי דלר' ישמעאל דווקא קרא בשפחה גמורה ע"כ קרא בלא קידושין מיירי ה"ה לר"ע דווקא קרא בח"ש וחב"ח בלא קידושין מיירי:
בענין גמרו
ופקעו:
י"ל דהני תרתי אמוראי פליגי בפלוגתת הרשב"א ורשי' בענין מאורסת דר"ע דהנה הרא"ש הכריח כיון דאפי' למ"ד ח"ש אינה מקודשת מ"מ באשם קאי ולמ"ד מקודשת אינה במיתה וא"צ גט א"ב דלמ"ד מקודשת צריכה גט ואמנם קו' רק לשטת רשב"א דס"ל מאורסת ממש אבל לרשי' דמאורסת היינו מיוחדת למ"ד אינה מקודשת וע"כ טעם שחייב אשים משום דמיוחד לעבד עבדי שמותר בשפחה ושלא לערב זרע בזרע חייבה תורה על מיוחדת לו לר' ישמעאל אפי' שפחה ולר"ע חב"ח א"כ ישראל אחר שקידש ח"ש וחב"ח לא תפסי בה קידושין כלל למ"ד אינה מקודשת ואפי' אשם לא מחייב הבא עלי' ולמ"ד מקודשת הקידושין גורמי' האשם ולא העבד עברי א"כ ל"ק קו' הראש וי"ל דא"צ גט וזה טעם מ"ד פקעו ומ"ד גמרו ס"ל כהרשב"א והרא"ש דצריכה גט ול"ש למימר פקעי בכדי ולהכי אמר גמרו:
כוותי' דידי מסתברא יל"ד אטו לא אסיק ר"ז אדעתי' קו' דאביי ונ' דר"ז ק' לי' האי כי לא חפשה ע"כ לדיוקא אתא דלגופא לא אצטריך ואי כאביי גם לדיוקא לא אצטריך

ואביי השיב לו מר' ישמעאל אמנם ר"ז סבר ר"י ור"ע בתרתי פליגי ר"ע ס"ל הא שפחה לא מחייב מידי ור"י מחייב אשם ולר"ע בח"ש מחייב אשם מדכ' כי לא חפשה הא חפשה במיתה וע"כ בח"ש וחצי ב"ח מיירי ור"י ס"ל דבחצי ב"ח תפסי קידושין לגמרי וחייב מיתה ודריש לקרא טעמא דלא חפשה כלל הא חפשה אפי' חציי' במיתה ותרוויי' דוקא קמדיוקא:

בענין המוכר עבדו לעכו"ם פ' השולח:

תוס' ד"ה אבל אם כ' וכו' מה שציינו תוס' אבל אם כ' עלי' ע' רש"ל ויע"ל דלכאורה הי' אפשר לומר דמשחררו מיד ולכשיברר אא"כ היינו דרשב"ג:

או"ד דלא דמי ע' רש"ל ורש"א ויע"ל דבלי"ב דאשומר ה"ט דמפקיר י"ל תקנה דדמי למוכר עבדו וע"כ במת גם במוכר אין לו תקנה ושפיר מק' הש"ס עלי' דרבינא:

תוס' ד"ה הא לגופא ותימא וכו' י"ל דאארוסין קאי אם האריס הלוה לנכרי על שדהו דאם הי' חייב לבתר דמטו זמני' גם מקמי דמטו זמני' הוה מחייבי' לי' מדרבנן משא"כ השתא דאף בתר דמטא זמני' פטור:

ישראל מומר וכותי א"ל כנכרי א"ל כישראל י"ל דמ"ד דכנכרי דיאכל אצלו נבילות דכותי' אלפני' עור חשיד ומכ"ש מומר ומ"ד כישראל דמ"מ כסיפא להו למכפיי' לאכול נבילות ובדידי' תלי' מלתא ואינו דומה לנכרי וגר תושב:

בענין שאר דיני מוכר עבדו לנכרי':

הפל עצמו לגייסות ד' הראש ה"ה נשבה ולכאורה י"ל דבנשבה יוכל לברוח ואם יקח הממון מן הנכרי לא יברח ומה"ט אסור משא"כ בהפיל עצמו לגייסות דל"ש זה:

גמ' ודלמא ה"מ בית הו"מ למימר דע"כ בית שאני דהרי לא קנסו בו כלל ואמנם יק' באמת טעמא מאי וצ"ל דלא סגי בלא בית ולכך קאמר ה"ט: תוס' ד"ה דווקא נ' דרשי' לא רצה לפ' כפי' תוס' דלקמן פי' רשי' דהא דנקט עשרה היינו אורחא דמלתא וא"כ מאה אורחא ועשרה אורחא דמלתא אתמהה:

והנה לפי' תוס' ולרשי' באיכא דאמרי הכי קמבעי לי אי ריב"ל גמרא גמירי לי' מרבי' וא"כ י"ל דווקא נקט או מנפשי' קאמר וע"כ אורחא דמלתא נקט:

בענין קנסו בנו אחריו פ' השולח:

הא דלא מבעי' לי בבהמה גסה אם קנסו היינו דהתם פשיטא דהוה דרבנן שאין לי שום עיקר בדאוריי' אבל בעבד דמפקע לי ממצות גרע והא דבאמת לא חשיב מכירת עבד אי' דאוריי' דגדול המחטיא יותר מן ההורג משום דמצינו בתורה גם עבד עברי נמכר לנכרי: שיקנסו פי' רשי' לפדותו וכן פי' בבכורות ובמו"ק פי' רשי' שלא ושתעבד בו נ' דק' לי:

במו"ק אי לפדותו א"כ מה דמיון יש בזה לצורם בכור התם אסרו רבנן הבכור משא"כ הכא לירד לנכסיו מהי"ת ולזה פי' דאשעבוד אם ברח קאי מ"מ בשמעתין לא מ' לי' לרשי' לפי כן דל' יצא לחירות דתנן במתני' מ' דמיד יצא לחירות וכ"מ קצת בעובדא דרבינא לעיל דלכאורה מאי מק' על רבינא דלמא ס"ל לרבינא לא קנסו בנו אחריו אלא שיש להשיב א"כ ישתעבדו בהם ג"כ:

ניטייבה ד' רשי' בשמעתין ניטייבה דאורייתא ובמו"ק כ' דהוה דרבנן ונ' דק' לי' לרשי' במו"ק דמד' אביי ממ' דבדאוריי' קנסי' ואי ניטייבה דאוריי' הרי מוכח דגם בדאוריי' לא קנסי':

וד' רשי' בשמעתין דעיקר רבותא דאביי דל"ת כיון דחייבו חכמי' על היזק שאי"נ א"כ הו"ל כהיזק ניכר ואינו בכלל קנסא קמ"ל אביי דמ"מ הו"ל רק קנסא:

ודנקט אביי טימא טהרות י"ל לדיוקא נקט דווקא בטהרות דלא עבר אי' דאוריי' אבל בתרומה דמה"ת אסור לטמאותה חייב וצ"ע:

בענין המוכר עבדו לחו"ל פ' השולח:

רשי' ד"ה לאנטוכי פי' כן למסקנא דמיירי דאי' לי' ביתא בא"י דשפיר שייך למימר דדעתו לחזור:

תיבעי למ"ד הדין עמה ודקדק הלח"מ למה כ' הרמב' משום דקני לה לגופא הרי הרמב' פסק כמ"ד הדין עמה אבל באמת לק"מ דהיינו הדין עמה דקני לה לגופא:

ונ"מ מאיבעי' זו אף דא"צ העבד לצאת לחו"ל מ"ת יכול למכרו כאן לאחר משא"כ אם הנשואין הוה מכירה כבר יצא לחירות:

לסורי' ע' רשי' ותימא בעיני על הרמב' שכ' המוכר עבדו לסורי' אפי' לנכרי ומאי אפי' דקאמר וצ"ע:

רשי' ד"ה ולא ידענא וי"ל כיון דמעות מתנה משום דאמרי' אדם יודע א"כ מעות גם מטלטלין ליהוי מתנה וצ"ל דמ"מ כיון דאין המכירה מכירה כלל ל"ש אדם יודע דהרי לרב הוה מכירה אף דיוצאת מיד וע"ד שכ' תוס' לקמן: גמ' מידי דהוה אמקדש אחותו ומ"מ גם ממקדש אחותו לא מצי רב ענן למפשט דמאן מפיס דלמא מוכר עבדו הוא דמדמה שמואל למקדש אחותו:

גמ' ואי לא מפקנא לי' מנך ד' הרמב' דאינו יכול למוכרו ג"כ ולא ביארו המפ' טעמו אבל באמת סמוך לו שם כ' הרמב' מדכ' לו תונו ש"מ דינו כגר ואי רבו רשאי למוכרו היאיך אמרה תורה דינו כגר:

הא דחוורא כריסי' י"ל ע"ד מליצה בהמתן של צדיקים אינם אוכלי' איסורי' כחמדי' דר"פ בן יאיר וחוור היינו טהור כשלג ילבינו וא"ל אביי שינסו במאכל איסור ויראו כי הוא חמורו של אביי:

בענין פודין השובייין:

תוס' ד"ה דלא לגרבו ואמנם רשי' בכתובות שם ד' אחרת עמו דטעמא דרשב"ג משום שלא ירגילו להעלות בדמי' ונ"מ דמשום לגרבו א"כ לשבויא דלאחר מיכן הוא דעבדה תקנתא א"פ וא"כ ה"ד על הציבור אבל על עצמו אינו מחייב מספק הבא לאחר מכאן להשאר ביד גוי' אבל לרשב"ג דתקנת שבויי' השבויי' עמו עכשיו עשו א"כ גם על עצמו גזרו ויע"ל לד' רשי' דרשב"ג לטעמא דגם במבריחים ס"ל עיקר תקנא משום שבויי' דעכשו:

בענין לוקחי' ספרי' וכו':

רשי' ד"ה מין וצ"ע מה ענין זה לע"א וע' בר"ן וכן פי' רשי' בפ"ק דחולין מין אדוק בע"א:

רשי' ד"ה נמצאו קורין בו דהו"ל ס"ס וי"ל דהני ב' לשני פליגו אי בעי' ס"ס יכול להתהפך או לא דלי"ק ס"ל דבעי' יכול להתהפך ואין כאן ס"ס ולי"ב ס"ל לא בעי' אבל למאי דס"ל לש"ך וע' בש"ך בכללי ס"ס מ"ש בזה דהיכא דע"כ ספק אחד מתחילין בו לכ"ע לא בעי' יכול להתהפך ליתא למ"ש דגם הכא לפ"ז לא בעי' יכול להתהפך וצ"ל דטעמא דלי"ק משום דס"ל כשמואל בע"א לא סמכי' ס"ס:

ואפשר דמה"ט פ' הרמב' כא"ל קורין בו דק"ל גם בע"א מהני ס"ס: ואמנם נ' טעם הרמב' דפשטא דמתני' מ' כן הלא מסתבר שיקנה בכדי דמיהן גנב וכ"כ הכ"מ שם:

תוס' דה' א"ל נ' דגם רשי' מודו לסברת תוס' אלא ד"מ לרשי' תינח לענין ישנו בקשירה משא"כ לענין מין לא מסתבר למיזל בתר רוב אי לאו משום ס"ס:

תוס' ד"ה כל שישנו בקשירה דאוגדת לולב לאו לדינא קאמרי דהרי קיי"ל לולב א"צ אגד כ"א למ"ד צריך אגד:

ומ"ש בסוכת גנבך יש להשיב סוכה שאני דלא בעי' לשמה כלל כ"א לשם צל: וע' בראש דעיקר דקדוק ר"ת דכי היכי דילפי' ס"ת ומזוזה מתפילין ה"נ כל התורה:

גר שחזר ע' רש"א דע"כ גם ת"ק כה"ג מיירי דא"כ מאי מקשה שהביא הרי רשב"ג פליג ומ"מ היכי מרומז דמיירי בגוי שכ' לשמה צ"ל דהוא בכלל כתיבא כהלכתן:

ומ"מ ל מ"מ אינו מדוקדק:

והנה הא דבעי' לשמה בס"ת תפלין ומזוזת נ' דנפקא לן מדכ' קרא בבגדי' כהונה ועשו בגדי קודש לקדשו ש"מ בעי' לשמה ובכלל בגדי כהונה הציץ וילפי' מציץ לתפילין מה

ציץ שאין בו אלא הזכרה א' כ' והי' על מצטו שלא יסיח דעתו תפילין שיש בו הזכרת הרבה עאכ"ו וכמו כן יש ללמוד לענין לשמה וא"כ למאן דס"ל תמיד בציץ בא ללמד דאף שאינו על מצחו מרצה ולא ילפי' מציץ לענין היסח הדעת גם לשמה לא נוכל למילף מהתם: תוס' ד"ה עד שיעבדן כדמוכח בהניזקין והרי"ף בה' ס"ת הביא להך דר' אבהו ומזה אני תמה היאיך ד' הר"ן והרמב"ן דהרי"ף פסק כרבנן וצ"ל דס"ל דהרי"ף מחלק בין ס"ת דבעי' לשמה ובתפלין הוא דפליגי רבנן ואמנם מוטב לפ' דהרי"ף כרשב"ג ס"ל ודלא פסק הל' דסמוך עצמו אמ"ש בה' ס"ת לדר' אבהו:

ובענין מה שהק' הר"ן אד' רמב"ן אטו שמואל לסוגי' דמנחות כבי"ש י"ל דסוגי' דמנחות ס"ל כהירושלמי סיכה שם דגם לב"ה צריך לנענע מיהת טפח וא"כ לק"מ מבי"ה ובסוכה מ' להש"ס דלא בעי' כלום ולהכי מק' אדשמואל: ריש ריש בתמרי נ' דאביי ס"ל דווקא בשבויי' י"ל דלא לגרבו דהרי ישבו גם זה אבל בספרי' ותפלין אמרי' דמצאן והטעם משום דוחקא דציבורא אמנם התינח אי מייתי חד זוגא אבל מייתי דתפילין וודאי גזלן וחיישי' ללגרבו ואפי' כדי דמי' אין קונין והיינו דקאמר לזלזולא כולא האי: והנה המ"א ה' לולב הביא בשם סמ"ג דגם בד' מינן דינא הכי דצריך ליקח בכדי דמי' וצ"ע דהכא דברים שבקדושה הן ואיכא זלזול משא"כ ד' מונין הרי יכול להיות שכבר י"ל למצוה:

בענין המוכר עצמו פ' השולח:

והוא ששנה ישנה ושילש נ' דדייק לי' מדכייל תנא עצמו ובניו בחדא מחתא דבניו ע"כ בתרי תלת זמני דאל"כ בניו מה חטאו אע"כ משום דאם יפדום יחזור וימכרם א"כ ה"ה בעצמו ג"כ כה"ג דווקא מיירי:

מאי אעיבוד לכו יל"ד מאין פשיטא לרב הונא דגבאו בחובו אין פודין הרי לענין מוכר עבדו אמרי' גבאו בחובו לא יצא לחירות ובעי' לוה עלי' דווקא ונ' דלמסקנא דרגילי דעבידי הכי הוה כלוה עלי' ור' אבא הו"מ להק' לו הכי אלא דעדיפא מני' מק' ובתי' גם זה מתורץ:

משום קלקול יל"ד דלמא בבני' ה"ט דאנהו לא פשעו מידי אא"כ גם בחיי אביהן הו"ל לפדותן וכ"ת יחזור וימכרם עכ"פ לאחר שגדלו נפדם דלא יניחו להמכר עצמן אע"כ משום קלקולא וכ"ת הא והא איתא לזה קאמר וכ"ש קטלא דשקול כהני תרי טעמא בהדדי:

ברשי' סמי אפקורס צ"ל סמי מומר ועיי"ש בע"א וסוגי' דהכי דאוכל נבילות להכעיס מין הוה:

וי"ל לפמ"ש הר"ן בריש חולין דשלא לתיאבון עדן לא מקרי להכעיס א"כ מנ"ל דהאי דלהכעיס אכל ואפשר דמ"מ אין הציבור מחויבין לפדותא דאמרי' וודאי להכעייס אכל: אמנם למ"ש תוס' בע"א שם דנבילות תרי זמנו וודאי להכעיס עיי"ש א"כ ה"נ מיירי שאכל נבילות כמה זמני ולק"מ:

בענין המוכר שדהו לגוי פ' השולח:

מפני תיקון העולם הנה למ"ד אין קנין מתרץ רשי' לקמן למה במעשרות לא תקנו אמנם למ"ד יש קנין נ' הטעם דלא ליתי לאפרושי מן הפטור על החיוב כי יסברו שתבואות גוי חייב מן הדין:

וגי' הרמב' חזר ולקחה וביאר הרמב"ן בחי' דר"ל דאף דלקחה אחר שנתבשלו הפירות ביד גוי מביא ביכורים ממילא א"ש לר"א דמפני תיקון העולם הוא דמביא וזה כוונת הראב"ד שהגי' בה' ביכורים דעת הרמב' דר"ל אם כולה ביד גוי אמנם הרמב' בה' תרומות פי' המשנה ע"ד אחר כי הכוונה דס"ד הגוי קנאו ואם הישראל חוזר ולקחו ליהוי ככיבוש יחיד קמ"ל והביא דבריו התוי"ט במשניות פה ואמנם מ"ש הכ"מ:

דד' הרמב"ם כ"ז שלא חזר ישראל ולקחה באמת יש קנין צ"ע דהרי כ' הרמב' דאם לקה ישראל הפירות תלושין מן הגוי ומרחן חייבי' מה"ת במעשר וצ"ע: השמים שמים לד' נ' דנקט גם האי קרא דלא תימא דקרא והארץ נתן לבני אדם בחו"ל מיירי אמנם מדכ' השמים שמים לד' ש"מ דחוץ השמים הכל כל הארץ נתן לבני אדם:

והנה בדר"א נ' דגרסי כי לי הארץ דאלו גרסי' לה' הארץ א"כ גם חו"ל בכלל:

גמ' טעמא דהפקיר וכ"ת העכ"פ הפקירן לשם פאה והתי' דהפקר לעניים קיי"ל אינו הפקר אלא דבלקט שו"פ התורה אפקרינהו וכיון דהגוי פטור מלקט שו"פ הפקירו לענייי' לאו הפקר:

רשי' ד"ה חייבות בא ליישב למה לא פריך הש"ס מהא דאמרי' כאן חייבת במעשר הרי לרבה דיגון נכרי פוטר לזהכ' רשי' דמיירי שמירחו ישראל: ובענין קו' רש"א למה לא נקט בקיצור נ' דרבותא קמ"ל אף דגדל מתחלה ברשות גוי וגדל לבסוף ברשות גוי מ"מ כיון שגדל שליש ביד ישראל חייבת:

תוס' ד"ה טבל וחולין נ' ד' רשי' דבאמת ר"י ורב אסי בהא פליגו ר"י דס"ל לקוחות הן סבר דאין קנין ואמרי' לגמרי אין זה חלקו המגיעין פי' רשי' במק"א ורב אסי סבר מחצה יורשין דס"ל כר"י דטבל וחולין מעורבין זה בזה ולהכי קאמר מחצה יורשין ומחצה לקוחות: סוגי' קנין פירות תמצא בליקוטי חבר חלק שלישי:

הדרן עלך פ' השולח גט לאשתו בעזרת מצור יצוה תמיד לעמו חסדו: ונתחיל לבאר פ' הנזקין שמין להם בעדית:
בעזר אהבתו לעמו אהבת ידידות:
רשי' ד"ה וק"ו להקדש וקס"ד בנזקין נמי קאי נ' כוונת רשי' דלמאי דמסקינ' ר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא וא"כ ליתא להך פרכא מה לבעל חוב וא"כ י"ל ר"ע ס"ל בע"ח שקל בעידית ד"ת:
גמ' אילימא דנגחא תורא דידן יל"ד ק"ו תנא בהיזק שדה והש"ס מק' מתיר' אתורא ונ' דמ' להש"ס דר"ע ה"ק בשלמא לדידי דס"ל בדמזיק שיימינ' א"כ ג"כ אם הזיק להקדש דינא הכי אבל לדידך דאמרת בדניזק מאי בדניזק שייך בהקדש אטו להקדש קרקעות יש וכמ"ש רשי' ריש בק' בענין זה וא"כ ע"כ ניזקין דהקדש דאיירי בי' ר"ע היינו תורא לתור':
וצריך פי' מאי ק"ו דקאמר ריע ונ' דר"ל לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש: ובאומר הרי עלי מנה י"ל דהק"ו מה להדיוט אינו חייב באמירה גובה מן העידיות הקדש שחייב באמירה לא כ"ש:
תוס' ד"ה ועוד מאי קיו ע' רש"א וק"ק דלמא וכו' ונ' דכ"ז דלית לן דר"ש בן מנסיא אין כאן ק"ו דהיינו ק"ו מה הדיוט שאינו משתלם בתם כ"א חצי נזק נוטל מן העידיות הקדש שמשתלם נ"ש לא כ"ש:
השו' ר"ש הוא דדריש בב"מ וכו' כיונתו דלהכי הכפיל הש"ס וקאמר ר"ש הוא דדריש טעמא דקרא ולא קאמר בקיצור ר"ש הוא דתניא שלא תק' וכי משום טעמא בעלמא מפיך ריש ממזיק עידיות דידי' דלמא הל' כר' ישמאל וסגי לי' בזבורי' דידי' להכי קאמר דהרי בלא תחבול הו"ל ס' אי' אם ה"ה עשירה ור"ש סמיך אטעמא ואזיל לקולא דדווקא עני' וה"ה בממונא אזיל לחומרא בתר טעמא: וכ' רשיי עוד מפני תיקון עולם כדתני' וכו' כוונתו דהאי בדמזיק שיומי' שייך לתיקון העולם כדתני' בבריי' דמתיירא מזה:
מפני הגזלנים פי' דתורה כ' עידיות גבי ובער בשדה וכו' כיוצא בזה או היא גזל שאינו רוצה לשלם לו כלל או הוא חמסן שסבור לשלם לו דבר מועט ומדהתם בדמזיק כי מפני זה מתיירא ה"ה בכל ניזקין אף דל"ד לגמרי וע"ז ק' א"כ גם בב"ח נימא ומ"מ בע"ח בהונוני' וקאמר טעמא אלא שהרשב"א דחזי זה דבע"ח מדאוריי' בזיבורת:
תוס' ד"ה וכ"ת י"ל עד"ז דה"ק דלמא לא תקנו בינוני' כשאר בע"ח וכ"ת משום שמא תקניטנו וכמ"ש תוס' א"כ ליתקנו לי' כתיבה מנה ומשני דלתקנו כזו אין שייכות:

דשרי אלא מיתמי כגון כתיבת אלמנה נ' דוודאי ידע שפיר דכתיבת גרושה לא עדיף מניזקין דמיתמא בזיבורי' אלא משום דסתם כתובה כתובת אלמנה ובהך שייך חינא קמ"ל דאפ"ה בזיבירי':[ש:

תוס' דה משום חינא ואמנם הא דמק' שוב מר"מ אף דכבר שני לי' משום חנא מ' כפי' רשי':

דבשלמא לחינא אצטריך שפיר מתני' אבל למימר דבאמת ר"מ לי' יותר ממה שהאיש רוצה הא נ' להמק' דוחק ומשני לי' דאעפי"כ ה"ט דר"מ:

רשי' ד"ה קבלן וכ' ח"ר דהכא דווקא ס"ל לרשי' דבעי' נשא ונתן ביד משום דבלא"ה ל"ש תן לו ואני קבלן ומ"מ ק' למה צריכה לתמסרנה להאב וכמ"ש רשי' דיו אם הבעל יתפיסה ואז יוכל האב לומר תן לי ואני קבלן וצ"ע:

תוס' אלא למ"ד דאי אית לי' י"ל ד' רשי' דבשלמא בבע"ח דמהכי ערב והוא נעשה קבלן ש"מ דטפי קיבל עליו משא"כ בכתובה דערב לא משתעבד ואיהו ע"כ נעשה קבלן אין לקבלן זה כ"א דין ערב לבד:

ואי ק' לי הא ק' לי למ"ש רשי' דכולא מלתא דנעשה קבלן בדאי לי' הוא רק שאם שטפנה נהר ומאי חדית לי' התרצן ל"צ דאשתדיף ואמאי לא ידע מזה המק' ועוד דמ' דהדר ה' מהאי תי' ואמאי ונ' דדחיק לי טובא לאוקמא מתני' כה"ג ותו דדומיא דבע"ח וניזקין תנן והתם אפי' לית לי' משתעבד: והנה מה שהביא מר זוטרא לפ' מתני' הכי נ' דמ' לי' דתנא דמתני' ס"ל כר"מ דכתובה דאוריי' וא"כ מה"ת בעידי' וכמ"ש תוס' במתני' ואמאי איקוה משום יותר עמה שהאיש וכו' אזיבורי' או"ו איתומא קאמר: ובהכי א"ש דלכאורה הו"ל לשנויי כדתק' מר"מ ר"מ לטעמי' דס"ל כתובה דאוריי' או"ו דלמר זוטרא כולא מתני' ס"ל כתובה דאוריי' וזה שהביא לפ' כן:

אמר רבינא ת"ש וכו' יל"ד דלמא אי לאו דיותר ממה שהאיש וכו' הוה חשו רבנן לחינא ואפי' מ'תמא הוה בבינוני' ונ' כיון דלגבי יתמי אפי' לנעילת דלת לא חששו יאמרו בע"ח בזיבורי' א"כ לא ק' לן תו ת"ש כתובה בזיבורי' ולמה לן טעמא דיותר ממה שהאיש כלומר דל"ש נעילת דלת הרי גם אי שייך נעילת דלת א"ש דלא עדיפא מבע"ח דדינא בזיבורי': תוס' ד"ה דמדאוריי' י"ל טעמא דאביי ומר זוטרא דבלקוחות כ"ע מודה דאינו גובה שבח וס"ל דלא חילקו חכמים בין יתומים ללקוחות וכן מ' מדמייתי הש"ס פלוגתא דמר זוטרא איתומים ולא אמשעובדים דתנן תחלה ש"מ דבמשעובדים פשיטא:

יתומים שאמרו גדולים י"ל דמבעי' לי' אי טעמא דמתני' משום דשעבודא לאו דאוריי' וא"כ י"ל בין בניזקין בין בבע"ח אפי' דיתומים גדולים לא תקנו כ"א מן הזיבורית או דלמא טעמא דמתני' דל"פ בין ניזקין לבע"ח ודווקא ביתומים קטנים וה"ה לבע"ח:

במתנה היאיך י"ל דהאי בעי' הוה אם טעם תק"ח אם יבואו הלקוחות לידי פסידא לא יקנו וזה לא שייך במתנה או דלמא דחשו לפסידא דדהו וה"ה במתנה שייך פסידה:

בע"ה בענין כתובין וקצובין פ' הנזיקין:

תוס' ד"ה לפי שאין כתובין הנה לפמ"ש רשי' על כמאן דכתיבי דבאמת הוו תנאי ב"ד וא"כ מצ"ע הו"ל קלא וא"כ מה לי אם ישנן בעולם או לא: אר"ל לא מבעי' ע' רשב"א ורמב"ן וי"ל דכיון דהק' הש"ס לעולא ממזון ומשני לי' מה דמשני ולא שני לי' משום שאין קצובין ש"מ דלא בעי' קצובין לעולא כך השיב תלמיד א':

תוס' ד"ה והא פרנסה י"ל דלר"י בתנאי ב"ד סגי אלא דבמזונות מעיקרא הכי אתקין אבל לר"ת אי קצובין וכתובין בעי ש"מ דכתיבה גמירה בעי': מפני שהוא בבע"ח הנה לכל מ"ד בע"פ אינה גובה ממשועבדי' הי"ל להק' למאי דס"ד דלא מיירי בקנו מידי ונ' דידע הש"ס די"ל התם טעמא משום שטרי פסיקתא אלא דמ' לי' אם בכתובין ממש מ' משוה כתובין וקצובין כ"ש דאמירה דהתם ל"מ וכמו שפי' הלח"מ בה' מכירה פי' א' ד' הראב"ד עיי"ש: תוס' ד"ה אר"י וי"ל דר"ח כאביי ס"ל דמתני' ר' ישמאל וא"כ האי תיקון עולם שלא אליבא דהל' וה"ה בסיפא נימא ר' חנינא מתני' ת"ק דר' יוסי ואנן כר' יוסי קיי"ל:

סוגי' דהמוצא מציאה לא ישבע מפני:

פי' רשי' אכולהו קאי מבואר מדבריו דל"ג כ"א לבסוף מפני תה"ע ולפנינו הגיה בפי' המשנה תה"ע ונ' דל"מ אי שיעבודא לאו דאורייי' א"כ בכל הנך דרישא אינה גובה כ"א מדרבנן ממשועבדי' ומיתומים ובסיפא דמיירי במודה במקצת ובשטענו כמ"ש כל המפ' הו"ל דאורייי' ולהכי אתניי' בפ"ע ואפי' או שעבודא דאורייי' ג"כ לא ק' דרישא אתי' גם כראב"י ובסיפא ראב"י חולק דהיינו ד' רשי' לקמן:

רשי' תנ"ה ל"ג ור"י דאשמעינן אם הך בבא היינו דל"ת דווקא אי בעי' כופר הכל לא אמרינן דהוה העזה אבל החזרתי נאמן קמ"ל דאינו נאמן: הנה מיד הוה מצי הש"ס להק' מ"ט דרבנן אלא דאי הוה באמת טענת עצמו א"ש דנחלקו רבנן לכך מק' הש"ס רק אמאי קרי לה טענת עצמו:

וכדמק' אח"כ פי' רשי' דתרתי ק' לי' והיינו מדמשני תרתין דמדקאמר אלא דר"ל גם בקטן מיירי ק' ליישב טענת עצמו דקאמר ראב"ו ובמאי דקאמר בדרבה בא ליישב טעמא דרבנן דפליגו אפי' בגדול ודייק זה לד' רשי' ממתני' דשבועות:

בע"ה בענין יתומים שסמכו:
רשי' ד"ה אתם נ' דלפי' ראשון הוה דרשה גמורה ולפי' שני קרא לאינו שלו ואידך אסמכתא נינהו וכמ"ש הרשב"א:
רשי' אבל לא להניח נ' דק' לי' למה חילק התנא בין בהמה ועבדי' לפירות ש"מ דבבהמה ועבדי' וכו' הטעם משום שבח ביתי אביה ובפירות משום שמא יגנבו ונ"מ דיגנבו ל"ש היכא דנותני' המעות לגברא דאמיד קרוב לשכר ורחוק להפסד ושבח בית אביה ל"ש בשדות וכיו"ב שנפל להם ע"י מלוה לאחר מיתת אביהם:
ועושין להם וכו' ובסיפא לוקחין וגם ענין תרי בבות למה ואמאי לא קתני בהדי' שופר ומגילה ונ' דהנך דרישא עושין להם משל עצמם אם יש להם גנות וצמר אלא דשופר ק' לעשות בעצמו ודרך ללוקחו מאומן ונקט לאתויי שופר ובסיפא לוקחין אלא דמגילה דלא בעי' לרוב הפוסקי' עיבוד לשמה יכולין לעשות להם משל עצמם ולהכי נקט לאתווי':
ועיי' ברמב"ם:
ובענין דנקט פדיון שבויי' אשמעי' אף דאיכא פי"כ ונקט תנחומי אבלים אף דהוה דבר מועט והתימא על הרמב"ם שהשמיט תנחומי אבלים:
רשי' ד"ה דלמא לא משפין וע' בר"ן ונ' דרשי' ק' לי' קו' רש"א ולד' רשי' שייך שפיר תי' רש"א ולד' הר"ן צ"ע:
רשי' ד"ה לא יהא כח הדיוט יל"ד בדבריו דהא הכי אלוקח דנין ונ' דלכאורה מטעם מי שפרע לא והא הלוקח יכול לחזור בו וצ"ל כיון דבמוכר ליכא מי שפרע גם בלוקח ליכא אא"כ מצ"ע הא יכול לחזור ולזה כ' דשי' דכיון דמצד הדין גם המוכר אינו יכול לחזור רק היכא דנתנו לו חכמים רשות וכיון דהכא לא נתני לו רשות ממילא גם הלוקח אינו יכול נחזור: והק' הלח"מ דמטעם שלא ימשכו פירי מהם לא יהא יכול לחזור ונ' דחכמים חשו רק שיזדמן ליתומים מעות בלא פירות ופירות בלא מעות אבל לא זולת: תוס' ד"ה דאתי למימר וא"ת ע' בר"ן דבד' רשי' גם קו' זו מיושבת ולזה הקשה בתוס' קו' זו רק לבתר דתי' תי' אחר אקו' רשי':
בסו"ד ע' רש"א נ' כוונתו דהתם דספסר המכר אינו יכול לחזור בו כלל משא"כ דהמוכר יכול לחזור בו וא"כ נחית חד מדרגה:
שייך לעיל לדון ע"מ לחוב ע' רשי' ורמב"ם וע' ה"ה ומ"מ נ"מ בין רמב"ם לרשי' דלהרמב"ם אף התובע בידו לומר לא איקום קמא בו דינא מאחר דלחוב אין הדין דין גם לזכות אנכי לא אעמוד בדין:
סוגי' דהמטמא והמדמע וסוגי' דהיזק שאינו ניכר תמצא בחלק שלשי ליקוטי חבר:

בענין קנסו שוגג אטו מזיד פ' הנזקין:
בדרבנן רשי' מטמא ומדמע הנה מדמע מדאורייי' חד בתרי בטיל ולא אזיק לי' אבל אי היזק שאי"נ שמי' היזק כיון דעכשיו איסור מדרבנן מחייב לשלומי מדאורייי' משא"כ אי לא שמי היזק וזה כוונת רשי':
ובענין מטמא ע' רשב"א דקאי אחולין וכן צ"ל לר"י דלא קניס בדרבנן וא"ש דנקט ר"י מטמא טהרותיו משום דפלוגתא דר"מ ור"י במטמא חולין דווקא:
משום חומרא דע"א קנס יל"ד הא כ' רשי' ריש חולין דשבת חמירא מע"א בשלמא לר"י לא ק' דקאמר משום חומרא מבדל בדילי י"ל דחומרא לאינשי בעינן אבל לר"מ ק' ונ' דלמ"ש רשי' בחולין דתרי מיני שוגג יש במנסך הו' שידע שהניסוך אומר אלא שלא ידע שהוא יין חבירו או שלא ידע שניסוך זה אוסר ובין כך ובין כך לענין ע"א מזיד הי' והיינו דקאמר משום חומרא דע"א:
וכ' רשי' דבשוגג לר"י בעי' בכדי שיעשה נ' שכ"כ דלכאורה אמאי לא קנסו לר"י בשוגג ג"כ שלא יאכל עולמי' הוא עצמו וצ"ל דכיון דבשבת אסור ליהנות ממנו למה זה יחטא ולא שייך אתי' לאערומי ואמנם התינח אם למו"ש חייב מיהת להמתין בכדי שיעשה אבל אי למו"ש מותר מיד שוב יש לגזור דאתי לאערומי:
והנה הלח"מ הק' למ"ש הרמב"ם גבי בכדי שיעשה דלא חלקי בין לו לאחרים א"כ גם הכא למה חלקו ובמזיד הי' לנו לומר שיאוסר לאחרים ג"כ ונ' למ"ש הרמב"ם דהא דבמזיד מותר היא משום דכ' כי קדש הוא היא קדש ואין מעשה קודש הדי' כמ"ש הטו"ז:
באו"ח ויו"ד דהיתר המפורש בתורה לא גזרו חכמים גזירה לבטלו: תוס' ד"ה בשוגג יאכל כוונתם אליבא דר"מ דאי ר"מ במזיד מחלק בין לו ובין לאחרים הו"ל להש"ס לשנויי לר"מ האי תי' שתירץ לר"י הסנדלר: וכוונתם מב"ק דסתם בר פלוגתא דר"מ הוא ר"י ואי ר"י כר"י הסנדלר לענין מזיד ס"ל לא הוה מוקי הש"ס בב"ק רבנן דר"מ כר"י הסנדלר:
בשביעית יכול ע' רש"א כוונתו על המק' אין קו' כיון דאפי' סיפא לא ידע והש"ס ניחא לי' לתרץ כדקתני סיפא מלתרץ לו סברא:
והרמב' פסק בשביעית כר"מ משום דר"י באתרי' דווקא קאמר ומ"מ מה שהוצרך הרמב' להסביר מדוע קנסו וכ' דחשודי על השביעית ואתי לאערומי נ' דס"ל שביעית בזמה"ז דרבנן ובדרבנן קיי"ל כר"י דלא קנסו ובשביעי' טעמא אחרינא הוה:
דסלקא לי' שתא מל' זה דייק רשי' דאערלה אנו דנין ולא אשביעית דלשביעית ל"ש חלקא לי' שתא והש"ס דלא נקט לענין שביעית משום דנחשדו על השביעית ולא אתי למימר כלל דנטע בשבת כ"א דנחשד שקיים בשביעית מה שלא הי' לו לקיים:

וא' מן תלמידי הק' למה יאמרו שנטע ביום ל' דהיינו ביום שבת דלמ' ביום ל"א שהוא ע"ש וצ"ל דמי שראה כי בע"ש עדן לא הי' כאן נטיעה ידע שנטע בשבת:

תוס' ד"ה המעשר י"ל דאי ידעי' מסברא דגברא ליתור' מנה כ"ש מסברא דלתקוני דהוא חיוב יותר שלא להניח דבר שאינו מתוקן אפי' שעה א' ונקט הש"ס תחלה תי' אסיפא ואח"כ קאמר אפי' ארישא ג"כ יש לתרץ כך: גמ' אתי לאערומי במטמא ובמדמע לא גזרינן דלא נחשדו ישראל על כך משא"כ בנפלו ונתפצעו דלית לי' פסידא ולהכי הוא דגזור ר"י דלמא אתי לאערומי:

סוגיא דעד אחד נאמן באי' תמצא בחלק שלשי לקוטי חבר. בענין ר"י בן גודגדא:

הנה הרמב' בה' גירושין השמיט להך ר"י בן גודגדא והביא מתני' דיבמות נ' כוונתו כיון דהך דהתם מהכא למדין אי ידעי' דהתם כ"ש דהכא: והא דר"י בן גודגדא לא נקט פקחת ונתחרשה י"ל מעשה שראה כך הי': וי"ל דבאמת משום סיפא נקטא לאשמעינן דדווקא קטנה ולא חרשת והיינו דווקא או מיירי ברישא מפקחת ונתחרשה אין לדייק כ"כ:

והנה התוס' ביבמות הק' מ"ט דריב"נ ולכאורה הי' להם להק' מאי קמ"ל ר"י בן גודגדא סברא היא כיון דמתגרשת בע"כ וצ"ל דאר"י בן גודגדא ל"ק להו דלמא באמת משום סיפא נקט לה לאשמעינן דבסיפה קטנה ולא חרשת ומ"מ מתורץ בד' תוס' אמאי דייק רבא למלתי' מר"י בן גודגדא ולא דייק מסברא דהרי אית' בע"כ די"ל דהתם עכ"פ משלחת ואינה חוזרת היא משא"כ בכנסי שט"ח דבשעת גירושין הויא משלחה וחוזרת לא אצטריך ללמוד מר"י בן גודגדא דע"כ משלחה וחוזרת היא:

ואם מתה בעלה יורשה לכאורה אי ירושת הבעל דרבנן קמ"ל דאף בנשואין דרבנן תקינו רבנן ירושה:

ואי ירושת הבעל דאורייי' י"ל דבא לאשמעינן ג"כ דווקא קטנה הבעל יורשה אבל לא חרשת ובזה י"ל קו' הראב"ד דהרמב"ם מחלק בין פקח שנשא חרשת לחרש שנשא פקחת וכ' הכ"מ דחרש שנשא פקחת יורש את אשתו איתא בירושלמי אמנם קו' הראב"ד ליליף מינה גם לפקח שנשא חרשת כיון דלא תלי' ירושה בכתובה אמנם הרמב"ם דייק ממתני' דנקט קטנה דווקא בעלה יורשה אבל לא חרשת דאס"ד לענין ירושה ה"ה קטנה א"כ גם לענין תרומה י"ל דלאו דווקא:

ואי פשיטא לן דלענין ירושה אין בעלה יורשה א"כ מיושב קו' תוס' ביבמות מנ"ל להש"ס דחרשת לא אכלה דלמא נקט קטנה לרבותא אמנם עפי"ז א"ש דמירושה דקטנה דווקא דייק הש"ס לתרומה:

אלא אי ק' לי' הא ק' למ"ש הרמב' בה' אשות דקטנה אפי' פחותה מבת ג' אוכלת בתרומה ולענין ירושה כ' הרמב"ם ב"ה נחלות דבעי' הגיע למיאון א"כ וק' אמאי נקט תרומה וירושה בחדא מחתא וצ"ע וע' ס' לחם יהודא בה' תרומות שכ' ד' הרמב"ם דקו' הש"ס הי' אחרשת שהשיאה אבוה עיי"ש וק' מאי מק' הש"ס דר"י בן גודגדא הי' לו להעיד על חרשת שהשיאה אביה שאוכלת בתרומה מאי עדות יעיד על זה הרי מדאוריי' אכלה:

ולענין קו' תוס' ביבמות דלמא קטנה נקט לרבותא י"ל קו' הש"ס דעכ"פ כיון דאיכא סברא גם להיפך וכדמסיק הש"ס א"כ הי"ל לר"י בן גודגדא למנקט תחלה קטנה אוכלת בתרומה ובתר הכי חרשת:

יוצאת בגט ולא נבא לטעות ומדנקט חרשת ברישא ש"מ לדיוקא דחרשת לא אכלה:

וע' רשב"א שהק' דלמאי דפשיטא לן דמתני' בתרומה דאוריי' לידוק ממתני' דקטן או"נ אין ב"ד מצווין להפרישו ולכאורה לק"מ דלמא התם משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה אפי' בקים ועשה:

בע"ה בענין חטאת גזולה פ' הנזיקין:

גמ' אמר עולא מה דפשיטא לעולא דמתני' לאחר ויאוש מיירי חדא דקודש ייאוש אין הקדש חל ואין כאן שם חטאת ותו כיון דמתני' בלא נודעה קשה מ"ט לא נקט גניבה דסתם גניבה אינה ידועה אלא ש"מ דנקט גזולה למימר דלאחר ייאוש מיירי דסתם גזולה ייאוש בעלים:

רשי' ד"ה לא קנין יל"ד הרי עולא מוהבאתם גזול יליף בב"ק ולא מקרבנו: ונ' ד' רשי' דהאי קרא דוהבאתם גזול גלי לן דלא מקרי קרבנו דאלת"ה אין כאן חולין בעזרה כ"א שהמקריב לא יחשב לו ואמאי יהי' כהנים עצבים:

רשי' ד"ה נמצא ע' רשב"א שהק' מחולין בעזרה וד' רשי' משעת אכילה הרי לא נודע ומאי עקירה שייך בזה:

תוס' ד"ה מ"ט ופריך ונוקנינהו בשינוי השם אמנם מר"ה דקאמר שינוי רשות מהני לא מייתי תוס' ראי' דאנן אגזלן גופי' דייני' וה"ה אלוקח קאמר:

ומ"מ מ"ש ודוחק לומר דצ"ע מה הוצרכו לזה מנ"ל למק' להק' אמנם כוונתם וכ"ת דהמק' לא מחלק בין שינוי רשות לשינוי השם וכיון דבשינוי רשות לא הוה לעולא מצוה הבא בעבירה א"כ לי' לעולא וע"ז כ' דזה דוחק דלמה לא נחלק:

באו"ד לענין ברכה ע' רש"א בב"ק שהק' מהדס הביא המג"א דבריו סי' תרמ"ט ולכאורה אין קו' כ"כ דעכ"פ לא מדכר בברכה שם הדס כ"א מברך על נטילת לולב אבל מסוכה ק' ונ' דתוס' מפ' דמברך היינו המוציא ולא ברכת חלה כ"א אפי' שהפריש חלה הוא מנאץ

וע"ז כ' דברכת הנהנין הוא להודות כי לה' הארץ ומלואה וכיון שזה גזל בידו היאיך יוכל לומר כי מאמין לה' הארץ ומלואה:

גמ' שלא יאמרו וכו' לכאורה נ"מ ג"כ אפכא בשינוי רשות דמדינא קני לעולא אפי' נודעה כשר ולר"י עכ"פ יאמרו מזבח אוכל גזילות ומ"מ בענין זה הוא שיאמרו לולא הוצרך זה לקרבן לא הי' גוזל וזה וודאי לא שייך כ"א בגזלן עצמו:

וע' בכ"מ מה שהק' על הרמב"ם דפסק כר"י ונ' ד' הרמב"ם כ"נ מדבריו בה' לולב דלית לי' מהב"ע כלל וס"ל כתי' ר"י לעולא לר"י במהב"ע פליגי וממילא כיון דהרמב"ם לית לי' מהב"ע שפיר פסק כר"י:

בע"ה בענין סקריקין פ' הנזיקין:

רשי' כל דלא קטל דקיי"ל תלוהו וזבין יל"ק א"כ ר"ה מתני' אתא לאשמעינן מתני' באונס נפשות לר"ה באונס ממון כמו"ש תוס' ב"ב שם דתלוהו ל"ד:

רשי' במתני' ומוקי לה בגמ' ושנה רשי' משנתו כרב דלי' הל' כוותי' ויש ראי' לזה לד' רש"א לקמן דרשי' לא כ' טעם זה כ"א לד' רב:

אמנם אי ס"ל לרשי' כר"א משנזיא דרב ושמואל לטעמאי' א"כ לכ"ע בשט"ח סגי אלא דבאחריות ט"ס פליגי:

תוס' ד"ה אנן ע' רשב"ם ב"ב שם באגו דמטמרו השדות היו טמונות ומעולם לא פרעו מס' מהם ומשו"ה לא הי' להם דין בעלי' כלל:

רשי' ד"ה קמ"ל ודקרקעות לא נ' כוונתו דלכאורה מסתבר כלי"ב דאף בגיטין כשם שכונס בקפיצה כך מוציא ואמנם מאחר דבקרקעות ע"כ מודה בן בתירה דהרי בהדי' קאמר במטלטלין ס"ל ללי"ב דאף בגיטין פליג ובמטלטלין משום כדי חייו תקינו לי' רבנן דזמנין לי' הבנה לרמוז ולקפיצה י"ל הבנה:

בע"ה בענין כהן קרא ראשון פ' הנזיקין:

עוררני תלמיד א' למה תנא ברישא תרי זמני מפני דרכי שלם וי"ל דבאמת כהן קורא ראשון דאוריי' אלא מפני דרכי שלום אינו רשאי למחול משא"כ לוי ואחריו ישראל כולו מפני דרכי שלום:

רשי' כי היכי וכו' כוונת רשי' דכדי שלא יוכל הכהן למחול תקינו שיקרא אחריו לוי ואחריו ישראל ואם ימחול הכהן לישראל לא יוכל הלוי תו לקרות וכד' רבותיו של רשי':

ולפ"ז ללוי הי' יכול למחול ולזה פי' רשי' בגמ' להדי' דאפי' ללוי אינו יכול למחול:

רשי' ד"ה ויתנה בא רשי' לפ' דאפי' קריאה ילפי' מהאי קראו ולא קדומה בעלמא וק' תינח האי קרא שאר קראו הרי ע"כ רק בקדימה עסוקי' ונ' דק' לי' לרשי' למה שבק רב מתנה קראו קמאו ונקט מפ' וילך אלא לאו משום דמהאי קרא אפי' קריאה ילפי':
וקו' הגמ' מה"מ אף דמתני' מפני דרכי שלום תנן נ' דק' לי' מנ"ל דגם לוי אית לי' קדושה יותר מישראל וכן מוכחו כולהו קראי:
רשי' וליטול מנה דייק לומר דיפה לד' כ"א שלא יפולו עמו גורל רק יניחו לו לבחור בתחלה:
אינו והא רבה וכו' מ' דאדרב מתנא קא מק' ונ' דבלאו ר' מתנ' הייתי אומר דמת"ח לא קמיירי דעשה דכבוד התורה עדיף אבל ר' מתנא היינו משום דחזו דבשני וחמישי קרי ת"ח וע"ז מק' אם מהא בעי' למפשט הרי ר"ה גם בשבתות קרי בכהנאי:
כ' רשי' ר"ה ישראל הוה דלכאורה הוה מ' דהא דמחלק בין ב' וה' לשבת היינו למחול לגבי לוי דע"ז שייך לא שכיח רבים דאי ישראל הרי בקה"ת בעי' עשרה וא"כ ר"ה לוי הי' קמ"ל רשי' דלא כ"א ר"ה ישראל הי': רשי' נתפרדה החבילה ויל"ד מ"ט באמת לא יקרא לוי כלל ונ' דאם וקרא במקום ישראל יקרא לוי אחר לוי וגם אחר כהן יקרא לוי אחר לוי ויבוא לידי פגם:
גמ' לא ניתן ליכתוב פי' והוה מצוה הבא בעבירה:
משום כבוד הצבור ע' רשב"א ואולי מה"ט נקט חסר יריעה דאז אפי' בחומש אחר לא קרינן דמחסר במלתי' ומיושבי קו' הרשב"א עיי"ש:
בע"ה סיומא רשיעורי דזקי"ן באת צאתי למרחץ פ"ב כ"ה תמוז תרל"ג: עת לעשות לד' הפרו תורתיך יל"ד מה ענין אפטרתא לס' דאגדתא ונ' דתרוייהו חד טעמא להו דהא דאסור מה"ת לכתוב תורה שבע"פ היינו דבאמת תורה שבע"פ רחבא מני ים ור"ע הי' דורש על כל קוץ תלי הל' ואם יבואו לכתוב יאמרו אין תורה אלא זו והענין הזה הוא ג"כ באפטרת' דס' נביאין המה בלולי מתוכחה ונחמה ואם יכתבו פסקיהן חמה יכתבנו והתוכחות ינוחו וישתכחו וא"כ כי היכא דהתם מותר לכתוב משום עת לעשות ה"נ באפטרתא ובגמ' זו ילפי' מ' דהע"ה עבדך אני הבינינו ואדעה עדותיך, עת לעשות לד' הכוונה דאמרי' במגלה לאוקמי גי' סייעתא דשמיא והיינו דאמר דהע"ה עבדך אני הבינינו ואדעה עדותיך שלא ושתכחו ממנו כ"א ושתכחו עת לעשות לד' הפרו תורתיך ובזה אין רצונו וביאר הנה דהע"ה אמר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף וטעמא מאי הרי באלפי זהב יוכל להחזיק מאות ת"ח אמנם הענין כ"ז שאדם עוסק בתורה מזה תשמור עליך ותומת ישרים תנחם אבל בדרך הזהב והכסף הוא מסוכן וז"ש כי על כן

אהבתי עדותיך מזהב ומפז משום כי על כן פקודי כל ושרתי וכל אורח שקר זה אורח מ"מ שנאתי ואם ח"ו גם כאן אבוא לידי הפרו תורתיך מאי אהני לן שוב והנה זה ג"כ ענין אמרו טוב לי כי עניתי למען אלמוד חקיך כי עי"ז תורה מגנא ומצלי ועי"ז טוב לי תורת פיך שרחבה מארץ מדה ואמר ג"כ פלאות עדותיך ע"י שלא כ' תורה שבע"פ ואין צריך לידע זה תורה שלמדתו באף עמדה לו על כן נצרתם נפשי ועד"ז נ' לפ' מ' ר"י בן קסמא הנה ר"י לא הקדים שלם לבא כנגדו כ"א אחרי שנתן לו החזיר וזה הי' תימא בעיני האיש ולכך שאלו מאיזה מקום אתה שאין מקדימין שם שלום והשיב לו מעיר גדולה של סופרים ולרבו וגדול אסור להקדים שלום ולכך איננו מלומד בכך ואמר לו האיש א"כ בעירך יש זולתך בא אצלנו ואני אהי' זבולן ואתה יששכר ומזה הבין כי מקומו איננו מקום תורה וא"ל לא אוכל לעשות כי תכלית האדם לייגבע בכל עת בתורה הקדושה והנה בין חכמים וסופרים ידע בכל עת כמה הוא חסר מהשלימות וישתדל לעלות בקדש אבל במקום שאין בנו תורה בנקל ידמה בדעתו כי הוא שלם בתכלית השלימות וירד מטה ולא יעלה מעלה והביא ע"ז כ' מטעם אחר דהע"ה טוב לי תורתי פיך מאלפי זהב משום דתודה בעדנא דעסיק בה אצלי וזה לא שייך כ"א אם ישתדל אדם בכל שעה וכמ"ש: בע"ה סוגי' דהיזק שאינו ניכר תמצא בליקוטי חבר חלק שלישי:

בע"ה בענין כותבין מגירה להתלמד תמצא בליקוטי שאר חלק שלישי: בע"ה בענין דרכי שלם פ' הניזקין:

רשי' ר"י גזל עשו שאינו זוכה כזוכה ק' לפי"ז כיון דהפקר ב"ד הפקר הו"ל גזל דאורייי' ובשלמא:

אש"ס לא ק' דהש"ס קאי אחש"ו כיון דאין להם יד ל"מ דעשאום כגזילה אבל רשי' פי' כן אמצודות ג"כ וי"ל דכיון דהנך מצודות אין להם תוך וצ"ל דחכמים אקניי' להאי גברא מקום המצודות ומ"מ לא עדיף מחצר דאורייי' דבעי' ג"כ משתמר לדעתי וא"כ לא הוה גזל גמור:

רשי' ד"ה המנקף ולא רצה לפ' מנקף דשדא על האילן אבנים וכיו"ב ועי"כ נתרי הזיתים דלרשי' אדרבא התם הוה גזל גמור דכוחו כגופו דמ' וכמו"ש רשי' לקמן לפי' הך דשדי אופי' ומטעם זה הוצרך רשי' להביא ראי' דחותך מקרי נוקף מדכ' ונקף סבכי העיר בברזל:

וכ' רשי' עוד למה תנן זית דווקא משום דל' דקרא נקט כנוקף זית: ומ"מ י"ל דהיינו טעות' דרב כהנא דהוה ס"ל דדווקא חותך כראש הזית שעלה באילן ונסתכן וכדכ' ואלי' היא נושא את נפשו וההיא גברא אמר לי' דאדרבא כוחו עדיפא:

תוס' ד"ה שיפורא י"ל דע"ש ביה"ש הניחו החזן על גג ביהכ"נ מקום שתקע באחרונה אבל כל ימות השבת הי' אצל ראש ישיבה וע' רשא וי"ל קו' הש"ס עד"ז דמתני' מ' אפי' אם האש שהי' העירוב מינח אצלו דר עתה בחצר זה בבית אחרת מ"מ אין נוטלין מהבית העירוב משום כבודם ולימא האי בעה"ב הכבוד לא שלכם הי' כ"א שלי וכמו שהי' בשיפורא שהי' הכבוד של ראש ישיבה ורק לדוגמא מייתי הש"ס הא דשיפורא:

תוס' ד"ה כל דאלים גבר י"ל משום דאפשר דשמואל גופא רק ממתני' גמר לה ואיהו בעצמו דחה להך דמתני' מה"ט לא אפשיטא איזהו הל' כשמואל נכללין דברי אלה בד' הרא"ש עיי"ש:

ואולי יש לומר ג"כ הל' כשמואל בדינא ולא בתקנתא:

תוס' ד"ה כבי תרי דהכי וכו' ע' רשב"א שהביא ראי' לד' תוס' מזה אומר של אבותי ב"ב של וא' מן התלמודים השיב התם הך נכרי דתפס בוודאי אין לו שום חלק משא"כ בשמעתין דעכ"פ שום זכות יש גם להמציעו:

תוס' ד"ה ולא טעתיניהו פי' בדהא דמכרן והוצרך ליקח אחרי' ואדם רוצה בקב שלו יותר מט קבין של חבירו הי' הפרסים דשלא מרצונו נעשה: תוס' ד"ה סליקו בסו"ד כוונתם נ' דטעמא דרב משום נהרא כפשטי' ליזול וזה לא שייך כאן א"כ גם רב מודה וממילא הכא דעלה שתי ברישא: ויע"ל משום דבידים גרמו להם ניזקין וזה גרע:

להוציאו בדייני' ע' רש"א כלומר דאפי' גזלן מדבריהם אינו דגזלן מדבריהם מ"מ פסול לעדות ג"כ ומשו"ה קאמר הש"ס דאין שום נ"מ כ"א להוציאו בדיינין:

שקול ר"כ ואכיל יל"ד הא צדיקין אין הקב"ה מביא תקלה ע"י והי' נ' מכאן דכיון דהאכילה בעצמה אינה מגינה רק דארי' דגזל שרי' עלה כה"ג לא אמרו צדיקי' וכו' ומיושב בזה קו' רמב"ן פ' חיי שרה על מ"ש רשי' מגמלי אדוניו שהיו זמומין והק' הרמב"ן הא בהמתן ש"צ אין הש"י מביא תקלה ע"י ואמנם אי בגזל לא שייך זה לק"מ:

בע"ה בענין משאלת אשה לחברתה פ' הנזקין:

נ' דנקט אשה לחברתה שרגילה לשאול ממנה דכה"ג שייך דרכי שלם לא זולת אם אינה רגילה לשאול ממנה:

וכ' תוס' בשם ירושלמי דהטעם דשרי משום דתולין וכו' אבל ד' רשי' נ' דלא ה' שרי ואפי' בע"פ שכ"כ רשי' על לא תבור דלא אסרו במסייעו רק במסייע בידים וכ' לקמן על יכולין לא אמרו דבעלמא היכא דליכא דרכו שלם אפי' כה"ג אסור והכא משום דרכי שלום לא גזרו כה"ג וכ"ת ק' קו' ר"ת ממכירה כבר תי' הרמב"ן דמכירה מלתא אחריתא דכיון דיש לתלות בהיתר א"א לאסור עליו למכור משא"כ בשאלה:

ומ"ש רשי' דדווקא בשעת עבורה כוונתו למ"ש בסיפא דבוררת וטוחנת עמה אף דהוה בודים מ"מ לא הוה שעת עבירה וכ' רשי' גבי לא תגבי משום כלם טמאים ויל"ד מה הוצרך לזה הלא אשת ע"ה ג"כ עוסקת עמה והיא טמאה והי' נ' דרשי' לא גרס עמה וכ"נ מלשונו:

אבל י"ל כנדקדק דרשי' פי' משום חלה והיינו כמסקנא ואין זה מדרך רשי' לפ' במתני' כמסקנת הש"ס ועי"ז הוצרך רשי' להאריך לקמן בקו' הגמ' אמנם ק' לי' לרשי' המק' דמק' מ"ש רישא ומ"ש סיפא למה לא פריך מסיפא גופא מ"ש מעשר ומ"ש טומאה כיון דלא ידע מרוב ע"ה מעשרון בשלמא המק' לקמן אדרבא בעי לסיועי לאביי ולמפרך ארבא אבל:

המק' הראשון ק' או"ו דידעי' דסיפא משום טומאות חלה ואמנם אכתי ק' מ"ש מעושר ומ"ש טומאת חלה או"ו דמוקי לה בכלים טמאים ואשת חבר כשלשה אין זה מסייע כ"א מטמא בידים והן הן ד' רשי':

תוס' ד"ה משאלת הציגו קו' אדיוקא דמשאלת ולא הק' ולא תבור למה לא תבור לתלי בהיתירא אלא דיש לחלק כמ"ש רשי' בין מסייע בגרמא למסייע בידים, ומעתה י"ל דאי לאו משום דרכי שלם הייתי אוסר להשאיל דאתי לידי ברירה וטחינה בידים אסור משא"כ במכירה דל"ש זה ובזה מיושב למאי הל' קתני בסיפא דמשאלת להנפה כיון דאפי' ברירה מותר אלא תנא סיפא לגלוי רישא סתם שאלה מביא לידי ברירה ובסיפא באמת שרי ס"ד דברישא לגזור משום ברירה קמ"ל ומשום דרכו שלם לא לגזרי':

ובזה מיושב ג"כ קו' תוס' למה לא נקט בסיפא גם רחי' ותנור דגם נפה לא תנא כ"א משום בוררת ולגלויי רישא וכמ"ש:

שם בסוה"ד ויל"פ ד' ר"ת דמתני' מיירי שיש לו פירות שגדלו בשביעית לא זולת אלא דלא ידעי' אם קיים מצות ביעור רק שהיא חשוד וא"כ ניהו דאין לתלות מ"מ לא עדיף מחשיד דסיפא במעשר וש"פ הש"ס:

אלא דזה לא א"ש כ"א לשטת רשי' דמשום מצות ביעור אתי' עלה אבל בירושלמי הביאו הרשב"א מבואר דחשוד על עבודה קאמר:

תוס' ד"ה נפה ע' רש"א ונ' דכיון דעכ"פ גזרו טומאה על ע"ה א"כ א"א להשאיל לו תנור דהרי מטעם ע"ה הוא מטמאו:

תוס' ד"ה רוב ע"ה וד' רשי' קשין ביותר ומלבד קו' תוס' ק' הרי תנן מאכילין העניים ואכסניא דמאי ואי דאוריי' אמאי מאכילין ותו מה פלוגתא שייך בזה אם יש רוב או לא ונ' דד' רשי' דוודאי רבא מודה דרוב ע"ה מעשרינן אלא דתוס' ביבמות פ' האשה בתרא

הק' לימא סמוך מיעוט אין מעשרין לחזקת טבל והוה פלגא ופלגא ותי' שם תוס' מה שתרצו והשתא אביי אי' לי' תי' תוס' והוה פלגא ופלגא ומ"מ גם בפלגא ופלגא ע"א נאמן באי' וכיון דרוב ע"ה מעשרין ממילא הוא נאמן שעושר ומעתה בכ"ג בש"ס מיירי בחבר שלקח תבואה מע"ה בחזקת מעושר ולכך מה"ת מותר ומדרבנן אסור משא"כ במתני' דאשת חבר מסייע לאשת ע"ה ומה לה לשואלה אם היא מעושר ממילא הוא לי' פלגא ופלגא ואיסור מה"ת:

תוס' ד"ה איזהו ע"ה ע' רש"א ונ' דלהכי נקטי תוס' ג"כ אין מכריזין דזימון נקטי לאביי בברכות שם ואין מכריזין לרבא:

וכ' רשי' דלאביי מעשר חששא דרבנן כוונת רשי' דלעיל בסוגי' דפרוזבל מתרץ אביי דגם שביעי' בזה"ז דרבנן ולזה כ' רשי' אבל הוה וודאי אי' משא"כ דמאי לא הוה כ"א חששא:

וכ' רשי' בד"ה מפקידין ולא חיישי' לא לנגיעה מ' דמשום אוכלי בטומאה כ"כ אמנם למ"ש תוס' לעיל דחשוד על השביעי' חשיד על הטומאה גם אשביעי' הוצרך רשי' לפ' כן:

בע"ה בענין אחלופי פ' הנזקין:

תוס' ד"ה משום דבעי' למירמא אחריתו בסו"ד מע"ה אע"ה כוונת דבריו דלענין שביעית אם הוא חשיד אכתי לא חשיד אגזל וה"ה אאיחלופי משא"כ ע"ה שאינו מעשר חשיד אגזל ג"כ ומסתברא דגם באחלופי חשיד:

רשי' מחלפת המתקלקל לא מצי לפרושי שנותנת לחבר המתקלקל דא"כ דיו שיעשר אם יראה שנתנה לו מתקלקל אא"כ ק' מאי מק' הש"ס אטו התם לגזול ולהחליף מתכוונת הרי לוקחת לעצמה המתקלקל וצ"ל דע"ה לאו משום גזל לחוד לא חשוד אאיחלופי כ"א שאינו רוצה להכשיל החבר והרי חזי' דלא קפדה אהכי ומשני התם דווקא משום תקנת בנה אבל בעלמא לא:

וכ' רשי' שהחבר הטבילה לחמותו וצ"ל דה"ה הכלים הטביל ודלא כך' רשי' דלמא הכלים שלו הן:

תוס' ד"ה מוריא הנה רשי' גרס נמי מוריא מ' דג"כ לטובה מוריא כמו לעיל:

בסו"ד כוונתם דלרשי' בשכנתו ל"ש לטובה מתכוונת ולד' תוס' מ"ש שכנתו וע"ז כ' מ"ש:

השתא מגנב גנבא ע' רשי' חולין ע"ד רשי' בחולין ציינו תוס' ולא ק' קו' רש"א דלמא ברייתא בחשוד על הטומאה ולא על המעשר שכ"כ רשי' בהדי' דלענין מעשר מיירי כמו שהציעו תוס' דבריו:

אמנם רשי' יישב דאשת חבר שכחת ונוטלת אם תתן לה אשת ע"ה ומ"מ בזמן שהוא טהורה וק' הר' מעצמה לא תטול וצ"ל דתטול ברשות אשת ע"ה דהוה כמו שנתנה לה:

בע"ה בענין חלת ותרומת ע"ה:
אין עושין חלת ע"ה ע' רשי' ורש"א והרמב"ן הק' עוד קו' לד' רשי' פשיטא דאין עושין ונ' דס"ד כיון דכ' משמרת תרומתי א' תלוי' א"כ מצוה קעבד דמשמר לתלויי' מיהת קמ"ל דיצא שכרו בהפסדו דאתי לידי תקלה ביד כהן:
וכ' רשי' לקמן גבי כלי גללים דאמשא לא גזרו ויל"ד מיד בברייתא גבי נוטל את שתיהן הו"ל לרשי' לפ' כן וכמו"ש תוס' לעיל ד"ה וליחוש ראי' מכאן ונ' דלכאורה הי' אפשר לומר דלעולם בעלמא גזרו גם אמשא והכא משום כדי חייו הוא דלא גזרו והיינו באמת קו' הש"ס מטעמא מאי ואמנם תקפדי רבנן על כלי גללים כלים שאינם מטמאים במגע וק' מה לי מגע מה לי משא אלא ע"כ אמשא לא גזרו כלל בע"ה:
גמ' ודלמא לא אכפת לי' ויל"ד פ"א אינו חשוד לאכול טבל כמו שאמר רשי' אבל הכוונה דאם הדר מטבלין לא אכפת לי' כי הוא עצמו יתקן וע"ז משני הרי חזי' שהביא הגזל חבר לביתו:
בשאר ענינו דרכו שלם:
תוס' ד"ה אין מודרין ע' רש"א מ"ש דלא בעי' למימר דבשמעתין בשביעי' דאוריי' מיירי אלא כוונתו דר"י בבכל הוה ובבכל ע"כ אין שביעית כ"א מדרבנן:
תוס' ד"ה אשרתא ע' גם בירושלמי ע"כ לאו בשביעית מיירי דבשביעית אסור לומר לישראל יישר וא"כ ה"ה שנכרי לאו בשביעית מיירי:
רשי' השתא אחזוקי מחזיקי ק' לי' לרשי' הרי שואל בשלומא היינו משום שלם שמו של הש"י ומאי ראי' מאחזוקי לזה כ' רשי' דמול זה שוב הגוי מחלל קדושת שביעית ואעפי"כ שרי להחזיקו שואל בשלומו מבעי': שלמא למר ע' רשי' נ' דק' לי' ר"כ מאי חודש לן או"ו דלא רצה להטיל שם הי"ת על גוי ואמר שלמא למר ומיושב מ"ש תוס' בחנם פי' כן:
ולולי ד' רשי' ותוס' הייתי אומר דהדרך הי' לומר לחבירו כיו"ב שלם עליך והיינו שמו של הקב"ה ור"כ לא רצה בכך ואמר שלמא למר ושלמא אינו שמו של השי"ת ונח הי' לו לקרותו מר אדוני מלהזכיר ש"ש עליו: איסור לאדם שיטעום ובברכות הגי' שיאכל וכן מסתבר דהרי מאכלת ושבעת ילפי' ואפשר דגם לטעום היינו כדאמרי' אינשי נטעום מידי ואכלו ושתו כדאמרי' פ' שבועות שתים בתרא וכ"כ הרמב' סוף ה' עבדים קודם סעודתן מ' דסעודה דווקא אסור אלא שהרמב' לא הזכיר ל' איסור כלל עיי"ש וצ"ע:
ואמנם נ' דהענין תלוי בפלוגת' דר"מ ור"י פ"ג שאכלו למ"ד ואכלת ושבעת אכילה כדי שביעה א"כ טעימה שרי ולמ"ד דדריש ושבעת שתיי' י"ל גם טעימה אסור ומעתה לר"י

דאמר פ"ג שאכלו מוחלפת השטה וקיי"ל ושבעת זו שתיי' גם טעימה אסור והכי ס"ל גם לסוגי' דידן אבל לאביי דר"י ס"ל אכילה כדי שביעה א"כ טעימה שרי:
ולמ"ש גם מ"ש המג"א בשם ס"ח דלשתיי' אדם קודם תלי' בהך פלוגת' אי ושבעת זו שתיי' או לא:
בע"ה סוגי' דשליש תמצא בליקוטי חבר חלק ראשון:
בע"ה בענין חזקה שליח עושה שליחותו גיטין ונזיר:
תוס' גיטי ן ד"ה אסור רמא ב"ד תוס' דבעשא שליח לקדש אשה ידועה ג"כ לא הוה דאורייי' דאמרי' הרי אין בידו וקנס לא שייך ממילא ממש בקרובותיה וע' בי"ש טו"ז וח"מ שנחלקו עליו ותו"ד דשני תי' התוס' עולין בקנה א' למה אין כאן קבועה דאורייי' וע"ז כ' בתי' ראשון דקבועי' לא שייך כ"א באי' וודאי וכאן אין וודאי ממילא אזלינן בתר רוב ובאשה ודומה דאין כאן רוב אסור מדאורייתא:
וד' רמ"א נ' דק' לי' ע"ד תוס' מאחר דסברא בתרא היא אמת וצדק דאין לנו קבוע דאורייי' אלא כעין ט' חניות מה הביאם לתי' ראשון או"ו לעורר דלתי' ראשון גם באשה ידועה מה"ת שרי בקרובותי:
והנה ד' הרמב"ן מ' פשט ד' הפוסקים דהוה דאורייתא צ"ע הכי איכא למ"ד בקבוע כזה היא דאורייי' ואפשר דדינא היא דקאמר הרמב"ן אבל לא דאורייי':
וצריך להסביר למאן דלי' לי' תי' תוס' דר"י קנסא קאמר א"כ ר"ל למה לי' למפרך מקן סתומה מאחר דלא ידע ליפרוך ליזול בתר רובא דרוב דאורייי' ואפשר דמ' לר"ל טעמא דר"י דלמי שנתבטל האי' לא אזל בתר רוב כדאמרי' לדידן בביטל במזיד ולהכי:
פריך שפיר מקן סתומה וכפי' התוס' דלדידא הוא דמק':
מ' בש"מ נזיר שם שהק' משחוטי חוץ ותי' שכן מחוסר כפרה גרע ק' להלום הא ע"כ יכול להתכפר ביוני' שיצאו לאויר העולם אחר מכאן:
תוס' ד"ה לחומרא י"ל עד"ז דבעלמא בין לקולא בין לחומרא אזלא בתר חזקה והכא הרי בלא"ה לא אזלי' לקולא בתר חזקה דאטו אנן ידעי' שהי' שליח הבעל הוא דאמר ועיקר חזקתו על בעל שאמר גירשתי והתם ג"כ לחומרא דווקא אלא דהש"ס לא רצה לדייק משמעתין דר"י ע"כ לחומרא קאמר בעל שאמר גירשתי ודחי לי' דלמא ר"י כמאן דאמר בדאורייי' לא סמכינן לקולא אהך חזקה אבל למסקנא הרי א"צ לכך ושפיר קיי"ל אף לקולא בדאורייי': בע"ה בענין חזקה דרב המנונא נדרים סוף מכלתין:
פי' המפ' דהאבעי' לענין אשת כהן כוונתו דאס"ד אם מותרת לעלמא ממ"נ ידע בעל האבעי' מסברא דרב המנונ' א"כ מאי אבעי' לי' ואי לא ידע מה"ת עלה ע"ד שתהא מותרת

לעלמא ועוד א"כ מאי שיאטא דהך איבעי' כאן ומ"מ הר"ן פי' דהאבעי' הוה מיד אי מותרת לעלמא וצ"ל לדבריו דהאבעי' הוה אי האי דלא נקט תנא גירשתני טעמא כדרבא דאפי' לאסור עצמה על בעלה לכהן לא מהימנא או משום דאפי' לעלמא מותרת:

והנה פשט ד' ר' המנונא אין בהם הוכחה כלל שתהא מותרת לעלמא בלא גט והש"ס בגיטן פריך בפשיטות ולי'המנה לדידה מדר' המנונא ונ' דאי ר' המנונא לא בא לומר אלא דנאמנות לאיסור עצמה הך תוקה דקאמר למה לי' אלא ש"מ בהך חזקה בא לומר דאפי' לעלמא מותרת:

אלא דיק' ארב המנונא גופא ממ"נ אי פשיטא לי' הך חזקה ראי' ממתני' למ' לי' ואי לא פשיטא לי' ממתני' עכ"פ היכא פשיטא לי' וצ"ל דר' המנונא ה"ק דע"כ מדלא נקט תנא גירשתני אלא ש"מ דגירשתני נאמנת אלא די"ל דגירשתני גרע כדרבא לקמן דתקיף לה מן גברא ואמנם לעומת זה יש לנו סברת הרא"ש דבגירשתני שעומדת בלא גט באי' כל ימיה פשיטא דמהימנא והך סברא עדיפא מסברת רבא וכמ"ש הרא"ש וע"כ לא גריעא מטמאה אני לך ובלא תנן לה ש"מ משום דנאמנת אפי' למשנה אחרונה ומ"מ הא גופא דנאמנת בלא גט ע"כ משום חזקה הוה:

גמ' תקיף לה עי' מפ' שם ויל"ד הרי משנה ראשונה לא חשו לעיניה נתנה באחר וצ"ל דהיינו טעמא משום דלא שכיח וגם טענת טמאה אני לך לא שכיח משא"כ בטענה דשכיח גם למשנה ראשונה חשו:

מרבא דהוצרך לסברא זו היינו לאפוקי מסברת רב המנונא דאמר חזקה אין אשה מעיזה:

הדרן עלך פ' הניזקין שמין בעזר ברא צפון וימין:

ונתחיל לבאר פ' האומר המקבל מעזר תפלת עמו ישראל יקבל:

מתני' אם רצה לחזור יחזור יל"ד הכי הו"ל למתני' אילה מגורשת עד שיגיע גט לידה ונ' דד' הרי"ף פ"ק דמכלתין דאף דקיי"ל בשחרור תן כזכי היינו שאינו יכול לחזור אבל משוחרר לא הוה עד דמטי שחרור לידי' וא"כ אי תנן אינו גט עד שיגיע לידה אכתי לא ידעי' דרצה לחזור יחזור משא"כ השתא דתנן אם רצה וכו' ידעי' אפכא מכ"ש:

האשה שאמרה התקבל לכאורה מתני' רק דין זה אתא לאשמעינן דהאשה ג"כ יכולה לעשות ש"ק וכ"ת פשיטא מ"ש אשה מאיש הרי חזינן דבעינן קרא ושלחה לאשה וכ"ת באמת טעמא מאי י"ל דאיהו יהיב גיטא לשלוחא ובזה נעשה שלוחו משא"כ האשה מילי בעלמא מסרה לי' ולכך אצטריך קרא מ"מ נעשה שלוחה א"ל י"ל דארישא קאי דהא דלא מהני התקבל דידי' היינו דווקא אם היא לא אמרה התקבל שלא גלתה דעתה

דזכות הוא לה משא"כ אם היא עשתה שליח זה שליח לקבלה אפי' לא ידע הבעל מזה כיון דזכות הוא לה מהני התקבל דידי':
ובזה מיושב מה דמשני הש"ס קבלה אקבלה וק' פשיטא אם היא אמרה התקבל וגם הוא אמר התקבל דמהני או"ו דר"ל דאף דלא ידע הבעל מזה שהיא עשאתו ש"ק:
וז"נ ענין השקלא וטריא לקמן אי בחד שלוחא דהמק' ק' לי' הך סיפא מאי קמ"ל פשיטא שיכולה לעשות ש"ק אע"כ אשמעינן הא מלתא דחד שלוחא מהני ומשני לי' לא בתרי שלוחים ומתני' לגופא אצטריך ועל א' מב' אופנים שכ':
ויש להביא ראי' לדין זה מדתבעי' הש"ס ביבמות במזכה במקום יבם וקטטה מאי זכות הוא לה או לא ליבעי טפי מהא היכא דעשתה ש"ק והבעל לא ידע ועשה אותו ג"כ ש"ק אי מהני או"ו כה"ג פשיטא דמהני:
אלא דמד' הר"ן בפ' ב' אלפיכך לא מ' כן ואמנם ד' הר"ן צ"ע דאם נימא דחזרה בה היאיך סמכי' אכל ש"ק דלמא חזרה בה אע"כ לא קאמר הר"ן אלא כגוונא דמתני' שביושה וביטל ש"ק שלה כה"ג הוא דאמרי' חזרה בה אבל לא זולת:
הולך ותן לה מדדייק הש"ס ממתני' דבלא אמר אי אפשו הולך כזכי ואמנם תן למאי אמר אי אמר הולך או"ו אנתינה לידה קפיד ש"מ דהש"ס מפ' הולך אותן:
רשי' לחזור עד שיגיע גט לידה אולי בא ליישב דלמא לא משני הש"ס אמר אי אפשר יכול לחזור עד שמגיע גט לידו לא אמר אי אפשר יכול לחזור עד שיגיע אצלה ומשהגיע אינו יכול לחזור אף דלא מטי לידה לזה כ' רשי' בע"כ חדא מתרתי אי הולך כזכי מיד אינו יכול לחזור אי לאו כזכי עד דמטי לידה מצי לחזור:
גמ' ח"ש אף הנשים וק' אטי הבעל אבעי' לא ידע משנה שלימה ונ' דהראש הביא פ"ב ממכלתין ד' הבה"ג דיוכל הבעל לשלוח הגט ע"י גוי ליד ישראל והישראל ימסרנה לה וא"כ דלמא גם התם מיירי כה"ג ומעשה קוף עבדי וכ"ת באמת נימא הכי לזה כ' רשי' דל' להביא מ' הולכה:
אמנם נ' דזה תליא בפלוגתת אביי ור"י שם אהב מתני' דלר"י דבאי' נאמנת י"ל כמ"ש אבל לאביי דדווקא בחו"ל נאמנות משום דאמרי בפ"נ א"כ ע"כ דין שליח יש להם ושפיר פשיט הש"ס:
ומדברינו יבואר מדוע הרי"ף והראש השמיטו ראי' זו המבוא' והביא הראי' מסיפא דאשה עצמה משום דברישא יש לדחות וכמו"ש:
ד' הרמב' מד' רשי' ד"ה הכי טעי דד' רשי' דקו' הש"ס לא קאי אליבא דרב אשי ולי לא מ' כן מדכ' רשי' ת"ש תיובתא לר"נ ומאי בעי בזה אלא דל"ת דרק לס"ד בעי לאקשויי ולרב

אשי נמי ניח' כ' רשי' דגם לרב אשי ק' וכן ביאר וכ' מההאי שעתא הוה שליח להולכה אלא שצריך הי' התקבל לה: זכי לה יל"ד למאי הל' תנא לה תנא פשיטא דאינו יכול לחזור וי"ל דס"ד כיון דשליח אמר לי' אשתך אמרה התקבל ל"ל שוב התקבל אלא ש"מ ה"ק לי' לא ניחא לי דתיהוי שליח קבלה דידה כ"א דידי וממילא יכול לחזור כמ' בא"א למ"ד הולך כזכי קמ"ל דלא אמרי' כן:

אי אפשר אתא לאשמעי' נ' דס"ד כיון דאמרי' הולך כזכי גם אם אמר אי אפשי כיון דאמר הולך כזכי קאמר אלא דאתני עליה שלא תהא מגורשת עד דמטי גיטא לידה אבל לעולם אם בא לחזור אינו חוזר וכד' הרי"ף גבי שיחרורי עבדי' אליבא דרבנן דאמרי תן כזכי קמ"ל רבי דבאמר אי אפשי הולך לאו כזכי:

תוס' ד"ה רבי אומר ובד' מסולקת קו' הרמב"ן מן החולקים על הרי"ף דלדדהו ק' דר' ארבי ובד' תוס' מתורצא ק' זו:

ונסתפק הרשב"א אליבא דר' אי עכ"פ צריך לקיים תנאו ונ' לפשוט מדאמרי' ספ"ק גבי הלך ובקשו ולא מצאו דפליגו אי הולך כזכי לימא דכ"ע הולך כזכי ובהא קמפלגי מ"ד יתנו למשלח ס"ל דתנאי עכ"פ אתני עמי' וכיון דמת מקמי דקיים שליח תנאו בטלה מתנה אלא ש"מ אי הולך כזכי אפי' תנאו אין כאן:

מאי לאו בהילך ור"נ אפשר קו' הש"ס מדתנא פלוגתא דרשב"ג בטיל ולא תנא פלוגתא דר"נ בהולך ומשני ר' סתום לה למתני' אליבא דנפשי':

וע' רש"א ובתו' נדפס הולך תחת התקבל וי"ל קו' דקו' הש"ס הי' הולך ברישא למאי הלכ' קתני לה אם בהתקבל יכול לחזור בהולך לא כ"ש או"ו משום סיפא נקט לה דאם היא שויתא שליח אפי' בהולך אינו יכול לחזור: מאי לאו בהולך וכו' כ' רשי' משנתינו היא והוא פלא ונ' דד' רשי' קו' הש"ס הי' דהמק' הי' סבור מתני' לגופא לא אצטריך דפשיטא דאי אפשי מהני וכתי' בתרא לעיל דמאן ת"ק ר' וע"כ משום דיוקא נקט לי' ואי תנן שוב הולך הרי ברישא כבר אשמעי' או"ו סיפא לר"נ אתניי' והולך תנן ומשני לי' דלעולם ר' היא ולגופא אצטריך דאי אפשי מהני וכתי' קמא לעיל דא"א אתא לאשמעינן וז"ש רשי' מתני' הוא כלומר דמכולה מתני' פריך כלומר כיון דכבר אשמעינן ברישא דהולך כזכי:

ס' ממונא ע' רש"א וק' מאי ל' מוחזק שייך גבי שליח ונ' דאפי' למ"ד תופס לב"ח במקום שחב לאחרים אפי' עשאו המלוה שליח לא מהני אבל עשאו הלוה שליח לכ"ע קנה וא"כ הוה האי שליח תופס לב"ח וקנה אלא דאי הולך לאו כזכי הרי התנה הלוה שלא ותפוס אבל מאחר דמס' לן אמרי' דהוא מוחזק בעד המלוה:

בע"ה אשה עושה שליח לקבל מיד שליח בעלה פ' האומר:
רשי' חצירה הבא לאחר מכאן יל"ד מה ענין זה לחצר של אחרים בשלמא אי נקט רשי' לחצירו של בעל המר א"ש דחצירו כשלוחו משא"כ חצר דרבים ונ' דרשי' ר"ל חצר שלוחו ושפיר דמי ודלא קאמר רשי' חצר הבעל היינו דמ' לרשי' חצר הבעל לאו מידי עביד וכאולו הניחו בחיקו דמי:
מ"ב פי' רשי' בין הני לישני לכאורה הי' אפשר לומר דהש"ס לא מק' אליבא דרב דלא קי"ל כוותי' כ"א לר"ח קאמר וה"ק ע"כ פליג ר"ח אבזיון דבעל אבל בחצירה הבא לאחר מכאן מודה וא"כ דווקא היכא בשויא איהי שליח מעיקרא פליגי ול"ק קו' תוס' דלמא דנ"מ היכא דלא קפיד דהש"ס לר"ח בעי למימר נ"מ ואמנם ד' רשי' לקמן דר"ח אפי' חצירה לאחר מכאן לא גזור ושפיר כ' רשי' דבין הני לשני מ"ב קאמר:
בעבידנא בה עובדא ע' רשי' ורשב"א ונ' כוונת רשי' דה"ק דאף דאיכא למימר דדווקא בבזיון דבעל פליג ר"ח והיכא דשויא איהי מעיקרא אבל לחצירה לאחר מכאן גם ר"ח חש לזה קאמר ר"נ עבידנא בה עובדא ואפי' לחצירה לאחר מכאן לא חייש ר"ח:
בענין עשו עדים שליחותן פ' האוסר:
גמ' משמי דרב עשו עדים שליחתן י"ל סברתי דהרי קיי"ל כר"א דע"מ כרתי ולא בעי' מוכח מתוכו ואפי' בלא שמו ושמה בגט ג"כ כשר אלא דשינוי השם גרע דהו"ל מזויף מתוכו הרי מזויף מתוכו דרבנן ומדאוריי' כשר והיינו דקאמר כיון דמדאוריי' כשר עשו עדים שליחותן:
רשי' לסהדי שא"ל כתבו ותנו כוונתו דא"ל ג"כ תנו וודאי נאבד עשו שלוחתין:
וכ' רשי' נאבד קודם שנתנוהו נ' כוונתו דל"ת כיון דקיי"ל כר"א דבלא עי"ח כשר אפי' נאבד קודם חתימה קאמר רבה לזה כ' רשי' דלא היא דכיון דא"ל כתבו והרי אין שנים כותבין וע"כ חתמו קאמר א"כ קודם חתימה לא עשו שלוחתן:
רשי' לשליח שווינהו נ' כוונת רשי' דאלו אמר לשליח סתם וודאי לא אמרי' דסלוקי סלקינהו כ"א משום דאי לא יהיב להו רשות למתני לשליח ע"כ בעצמן צריכין ליתן ומהי"ת נימא סלוקי סלקינהו או"ו מירי שייחד לשליח ג"כ ומסתברא משום דסלוקו סלקינהו ומ"מ י"ל עשה כן שלא יצטרכו לחפש אחר שליח וע"ז חזר ואיבעי' אי נימא סלוקי סלקינהו ל"ל למימר ויולך או"ו גלי דעתי' דר"ל שלא יכתב עליו ההולכה ולא סלקא או דלמא ל"ש:
בע"ה בענין נערה המאורסה פ' האומר:

רשי' במתני' כבר העיר ר"ן דרשי' בא לבאר דנערה דווקא ומ"ש רשי' אחר זה עוד שני' ומ"מ דיש לה דגדולה היא כוונת רשי' ליישב קו' רשב"א מה ראו חכמים לחלק בין קטנה לנערה לזה כ' רשי' כיון דנערה שאין לה אב ע"כ י"ל יד למה נימא בישלה אב דאין לה יד ואמנם מהא דנערה מקבלת גט ביתומה אין ראי' דגם קטנה יתומה מקבלת גט אמנם עיקר ראי' תדמהוה עצמה וז"ש רשי' מהוה עצמה ומיושב קו' הגאון ר' עקיבא איגר בהגבאו' הש"ס:

ולפי"ז י"ל דגם לרשו' יד יתירה קאי איד אב דידה עיקר גם בעלמא ותוס' שכ' דלרשי' ידא יתירא קאי אידה דידה כ"כ בשטת הרשב"א שכ' דהחילוק בין נערה לקטנה דנערה נעשים שליח לאביה משא"כ קטנה וא"כ ע"כ יד אביה עיקר:

ומה שהביא רשי' לפ' כן נ' דק' לי' קו' הרשב"א הרי לר"ל ע"כ נערה דווקא דקאמר כמחלוקת לגירושין כך לקידושין ובקו' ע"כ אביה ולא היא ומהי"ת נימא דר"י פליג בהא עם ר"ל אמנם רבא דמק' בקו' עלי' דר"נ באמת הוה סבר דלר"י ה"ה קטנה ושפיר מק' ולמסקנא לא קיי"ל הכי: תוס' ד"ה נערה בסו"ד ע' רש"א ול"נ כוונת תוס' דמסתברא לפ' יד יתירא אאביה דהרי אפי' תימא קטנה אין לה יד מ"מ יד דידה שקיימא אפי' בבוגרת עיקר:

זכי' לה רחמנא ר"ל גבי גט זכות יד אביה זכות הוא לה שלא תצטרך לקבל הגט בעצמה ולר"ל דקאמר אף בקידושין פליגי רבנן באמת מטעם ויצאה והיתה פליגי ולא מטעם זכות הוא לה ואמנם אי אידה דידה קא א"כ גם בקידושין:

בע"ה בענין קטנה שאינה יודעת לשמור גיטה:

יל"ד מ"ט לא כ' רשי' מיד במתני' דאפי' י"ל אז אינה יכולה להתגרש ונ' דמבריי' גופא דייק רשי' למלתי' דלכאורה סיפא ל"ל או"ו רישא קמ"ל אפי' אין לה אב אם יכולה לשמור גיטה מתגרשת וסיפא קמ"ל אפי' י"ל אב באינה יכולה לשמור גיטה אינה מתגרשת:

וכן הא דכ' רשי' גם בקידושין לפ' כן היינו דק' לרשי' למאי הל' מייתי הש"ס בקידושין הך סיפא כלל דאין לה שייכות לפלוגתא דר"י ור"ל או"ו משום דלא מתני' בפ"ע היא כ"א ה"ק תנא הא דאביה מקבל גיטה ביודעת לשמור גיטה לא זולת:

והנה ד' ר"ת דביש לה אב מקרי אינה חוזרת וכ' הרא"ש ביבמות משום דאביה משמרה אבל הרשב"א בשמעתין כ' דמשיאה לבעל אחר וא"כ דווקא בקטנה שייך זה אבל שוטה גדולה מודה ר"ת דל"מ י"ל אב אבל מל' תוס' יבמות שהק' לד' ר"ת למה לא משני ביבמות דמתני' בי"נ אב מבואר דאפי' בשוטה גדולה קאמר ר"ת וצ"ע:

ובענין קו' רש"א לד' תוס' הרי קטנה שאין לה אב גט מקבלת וקודישון אינה מקבלת לפמ"ש רשב"א לעיל בשמעתין לק"מ דשאני הכא דגלי קרא איש אשה בקידושין:
וע' בלח"מ תירץ אחר:
והנה מד' תוס' יש להכריח דלרשי' דמפ' ברישא נערה דווקא ובקטנה גם רבנן מודו א"כ ע"כ גם סיפא בי"ל אב מיירי כמ"ש תוס' לר"י וק' ע"ד הרמב' דס"ל כרשי' דנערה ולא קטנה ומ"מ מפ' בסיפא באין לה אב דווקא וצ"ע:
בע"ה בענין קטן וקטנה פ' האומר:
תוס' ד"ה כל שמבחנת ע' רש"א כוונת תוס' דלכאורה מסתבר בחפץ ומחזירו היינו פעוטות אא"כ מאחר דגם מבחנת בין גיטה היינו פעוטות וכל כי הני סי' למה לי אמנם מאי אמרת דחפץ לאו היינו פעוטות כ"א קודם לכן א"כ פליגי רב אסי ושמואל מהיפך לפיכך ומסתברא טפי דהיינו ג"כ פעוטות: ולא מ' להו דפעוטות קודם לחפץ ומחזירו דלא מסתבר שיהא מקחי מקח ולא יהא זוכה לאחרים:
ולכאורה אי חפץ היינו פעוטות פליגי בהא דרבא דאמר לקמן בפעוטות מתגרשת בקידושי אביה מ"ד זוכה לאחרים מפ' לה בחיי אב דהיא שלוחו של אב ומ"ד אינה זוכה מוקי לה לאח"מ:
תוס' ד"ה מערימין עי' חי' רשב"א ובח"ס חאו"ח ביאור ד' הרשב"א עיי"ש סי' ולדידי' נ' דכיון דאין בענין זה משום כדי חייו אי לאו דאי' לקטן קנין דאוריי' לא הוה מהני וכיון דאי' לקטן שום קנין מדאוריי' ממילא מסתבר בדאוריי' זוכה אף לאחרים:
רשי' ד"ה מתגרשת אפי' האי אפי' לא קאי אמת האב דאדרבא בחיי האב הוה רבותא טפי וע"כ רק אקיבל אביה קידושין קאי ור"ל אף דהוה קו' דאורייתא:
בע"ה בענין קטנה שאמרה התקבל פ' האמר גיטין:
מתני' אינו גט נ' דס"ד מאחר דגלתה דעתה דהאי גיטה זכות הוא לה יכול הבעל לזכות לה הגט ע"י שליח קמ"ל דקטנה אינה גלוי דעתה כלום דלי' לה דעת:
רשי' לחזור קודם שיגיע וכו' י"ל דס"ד מאחר דלקבלה לא יוכל הבעל משוי לי' ולהולכה לא שוי' אפי' היגיע לידה יכול לחזור קמ"ל דד' הבעל דתיגרש כל היכא דתיגרש כדאמרי' לעיל ריש פרקין:
אוכלת בתרומה י"ל דס"ד כיון שהיא אמרה הבא א"כ ניחא לה בגט ממילא יוכל הבעל לזכות לה הגט ע"י השליח קמ"ל דלא הוה גילא עד שיגיע לידה: בע"ה בענין גיטי כמתנתו פ' האומר:
רשי' ד"ה כמתנתו ביוצא בקולר ומסוכן כוונת רשי' לד' תוס' דר"ה יוצא בקולר אשמעי':

רשי' ד"ה לאחר מיתה ע' רש"א ואפשר כוונת רשי' דלא תימא קו' הש"ס הי' דלאחר מיתה גט ל"ל לזה כ' רשי' דהרי לענין זקוקה נ"מ וקו' הש"ס מי מגרש:
והק' הלעו"מ אי מסוכן דווקא למה נקט באידך מתני' בריא י"ל משום סיפא דמעשה הבריא הי':
וע' לפנינו ומה שהק' תוס' קו' זו לבסוף היינו דבס"ד י"ל ר"ה במקצת בא לאשמעי' משא"כ למסקנא דבמקצת מודה ר"ה היינו דק' לתוס': בע"ה בענין הוכיח סופו על תחלתו:
רשי' והו"ל כמסוכן נ' כוונת רשי' דלכאורה הך רשב"ג בר"ש שזורי תלי' אא"כ ל"ל לר"י בחולין לומר הל' כר"ש שזורי הלא רשב"ג ס"ל ור"י כבר אמר כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הל' כמותו אלא ש"מ דגם לא פ' דמיא הך רשב"ג ולכך אצטריך ר"י למימר דהל' כר"ש שזורו אמנם בחולין פי' השוחט פי' רשי' דלמסיכן דמי' אבל רשי' גרס התם אמר רב חננאל הל' כר"ש שזורי ולק"מ:
והנה הא דבריא רצה לשחק זה לכאורה למאי אצטריך וי"ל דממתני' דלעיל לא ידעי' אלא דאינן רשאין ליתנו לה אבל ליכתוב ס"ד מיהת יכתבו קמ"ל דרצה לשחק בה דאפי' ליכתוב אין רשאן ומיושב קו' הלח"מ דלעיל להרמב' למה לא נקט שכיב מרע דבש"מ אינן רשאין ליתן עד שיאמר תנו אבל ליכתוב מיהת רשאין משא"כ הכא דרצה לשחק בה אפי' ליכתוב אין רשאין: גמ' מעשה לסתור פי' בע"כ רישא ג"כ מיירי כשמת אח"כ דאל"כ נשאלינהו אם רצה לשחק וא"כ מעשה לסתור:
ברא במקום אבא דע"י שמשוי שני' יחד הוא מבזה לאב ונימא דוודאי לאו להכי איכוין:
בענין אמר לשנים סוף האומר:
רשי' במתני' אמר לג' תנו ולא אמר כתבו נ' כוונתו דאפי' בהכי ארבעה דלעיל דכתבו לחוד הוה כמו תנו בכל זאת לענין זה לא הוה כמו תנו: תוס' ד"ה אומר לשנים ע' רש"א י"ל דלשלשה ל"ק להו דמדהוה צ"ל כתבו דלא לשווינהו ב"ד א"כ וודאי כ"י הוא:
תוס' ד"ה והאומר ע' רש"א ודבריו כ' תוס' לעיל פ' כל הגט עיי"ש: בי דינח חדתא נ' דהו' דרכם לחתום סימן כההיא דרב צייר חרותא ר"א כוורא ובי דינא חדתא לית להו סימנא:
חכם וסופר ע' רשי' ולולי דבריו הי' אפשר לומר כמי ממשפחת סופרים ור"ל חריף ובקי:
מ"ש רשי' במתני' בגמ' מפ' אף דהש"ס לא מיירי מגווני דמתני' מ"מ כיון דקאמר תפשיט ממתני' ע"כ חדא דינא איכא וכמ"ש הרשב"א:
תוס' ד"ה חתם סופר ע' רש"א ואמנם ד' תוס' נ' דלמסקנא הדרא מהא דאף דכשר ולא תעשה לא מהני וח"ס פסול:

תוס' ד"ה הא כ' הגט במקום קפידא מודה ר"מ וכצ"ל ג"כ לר"א בכ"י אף דלר"א לא בעי' עידו חתימה כלל מ"מ היכא דקפיד שפיר פוסל וזה הענין ג"כ בסיפא בכולכם ולא מסתבר למימר דמשום מזויף מתוכו פסול דמאי מזויף מתוכו שייך כאן:

בענין כשר ולא תעשה:

גמ' אמאי לא תעשה ע' רש"א ובד' רש"א יש ראי' לד' הרמב' דאפי' דיעבד פסול דאי לכתחלה א"כ שפיר נימא משום חורבא היא אלא דכיון סגי בלכתחלה שישמע הסופר מפי הבעל לא זולת אבל בחתם סופר אי פסלי' אפי' דיעבד ע"כ פסלינן או"ו דגם אומר אמרי אפי' דיעבד פסול:

וע' רשב"א שתי' עוד אחר:

ולי נ' דקו' הש"ס הי' למ"ד לקמן אתם חתומו כשר ותעשה וע"כ לאו טעמא באומר אמרי משום חורבא דזה גם באתם חתומו שייך אלא ש"מ בשמא תשכור פליגי אי גזרינן הא אטו הא או לא:

רשי' ד"ה לא חששו חכמים מאחר שמכירין וכו' דברי' תמוהים מאין ומה דחקו לרשי' לפ' דמיירי שמכירין חתימתם הרי על העדים אנו דנין אם מותרין ליקח והרי הם לפנינו ונ' ד' רשי' דמאחר דמסקינן דמעשה לא עבדי אבל דיבורא אמרי בשלמא במכירין חתימתן וע"כ חתמו לשקר שפיר דמעשה לא עבדי אבל אם הם בעצמם מעידון על חתימתם אימא מעולם לא חתמו וסומכין כי עדים אחרים ששמם כשמם חתמי והם דיבורא בעלמא אמרי משום דעיני' נתנו וכו' והן ד' רשי':

תוס' ד"ה דבורא וביבמות שהסוגי' במקומה לא מק' תוס' אסוגי' דהתם כ"א אברייי' דסנהדרין וכולן רשאין ליקח ונ' דאסוגי' דיבמות פשיטא להו לתוס' דהוה מעשה משא"כ בעדים המעידים על המקח ס"ד דדיבור כי האי לא חשוב מעשה ותי' תוס' דמ"מ כיון שב"ד גומרן דין עפ"י עדותם חשיב ג"כ מעשה:

רשי' ואיכא דמפיך להו לרבה ור"י והרמב"ן בחי' פי' אכולהו וד' רשי' צ"ע מנ"ל:

בע"ה בענין כולכם שלהי' פ' האומר:

מתני' אמר לעשרה כתבו ותנו נ' דנקט כ' ותנו משום דלר"מ בתנו לחוד לא גריעי עשרה משלשה דגם עשרה הוי ב"ד:

גמ' אחד כותב לכאורה בריי' אמתני' קאי ואשמעי' דאפי' אכתב הגט קפיד אא"כ למה לא פשיט הש"ס לעיל בעי' דשמואל מהכא וצ"ל דהא דאיבעי לי' לשמואל משום דלא מסתבר דאכתב הגט קפיד הבעל מי הכותב מבא"כ באמר לעשרה דחזי' דקפיד גם אכ' הגט אמרי' דקפיד:

אמנם הד' הרמב' למדתי דהך בריי' באפי' נפשה קאי בגוונא דאמר הבעל רק כתבו ולא תנו כלל ואכתב הגט לחוד מיירי תנא:

הוליכו נ' דאשמעי' דלא תימא בכתובו לא אמרינן דקפיד כ"א מאחר דלא ידע מי יודע לכתוב אמר לעשרה מי מכם יודע לכתוב יכתוב אבל בהולכה דמצי בעצמו להיחד שליח הולכה ולא ייחד ש"מ לכולהו איכוין קמ"ל דלא אמרי' כן:

רשי' בסוף הפרק ולא לימא כולכם וק' בקיצור הו"ל לרבא לתקן דלא לימא אינש כולכם ונ' דרשי' כ' דכולהו מלתא משום לעז שיאמרו שאמר כולכם ומה"ט תיקן רבא שיאמרו כן בהדיא דלא אמר כולכם:

וצ"ע על הראש שפסק כרב יודא ולא כרבא ובקיצור פסקי' השמיט הכל: הדרן עלך פ' האומר התקבל בעזר תפלת ישראל מקבל:

ונתחיל לבאר מ' מי שאחזו בעזר גאולו בשחקים ועזו:

רשי' במתני' אם מברכין על הרכנות גט הין נ' כוונתו דהרכנת גט נחשב משלש הרכנות:

והנה מד' רשי' במתני' מ' דתנא דבי ר"י לקמן מפ' למתני' ואמתני' קאי ולא כ"מ מד' תוס' דבדיקה דמתני' בענין הגט עצמו:

תוס' ד"ה ומי אמר ר"י וכו' אמנם מד' רשי' מ' דארמוז ואמר מק' וצ"ל דהקו' הי' דאי ממתני' הייתי מחלקו בין חולה לשוטה אבל מד' ר"י מבואר דאין חילוק:

וע' רש"א בדברינו גם זה מיושב דלא הוה ס"ד לדמויי שוטה לחולה: ומ"מ ת"ש דאין לומר תמו' דהרי אי ס"ד לחלק מאי מק' על דר"י הרי מ"מ ר"י מדמה לה לגמרי:

גמ' והאר"י א"ש עיקר הקו' היא מבריי' אלא אבריי' הייתי אומר דלא מתניי' בי ר"ח ור"א אבל מ' להש"ס דגם ר"י ז"ש מבריי' יליף למלתי' וקמ"ל דאפי' שחט בעצמו לדעת מוקמי' לי' בחזקת פיקח וא"ש ל' שחט דבשלמא לקמן קאי אאינו גולה הכא היכא קאי ש"מ אדנפשי' קאי: תוס' ד"ה דעתא צילותא ע' רש"א הניח בצ"ע כוונתו דמ"מ מנ"ל למק' להק' דלמא ל"ד להאיך:

רשי' ד"ה חי הוא היכא דלא גינה נ' כוונתו דאף דיוכל' לגרש וא"כ היאיך מתירין אלמנתו לכהן ליחש דלמא גרשא לזה כ' רשי' דלא חיישי' להכי ואפי' במקום יבם דאפשר דזכות הוא לה מ"מ לא חיישי':

תוס' ד"ה אלא מעתה י"ל דלולי תי' הש"ס הייתי אומר די"ל רפואה אם לא שברה דוודאי הרוח בלבלתי וא"כ ל"ק למה אינו גולה הואיל וי"ל רפואה ומדלא משני הכי ש"מ דאין לו רפואה והיינו אלא מעתה ודלא משני הש"ס באמת הכי י"ל משום מגויד או צליב דוודאי אין לו רפואה:

בע"ה בענין נשתתק פ' מושאתוו:
תוס' ד"ה דבי ר"י אמנם מד' רשי' במתני' מ' דעיקר בדיקה בדברים אחרים והוא כתנא דבי ר"י ולא כהירושלמי מדלא מזכיר הש"ס מזה:
ונסתפק הכ"מ אי בכתב בעי' ג"כ בדיקה ולכאורה מדמדמי הש"ס הרכנה לכתיבה מ' דחד דינא אית להו ואמנם הרמב' פ' כ"ט מ"ה מכירה כ' בהדי' גבי אלם עד שיבדקו אותו או שיכתוב ש"מ דבכתיבה נא בעי בדיקה: תוס' ד"ה אר"ז וי"ל דבשלמא בכתיבה אין חילוק בין עדות לגיטין אבל בהרכנה בגט סגי אי אמר לי' נכתוב גט ומרכין אין אבל בעדות שהעד צ"ל העדות ולא אנחנו א"כ מאי מהני הרכנה:
רשי' ד"ה ולא מפי כתבם אבל ד' הרמב' פ"ג מה' עדות דבאמת חתימת העדים לא מהני כ"א משום נעילת דלת וק' לפי"ז מה שאחז"ל קיום שטרות דרבנן הרי אדרבא מהי"ת שטר לא מהני וצ"ע:
והנה למד הרא"ש מד' רשי' דאלם כשר בשטר לעידי חתימה וע"ז כ' מ"ש: תוס' ד"ה קתני מיהת ואמנם מד' רשי' מ' דהקו' על אביי קאי ונ' דאי לאו דאביי הייתי מחלק בין פיקח ונשתתק ובין אילם ומעיקרא ומדלא משני אביי הכי ש"מ דל"מ לי' לחלק והיינו דמק' מהך ברייתא:
תוס' ד"ה ירושת בני הבכור עי רשי' ונ' דק' לו' לרשי' אי כפי התוס' א"כ בכור ל"ל לימא זה בני והש"ס דלא משני הכי אפשר דמ' להש"ס דיכיר בכלל עדות הוא:
רשי' ד"ה ומי גזרי כוונתו דלעיל בדר"י בן גודגדא גזרינן חרש אטו פקח וקו' הש"ס אאחיו אטו אחיו קאי:
וע' מ"ל מה שהק' ע"ד הירושלמי בנ"י יבמות שמחלק בחרש בין מקדש בביאה למקדש בכסף והק' עליו מסוגי' ולכאורה הך דירושלמי תלי' בהך דרב דאי כתב מהני גם ביאה מהני ולמסקנא דכתב לא מהני גם ביאה לא מהני ומ"מ מהך דנכריות ק':
בע"ה בענין א"ל נכתוב גט:
כ' רשי' בריאה או ש"מ חכם כוונתי דברי דוחק לפ' דמי"ת יאמרו לבריא נכתוב גם שלא תהא אשתו זקוקה ליבם או"ו גם בשכ"מ חכם כלומר שהיא בדעתו מיירי וצ"ל דאיננו מסוכן דאם הוא מסוכן הרי כ' כתנו ולמה נתנוהו לו כלל:
רשי' ד"ה טעמא נ' דבא להוכיח דר"מ ע"כ לי' לי' מילי לא מימסרן כלל דאס"ד אי לי' אבל בב"ד הוא דפליג וכד' תוס' אטו אי אמר לג' כתבו משו"ה לא שויא ב"ד או"ו משום קפידא הוא וכיון דאמר כתבו מקפד קפיד אפי' בב"ד:

ואמנם להשיב ע"ד רשי' אלו כ' בתוס' ד"ה הב"ע קמא דלעולם טעמא דר"מ משום מילי ובהא דאמר לג' כתבו סלקינה ותורת ב"ד:
וכ' רשי' עוד מילי לא ממסרן אין ד"א כוונתו דאין לפ' שלא יוכלו למסור מילי לשליח וכמ"ש רשי' בפ' התקבל דא"כ מ"ש אומר אמרי דס"ד מודה ר"י אלא אין דרך בכך אא"כ אמר אמרו:
גמ' דלא אמר לשלשה והא דתני לה בלא אמר לג' י"ל מאחר דמתני' ר"מ וא"כ חכם וסיפר ועד פסול וס"ד דאף דאמר לשנים כתבו כת"י קאמר ולא כל הגט דלא ליהוי חתם סופר קמ"ל דלא היא דאפי' הסופר אין רשאי ליכתוב כי כתובו כתב הגט ג"כ קאמר:
תוס' ד"ה דלא אמר אמרו ע' רש"א הנה קו' בתרא שהק' דלמא מתני' לא לדיוקא דתנו ולא לדיוקא דאומר אמרו אתא לכאורה לק"מ דע"כ הא דנקט תנא כתבו או דרצה שנידוק מיני' תנו או דרצה שנידוק מיני' תנו או דרצה שנידוק מיני' אמר אמרו אבל אי שלא לשים דיוקא אתי למה נקט כלל כתבו:
גמ' עד שיאמר אמרו מבע"ל יל"ד מאחר דאומר אמרו לכ"ע כשר ולא תעשה למה לא נקט תנא עד שיאמר אמרו משום דלא תעשה וצ"ע:
תוס' ד"ה משום כיסופא אמנם רשי' כ' בהדי' בריש שמעתין לקמן פ' התקבל וצ"ל משום דכולא מלתא לא הוה כ"א שקלא וטריא ולמסקנא כיון דכשר נפיק מיני' חורבא וכמ"ש הרמב"ן בפ' התקבל ע"ש ולכאורה הא תליי' בפי' ולא תעשה דל' הרמב' דה"ל לאתנויי לא נפיק מינייי חורבא משא"כ למ"ד דלכתחלה דווקא לא תעשה וודאי י"ל דנפיק מנא חורבא ובהא תליא הא מלתא:
בע"ה בענין אם מחילי פ' מי שאחזו:
זה גיטך לאח"מ נ' דס"ד דדווקא באם מתי לי' ס"ל לרבנן דזמנו של שטר מוכיח משום דדילמא בשעת מיתה מעת שהוא בעולם קאמר אכל לאח"מ אדם יודע שאין גט לאח"מ ובוודאי על זמנו של שטר סמוך קמ"ל דלא: רשי' ד"ה מחולי זה מ' מדבריו דבמחילי זה אפי' הבריא הגט גט ובסיפא דתנן אומדי' משום דאמר אם מתי:
מעכשיו לכאורה משנה יתירה ואמנם אי ומהיום מאותו יום ואילך כצידוד ר"ת א"כ י"ל הא דבמציעותא גט ואינו גט משום דלא אמר מעכשיו ש"מ דזמן הניח לו וממילא חיישי' דלמא לגמרי חזר בו וממילא אצטריך למתני' ברישא מעכשיו דנדע פירשא דסיפא אבל רשי' לא פי' כן:

רשי' ד"ה חולצת הואיל ולא החזירה אולי כוונת רשי' דלמא חזרה הוה ומ"מ אינה מתייבמת שלא יאמרו ייבם גרושת אחיו לזה כ' רשי' דגרושת אחיו לא מסתברא כ"א בלא החזירה ואי חזרה הוה הרי החזירה:

גמ' מעכשיו אם מתי למ"ש לעיל דבמציעתא דווקא מהיום אבל מעכשיו הוה תנאה א"כ נקט הש"ס:

מעכשיו כלומר דברישא מעכשיו ומהיום חד דינא אי' להו ובסיפא מהיום דווקא:

תוס' ד"ה הכי אמר רב ע' רש"א כוונתו דלמ"ש תוס' ד"ה אי אמר דווקא לענין זמנו של שטר יש חילוק בין בע"פ לבכתב אבל לא לענין מהיום ומ"מ יש לתרץ קו' רש"א דהש"ס ר"ל דר"ה כרבא ס"ל דאפי' בע"פ הל' כר' יוסי והרי ר"ה כרב ס"ל ורב בע"פ לית לי' דר"י אלא ש"מ דרב לשיפרא דשטרא תיקן:

בע"ה בענין גיטו כמתנתו פ' מי שאחזו:

רשי' אף גיטו ולא מבעי' כ"כ ליישב קו' רש"א דמאי מק' אר"ה דלמא דווקא בסתם קאמר ר"ה וע"ז כ' רשי' דלא מבעי' וכו':

רשי' ד"ה אע"ג דלא אמר תנו ע' רמב"ן בחי' ד' רשי' אלו ומ"מ מ' מדי רשי' אלו דמסוכין וש"מ חדא מלתא הוי וכן מ' ספ"ק דגיטין גבי בשכ"מ לא מתוקמי' מתני' וק' מזה עמ"ש רשי' במתני' דא"ל נכתוב גט לאשתך דה"ה בשכ"מ מיירי מתני' והרי בשכ"מ כתבו כתנו וצ"ל דהתם הוא לא אמר מידי רק הם שלא היו טרודים א"ל וכיון דהם לא אמרו כ"א נכתוב גם הוא לא כיון כ"א לכתיבה:

תוס' ד"ה אמר ר"ה מה צריך במתני' ע' רש"א וי"ל ד' התוס' דהו"ל להש"ס למימר רישא בבריא סיפא בשכ"מ אלא ש"מ דגם רישא בשכ"מ:

באו"ד באיזו נשך י"ל משום דההוא שכ"מ אתנך ש"מ דלא הוה דעתי' למהדר בי' כשיעמוד דאל"כ אמאי אתנח גם כשאמרה לו דביתהו הו"ל למימר גם אנכי לזה נתכוונתו אלא ש"מ דלגמרה גורשה רשי' לא הוה גיטא כלומר דכל שכ"מ דמגרש משום שלא תיזקוק לייבם מגרש מדעתי' דווקא אם מיית: ויל"ד כיון דקיי"ל כר"י דגם בלאח"מ זמנו של שטר מוכיח אלא דלשופרא דשטרי תקנו מן יומא דנן א"כ מאי גזירה שייך דנימא אפקינהו וצ"ל דאף ר"י לא קאמר זמנו של שטר מוכיח אלא משום דאדם יודע שאין גט לאח"מ או"ו סמך אזמנו של שטר ואי בעי למטעי ולמימר דיש גט לאח"מ ממילא לא נימא זמנו של שטר מוכיח:

בע"ה בענין אונסא דלא שכיח פ' מי שאחזו:

רשי' ד"ת אינו גט בסו"ד ולא אמר מדבריו אלו נ' דפי' דבריו אינם כמו שהבין הרשב"א דמחולו מתוך מ' כ"א אי אמרי' אונסא דל"ש אסיק אדעתי' אמרי' מתוך חולי ואי לא אסיק אדעתא אמרי' דמחמת חולי קאמר וז"ש רשי' דלא מסיק אדעתי' ולא אמר אלא דימות ע"י החולי והיינו דפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא דהכל תלי' אי אסיק אדעתי' או לא:

רשי' ד"ה שלחו מתם מ' לי' לרשי' דאי אירישא מאי חידושא אשמעי' בהא דשלחו מתם או"ו אסיפא קאי:

תוס' ד"ה איתבי' בסו"ד ולא משום סייעת' וע' רש"א ודבריו אינם מובנים דלענין ממון אין חילוק בין אם הל' סובל או לא ואמנם כוונת תוס' כיון דמדינא מודה רבא דהרי זה גט משום צנועות א"כ ע"כ הך רישא דלא כהל' ומאי סייעתא מייתי רבא:

רשי' ד"ה קבלו עליי' המוכרים והרי"ף פי' המלחים וד' רשי' דהמלחי' לא קבול' עליי' כ"א מה שיארע בעת עברם בנהר אבל אם לא יהא נהרא כלל על זה לא השכירו עצמם או"ו המוכרים קבילו ומ"מ ק' למאי נ"מ מייתי הש"ס אגור מלחי:

קאקי חיוורי אמרי' פ' הרואה אווז בחלום יצפה לחכמה וקאמר להו דעדן אתם מצפים לחכמה אף שאתם בעלי שיבה:

בע"ה בענין מה הוא באותן הימים פ' מי שאחזו:

רשי' ד"ה אמר רבה ואמנם בפ' כל הגט פי' רשי' עלי' דר' יודא דקאי אמהיום ונ' ד' רשי' דהש"ס דהתם מ' לי' דר"י ס"ל מאותו יום והלאה קאמר ולכך באותו יום היא כא"א ואם מת לאחר מיכן הרי היא מגורשת ושפיר הויא ברירה ומיושב בזה קו' תוס' המק' מאי קסבר הרי אמר מהיום אבל מהיום והלאה קאמר ומ"מ לי' דאפי' באותו יום הוה גיטא וע"ז קפריך מ"ט והנה תוס' הק' לד' ד' רשי' א"כ אמאי הוה גיטא לכי מיית נימא אין ברירה וי"ל ד' רשי' דדווקא לגבי בועל דעל שעת בעילה אנו דנן ואמרי' כיון דבשעת בעילה לא היתה מגורשת גם עתה אין ברירה משא"כ לענין הגט גופא דאין אנו דנין באיזה שעה נתגרשה וכיון דמית ידעי' שנתגרשה יהי' באיז' שעה שיהי' ל"ש ברירה:

אלא שהתוס' הביא ראי' מפ' כל הגט דגם הא תלי' בברירה ואמנם לרשי' ל"ק מידי דרשי' מפ' דהש"ס לעיל מפ' דר"י קאי אמהיום וא"כ לא חל גיטא אא"כ היו ראוי למות באות יום ושפיר תלי':

בברירה וכן ביאר רשי' שם להדי' ומבואר מ"ט פי' רשי' שם הסוגי' עד"ז דלא תק' עליו קו' תוס':

ואמנם אכתי מעירובין ק' ונ' ד' רשי' דהתם מי ידעי' דעת החכם היאיך הי' נוטה ביפ"ש אם ללכת למזרח או למערב דהרי אם כבר בא חכם ל"ש ברירה ומה"ט לא אמרי' ברירה דמאן יימר משא"כ הכא כיון דמית איגלי מלתא למפרע כי הרגע מקמי הכי הית' שעת גירושין:

רשי' במתני' מאותו חולי כוונתו דהאי ובלבד שימות דקאמר הש"ס ר"ל שימות מאותו חולי:

תוס' ד"ה אמר רבה אם לא יבוא בסוף המלחמ' ע' תוס' סוטה שכ"כ דלא תק' הרי אורי' חזר מן המלחמה ומ"ש רשי' דגם קו' ראשונה מתורצת צ"ע דהקו' היאיך שייך לומר על הבא על ס' א"א דאינו אלא טועה זה ק' גם השתא: תוס' ד"ה ר"י וה"נ סבר בסוף פ' דם שחטה כוונתם ליישב אמאי לא קאמר הש"ס דפליגו ר"י וחכמים אי בעי חתיכה אחד מקמ' חתיכות וע"ז כ' דר"י בהדי' סבר בכריתות דלא בעי' ומ"מ קאמר במתני' מגורשת ואינה מגורשת ש"מ דאין בל' זה דפטור מאשם תלוי:

א"ב בר' זרח מ' בר"ן לפי גי' הרי"ף במפ' וי"ל דפליגו מ"ד אי' לה מזונו ס"ל מזונות דאוריי' ומס' אי אתה פוטרו ומ"ד לי' לה מזונו ס"ל מזונו בכלל תנאי כתובה וא"ל כר"ש דמשנתן עיניו לגרשה לי' לה תנאי כתובה והורו דר"ש לאו דווקא:

בע"ה בענין ע"מ שותתני לי ר' זוז:

י"ל מדנקט מאתים זוז דס"ד דמצי אמרה על כתובה מאתים הי' דעתה קמ"ל שתתן ובזה מיושב בשלמא לר"ה קמ"ל מגורשת מיד ובלבד שתתן אבל לר"י האי ותתן ל"ל אלא דקמ"ל כמ"ש:

וכן י"ל ג"כ גבי קידושין דאיהו לא מצי טעון דדעתה אכתובה הי' כ"א צריך שיתן:

ואם לאו אינה מגורשת י"ל דתנן הכי דס"ד דעכ"פ מידי ספיקא לא נפקא אם הי' קפידא אם לזרוזי קמ"ל דאינה מגורשת כלל:

גמ' שנתקרע ע' חי' רשב"א בסוגי' דשליש ב' שיטות אי גט קרוע כשר או לאו ולמ"ד כשר הכא בנקרע לגמרי מיירי מ"מ למ"ד פסול א"ש דנקט תרתי נקרע פסול לר"י ואבד כשר לר"ה:

דכסיפא למתבע וא"כ יעגן אותה כמו שירצה ובוודאי לא הי' דעתה להתקדש לו עד שיתן קמ"ל:

והנה בסוגי' עבוד הש"ס ד' צריכותא ובקידושין ב' י"ל דסוגי' דידן מ' להו דלר"י אינה מגורשת כלל לר"י והנה י"ל ע"מ כאומר מעכשיו נגד הסברא וי"ל לאו כאומר מעכשיו אפי' נגד הסברא וי"ל לפי שהסברא נוטה ולהכי עביד צריכותא כולי האי למימרא דלר"ה

אפי' נגד הסברא אמרי' כאומר מעכשי ולמימרא דלר"י אפי' נגד הסברא לאו כאומר מעכשו דלמר פשיטא לי' כדמעכשו ולמר פשיטא לי' דלאו כאומר מעכשו:
תוס' ד"ה אדמפלגי י"ל דקו' הש"ס הי' למה נקט תנא מהיום ולאח"מ לינקוט מהיום א"י כיון דע"מ לר"י לאו כמעכשיו א"כ גם שם שייך ס' תנאו ס' חזרה:
בע"ה בענין קפידא פ' מי שאחזו:
ואבדה אצטליתו מ' דאם האצטלית קיים גם רשב"ג מודה דאצטליתו דווקא וה"ט דמאחר דחמרי' רוצה אדם בקב שלו יותר מט' קבים של חבירו גם זה מקרי הרוחה:
ואמנם מ' דאצטליתו דווקא הוא דס"ל לרבנן קפידא אבל אצטלית סתם גם רבנן מודה דמה לי אצטלית מה לי דמי':
וע' ברשב"א שצידד במ"פ רבנן על רשב"ג ונ' דהיינו דקמבעי' לי' לרב אסי אי דרוצה ליקח הדמי' ואעפי"כ פסלי רבנן א"כ ע"כ מחולין לך לא מהני או באינו רוצה ליקח אבל מחולין לך מהני ובתר דפשיט ר"י דמחולין לא מהני א"כ ע"כ אפי' רוצה ליקח פליגי שפיר הדר קמבעי' לי' אי נתנה בע"כ שמי' נתינה או לא:
והנה שביק הש"ס אצטלית ומבעי' לי' בר' זוז דרשי' בא ליישב ולפיכך כ' דאיבעי' הוה בדמי ע"ד את"ל באצטלות ל"מ מחולין לך והא דקאמר הש"ס משום דלא אחל ר"ל דאי בעי' אימא דמחולין לך מהני לרבנן צריך אתה לומר דמתני' מיירי בלא את"ל כלומר שאינה רוצה ליקח וכמ"ש:
ואמנם יש מזה ראי' ג"כ לד' הרא"ש דאם רוצה ליקח גם רבנן מידו: רשי' ד"ה ושקלי רבעא כ"כ ליישב ליפלגי בכל אריסי אי נחית מטרא ולא אצטריך כלל לדלויי לזה כ' רשי' ע"ד שכ' תוס' ד"ה הא לא אצטריך דההוא רבעא:
לאו בעד הדלייי לחוד מקבל כ"א גם בעד שאר עבודות בשדה:
בע"ה בענין נתינה בע"כ:
מתקיף לה ר"פ ע' רשב"א דרבא ק' לי' דהו"ל להלל לתקן לזכות לה ע"י אחר ורב שימי מ"מ מק' עיי"ש וי"ל דרב שימי מ' לי' דא"נ תיקן הלל לזכות ע"י אחר עכ"פ צריך שיבא לב"ד ולהבוא עדים ומוטב שיניח המעות בלשכה ושיבר הדלת ברשות ב"ד:
והא דתנן אימתי שירצה הלה כלומר אפי' לאחר וב"ח כיון שהוא נתן המעות בתוך יב"ח ע' בר"ן פי' ד' רבא בלי"ב וי"פ עוד דה"ק בשלמא אי שמה נתינה ומה"ת יוכל ליתן לו בע"כ אלא שהוא העדים עד"ת ונטמן תיקן הלל ע"ד עם עקש תתפלל שיהא נותן בלשכה אלא אם מה"ת אם גם לא נטמן אינו יכול לתת לו בע"כ מה ראה הלל לתקן וע"ז דחה

רב שימי התורה לא צותה על נתנה בע"כ משום דירדה לסוף דעתן של בריות שיבוש הלוקח מלסרב לקבל המעות ואמנם מטעם זה הטמינו עצמן ועמד הלל ותיקן:
והנה הרי"ף השמיט מאמר זה נ' דס"ל כיון דקיי"ל דלרבנן אפי' מחולין והרוני כאלו נתקבלתי לא מהני א"כ אין הדבר תלוי בדעתי כלל ומקיימא תנאו ואזלא וז"נ ג"כ סברת העיטור בשם רב האי דפסק כלי"ב דרבא ולא משום דפשיטא דהל' כלי"ב כ"א מטעם שכ' ורבא ע"כ ס"ל דדווקא לרבנן הוא דמחולין לך לא מהני וכי קאמר לרשב"ג דס"ל משום הרוחה א"כ י"ל דבדעתי' תלוי מלתא מחולין מהני ואם אינה רוצה אינו מקבל ומיושב מזה מדוע הביא הש"ס הך דרבב"ח אר"י דאין הל' כרשב"ג בצידן אחר מימרא ולא לעיל בשמעת בפלוגתיי' דרשב"ג ורבנן אלא משום דממימרא דרבא מ' דהל' כרשב"ג משום דשקלן וטרי אליבא לזה מייתי הש"ס הך דרבב"ח דאין הל' כרשב"ג וכן סידר הרי"ף תחלה פלוגתיי' ובתר הכי דמחולין לא מהני ובתר הכי דאין הל' כרשב"ג וממילא לא אצטריך לדרבא ולסיים שיעורי הזמן בד' אגדה לכאורה יש להביא ראי' דהך לישנא דס"ל לרבא נתינה בע"כ לאו שמה נתינה עיקר מדאמר רבא בשבת פ' ר"ע מודעא רבא לאוריי' אלמה לאו שמה נתנה אמנם לד' תוס' לק"מ דהתם מתנה הוה ובמתנה וודאי לאו שמה נתנה אמנם באמת לא הי' מ"ת כ"א קיום תנאי דע"ת זה יצאנו ממצרים ולקחתי אתכם לי לעם בהוציאך העם תעבדון על ההר הזה וז"ש הכ' אל תאמרו התורה מתנה היתה ובמתנה נתונה בע"ב לאו שמה נתינה לא היא כ"א מקח הי' כי לקח טוב נתתי לכם ואין כאן מודעא כלל ולכך תורתי אל תעזובו ואמר עוד הנה ד' רז"ל ארץ יראה ע"ד מ"ת שלא יחזיר השי"ת העולם לתוהו ושקטה במ"ת א"כ לולא קבלתם התורה כבר שבהעולם לתוהו וא"כ עץ חיים היא למחזיקי' לאשר קבלו אותה ואף דכל העולם נהנין ע"ד ותמכי' אותן שקבלו המה מאשר כי המה מקיימי העולם ואמר לא זה בלבד כ"א גם עתה כל נועם העולם תלוי בשמירת התורה כמה דכ' אם בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם מכמה פסוקים כיו"ב ואמר הכ' או יחזק במעוזי שלם ועשה לי העוסק בתורה לשמה עושה שלם בין פמליא של מעלה ושל מטה השמים יתנו טלם והארץ תתן יבולה וז"ש דרכי' דרכי נועם רק ע"י דרך התורה יהי' נועם ד' על עולמו וכל נתיבותיה שלם ואמנם יש זמן אשר רבה רעת האדם אף כי יש עוסקים בתורה לשמה אמנם מ"מ הם את נפשם הצילו וז"ש שלם רב בעולם היא לאוהבי תורתיך ואם ח"ו מכשיל בעולם ואין למו מכשיל וזה ענין מ' ר"א אר"ח ת"ח מרבים שלום בעולם בין עולם של מעלה לעולם של מטה ואף כי לפעמים אין הדבר יוצא מכח אל הפועל הטעם משום שהמה מועטי' וז"ש שנא' וכל בניך למודי ד' ורב שלום בניך ואומר שלום רב וגו' ואומר ד' עז לעמו יתן בעת שנתן

השי"ת התורה לישראל בעת ההיא בירך את עמי בשלם שיהא השלם נתון בו גם כן יברך ד' את עמו בשלם ואין שלם אלא בנין בה"מ בב"א:

ט"ו שבט תרל"ד:

בע"ה סוגי' דתנאי כפול תמצא בליקוטי חבר חלק ראשון:

בע"ה בענין ע"מ שתשמשי את אבא פ' מי שאחזו:

י"ל דברישא נקט שימוש דומי' דהנקה מה הנקה כל ימי הצורך אף שימוש כל ימי הצורך דהיינו ימי חיי האב ובסיפא י"ל נקט הנקה דומיא דשימוש מה שימוש שתי שנים דווקא אף הנקה שתי שנים דווקא אף שכבר עברו עליו שתי שנים קודם לכן ומה"ט לא פליג ר"י בסיפא:

צידד הרשב"א אי גם ברישא אם אמר האב א"א שתשמשינו שלא בהקפדה פליגי רבנן ונ' הסברי' דאנו אומרים לעולם הקפדתו הקפדה ואב הוא:

דאמר הכי מפני דרכו שלם ועכ"פ מה"ט לא נקט תנא מת האב משום דכה"ג הוה רבותא טפי:

כלל אמר רשב"ג נ' דהאי כלל קאי אאצטלית דלעיל דג"כ אין העכבה הימנה שהרי אבדה אצטליתו ומזה נ' דייק אביי לעיל דהיכא דאיתא מודה רשב"ג אף דאיכא למימר דמתני' נקט אבדה לרבותא דרבנן אמנם אביי דייק לי' הכי ממתני' דידן דבעי' עכבה שאינה הימנה ונמצא לפי"ז כיון דבצידן לא קיי"ל כרשב"ג גם מתני' דידן בכלל ומיושב קו' ראשונה שבתוס' ד"ה כלל: רשי' ד"ה בריי' רבנן מבואר מדבריו דלצעורו היינו שאינה יכולה לשכור מינקת או שמש:

תנן ע' ח"ר ומ"מ בקיצור הו"ל להש"ס למימר ולרב אשי ק' מתני' ונ' דלכאורה הי' אפשר דמתני' במפ' כ"ז שיצטרך הנקה ושימוש אא"כ ל"ש ל' כמה היא מניקתו שתי שנים כ"א עד שיהא לו שתי שנים וענין זה בא המק' להורות באריכות לשונו:

רשי' במתני' לאנטיפריס וחזר כ' רשי' מיד ר"ל דלא תימא דע"מ שלא להתעכב כלל לא קאמר קמ"ל:

רשי' ד"ה שמא פייס ביאור דבריו דהא דאמרי' שהרי לא נתיחד היינו משום הקטטה שביני' ושמא פייס הקטטה ונתיחד ובזה מיושב קו' תו' ע"ד רשי' אלו מה שהק' פ' המביא תניין עיי"ש:

בע"ה בענין אם לא באתי פ' מי שאחזו:

הק' הר"ן דמתני' דהכא אינה צריכה ולכאורה ללישנא דמתני' לעיל אבריי' אבל במתני' אצל נאמנת עלי שפיר קמ"ל הא והוה ראי' לד' הרמב' דפסק לקולא ומ"מ שמעתין דכתובות שהק' ממנה בהג"ה הר"ן אזלי' כלישנא בתר' דמתני אמתני':

ויע"ל ע"ד הר"ן דס"ד בשלמא כשהזכיר מיתה ידעי' דהיתה כוונתו להפקיעה מיבם אבל הכא באם לא באתי דלמא דווקא קאמר אם יחי' ולא יבוא שלא תהא עגונה אבל אם ימות רוצה שתחליץ או תתייבם דהוה לטובת נשמתו קמ"ל דל"ש:

גמ' רבותינו התירו נ' ראי' מזה לד' הרמב' ע"ד שפי' ה"ה דאף דבגיטן לא קיי"ל כר' יוסי אבל תנ"כ מהני באם אמות ואי הוה אמרי לתלתיי' אמתני' דאם ימות לעיל הנה ממ"נ לא התנה תנאי כפול א"כ לר' יוסי תנאי בטול ומעשה קיים אמר תנ"כ א"צ לדר' יוסי ולכך הוצרכו לאשמעי' אמתני' דידן מלתא דרבותינו דנדע דהטעם משום דהל' כר' יוסי ולהחולקי' על הרמב' צ"ל מעשה שהי' כך הי' וזה נ' החילוק בין סייעתו ושעתו דאם סייעתו הלכה לשעה הי' ואי כלשעתון א"כ הל' לדורות הוה וכן כ' רשי' לקמן אבההוא מעשה בההוא ענינא דלא תידוק מנה דהוה רק הל' למעשה: תוס' ד"ה ולא הודו דהא ר"י גופא נ' כוונתם דללישנא דכל שמתו מ' דלאחר מותו הודו לו א"כ יוכל להיות שהל' כמותו:

וע' רש"א וד' צ"ע דהרי ללי"ב לעיל רבא כרבנן ומה שהק' תוס' לעיל ללי"ק דרבא היינו ללי"ק פריך מרבא בב"ב ומרבא פ' המגרש:

ותיבעי' לי' אמתני' לכאורה דווקא הכי מבעי' לי' דהרי באמת לא קאמר מהיום או"ו דרוצה שיתקיים התנאי משא"כ במתני' דקאמר מעכשו וי"ל דמ' להש"ס דמ"מ הול"ל ע"מ שלא אבא או"ו רוצה שיתקיים התנאי וכ"ז לד' הר"ן וכ"נ ד' הרמב' שכ' דווקא במקום יבם צריכה להמתין יב"ח אבל לד' תוס' ורא"ש מה לי במקום יבם או לא:

רשי' ד"ה לכשתצא וע' בר"ן ויע"ל ממשום ע"מ נקט אביי הכי דס"ד דע"מ לא שייך אלא בענין דמתלי תלי וקאי ולא בענין שיהא ממילא קמ"ל דאעפי"כ אמרי' ע"מ כמעכשו:

הדרן עלך פ' מי שאחזו בעזר צור עוזי ומעוזי:

ונתחיל לבאר פ' הזורק גט לאשתו. בעזר מחסה לעמו וצור ישועתו: תוס' ד"ה והתני' שנתן לה הבעל במתנה כוונתם דחצירה לאו היינו נ"מ שלה כ"א כשנתן לה הבעל מתנה והשאר בכלל חצירו ואין מקום לקו' רש"א: רשי' ד"ה תקף לי' י"ל דמתרי אי' מיירי רשי' אי' טלטול ואי' גירשין וי"ל דכולא חדא מלתא היא:

גמ' משום שליחות אתרבאי' ע' רש"א ומיהו בלא"ה מצי הש"ס לדחות קטנה ובע"כ מ"א למימר:

תוס' ד"ה והוא ט"ס וצ"ל ולא במתנה דבמציאה דאין ד' אחרת מקנה בעי' עומדת בצד חצירה:
רשי' ד"ה כי הוה ד' אמות מבואר מדבריו דאלו הי' הפסלא של בעל לא מהני חצר דידה וק' אמאי לא משני הש"ס הכא וצ"ל דפשיטא להש"ס דבפסלא דידי' לא בעי' מקום חשוב ואולי טעמא דל"ש גיטה וחצירה באי' כא' כיון דלא נפל לחציר' ממש:
תוס' ד"ש פליג תו"ד התוס' דמדאמר רבא רשות שבת כרשות גיטין א"כ הני ב' אופנים ע"כ גם בשבת שייכי ובשלתא גבוה י' א"צ רחב ד' והו"ל מקום פטור ובהא פליגי אביי ורבא ואביי ס"ל מקום פטור אין חילוק רשות ורבא פליג אבל אינו גבוה י' ואינו רחב ד' אף דהוה מקום פטור וכ"כ רשי' פ"ק דשבת בהדי' וכ"כ הרמב' וד' רש"א תמוהים מ"מ לא מסתבר שיהא כדאי לחלוק רשות:
והנה בקיצור פסקו הרא"ש הוסיף ועומדת בצד חצירה משתמרת לדעתה נ' כוונתו לד' הרשב"א דאפי' עומדת בצד חצירה אם ישינה לא קנה לה חצר: בע"ה בענין כנסי שטר חוב פ' הזורק גיטין:
רשי' במתני' עד שיאמר כוונתו דסתמא ותנן לא זו אף זו דאי רשב"א סיפא ל"ל הא הכי ברישא צריך שיטלנו הימנה כ"ש בסיפא דלאו בת אגרושי היא אלא ש"מ מתני' רבי היא:
והנה רבא דאשמעי' פ' הנזקין דכנסי שט"ח מגורשת ויליף לה מחרשת היינו דאי ממתני' דידן הייתי אומר דהא דצ"ל הא גיטך היינו משום דבעי' דעתה ויליף רבא מחרשת דלא בעי' דעתה וא"כ כי אמר לעדים ראו גט זה שאני ניתן לה לא בעי' תו ולא מידי:
והא דבחרשת בלא הא גיטך מהני כ' הרשב"א דה"ט משום דאמר לעדים סגי ויע"ל דוודאי אי בעי' דעתה א"כ לא מהני רמיזה דקידושין דאורייי' כי היכא דלא מהני בפקח ונתחרש אבל מאחר דהטעם רק שתהא אינה חוזרת לזה רמיזה ג"כ סגי:
תוס' ד"ה אינו גט וי"ל הרי גם בשמעתין ע"כ בעידי מסירה מיירי לד' תוס' דלכ"ע אפי' איכא עידי חתימ' בעי' ע"מ משום דבר שבערוה וצ"ל דבאמת בלא"ה צריך עדים אבל מאחר שלא אמר בשעת גירשון הא גיטך כשיקח אח"כ עדים ויאמר בפניהם שגירש אשתו צ"ל בפני' גם הא גיטך:
סוה"ד ועפי' דבריו י"ל דרבי ורשב"א בהא פליגי רבי סבר דונתן בידה לא קאי או שלחה מביתו ושלחה מביתו מלתא באפי' נפשי' ורשב"א ס' דבשעת ונתן בידה בעי ג"כ ושלחה מביתו:
בע"ה בענין עומדת בר"ה פ' הזורק:

ה"ד קרוב לה וודאי ידע המק' מקנין ד"א אלא דל' קרוב לה ק' לי' וכמ"ש הרא"ש אליבא דר"י לקמן:

הי' יכול לשמרי ע' רש"ל ויש עוד לומר שהגט מונח בד' אמות שלה אלא דנהר מפסיק ואם הוא לא הי' יכול לשמרו היתה מגורשת בד"א ועד"ז י"ל קו' תוס' בשניהם אינם יכולין ומיירי בד' אמות אבל ב' כיתי עדים הי' מניי' קדים ואמנם תוס' פשיטא להו דבד' אמות שאינה יכולה לשמור לר"י לא קנאה וזה כוונת הרמב"ן במ"ש אתי' דידי' וצ"ע דרשי' אפי' עד דמטי גט לידה מ' מדבריו דר"ל מיד הבעל קאמר ומל' הרמב' מ' דאם נטלתו מע"ג קרקע כיון שנפל לכדי שתשיח ותטלנו ג"כ מגורשת ולא ראיתי מי שהעיר בזה:

תוס' ד"ה ואת לא תעביד ובענין הראי' מרבא ע' רמב"ן ויע"ל שעת הדחק שאני:

וע' רשב"א שהק' על הראב"ד למה לדבריו בכוונת הרמב' הביא הרמב' כלל מגורשת גמורה ולפנינו ברמב' באמת ליתא ומבואר כד' הלח"מ שהי' לרשב"א גי' אחרת' ברמב' והיינו יכולה לשמרו והוא אינו יכול מגורשת: תוס' ד"ה לגיטן אמרו ואמנם מל' רשי' שכ' ולאלתר הוה גיטא נ' דר"ל דגט לאו לצרכה ניתן וכיון שמגורשת אפי' בע"כ כשנפל ברשותה יבא כלב ויטלו ולית לן בה משא"כ במלוה וקידושין כיון דשני' מבקשי' החוב והקידושין לא תקנו חכמים היכא דיכולין לבא ליד פסידא אלא דמסיק בקידושין מ"מ תקנו משום ויצאה והיתה אבל לא בחוב:

ואמנם כוונת תוס' ע"כ עד"ז כיון דלרעת המלוה כגון במדבר לכ"ע לא אמרי' בע"כ הוה נתינה ה"נ לרעתו היא וכ"ת בערי חות' נמי לרעתו התם רחמנא אפקעי' מני' דלא זכה עד לאחר יב"ח:

ומבואר מד' ר"י דר"י בקורבא דידי' דהיינו חוץ לד' אמות הוא דמפליג וכן בארו הראשונים:

תוס' ד"ה מחצה ע' רש"א ואמנם כוונת תוס' דבס' פרעתיך ליש המע"ה ובדווקא בס' הלויתני וכוונתם לד' הרשב"א דכ"א יש לו חזקה וכמו שכ' הרשב"א לעיל:

מאי למימרא לא מצי משני מה"ד מצי אמר לאו משט' דמהי"ת ודווקא כי אמר בתורת גיטן שייך תי' זה וכח"ש החי' רשב"א:

תוס' ד"ה ותתגרש מאוירא ע' רש"א אבל מד' הרשב"א מובן דקו' תוס' הי' וכי עדיף ד"א מחצירה וע"ז תי' בתי' בתרא דהא גופא מס' לר"א דלמא עדיפא עבדו רבנן לד"א יותר מחצירה:

כ' הרשב"א דאין לחלק בין ארנקי לשמעתין משום דהכא ד' אחרת מקנה אותו דא"כ הו"ל להש"ס:
למימר כן לעיל אפי' תימא רבנן ד' אחרת מקנה שאני ויש להשיב דעכ"פ בלאו אנטורי לא הוו מודו רבנן וע"כ צריך להך דאנטורי:
תוס' ד"ה והא ע' רש"א ורש"א ורשב"א לא כ"כ דדווקא בגג לא קפיד בעל אבל מגג לבית לא קפיד ע' ברשב"א:
וכן מ' שהק' רש"א על הרשב"א מריש שבת כבר רמז הרשב"א על חי' שם ושם יישוב הענין באריכות ע"ש:
תוס' באו"ד אפי' קליטה מן האויר ע' רשי' שכ' הצפון על הגג ובענין קו' תוס' כ' הרמב"ן תי' אחר:
תוס' ד"ה פנימי' גופא כוונת תוס' דאם השכירה חצירה לאחר א"כ אין חצירו משועבד לה:
תוס' ד"ה הא לא נח ולפי פי' הרמב' דקופה דידה אין לה שילים ל"ש אויר כלי כלל ול"ק קו' רשי' ותוס':
בע"ה בענין גט ישן ולנה עמו בפונדק פ' דזורק:
רשי' ד"ה גזירה שמא יאמרו נ' דמאחר דצריכה להמתין משום הבחנה ג' חדשים א"כ אם לא שה' מלגרש זמן מרובה יותר מזה אין לחוש שיאמרו גיטה קודם ולכך כ' רשי' שנתי' או שלש:
תוס' ד"ה בי"ש בסוה"ד וע' רשב"א לקמן גבי שנה שכ' דאפי' בראוהו שנבעלה בי"ש לטעמא דמ"מ אינה מקדשה עיי"ש והתימא דבשמעתין כ' כד' תוס':
ויע"ל דבי"ש ס"ל כיון דעובר על לא תחרוש על רעך כדאמרי' בסיף מכלתין לא בעיל לה ובי"ה זמנין דיצרו תקפו:
אם נשאת לא תצא ודתנן ל' אוסרין דמ' לכתחלה איידי דבי"ש נקט פוטר לכתחלה נקט בי"ה איסרין ול"ק אטו טעמא דבי"ש אתא לאשמעי' משום דהך מתני' מקולי בי"ש מתניי' בעדיות בעי לאשמעי' רבותא טפי דאפי' לכתחלה מיקל בי"ש:
ולנה בפונדקא י"ל משום דאסורא לדור בחצר אחד כדמייתא הרשב"א כאן מהירושלמי נקט ולנה עמו בפונדקו:
א"נ משום דבפונדקי עדים מצויי' נקט פונדקי להודיע ביש עדים דווקא קאמר בי"ה:
תוס' ד"ה בו"ש לפמ"ש הראב"ד דטעם חזקה זו משום דבועל בפריצות בפני עדים וודאי לא מתכוון כ"א לקידושין מיושב שוב ב"ה אדב"ה דביבמות ל"ש זה:
בע"ה בענין תצא מזה ומזה פ' הזורק:

הי' במזרח וכ' במערב במערב וכ' במזרח נ' דתנא אתא לאשמעי' דדווקא במקומות רחוקים דלא מצי לאתויי ביום א' קפדי רז"ל דמחזי כשקרא וע"ז הוסיף רב לקמן דלכתחלה אפי' בשילי יש קפידא:

א"נ דרב שאר שטרות לכתחלה בא להוסיף:

רשי' שינה שמו וכו' בגט נ' כוונתו דבאמת כשכתב כל לשם המגרש אלא דבכתיבה בעלמא טעה:

ואפשר דגם תוס' ד"ה שינה בא ליישב קו' זו ולזה כ' דהאי שינה ר"ל שהיו לו שני שמות וכ' אחד מהם וא"כ ממילא נכתב לשמו:

ודע דע"ז סובב כל ד' תוס' שהחליטו דש"ש לא כ' כלל והיינו משום דשינה לאו היינו שינה ממש דזה וודאי גרע מלא כ' כלל אלא בשני שמות מיירי וא"כ לא כ' כלל וודאי גרע מכ' שם א' וע"ז סובב כל ד' התוס' פ' המביא תנין שהציע מהרש"א כאן:

ומ"מ סוף ד' תוס' שהכריחו דמקום עמידה א"צ מדלא משני הש"ס הי' במזרח היינו מקום עמידה ושינה היינו מקום דירה ומאי ק' להו דלמא מקום דירה פשיטא להש"ס דא"צ וכולה מתני' במקום עמידה מיירי אלא ש"מ דד' התוס' כמ"ש רש"ל דמקום דירה חמיר טפי ממקום עמידה ואי מקום עמידה פסול מקום דירה לא כ"ש ושפיר הו"ל להש"ס לאוקמי שינה במקום דירה: גמ' משום שלום מלכות תצא ממתני' לא פריך דלמא משום שכ' למלכות אחרת שאני דהוה כ"כ זמן שקר אבל מדאמר עולא שתקני מלכות מ' דאי לא כ' כלל מלכות ג"כ פסול ואמאי:

רשי' ד"ה דמתלפא ע' רש"ל ואפשר כוונת רשי' דנושאת אי לי' קלא וגם לב"ד ידוע וע"כ שנחלצא משא"כ כשזנתה דלא ידעי ב"ד ממה דמתעביד בצנעא אמחו דמשום פריצותא גם אי' עבדא:

לשם סנטר נ' דמאחר דתקנו זמן א"כ איזה זמן בעי' וקמ"ל דזמן סנטר ג"כ כשר:

נושאו וה"ה לזיני י"ל משום דבאידך דמתני' ע"כ נישאו ל"ד מ' לי' דה"ה בהך בבא:

כ' פופר ע' תוס' לעיל פ"ב ונ' דכל קו' שם רק לשיטתם חדא דס"ל דגם לר"מ בעי' ע"מ א"כ ע"כ קריוה לגיטה ואמנם אי לר"מ לא בעי' ע"מ: וסתם בר פלוגתא דר"א בגיטן הוא ר"מ א"כ מיירי שפיר בלא עי"מ: וכן לר"א דווקא לשטתם דס"ל דא"נ איכא עידי חתימה בעי' לר"א עי"מ אבל לד' הרי"ף ורמב' דאי איכא לר"א עידי חתימה לא בעי עידי מסירה שוב י"ל דמתני' בדאיכא עידי חתימה:

אם לאלתר לכאורה לר"א בר אהבה אצטריך תרתי אבל לשמואל לימא ר"א אם ניסת לא תצא ותו לא ונ' דס"ד אם ניסת לא תצא אפי' יצא הקול לאלתר קמ"ל דהכל תלוי ביציאות הקול אי לאלתר או לאחר זמן:

בע"ה סוגי' דאמתלא דפ' הזורק לפ' המגרש תמצא בליקוטי חבר חלק שלישי: בענין פלוגתא דר"ה ור"ש ברי' דר"א:

הנה ד' ר"ה י"ל דס"ל דגירשתני אינה נאמנת שלא בפניו כמתני' דכתובות דאם יבוא בעלה תאמר משטה הייתי משא"כ אם קבלה קידושין דעל מעשה כזה לא שייך לומר והוה כאלו העיזה פניה בפני בעלה:

והא דפי' רשי' בקידושי שני טעות הי' נ' דס"ל לרשי' ר"ה לטעמי' דא"א שקבלה קידושין קידושיה קידושין ממילא מהי"ת יאמרו קדושיה טעות ור"ש ברי' דר"א ס"ל כשמואל ושפיר יאמרו בקידושי שני טעות ואמנם אי פליגי בקו' ראשון במ"פ אא"כ אין הל' כר"ה ול"מ כן ד' כל הפוסקי' כמבואר: בע"ה בענין גט קרח ספ' הזורק:

תוס' ד"ה גט קרת יל"ד מה ענין כ' לגרש אצל כתב סופר וכו' ונ' דר"א שם מחלק בין לאחר זמן מרובה וכ' שם רשי' טעמא דר"א משום קנוניא וא"כ הוה מ' דבאשת כהן שאינו יכול להחזירה מודה ר"א דל"ש קנוניא להכי תנן בסמוך כ' לגרש אשתו ונמלך קאמרי ב"ה דמותר לקיימה א"כ לפי דבריו לא הוה כאן כ"א כ' לגרש ונמלך ומותרת לו ושפיר שייך קנוניא אפי' בכהן: תוס' ד"ה גזירה ע' רש"א ובדבריו מיושב לסה בפ"ב שם המתינו תוס' להק' עד לבסוף כדמסיק אתי לאחלופי ולא מק' מיד ר"ל כמו שהק' כאן ולד' רש"א א"ש דהכא הק' לרשי' והתם בעי להק' אפי' לר"ת ול"ק להו כ"א למה בקרח לא גזרינן אתי לאחלופי:

גמ' עביד מ"ט לא י"ל משום דבריי' לקמן נקט בהדי' עביד:

ויע"ל דה"ק הש"ס דאי ל"פ כ"א בעבד לק"מ כדמסיק משום דאתי לאסוקי ליוחסין אבל מאחר דגם בגזל פליגי ק':

גמ' כ"ע ידעי דקרוב וכ"ת בקרוב שיכול להתרחק אכתי איכא למגזר שיאמרו נתרחק אי נתרחק ע"י מיתה וגירשין קלא אי' למלתא משא"כ שחזר ותשובה: רב אמי כ"ג רשב"א ואמנם הרא"ש גרס רב ינאי דהוא רבי דר' יוחנן ול"ק קו' הרשב"א וע' בקיצור פרקי הרא"ש:

נשמע עכ"פ מהך סוגי' דגט מקושר אין מקיימין אותו בפחות משלשה עדים דאי ס"ד סגי בב' אכתי מאי אהני לן בחד קרוב דלמא מקיימ' לי' בשנים וחד מניי' קרוב:

אי בעי חתום קרוב בין בתחלה ואין להק' ליתקנו שלא יחתום קרוב בכ"מ ויוכלו להכשיר בו יותר קרובים דא"כ מצרכת עידי קיום אעידי כשרי' דווקא ודלמא לא משכחת עידי קיום ארצופים דיוקא וטבא לן שלא להכשיר כ"א חד ויקיימו מכל בי' תלתא:

הדרן עלך פ' הזורק גט לאשתו בעזר גואל ישראל וצור ישועתו:

ונתחיל פ' המגרש את אשתו ואמר בעזר מקום אשר גוזר ועושה אשר אומר: ר"א מתיר וחכמים אוסרים מסיק ר' יוחנן לקמן טעמא דר"א דכ' ואשה גרושה מאשה לא יקחו אפי' לא נתגרשה אלא מאשה ש"מ גירשין הוי יל"פ דר"א סמיך לי' אהאי קראי דאמר ירמי' לאמור הן ישלח איש את אשתו דמ' שהשי"ת גירש אותנו ח"ו ונסמך ע"ז באו הזקנים ליחזקאל הנביא וא"ל אשה שגרשה בעלה כלום יש לו עליה והשיב להם עפ"י ה' והעולה על רוחכם הי' לא תהי' אם לא ביד חזקה אמלוך עליכם ומ"מ ק' אלא השי"ת גירש אותנו מאתו ולא הרשנו לדבק באל אחר וקרא הכ' בירמי' הנ"ל לזה גירשין ש"מ דגירשין הוי ואמנם טעמא דרבנן כ' במ' כי הזקנים שאלו את זה גם לישעי' וא"ל הן ישלח איש את אשתו אבל אני כי אל אנוכי ולא איש הרי: חזינן דבאמת לא הי' זה רק משל בלבד ולא גירשין ואולי ה"ט דר"א ג"כ דאמר בפ' חלק אם אין ישראל עושין חשיבה אין נגאלין דמ' לי' דבעי' אירוסין חדשים וכ' ואירשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וגו' ור"י לטעמא דלא היו גירשין מעולם והנה סיים ירמי' שם באמצע הפ' הלא מעתה קראת לי אבי אלוף נעורי עתה הינטור לעולם ע' רשי' מירמי' שם וי"ל מאחרי כי השי"ת ח"ו שלח אותנו ובמה נקדם עוד פניו ג"פ ביום אלא שאני אומרים הלא עכ"פ אבינו אתה אנחנו החומר ואתה יוצרינו וז"ש הלא מעתה אחרי ששלחתיך קראת לי אביי ואנו אומרי' כי לא זו בלבד ר"א הלא הש"י הוציא אותנו ממצרים וכ' עלינו אני ה' מלמדך להועיל וידע מעמדינו הגרוע במצרים ומה תימא אם עדן לא הגענו לשלימות והנה הלומדים תלמידים צעורי' אם גם צריך לייסרם כמ' הכ' אולת קשירה בלב נער שבט מוסר ורחיקנה ממנו בכל זאת בלבו יחוס ויחמול עליו וידע כי נערותו לא יתנהו השכל וזה שאנו משיבים אם גם אתה בעלי ואישי אבל גם אלוף נעורו אתה ואלוף נעורים הינטור לנצח השיבנו אליך ונשובה חדש ימינו כקדם אכי"ר ב"ב:

בע"ה סוגי' דחוץ תמצא בלקוטי חבר חלק שלשי:

בע"ה בענין בעי' דר' אבא ר"פ המגרש:

אבל הכא קנין מעלי' הכוונה דל"ש כאן ויצאה והיתה דבגירשון כתיבו קראו ולא ילפי' מקידושין וקידושין לא ילפי' מגירשין דקנין מעלי' בעי' וכן לרבנן בגירושין בעי' כריתות ובקידושין בקנין כ"ד סגי או דלמא כיון דעכ"פ כ' קראי בגירשין ע"כ דרשי' ויצאה והיתה

ובלא קאמר גם לרבנן דכ' קראי לר"י אי ס"ל לר"א כוותי' וודאי א"ש דבאמת לא כ' קראי לרבנן אבל לר' ינאי י"ל אי לאו דבעי' כריתות הוה דרשי רבנן לקראי כר"א:

תוס' ד"ה אפי' הק' רש"א ארש"ל דהרי ביבמות באמת מק' תוס' בקדשה ראובן סתם ואמנם התם אצרותא קאי תוס' דסגי בקדשה ראובן סתם דשמעון לא קדשה כלל ואמנם כוונת רש"א שסיימו שם תוס' וכן בצרת צרה בשני אחי מ' דג"פ ר"ל בקדשה השני סתם ואינו מוכרח והמעיין ברשב"א ימצא כי הדין עם רש"ל דאם נפלה לפני שמעון ליבום באמת פטורה משום זיקת א"א שבה אמנם לקמן בקי' תוס' מאשת שני מתים תי' רש"א וודאי עילה כהוגן אבל למה מטעם זה נימא דנקטי תוס' גם בקו' קמייתא תרווייהו בחוץ:

והנה מ"ש רש"א דע"מ לא שייך בקידושין כיון בזה לר' הרמב' פ"ז מאישות דאם אמר בקידושין ע"מ תנאו בטיל עיי"ש:

את"ל אי' לד' אבא ע' רשי' מבואר דד' רשי' דאביי מס' לי' אי לא מודה ר"א בקידושין ובאמת ר"א דפליט לי' הא דאבעי' דמ' לי' אס"ד דר"א בקידושין מודה אדמק' לי' ר' יושע מקודמי' הוה ליפרך ויצאה והיתה ומדלר"א ויצאה והיתה מסתברא דגם לרבנן אבל אביי מ"מ מס' לי' אכן ד' התוס' ביבמות וד' הרמב' בה' אשות דה"ה דאביי אפכא מס' לי' דלמא גם רבנן מודו בקידושין ויל"ד א"כ אדאמר אביי אם איתא לדר' אבא דלפי"ז לא קאי שמעתי' כ"א לר"א דלי' הל' כוותי' לימא את"ל איתא לדר' אבא וליבעי אליבא דרבנן וצ"ע:

אבל מה שהק' הלח"מ למא לא הביא הרמב' לטעמי' בה' ייבום דינא דאביי לענין אשת שני מתים המעיי' ברשב"א ימצא דדינא דאביי תלי' באפשר לצמצם ואנן קיי"ל א"א לצמצם גם תלי' בהא דאמר רבא בסוטה לו אסורה לאחיו מותרת ואנן קמ"ל התם כרבא לכך שפיר השמיט הרמב' הא מלתא: הנה פשיטא לחודא דסוגיי' מדאוריי' אבל מדוגמא שהביא רשי' דהוה רק מדרבנן ומאמר קנין דרבנן בעלמא י"ל דה"ק אביי בגוונא קמא אפי' בדרבנן אין כאן אשת ב' מתים בגוונא בתרא מדרבנן מיהת הוה אשת שני מתים אף דאוריי' אינה זקוקה כלל מכח קידושי ראובן כיון דאמר חוץ משמעון:

מאי דאסר שרי' י"ל דהס' דע"כ מיירי שאמר הרי את מותרת לראובן ושמעון דאם לא אמר כ"א לראובן ושמעון ולא אמר הרי את מותרת מהי"ת נימא דמשרי שרי לה כלל וא"כ אי נימא דר"ל אף לראובן ושמעון הו"ל אף לראובן ושמעון ולא אצטריך למימר הרי את מותרת או"ו דחזר והפך אבל זה ג"כ לא מסתבר דברגע חזר והפך תנאו ומסתברא טפי דאף לראובן ושמעון קאמר והיינו בעין:

וכ' רשי' קודם מסירה אמר כן וה"ה פי' שחזר ונטלו הימנה ולא ידעתי מי הכריחו לפ' כן:

פסק הרמב"ם האי את"ל לקולא ונ' ראי' לדבריו דאי לאו דהכי הל' למה לי' לאביי למנקט אבעי' באת"ל ליבעי באמר אף לראובן ושמעון או"ו להורות בא דאבעין נפשט:
ומה שהק' הטו"ז על תשובת הרא"ש דהרי אבעין קאי לרבנן ולרבנן הגט בטל ואף לאחר מסירה יכול לאסור המותר נ' כוונת הרא"ש כיון דאביי סתמא מבעי' לי' מ' דגם לר"א קמבעי' ולר"א דהגט גט ע"כ מיירי בשעת מסירה וכד' רשי':
בע"ה בשאר דינו ע"מ פ' המגרש:
ומי חיי פלוני הק' מכאן הר"ן על בה"ג להך מ"ד שהביא דלאחר מיתת הבעל בטל התנאו אמאי ימי חייכי אין זה כריתות ונ' דגם בה"ג לא קאמר כ"א בתלה בחיי פלוני דאמרי' להקל עלי' בא ד דאפי' ימות פלוני קודם לבעל תהי' מותר ביין אבל באומר חייכי דהו"ל למימר בחיי ש"מ דלהכי קאמר בחייכי דאפי' לאחר מיתתו תהי' אסורה:
תוס' ד"ה ומי ונ' דמסוגי' זו דיומא הוא דמס' לי' למ"ל אם תלה התנאו בר' זוו או בימי חייכי אם הוה כריתות דדמי לע"מ שתמות א' מכם דלא הוה גט:
תוס' ד"ה שלא תלכי הק' המ"ל בשם רשב"א דאכתי ממכר לא תי' תוס' ובאמת ביומא וסוכה השמיט תוס' בקו' מכר ונ' כוונת תוס' דלא כיון כלל ל"ל בית כ"א המשפחה קרי בית ומה לי מכר הבית או לא מקרי דירת משפחה מקרי ביה אביה:
ויל"ד בד' הרמב"ן שהק' על הרמב' דבעי זמן קצוב דע"מ דומי' דחוץ דאדרבא בחוץ דכיון שנשאת מותרת לפלוני ממילא לא הוה כזמן קצוב: גם מה שכ' הרמב"ן בענין הקו' מאבא ואביך דלהרמב' מיירי בזמן וק' א"כ מאי איכא בין אבא ואביך לאחר:
בע"ה בענין היום אי את אשתי פ' המגרש:
תיבעי' לר"א כ' רשי' דמכשר בשיור וכן פי' בתבעי לרבנן כוונת רשי' דרבא ע"כ מוקי לפלוגת' דר"א ורבנן בחוץ דאי ס"ל בחוץ כ"ע מודו לע"מ וודאי לא דמי הך דלמחר אי את אשתו:
ונ' דהבעי אליבא דר"א הוה אי דריש ר"א כרת כריתות א"כ אייתר לי' כרת להך ואי לא דריש אמרי' ל"ש ופשיט לה מרבנן דאי ס"ל דאין זה גט מסתבר יותר לאפוקי קרא להך ולאפוקי ללא תשתי יין זוו"ו לרבנן הגט גט וכ"ש לר"א:
בע"ה בענין ע"מ שתנשאו לפלוני פ' המגרש:
רשי' שמא יאמרו ואין לעז גדול מזה יל"ד מאי לשון לעז שכ' רשי' דמ' לעז על הגט ונ' דל"מ אי ע"מ שלא תנשאו אלא לפלוני פסול וודאי שייך לעז שיאמרו שאמר ע"מ שלא תנשאו אלא לפלוני אפי' תימא דכל ע"מ כשר לתנא דמתני' מ"מ י"ל שאמר אי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני וזה וודאי פסול לרבנן דקיי"ל כוותי':

תוס' ד"ה בדידה קיימה ע' רש"א הנה פי' הראשון לקוח מד' הרשב"א וק' להולמו היאיך אפשר לומר שהתנאי מקוים ולא יחולו קו' ראשון ומה שרצה הרש"א לפ' דקאי אמיתת הראשון וגירשון דראשון ממש אין לו הבנה כיון דעכ"פ נשאת לפלונו קודם מיתת וגירושי הראשון הרי חלה קו' פלוני ומאי אהניא לן המיתה והגירשון אח"כ לענין קו' שני וגם פי' שני שכ' רש"א הוא תמוה דעיקר קו' רבא אמאי תנשא לאחר הרי יהי' בניה ממזרים אם לא יגרשנה וא"כ מאי הק' תוס' ע"ז לפי' דרך רש"א:

ולי נ' כוונת תוס' דבשעה שנשאת לאחר הרי א"ל שנתגרשה ע"ת שתנשאו לפלוני וא"כ קדשה ע"מ לגרשה ואם לא יגרשה הוה קי' טעות ומותרת לינשא לפלוני וע"ז כ' תוס' כיון שלא קבעה לו זמן ועד יום מות אותו פלוני עדן יכולה לקיים תנאה ל"ש למימר קי' טעות:

ובענין מ"ש רש"א עוד בסו"ד תוס' אלו ע' רשב"א שחולק בין לקמן שאנו דנין אם התנאי אפשר לקיימו והוה תנאי או לא מקרי אפשר לקיימי ומסיק רבא דמקרי אפשר אבל הכא דנימא דמקרי בידו אתמהה:

ובענין קו' רש"ל י"ל דמדאמרי' בסו"ד לאחיו לא תצא ש"מ דלו אם נשאת תצא וא"כ ע"כ לא תקים התנאי והיינו דמק' ומשום גזירה שרי' א"א לעלמא אבל עכשו דמסקי' אם נשאת לו לא תצא ל"ש קו' הגמרא דלעיל שוב שהרי יכולה לקיים התנאי לאחר גירושין ולזה לא מק' רבא כ"א הרי לאו בדידה קיימה לאגרושין ולא בעי רבא לפי ד' ר' נחמן דגם לאחר לכתחלה לא תנשא דהו"ל לר"נ למימר לא תנשא בין לו ובין לאחר אלא ש"מ לאחר תנשא לכתחלה:

וד' הרמב' דהגט בטיל אולי לא ס"ל כד' התוס' דלאחר שנשאת לאחר ל"ש הך גזירה כ"א דלמא לא תנשא לפלוני זה וא"כ אין בידה לקיים תנאה: ואמנם מלבד ד' תוס' י"ל דהכא שרית לה לכתחלה להנשא לאותו פלוני משום דלא ליהוי גט בטל ובניה ממזרים מן השני והו"ל כדיעבד:

בע"ה בענין תנאי שא"א לקיימו פ' המגרש ופ' השוכר:

ע"מ שתעלי י"ל דתנא נקט תרי עניני תעלי לרקי' ותרדי לתהום אפשר ע"ו שם על אלו קתני בב"מ אם מתקיים התנאי וכמ"ש תוס' ואינך המה רחוקי' במצאות מדתנא תנא נתקיים התנאי ה"ז גט דלא תימא דטעמא דת"ק דמשטה הוא בה ואפי' עלתה ע"מ שם לא מהני קמ"ל:

תוס' ד"ה ע"מ שתעלי וק' יל"ד מה ענין קו' שניי' לכאן בהדי קו' ראשונה ונ' דבלא זה הייתי אומר באמת טעמא דת"ק משום דמשטה הוא בה אבל מאחר דנתקיים התנאו הוה גט א"כ נילף מב"ג וב"ר:

ויל"ד על תי' תוס' נהי דל"ד לאפשר לקיימי' ע"י שליח אכתי אמאי לא נילף מהתם כמו שאר דינו תנאי ונ' דבאמת י"ל דרבנן דהכא היינו רבנן דר"מ דלא ילפי כלל מתנאי ב"ג וב"ר אלא אי דמי לאפשר לקיימו ע"י שליח כ' תוס' בכתובות פ' המדי' דבאפשר לקיימו ע"י שליח גם רבנן דר"מ מודו ולזאת לא הוצרכו לתרץ כ"א דלא דמי לאפשר ע"י שליח וכוונת דבריו עיי' בכתובות פ' המדיר שם ותמצא נופש:

תוס' בב"מ אבל ק' עי' רש"א ועי' שטה מקובצת אמנם מה שהק' רש"א מה שייך הך קו' לדבריו דלעיל י"ל דבל"ז דמתני' נקט מה דכ"ע מודו בה דהיינו אפשר לקיימו ובא"א דהוה פלוגתא לא קמיירי משא"כ עכשו דמתני' ר"י בן תימא ק':

והנה מה בעי ר"י ב"ת במה שאמר לקיימו בסופו והתנה מתחלתו נ' דר"ל דווקא א"א לקיימו ע"ד המציאות כלל אבל אמר לאשה ענייי ע"מ שתתנו לי מאתים זוז אף דבשעת התנאי א"א לקיימו מ"מ כיון דיוכל להתקיים בסופו שגם ענייי יכולה להשיג בטורח גדול מאתים זוז אף שהתנה בתחלתו בשעה שלא הי' אפשר לקיים מ"מ התנאי קיים:

ובא תנא דמתני' ופי' דבר זה ביותר ביאור:

אביי אמר היא נ' ד' אביי דר"י ב"ת מתנאי ב"ג וב"ר קיליף ובתנאי ב"ג לא הי' תנאי כזה דאכלה ולקיא רבא ס"ל דמסברא קאמר ר"י ב"ת הכי ושפיר יש לחלק בין הך לע"מ שתאכלו בשר חזיר:

רשי' ע"מ תבעי לי בין בזנות ובין בנשואין כ' רשי' כן משום דלכאורה בזנות קאמר כד' תוס' והאריך הרשב"א בדבריו וה"פ נתקיים התנאי ה"ז גט לאביי דל"ד אי' פנויי לאכילת חזיר דא"צ לקיים התנאי ולרבא אדרבא דמי והא גופא אשמעי' דאכילת חזיר צריכה לקיים התנאי אבל ד' רשי' דבאי' פנויי לא שייך משחדא לי' דבעד ממון לא עביד אי' אלא ש"מ דבין בזנות בין בנשואין קאמר וה"ק נתקיים התנאי בדיעבד אבל לכתחלה אסור משום נשותי' נותני' במתנה ואם לאו שנשאת לאחר לא הוה גט לאפוקי ללי"ק דר"נ לעיל דאמרי' אפקינהו משום הך גזירה דשמא יאמרו נשותי' נותני' במתנה:

רשי' לאבא ולאביך ק' לי' לרשי' מ"פ הש"ס מדלא מפליג באבא ואביך ליקשי לי' גם עתה אמאי לא מפליג בפלוני בין תבעלי ללא תבעלי אלא וודאי דלא תבעלי לפלוני אינו גט וע' רש"א דלפי דבריו אכתי ק' מאי דומיא שכ' רשי' וכן ק' אמאי כ' רשי' אינו גט דיו שלא תנשא עד שימות אותו פלוני ונ' ד' רשי' דכל תנאי שאין בידה שלא לעבור עליו

כגון היכא שיוכל פלוני לבועלה באונס אין זה כריתות וע"ז מייתי רשי' ראי' מבית אביך דנהי שכ' תוס' מת האב י"ח קרואין בית אביך מ"מ מוכרו הרי לא מקרי בית אביך אלא ש"מ משום דמכירה אין בידה מקרי לעולם ואין זה כריתות וה"נ בלא תבעלי לפלוני דאין בידה ג"כ אין זה כריתות: בענין כיצד יעשה פ' המגרש:

יל"ד למאי דמסקא דאלא חוץ וע"מ כשר א"כ למה לא נקט תנא דלימא ע"מ ונאמר לי כי הפ"י הק' כן ונ' דנהי דבעלמא ע"מ כשר הכא שאני דאם אתה אוסרה על אותו פלוני יאמרו כי גירושין הראשון קיימא ויוציאו לעז על הגט:

אבל הרמב' כ' בהדי' דיכול להתנות תנאי כשר ונ' דלטעמי' דס"ל דע"מ דכשר היינו בזמן קצוב דווקא ואי הוה נקט ע"מ סתמא ס"ד דומיא דחוץ דליכא זמן קצוב ולהאריך בלשונו לפ' ע"מ לזמן קצוב לא ניחא לי' לתנא ולא נקט כ"א בלא תנאי:

וכ' הר"ן דהי גיטך ל"מ כאן והרמב' חולק וס"ל דה"ז גיטך ג"כ מהני: וע' רשב"א מ"ש בשם הירושלמי והמעיי' שם יראה דנחלקו שם ב' אמוראי' בפלוגתת רשי' ור"ת שהביא הרשב"א חד ס"ל דמשום דפסלה לכהונה בעי': שיטלנה הימנה וכד' רשי' וחד דייק דלא פסלה דאי פסלה א"צ שיטלנו: בע"ה בענין כתבו וחזר ומחקו פ' המגרש:

תוס' במתני' לכאורה לרבא דמוקי מתני' לאתר התורף אין ראי' התוס' מכרעת גם לפני התורף אלא דמ' להו דבכ"מ שנמחק יש לחוש שהי' כ' שם תנאי ואי סמכי' אקיום גם לפני התורף סמכי':

רשי' ד"ה כתבו אבל לא כ' אפי' אמר לעדים אין לומר כוונת רשי' או"ח דא"כ שמעתין כר"מ וכ"כ רשב"א דשמעתין ע"כ כר"א דלר"מ מצאו באשפה כשר ואיך יפסול משום שאמר בע"פ לרבא ותו אי עי"ח כרתי מה לי לפני התורף או לאחר התורף או"ו כוונת רשי' דלשאר עדים אמר ואמנם מ"ט לא כ' רשי' דאמר לסופר כמ"ש תוס' והראשוני' נ' ד' רשי' דאם אמר לסופר ע"כ גם ר' ספרא מודה דהרי הסופר שלוחו של בעל והבעל צוה לכתוב ע"ד חוץ מפלוני והסופר כ' להתנסבא לכל גבר דתצבתן א"כ ביטל שליחותו או"ו להסופר לא אמר מאומה כ"א לעדים ואמירה לסופר כתיבה היא דאם לא כ' מגרע גרע וכ"ת א"כ מ"ט דרבא כיון דהסופר כ'. הגט כהלכתו נ' דהבעל פסל במחשבתו הפסולה הגט אף בלא השליח דהיינו הסופר ול"מ למ"ד בקדשי' ובמחשב לע"א דמחשבת בעלים פוסלת א"כ הכא מ"ש אפי' למ"ד התם זה מחשב וזה עובד לא אמרינן ה"ט בע"א דהיינו בשחיטה ל"ש שליחות ובקדשי' כהכי שלוחא דרחמנא נינהו משא"כ הכא דהסופר שליח הבעל פוסלת מחשבת הבעל אפי' בלא מחשבת הסופר:

באו"ד ובלבד שיאמר וכו' לכאורה ד' רשי' מטין לד' הר"ן במתני' דצריך שיאמר הרי את מותרת דווקא והי' גיטך או ה"ז גיטך לא מהני ואפשר דגם הרמב' שכ' דסגי בהרי זה גיטך לא קאמר כ"א היכא דנטלו הימנה וחזר ונתנה לה אבל בדרב ספרא שהגט נכתב בשיור צריך שיבטל השיור בפי' בשעת נתינה:

תוס' ד"ה מהו דתימא בסו"ד ע' רש"א כוונתו בהשגתו על רש"ל דלמא לרבא ב' תי' אמר חדא אליבא דר"ס וחדא אליבא דרבא ומ"מ גם ד' רש"א לא מתיישבן דבשלמא אי בע"פ לרבא מטעם גזירה פסול שפיר כ' רש"א אבל לד' תוס' בע"פ לרבא מדינא פסול וא"כ נהי דבע"מ פליג ר"ז ארבא בחוץ מודה אפי' בע"פ:

תוס' ד"ה שתוקי שתקי' ע' רש"א וע' בי"ש קמ"ז מ"ש לתרץ על קו' הר"ן וי"ל דלעולם רבנן לא גזרו כלל לאחר התורף אטי לפני ובחוץ דפסלי משום דלמא ישכח מלמחוק:

וקו' שני של רש"א לק"מ דמאן יימר לן דלמא באמת ר' אליבא דרבא אפי' כה"ג פוסל:

תוס' ד"ה כל התנאי ונ' ד' רשי' דלפני התורף מדינא פסול לר' לכ"ע ולרבא אפי' לרבנן והטעם משום דבעי' ס' כריתות ונתן ובשעת נתנה אכתי לא ידענא אם יהי' כריתוה וזה מבואר מד' הרמב' שהביא ה"ה פ"ח מגירושין במה שביאור בתשו' למה קרא זה ס' גירושין אלא שיש לתמוה על ה"ה מאחר שהביא ד' הרמב' בעצמו סיים דטעם הרמב' משום ברירה והרי לד' הרמב' שהביא א"צ לשום טעם עוד וכ"ת א"כ אמאי לא קאמר הש"ס לעיל כדפריך ורבנן האי כריתות מאי עבדי לי' דמבעי לי' להא דתנאי פוסל בגט משום דהתינח לרבא אבל לר"ז דמכשיר לפני התורף לרבנן אכתי תק' ומשני שפיר הש"ס שנויא אליבא דכ"ע:

כל שפוסל בע"פ וכו' נ' דלר"ז הכי מתפרש הכפל בבריי' דה"ק רבנן לר' אפי' ס"ל כריב"י דגם ע"מ שלא תנשאו פסול מ"מ לא מסתבר למגזר שאר ע"מ אטו ע"מ שלא תנשאו ומכ"ש לדידן דלא ס"ל דפוסל כ"א חוץ מאן ישמע לך למגזר ע"מ אטו חוץ וכקו' תוס' ולרבא ה"פ בשלמא לפני התורף דחוץ פוסל גם ע"מ פוסל אבל לאחר התורף דגם חוץ אינו פוסל בע"פ אם לא בשעת נתינה וכמו שביאור ה"ה ד' הרמב' גם ע"מ אינו פוסל והיינו דקאמרי היכא דאינו פוסל בע"פ אינו פוסל בכתב משא"כ חוץ דפוסל מיהת בשעת נתינה פוסל בכתב אפי' לאחר התורף משא"כ ע"מ:

רש"י ד"ה מחלוקת דע"מ דר' ורבנן נ' דכ"כ משום די"ל לר"ז ר' ורבנן גם בחוץ פליגי תרווייהו כר"ס ס"ל דבתוכו דמתני' לפני התורף וס"ל לרבנן דש"מ דאפי' לפני התורף דווקא חוץ אבל ע"מ לא פסול ור' סבר דע"כ חוץ שלפני התורף אפי' בע"פ פוסל ודנקט תנא כתבו משום דגם אשאר תנאו קאי וא"כ כתבו גם בשאר תנאו פסול ואמנם מדקאמר

לקמן ממתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ ש"מ דכ"ע מודו דמתני בחוץ דווקא מיירי ותרווייהו מודו בחוץ בע"פ הוא פסול וכר"ס לזה כ' רשי' דלר"ז רק בע"מ מחלוקת ולא בחוץ:

תוס' ד"ה אבל אחר באו"ד ותדע לכאורה יש לדחות דלעיל דווקא שלא כ' הסופר מידי אמרי' דדעתי' הי' ע"ד הבעל בשעת נתינה משא"כ כאן שכ' הסופר מיהת לאחר התורת למה לא נימא כי גם בשעת כתיבת התורף הי' דעתו לכך:

בע"ה בענין שאר דיני חו"ק:

לאבא ולאביך לא נקט בקיצור חוץ ממי שאין לה עליו קידושין דס"ד דקאי אעבד ונכרי וחייבי כריתות חל עליה אי' אשת איש וטעמא דאבא ואביך וכן אחי ואחיך י"ל שהם ערוה מטעם רוב כדאמרי' ואפי' באחי ואחיך מצי מיירי באחיו מצד אב הוי א"א וודאי ואי לא קתני עבד ונכרי הייתי אומר דהוה שיור משום דעבידו דמגיירי כדאמרי' בגמ':

אלמנה וכו' י"ל דתניא תלתא בבא נקט באלמנה וגרושה י"ל דהוה שיור דלא איכפת לה אם יהי' בני' חללי' ומכ"ש ממזרת ונתונה לישראל דמתכשרי' הוולדות דהוה שיור אפי' בת ישראל לנתן וממזר דמפסלי הוולדות אפ"ה הוה שיור:

מצרי ואדומי נ' דר"ל אליבא דר"ע דס"ל אין קי' תופסין בחייבי לאוין וא"כ הוה שיור ואמנם במצרי ואדומי דהוה חייבי עשה מודה:

קי' קטן נ' דאליבא דר"י דמקיש קודמי הוי ראשונה מבעי' וגם בקודמי הויה ראשונה לא היתה ראוי' וכ' לעיל דטעמא דר"י משום ויצאה והיתה ופשיט לי' ג"כ מויצאה והיתה:

תוס' ד"ה לניתוה ואף שפי הפו' במתני' דנערה המאורסה דקטנת בחיי האב אינה מקבלת גיטה דלמא אדרבא הא גופא אשמעי' ברייי' דגם קטנה מקבלת גיטה:

חוץ מהפרת נדריך לכאורה יש לפ' כי הבעל השני לא יוכל להפר וכן בירושה אבל מ' ברשי' דמשום זה לא מקרי אגידא גבי':

תוס' ד"ה חוץ מתרומותיך יש לספק אם כוונת תוס' דעד שתנשא תאכל או אפי' לאחר שתנשא:

בע"ה בענין גופא שר גט פ' המגרש:

ספר תרוכין ואגרת שבוקין נ' שתקנו כן ללמוד דבמקצת דין גט כס' דעל שני דפין פסולה דס' אחד אמר רחמנא ובמקצת דיני' כאגרת לענין דיו וכיו"ב וגט פטורין דהיינו ת"א על ס' כריתות:

רשי' אמר לה לאשתו כלומר שכ' לה אבל בשפחה לא פי' רשי' כן ונ' דבאשה ד' רשי' דאמירה לא מעלה ולא מוריד דאם לא א"ל ה"ז גיטך אפ"י אין זה לשון שיור או"ו בכתב

מיירי משא"כ בתפחה דא"נ אמר ה"ז גיטך כיון דאמר ג"כ הרי את מותרת גלי דעתי' דלהתירה בבן חורין קמכווין ואין השחרור שיחרור כמ"ש רשי':
הרי את בת חורין נ' דמשום דעיקר שיחרור בשפחה כ' חפשה לא נתן לה נקט תנא ל' שחרור בשפחה:
תוס' ד"ה עד טצהר ע' ר"ן ליישב ד' רשי' דאפשר דכיון דאסותי' בידן לא מקרי סמפון:
בע"ה בענין ג' גיטן פסולין פ' המגרש:
תוס' ד"ה ג' גיטן ע' רש"א ונ' דהתוס' לא גרסי זה ברשי' כלל וכ"ת א"כ ק' ארשי' י"ל דד' רשי' באמת מוקי הש"ס מתני' רק כר"מ לענין משנה ממטבע אבל לא לענייי עי"ח כרתי:
רשי' מנונא דרישא ע' רש"א ואמנם מה שפי' רשי' אליבא דר"מ דווקא היינו דלר"מ אתא מתני' כפשטא דתנן ג' גיטן הוולד כשר ובשאר גיטן ששינה ממטבע חכמים הוולד ממזר אבל לרבנן כיון דבמתני' לא תצא ומל' לא תצא ליכא למשמע מידו:
ומה דפשיטא לרשי' דלת"ק אף ע"מ לא בעי' מדקאמר ר"א אלא שנתנו לה בפני עדים מ' דבתרתי פליג דע"מ בעינן וחתימה לא בעי' דאלת"ה הו"ל למימר כיון שנתנו לה בפ"ע:
והנה ד' תוס' בריש גיטין דכ"י אין לך חתימה ג דולה מזו ומ"מ פסול משום דאין בו זמן ולא מ' כן מד' רשי' בשמעתין כ"א דכ"י פסול משום תק"ח דבעי' עדים ועד"ז מבוארין דבריו במה דעביד צריכותא לרב מרישא לסיפא:
והתימא על הרמב' שלא הביא כ"א כ"י וע"א וכ"י בלא עדים לא הביא: וכ' רשי' ריש גיטין כ"י ידי הבעל ונ' דק' לי ל' כ' בכ"י ולה"ק דאי תנן כ"י לחוד הו"א דלעולם אסופר קאי ור"ל כ"י סופר מפורס' הניכר לכל להכי הדר ותני כ' בכ"י דנדע שהוא ידי הבעל:
ובאמת י"ל עוד ע"ד אחר דאי לא תנו כ"א כ"י סד"א מאי כ"י חתם ידו קמ"ל כתב בכ"י ולא חתם:
ואין בו זמן כ' רשי' ריש גיטין באיזו זמן נכתב נ' כוונת רשי' למה לא יהא אין בו זמן מטעם:
שלם מלכות וכמו שנתקשו בזה הרשב"א והרמב"ן כ' רשי' דיוכל להיות שכ' בו בימי מלך פלוני אבל לא באיזה זמן ואין זה דומה לכ' בו שבוע דשבוע עכ"פ מספר זמן שמונין בו ליובל משא"כ בימי מלך לבד:
אמנם במשנתינו כ' רשי' לתרץ קו' זו עם קו' אחרת דהרי מדתנן כ' בכ"י כשר א"כ אין לך אין בו זמן גדול מזה ולזה כ' רשי' דבחדא קו' מתרצא חברתא דבכ"י נהי לדידן הו"ל כאין בו זמן מ"מ אין בו משום שלם מלכות אבל אין בו זמן ס"ד דמשום שלם מלכות ליפסול

קמ"ל דבזמן תקנתא בפ"ע משום בת אחותו אבל שלם מלכות אין בו וכמ"ש הרשב"א דכיון דלא כ' בו זמן כלל אין המלכות מקפדת:
ואמנם מ"ש רשי' משום בת אחותו דווקא נ' דדייק לי' ממה דאמרי' מנינא דסיפא למעוטא דתניא ולמה לן לאפוקי מעוטא אברייתא לימא דממעט נב"י ונב"ל דהוולד ממזר וכ"ת מרישא שמעו' לא היא ס"ד הואיל ור"ש מכשיר לכתחלה לרבנן מיהת הוולד כשר לזאת אצטריך אמנם התינח לר"ל דאין בו זמן פסול משום פסידה דאשה ומאחר דהיא לטובתה למה לן למעבד בנה ממזר משא"כ נב"י ונב"ל דהיא משום פסידא דלקוחות איכא למימר דגרע אבל הש"ס קאי הכא לר"י דטעמא דזמן משום שמא יחפה והרי באין בו זמן שייך טפי גזירת שמא יחפה מבנב"י ונחתם בלילה דהי"ל זמן מועט והיאיך נימא דאין בו זמן הולד כשר ובנב"י וולד ממזר והיינו דפ' רשי' סוגי' לר' יוחנן:
ואין בו אלא ע"א כ' רשי' ריש גיטין דמיירי בכ"י סופר נ' דמ' לי' דלמ"ד כ"י מוקי מתני' כתני' שלישי דלא ידעי' מני' ושפיר איכא למטעי ואצטריך רישא וגם סיפא משא"כ בריש מכלתין דלא ידעי' משום תנא עדן כ"א מר"מ ור"א וכר"א כ"כ רשי' ד"א וע"כ כר"מ מוקי לה וכיון דידעי' מסיפא דלר"מ כ"י דעדיף מדמכשר ע"א רישא ל"ל ולהכי מפ' רשי' כתב סופר:
וכן אמר ר"י מבואר מד' רשי' דלא גריס בהדי' כ"י שנינו ומד' ר"א ילפי' אבל הש"ס לא קאמר כ"א וכן אמר ר"י:
וכ' עוד רשי' אבל בכ' סופר הולד ממזר דלא תימא ר"י מחמיר עוד מרב ושמואל לזה כ' רשי' דדעה שלישי אין כאן:
תתיבם ואין בכך כלום נ' דד' המק' הי' מדכייל תנא ס' קידושין עם ס' גירושין ובס' קידושין אי תתיבם ע"כ תצא ואי בס' גירושין לא תצא דהרי לא גרע יובם דיעבד מיש לה בנים ואמאי כלילנהו כחדא:
תוס' ד"ה כל העופות ע' רש"א ונ' כוונתו תוס' בהך ברייתי' סתמא תניי' בין לפני קידוש בין לאחר קידוש ומה שסיימו דהיסח הדעת פוסל אפי' לאחר קידוש ומ"מ לא פי' תוס' לטעמא דברייי' משום היסת הדעת דהיסח הדעת לכאורה לר"י תתניי' ע' תוס' פסחים י"ח ע"א ד"ה בטלו:
בע"ה בענין עם כרתי:
רשי' ד"ה אעפ"י כוונתו לד' תוס' ריש מכלתין ד"ה ר"א דאפי' בלא עדים כלל מכשר ר"א מבואר זה מדאמרי' לקמן לרבנן אפי' ריח הגט אין בו ש"מ דר"א בלא עדים כלל ג"כ מכשר:

והנה בשמעתין כ' רשי' להנשא לכתחלה מ' אבל לגרש לכתחלה לא אבל בריש מכלתין כ' רשי' נהגו לחתום ומזה דייק שם תוס' דלרשי' אפי' לגרש כשר לכתחלה:
ולקמן בד' רשי' חזר רשי' וכ' אפילו פסולה דרבנן ליתא נ' דס"ד כיון דרב בשטרות לית לי' דר"א א"כ גם בגט לכתחלה מיהת פסול וע"ז כ' רשי' דלא הוא כ"א גם לרב כשר לכתחלה:
רשי' ד"ה וגובה ע' תוס' ריש מכלתין שהק' על רשי' מקו' הש"ס לקמן והרמב"ן בחי' הק' פשיטא לפי ד' רשי' די"ל הלקוחות יטענו אלו הי' עי"ח כבר היינו גובין מיד אחר גירושין מגלימא דעל כתיפיו ועכשו שלא הי' קול הפסדנו וק' טעמא מאי אע"כ דלר"א גם עי"מ מפקי לקלא א"כ ע"כ ה"ה לשטרות ואדרבא בהא מובן וכי לא ידע הש"ס דיתרץ לי' ר"א תרתי אמר אע"כ משום דר"א רק אגיטין קאי וכיון דרב סבר הל' כר"א בגיטן א"כ ממילא שטרות בכלל וי"ל דהמתרץ חידש ענין זה דר"א תרתי אמר וסיפא לאו אריש קאי ובריש פסק רב כר"א ובסיפא פליג עליו: בשטרות לא ע' רשיי ויל"ד א"כ מ"פ הש"ס בהשולח מפני תיקן העולם דאורייי היא דלמא קרא בשטרות מיירי ואולי מ' להש"ס דלמען יעמדו גם בגט שייך וצ"ע ויש לעורר ע"ד תוס' ריש מכלתין דבגיטן לא מהני הודאת בע"ד משום דאסרה א"כ כשהיא בלאו"ה מפסולי כהונה שייך הודאת בע"ד והש"ס בסוגי' דשליש סתמא קאמר בעל אומר לגירושין לא מהימן: בענין ב' גיטן שוין פ' המגרש:
כ' רשי' שוין בשמותי' כוונתו לאפוקי מד' תוס' הובא בר"ן וברשב"א דמיירי שיש איזו סימן משום מוכח מתוכו ונ' דד' הרמב' כד' תוס' ולזה כ' דצריך שיתנו להם בעי"מ ומאי בעי בזה הרי כ"כ דבכל גט לכתחלה בעי' עי"מ ובדיעבד כשר בלא עי"מ או"ו ס"ל כד' תוס' דבעי' מוכח מתוכו אי עי"ח כרתי ור' ירמי' היא דמוקי לה כר"מ ובדאיכא סי' אבל לאבייי כיון דאיכא עי"מ אפי' שוין לגמרי אבל עי"מ מעכב:
ולכאורה כ' לד' תוס' אמאי אבד א' השני בטל כיון דאי בי' סימן ליגרש מס' לתרווייי ואח"כ נחקור באיזה הי' סימן זה ונ"ל דבמקום הבעל שוב אין מכירין הנשים וא"כ שוב א"א לברר:
רשי' ד"ה דלא כר"א כוונת רשי' ליישב אמאי לר"מ נמי לא נימא דעי"ח צריכין שידעו בהי מיני מגרשא לזה כ' רשי' דבעי"ח וודאי לא בעי' דהרי כותבין גט ואיש אף שאין אשתו עמו הרי דא"צ שידעו העי"ח אלא שבעל זה נירש את אשתו לא זולת ואמנם לר"א מ' לר' ירמי' דכיון דכותב אבעל קאי ונתן ג"כ אבעל קאי מנ"ל דלה דווקא אוכתב ולא אונתן בשלמא לר"מ וכתב אעדי' קאי ונתן אבעל קאי וא"כ לה ג"כ אעדי' דווקא ודקאמר

הש"ס בדר"א דאמר עי"מ כרתי ר"ל עי"מ לחוד כרתי ולא בעי' עי"ח כלל וא"כ וכתב רק אבעל ואולי מודה ר"י דלר"י דבעי' כתיבה וחתימה לשמה אתי' ולהכי קאמר דלא כר"א ולא קאמר כמאן כר"מ:

והנה מ' לכאורה דלר' ירמי' אין הל' כר"א וא"כ מאי מתמיה הש"ס לעיל ור' ינאי לי' לי' דר"א וכן אר"י ונ' דגם ר"י ס"ל הל' כר"א בגיטן דעי"מ הוה כעי"ח אבל עי"ח ג"כ מהני כמו בשטרות בזה לבד דלא כר"א ואביי דדחו ס"ל דר"א גופא מודה דעי"ח מהני ג"כ אלא דס"ל דעי"מ לחוד ג"כ כרתי וא"כ מתני' שפיר כר"א ועכ"פ מיושב דלא בעי ר' ירמי' לומר דמתני' ר"מ דמשום דס"ל ג"כ דלא כר"מ כ"א עי"מ לחוד ג"כ מהני: בע"ה בענין ב' עברי' וב יונים פ' המגרש:

ולתכשר וכו' ע' תוס' ונ' דהש"ס מוקי למתני' כר"א דהל' כוותי' וא"כ אף בעי"מ פסול וע"כ משום מזויף מתוכו והתינח אי מזויף משא"כ מאחר דאיכא למתלי שהוא כשר למא יהא פסול מספק לר"א בעי"מ:

דידעי' בהא חתימה לרשי' דלא ידעי' מנו יעקב ר"ל דידעי' היינו שהוא חתימה א' עם חתימת ראובן ולד' תוס' דיעקב היינו אביה אתי' כפשוטו דידעי' דלאו היינו חתימת יעקב אבוה דראובן:

בע"ה בענין שאר דיני כתיבת וחתימת הגט ספ' המגרש:

וכ' בדף השני מכאן הק' בתוס' סוטה י"ח ע"ד רשי' שם דמגילת סוטה דפסולה בב' דפין אף דמעורה דא"ד מ"ט בגט כשר וי"ל לד' רשי' מדגט לא כ' כ"א ספר המעורה נקרא ספר וכן מזוזת דווקא אינה מעורה נקרא מזוזות אבל במגילת סוטה דכ' בספר בפתח י"ל דבעי' שלא יהא ראוי כלל לב' ספרים ומ"מ מיושב מאי אשמעינן מתני' מאחר דמיירי ע"כ בגוונא דליכא למיחש למידי ואמנם הא גופא אשמעי' דאף דכ' ספר מ"מ מעורה כשר: כתבו עברי' ועדיו יווני' קמ"ל דלא חיישי' דהעדים אינם מבינים כלל ענין הגט הכ' בעברי אבל זה ל"ש ביהודי אפי' מארץ יין לא יהא מבין עברית משא"כ אפכא דהגט כתוב בלשון יוני ועדי' עברי' חיישי' טפי שאינם מבינים ענין הגט קמ"ל דלא חיישי' להכי:

ע"א עברי וע"א יוני קמ"ל דלא חיישי' האי עד דלא מסהיד אחתימה דהאי והאי אחתימה דהאי כ"א אמרי' כיון דחתמי בהדי הדדי דעידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה וודאי ידעי האי בהאי:

וכך היו נקיי הדעת וכו' כלומר דאיש פלוני ובן איש פלוני כשר רק דיעבד אבל פלוני בן פלוני אפי' בלא עד כשר אפי' לכתחלה:

גמ' דלמא גזיי' לזמן דלמעלה יל"ד הא מעיקרא הק' הש"ס ב' קו' אמאי לא תי' ר"א רק קו' א' ונ' ד' ר"א דאנן מאי דחיישי' הוא רק דלמא לא רצה הבעל להוציא פשיטי דספרא ומצא הני ר' גיטין וכוונת יחד משא"כ השתא דיש ריוח למטה וע"כ גט אחד צוה ליכתוב ומה תועלת הי' לו בזה אם יכתוב הסופר עוד איזה שורות הלכך מ' לי' דלא חיישי' והש"ס פריך כיון דעכ"פ אנן אחתימת העדי' סמכי' וגזיי' א"כ ליכא עדי' כלל:

וע' רש"א מה שהק' על רשי' ונ' דכוונת רשי' ע"ד שכתב' דאנן חשדינן לבעל אפשיטה דספרא בשלמא בגוונא דנקט רשי' פרע הפשיטא דספרא בעד פ"א קודם שנמלך ועתה רוצה להרויח משא"כ לפי' רש"א כיון דעתה קרא לסופר ליכתוב ויש ריוח מלמטה מה תועלת לו אם כתוב הסופר שתי שורות יותר או פחות:

ואמנם בר מן דין וכי הדרך להתחיל לכתוב בדף השני א"כ כולי האי לא חיישי':

ובענין מה שכ' עוד רש"א דלאחר שהתחיל הרי את מה גזיזה שייך וכי וכתוב שם תנאי ועוררני תלמיד א' דלרבא דקיי"ל כוותי' ברי' פ' אדרבא כולא תנאי צריכין להיות אחר התורף וכיון דהרי את מותרת שייך לתורף כדאמרי' בהכותב טופסי גיטין אדרבא אחר הרי את מותרת מתחיל מקום התנאים:

עד ג' דורות י"ל דפלגי במה שסובר הרמב"ן פ' פנחס מדוע באיזה שבטים כיון שבט דן לא הי' להם כל א' ייחוס משפחת שוחם לבד וביהודא חצרון וחמול משפחה בפ"ע וכן בכמה וד' רשב"א דכ"ז שלא הי' במשפחה יותר מג' דורות נתייחסו אחר א' ות"ק ס"ל התם כמ"ש הרמב"ן דטעמא משום מי שהי' במשפחה הנכבד ביותר נתייחסו אחריו ועשרה דורות דנקט משום דמקרי עולם בפ"ע כדמצינו מאדם ועד נח ומנח עד אברהם:

מהרה דמרי' עלמא שמעתי מפי מורי הגאון ח"ס זצ"ל לה"ה בשם הגאון בעל מחצית השקל דה"ט כיון דיומו של הקב"ה אלף שנים א"כ תתנ"ב שנים עדן אפי' יום א' אינו וביאר בזה מה שאנו אומרים בסיום ההגדה הוא יבנה ביתו במהרה וכופלין עוד הפעם ואומרים במהרה בימינו הכוונה יבנה ביתו במהרה אבל לא במהרה דמרי עלמא דהו"ל תתנ"ב שנין כ"א במהרה בימינו לפי ומינו תחשוב ולא לפי ימיך כיה"ר בב"א:

בע"ה בענין לפני' ולא לפני עכו"ם:

אביי אשכחי' לר"י וכו' יל"ד אטו מעולם לא אשכחי' לר"י דדן דיני ממנו ומ"ט השתא ק' לי' טפי מאחר דלא ידע משליחותיי' עבדי' וי"ל דידע אביי משום נעילת דלת דייני' הודאות והלואות כדאמרי' ברי' סנהדרי' ולהכי לא ק' לי' כ"א אעשוי גט ומה"ט ג"כ דווקא לתי' ר"י הק' אי הכי גזילות וחבילות נמי דכיון דלא שייך בהו נעולת דלת:

א"נ הדיינין שבבל הי' להם רשות מרי' גלותא הממונו עפ"י המלכות ובד"מ דינא דמלכותא דינא משא"כ בעשוי גיטא אפשר ג"כ דאגזילות וחבילות לא הי' להם רשות:
ותני' ר"ט הוצרך להביא כל הבריי' דלא תימא טעמא דהדיוטת פסולין דלא ידעי לדין דין תורה משא"כ גברא רבא כר"י ואמנם בבריי' קאמר בהדי' דאפי' דיניהם כדיני ישראל ומ' דה"ה בהדיוטת דמחד קרא נפקא להו: ודאצטריך נכרים לחוד אף דהם בכלל הדיוטת היינו כמ"ש הרמב"ן בחומש משפטים דבהדיוטת מהני מיהת קבולי עליי' משא"כ בנכרים דאיכא חילל השם אפי' קבילי עליי' לא מהני משום ואויבנו פלילים כמ"ש רשי' משפטים שם: בע"ה סוגי' דאמת לא שלהי גיטין מה"ק תחלת החורף תר"ל על סיומא דמס' גיטין יום מ"א יום א' דחנכה:
מתני' יצא שמה בעיר יל"ד אמאי לא תנן יצא קול ונ' דמל' שמה דתנן דייק רב אשי דבעי' אתחזק בבי"ד דזה החולק בין ל' שם לל' קול דשם היינו שהוחזק בב"ד וקול הוא אפי' קול הברה בעלמא:
וכ' רשי' פנויי כ"כ דלכאורה הי' אפשר לומר דאפי' בא"א מיירי מתני' וכגון שיצא עליו קול שקבלה קידושין בפני בעלה דלכ"ע הוה מקודשת וכ"ת הרי כל קלא דבתר נישואין לא חיישי' לי' מ"מ נ"מ דמקודשת אם מת בעלה שתצא משני אם לא קבלה גט ממי שיצא עליו הקול וכדאמרי' בסוף הזורק מאי תצא תצא משני אמנם לכאורה כיון דבתר נישואין לא חיישי' א"כ היאיך הוחוק בהך דהזורק הקול בב"ד אע"כ התם לפי המסקנא כך היה המעשה שהקול יצא פלוני כהן כ' גט לאשתו והיא יושבת ומשמשתו וקודם שהוחזק בב"ד כבר מת ומעיקרא כי אתשיל לגבי שני אחשיל ואמנם במתני' דסתמא תנן שיצא קול פלונות נתקדשה היום והקול בא לב"ד ואם בנשואה אין ב"ד נזקקין כלל וע"כ בפנויי' מיירי:
ואמנם דלא תנן בהדי' פנויי שיצא שמה ה"ט דכל אשה י"ל חזקת פנויי דהרי אפי' הודות שא"א היית וגרושה אני נאמנת ואמנם בא תנא דידן לומר דכיון שיצא שמה בלבד מקודשת ג"כ מקודשת אף שאין כאן עדות גמורה: בעיר נ' מזה דייק הרמב' דאפי' בקול דדבר ברור בעי' קול הברה ונתקשה הכ"מ מנ"ל להרמב' הא דהרי ל' לא ששמעו קול הברה מ' דלא בעיי' קול הברה ואמנם ל' בעיר דתנן ק' לי' להרמב' אע"כ דעכ"פ בעי' שיצא השם בעיר דהיינו קול הברה:
ואמנם גם לרשי' נ' דק' ל' בעיר ומ"מ ס"ל דבדבר ברור לא בעי' קול הברה לזה כ' רשי' דמתני' בקול דעולא מיירי ועולא אמתני' קאי אמנם ר"א קאי אבריי' דאשמעי' מיני קלי דל"ש בהו דברי' נראי' כגון בעולה שפחה וכדומה ש"מ דבקידושין שייך קול אחר ג"כ

ולזה פי' ר"א קול אחר: וכ' רשי' מתקדשת והרש"א לא עמד כאן ע"ד רשי' עד לקמן ונ' דכאן כוונת רשי' לומר דלא לחנם נקטי הני אמוראי כולהו ל' מתקדשת דכיון דבעי' נרות דולקות ומטות מוצעות אפי' אחר הקידושין שהות טובא עדן נראי' הדברי' ולזה אומרי' הנרות דולקות משום שמתקדשת ואומרי' כי כבר נתקדשה ומ"מ ל' מתקדשת רומז כי לא לשעה מועטת הי' הדברי' נראי' כ"א אף לאחר שיצא הקול עדן הי' הדברי' נראי':

לפלוני וכן שיטת רשי' בגמ' דבעי' לפלוני דווקא והרשב"א בחי' חולק ונ' ד' רשי' דכיון דחזינן דהקילו רבנן בקול דאפי' בתר אירוסין לא חיישי' לי' ומעתה בשלמא אם יצא הקול לפלוני אם יגרשנה תהא מותרת משא"כ אם לא נודע למי נתקדשה אטו גזרו רבנן משום קול בעלמא שתתעגן כל ימיה והיינו דכ' רשי' מקודשת ולא תנשא בלא גט כלומר כה"ג הוא דגזרו רבנן אלא די"ל ד' הרשב"א דלא בעי לפלוני דהרשב"א לכאורה כ"כ אברייי' וברייי' כבר הוכיח הלח"מ דבעולה וכיו"ב ע"כ בדבר ברור מיירי ובדבר ברור י"ל הרי יבואו עדים ממד"ה ונדע למי נתקדשה ואף דזה דוחק מ"מ התינח אי קיי"ל כהטור דמד"ה דווקא אמנם להרמב' דה"ה מתה א"כ ל"ש זה וק' הרי כמה תקנות תקנו רבנן והקילו בעיגונא וכאן יחמירו כולא האי והקילו בתר אירו' ונשואין וע"כ דהרשב"א כהטור ס"ל אלא דהראית דמייתי הרשב"א מ' דאפי' אדברי' נראי' ג"כ קאי וצ"ע:

מגורשת ה"ז מגורשת עי' רשי' נ' מדבריו דבא ליושב למה לא מוקי לה הש"ס בגרושה פנויי לאוסרה אכהן אמנם הש"ס דקדק ל' דמתני אמאי לא תנן גרושה ותנן מגורשת ש"מ דבא לומר לא שהיא גרושה מאז כ"א מגורשת שנתגרשה היום וע"כ דבא לומר דלאו לגבי עלמא מיירי כ"א לאוסרה על בעלה וז"ש רשי' שנתגרשה היום כלומר דהיינו ל' מגורשת ולא גרושה: אמנם הרי"ף והרא"ש נ' שבאו ג"כ ליישב קו' זאת ולזה הציעו בל' הש"ס לקמן מגורשת וכו' ואסרי לי' אגברא כלומר דל' מגורשת מ' מגורשת מבעלה ה"ז מגורשת מבעלה וע"ז פריך הש"ס שפיר ומשני דבאמת הפי' מגורשת מבעלה כלומר הקול שוברו עמו:

ובל' שני מיושב גם קו' רש"א אמאי לא משני תצא משני כיון דעיקר הקו' הי' דמ' שמגורשת מבעלה ע"כ לגבי בעלה נ"מ ולא לשני:

רשי' ובלבד שצא יהא שם עם קול הקידושין או גירושין וכו' נ' כוונת רשי' דהנה לד' הראב"ד דבעי' קול הקידושין והגירושין כא' ק' א"כ כבר תנן אמתלא והא תו ל"ל וצ"ל דס"ד דאמתלא דגירושין לא מפסיד קול הגירושין כה"ג וכד' הרמב"ן דלא גרע מאציפא דתוחלא קמ"ל דאפי' בגירושין אם יש אמתלא שוב אינו שובר קול הקידושין וא"כ הך ובלבד שלא יהא שם אמתלא לא קאי כ"א אגירושין אמנם מד' רשי' לקמן בשמעתין

מבואר דס"ל כהרמב' דאפי' בתר הכי מהני קול גירושין ושפיר כ' רשי' דאפי' אקידושין קאי הך ובלבד שלא יהא שם אמתלא:
וכ"ת לד' הראב"ד עכ"פ סיפא דתני אמתלא בקידושין ל"ל לא הוא ס"ד דכי היכא דלא מהני גרשה ע"ת ה"נ לא מהני שאר אמתלא ודווקא גירושין מהני משום טוט אסור וטוט שרי קמ"ל דשאר אמתלא מהני ובגירושין ע"כ טעמא אחרינא משום דקול הגירושין גופא מחזק קול הקידושין:
והנה לד' הראב"ד ניחא טובא דנקט אמתלא דגירושין תחלה משום דהיא עיקר רבותא וכמ"ש:
גירש איש פלוני את אשתו מכאן לכאורה ראי' לד' הרמב"ן דאילו להראב"ד מאי איש את אשתו דהרי ארישא קאי והכל קול בעלמא ואמנם באמת לק"מ דלדינא הראב"ד הלא מודה דגם בקול גרושה בעלמא דינא הכי אלא דגם ארישא נמי קאי ומ"מ רמז לן תנא אדעלמא:
ה"ז אמתלא יל"ד מאי בעי תו למימר בהא והנה לד' הראב"ד י"ל דה"ק ה"ז אמתלא של קידושין והראשון אגירושין קאי וה"ק איזהו אמתלא של גירושין ואקידושין לא הויא אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי ואח"כ אמר שוב זרק לה קידושיה וכו' זהו אמתלא של קידושין אבל אם זרק לה גירושין ס' קרוב:
לו לא הוה אמתלא של קידושין וכ"ת פשיטא היינו הך מה לי גירושין ע"ת ומה לי גירושין ס' קרוב לו סד"א בהך ע"ת ר"ל תנאי בקום עשה ומוקמי' בחזקת שלא עשה ומשו"ה לא הוה אמתלא של קידשין משא"כ ס' קרוב לו אמרי' קרוב לה הי' דהו"ל כעין ספק ספיקא ובטולי הקידושין קמ"ל דלא הוה אמתלא אקידושין:
ואמנם לד' הרמב"ן י"ל דהנה מסקי' לקמן דאמתלא ל"ד כ"א מקים אמתלא ונחלקו הרמב"ן והרא"ש הרא"ש ס"ל זרק לה קידושיה לחוד לא הוה מקום אמתלא והרמב"ן ס"ל דהוה ע' ברא"ש ותמצא ומעתה ל"מ לד' הרא"ש וודאי שפיר תנן יהא היא אמתלא כלומר אבל זרק לחוד לא הוה אמתלא אפי' לד' הרמב' ג"כ א"ש דהבי"ש סי' מ"ו פי' ד' הרמב"ן דווקא אם יצא הקול אח"כ דהי' וודאי קרוב לו הוא דמהני משא"כ ס' קרוב לו לא מהני כ"א מעיקרא מיד משא"כ אם מעיקרא לא יצא הקול כ"א זרק לא מהני ולא הראה מקום מנ"ל לפי' כן אמנם ממתני' הוכיח כן דהרי מתני' סתרא רישא לסיפא ברישא קאמר במקום אמתלא סגי וא"כ ל"צ בהדי הדדי זרק וס' קרוב לו ואח"כ תנן זהו אמתלא דבעי' שני הקולות יחד אלא ש"מ כד' הבי"ש דדווקא וודאי קרוב לו הוא דמהני משא"כ ס'

קרוב לו לא מהני ושפיר קאמר זהו אם יצאו ב' הקולות יחד הוא דהוה אמתלא לאפוקי יצא מתחלה קול זרק לה קידושין ואח"כ יצא קול ס' קרוב לו לא הוה אמתלא:

גמ' ואסרי' לה אגברא כ' רשי' ואמגורשת קאי והרי"ף והרא"ש הוסיפו ע"ד הש"ס מגורשת ה"ז מגורשת ואסרי' לה נ' דלכאורה הי' אפשר לפ' נהי דתי' הש"ס לא קאי כ"א אמגורשת קו' הש"ס הי' גם אמקודשת כיון דבאמת סתמא תנן מ' דגם אא"א קאי וכגון שיצא עלי' קול שפשטה ידה בפני בעלה וקיבלה קידושין דכה"ג כ"ע מודו דמקודשת ואסרי' לה אגברא אלא דהוה קלא דבתר נישואין ואמנם לא הוצרך הש"ס לתרץ קו' זו די"ל רישא בפנויי ולכך לא מתרץ כ"א סיפא ולהוציא מטעות בא רשי' וכן הרי"ף והרא"ש לפ' דקו' הש"ס לא הי' כ"א אסיפא לחוד וטעמא מאי דא"כ הוה כה"ג שיצא קול על אשה תחת בעלה שקיבלה קו' בפני בעלה והוה אמרי' קלא דבתר נישואין חיישי' לי' אפ"ה לא אסרי' לה אגברא כ"א לכ"ע אפי' לר"ה לקמן אמרי' מגרש שני ונושא ראשון דע"כ ל"פ ר"ה לקמן אלא משום דקו' שני קו' תורה משא"כ כאן דקו' ראשון קו' תורה ושל שני קול בעלמא וודאי אמרי' עיינו רבנן בקו' שנו וקו' טעות הוו ומדפריך הש"ס ואסרי' לה אגברא ע"כ לאו אירשא פריך וכ"ת א"כ אדאשמעי' הש"ס דבקול מזה ומזה ר"ה מודו לישמעו' כה"ג היכא דקו' ראשון גמורה ושל שני קול ר"ה מודה לא היא דהרי למסקנא קלא דבתר אירוסין לא חיישי' לי' כלל:

רשי' ד"ה כל קלא וכו' עד וזו נשואה ועומדת היא מלבד כי ד' רשי' ואריכות דבריו צריכין ביאור עוד יש להתקשות בדבריו חדא לפי מה שיצא רשי' לעורר לחלק בין קול שהי' יכול לצאת קודם נישואין א"כ לא מק' הש"ס מידי לא בשמעתין ולא בס"פ הזורק דדלמא דווקא קול שהי' יכול לצאת קודם נישואין ולא יצא היא דקאמר ר"א דלא חיישי' לי' ותו דרשי' כפל ואמר וזו נשואה מנ"ל דבנשואה מיירי וכקו' תוס' ותו דלקמן בשמעתין כ' רשי' דרב אשי לא מיירי כ"א ביצא קול ביום שניסת לזה כי היום קודם נישואין נתקדשה לאחר וא"כ רב אשי לא מיירי כלל בקול דזונה וגרושה דל"ש בהו היום כמובן ועל כלם לפי ד' רשי' לקמן אין מקום לכל אריכות ד' רשי' כאן ונ' לבאר דבאמת רשי' לא בא כ"א ליישב קו' תוס' וכוונת דברי' עד"ז דמ' לי' לרשי' דהסוגיות דש"ס כאן עם שלהי סוגי' מחולקין בכוונת ד' רב אשי ולולי הוה אזלא סוגיי' דהכא כסוגיי' דשלהי שמעתא טפי הוה מק' מהל' דקיי"ל אף בתר אירוסין לא חיישי' ופלוגתיי' דל' כל דרב אשי מאי היא והנה סוגי' דלקמן מפ' דר"ל כל קלא הן קול של דבר ברור הן קול של דברי' נראי' לא חיישי' וק לי' לרשי' הרי בדבריו נראי' בעינן היום ומפ' רשי' דשייך היום ג"כ וכמ"ש ואמנם א"כ רב אשי אמתני' קאי דיצא שמה מקודשת דהתם שייך דברי' נראי' ושפיר י"ל

דר"א נקט בתר נישואין דווקא משום דאינו יכול להחזירה משא"כ בתר אירוסין דיכול להחזירה ואמנם בשמעתין וכס"פ הזורק מפ' הש"ס דכל קלא דקאמר ר"א היינו אפי' קול זונה וגרושה לגבי כהן ולא מיירי רק בקידושין וא"כ ל"ש לחלק בין נישואין לארוסין וכקו' רש"א וא"כ אמאי נקט ר"א בתר נישואין אע"כ לומר דטעמא משום שניסת וע"י קול אין ראוי להוציאה מבעלה וא"כ האי קול דמתני' נמי כיון דנשואה ועומדת היא אף שלא הי' יכול הקול לצאת קודם הנישואין מ"מ נשואה ועומדת היא:

אמנם תוס' ל"מ להו לחלק בין סוגי' דשמעתין לסוגי' דלקמן וע' רש"א ומ"מ צ"ל דבגרושה לכהן הסברא לחלק סתם נשואה י"ל בנים מבעלה ומשום לעז בנים לא חשו לקלא משא"כ בארוסה אלא דמ"מ ק' לפי תי' שני למה לא הק' הש"ס מרב חביבא דקיי"ל כוותי' ונ' דאי לאו דרב אשי היינו אומרי' דהא:

דלקלא דבתר אירוסין לא חיישינן היינו משום דלא יצא קודם האירוסין בזמנו ש"מ השתא אויבי' אפקוהו אמנם מדמחלק רב אשי בין אירוסין לנשואין ש"מ דטעמא דרב אשי משום לעז בנים וטעמא דידן משום הפקעת אשה מבעלה ושפיר מק' הש"ס:

ודע מ"ש תוס' דל' דמתני' מ' דבנשואה מיירי כוונתם דאס"ד דבארוסה דווקא מיירי לא הו"ל למתני' איש פלוני את אשתו ומדלא קפיד תנא וודאי אפי' בנשואה מיירי משא"כ למסקנא דאין קפידא בדבר אף דלא קאי כ"א אמקודשת לא הקפיד:

רשי' ד"ה ה"ק ואסירה לינשא אלא לפלוני כוונת רשי' להביא ראי' מזה לשטתו לקמן דבעי' לפלוני דעד"ז א"ש דאם אמרי אח"כ מגורשת מפלוני הו"ל מגורשת משא"כ אס"ד דמקודשת ר"ל מקודשת סתמא היאיך נתירנה אח"כ ע"י קול מגורשת כיון דלא ידעי' מאן קדשה אלא ע"כ מקודשת היינו לפלוני:

והנה מאריכות ל' רשי' מבואר דס"ל כד' הרמב' דלא בעי' שיצא ב' הקולות יחד ואמנם ל' רשי' מ' דדייק לי' לפרושי מגמ' ונ' דהנה אס"ד כהראב"ד א"כ רישא מלתא בפ"ע דהיינו שיצא שמה מקודשת וסיפא מיירי שיצא שמה מקודשת ומגורשת דאלו מגורשת לחוד ל"מ א"כ הו"ל להש"ס למימר חסורא מחסרא וה"ק מקודשת וכו' מקודשת ומגורשת וכו' אלא ש"מ דלא בעי' בב"א: ולהראב"ד באמת צ"ל דהאי ה"ק דקאמר הש"ס הוה כאולו אמר חסורי מחסרא: והנה ממ"ש רשי' ומותרת לכל מ' דס"ל גם בהא כהרמב"ן דאפי' לכהן מותרת ונ' דגם בזה רשי' והרמב' לטעמיי' דהרמב' מאחר דס"ל דלא מיירי שיצא ב' הקולות יחד א"כ בשלמא אי אשה מתירה לגמרי אמרו עיינו בי' רבנן בקול הקידושין ולא מצאו בו ממש משא"כ אם אתה אוסרה לכהן א"כ ע"כ הקול הראשון הי' אמת ויאמרו דע"י הקול גירושין התירו א"א לעלמא וחומרא דאתי לידי קילא הוא דיבא

להתיר א"א ע"י קול ושפיר עדיף להתירה אף לכהן אמנם להראב"ד דמיירי שיצאו ב' הקולות בב"א א"כ מעיקרא לא יצא הקול כ"א שהוא אסורה לכהן ושפיר לכהן אסורה:
רשי' ד"ה יצא לה שם מזנה לפנויה נ' משום דמפלוגתא דמיי' מ' לכאורה דאפי' בא"א קאי רבא וכ"ת הרי קלא דבתר נישואין לא חיישי' לי' דלמא שם עדיף מקול אבל הא ליתא דהרי מתני' מיירי בשם וקאמר הש"ס עלה קלא דבתר נישואין או"ו בפנוי' מיירי וז"ש יצא לה קול כלומר שם וקול חדא מלתא ובפנויי מיירי:
בעיר לכאורה יש להוכיח מכאן דגם בדבר ברור בעי' בעיר דווקא דהרי בשם מזנה ל"ש כ"א דבר בריר ומ"מ נקט רבא בעיר מ' דבעיר בעי' בכל קול אלא דבשם מזנה לא מהני ויש לדחות דרבא לרבותא קאמר אף דיצא הקול דבעיר זנתה מ"מ לא חיישי' לה:
וכ' רשי' לנכרי ועבד ותוס' ד"ה בעולה השיגו על רשי' וי"ל דגם רשי' מודה דאם באמת זנתה אפי' אינו ידועה עם מי הויא לה זונה ומטעם שכ' ר"י אבל הכא ק' לי' לרשי' מאי אשמעי' רבא במזנה הרי אפי' בקי' לחד מבני פלוני לא חיישי' לקלא דאמרי' מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי וקטן הוה ומכ"ש במזנה אם אינו ידוע עם מי יאמרו כשר הוה או"ו עיקר רבותא דרבא דאם יצא הקול עם נכרי יעבד:
ונ' דמה"ט לא השיגו תוס' כאן אד' רשי' ואמנם מ' להו דתינח אדרבא דיק' מאי קמ"ל במזנה הרי גם בקי' לא חיישי' כה"ג משא"כ לקמן בברייי' דבלא"ה נקטא שפחה וממזר וכה"ג לא הוה צריך רשי' לפי' בעולה לכו"ג או לאו דפליג אד' ר"י:
והתורה אמרה יל"ד אטו ר"י ב"נ פליג אמתני' דתנן יצא שמה מקודשת ונ' דהכי מיירי שלא הוחזק הקול עד לבתר נישואין ושפיר קאמר ריב"נ דבתר נישואין בעי' דבר ברור ויש מזה ראי' לד' הרמב' שהביא הר"ן דהא דקאמר ר"א קלא דלא אחזק בב"ד לא חיישי' לי' ר"ל לאחר נישואין שוב אין ב"ד נזקקין ואמנם היינו דעתי' דריב"נ וקוי"ל כוותי' אבל לר"מ ור"ע גם בתר נישואין מחזקי' לקלא ומעתה יתורץ דמאחר דרב אשי אמר דלא מחזקי' קלא בתר נישואין כפי' הרמב"ן כ"ש דקלא דיצא בתר נישואין דלא חיישי' לי' אמנם הראשון תליא בפלוגת' דר"מ ור"ע מחזקי' לי, אבל יצא בתר נישואין לכ"ע לא חיישי' לי':
והנה מה דפשיטא לתוס' דבתר נישואין גם ר"מ ור"ע מודו היינו לטעמיי' דס"ל ביבמות סוגי' דרוכל דתצא ע"כ מרוכל קאמר דמבעל ליכא למ"ד וה"נ ע"כ משני קאמר אבל לרשי' ביבמות אין הכרח דגם הכא י"ל דר"מ ור"ע כר' ס"ל ותצא מראשון:

אמנם בשלמא לתוס' שפיר קאמר הש"ס כתנאי דריב"נ כרבא משא"כ אי ריב"נ אא"א קאי דלמא בפנויי' מודה וצ"ל דה"ק הש"ס כר"מ ור"ע וודאי לא ס"ל כריב"נ אימור סבר ועכ"פ הוה כתנאי דהיינו דלא כר"מ ור"ע:

רשי' בעולה ע' דבריו לכאורה דבריו סותרין זא"ז דמתחלת דבריו מ' דה"ט דאין חוששין משום דתלי' בפרוצות וסו"ד דה"ט דלא הוה דבריו נכרין ואמנם כוונת דבריו דבאמת בלא דברי' נכרי' ל"ש קול וס"ל לרשי' כד' הרמב' דגם בדבר ברור צריך שיאמרו ראי' כמו שמחת אירוסין וגם בבעולה שייך דברי' נכרי' והיינו כדאמרי' לעיל אכלה אי מיעך לה ואמנם תלי' הכל בפריצות וממילא ליכא דברי' ניכרי' ובלא דברי' ניכרי' ל"ש קול ובהא קאמר הש"ס תנ"ה היינו משום דכבר מוקי לה כתנאי:

תוס' ד"ה בעולה ע' רש"א ונ' דדווקא בשאר חייבו לאוין שהוולד כשר לכהונה היא דאמרי' האם ג"כ כשרה לכהונה משא"כ בנתין וממזר דהוולד אפי' לבוא בקהל פסול ומכ"ש דהאם פסולה וד' רש"א צ"ע דהרי ר' יושע ס"ל אין ממזר כ"א מחייבי מיתות ב"ד והיאיך יסבור אין קידושין תופסין בחייבו לאוין וצ"ע:

נשואה ע' רשי' נ' דאין לדייק מד' רשי' דס"ל אפי' בדבר ברור בעי' היום דווקא דא"כ קול זונה וגרושה היכי משכחת לה אלא ד' רשי' דבריו ה"ק אף דתנן מקודשת ה"ז מקודשת משכחת לה שאינה נשואה ואינה ארוסה והיינו אם הקול ע"י דברי' ניכרי' ונראי' דבעי' היום דווקא: והנה הרשב"א גרס ברש"י ארוסה אין חוששין משום שלא אמרו לפלוני והק' הרשב"א הרי לגי' רשי' בהדי' תני לה שלא לפלוני ונ' דיש ליישב חדא בקול שע"י דברי' ניכרי' וחדא בקול של דבר ברור:

ולכאורה י"ל טעמא דבעי' לפלוני דווקא משום עיגון וכ"כ לעיל כן: בעיר אחרת ע' רשי' וע' רש"א ונ' דרשי' מה"ט נקט ל' מתקדשת דכ"כ לעיל דל' זה ל"ש כ"א אדברי' ניכרי' ונראי' וכה"ג דווקא ס"ל לרשי' דבעי' באותה העיר משא"כ בקול דדבר ברור אפי' בעיר אחרת חוששין וע' בכ"מ שנסתפק בזה:

ממזרת ושפחה' י"ל דאי אשמעי' ממזרת לחוד הו"א משום דאיירי כסתם ממזר שזנתה תחת אשה והתם לא מהימני' משום דרוב בעילות אחר הבעל משא"כ בשפחה דליכא למתלי במידי קמ"ל:

הקדיש פלוני נכסיו כ' רשי' לאסור נכסיו עליו י"ל דר"ל דוודאי לאסור נכסיו אכ"ע פשיטא דאין חוששין אפי' לאסור על עצמו דאפשר לי' בשאלה סד"א דניהמנינהו קמ"ל:

א"נ י"ל דר"ל דהעדים עצמן שהעידו ששמעו כן מפי ב' עדי' באמת שוי' נכסיו אנפשי' חת"א אבל עליו אינם יכולין לאסור:

הפקיר פלוני יל"ד מה ענין ממונא לאי' אם גזרו באי' מהי"ת נימא שיגזרו בממון והתורה אמר עפ"י שני' יקום דבר ונ' די"ל שהיו בכלל נכסיו עבדי' והמפקיר מת ואמר שמואל המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה לא בב"ח ולא בשפחה קמ"ל דלא מהימני ומותר בשפחה:

אמר עולא הנה בבעולה גרסי' ובני אדם נכנסי' ויוצאי' ונשים טוות ושמחות ואומרות והתוס' לקמן ד"ה עד שישמעו מפי כשרים צידדו אם גם בעולא גרסי' נשים ומבריי' דלוי שתקו ונ' דבעולא לא הי' ניכר שום שמחה בחוץ ורק מי שנכנס ויצא מספר ע"כ בעי' בני אדם נכנסי' משא"כ בלוי שהשמחה עד שנשים בחוץ טוות לאור הנר סגי ע"י פרסים כזה אפי' אם נשים אומרות ולכך ל"ק להו לתוס' כ"א מעולא משא"כ בריי' דלוי דאיכא פרסום טובא אפי' מ"ד מפי כשרים מודה:

פלוני מהיכן שמע מפלוני ד' הרמב"ם דמיירי בחד מפי חד וד' ש"פ דתרי מפי תרי מיירי וי"ל פלוגתיי' אי בעי' שמחת אירוסין ג"כ הרמב' דמפ' דבעי' גם שמחת אירוסין ס"ל דסגי בחד מפי חד והחולקים מ' להו דלא בעי' שמחת אירוסין ע"כ בעי' תרי מפי תרי מיהת: והנה ד' הרמב' דהלכו למד"ה לאו דווקא כ"א ה"ה מתי וד' הטור דמתו לא וי"ל דהא מלתא תלי' אי' מבטלי' קלא או לא דאי מבטלי' קלא א"כ מסתברא דמתי לא דבהלכו למד"ה גזרו חכמי' דיוכל להיות שנבטל עוד הקיל משא"כ במתו דא"א לברר כלל ומעתה י"ל רב דהוא מרא דשמעתי' והוא ס"ל דמבטלי' קלא להכי גם הרמב' מודה דדווקא נקט הלכו למד"ה וזה ג"כ ד' הטור דאזיל בשטת אבי' הרא"ש דפסק ג"כ מבטלי' קלי' אמנה ד' הרמב' מ' דס"ל לא מבטלי' וא"כ אפי' מתו והלכו למדיה"י לאו דווקא:

רשי' ד"ה מבטלי' קלא המעיי' בד' רשי' בפי' קמא ימצא דדיוקא על דבר ברור כ' רשי' כן דמסו אם משתקין קול מפי נשים אבל בדברי' נראי' דאיכא רגלי' לדבר וודאי סגי בנשים וכד' תוס' והנה מה שנסתפק רשי' בפי' מבטלי' קלא יל"פ עד"ז דהנה ידועה ד' הרמב' והחולקי' עליו בעד מפי עד אם העד הראשון נאמן להכחיש העד השני והנה הי' אפשר: דמה"ט מפ' הרמב' דר"ל חד מפי תרי בדבר ברור דאי ס"ד תרי מפי תרי מאי מבעי' לי' לאביי מבטלי' קלא הרי אין העד הראשון נאמן להכחיש העד השני אע"כ חד מפי תרי דבתרי וודאי מהימני להכחיש חד אלא משום חשדא דבי דינא הוא דאיבעי' לי' ואמנם לד' המפ' דתרי מפי תרי מיירי י"ל שפיר דס"ל כהפוסקי' דעד הראשון נאמן להכחיש העד השני והכא הוא דאבעי' לן והנה רשי' לא פי' לעיל מידי מה פי' פלוני שמע מפלוני אם חד מפי חד או מפי תרי נ' דמס' לי' ואמנם רשי' ס"ל דעד ראשון אינו נאמן להכחיש העד השני ולהכי מפ' הכי ג"כ תרי לישני דאי מיירי בתרי מפי תרי ע"כ

צריך לפ' כלי"ק ואי מיירו בחד מפי חד לי"ב עיקר: והנה תוס' השיגו על פי' קמא מלקמן וסיימו ופי' ראשון אין נ' כוונתם דאף דאיכא למימר דלקמן מיירי בקלא כה"ג ומודה רשי' דאי מבטלי' קול נשים כ"ש דמבטלי' קלא דאתי עדי' ואמרי להד"מ אמנם בכ"ז כ' תוס' ופי' ראשון אין נ' דמנ"ל להש"ס להשוות דלמא הא דבנהרדעא לא מבטלי' קלא דווקא קול נשים אבל קול כה"ג דאתי עדים ואמרי להד"מ מבטלי' ולפנינו אי"ה נישב קו' תוס':

מדאר"ח עד שישמעו מפי כשרים הנה לפי' קמא ברשי' מבוארי' ד' ר"י אבל לפי' בתרא נדחקו בתוס' וי"ל דהנה רשי' כ' לפנינו וביתר ביאר לעיל פ"א דהא דלא מבטלי' קלא היינו משום חשדא דבי דינא והנה ידוע דחשדא דבי דינא ל"ש כ"א באנשים רקים דכשרי' וודאי ידיני הב"ד לכף זכות ומעתה אי ס"ד לא מבטלי' קלא משום חשדא דריקי' ופוחזים וא"כ אמאי לא משגחי' בקול עד שיצא מפי כשרי' או"ו מבטלי' וממילא מיושב קו' תוס' דא"כ נימא דשמואל קול היוצא מפי נשים לא הי' מבטל וע"כ משום שלא ידברו סרה על ב"ד א"כ גם באידך גוונא מה"ט לא מבטלי' קלא:

ומייתי אביי אפכא מדרב ששת ויל"ד א"כ מעיקרא אמאי לא פשיט אביי מרב ששת ונ' דאביי הוה סבר ר"ח ור"ש מר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ ר"ח מיירי דאין ב"ד מחזיקין קול עד שישמעו מפי כשרי' ור"ש מיירי דאין משיאין לכתחלה אפי' עפ"י קול שיוצא מפי נשים אבל מאחר דפשט ר"י מר"ח דחי לי' אביי מרב ששת ומשני לי' אתרוות' נינהו והא דלא משני לי' הכי מעיקרא נ' דבאתרא דידי' הוי מבטלי קלא אסתיי' לי' רב יוסף מר"ח ובתר דפריך אביי מר"ש משני לי' ר"ש בנהרדעא הוה כדאמרי' במגלה דהוה יתב בבי כנשתא דשף ויתב בנהרדעא ובנהרדעא לא מבטלי קלא:

וע' ברא"ש בשם ר"ח פי' לאתרוותא נינהו אמנם רשי' לעיל פ"א כ' להיפך דבנהרדעא הוו רגילין לדבר בב"ד עיי"ש:

ומ"מ בין לרשי' ובין לר"ח יק' קו' תוס' לקמן מ"פ והא נהרדעא אתרא דשמואל דל"ש תי' תוס' דלא הוה מורה להו דלא כנפשי' כיון דבמקום תלי' מלתא וצ"ל דמ"מ אם לשמואל מורה כן בנהרדעא יש לחוש שילמדו ממנו ויסברו דבטלו תקנתא דלא מבטל לי':

ועוררני תלמיד א' ע"ד תוס' לקמן היאיך נעלם מהם מתחלה תי' מאחר דפשט דבריהם דס"ל דדינא קאמר שמואל ונ' דמצינו בכמה מקומות מהם פ' כירה דבאתרא דאחרינא הוה מורי אמוראי דלא כנפשיי והיינו דק' להו דלמא באתרא דרב הוה שמואל חולק כבוד לרב וע"ז תי' בשלמא אי הוי בעי בני בי רב הא מלתא אי מבטלי' קלא לחיי שפיר

הוה הוה חולק כבוד לרב אתרי' משא"כ הכא דאינהו בעאי מני' מלתא אחרינא למה לי' לשמואל למימר להו והעמידו דבר על בוריו דליבטלו קלא דלא כנפשי':
והנה לעיל פ"א נתקשו תוס' מהך דכתובות גבי מעלין לכהונה עפ"י ע"א ותי' דהתם דנפסל מתרומה לעולם נ' כוונתם דהוא וזרעו עד עולם יפסלו כה"ג לא החמירו רבנן משא"כ בשאר קלא:
אמנם תי' שני צריך ביאור שכ' דלתרומה דרבנן לא החמירו ונ' דד' תוס' כמבואר בד' כאן דע"י שחזרו העדים הראשונים ואמרו להד"מ הוא דמבטלי' לקלא וה"ט דיאמרו דהרי עכ"פ עדות הראשונה במקומה עומדת ומכחישין אותן העדי' שחזרו דס"ל דבעי' תרי מפי תרי ויאמרו מאי חזו ב"ד דסמכו אהני לסמכי אהני אמנם באי' דרבנן ידוע דבתרי ותרי ספיקא לקולא וליכא זילותא דבי דינא:
ולולי ד' תוס' יש לתרץ עוד באופן אחר דהא דלא מבטלי' קלא משום שיוציאו לעז בכהן שבני' חללי' ובא"א שבני' ממזרי' ואם ישגיתה ב"ד שלא תנשא הגרושה לכהן והאשה בלא גט לא יהא לעז זה כלל וכה"ג ראוי לב"ד לעשות משא"כ התם כיון דבי"ד ידעו שזה כהן אטו משום לעז יפסלו מן הכהונה אתמהה:
גמ' אימא לי איזו גופא דעובדא ע' ברא"ש בירר שכך יצא הקול ע' ק"נ ולי נ' כפשטו דבשעה שבא לפני רב חמא באמת כבר יצא הקול כך אבל בעידנא דיצא הקול מעיקרא לא:
ואמנם הא גופא דאתיי' לאבוה נ' דשמע רב חמא דאבוה אמר דאין ממש בקול זה והוה סבר דלמא יש גט כריתות בידו אבל מאחר ששמע דברי' נתיירא שיתאמץ עתה להעביר אמתלא זו דע"ת קדוש וא"ל ר"ח אל תיגע כי עתה לא מהני אפי' יצא הקול כך:
תוס' ד"ה כיון וכו' לישנא ע' נ' כוונתם דבאמת לישנא דקאמר לאו כל כמינך מ' קצת דהיא לאו כל כמיני' אבל אחר כל כמיני' אמנם א"כ למה זה אמר כיון דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא אלא ש"מ דזה עיקר ול' כל כמינך כבר יישבנו לעיל:
באציפא דמיחלא ע' רשי' תוכן דברי' דבאמת לא הי' בקול זה ממש מאחר שלא הי' נרות דולקות דזה לא שייך בעינא ואולי גם בעיר אחרת הוה ומשום מבטלי' היא דאתי עלה בזה מיושב ג"כ הא דלא חייש לדשמואל דאמר קדשה בתמרה מקודשת דעל הקידושין לא דנו הכא כלל וכמ"ש ואך משום מבטלי' וע"ז קאמר דוודאי לא יחשדו ב"ד כי יאמרו לא הוי בי' שו"פ וע' בי"ש סי' מ"ו מ"ש בזה:

לא הגיע לפלגות ראובן וע' ראש בשם ר"ח וק' א"כ דעכ"פ אם הגענו אולי הויא מקודשת ולמה לא נחית לחומרא וצ"ל ג"כ דעל מבטלי' קלא לחוד הוי דייני' וכיון דלא הגענו לא יחשדו בו"ד כי ידעו דקטן הוא:

ובד' ר"ח נתיישב לי מה שארז"ל גבי פרץ וחצרון דע"כ דורות ראשוני' הולידו בני ז' הרי קיי"ל אין קידושי קטן כלום וא"כ ח"ו כלהו לאו בני קידושין הוי אמנם הם הגיעו לפלגות ראובן והי' גדולים בני ז' שנים: ארבר"ה אמתלא אפי' מכאן ועד י' ימים יל"ד אפי' לאחר י' ימים הו"ל ונ' דגם רבה בר"ה לא אמר אלא כ"ז שלא אתחזק הקול בב"ד הוא דמהני אמתלא אף שלא יצאה לאלתר משא"כ אם אתחזק כבר בב"ד ואם הי' אומר לאחר י' ימים הייתי אומר אפי' י' ימים לאחר שנתחזק הקול משא"כ מכאן ועד י' ימים מ' משעה שיצא הקול:

ותלמיד א' עוררנו דאמרי' ביבמות דומי דמתא יומא ופלגא ועיי"ש פי' רשי' דלחד פי' סגי אם יצא הקול יום וחצי וקאמר רבה בר"ה אפי' נמשך הקול י' ימים בב"א ואח"כ יצא האמתלא מ"מ מהני:

ר"ז אמר נחלקו רשי' והרי"ף אם ר"ז חולק עם רבה בר"ה או מלתא בפ"ע קאמר ול' ר"ז אחר וודאי מ' כפי' הרי"ף אבל סוגית הש"ס ניחא טפי לפי' רשי' וכמו שעמד בזה הלח"מ ונבאר בע"ה א' לא' הנה לד' רשי' קו' הש"ס ממתני' כפשוטו אלמא אמתלת בהדי בעי' ולהרי"ף צ"ל דקי' הש"ס הנה אתה חולק על רבא בר"ה משום דתנן ובלבד שלא יהי' שם אמתלא מ' עם הקול הרי דאמתלא בעי' עם הקול ולא מהני כלל אם יצא אח"ז ומשני לי' במקום אמתלא קאמר וי"ל לד הרי"ף דעלי' דנפשי' קאי כמו קאמרי וה"ק אנא במקום אמתלא קאמינא דמהני אם יצא אח"כ ומתני' לא מיירי במקום אמתלא ונ' דלזה רמז רשי' שכ' ואמתני' קאי האי תירוצא לאפוקי מד' הרי"ף דאדר"ז קאי ואמנם ל' במקום ק' לרשי' דהול"ל מקום אמתלא ונ' דה"פ ובלבד שלא יהא במקום כלומר האי שם אינו ר"ל עם הקול כ"א במקום הקול לא יהא אמתלא:

א"ל רב כהנה וכו' הנה לד' רשי' דבמקום אמתלא סגי לר"ז שפיר פריך ר"כ אבל לד' הרי"ף ק' הרי עכ"פ בטי' שיצא אמתלא ונ' דמהכי דייק לי' להר"ן בשיטת הרי"ף דל' במקום אמתלא חוששין לאמתלא פי' אפי' לא יצא האמתלא אם נוסת לא תצא דהיינו דמקי ר"כ דאף דהתם לא יצא האמתלא כיון דאיכא מיהת מקום אמתלא אם נוסח לא תצא והיינו דשחזור לבעלה הראשון שניסת כבר עמו וא"כ דווקא לר"ז ניחא אבל לרבה בר"ה לא ניחא דלדידי' בעי' אמתלא ממש:

וכ' רשי' אי הכי ניסת נמי אמאי צריכה גט נ' כוונתו דלכאורה מאי מק' כיון דניסת צריכה גט היאיך תהא מותרת לחזור ואמנם הא גופא ק' למה צריכה גטה:
ויל"ד ר"כ דלא מ' לי' טעמא משום קנהא א"כ מה חילוק בין ניסת ברשות לנוטת שלא ברשות ואולי מ' לי' דעדי' עדיפא תאמתלא:
וכן יל"ד אמאי לר"כ אין לה כתיבה וצ"ל דמראשון אין לה כתובה הואיל ומוציאה בע"כ ומשני הואיל ולא תפסי לי' קידושין:
רשי' דבתר אירוסין חיישו' ומגרש ראשון ונושאי שנ' נ' ד' רשי' דהנה באמת אם גם רב אשי לא חייש לשלא תתגנה על בעלה מ"מ לעיגון הו"ל למיחש שמא לא יחפוץ הראשון לגרשה אמנם התינח אם מגרש גם שני ונושא ראשון יכול למימר לשני מאי חזי' אמנם רב אשי ס"ל מגרש ראשון ונושא שני דווקא והו"ל מדות סדום וכופין אותו לגרש:
רשי' ד"ה מגרש ראשון ונושא שני אם ירצה נ' כוונתו דל' ונושא שני דקאמר ר"ה מיותר וס"ד דמצי אמרה לי' אתה גרמת לי' שנאסרתי על הראשון וע"כ תנשאינו קמ"ל רשי' דלא שייך למימר:
הכי דהיא היא שפשעה בדבר ואמנם לאיזה ענין קאמר ר"ה הך ונושא שני נ' כוונתו דאף דקיי"ל דאפי' נקלא דבתר אירוסין לא חיישי' שלא תתגנה על בעלה והיינו משום שלא יצא הקול קודם שאירסה משא"כ הכא יצא הקול קודם אירוסין ובוודאי ל"ש שלא תתגנה ושפיר ישא שני:
ונבאר בע"ה ד' רשי' בד' ר' שיננא דעל קול ראשון ל"ש למימר מימר אמרו טעות נינהו דהרי יצא בלא אמתלא משא"כ קול שני שיצא עם שוברו עמו א"כ יאמרו שפיר קי' טעות הי' שהרי כבר נתקדשה לראשון וד' ר"ה דתינח אם הי' קול שני קול שייך למימר שוברו עמו אבל על קי' תורה ל"ש למימר ואמנם באמת גם השני הוה קול וודאי שייך שוברו עמו והיינו דאמר אמימר דגם ר"ה מודה. בהא אמנם ד' ר"פ כיון דעכ"פ מצרכי' לה גיטא חיישי' דמפרסמא מלתא דגיטא ושוב יאמרו מחזיר גרושתי וכ"ת למה באמת נצריכנה גט מן שני הלא קול ושוברו עמו היא לא היא שמא יבאו עדי, ויבטלו קול ראשון ויחזור קול שני לתוקפו כן יל"פ ד' ר"פ:
ומעתה הא דנחלקו תוס' על רשי' ולא רצו לפ' על קול שני דיאמרו קול ושוברו היינו משום דמ' להו בקו' תורה ל"ש למימר קול ושוברו גם לר' שיננא אבל ביצא קול מזה ומזה מ' ד' תוס' דה"ט דקול שני שוברו עמו היא וכמ"ש ול"ק קי' רש"א:
והנה ד' ר"ת שלמד מזה נ' דס"ל דהעיקר היכא דליכא דררא דאי' דאורייי' לא החמירו והנה בהבחנה בעלמא שייך דררא דאי' דאורייי' משא"כ בהאי מעשה דהגרושה סמכא

אגיטא ובדלה מיני' אלא דלא פלוג רבנן וכיון דהגט ראשון פסול שוב צריך הבחנה והתינח אם הי' פסול דאוריי' משא"כ דלא הוה כ"א מטעם לעז שפיר דמי ליצא קול מזה ומזה:

גיטין פ"א נהי דקרי לנתינה כתיבה נ' ד' המק' דהו"ל קול ושוברו עמו שיאמרו וודאי כתב ממש הי' ודחה הש"ס דכיון דקרי לנתינה כתיבה דלמא נתן קאמרי כלומר לא מקרי זה קול ושוברו עמו ומ"מ לא ק' על הרמב' למה לא ביאור דדווקא אי איקרי לנתינה כתיבה דהרי הרמב' כ' בהדי' דכל קול דאיכא למתלי בי' ספיקא לאו קלא הוא ובאתרא דלא קרי לנתינה כתיבה אין לך קול ושוברו עמו גדול מזה:

בע"ה ח"א לסיומא דמס' גיטין יום א' דחנוכה תר"ל:

מתני' לא יגרש אדם וכו' יל"פ פלוגתת ב"ש וב"ה ור"ע עד"ז ארז"ל ביבמות פ' הבע"י ובברכות במערבא כי נסיב אינש אתתא קרי עלי' מצא או מוצוא הכוונה דהנה שהע"ה במה שאמר מצא אשה מצא טובה גילה לנו דבאמת מלת אשה מורה על איזו חסרון בזווג דהאשה שלימה כאשר ראוי להיות תקרא בלה"ק אשת אשת חול אשת חן אשת האיש והטעם מובן בעצמי כי תכלית בריאות האשה להיות לבעלה לעזר וכלפי זה ארז"ל אין לך כשירה בנשי' אלא העושה רצון בעלה ונמצא כי האשה המבינה ערכה עד"ז תקרא אשת שהוא הנסמך כלומר הטפל וקנוי לאיש ואמנם מלת האשה בנפרד מורה כי היא מחשבת עצמה לגוף נפרד ואמנם ארז"ל אפי' אם אינה עושה רצון בעלה דייני שמצלת אותנו מן החטא וז"ש מצא אשה מצא טובה אף שאינה אשת מ"מ מצא טובה כי ויפק רצין מה שמצלת אותנו מן החטא ואמנם האשה רעה לא דיה שאינה מצלת בעלה מן החטא כ"א גם מכשלת אותו בכמה מכשולים ואמרו רז"ל גדול המחטיא את האדם יותר מן ההורגו ולזה אמר שהע"ה ומוצא אני מד ממות את האשה אשר היא מצודה וגו' וזה ענין אמרם במערבא כי לא יעלה על דמתוך שמצאת אשת כי אשת חיל מי ימצא כ"א מצא או מוצא אם היא אשה שנא' בה מצא ג"כ דיו ואמנם אם היא מוצא וודאי אשה רעה מצוה לגרשה אמנם נחלקו ב"ש וב"ה ור"ע איזו היא אשה רעה שדיבר ממנה הכ' אשר היא מצודי' וסבר בי"ש כי היא רק אם היא אשה בוגדה ומועלת מעל באשה שמצא בה דבר ערוה ובי"ה סברי כי אפילו הקדיחה תבשילו בכלל אשה רעה הכוונה בזה כמ"ש הרמב' בפי' המשנה שאינה מוסכמת למדותיו ועי"ז היא תקדיח תבשילו כלומר מקלקלת ומפסדת מעשיו הטובים דהיינו הוא נותן צדקה לעני בסתר והיא תפרסם בגלוי או תבייש להעני שקיבל צדק' מבעלה וכיו"ב ור"ע סבר מדכ' כי מצא אשה מצא טובה משום דיפק רצון כלומר שמצלת אותו מן החטא מכלל דכל שאינה

מצלת אותו מן החטא היא אשה רעה וזה שמצא אחרת נאה הימנה הרי שאין אשתו נועצת בפני יצרו ע"י מעשי' ושפיר עבד דמגרשה ועד"ז יל"פ המשך תחלת המס' לסופה דהנה בתחלת המס' שנינו המביא גט ממדי"ה צ"ל בפ"נ ומפ' בגמ' הטעם דלמא: הגירושין והנה לבי"ש דלא יגרש כ"א אם מצא בה דבר ערוה אין שייך חרטה מאחרי כי אסורה עלי' ולא הי' צריכין לתקן אבל מאחר דקיי"ל בזווג ראשון כבי"ה ובשני כר"ע אחרי כי יראה כי האשה חדשה אשר לקח היא רעה מאוד ממנה מתחרט על הגירושין והיינו דתנן בתר ד' בי"ה ור"ע המביא גט ממד"ה צריך שיאמר בפ"נ:

בשלהי מכלתין שנוי המשלח אם שנאת שלח כאן בזויוג ראשון דאר"א אפי' מזבח מוריד עליו דמעות שנ' כסות דמעה והנה במ' שנא שלח אמר ה' אלקי ישראל בישראל נתתי גירושין ולא באומות יל"פ דאמרו רז"ל בריש סוטה כדפתח ר"ל בסוטה אמר אין מזווגין לאדם כ"א לפי מעשיו ומסקי' כאן בזיווג שני אבל בזיווג ראשון מ' יום קודם יצירת הוולד ב"ק יוצאת ל"ש זיווג לפי מעשיו ומעתה בשלמא בישראל דשייך זיווג לפי מעשיו ויוכל להיות כ' בשעת נישואין הי' הבעל רע מעללי' והיתה הי' ראוי אליו וברבות הימי' תיקן את מעשיו ואינה שוב ראוי לו ועי"כ אמרה תורה שישלחנה מעליו משא"כ באו"ה דל"ש זיווג לפי מעשיו למה יתן ה' גירושין ואמנם כן לפי"ז בישראל ג"כ ל"ש כ"א בזיווג שני שהוא לפי מעשי' וכמ"ש משא"כ בזיווג ראשון המגרשה כופר אשר זיווג מן השמים ומעתה היינו דאמר ר"א אפי' מזבח מוריד דמעות דאילו בזיווג שני אם בא למזבח והתוודה על עונותיו ועי"כ שלח זיווגו שאינה שוב ראוי' לי המזבח מסכים לזה אבל בזיווג ראשון אדרבה גם המזבח מוריד דמעות מפני שכופר בענין כי הזיווג מן השמים וז"ש הכ' על כי ה' המזוג זיווגי' העיד בינך ובין אשת נעורי' אשר אתה בגדת בה והיא חברתך ואשת בריתך מני אז ואמר כי שנא שלח אמר ה' אלקי ישראל הכוונה כי גם אנחנו נקראי' זיווגי' של מקום כמ"ש תקראי לי אישי ולא בעלי וגם אנחנו בעו"ה חטאנו לה' ית' אבל מאחר כי אנחנו בבחינת זיווג ראשון כי בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית אמר הכ' איה ספר כריתות אמכם ואמר אשת נעורי' כי תמאס בתמי' ע"כ שנוי המשלח משום כי ה' אלקי ישראל לעולם ועד עולם אמן ואמן:

דרוש לז' ב פ' ואתחנן תרמ"ה

ובו הספד על הגאון המפורסם מו"ה מנחם פאנעטה אב"ד בקהל דעעש, והרב המאור הגדול מו"ה ישראל מרדכי ארנשטיין אב"ד בקהל באדראג קערעסטור, והרב המופלג מו"ה יחזקאל שלמה קראסמאנן תושב קהל ווייצען:

ברבות פ' זו ה' אלקים מהו' ה' אלקים אמר ר' יהושע בן קרחה בשני מקומות דימה משה את עצמו לאברהם ולא הועיל לו כלום אברהם אמר ה' אלקים מה תתן לי אמר לפניו רבש"ע אם מתבקש לי בדין שיהיו לי בנים תן לי ואם לאו ברחמים תן לי א"ל הקב"ה חייך בדין מתבקש לך והנה דבר ה' אליו לא ירשך זה אף משה כך אמר אם מתבקש לי בדין שאכנס לא"י אכנס ואם לאו אכנס ברחמים א"ל הקב"ה כי לא תעבור את הירדן הזה:

ונבאר תחלה תפלת אאע"ה אחרי שאל השוי אל תירא אברהם שכרך הרבה מאוד אמר ה' אלקי' מה תתן לי ואנכי הולך ערירי ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר ומה ענין זה לכאן ובלא"ה כבר עמד הרמב"ן למה לא פתר אברהם השכר על עוה"ב ועיי"ש ואמר עוד הן לי לא נתת זרע והנה בן ביתי יורש אותי ומה זו צרה ואמנם אמר דהע"ה תהלים ל"ט הנה טפחות נחת ימי וחלדי כאין נגדך אך כל הבל כל אדם נצב סלה אמר ימי חיי האדם אינם הולכי' במדה אחת כ"א כמ"ש רז"ל פ"ה אבות בן עשר למשנה בן י"ג למצות בן ט"ו לגמרא בן י"ח לחופה בן עשרים לרדוף וכו' והנה בכל חמש או עשר שנים לב האדם פונה למטרה אחרת ולא כמחשבתו בעשר זו מחשבתו בעשר הבאים וזה לו למוקש כי יגיע בכל עשר לפרשת דרכים ועי"ז ימעטו מעשיו הטובים בימי חייו ואם גם יצטרפו כל המע"ט מכל ימי חיי האדם ה"ז דומה לאדם אשר חייב לנדיב אלף רוב' ומשלם לו עליהם פרוטה וז"ש הנה טפחות נתת ימי בטפח אותם מדדת להפסיק בין שנים לשנים כמו שבארנו ומה נוכל לעשות ובלא זה וחלדי כל ימי חיי כאין נגדך לפי רבוי הטובות שהרבית עלינו ולזאת אך כל הבל כל אדם אפי' הצדיקי' ימי חייהם הבל לפניך נצב סלה אמת מוצב והנה בעת אמר השי"ת לאאע"ה שכרך הרבה מאוד הבין אברהם כי השי"ת ראוהו דואג על אשר יעשו לו נסים גדולים כאלו שכבש ארבעה מלכים גדולים ומתיירא שינוכה לו מזכיותיו לעוה"ב ולזה א"ל אל תירא אברהם אם כי אנכי מגן לך שכרך הרבה מאוד ולא יניכה לו מאומה פתח אברהם ידעתי כי חיי קצרים הרבה מאוד מלששות חיל להרבות לי שכר לעוה"ב אמנם לו הי' לי זרע והייתי מדריכו בדרך ה' ובעת מותי הוא יוסף לעשות חיל על הדרך אשר:

הוריתיו ויתקיים בי המניח בן כמותו כאילו לא מת וברא מזכא אבא הייתי מתנחם אבל מה תתן לי איזו שכר יגיע ל' ואנוכי הולך ערירי וכשאני לעצמי מה אני אמר הילל ואם תאמר הרי אליעזר תלמידי הדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים כמו שדרשו רז"ל על תיבת דמש"ק לו הי' זה פרי בטני אשר ידעתיו כי לא בא משורש פורה ראש ולענה הייתי מתנחם בו אבל ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר מארץ ארם אשר תלאו מקדם

והיאיך אבטח בו וכפל עוד הפעם ואמר הן לי לא נתת זרע ובן משק ביתו יורש אותי הכוונה על ירושת תורתו וע"ז אמר אם באמת מצאת את לבבי באמן לפניך ולזאת אמרת שכרך הרבה מאוד למה תמנע ממני פרי בטן שיהיה כיוצא בי ואם לא אראה נאמן ושלם לפניך רחם עלי אשר ע"י בנים אזכה לשלימות והבטיחו ה' ית' אשר יצא ממעיך באמת הוא יורשך והנה לכוונה זאת נתכוין גם מרע"ה בתפלתו במ"ש רז"ל ספ"ק דסוטה מפני מה נתאוה משה ליכנס לא"י וכי לאכול מפרי' הוא צריך אלא אמר משה הרבה מצות תלוין בה ויתקיימו על ידי הכוונה ע"ד שהביא רשי' בקהלת ע"פ אוהב כסף לא ישבע כסף אוהב מצות לא ישבע מצות ואפי' עשה אדם כמה מצות ולא עשה מצוה הקבועה לדורות מה הנאה יש לו ומי אוהב בהמון לא תבואה גם זה הבל הכוונה ג"כ על דרך הנ"ל כי אין חיי אדם מספיקי' להשיג בהם שלימות וצריך למצוה הקבועה לדורות למען גם אחרי מותו ילך מחיל אל חיל והנה אחרי כי בכבוש א"י תלויין כל המצות התלויות בא"י נתאוה משה לכיבוש זה כי אין לך מצוה הקבועה לדורות יותר ולזה אמר ג"כ אם מצאתי חן בעיניך בדין הוא שתיעשה המצוה הזאת על ידי ואם לא הגעתי לשלימות רחם עלי למען אשלים אח אשר חסרתי ואמר ויתעבר ה' כי למענכם הכוונה כי רשי' פי' החטא של משה הי' שהש"י צוה לדבר והוא הכה והק' הרמב"ן מה לי דבר ומה לי הראה ויל"ד עוד השי"ת אמר והשקית את העדה ואת בעירם ואח"כ ותשת העדה ובעירם הענין באמת סלע זה הלך עמהם כל ארבעים שנה בזכות מרים וכמ"ש וממדבר מתנה וממתנה נחליאל וגי' ואמנם כאשר תם זכות הצדיקת נתהוה קטרג למעלה להמנע מהם וע"ז צוה ה' את משה ודברתם ע"ד שאמר ר"פ בן יאיר גינאי חלוק לי מימך אחרי שנוצרת לתת מים לישראל מה לך אם אין דרכם סלולה ועוד זאת אם אדם חטא בהמה מה חטאה וע"ד שפי' רז"ל במדרש קרא אדם ובהמה תושיע ה' וז"ש ודברתם אל הסלע הידוע ונתן מימיו אף כי יביא קטרג ואמנם והשקות את העדה ואת בעירם ואמנם ע"י שאמר משה שמעו נא המורים הגדול הקטרוג ולא רצה הסלע לתת מים עד שהיכה פעמים ואם הי' משה עושה כדבר ה' כבר ידעו ישראל כי אינם כדאי למים רק זכות הבהמה עמדה להם וזה רמז להם ג"כ במ"ש נוציא לכם כלומר לבהמה נוציא ולא לכם בזכותכם ואמנם אם לא הגדיל משה הקטרוג והי' הסלע שומע בקולו היו ישראל בושים ושבים בתשובה משא"כ עכשיו וזה ענין יען לא האמנתם בי ואמנם אלמלא בלא זה לא הי' קטרוג לא באת המד' הזאת וז"ש ויתעבר ה' בי למענכם:

סיומא בפתיחתא למ' איכה אלו זכיתם הייתם קוראים בתורה וקראתם בעצם היום הזה ועכשו שלא זכיתם אתם קוראי' קראתי למאהבי ארז"ל במ' ר"ה את צום השביעי זה ג'

בתשרי שבו נהרג גדלי' בן אחיקם ולמה נמנה כאן ללמדך ששקולה מי"צ כשריפת ב"א ונבאר קצת אמר דהע"ה ע"י בני קרח מה ידידות משכנותיך ה' בל' שאלה ומדוע נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' והתי' ע"ז לבי ובשרי ירננו אל אל חי הכוונה בעת תפלתינו בביתינו איש איש על מכונו אם גם הנפש תעבוד את ה' אבל הגוף יפרד מזה לא כן בעת בואינו לבית מקדשינו בעזרה מה היו אומרים כל הנשמה תהלל ר"ל הן הנפש החיונ' הרגשת הגוף הן הנשמה האלקי תהלל וז"ש לבי ובשרי נפשי וגופי ירננו אל אל חי ואמר גם צפור הכוונה האדם המאמין כי ה' יזון האדם ואמנם תנאי התנה הקב"ה בכל אשר תעשׂ ולזאת אם בטחונו בה' ישתדל להביא טרף לביתו אבל נח הי' לו אם לא הוצרך לכך כ"א אם הי' נזון כאבותינו במדבר מיד ה' לבדו זה נדמה לצפור בית אשר יתענג על ליל שהכינו לו רק שיתנו לו טרף חקו ובהגיע הנרמה לצפור בית לבית ה' ידמה בעיניו כאלו לחם חקו ערוך לו והיינו גם צפור מצאה בית ואמנם הדרור הן הן בני אדם אשר יבטחו בככחם ויאמרו כחי ועוצם ידי משה לי חיל וישכחו מאמר הכ' וזכרת כי ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל ואמנם נתקיים בכיו"ב ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו ואמר ירמי' כי רע ומר עזביך את ה' אלקיך כי בעת יקשה עליהם היום ישלחו יד בנפשם ובראותם מעמדם הרוע הלז ע"י חסרון האמונה יתאוו אשר לכה"פ בניהם אחריהם יחזיקו באמונה ולתכלית זה מוליכין אותן לבית המקדש למען יערה רוח טהר' עליהן וע"ז אמר כי בנו האדם הנמשלים לדרור אשר לא יניח ולא ישקט אלו בני אדם ימצאו בבית המקדש:

קן להם אשר שתו אפרוחי' את מזבח ה' צבאות כלומר ילדיו ישתדל מיהת להכניס בהם ע"י בית המקדש בטחון בה' ואמר אשרי יושבי ביתך הכהנים המשמשים שם כי אלו עוד כלומר בכל עת יהללוך סלה ואמר אשרי אדם שא"צ אפי' למקדש להיטיב כ"א עוז לו בך בטחונו כ"כ חזק אשר מסילות בלבבם האמונה יש לה דרך סלולה בלבם והוא ע"ד שאמר במקום אחר כל אורחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו וכן אמר המסלות המה עד עוברי בעמק הבנה שיתנסו בעשר נסיונות והכל מעין ישיתוהו ולא יתרעמו ח"ו על ה' כ"א גם ברכות יעטה מהם מורה המייסר אותם ובעת חרב בית קדשינו חשכו עינינו כמ' המקונן על אלה חשכו עינינו על הר ציון ששמם ואמנם מיום שחרב ביהמ"ק אין להקב"ה בעולמו כ"א ד' אמות של הלכה הד' אמות הם פרד"ס פשט רמז דרוש וסוד והענין ע"ד שארז"ל במ' סוטה מיום שחרב ביהמ"ק אין יום שאין קללתו מרובה מחבירו ועלמא אמאי קאים אקדושא דסדרא ואיש"ר דאגדתא הכוונה כשם שתכלית קדושא דסדרא שיבינו ההמון פי' קדוחא שאומרים כך אם הת"ח יבאר בד' אגדה כוונת

כתבי הקדש ועם ה' יטעמו מנופת תוה"ק ואז יהא שמי' רבא ואמנם ע"י מי"צ בעו"ה גם הד"א של הלכה יחרבו וכן צדיק וצדיק שימות דומה לחורבן ביהמ"ק וזה ששקולה מי"צ כשריפת ב"א והנה בכל ימים טובים נצטווינו על איזה מצוה בפסח מצה ומרור בר"ה שופר ביוה"כ התעני' בסכות סכה ולולב לבד משבועות ושמיני עצרת שאין לנו בהם שום מצוה והטעם כי שבועות קבלת התורה ושמיני עצרת שמחת התורה וזה לבד כדאי שיהי' לנו באותן הימים מקרא קודש וז"ש אילו זכיתם הייתם קוראים בשבועות וקראתם בעצם היום הזה בלי שום מצוה מקרא קודש יהי' ואמנם עכשו שלא זכינו בעו"ה אנו אמרים בעת יבאו מנהיגי ישראל המאהבים אותנו הדרך הטובה נאמר כי הכל רמאוה גם המה בלבם לא יאמינו ואמנם זה חקם מזה להם טרפם וז"ש עכשו שלא זכיתם אתם קוראים קראתי למאהבי המה רמוני כי כהני וזקני בעיר גועו כאלו אין בהם רוח חיים כך אין דבריהם נשמעים יען אומרים כל מה שאומרים הוא רק כי בקשו אוכל למו וישיבו את נפשם ואמנם בטחונינו במ' ישעי' וחכיתו לה' המסתיר פניו וקויתי לו לרחם עלינו ועל תוה"ק בב"א: להקמת מצבת הרב מו"ה חיים זאננענקלאר בנ"ה יום א' דסליחות תרמ"ה: זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב אמר צדיק ל' זכר וברשעי' שם הפי' החילוק בין שם לזכר השם הוא בחיים של אדם והזכר הוא לאחר מיתה והנה השם יכול להיות ע"י עושר וע"י גבורה וע"י מע"ט והחילוק כי השם של עושר אינו כ"א מחיים כמו שפי' הגאון בעל חיי אדם בשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו כסף וזהב כי אחר המיתה אין זאת מעלה וה"ה בגבור' משא"כ שם של מע"ט אדרבא אחר מיתה הוא גדול מבחיים דבחיי' קנאי' פוגעי' בו משא"כ לאחר מיתה וז"נ פי' הכ' ושבח אני את המתים שכבר מתו ויש להם מנוחה מן הקנאים מן החיים אשר המה חיים עודנה ועד"ז יתבאר הכ' טוב שם משמן הטוב ר"ל בשמן הטוב המע"ט כמ"ש במק"א ושמן על ראשך אל יחסר וע"ז שם עושר וגבורה איננו טוב כ"א שם משמן הטוב וראה כי שם העושר והגבורה עם בעל השם ימות משא"כ השם משמן הטוב אדרבה ויום המות מיום הולדו הוא עדיף לאחר יום המות ממה שהי' ביום הלדת השם וזה פי' הצדיק מחיים שייף ועייל שייף ונפיך ואין לו שם אבל אחר המות זכרונו לברכה אבל הרשעים בחייהם אומתן על הבריות ויש להם שם אבל השם הזה עמהם ירקב:

תנן כמ' שקלי' מותר המת ליורשיו ר' נתן אומר בונין לו נפש על קברו ובירושלמי עלה דההיא רשב"ג אומר אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הן הן זכרונם:

ונבאר תחלה ענין שקראו רז"ל למצבה הכ' בתורה נפש הענין נ' דכל אדם צריך רחמים שיתפללו אחרי מותו עליו להקל מעלי' דינו ולזה קראו את המצבה נפש מענין נפשי

בשאלתי ולזה אר"נ למה ניתן מותר המת ליורשיו הלא ראוי לו לעצמו שיבקשו על נפשו וע"ז ארשב"ג אם המת צדיק ות"ח הי' מודה ר"נ דא"צ נפש דע"י ד"ת שאומרי' מפיו דובב שפתי ישני' ומעלין אותו לג"ע והיינו דברי' הן הן זכרונם:

ואמנם יל"פ ד' ר"נ ע"ד אחר דעני שהוצרכו לבקש לו תכריכין הרי הי' ביתו ריקם ואם נותן המותר ליורשיו מה תועלת להם בדבר מועט כזה ומוטב נבנה לו נפש על קברו ועי"ז לא ישכח מפונו ולגמול חסד עם זרעו ואמר דהע"ה נער הייתי וגו' ולא ראיתי צדיק נעזב מן העולם וזרעו מבקש לחם: כי אחרי מות הצדיק בני ישראל ירחמו על זרעו ואמר שהע"ה פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם אמר כי הפרי שהשאיר הצדיק המה עץ חיים לכל מחזיקים בהם ולוקח נפשות כאלו ותומכם ומסעדם הוא החכם שנוחל עי"ז שני עולמות:

בע"ה דרוש לחינוך ס"ת של קהל נ"ה שבת קודש פ' נצבים וילך תרמ"ה: בגמ' סנהדרין פ' כ"ג אמר רבא אעפ"י שהניחו לו לאדם אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו שנ' ואתם כתבו לכם את השירה וביאר הרמב' ב"ה ס"ת הפי' מאחר דקיי"ל תורה חתומה נותנה ואסור לכתוב התורה מגילות ע"כ הכוונה דכל התורה נקראת שירה וצ"ע א"כ תיפשוט הש"ס בגיטין מהכא דאין כותבין מגלה ומס' התם פ' הנזקין אי חתומה נותנה תיפוק לי' מדרבא דאי מגלה נתנה מנ"ל דמצוה ליכתוב ס"ת ודנימא דרבא פלוגתא הוה א"כ לא שתק הש"ס מנה והוה אמר כמ"ד חתומה ניתנה ולזה נ' דאפי' למ"ד מגילה ניתנה ר"ל דקר' דא אכילא ס"ת קאי דכ' וענתה השירה הזאת לעד וכן דרשו רז"ל כי לא תשכח מפי זרעו אכל התורה:

ועלינו לעיין מאחר כי מצוה זו מוטלת על כל א' מישראל אם ציבור צוו ליכתוב ס"ת משל ציבור אם היהודים השייכים לאותו צבור קיימו מצות כתיבת ס"ת בזה או לא והי' נ' דמאחר דכ' לכם בל' רבים רמז לנו הכ' דשותפין שכ' בשותפות ס"ת שני' יוצאים אלא שק' מלולב דכ' ג"כ לכם וקיי"ל דאין יוצאין באתרוג השותפון אא"כ הקנו זל"ז ויש לדחות דהתם כ' תחלה ולקחתם ודרשינן שתהא לקיחה לכל או"א וא"כ לכם משל כל א' מכם קאמר משא"כ בכתיבת ס"ת ואם באמת כן הוא כי היהודים קיימו מצות כתיבת ס"ת ע"י שכ' ס"ת משל צבור מצותם גדולה משל יחוד וכמש"כ רשי' פ' בחקותי עמ"ש ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדופו וכ' רשי' דבמאה רבבה ירדופו משום דאינו דומה מרובין העושין את המצוה למיעוטין וה"נ דכוותא:

ואמנם מ"ט ביקשה תוה"ק שאעפ"י שהניחו לו לאדם אבותיו ס"ת מצו' ליכתוב משלו נ' הענין ארז"ל פ' הקומץ אר"ג א"ר הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו

מעלה עליו הכ' כאילו קבלו מהר סיני א"ר ששת אם הגיה אפי' אות א' מעלה עליו כאילו כתבו:

הענין ע"ד שכ' החו"ה כ"א גם הקבלה עיקר מ"מ אם האדם אין לו הבחנת עצמו ע"ד שאמר ישעי' ע"ה הלא ידעת אם לא שמעת אמר ידעת על ידיעת עצמו ואמר שמעת על הקבלה והחסר ידיעת עצמו אין אנו בטוחין בו שהאמונה אצלו יתד שלא תמוט והנה זה שהניחו לו אבותיו ס"ת ומה יעשה זה מאחרי דארז"ל אסור למכור ס"ת כ"א להשיא בתו ואין זה מופת כי התורה יקרה בלבו לא כן האיש אשר יש לו ס"ת מאבותיו ומצוה ליכתוב משלו הוא האיש אשר אהבת התורה עשתה שורש בלבו וז"ש הלוקח ס"ת מן השוק שהי' סתם ס"ת למכור ונזדמנו עליה קונים הרבה ומאחר שראה כי קופצים לקנותה גם הוא קפץ וקנה לאמור למה אבוא אני באחרונה ועדן אין זה מופת וכ"ש הניחו לו אבותיו אבל כתבה וטרח בה כאלו קבלה אנו בטוחים שאין ספק אמונה בלבו וכאלו קבלה מסני:

ואמנם אמרם הגיה בה אות אחת כאלו כתבה הכוונה ע"ד שארז"ל פ' הקומץ שם כשעלה מרע"ה למרום מצא להקב"ה שהי' קישר כתרים לאותיות וכ' רשי' כגון התגין דס"ת אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך א"ל תלמיד א' עתיד לעמוד ועקיב' בן יוסף שמו ועתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכות:

נ' הכוונה כי מרע"ה הבין כי התגין מרמזין על כמה דרשות והנה שומע ד"ת מפי המדבר ורוצה ליכתוב בעת הדיבור אי אפשר לו ליכתוב תיבת שלימות כ"א רמזים כנהוג עתה בבית הוועד פמרלאמענט ליכתוב סטענמגראפיש ולזה אמר לפניו ית' הלא עתה כותב מעצמך ומי מעכב על ידך מלכתיב תיבות שלימות ולמה ליכתוב ברמז אמנם תוה"ק ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים וכמ"ש דהע"ה רחבה מצותיך מאוד וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש מרומז בתוה"ק ולו הי' בתוה"ק נתקיים בנו ראמות אויל חכמות ע"ד שפי' רז"ל כי האויל כשרואה ספרים הרבה בביה"מ אומר מי יוכל ללמוד כל אלו ופורש ואינו לומד מאומה ולזה רמז הקב"ה בתגין לאמור כאן יש לדרוש ודרוש וקבל שכר והתורה בעצמה אינה ארוכה שלא להבעית האוילים והתוס' יו"ט הביא בשם התישבי ביאור ל' הגיה על ב' פנים מל' הגו סגים מכסף או מל' נוגה ונ"מ דלפי' הראשון הגיה אות אחת היינו שהי' כ' בה ג' תמורת נ' וכיו"ב ול"ל ב' ר"ל שהי' חסר החג או העוקץ והוא הפוך נוגה על האות ועשה התגין וללי' זה שפיר קאמרו רז"ל הגי' בה אות אחת שהראה כי אות זה:

אינה בשלימות עד שיהי' עלי' התגין כאלו קבלה מסני ושמע מפי הקב"ה כך צריך לכותבה מפני הדרשות שיוצאין ממנה והרי הוא ממילא כאלו כתבה: אמנם יש עוד טעם אחר למה שחייבה תוה"ק ליכתוב לו ס"ת אעפ"י שירש ס"ת מאבותיו ע"ד שכ' רשי' בס' קהלת ע"פ אוהב כסף לא ישבע כסף כ' רשי' אוהב מצות לא ישבע מצות וכ' עוד ומי אוהב בהמן לא תבואה גם זה הכל אפי' עשה אדם כמה מצות ולא עשה מצוה הקבועה לדורות כגון ס"ת מה הנאה יש לו ובארנו במק"א הטעם כי כ"ז שהאדם בחיים אף כי עושה חבילות ממצות עושה בעו"ה ג"כ עבירות ועדן לא הגיע לשלימות והרוח תשוב אל אלקים אשר נתנ' דד' רז"ל תנהה לו כמו שנתנה לך ואמנם אם הניח מצוה לזכות את הרבים כס"ת וכיו"ב והמצוה תעשה פירות אף בעת שהוא לא יחטא אזי הנאה לו בבריאתו וא"כ לענין זה מה הועיל לו ס"ת שהניחו לו אבותיו הלא אין המצוה נקראת אלא על שם אבותיו וה"ט דלא סגי אם הגיה אות א' בס"ת שהניחו לו אבותיו אבל לטעם הראשון כתב' לאו דווקא כי הגיה כאלו כתבה וז"נ ביאור הכ' במשלי עץ חיים היא תוה"ק למחזיקים במי שקיים מצות כתיבת ס"ת בשלימות היא עץ חיים שיאכל ממנה הפירות לדורי דורות אבל גם ותמכיה שהגי' בה אות א' ג"כ מאושר דמעלה עליו כאלו כתבה:

קיצור תוכן עניני כל החמשה החלקים "ליקוטי חבר":

חלק ראשון תופס 17 באגען תוכן ענינים:

תולדות המחבר:

הערות בה' שבת וגיטין:

דרוש להצלת אדונינו הקיסר יר"ה:

חי' אגדה והערות על ס' בראשית מהגאון ח"ס זצוק"ל ומהמחבר הערות על משניות ס' זרעים:

ליקוטי מס' ברכות:

והגהות על הרא"ש ותר"י:

והל"ק:

ורמב"ן הל' בכורות:

ליקוטי ירושלמי ס' זרעי':

ליקוטי הרמב"ם מנין המצות וס' המדע וס' זמנים:

ליקוטי טור או"ח:

ליקוטי שו"ע או"ח עד סי' ר"מ:

ליקוטי מחה"ש, פמ"ג או"ח:

אלי' רבא עד סי' קל"א:
ליקוטי חיי אדם:
ליקוטי נוב"י מה"ק ותניינא חאו"ח:
ליקוטי ח"ס
חאו"ח:
ליקוטי יהודא יעל' חאו"ח:
סוגי' דהרהור כדבור:
סוגי' דמצ"כ:
סוגי' דאומן:
סוגי' דחזקה אין אדם פורע תוך זמנו:
סוגי' דשליש:
סוגי' דתנ"כ סוגי' דצינור:
סוגי' דריחא מילתא:
הספד על הגאון מו"ה וואלף האמבורגר והג' מו"ה אברהם וועקסלער והג' מו"ה אברהם בעק והג' מו"ה שמעון קרומענוי:
הספד על הג' מו"ה ליפמן אב"ד בס"ה והמה"ג מו"ה יעקב שלום סופר:
הספד על הג' מו"ה מאיר א"ש והג' מו"ה געץ שווערין והמה"ג מו"ה ישראל וואהרמאן והמה"ג מו"ה שמעון אופ"ה:
הספד על הג' מו"ה יחזקאל בנעטה והמה"ג מו"ה יוזעף פלעש והמה"ג מו"ה שמואל עוזר כ"ץ והגאון מו"ה ישעי' אב"ד במאדע:
הספד על הג' מו"ה משה פערלס והמה"ג מי"ה שאול לאנדא:
הספד על הג' מו"ה שמואל זאממער והג' מו"ה מאיר באס קאוויטץ והתה"ג מו"ה ליפמאן נייזאטץ והמה"ג מו"ה יוסף בער רעבענוואורצעל:
הספד על הג' מו"ה ישראל ט"ש והג' מו"ה דוד אופ"ה:
דרושי' לחינוך ביהכ"נ:
דרושי' לחינוך ס"ת:
חלק שני תופס 24 באגען. תוכן ענינו:
תולדות הגאון ח"ס:
דרוש ליום ניתן הכתר על הקיר"ה:
חי' אגדה על ס' שמות מהגאון ח"ס ומהמחבר:
דרשה נפלאה מהגאון ח"ס לפ' בשלח:

ח"א על מגלת אסתר מהגאון ח"ס ומהמחבר:
ביאור על הגדה ש"פ:
דרוש לשבת הגדול:
ליקוטי משניות ס' מועד:
ליקוטי ירושלמי ס' מועד:
ליקוטי תלמוד בבלי עם נו"כ התלמוד ועל הרי"ף עם נו"כ סדר מועד:
סיומא למס' מגילה:
ליקוטי רמב"ם ס' נשים:
ס' קדושה:
ליקוטי שו"ע או"ח מסי' רמ"ב עד סוף:
ליקוטי אלי' רבא מסי' קל"ד עד רפ"ח:
ליקוטי מס' מגילה סוגי' דדבר שא"מ:
סוגי' דכבתה:
סוגי' דהרצאת מעות לנ"ח:
סוגי' דפרסומי
ניסא:
סוגי' דמאי מברך:
סוגי' דשמן שריפה סוגי' דכל ששהה ל' יום:
סוגי' דחפצי הפקר:
סוגי' דבריר':
סוגי' דחשדא:
סוגי' דשבות ל"ג ביה"ש:
סוגי' דבר טביא:
סוגי' דחמץ נוקשה:
סוגי' דהרהינו:
סוגי' דהמשכיר בית לחבירו:
סוגי' דהואיל:
סוגי' דזוז"ג:
סוגי' דתופס
לבע"ח:
סוגי' דמכשירי או"נ:

סוגי' דרוב וקרוב:
סוגי' דעירוב
תבשילין:
סוגי' דח"ע וחב"ח בראיית פנים:
סוגי' דמלאכת מחובר במועד:
סוגי' דשמא יעבירנו:
סוגי' דנשים סומכות:
סוגי' דחצי שיעור:
סוגי' אין מערבין שמחה בשמחה:
הספד על הג' מו"ה מרדכי זאב בעל מפ"י:
הספד על הג' מו"ה יודא אסאד והמה"ג מו"ה יעקב ביטש והמה"ג מו"ה זינדל ומו"ה נחום בירושלים:
הספד על הרבני מו"ה גבריאל שווארץ:
הספד על חמותי מ' פראדל זיידל:
הספד על הג' מו"ה מנחם א"ש והמה"ג מו"ה אברהם זוטרא והתה"ג מו"ה יחזקאל גו"ו:
הספד על הג' מו"ה זלמן או"ד והתה"ג מו"ה גרשון יודא קערעסטור:
הספד על מ' אסתר ברוין:
דרוש לחינוך ס"ת:
חלק שלישי תופס 25 באגען. תוכן ענינו:
מנהגי הגאון ח"ס:
מכתב בענין זה מהמחבר להגאון מו"ה הלל ל"ש:
מכתב מהגאון מו"ה הלל ל"ש בענין נסיעה לאה"ק להמחבר:
דרוש ליום עברו להקיר"ה כ"ה שנים מיום חתונתו:
ח"א על ס' ויקרא מהגאון ח"ס ומהמחבר דרוש לפ' ויקרא, צו, תזריע, מצורע, אחרי אמור, בהר, בחקותי,: ח"א על מגלת שה"ש מהגאון ח"ס ומהתחבר. דרוש לשבועות
ליקוטי משניו ס' נשי': ליקוטי ירושלמי סדר נשים:
ליקוטי תלמיד בבלי עם נו"כ ס' נשים:
ליקוטי הרמב"ם ס' הפלאה:
וס' זרעים:
וס' עבודה:
ליקוטי טיו"ד:

ליקוטי שו"ע יו"ד:
ליקוטי ס' ח"א ליקוטי נוב"י מה"ק ומה"ת חיו"ד:
ליקוטי ח"ס חיו"ד ליקוטי יהודא יעלה חיו"ד:
ליקוטי אמרי א"ש או"ח ויו"ד:
ליקוטי מנ"י עם תוה"ש ליקוטי פמ"ג יו"ד:
ליקוטי תב"ש:
סוגי' דמסיח לפי תומו:
סוגי' דקטן או"נ:
סוגי' דתרי ותרי:
סוגי' דחק"א:
סוגי' דשליחו':
סוגי' דסבלונות:
סוגי' דרבה ורבא:
סוגי' דשמא יחפה:
סוגי' דשי"מ סוגי' דנודר':
סוגי' דק"פ:
סוגי' דמטמא ומדמע:
סוגי' דעד א' נאמן באיסורין:
סוגי' דהיזק שא"נ:
סוגי' דכותבין מגלה להתלמד:
סוגי' דאמתלא:
סוגי' דבי"ש וב"ה:
סוגי' דחניפי אי"נ:
סוגי'
דחזקה שע"ש:
הספד על הג' גרשון כ"ץ אדלער:
הספד על הגאון מו"ה משה גראס והמה"ג מו"ה שמעון ווינר והמה"ג מו"ה דוד א"ש והרב מו"ה נתן יודא ה"פ:הספד ראשון על הג' כתב סופר והג' מו"ה יעקב עטלינגער והמה"ג מו"ה יעקב עהרליך והמה"ל מו"ה אברהם ארנשטיין והתה"ג מו"ה אברהם צבי אבעלעס:

הספד שני על הג' מו"ה וואלף פיכס והגאון מו"ה וואלף ט"ב והגאון מו"ה אנשיל טשענגער הספד על הג' דברי ירמיהו: הספד על הג' מו"ה צבי ליסקא:
הספד על הג' מו"ה יוסף שאול סג"ל נאטאנזאהן בעל מפ"י והגאון מו"ה שמעלקי בסילוש והג' מו"ה אלי' גרעדיץ: הספד על ה' מאיר פייש כ"ץ:
הספד על הרב מו"ה וואלף רייכארד:
דרוש ליציאה מביהכ"נ הישנה בקהל יראי' בנ"ה:
דרוש לכניסת ביהכ"נ החדשה בקהל יראי' בנ"ה:
דרוש לחינוך ס"ת:
חלק רביעי תופס 25 באגען. תוכן ענינו:
הקדמה:
כלל ש"ס מהגאון ח"ס:
דרוש על ענין החירו' עמאנציפאציאן במדינתנו:
ח"א על מגל' רות מהגאון ח"ס ומהמחבר:
דרוש לשבועות:
ח"א על ס' במדבר מהגאון ח"ס ומהמחבר:
דרוש לפ' במדבר, נשא, שלח, קרח, חקת, בלק, פנחס, מטות, מסעי:
ליקוטים מס' הזוהר:
ליקוטי משניות ס' נזיקין וס' קדשים:
ליקוטי ס' אלי' רבא מסי' ת"ה עד סוף:
ליקוטי ירושלמי ס' נזיקין:
ליקוטי תלמוד בבלי עם נו"כ והרי"ף עם נו"כ ס' נזיקין:
ליקוטי הרמב"ם ס' טהרה:
ליקוטי טור אה"ע:
הגהות הגאון ח"ס על שו"ע אה"ע:
ליקוטי שו"ע אה"ע:
ליקוטי נוב"י מה"ק ומה"ת חלק אה"ע:
ליקוטי ח"ס חלק אה"ע ח"א וח"ב:
סוגי' דדינא דגרמי:
סוגי' דתקפו כהן:
סוגי' דקיימו ולא קיימו:
סוגי' דמשיכה סוגי' דאין הולכין בממון אחר הרוב:

סוגי' דשעבודא דאורייתא:
סוגי' דערב לאחר מתן מעות:
חידושי פ' השוכר את הפואל. סו גי דשיקול הדעת. סוגי' דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור:
סוגי' דאומר מותר:
חי' מס' שבועו':
סוגי' דשומר אבידה:
סוגי' דקציצה:
סוגי' דטענו חיטין:
סוגי' דקתא דמגלא:
הספד על הרב מו"ה משה ראז נער כ"ץ:
הספד על הג' מו"ה נתן בנימין ליבעבלס סג"ל:
ושנית על מו"ה משה כ"צ הנ"ל:
הספד על המה"ג מו"ה יחזקאל טערצאל והמה"ג מו"ה משה יוסף באטארקעס והמה"ג מו"ה אלי' דערעטשקע: הספד על הגאון מו"ה משה קאמארן והמה"ג מו"ה ישראל אונגוואר בוועדבוי והמה"ג מו"ה אברהם ר"ב בפ"ב והרב הנגיד מו"ה עקיבא לעהרן באמ"ד והרב מו"ה משה קרעמזיר בירושלים הספד על הג' מו"ה ליב ליטש והרב מו"ה איסר פרוסטיץ והרב מו"ה יוסף משה בדינע:
הספד על הג' הנגיד מו"ה שמואל באנדי במיינץ והמה"ג מו"ה אברהם גלאזנער בקלוי"ב והרב מו"ה יוסף ברעזניץ בוואכטעליץ:
הספד על הג' מו"ה אהרן דוד דייטש ביארמוט:
ואחיו הרב מו"ה שמעון דייטש בירושלים והגאון מו"ה מאיר אויערבאך בירושלי':
הספד על ה' מענקעשמעלץ:
הספד על הג' מו"ה משה שיק ברעזאווא והג' מו"ה זעליג בער באמ:
בערגער בוו"ב והרב מו"ה חיים הומענע:
הספד על ה' אברהם אדלער שו"ב בקהלתנו:
הספד ראשון על הג' מו"ה יוסף צבי ווייס בערלוי:
הספד שני על הג' הנ"ל והג' מו"ה עזרא בס"ה והג' מו"ה אורי ברע:
זאווא והג' מו"ה שלמה דייטש:
והרב מו"ה חיים ווייס בנאדאש:
דרוש לחינוך ביהכ"נ:

דרוש להנחת אבן שתיה בביהכ"נ היראים בערלוי:
ג' דרושים לחינוך ס"ת:
הספד על זוגתי הרבנית מ' מנכה נ"ע:
הספד שני להקמת מצבת הרבנית הנ"ל:
חלק חמישי נחלק לשני חלקים יתופס 55 וחצי באגען תוכן ענין חלק ראשון:
הקדמה:
מכתב מהרמב"ם להסולטאן בעניני בריאות הגוף:
סגולות ורפואות מס' אמתחת בנימין:
כלל ש"ס מהמחבר:
דרוש לכבוד המלך הקיר"ה ביום מלאת לו חמשים שנה:
דרוש ליום חתונת בן המלך קראנפרינץ רודאלף יר"ה:
דרוש לשבת הגדול אחר הפר עצת הקאנגרעס ביום שושן פורים תר"ל: ליקוטי מגלת איכה מהמחבר:
ליקוטי ס' דברים מהגאון חתם סופר ומהמחבר:
דרוש לפ' דברים ובו הספד על הרבני' המאוה"ג מו"ה יוסף בער אב"ד במעדיער ומו"ה דוד אב"ד בפישטיאן והרבני מו"ה יוזעף סופר בני שור:
הי"ד:
דרוש לפ' ראה במרחץ פישטיאן ער"ח אלול תר"ם:
דרוש לפ' שופטי' ער"ח אלול תרכ"ד:
דרוש לפ' כי תצא:
דרוש לפ' כי תבא:
דרוש לפ'
נצבים:
דרוש לליל ר"ה:
ודרוש לפני תקיעת שופר:
דרוש לשבת שובה פי וילך:
דרוש לכל נדרי:
דרוש לשבת שובה פי האזינו:
דרוש שני לכל נדרי ובו הספד על הג' מו"ה ליב ליטש בפ"ב ועל המאה"ג מו"ה יוסף משה אב"ד בדינע ועל הרב מו"ה איסר פרוסטיץ בפ"ב:
סמיכות התורה מהגאון חתם סופר ומהמחבר:

מכתב להרב מו"ה איציק פאלאטשעק בעיר מולדתי מענין פטירת מר"ן חתם סופר צוואת הגאון ח"ס:
פתיחה רבתי לבני הישיבה בפ"ב מהגאון כתב סופר יום אחר שלשים לפטירת אביו הגאון ח"ס:
ליקוטי ס' קהלת מהגאון ח"ס ומהמחבר:
ליקוטי בתר ליקוטי ס' בראשית מה"ג חת"ס ומהמחבר:
ליקוטי ס' אלי' רבא מסי' תרכ"ו עד גמירא:
ליקוטי משניות ס' טהרות:
ליקוטי מס' זבחים:
ליקוטי צאן קדשי' זבחים:
ליקוטי מס'
מנחות:
ליקוטי מס' בכורות:
ליקוטי ה' בכורות להרמב"ן עם הרי"ט הנגאזי:
ליקוטי רש"א מס' בכורות:
ליקוטי מס' חולין:
ליקוטי רא"ש
חולין:
ליקוטי רש"א חולין:
ליקוטי חי' רשב"א חולין:
ליקוטי הרי"ף ונו"כ חולין:
ליקוטי מס' ערכין:
ליקוטי מס' תמורה:
ליקוטי פי' המשניות לרמב"ם תמורה ליקוטי מס' כריתות:
ליקוטי מס' קינים:
ליקוטי
מס' נדה:
ליקוטי הרא"ש נדה:
ליקוטי הר"ש והר"מ משניות ס' טהרו':
ליקוטי הרמב"ם ונו"כ מס' נזיקין:

הל' נזקי ממון, הל' גזלה ואבדה, הל' חובל ומזיק, הל' רוצח, ליקוטי הרמב"ם ונו"כ ספר קנין:
הל' מכירה, הל' זכייה ומתנה, הל' שכינים, הל' שלוחין, הל' עבדים, ליקוטי הרמב"ם ונו"כ מס' משפטים:
הל' שכירות, הל' שאלה, הל' מלוה, הל' טוען, הל' נחלות,:
ליקוטי הרמב"ם ונו"כ ס' שופטים:
ה' סנהדרין, הל' עדות, ה' ממרים, הל' אבל, הל' מלכים:
ליקוטי טור חו"מ ונו"כ:
הגהות הגאון חתם סופר על שו"ע חו"מ:
ספר כרם שלמה על שו"ע חו"מ:
ליקוטי חבר על שו"ע חו"מ עם נו"כ:
ליקוטי נוב"י מה"ק חלק חו"מ:
ליקוטי שו"ת חתם סופר חלק חו"מ:
ליקוטי שו"ת ח"ס חלק ששי:
ליקוטי שו"ת אמרי א"ש חלק אה"ע:
ליקוטי שו"ת אמרי א"ש חלק חו"מ, חי' המחבר בסוגי' דתחומין למעלה מי':
ליקוטי ס' יהודא יעלה חלק שני:
ליקוטי שו"ת הריב"ש:
ליקוטי שו"ת הרא"ש:
ליקוטי שו"ת מהרי"ק:
ליקוטי שו"ת צמח צדק:
ליקוטי שו"ת אבן השהם ליקוטי שו"ת חכם צבי:
ליקוטי שו"ת חות יאיר:
ליקוטי שו"ת רמ"ע מפאנו:
ליקוטי ס' ברכי יוסף חלק או"ח:
ליקוטי שו"ת מהרשד"ם ליקוטו ס' גידולי תרומה:
סוגי' דטבעת של ע"ז פ' התערובת מה"ק ומה"ב:
סוגי' דקדירות בפסח זבחי' ופסחי' מה"ק ומה"ב:
סוגי' דחדש מנחות וקידושין:
סוגי' דנקצר ביום סו"פ ר' ישמעאל:
סוגי' דיוצא מן הטמא מס' בכורות פ"א מה"ק ומה"ת ומה"ב:

סוגי' דכל הראוי לבילה מנחות יבמות וקידושין:
סוגי' דמעלין בקודש מנחות מגילה שבת:
סוגי' דאי עביד לא מהני תמורה פ"א: שלהי תמורה מתני' הפילה שליא:
סוגי' דאין עושין שדה מגרש ערכין:
בענין נפלה פרוטה מן הכיס מעילה:
סוגי' דחזקה דרבא יומא ונדה מה"ק ומה"ב:
חי' אגדה לנישואין ולנחמות ירושלים:
חי' אגדה לברית מילה:
חי' אגדה לבר מצוה:
הספד על הגאון מו"ה אברהם צוועבנער ועל הגאון מו"ה חיים הלברשטאם בסאנדעץ:
הספד על הגאון מו"ה אהרן קארנפעלד ביעניקוי במדינת בעהמען והגאון מו"ה שמואל פרענקל בדאראג והמאה"ג מו"ה אברהם ברודא בנ' ברעזנא:
והמאה"ג מו"ה עקיבא קליין בנייטרא:
והרב מו"ה בנימין זאב גראסמאן בנייהייזעל:
דרושים לחינוך ביהכ"נ:
ולחינו' ס"ת:
תוכן ענין חלק ששי. חי' מס' חולין:
ושו"ת ודברים אחרים:
תוכן ענין חלק שביעי חי' חתם סופר על מס' נדה והל' נדה:
חי' גיטין מבעל המחבר:
הספד על הגאון מהר"מ פאנעטה בדעעש, והמאה"ג מו"ה ישראל מרדכי ארנשטיין בבאדראג קערעסטור, והרב מו"ה יחזקאל גראסמאן בווייצען, ולהקמת מצבת הרב מו"ה חיים זאננענקלאר בנ"ה:
ודרוש לחינוך ס"ת:
פיר אבנעהמער דיא אדרעססע:
פיליף פלויט ראבבינער פאסט אונד באהנ -שטאטיאן
גרויס-שוראני .